

Negyedik könyv

NEM FOGADTUK BE

ELŐHANG

TETEMREHÍVÁS

Ez a könyv szomorújáték. Ez a könyv a Vevés, az élet-elvadás könyve. Ez a könyv arról szól, hogyan és miért vette el Isten életét az ember. Az is, aki írja, az is, aki olvassa ezt a könyvet - ember. Ez a könyv a vádlottak padjára ülteti - az embert. Az istengyilkosság vádjával. Ez a könyv vádirat - az ember ellen.

Van-e bíró, aki felmenti a vád alól? Van. A Messiás Maga. Egy feltétel ellenében: el kell vállalnia az Utat. Az Utat, amely a Golgotára vezet. Oda kell kerülnöm mellé. Csak az, aki ennek folytán Benne van, csak az, akiben Ő benne van - csak az kap felmentést a vád alól. A deifikálódó, mert keresztre feszülni kész ember. Különb: ember vagyok én is, én is - az Isten véres gyilkosa...

Olykor a bíbor alkonyatban
Elnehezedik a szívem -
Felnézek a nagy, csuda égre
És látást látok, úgy hiszem.

Boldogtalan fantáziámnak
Úgy rémlik, - a felhők felett
Azért a csönd: meghalt az Isten
És ravatalra tétetett.

Fejénél roppant aranylángok,
Antares s Orion ragyog,
Körüle térdre rogyva sírnak
Az árván maradt angyalok.

Valaki megölte az Istent,
És fekszik némán és hanyatt,
S reszkette a gazdátlan úrnek
Lakói hozzá bolyganak.

Jönnek a sárga Hold-lakók és
A Mars bölcs óriásai,
Saturnus-népek hat szívükkel
S Vénusz szírom-leányai.

És olykor egy-egy emberlélek,
A gennyes Földnek hírnöke
Jön és láttára szerterezzen
A gyászolók kövült köre.

Ilyenkor egy nagy csöpp isten-vér
Az alvadt sebből fölfakad,
Legördül lassan s átzuhogja
A végtelen világokat.

Egy nagy csöpp bús, meleg isten-vér -
S a földön bíbor alkonyat
Gyúl tőle a sötét hegyek közt -
S én fölemelem arcomat,

S úgy érzem, e fájó arcnak
Nem lehet többé mosolya,
Mert ember vagyok én is, én is,
Az Isten véres gyilkosa...

(Tóth Árpád: Tetemrehívás)

IZRAEL

85. ÉS NEM AKARTÁTOK...

a) A Szentháromság akarta a Golgotát

"Mivel volt neki még egy egyetlen szeretett fia, utoljára azt is elküldte hozzájuk, mondván: A fiamat meg fogják becsülni. A szőlőmunkások azonban ezt mondták egymásnak: Ez az örökös, jertek, öljük meg őt, és miénk lesz az örökség. Megragadták tehát, megölték és kidobták a szőlőből". (Mk 12,6-8) A szőlőmunkásoknak - mint majd látjuk a következőkben - jó okuk volt rá, hogy így tegyenek. A kérdés csak az, nem dolgozott-e be nekik maga az örökös is, akit megöltek. Vajon az utoljára küldött egyetlen szeretett Fiú nem akarta-e Maga is küldetésének ezt a végkifejletét?

Péter és a Tizenkettő fülöp-cezárei vallomása után a szinoptikusok egyöntetűen hozzák a Messiás nyilatkozatát az örökös fent rajzolt végének szükségességéről: "Ettől fogva arra kezdte oktatni őket, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie...". (Mk 8,31) Ahogy közeledünk a Golgota felé, úgy sűrűsödik-szaporodik ajkán ez a "kell" (26a num). Letartóztatása alkalmával mondott szavaiból azonban úgy tetszik, nemcsak az egyetlen szeretett Fiú, hanem Atyja, a szőlősgazda is bedolgozott a szőlőmunkásoknak: "Tedd hüvelyébe kardodat! Ne ürítsem ki a kelyhet, melyet az Atya adott nekem?" (Jn 18,11) - mondja Péternek.

Érdekeltnek látszik ebben a végkifejletben az egész Szentháromság is, mert az Atya és a Fiú Lelke által inspirált Írások századokon keresztül előremondták, jövendölték ezt a végkifejletet, és a Messiás sokszori nyilatkozata szerint az Írások idevonatkozó szavának is be kell teljesednie Róla (26b num). Szól erről Jeruzsálem felé menet, az utolsó vacsorán, a Getszemániban s az emmauszi úton is: "Avagy nem ezeket kellett szenvednie a Messiásnak?". (Lk 24,26) Végezetül mennybemenetele előtt is: "...be kell teljesedniük mindazoknak, amik megírtak a Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltároknak énefelőlem... így van megírva és így kellett szenvednie a Messiásnak...". (Lk 24,44-6)

Mindezeknél élesebb fényt vet e bedolgozásra a jó Pásztor nyilatkozat: "Azért szeret engem az Atya, mert életemet adom... senki sem veszi el tőlem, hanem én magamtól adom oda... ezt a parancsot kaptam Atyámtól". (Jn 10,17-8) Az Atya parancsolja a Golgotát. S e golgotai parancsteljesítés ellenében szereti a Fiát. A Fiú pedig e parancs teljesítésének erejében indul el a vacsorateremből letartóztatása helyére. Mégpedig tudván tudva az elkövetkezőket: "Jön ugyanis a Világ Fejedelme, de én bennem nincsen semmije. Hanem, hogy a világ megtudja, hogy szeretem Atyámat, és (hogy a világ megtudja) hogy akként cselekszem, ahogyan Atyám megparancsolta". (Jn 14,31) Az Atya parancsát teljesíti az Atyának engedelmes Fiú. Atyai parancs és annak teljesítése ellenében jutunk el a végkifejlethez - mondhatnók a fentiek alapján.

b) Akarta a nyájegybegyűjtést is

Másfelől pedig áll a tétel, hogy a Messiás nyájajuhásznak jött. Amíg ács volt, nem voltak neki juhait. Azért változtatott foglalkozást, és lett vándortanítónak, hogy tanításával juhokat, nyáját szerezzon magának. A pogányokból s az eretnek-szakadár számáriaiakból kezdetben nem akart juhokat szerezzon magának, de azokat, akik zsidók voltak, hívta mind (11b num). Ekkor még csak Izrael elveszett juhait akarja Magának nyájként e Nyájajuhász; ezeknek egybegyűjtéséért azonban minden Tőle telhetőt megtesz (25 num). Akármily kockázat árán is leleplezi azokat, akik Őellenében és Rajta kívül akarják gyűjteni Izrael házának juhait. Mert csak Ő az, aki gyűjt, és mindenki más szétszór. Csak Ő a Pásztor és mindenki más tolvaj, rabló, farkas, amely gyilkolja, öli, pusztítja a nyáját, vagy legjobb esetben mindezzel szemben közönyös, mert elfutó béres. (Mt 12,30; Lk 11,23; Jn 10,8-13) S a neki kijelölt idő lejártakor hangosan és jajveszékelve zokog e Nyájajuhász; siratja Izrael juhait is, siratja a maga semmibe ment nyájajuhászi küldetését-szándékait is: "Jeruzsálem, Jeruzsálem...hányszor akartam egybegyűjteni fiaid, ahogy a tyúk gyűjti szárnyai alá csibéit, és nem akartátok". (Mt 23,37; Lk 13,34)

Az Atya küldi a Messiást nyájajuhásznak: arra küldi, hogy hirdesse az Örömhírt Izrael városaiban, falvaiban. (Mk 1,38; Lk 4,43)

S ugyanez az Atya akarja, hogy kiigya az Általa nyújtott kelyhet.

A Fiú vállalja a teljes küldetést: a nyájajuhászi küldetést, amely nyájegybegyűjtési és egyszersmind életodaadási küldetéssé lesz.

S mindezt előre megírták a kettejük Lelke által inspirált próféták.

Mindez arra látszik mutatni, hogy bedolgozás történt.

Ha így áll a helyzet, akkor viszont hogyan lehetett Isten részéről komoly szándék az egybegyűjtés? Hiszen vagy azt akarta Isten, hogy a választott nép megfeszítse a Messiást, vagy pedig azt, hogy a választott nép melléálljon a Messiásnak! E két szándék együtt - egy feloldhatatlannak tetsző ellentmondást tesz nyilvánvalóvá.

c) Nem történt bedolgozás

Nem történt bedolgozás, mert az ellentmondás - a fentiek ellenére is - feloldható. A Szentháromság világából való Mindentadásnak ebben a nem abból a világból való evilágban "mindent-elvesztéssé" is kell alakulnia. Az időtlenség világában a mindentadás nem jár kifosztódással, de az idő világában, ha valaki valamit ad, azzal a valamivel ennek a valakinek kevesebbje lesz. S ha ez a Valaki - maga a Mindentadás, és ennek folyományaként nem valamit, hanem mindent ad, akkor ennek a Mindentadásnak ebben a világban nem marad semmije. S ha egyszer ez a nem onnan való Evilág az Erő és a Vevés világa, és hogyha a Szentháromság nem ismeri ezt az Erőt (azaz, ha tökéletesen védtelen), akkor ez az Evilág e fegyvertelen Mindentadóval szemben szükségképpen mindent-elvevővé fogja tenni önmagát. Így a Mindentadás a "mindent-elvevés" következtében lesz evilágban Mindent-elvesztővé (25d,26e num). S mivel mindezt a Szentháromság időtlenül tudja, ezért az Atya a Golgotára adja a parancsot Fia számára, s a Fiú Golgotára szóló parancsot fogad el Atyjától. A Lélek pedig mindezt századokon keresztül jelzi előre.

Nem történt bedolgozás, mert a Messiás nem öngyilkosság formájában adta életét oda a Golgotán. Csak "odahelyezte" életét (25b num). Hogy el is veszítse életét, ahhoz valakinek-valakiknek el is kellett venniök azt. Az odahelyezésből ugyanis csak úgy lesz élet elvesztés, hogy valaki elveszi a védtelenül odahelyezett életet. "Öngyilkosságról" csak az odahelyezett életet elvevő gyilkosok beszélhetnek utólagos és képmutató magukmentő védekezésésként; mint a Becket-gyilkos bárók Eliot verses drámájában (Gyilkosság a székesegyházban). A Szentháromság nem készített öngyilkos csapdát a Fiú számára. Ő csak hozta magával a hazai, a Szentháromságból való életstílust, amely csak adást ismer, és nem ismeri a visszaütést sem. Ennek az életstílusú Messiásnak - vették el életét a Golgotán. Elvette az Erő, az Evilág elve; elvette az Evilág...fejedelmestől, alattvalóstól.

A Messiás azonban még azért sem jött, hogy alkalmat adjon az Erő számára elvenni a Maga védtelen életét. Még ilyen formában sem történt bedolgozás. A Messiás valami másért jött, s a fent elmondott okok következtében csupán velejárója volt jövésének az, ami a Golgotán történt. Sőt, mi több, a legkeményebb önlegyőzésre volt szüksége e "velejárónak" a vállalásához (5i num). Miért jött tehát? Eljött egy néphez nyájajuhásznak, amelyet Isten kiválasztott egyetlenként minden nép közül, s kétezer esztendőn keresztül külön nevelte, hogy alkalmassá lehessen arra, hogy a Messiás legalább elmondhassa neki azt a szentháromsági életstílust, amelyet az emberiség egyetlen lehetséges Út-jának vallott; annak az Útnak, amely az Atyához vezet. Ezt a tanító és magát védtelenné tevő Nyájajuhászt széjjeltépi a farkas. Eleve tudja, hogy széjjeltépi Őt, mégis vállalja e nyájajuhászi szerepet. Vállalja e széjjeltépés előretudásának ellenére is. Mégpedig úgy, hogy harcol keményen ezért a nyájért és ezért a szerepért - végig. Utolsó leheletéig, elfogatása után, agóniájában is.

d) Megtagadta az erőt

A Messiás azért jött, hogy az Örömhír zászlaja alatt egybegyűjtse népét. Csakhogy ez a nép nem akart az Örömhír zászlaja alatt összegyűlni, s az utolsó napokban az úgy-ahogy összegyűjtött, akkora-amekkora nyájából egyetlen hang se szól már Érte; s az Erő tehet Vele, amit akar.

Három módon kerülhette volna el a Golgotát, és egyik sem volt belsőleg lehetséges a Szentháromság világából jött Messiás számára. Egyik sem, mert mindhárom elvi megtagadását jelentette volna küldetésének.

Az első: feladja az Örömhírt; azaz programját lecseréli egy olyan programra, amellyel (Őt megvédeni képes) táborot tud maga köré gyűjteni. Táborot, melynek pusztá léte miatt nem mer hozzányúlni az Erő. Ez esetben azonban felesleges volt eljőnnie. A második: a hurok szorultával külföldre menekül, és él minden közösségi küldetés nélkül; ácsként például, miként Názáretben. Menekülésével bevallja, hogy programja nem megvalósítható. Ez esetben is felesleges volt eljőnnie.

A harmadik: a végső órában produkálja a három év során Tőle annyiszor kért égi jelet, és a tizenkét természetfeletti légió segítségével megszerzi a hatalmat népe felett, helyreállítja Izrael országát, s lesz belőle evilági uralkodó. Lesz... és ünnepélyesen visszavonhatja az Út-ról szóló egész tanítását. És ez esetben is felesleges volt eljőnnie.

Azzal viszont, hogy a vacsorateremből hajlandó volt elmenni letartóztatásának színhelyére, megőrizte sértetlenül az Örömhírt - megőrizvén Önmagát az Erő elvétől. Elvállalva ennek következményeit dokumentálta, hogy ez a program megvalósítható. Dokumentálta, hogy a Szentháromság

életstílusában fogant emberi élet végigjárható. Végigjárható akkor is, ha egy idő után, talán három esztendőn belül, nem is lesz "élhető", hanem csak "hal-ható".

Az Örömhírnek, a Messiás programjának és életútjának azonban ez nem gyengéje. Nem, mert "az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája. De amikor megszülte gyermekét, már nem emlékezik gyötrelmeire, mert örül, hogy ember született a világra", (Jn 16,20-1) - mondja az órája-elérkezett, a letartóztatás helyére készülő, majd odasétáló Messiás. Nem gyengéje, mert megszületik belőle valami. Az utak végén levő Golgotákon a "pszüché" vész el, ér véget csupán, hogy átadja a helyet a "dzóé-nak" (40cf num); az időbeli vész el csupán, hogy átadja helyét az időt nemismerőnek; az időre szólóan kapott "másé" adja át helyét a nem időre szólóan kapottnak, a tőlünk el nem vehető "miénk"-nek. (Lk 16,12) A nem-önmagában való élet adja át helyét a beleválásnak az önmagában való életbe. (Jn 5,26)

e) A Jézus előtti és az új

Az, hogy csak "hal-ható" - nem gyöngéje az Örömhírnek. Az Erő által nyaka köré font hurok megszorulásakor, melybe már beléjajdul a pszüché magát megmenteni akaró ösztöne, hangzik el ajkáról: "Most történik evilág elítélése, most hajíttatik kívülre evilág fejedelme". (Jn 12,31) Most, amikor a jeruzsálemi köznépnek a védtelen Messiás életét védő rokonszenve is szertefoszlóban van. Most, amikor semmisem tarthatja már többé vissza a fenti fejedelem alattvalóit, hogy érvényesítsék fegyverüket, az Erőt, a Messiás felett.

Miért most? Mert most fog ütni az Erő a védtelenre, aki programváltoztatás árán nem szerzi vissza táborát, nem menekül külföldre, és nem kéri a tizenkét ezred angyalnál is többet Atyjától védelmére. Most. Mert mindaz, ami idáig történt, a végső befejezés nélkül - még csak szó.

Most kapja meg hitelét az Út. Most lesz szép elméletből, szürke vagy nem szürke tanból élet és valóság. Élet és valóság, ha vérszínű is. Most mutatja meg a Messiás, hogy lehet emberi életet élni a Szentháromság stílusa szerint is, védtelenül is.

Most kap halálos sebet az Erő Fejedelme. Az erőé, amely fennen és magabiztosan hirdeti az ember és a történelem szájával, hogy élni itt csak benne-vele-általa lehet. Az Erőé, amely el tudja hitetni az emberrel, hogy a Szeretet-Isten erőalkalmazásra, erőszakszervek létrehozására hívja létbe az embert. Az Erőé, amely képes megmagyarázni még Isten népének is, hogyha egyszer már beköszöntött az emberiség életébe a bűn, akkor az Isten népének feladata sem lehet más, mint a bűnösnek, a gonosznak az - ám "igazságos" - megbüntetése. Most kap halálos sebet az Erő Fejedelme, mert a Messiás végső szorongattatásában sem pártol át hozzá, az Erőhöz; végső szorongattatásában sem lép le a játékszínről. Éppen ezért most állítódik bele az emberiség életébe a Jézus előtti és Jézus helyetti ideológiákkal és életalakításokkal szemben - a gyökeresen más, az új. Most fog kifolyni a Vér, amely kiszabadítja az emberiséget az Erő rabszolgaságából. Az Erőéből, amely minden emberi reményt megtiporva megállíthatatlanul öli, gyilkolja, pusztítja az emberi életet. Most nyílik meg az Út az Atyához. Most, most történik a Megváltás!!! (27e,66d num).

f) Vereség? Győzelem?

A Messiás egybe akarta gyűjteni a Maga vér szerinti, őszövétségi népét. A Messiásnak ez nem sikerült. Ellenségének sikerült egybegyűjtenie a népet a Messiás ellenében. A Nyájajuhászt megverték. A Nyájajuhász a játszmát elvesztette. De mivel a játszmát végigjátszotta, s végig saját szabályai szerint lépegetett az Izrael-sakktáblán (azaz senkit "erővel" ki nem ütve játszotta végig a játszmát), és fel nem adta azt akkor sem, amikor már nyilvánvaló volt, hogy három, majd egy lépésen belül megmattolják... - mindezek eredményeképpen beleállított az emberiség életébe egy új játéktípust.

A játszmát ugyan az Izrael-sakktáblán elvesztette, de vére hullajtásával hitelt szerzett ennek az újnak. Hitelt. És immár nem is egy népnek a színe előtt. Nem, mert ennek az újnak tartalma-terjedelme - emberiségszélességű. Isten - a magát meg nem védő, s így vérével megváltást szerző Messiás vérének ömlése által - immár az egész emberiségre szólóan köti meg az emberrel az Új Szövetséget. Azt a messiási újat, amelynek tartalma: a golgotai Út elvállalása ellenében viszi haza az embert a Messiás az Atyához; a golgotai Utat vállalásnak ellenében juthatnak el az Atyához (27f num).

Közben azonban a Názáretből való zsidó férfinak el kellett siratnia egy népet, a magáét. Az Ábrahámmal kötött szövetség népét, amelytől kétezer esztendő Ország-birtoklás után elvételük az Isten Országa. Elvételük, mert nem ismerte fel a Názáretiben Isten, ennek a népnek a számára megígért Küldöttjét. Elvételük tőle, mert amikor megjelent földjén az "ÚJ", készséges és végzetes eszközévé lett a "Jézus előttinek". E nép főpapjai a Jézus előtti Erő és Fejedelmének parancsára - ám a Törvényre hivatkozva - kiírtották Őt a nép köréből mint istenkáromlót.

Ezt a tragédiát, amely fölött a Messiás jajveszékelve zokogott, megérteni ..., az emberi értés és megértés közelébe hozni, azt ti. , hogy ez a nép képtelen volt mást tenni, mint kiírtani maga köréből saját fiát, a Messiást... okaiban megmutatni, hogy miként tehette mindezt a Jézus előtti történelem legkülönb, mert magától az Istentől kétezer esztendőn keresztül külön is nevelt nép... - ez jelen könyvünk feladata.

Nem tudták, hogy mit tesznek. És éppen ezért nem is tudtak mást tenni, mint amit tettek.

86. NEM ISMERTÉK FEL LÁTOGATÁSA IDEJÉT

a) Akik nem várták a Messiást

Az Isten választott népe nem tudta, hogy a Messiást juttatta keresztre. Ha tudta volna, dehogyis tette volna. Ez a nép messiásvárásban, mégpedig türelmetlen messiásvárásban élt. Ha három esztendőn át ennek a népnek legközpontibb gondja volt, hogy kicsoda a Názáreti, akkor ez csak azért volt lehetséges, mert Jézus problémává, mégpedig messiási problémává tudta tenni magát számukra; Ő-e a Messiás, vagy nem? Amikor népe számára nyilvánvalóvá lett, hogy nem az, akkor mint e legszentebb szerepkör bitorlójának, pusztulnia kellett.

Izrael földjén csak a megszálló pogányok (a görög telepesek) nem várták a Messiást. Ellenkezőleg féltek tőle. Évről évre megújuló tapasztalataik alapján tudták, hogy a messiási remény élvonalbeli

képviselői hol itt, hol ott rontanak reá a "betolakodottakra", hogy legalább egy-egy gazdag pogánynak házából-családjától megtisztítsák Izrael - általuk tisztátalanná tett és lett - földjét. Évtizedről évtizedre megújuló tapasztalataikból tudták, hogy amikor egy-egy elszánt harcos felléptével az ország valamelyik részében bizonyossá lett, hogy a remény már nem remény, hanem megvalósult valóság, mert eljött a "Messiás" - akkor egy egész görög város sirathatta házait, vagyonát, életét. Róma Jeruzsálemben székelő prokurátorának öt légiója állt készenlétben ebben az egészen különleges kezelést kívánó provinciában, hogy résen legyen, ha mozdul a remény. Még inkább akkor, ha valaki ki tudja csalni a zsidó férfiak fegyveres tömegeit a pusztába, hogy ott égi jellel igazolván messiás voltát elinduljon a szent háború az Izrael földjét pusztító jelenlétükkel is megszenteltetendő pogányok ellen. A prokurátoroknak bőséges tapasztalatuk volt, hogy bármily belső ellentétek szaggassák is ezt az általuk olyannyira megvetett (mert hellénizálhatatlan) zsidó népet, ebben az ügyben egyek. Úgyhogy amikor a zsidó nemzet vezetőitől-népektől átadja nekik azt a Názáretit, aki Maga is mint a zsidók királya mutatkozik be előtte, akkor Pilátus nem érti ugyan, miről is van szó, de egyben holtbizonyos: az összekötözött kezű ember nem az ő, nem a Római Birodalom ellensége (107 num).

Bár körülméltette magát, s így zsidónak számított Heródes Antipász, Galilea és Perea negyedes fejedelme, ugyanúgy viszonylott a várt Messiáshoz, mint Pilátus. Ugyanúgy, mert hatalma nemkülönben a szenátus és a császár kegyének függvénye volt, s így a várt Messiás szent háborúja ugyanúgy átgázolt volna rajta, mint a prokurátoron. Akármily nagyra értékelte is egyébként Antipász a nép körében magának nagy tiszteletet kivívó Keresztelőt, kénytelen volt elfogadni, majd kivégeztetni, és éppen erre a messiást-váró népre gyakorolt nagy hatása miatt. Sőt, Róma e körülméltet kegyence a zsidó nemzeti ügynek veszedelmesebb ellensége volt, mint a prokurátor. A prokurátorok csak akkor eszmélnek, amikor már folyik a vér. Heródes jobban ismeri a zsidókat: szeme van arra is, ami még csak távoli előkészület, ami előre jelzi a véröntés lehetőségét (106 num).

b) Vámosok és utcanők

Nemcsak a prokurátor katonái pogányok, Heródeséi is azok. A szombat megtarthatása miatt a zsidók fel vannak mentve a katonáskodás alól. Az államhatalom másik jelentős funkcióját, az adószedést azonban már zsidók is végzik. Számos és rangban egymás fölött és alatt álló tisztviselőréteg alkotja azt az adószedő-gépezetet, amely lehetővé teszi Pilátusnak is, Heródesnek is egyfelől a Rómától kívánt összegek hajóra rakását, másfelől udvartartásuk, helyi hatalmi gépezetük kiépítését. Külön rend ez a gépezet a zsidó társadalomban. Külön és nagyon megvetett. Megvetettebbek ezek az adószedők, mint a köztük élő pogányok. Zsidó létükre (!) nyűzzák népüket. Háromszorossá teszik az adóterhet. Róma kívánja az elsőt, a helyi hatalmasok maguknak a másodikat, s a vámosok tovább toldják az összeget a maguk zsebére. A pogány javára is nyűzzák népüket, a maguk meggazdagodására is. Árulók. Árulói a nemzet ügyének, és így árulói a Magasságbelinek is. Bűnös, nyilvánvalóan, köztudottan, állapotyszerűen bűnös, nyilvános bűnös, megvetett szemétember, hazaáruló vagy v á m o s - egyet jelent ez Izraelben.

A vámosok azonban nem tekintik magukat idegennek Izrael ügyétől. Mennek a Keresztelőhöz is, mennek a Názáretihez is. Mennek ők is mindenkihez,

akiben Izrael reményét sejtetik. Mennek együtt bőségük, pénzük kitartottjaival, az utcanőkkel. Mennek, mert emberi gyöngeségük ugyan odahajtja őket, hogy foglalkozásukkal kimeneküljenek - ám a népi köznyomor fokozása által - a népi köznyomorból, de azért elevenen él bennük a Messiás Országának reménye, amelyben majd nem lesz nyomor, és nem kell a nyomorúságukat okozó pogányok szolgálatával kimenekülniök a nyomorból. Heródes főemberei között bőven voltak nemcsak pogányok, zsidók is. E heródiánusok, Heródes-pártiak közül senkit sem ismerünk, aki megkereste volna Jézust, bár egyikük felesége ott van a Jézust vagyonukkal szolgáló asszonyok között. (Lk 8,3) Ezzel szemben a vámosok Mátétól Zakeusig - a hasonló okokból megvetett, a pogányok és vámosok pénzéből kitartott utcanőkkel együtt - ott vannak a Jézusnak utánamenők széles soraiban.

c) Nagytanács

A várt Messiással szemben tanúsított magatartás szempontjából a Prokurátorhoz, Heródeshez és párthíveihez legközelebb - a Nagytanács áll (104-105 num). Legközelebb - a nem-pogányok, a pogányokkal bevallottan és nyíltan nem cimborálók oldaláról. A hatalom természetéből következően. A prokurátor, miként Heródes is, gondoskodik az uralmat biztosító hadseregről és adószedésről, de az ezen túlmenő ügyeket ráhagyja e nehezen kezelhető és ezer ősi törvény szerint irányított életű nemzetre, annak vezetőire. Az igazságszolgáltatást is, csupán a halálbüntetés jogát tartván fenn magának. Róma is, Heródes is (Róma neveltje) - bölcs. Ha hatalmának gyakorlásával a Nagytanács elégtelenséget vált ki a népből - az Rómának jó. Ha a nép fellázad Róma ellen, akkor viszont ezért elsősorban a helyi önkormányzat, a Nagytanács vonható felelősségre.

A Nagytanács vezetőjének, az "első" főpapnak, évenkénti letevésével-cserélgetésével beleverték már a prokurátorok a Nagytanács fejébe, hogy Rómát szolgálni - ez a feladatuk. Kaifás tanult elődei példájából. Már nyolc éve hivatalban van, mikor Pilátus Jeruzsálembé érkezik. Ért hozzá, hogy Pilátus se váltsa le őt. Együtt buknak majd eseményeink után, 36-ban. A Nagytanács nem enged, ha istenszobrot akarnak felállítani Jeruzsálemben; a bálványokkal nem engedi megfertőztetni a szentvárost, "világnézetileg", azaz vallásilag intranzigens, de a fegyvertények következtében létrejött hatalmi helyzetet elfogadja, azaz politikailag a Birodalommal és a Prokurátorral szemben teljesen lojális: "Nincsen királyunk, csak császáruk". (Jn 19,15)

Elvben - a Nagytanács is feltétlenül várja a Messiást. De gyakorlatilag egészen másképpen, mint a széles néptömegek. Ezek mindent feltéve erre a lapra, a semmitsem-veszíthetés tudatával és mindent kockáztatva. Ezzel szemben a Nagytanács csak politikai kockázat nélkül. A tömegek mint legfontosabbat és mindenekeelőttit várják. A Nagytanács - éppen mert van mit vesztenie - nem akármilyen áron, nem hatalmuk és életük kockáztatása árán. Amikor hivatalosan szembesül majd a Nagytanács a kérdéssel, hogy vajon kicsoda a Názáreti, magatartását nem ennek a kérdésnek az eldöntése, hanem a politikai kockázat elkerülése határozza meg. (Jn 11,49-50) Feltételesen és másodlagosan várták tehát csak a Messiást. Kicsit megalázó a helyzetük, különösen akkor, ha visszagondolnak a Pompeius előtti időkre, amikor a főpap szuverén uralkodó volt Izraelben. De azért helyzetük így sem kedvezőtlen. Ők a legfőbb zsidó tekintélyek az országban. Palesztina jámbor zsidói is, a diaszpóra jámbor zsidói is ideküldik a fejadót, a tizedet. A főpapok vezetése alatt álló templomban

mutattatják be az áldozatokat, az ő városukban költik el a második tizedet a sátoros ünnepeken. Mindezek következtében a Nagytanács a zsidó nemzet messze kiemelkedően legvagyonosabb rétegét alkotja. Nagyság, gazdagság, hatalom dolgában, a pogányokat nem számítva, senki sem vetekedhetik velük. Minek kockáztassanak tehát oktanul?!

Az igazi Messiás úgyis majd politikai kockázat nélkül szabadítja meg az országot a pogányoktól! És talán még valami mérsékelte bennük az elvi messiásvárásnak gyakorlati messiásvárásba fordulását: hogyan tekintené a győztes Messiás a Nagytanácsot? Több vagy kevesebb lenne-e a Nagytanácsot alkotó hetven ember nagysága, gazdagsága, hatalma? A kérdés messzemenően foglalkoztathatta a hetven férfiút, mert a messiási győzelmet türelmetlenül váró szegénység a Nagytanács nagysága-gazdagsága-hatalma megtörését is messiási feladatnak tekintette. Legalább is az esszénusok feltétlenül így képzelték el a messiási győzelmet.

d) Szadduceusok

A Nagytanács természetesen maga sem egységes. Mint az Erő világában minden, úgy a Nagytanács is erőviszonyoknak köszönheti összetételét. Kiknek sikerült bejutniuk a zsidó nép e legfelsőbb testületébe? Első és egyúttal legvagyonosabb, legtekintélyesebb rétegét, - amely egyedül adhatja e Nagytanács fejét, az első főpapot, - a főpapok alkotják. E főpapi arisztokrácia - születési arisztokrácia. Ezer szakrális jellegű házassági törvény védi e főpapi családok exkluzív jellegét. E réteg vagyonát szüntelenül táplálja a jeruzsálemi kultusz nem csekély jövedelme.

E legfelsőbb testület második rétegét - a vének alkotják. Az előzőhöz hasonlóan nagyvagyonú és szintén eléggé exkluzív jellegű arisztokrácia, de laikus jelleggel. Másodhegedűsök ők a koncertben a főpapok mellett. Jézus perében árnyként kísérik ezeket, s velük szemben elsődlegessé soha nem válik szerepük. Ezek között már akad Jézusnak szimpatizánsa is: Arimathei József. (Mt 27,57; Mk 15,43) A főpapok között nem találunk ilyet.

A két réteg életszemlélete nagyjából azonos. Szembenállásuk a hellénizmussal megértőbb, mint a jámbor zsidók tömegeié és vezetőié. Nagy vagyonuk ugyanis kísértésbe viszi őket, hogy éljenek azokkal a luxus-szintű dolgokkal, melyeket a hellén világ felkínál nekik. Az ősök hitéből elsősorban a liturgiához ragaszkodnak, az áldozatbemutatókhoz. A hellénizmussal való szóbaállást elvileg és gyakorlatilag lehetetlenné tenni akaró tengernyi farizeusi törvénytárgyalást - elvetik. Nem hisznek az élet halálon túli folytatásában: feltámadásban, számonkérésben, jutalmazásban és büntetésben (104c num). A zsidó nemzetet tagoló felekezetek közül - ők adják a szadduceusokét (az "igazak").

e) Farizeusok

Van a Nagytanácsnak egy harmadik rétege is: az írástudóké. Ők alkotják Izrael szellemi arisztokráciáját. Nem születési, nem vagyoni arisztokrácia az övék. Tudásuk tekintélye alapján kerülnek a hetvenek közé. Elenyésző kis részük a fenti két réteg - főpapok és vének - szövetségese: szadduceus. Döntő tömegükben azonban a velük szemben

álló irányzathoz, a farizeusokéhoz tartoznak. Széles tömegbázisra támaszkodó politikai erejük juttatja őket oda, hogy a nemzet e legfelsőbb törvényhozói, bírói és végrehajtói testületében egyáltalában helyet kaphatnak. A szadduceusokkal szembenálló felekezet a farizeusok; képviselőiből kerül ki az írástudók döntő többsége. Mint a Nagytanács tagjainak, osztaniuk kell annak politikai alapállását a Birodalommal, a prokurátorral szemben.

Ami azonban a szadduceusok számára viszonylag belső, lelkiismereti törés nélküli elfogadása a kényszerűségnek, az a farizeusok számára kínos lelkiismereti probléma. Az erőviszonyokat lemérve elhatárolják ugyan magukat a fegyveres támadás gondolatától, de a passzív rezisztencia álláspontjára helyezkedve. Ennek értelmében kényesen vigyáznak reá, hogy lehetőleg semmi érintkezési felületük se legyen a megszállókkal, a betolakodott pogányokkal. Ezt szolgálja a számtalan mosakodási törvény is. (Mk 7,3-4) Nem a vagyon és nem az ezzel szükségképpen együttjáró hatalmi befolyás, hanem gondolataik ereje, s az ezekre hallgató jámbor tömegek képesítik e felekezetet arra, hogy legkiválóbb képviselői a Nagytanács tagjai lehetnek. Ottani helyzetük azonban meglehetősen ellentmondásos. Egyfelől ambicionálják ottlevésüket - befolyásukat e legfőbb szinten is érvényesíteni akarván. Másfelől kínosan vigyáznak arra, hogy semmi se fertőzze meg őket e testület életszemléletéből és életformájából. A Nagytanács-beli farizeus írástudók a Nagytanács létfeltételét jelentő lojalitásnak és a farizeusi felekezet passzív rezisztenciájának egymással alig-alig összeegyeztethető ellentmondását hordozva töltik be szerepüket (102c num).

E farizeusi írástudók a töretlen és teljes ószövetségi vonal képviselői; nekik a Törvény is fontos, nemcsak az áldozatbemutatás. Szerepük akkor lett elsőrangú fontosságúvá Izraelben, amikor az i. e. 2. században a zsidó nemzeti ügy fegyveres győzelmet aratott a pogányokkal szemben, és a harcot irányító főpapok királlyá lettek. A fegyveres harcot az Ószövetség lelkeről lelkezett spirituális erők, a 2. századbeli szadduceusok inspirálták. A győzelem után a hatalom elvégezte a maga munkáját az eszmei harcosokból lett hatalomgyakorlókon. A harcot indító cél elkötelezettjei keserűen látták a szolgálni akart eszmény és az új, független zsidó államiság valósága közti különbséget. A nemzeti harc e szellemi inspirálói kis számban odacsatlakoztak az újdonsült hatalomhoz, s ebből a megalkuvásból születtek meg a Krisztus korabeli szadduceusok. Másik és nagyobb felük eszmei és politikai ellenállásba ment át. Az ellenállók egyik csoportját jelentik a farizeusok.

Nemcsak a Nagytanácsban vannak ott. Ott vannak Izrael földjének minden városában, minden falujában. Zárt és szigorú szabályú közösségeket alkotnak, amelyek érvényesítik befolyásukat a városokban és falvakban. A nép életét egybefogó zsinagógák is az ő kezükben vannak. Közülük kerülnek ki a zsinagóga-elöljárók. A szombat, az imádság, a böjt, a rituális mosakodások és mosogatások, a tizedek, a fejadó kérdéseiben vallott és gyakorolt magatartásuk nagy tekintélyt biztosít nekik a széles néptömegek részéről. Ugyanakkor ellenérzés is támad e rétegekben a tekintély átéléséből származó farizeusi öntudattal és göggel szemben. A tömegek sohasem botránkoznak meg, bármilyen éles szavakkal korholja is Jézus a farizeusokat.

f) Az esszénusok és a Keresztelő

Az ellenállók második és következetesebb csoportja megszakította a kapcsolatot a Nagytanáccsal is, a templommal is. Kivonult a pusztába. Qumran felfedezése óta világosabb képünk van e kivonulás tartalmáról és méreteiről. A sok száz, talán ezer tagot számláló szerzetesi közösségnek, amely Izrael jámboraiból nyerte utánpótlását, alighanem jelentékeny volt a társadalmi tömegbázisa. Létszámuknak, tömegbázisuknak különös súlyt ad az a körülmény, hogy a nemzeti hatalom szempontjából nézve illegalitásban vannak, s aligha valószínű, hogy a prokurátor vagy a negyedes fejedelem kegyelte volna őket. Míg a farizeusok messiásvárása a passzív rezisztencia és a kényszerű lojalitás ellentmondásos keverékét, tehát valójában a kooperálás egy fajtáját eredményezi, addig a pusztába kivonulás a kooperálás minden fajtájának elutasítását jelenti - a Messiás bármelyik pillanatban bekövetkező megérkezésének reményében. Irodalmuk ugyanazzal az erővel tüzel egyfelől a kitteusok (rómaiak), másfelől a gonosz főpap ellen.

Ma már aligha kétséges, hogy ezek köréből nőtt ki a Keresztelő is. Pilátus talán nem is észlelte jelenlétét, Heródes azonban annál élesebben és kínosabban. A Nagytanács nem tekintette őt prófétának, (Mt 21,25.32; Mk 11,31; Lk 20,5) ellenkezőleg: kihallgattatja őt a Keresztelőre is éberén figyelő farizeusok által. (Jn 1,19-24) Nemcsak az esszénusok állnak szemben a kooperálókkal. A közülük kikerülő János is nagyon éles hangot üt meg mind a szadduceusok, mind a farizeusok ellenében: "vipérák fajzata". (Mt 3,7) A bizalmatlanság tehát kölcsönös volt. Izrael vezetőrétegében a Keresztelő nem talált elfogadásra, (Mt 21,32; Lk 7,30) s akik igényelték is közülük az alámerítést, a metanoia gyümölcsei nélkül igényelték azt. (Mt 3,7-10)

Ezzel szemben elfogadásra talált a farizeusi felekezetbe be nem szervezett széles néptömegek előtt; feléje fordultak a vámosok és utcanők is, sőt a pogány katonák is felkeresték. (Mt 3,5-6; 14,5; 21,26.32; Mk 1,5; 11,32; Lk 3,3.10-4; 7,29; 20,6)

Nincs adatunk arról, hogy János nem ment volna fel a templomba. Jézus tőle átvett tanítványainak semmi ellenérzésük nem volt a templommal szemben. E tekintetben tehát minden bizonnyal kevésbé volt merev, mint esszénus nevelői. Spiritualitása azonban nem az áldozatbemutatás, nem a vallási obszervanciák vonalán mozgott. Többet akart, s éppen emiatt lehetett gyanús a jeruzsálemi vezetőség szemében. Az ószövetségi törvény erkölcsi tartalmára (Heródiás) és talán méginkább az adástörvényre tette a hangsúlyt. (Lk 3,10-4)

E hangsúlytevései következtében válhatott gyanússá a farizeusok szemében? Erőteljes aszkézisét esszénus nevelőitől hozhatta magával; önmegtagadásban (ételben-italban-ruhában) igen kemény vonalat képvisel; az imádkozásban nemkülönb. (Mt 3,4; 11,8.18; Mk 1,6; Lk 7,25.33; 11,2) Egyes tanítványai nem csatlakoztak Jézushoz, hanem kitarítottak mellette elfogatása után is; ezekből megütközést váltott ki Jézus szabadabb magatartása az evés-ivás és imádkozás tárgyában: (Mt 9,14; Mk 2,18; Lk 5,33) a Keresztelő tanításán és példáján nevelődve meg kellett ütközniök a böjti napon Mátéval lakomázó Jézuson (97 num).

Az Ószövetség prófétái Izrael egészéhez küldött prófétáknak tudták magukat. Isten üzenetét közvetítették a nép kunyhóiban és a királyok palotájában is. Az esszénusokkal ellentétben - a Keresztelő folytatta ezt a hagyományt. Antipászon is számonkéri a Törvényt, ha egyszer körülmetélték. Mintha a Keresztelő nem képviselt volna semmiféle politikai irányzatot. Politikai pártalakítás nélkül várta a Messiást, és készítette annak útját. Az, hogy Heródes becsülte őt, alighanem

kétségtelenné teszi, hogy az esszénusok merev elszigetelődésén politikai tekintetben is túltette magát.

g) A szegények

A Jánosért lelkesedők tábora elvezet bennünket Izrael ama legszélesebb rétegéhez, amely a legtűrelmetlenebbül várta a Messiást. Tűrelmetlenségét szociális helyzete magyarázza. A Nagytanács javára teljesítendő fejadó-tizedek-áldozatbemutatók egyfelől mint nemzeti adó, másfelől a vámosok által behajtott adóteher olyasféle helyzetbe hozta a köznépet, amilyenben a török hódoltság magyar jobbágy volt, akitől a hódoltságra fegyveresen becsapó magyar földesúr is elvitte a jobbágyi szolgáltatást, s akin - mindezzel természetesen mit sem törődve - a török urak is behajtották a szultán és a maguk adóját. Ily helyzetben különösen sürgetővé válik a "misera plebs contribuens" számára Izrael földjének megtisztítása a pogányoktól. Különösen sürgetővé válik tehát a mindezt végbeinni képes messiás megérkezése. Az evangélisták ajkán ez a széles réteg a "tömeg" (#ocloVř = ochlosz), a "nép" (#laoVř = laosz) megjelölésekkel szerepel; Jézus ajkán pedig a "szegények" (57b num) megjelöléssel. Ez volt az a réteg, amelynek nem volt módja Jézust vacsorára hívni. Ellenkezőleg, Ő vendégelte meg e réteget két ízben is a pusztában. A farizeusokon kívül (Lk 7,36; 11,37; 14,1) csak a vámosoknak (Máté, Zakeus) volt módjuk erre. Továbbá Lázár családjának, és a Lázár baráti köréhez tartozó és ugyancsak betániai leprás Simonnak. Mivel Lázár Mária nevű nővére azonos a farizeusi lakoma bűnös asszonyával, (Lk 7,36-50; Jn 11,2) feltehető, hogy Lázár is és a leprás Simon is ahhoz a réteghez tartozott, amely a "vámosok és bűnösök" néven kerülnek elő újra és újra az evangélium lapjain. A vagyoni helyzet szempontjából középosztálynak tekinthető farizeusok, vámosok és bűnösök szintje alatt élt Jézus "szegényeinek" széles rétege.

Nemcsak anyagi terheket kellett viselnie. A megvetettség terhét is. Anyagi helyzete nem tette lehetővé számára a farizeusi tisztaságtörvények megtarthatását s a karhatalmilag be nem hajtható nemzeti-vallási adószolgáltatások egészének teljesítését sem. Még kevésbé volt módjuk iskolázódásra, a Törvénynek és magyarázatainak arra a beható vizsgálatára, amelyet a farizeusok oly nagyra értékelték írástudóikban. "Ez a sokaság, amely nem ismeri a Törvényt, átkozott", (Jn 7,49) - mondják a Nagytanács farizeusi írástudói még a főpapi szolgálakra vonatkozóan is.

Ha e farizeusi kíváncsalmaknak nem is tudott megfelelni ez az átkozott csöcselék, éles késekkel és kardokkal azért rendelkezett. S ha valaki el tudta hitetni velük, hogy ütött az óra, mindig készségesen rohantak a pogányra, újra és újra vállalván a megtorlás borzalmas következményeit, a kereszthalált is. Olyan réteg, még hozzá igen széles réteg volt ez, amelyre érvényes lehetett egy jóval későbbi keletű megállapítás: nem veszíthet semmit, csak láncait. Léthelyzetéből folyt, hogy tűrelmetlenül várta a nemzeti felszabadítót, és kész prédája lett azoknak a csak illegalitásban élhető forradalmároknak, akiket "zelóták", "szikáriusok" néven emlegettek Izrael-szerte. Bármikor belerángathatók voltak akár kisebb, rablógyilkos-színezetű akciókba (Barrabás), akár nagyobb arányú lázongásokba. (Lk 13,1) Jézus él már, amikor Nagy Heródes halála után Gamalai Judás elfoglalja a Názárettől pár kilométerre fekvő pogány várost, Szepphoriszt, s a szíriai legátus pedig megtorlásként porig égeti a várost, zsidó lakóit rabszolgának adja el, s Jeruzsálem mellett kétezer felkelőt

keresztre feszít. És serdülő fiatalember már, amikor Judás újra lázadást szít, újra eredménytelenül, és új megtorlást vonva maga után.

Ki így, ki úgy, de Jézus minden zsidó kortársa várja a Messiást. S alighanem még a Keresztelő sem tudja határozottan, hogy akinek útját készíti, nem lesz-e egyúttal nemzeti felszabadító vezér is. A zsidóság egyeteme viszont - ha feltételesen, ha feltétel nélkül várta - a nemzeti felszabadítót várta a Messiásban. A szegények tömegei feltétel nélkül és türelmetlenül várták a nemzeti felszabadítás programjával érkező Messiást.

Ily körülmények között nem az lett volna rendkívüli, ha Izrael népe felismeri a Szeretet Országából jött követ látogatásának az idejét?

87. A KÍSÉRTÉS VISSZAUTASÍTÁSA

a) A pusztai magány

A rendelkezésre álló adatok arra látszanak mutatni, hogy a Messiás i. e. 7-ben született, és i. sz. 30-ban keresztkedett meg Jánosnál a Jordán vizében. Lukács szerint "mintegy harminc esztendő" (Lk 3,23) volt ekkor. Két-három év múltán a jeruzsálemiek ötven esztendőnél fiatalabbnak becsülik Őt. (Jn 8,57) Felőtt és részben feleséges tanítványait "fiacskáimnak, gyermekeimnek" is szólítja. (Mk 10,24; Jn 21,5) Mindezekből kikövetkeztethetően alighanem inkább negyvenesztendő lehetett tehát, amikor elindult Názáretből a Jordán felé. Alámerítődésének talán nem is volt más emberi tanúja, csak János, akinek meg kellett tudnia, hogy megérkezett az Eljövendő, akinek ő az útját készíti. Amikor a Keresztelő a Jeruzsálemből küldött farizeusok érdeklődésére megvallja, hogy ő ugyan nem a Messiás, de a Messiás már megérkezett: "köztetek van, akit ti nem ismertek", (Jn 1,26) - akkorra már Jézus megkeresztelkedett nála a Jordán vizében és már túl van a pusztai negyven napján is.

Az evangélistáktól értesülünk, hogy a pusztai negyven napra "azonnal" a megkeresztelkedés teofániája, a Keresztelkedőnek bemutatkozás után kerül sor. (Mk 1,12) Arról is értesülünk, hogy a Lélek vezette ki, üzte ki Őt a pusztába. (Mt 4,1; Mk 1,12) S arról is, hogy a pusztába kiérve - negyven napon keresztül a Lélek vezeti ott. (Lk 4,1) E pusztai negyven nap magányát azonban Jézus nem csupán Lélek társaságában tölti. Ott van a Sátán, (Mk 1,13) az ördög is. (Mt 4,1; Lk 4,2) Mindjárt a pusztába érkezést követően kezdődik a Sátán szerepe, nem pedig negyven nap múltán: "negyven napon át a pusztában volt és kísértette a Sátán... a Lélek vezette a pusztában negyven napon át, és kísértette az ördög". (Mk 1,13; Lk 4,2) Hármában telt el ez a magány: Jézus, Jézus Lélek és a Sátán voltak a szereplők.

Miért akarta Jézus Lélek a pusztai magánynak e hármasságát? Forrásaink felelnek erre a kérdésre is: "Kiüzte a Lélek a pusztába, hogy megkísértse az ördög". (Mt 4,1) A nyilvános működés megkezdése előtt Jézus szembesíteni akart magában két mondanivalót és magatartást. Saját Lelekének hangját a Sátán (a Sátán lelkének) hangjával. Miért volt szüksége erre Jézusnak?

Mint minden életmegnyilvánulás, úgy a küldetés is - vonatkozás. A vonatkozás három elemével: a vonatkozás első és második pontjával, valamint az azokat összekötő vonatkozási tartalommal. A küldetési

vonatkozás első pontja - Ő maga. A második pontot azok alkotják, akikhez küldve van. A vonatkozási tartalmat pedig küldetésének tárgya adja. Negyvenéves korában az ember merő emberi tudással is tisztában lehet azzal, hogy önmaga kicsoda és micsoda. Negyvenesztendőskorunkra merő természeti tudással is világosan láthatjuk a bennünket körülvevő társadalom összetételét, igényeit, törekvéseit és feszültségeit. S ennek folytán merő emberi tudással is világosan megállapítható, hogy egy bennünk élő társadalmi programnak van-e megvalósulási lehetősége abban a társadalomban, amelyben ezt a társadalmi programot valósággá akarjuk tenni. Ebben a társadalomban a harmincesztendőskort tekintették alsó határnak; ez volt az az életkor, amelyben valaminő programmal már a társadalom elé lehetett állni. Ekkortól kezdve lehetett reménye valakinek arra, hogy úgy nézzen rá, mint akinek volt már ideje meggondolnia, amit mondani akar. Jézus programjának, az Útnak, negyvenéves korára már emberi tudása alapján is késznek kell lennie. Jézus programja - az Út; a kicsiség-szegénység-védtelesség programja. Ez lenne küldetésének vonatkozási tartalma. De negyvenesztendőskorára Jézus ismeri azt a társadalmat is, amelyben él. Azt a társadalmat, amelyet előző numerusunk rajzolt meg. Amikor Lelke kiűzi Őt a pusztába, akkor Jézusnak már tudnia kell, hogy programja ebben a társadalomban aligha kelthet sokaknak.

Azért volt szüksége a negyven napra, hogy ennek során megkísértse Őt a Sátán. A Sátán egyetlen tárgyban, egyetlen programmal kísért: az Út ellenében. A Sátán - maga az Út megtagadás, az Út nemvállalás. Azért volt szüksége a negyven napra, hogy válaszolhasson mindarra, ami programja ellenében és ellenére mondható. Hogy átgondolja, van-e gyakorlati értelme küldetésének!? Neki lehet-e menni ennek a feladatnak!? Fellépni egy olyan társadalmi programmal, amelynek egyetlen pontja sem találkozik egyértelműen a társadalom bármelyik rétegének a törekvéseivel?

A kísértés, amely ily helyzetben szükségképpen, csak abban állhat, hogy a Küldött lemérve a küldetése vonatkozási végpontjaként szolgáló társadalmat, annak törekvésvilágához igazítsa a maga küldetésének tartalmát. Ugyanakkor az a kísértés, amely nem képes belülről is kísértetni - nem kísértés. Egy külső és megtestesült ördögnek Jézuson kívül maradó gondolatvilága - nem lehet kísértés Jézus számára. Legfeljebb otromba ügyetlenség az ördög részéről; még akkor is, ha az, akit megkísért, csak ember és nem az Atyának Fia. Kísértésről csak akkor lehet szó, ha Jézus embersége módot ad arra, hogy BelőleMagából támadjon a gondolat, amely nem az Istené, hanem az "embereké". (Mt 16,23) Kísértésről csak akkor lehet szó, ha Jézusból, Magából támadhat a gondolat, hogy ne azt akarja, amit az Atya akar, hanem valami mást, amit embersége diktál. A Getszemáni-kert megmutatta, hogy támadhatott ily gondolat Jézusból (5i num). Nemcsak pályája elején és végén volt kitéve ennek a lehetőségnek. Lukács szerint a kísértések befejeztével csupán "egy időre" hagyta el Jézust az ördög. (Lk 4,13)

Embersége, valamint azok a szituációk, amelyekbe belekerül küldetésének teljesítése során, bőséges alapot nyújtanak arra, hogy újból és újból megszülethessenek tudatában olyan gondolatok, amelyek el akarnak téríteni annak a parancsnak a teljesítésétől, amelynek végrehajtásáért jött. Azaz a Golgotától...hiszen az atyai parancs arra a szóra lett kiállítva. (Jn 18,11) Jézus e negyven napi böjtös magányának, imádkozásának tárgyaként a kísértést és kísértőt legyőzést adják elő forrásaink. Hasonló a tárgya a getszemánibeli imádságnak is. S talán nyilvánvalóvá

tehetjük majd, hogy Jézus több meg nem jelölt tárgyú imádkozásának anyagát is ugyanebben a tárgyban kell megkeresnünk és megtalálnunk (89e num), mert csak egy időre hagyta el Őt az ördög.

b) A nagyság kísértése

"Ha Isten Fia vagy, vesd le magad innen...". (Lk 4,9-12; Mt 4,6-7) A pusztába vonuló Jézus tudja, mit kíván az a választott nép, melynek összegyűjtése a feladata az Isten Lelkétől e nép számára századokon keresztül ígért Messiásnak. A nép a nemzeti királyságot várja és kívánja.

Úgy, ahogy a Nagytanács is várja a Messiást. Nyitott a Názáretivel szemben is: "Ha Izrael királya, szálljon most le a keresztről, és majd hiszünk neki. Bízott az Istenben; mentse meg most Őt, ha akarja; mert azt mondotta: az Isten Fia vagyok". (Mt 27,42-3) A köznép nemkülönben: "Te, ki lerontod a templomot és harmadnapra felépíted, szabadítsd meg magadat; ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről". (Mt 27,40) Izrael társadalmának legkülönbözőbb rétegeiből hányszor és hányszor hangzott el és fel a három esztendő során egy igény a Názáretivel szemben! Az, hogy döntse el egyértelműen a központi jelentőségűvé vált kérdést: kicsoda ez a Názáreti? Kívánja Tőle az igazoló égi jelet Heródes, (Lk 23,8) kívánják az írástudók, (Mt 12,38; Lk 11,29.16) a szadduceusok, (Mt 16,1) a farizeusok, (Mt 12,38; 16,1; Mk 8,11; Lk 11,29.16) és kívánja Tőle a Maga számára már végképp megnyertnek látszó, hiszen Őt már királyává tenni akaró tömeg, (Jn 6,30) hogy eloszolják minden kétség, és megszülessék a bizonyosság.

Sűrítetten elővételezi mindezt a pusztában a Sátán. Leugrani a jeruzsálemi templom tetejéről a templom udvarára, vagy esetleg a falak alá a Kedron patakának völgyébe sértetlenül, mert angyal biztosítja majd, hogy lábát kőbe ne üsse - ez az indulás pillanatában eldöntené a kérdést, hogy a Názáretiben az Eljövendő érkezett meg. A három esztendő fenti égi jelet kívánásai tárgytalanok lennének, nem volna többé szükség rájuk. A Sátán ajánlatának elfogadása azonnal tisztázná: a Názáreti a Messiás, Jézus - a Krisztus!

Jézus ismeri a Maga népét és tudja, mit kell tennie, hogy e nép egybegyűjthető legyen, hogy sikerre vihesse nyájegygyűjtési küldetését. Tudja, mit kíván e nép a Messiástól. Tudja, és visszautasítja a Sátán ajánlatát. A törvényen nevelkedő názáreti zsidó férfiú a Törvény szavával: "Ne kísértsd Uradat, Istenedet, ahogy megkísértetted a kísértés helyén. Őrizd meg az Úr, a te Istened parancsait és rendelkezéseit és szertartásait, amelyeket megparancsolt neked, és tedd azt, ami tetsző és jó az Úr szemében, hogy jól menjen a sorod és bejutva birtokold azt a nagyon jó földet, amelyről megesküdött az Úr atyáidnak...". (Deut 6,16-8) A templom párkányáról való leugrás "égi jelének" produkálása lehetetlenné tenné a Messiás számára - tenni az Atya parancsait, rendelkezéseit; tenni azt, ami az Atyának tetsző és jó; lehetetlenné tenné a maga számára és népe számára az Atyához jutást. Lehetetlenné, mert az égi jelet produkáló Messiás pillanatokon belül fegyveres zsidók ezreit és tízezreit találná maga körül, akiknek vagy élükre állhatna, vagy elmenekülhetne előlük, de semmiképpen se volna módja elmondani nekik azt az Utat, amelynek tudtul adásában áll a küldetése, s amely Útból egyébként a fegyvereknek ki kell maradniok.

c) A gazdasági csoda kísértése

"Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek kenyerekké legyenek...mondd ennek a kőnek, hogy kenyérré legyen". (Mt 4,3; Lk 4,3)

A pusztai zsidó férfi azt is tudja, hogy népének nemcsak a rómaiakkal van baja, hanem a rómaiakat kiszolgáló és így a tömeg nyomorát, kenyértelenségét ugyancsak okozó kooperálókkal is: Heródes-sel, a Heródes-pártiakkal, a Nagytanáccsal, a főpappal, a főpapokkal, a vénekkel és írástudókkal, még a farizeusi írástudókkal is. Jézus tudja, hogy e nép megnyerésének feltétele a köznyomor eltüntetése. Csatlakoznak Hozzá, ha megszünteti kenyérgondjaikat. Hisznek Neki, ha megeteti őket.

Hochwälder "Szent kísérletében" a paraguayi redukció indián törzsfőnökei ezt mondják államfőjüknek, a jezsuita provinciálisnak: "Ez az a Krisztus, akire szükségünk van. Enni ad nekünk. Ruház bennünket. Megvéd a rabszolgavadászoktól. Házakat épít nekünk. Fegyvert ad a kezünkbe. Hatalmassá tesz bennünket. Ez az a Krisztus, akit akarunk, tisztelendő Atyám". Az életművét feladni kényszerülő provinciális akkor, szenvedéseinek infernójában megért valamit: "Ez az a Krisztus, akit hoztunk nektek. De jaj, becsaptunk titeket. Krisztus nem nyújt senkinek sem biztonságot, nem táplál és nem öltöztet. Ő maga is szegény és ruhátlan...".

A Názáretinek el kell utasítania a kísértést, nem csinálhat redukciót Izraelben, nem csaphatja be népét, és így nem tüntetheti el nyomorát sem. A Törvény segíti Őt a kísértés legyőzésében: "Ínséggel sújtott téged...hogy megmutassa neked, nemcsak kenyérrel él az ember, hanem azzal a tanítással, amely az Isten szájából származik". (Deut 8,3) Legyőzi a kísértést, hogy elmondhassa majd azt a tanítást, amely szerint a szociális kérdés megoldása az Atya részéről hozzáadatik az Úthoz, az Isten Országá kereséséhez (129c num). A gazdasági csoda rövidzárlat-kísértését legyőzve majd elmondja, hogy az Út nélkül nincs megoldás a szociális kérdésre. A szociális kérdés megoldását hiába "keresi" (47b num) az ember, hiába van gondban érte - el nem éri. Ellenkezőleg, minél jobban keresi, minél inkább gondban van érte, annál megoldhatatlanabbnak fog mutatkozni.

A paraguayi provinciális az győzi meg arról, hogy becsapta az indiánokat, hogy csak a legkatolikusabb spanyol király haderejével megütközve lehet módja arra, hogy fenntarthassa a redukciót. De ettől a lépéstől már visszahőköl. Ha önnön elhatározásából nem is, hát a generális titkos közlésétől segítve: Ha fegyveres ellenállásba megy át, a jezsuita rend lehetetlenné válik, minden életheletőséget elvesznek tőle, nem hirdetheti tovább az evangéliumot. Ha Jézus megoldja a szociális kérdést Izraelben, mintatársadalmát meg kell védenie a császár, a szenátus, a prokurátor, Heródes, a Heródes-pártiak, a Nagytanács főpapjai és vénei ellen. Azaz mindazok ellenében, akik hasznot húznak a mintatársadalmat megelőző köznyomorból. S ha következetesen továbbmegy a megkezdett úton, vállalnia kell a harmadik kísértés anyagát is.

d) A hatalom kísértése

"Neked adom ezt az egész hatalmat...ha tehát leborulva imádsz engem, minden a tiéd lesz". (Lk 4,6-7; Mt 4,9)

Imádnia kell leborulva a Sátánt. A Sátán bemutatkozik: ő az ERŐ elve (124a num). Az Isten belerakta a világba az Erőt, az emberalatti lét törvényét: a mechanika és a létharc törvényét. A teremtett szellem

előtt ott áll a lehetőség, hogy alkalmazza a maga világán belül is ezt az erőt. Az a lehetőség, hogy a maga törvényévé emelje az Erőt. S legyen az Erőből - elv. Amikor ez először megtörténik, akkor vesz szállást a földön a Sátán. A Szabadság- és Szeretet-Istennek csak ily lehetőség állítás mellett volt módja a szeretet elvének választására megteremtett embert meghívni a Szabadság és Szeretet isteni világába. Az ember (angyal is?) csak az erőt nem választásban, az erőt elvé nem emelésben élheti meg az isteni életre képesítő szabadságot. Csak így lehet módunk szabadon választani a Sátán által elvé emelt ERŐ ellenében az ŐSTÉNYT, a Szeretetet. Az Erő mint elv - tehát nem Isten teremtménye. A teremtés mint elkerülendő lehetőséget adja csupán az ember (az angyal?) elébe.

Ez az Erő - még ha a legjobbat akarás mozgatná is - idegen az Ősténytől, amely nem fizikai, nem kényszerítő erő, tehát nem erővel jót akaró, hanem erőalkalmazást nem ismerő és a másnak rosszat tevését ugyancsak nem ismerő - adás. Idegen az Ősténytől, amely Maga az Adás...az Istennek-tetsző és az Istennek-nemtetsző, azaz a jó és a gonosz javára egyaránt. (Mt 5,45) Idegen, mert az Erő nincsen meg Vevés nélkül, s a vevés lerontása, ellentmondása az Adásnak. Az erőt alkalmazó jótakarás sátánimádás, a Sátán elvéhez állás (12 és 59 num).

A Názáreti tudja, hogy a választott nép társadalma végső soron éppen ezt kívánja Tőle. Az égi jel igazolná, hogy a sikeres erőalkalmazás birtokában van, s a kövekből kenyereket varázslás logikusan kívánná e kenyér megvédését. Az első két kísértéstárgy elfogadásának csak akkor van értelme, ha elfogadja a harmadikat, amelyben kivirágzik az első, s amelyben biztosítékot kap a második. A három kísértés logikája kifogástalan. Zárt logikai rendben mutatja a Messiás kategóriáit, illetőleg azok fonákját.

Az Isten Fiának azonban nem az a küldetése, hogy Isten Ellenlábásának a szolgálja legyen. Akkor sem, ha csak ezúton volna módja összegyűjteni népét, Izraelt. A Názáreti ismét a Törvényhez folyamodik: "Vigyázz, nagyon vigyázz, meg ne feledkezzél az Úrról... Féld a te Uradat és Istenedet, és csak Neki szolgálj...ne menjetek az összes többi népek idegen istenei után...". (Deut 6,13-4) A Messiás vigyáz, nagyon vigyáz, és ezért visszautasítja a harmadik kísértést is.

A Lélek vezette Jézust negyven napon keresztül a pusztában. (Lk 4,1) Ennek a Léleknek az erejében visszautasítja a nagyság-gazdagság-hatalom kísértését. De ezzel visszautasítja Izraelt is. Legyőzi a kísértést, és ezzel halálos sebet kap a nyájegybegyűjtési küldetés. Megőrzi a kicsiség-szegénység-védtelesség programját, s már biztosítva is van a jövődölések teljesülése: elmegy a Golgotára. Elmegy, mert a választott nép kiírtja magából ezt a Messiást. Az egybegyűjtés vagy a Golgota - dilemmáját az Új Szövetség oldja fel: új népet kell szereznie.

88. A KÜLDETÉS VÁLLALÁSA

a) Az első hónapok

A negyven nap elteltével visszamegy a Jordánhoz. Jelenlétében számol be János a maga tanítványainak arról, amit megtudott Jézus alámerítése alkalmával. (Jn 1,29-34) Az "Isten Báránya" a közelben marad, mert "másnap" újra látják Őt János és tanítványai. Az "Isten Báránya"-kitétel hatására két János-tanítvány, Zebedeus-fia

János, és Péter testvére, András otthagyja a Keresztelőt, megindul Jézus után, aki elfogadja őket. (Jn 1,35-9)

A pusztai kísértések legyőzése nem jelentette-e a nyájegybegyűjtési küldetésnek, mint értelmetlenné válnak, az elejtését? Nem jelentette. Két parancsot kapott. Egyiket sem hagyhatja el. Bár tudja, hogy az összegyűjtés a nagypénteki "Feszítsd meg!"-kiáltásba fog torkollani, mégis elkezd a gyűjtést - ezzel a kettővel. Majd folytatja ezek testvéreivel, barátaival. (Jn 1,40-51) Kis csapatával a Jordán alsó folyásától Kánába, majd Kafarnaumba megy, s ott nem kevés napig időzve húsvét alkalmából fellátogat velük Jeruzsálembe az ünnepre. (Jn 1,43; 2,1.12-3)

Minden bizonnyal feltűnést keltő módon. A szinoptikusok egybehangzóan a kafarnaumi zsinagógai fellépéssel indítják Jézus nyilvános pályáját; Lukács is tudja ezt. (Lk 4,23) A negyedik evangélium a 21 fejezetből 18 fejezetet Jeruzsálemre összpontosít, és anyagot biztosít ennek az első jeruzsálemi felmenetelnek is: a templommegtisztítást és a Nikodémussal folytatott beszélgetést. (Jn 2,15; 3,2)

De a templom-megtisztítás a Jeruzsálemben ekkor még ismeretlen Jézus részéről teljesen lehetetlennek látszik (61d num). A messiási tekintéllyel még nem rendelkező, mert ismeretlen Jézusnak, ellenálltak volna az árusok is, a vásárlók is. Ha Jézus erősködni kezd, ha tanítványainak pár főnyi csoportja melléje áll, a kialakuló verekedésbe az árusok-vásárlók oldalán okvetlenül beleavatkozik a templomőrség, melynek parancsnoka az egyik főpap. Ha percekben belül le nem szerelik Jézust és tanítványait, a verekedésbe feltétlenül és örömmel beleavatkozik a római helyőrség, amely ott áll az Antónia-vár lépcsőin és lelát a templomudvarra. A templom megtisztítását csak a Lázár feltámasztása következtében már népszerűségének tetőfokán álló Jézus végezheti el, aki ezt a feladatot egyébként csak verekedés nélkül hajthatja végre. Nemcsak a fenti okok miatt, hanem a Maga programja miatt is. A templommegtisztítás csak akkor történhetett, amikor a szinoptikusok egybehangzóan datálják azt. Feltéve de meg nem engedve, hogy mégis eme első jeruzsálemi látogatás alkalmával kerül sor rá, alig hihető, hogy két esztendő távlatából a hamis tanúk (Mt 26,60-1; Mk 14,57-8) ennek az akkor és ott még teljességgel ismeretlen Jézusnak szavaira visszaemlékezessenek. S még ha visszaemlékeznének is, hogyan nem szolgálnának valami frissebb keletű anyaggal? Minden bizonnyal az utolsó húsvét alkalmával mondja el Jézus a negyedik evangéliumban nagyon koránra datált szavakat: "Bontsátok le ezt a templomot...". (Jn 2,19) Friss anyagra emlékeznek tehát a hamis tanúk.

A negyedik evangélista szövegében a templommegtisztítást a Nikodémussal folytatott beszélgetés követi. A nagy tekintélyű tanácsstag Jézus iránti érdeklődése az első húsvét alkalmával szintén csak akkor volna lehetséges, ha lehetséges volna ez alkalommal a templommegtisztítás. Ekkor még semmi alap sincs arra, hogy a farizeus, az írástudó, a tanácsstag Nikodémus rabbi "Istentől jött tanítónak" (rabbinak (Jn 3,2)) mondhassa Jézust. Minden bizonnyal az utolsó húsvét anyagát alkotja ez az éjszakai beszélgetés is. (Jn 3,1-21) János megjegyzése, amelyet hozzáfűz Nikodémusnak a sátoros ünnepek alkalmával vállalt szerepéhez (Jn 7,50) - következménye a negyedik evangélium e tekintetben zavart időrendjének.

Eme első húsvéti látogatás után Jézus a kis csapattal a Jordánhoz megy, s a már Vele levő János-tanítványok folytatják a korábbi tanítójuknál megszokott bűnbánati keresztelest. A Keresztelőnél megmaradt tanítványok féltékenykednek, s a jeruzsálemi avagy a helybeli farizeusok fel is figyelnek erre az ellentétre és ki akarják használni azt. Alighanem

ez készíti Jézust arra, hogy otthagyja a judeai-szamáriai Jordán-vidéket, és Szamárián keresztül Galileának vegye útját. (Jn 3,22 - 4,3)
A Szikar-beli kétnapos időzés (Jn 4,5.43) viszont valóságos időrendi helyére rakottnak látszik. Ekkor lehetséges, később nem.
A galileai működés idején ugyanis Jézus úgy dönt, hogy a számáriaiakat kihagyja a nyájösszegyűjtésből. Nem akarja Izrael összegyűjtésének a feladatát még nehezebbé tenni a számáriaiak vállalásával. (Mt 10,5) Jó okai voltak erre. Jóllehet a számáriaiak elvetik Őt mint "zsidót", (Lk 9,53) mégis megkapja a judeaiaktól a velük való cimborálás Jeruzsálemben megsemmisítő hatásának szánt vádját. (Jn 8,48) Mindazonáltal nehézséget jelent, hogy nyíltan beszéljen Szikarban messiás voltáról. Sok oka lehet ennek. Talán nem alakult még ki Benne a Terv (88b num). Vagy kialakult már és mégis nyíltan beszél, mert egyszeri és soha-vissza-nem-térő és nem is nyájösszegyűjtés-jellegű alkalomnak tekinti ezt a két napot. Az is lehetséges, hogy e Tervbe nem illő Szikar-beli "nyíltságot" a János-evangélium általános jellegének számlájára kell írunk. A negyedik evangélium ugyanis nem fejlődésében, hanem az évek során kialakult végső és feloldhatatlan feszültségében mutatja be Jézusnak és népének viszonyát evangéliumának első lapjaitól kezdve. (Jn 1,10-1) Ennek a feszültségnek a jegyében mutatta be már az első húsvétot is.

Talán megérthetjük az evangélistát. A negyedik evangélium megírásának idején nincsen már templom. A templomhoz is tartozást, amely pár évtizeddel korábban még jellemezte a zsidóból lett keresztényeket, még magát Szent Pált is, (Csel 24,17-8)
János már nem ismeri. Ő már nem "zsidó-keresztény", csak "keresztény". Amit Jézussal tettek, azt a "zsidók" tették. Míg a szinoptikusok összesen három ízben (Mt 28,15; Mk 7,3; Lk 23,51) jelölik e szóval Jézus kortársait, addig Jánosnál rendre ezt a megjelölést találjuk. "A számáriaiak elfogadták, a zsidók nem!" - e tétel dokumentálása lehet az evangélista szándéka azzal, hogy részletesen megörökíti Jézus pályájának ezt a nem jellemző állomását.

b) Stratégia és taktika

A pusztától a kafarnaumi zsinagógai fellépésig eltelt hosszú hónapok során - e hónapok tapasztalatai alapján - véglegesen ki kellett alakulnia Jézusban a nyájösszegyűjtés stratégiájának.
E hónapok tapasztalatai alapján a kísértéseket visszautasító Jézusnak még világosabban kellett látnia, hogy nem jelentheti be Magát Messiásként. Nem, mert a népben élő messiásképp nem azonos Ővele; sőt, egyenest az ellentéte. Ha tudomásukra hozza kilétét, kiengedi kezéből az irányítást, és oda a küldetés; megindulnak feléje s elragadják (Jn 6,30 Mk 7,3; Lk 23,51) ...a maguk céljainak irányában. Ugyannyira, hogy menekülnie kell előlük. E hónapok során a kezdeti próbálkozások tapasztalatait felhasználva véglegesen ki kell alakulnia Benne annak, hogy egyetlen esélye van csupán arra, hogy Őhöz csatlakozzanak, és ne Őt csatlakoztassák magukhoz.

Előbb át kell alakítani tudatukat, gondolkodásukat. Tanításával ki kell szívnia fejükből a bennük élő koncepciót a Messiásról, az Isten Országáról. Tanításával beléjük kell raknia Isten gondolatait - a Messiásról, annak Országáról. S ahogyan majd megy előre ez a tudatátalakítási folyamat, úgy teszi ennek során nyilvánvalóvá, hogy bár nem készül a rómaiak kiverésére, mégis (és éppen ezért is!) Ő - a Messiás. Az első lépésnek tehát az Ország meghirdetésének, az Ország törvényei

tanításának kell lennie. S ahogyan fejlődik a lelkekben az elvetett mag, ahogyan érik a termés, úgy adagolhatók a csodák, amelyek bizonyosságot tesznek arról, hogy Ő az Eljövendő, Ő " a Próféta", (Deut 18,15.18) Ő - a Messiás.

Egyetlen lehetőségnek látszott ez arra, hogy a választott nép csatlakozhassék egy olyan Messiáshoz, aki más, mint amire vártak. Isteni tudásával tudta, hogy ez a lehetőség csak lehetőség, s ebből valóság nem lesz. Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy elinduljon, mégpedig teljes lendülettel, ennek az egyetlen esélynek az útján. Nem, mert a Golgotára szóló parancs nem öngyilkossági parancs volt. S ha az Izrael-nyáj összegyűjtésére vonatkozó küldetés nem is teljesíthető, az összegyűjtést célzó tanítás elmondása ettől még megmarad küldetési feladatnak. Küldetésének ez az eleme akkor is teljesítődik, ha ezt a tanítást Izrael elveti. Teljesítődik, mert elhangzik az ám elvetésre kerülő tanítás, de annak elhangzása már soha többé nem tehető meg nem történtté, el nem hangzott. Az idők végezetéig kíséri majd az emberiség életét az, ami ott - ám süket füleknek - elhangzott.

Jézus úgy ült le játszani az Izrael-sakktáblához, hogy tudta: ezen a táblán a Nagy Ellenlábás megmattolja Őt. Ez azonban nem zavarta abban, hogy elkezdje, végigjátssza, és teljes erejével játssza végig az egész játszmat. Azért sem, mert - bár isteni tudásával tudván tudta, hogy a játszmat elveszíti - tudott egyebet is. Azt is tudta, hogy lesznek az elvesztett játszmának olyan "melléktermékei", amelyek megérik az eleve elvesztett játszma végigjátzását. Meghirdeti az Országot, elhangzanak az Ország törvényei, és soha többé hallhatatlanná nem válóan, azaz elfeledhetetlenül hangzanak el. A tanítás mellé még odakerül majd a golgotai keresztfá is mint a tanítás megvalósíthatóságának ábrája. S e két "melléktermékkel" elvégzi küldetését: a megváltást (66d num). E két "melléktermékkel" a Szentháromság örök határozata értelmében a Szentháromság számára teremtett ember megkapja az őt oda eljuttató Megmentőt.

Így azután semmi akadálya sem volt azon a tavasz végi napon, hogy szombaton a kafarnaumi zsinagógában felálljon és elmondja beköszöntő mondatát: "Betelt az idő, és elközelgett az Isten Országa. Alakítsátok át gondolkodástokat, és higgyetek az Örömhírben". (Mk 1,15; Mt 4,17)

c) Szegények, vezetők, tanítványok

Könyvünk be akar számolni róla, hogyan reagált a választott nép a Messiás megérkezéire. Hogyan fogadta Őt, Országát és annak törvényeit. Egymástól elkülönülő csoportok szerint végezzük el ennek vizsgálatát. A várt, az elképzelt Messiáshoz is különbözőképpen viszonyultak Izrael különböző rétegei (86 num). A tényleges Messiáshoz is különbözőképpen viszonyultak.

Három ízben megyünk végig az evangélisták által leírt eseményeken. Első alkalommal azt figyeljük, hogyan fogadták Jézust a szegények; Izraelnek az a széles tábor, amely a legtürelemtenebbül várta a Messiást. Másodszor a nép vezetőinek a magatartását elemezzük. E vezetőket négy csoportba osztjuk. Egymásután tesszük vizsgálat tárgyává a János-tanítványok, a farizeusok, a Nagytanács, majd a tulajdonképpeni államhatalom (Heródes és Kaifás) viselkedését. Végezetül a Jézushoz hűek maradtak, a tanítványok belső vívódásait rajzoljuk meg. Hogyan voltak képesek elfogadni egy olyan Messiást, akinek sorsa olyannyira különbözött a várt Messiás királyi sorsától, és amely királyi sorsban

részesedni akarva csatlakoztak Hozzá. Mind e fejezetek során, ismét "melléktermékként" megkapjuk a harmadfél évet népe között eltöltő Istenember megközelítő lélektani rajzát is. Záró numerusunk a Messiást elvető reakciók transzcendens feltételére, a Sátánra irányítja figyelmünket.

d) Időrend (térképek és táblák)

Minden magatartás fejlődő jellegű. A fenti különböző csoportok Messiással szemben tanúsított magatartása is fejlődő jellegű volt. A fejlődés időt, időbeli rendet feltételez. Az események pontos sorrendje a négy evangélium alapján, egyértelműen meg nem állapítható. De a beszámolók bizonyos fejlődési irányokat kétségtelenné tesznek. E fejlődési irányokat figyelembe véve munkahipotézisként megkonstruáljuk az evangélisták által előadott események feltételezett egymásutánját, időtartamát is.

A nyilvános működés első szakasza a kafarnaumi napig tart, melynek időpontja az első év tavasz végére eshetik. Jézus megkeresztelkedése alighanem a nulladik év késő őszi hónapjaira eshetik. A Jordán-völgyben az év leghidegebb napjaiban átlagosan +6 C°-ra száll alá a hőmérséklet, időnként fagypontra is. A szabadban való alámerítődés aligha történhetett az első év során, mert az erre újra alkalmas tavaszeli-idő és az áprilisi húsvét közötti időben nem fér el a negyven napos magány, a tanítványgyűjtés a Jordánnál, a kánai menyegző és az első kafarnaumi tartózkodás. (Jn 1,26.29.43; 2,1.12) Alighanem az őszi hónapokban kellett tehát történnie a megkeresztelkedésnek. Mintegy nyolc hónapot ölelhet át ez a kezdeti időszak; mondjuk: a nulladik év novemberétől az első év júniusáig.

A második szakaszt a galileai esztendő adja. Indul a kafarnaumi nappal és lezáródik a szíriai úttal, amelyre a második év tavaszának közepén kerülhetett sor. Körülbelül tizenegy hónapnyi idő lehetett ez, az első év júniusától a második év májusáig.

A harmadik szakasz kezdődik a szíriai úttal és tart a jeruzsálemi sátoros ünnepig. Mintegy négy hónapot ölelhet fel, a második év júniusától szeptemberig.

A negyedik szakasz fél évet ölel át. Öt kisebb szakaszra bontható. Indul a szeptember végi sátoros ünnepekkel (a), folytatódik a péreai ősszel (b), a decemberi jeruzsálemi működéssel (c), majd a harmadik év eleji péreai-judeai tartózkodással (d), és bevégeződik az utolsó jeruzsálemi úttal (e). Tart a második év októberétől a harmadik év márciusáig.

Az ötödik szakasz tartalmazza a letartóztatás előtti utolsó heteket (a), s végezetül a nagyhetet (b). Legfeljebb egy hónapot ölel át - a harmadik év márciusában-áprilisában.

A hatodik szakasz a feltámadástól a mennybemenetelig történt eseményeket tartalmazza. Negyvennapnyi idő - a harmadik év áprilisában-májusában.

Két és fél esztendő volt tehát - feltevésünk szerint - az egész nyilvános működés, a Jordán vizében alámerüléstől kezdve a mennybemenetelig. A következő lap I. táblája felvilágosítást nyújt, hogyan osztottuk el e szakaszok szerint a négy evangélium anyagát. A II. tábla lehetőséget nyújt annak megállapítására is, hogy az egyes szakaszok tárgyalásának - a ráfordított versek számából következtethetően - milyen jelentőséget

tulajdonítottak az egyes evangélisták. A III. tábla feltünteti, hogy könyvünk mely numerusai vonatkoznak az egyes időszakokra.

A térképek pedig segítséget akarnak nyújtani abban, hogy nyomon követhessük Jézus térbeli mozgásait.

I. Tábla: Eseményrend.

II. , Máté, Márk, Lukács, János

I. A GALILEAI MŰKÖDÉS MEGKEZDÉSÉIG (0. év november - 1. év május),

MÁTÉ	MÁRK	LUKÁCS	JÁNOS
, 3,13 - 4,11,	1,9-13,	3,21 - 4,13,	1,29 - 2,13; 3,22 - 4,43

II. A GALILEAI ESZTENDŐ (1. év június - 2. év május),

a) A kafarnaumi nap , 4,13-7; 8,17-7, 1,14-5.21-39, 4,15.31-44,

b) Nyílt tanítás , 4,18 - 8,13;

11,1 - 12,50, 1,16-20;

1,40 - 3,35, 5,1 - 8,3; 11,1 - 13,21; 14,1-24, 4,44-54

c) Példabeszédek , 8,18.23 - 10,42;

13,1 - 14,12, 4,1 - 6,30, 8,4 - 9,9;

4,16-30, 5,1-47

d) Kenyérszaporítástól , 14,13 - 15,20;

15,29 - 16,12, 6,31 - 7,23;

7,31 - 8,26, 9,10-7, 6,1 - 7,1

III. SZÍRIÁTÓL JERUZSÁLEMIG (2. év június - 2. év szeptember), +,

, 8,18-22; 15,21-8;

16,13 - 18,6, 7,24-30;

8,22 - 9,40, 9,18-62;

10,1-42, 7,1-13

IV. JÚDEAI-JERUZSÁLEMI MŰKÖDÉS (2. év október - 3. év március), +,

a) Sátoros ünnepek Jeruzsálemben , , , , 7,14 - 10,21

b) Őszön Péreában , , , , 13,22-35,

c) Templomszentelési ünnep , , , , 10,22-39

d) Péreában" Judeában , 18,7 - 20,16, 9,41 - 10,31, 14,25 -

18,30, 10,40 - 11,57

e) Utolsó út Jeruzsálembe , 20,17-34, 10,32-52, 18,31 - 19,27,

V. UTOLJÁRA JERUZSÁLEMBEN (3. év április),

a) A letartóztatásig , 21,1 - 26,46, 11,1 - 14,42, 19,28 - 22,46,

12,1 - 18,2;

2,13 - 3,21

b) A letartóztatástól , 26,47 - 27,66, 14,43 - 15,47, 22,47

- 23,57, 18,3 - 19,42

VI. A FELTÁMADÁS UTÁN (3. év május),

, 28,1-20, 16,1-20, 24,1-53;

Csel 1,1-14, 20,1 - 21,25

II. Tábla: Az időszakaszok statisztikája

, Versszám, +, +, +, +, Hó, Napi vers-átlag

^, Máté, Márk, Lukács, János, összes, ^, ^

I. A GALILEAI MŰKÖDÉS MEGKEZDÉSÉIG (0. év november - 1. év május),

+, +, +, +, +, +, +

I. időszakasz összesen, 16, 5, 30, 95, 146, 7, 0.7

II. A GALILEAI ESZTENDŐ (1. év június - 2. év május), +, +, +, +,

+, ,

a) június , 9, 21, 7, , , ,

b) év végéig , 211, 74, 299, 11, , , ,

c) márciusig , 162, 114, 80, 47, , , ,

d) májusig , 66, 82, 8, 71, , , ,

II. időszakasz összesen, 448, 291, 394, 129, 1262, 12, 3.5

III. SZÍRIÁTÓL JERUZSÁLEMIG (2. év június - 2. év szeptember), +,

+, +, +, +, +, +, +

III. időszakasz összesen, 61, 64, 87, 13, 225, 4, 1.9

IV. JÚDEAI-JERUZSÁLEMI MŰKÖDÉS (2. év október - 3. év március), +,

+, +, +, +, +, +, +

a) szeptember vége , , , , 161, , , ,

b) október–november , , , 14, , , , ,

c) december , , , , 18, , , ,

d) január–február , 75, 41, 141, 60, , , ,

e) március , 18, 21, 40, , , , ,

IV. időszakasz összesen, 93, 62, 195, 239, 589, 6, 3.3

V. UTOLJÁRA JERUZSÁLEMBEN (3. év április), +, +, +, +, +, +, +

a) két hét , 273, 156, 152, 241, , , , ,

b) kedd–péntek , 95, 77, 82, 80, , , , ,

V. időszakasz összesen, 368, 233, 234, 321, 1156, 1, 38.5

VI. A FELTÁMADÁS UTÁN (3. év május), +, +, +, +, +, +, +

VI. időszakasz összesen, 20, 20, 67, 56, 163, 1, 5.4

Teljes működés összesen, 1006, 675, 1007, 853, 3541, 31, 3.8

III. Tábla: Időszakaszok a könyv egységcímeinek és numerusainak tükrében

SZEGÉNYEK

89. A KAFARNAUMI NAP

a) A nép

A tömeg (#ocloVř), sokaság (#plhJoVř = pléthosz), nép (#laoVř) - ezek a szavak jelzik az evangéliumokban Izraelnek azt a társadalmi rétegét, amelyet a Messiás a Hegyi beszédben így szólított meg: "Boldogok vagytok ti, szegények !". (Lk 6,20) A négy evangéliumban a galileai esztendő során mintegy százszor fordul elő ennek a társadalmi rétegnek - a fenti szavakkal történő - említése. A galileai esztendőnek leginkább ők a főszereplői, az Eljövendő várása ebben a társadalmi rétegben volt a legelevenebb.

Jézus és e társadalmi réteg egymásrautaltsága szembeszökő. Társadalmi kicsiségük-szegénységük-védtelességük arra indította őket, hogy várják a Messiást. Társadalmi kicsiségük-szegénységük-védtelességük arra indította a Messiást, hogy odaforduljon ehhez a Számára legígéretesebb alapállású csoporthoz. Ők voltak számára a legígéretesebbek, mert a nem hozzájuk tartozóknak el kellett volna hagyniuk a már birtokolt nagyságot, gazdagságot és hatalomgyakorlást, míg ettől a rétegtől a tudatátalakítás követelménye csupán e fenti evilági értékek megszerzéséről, ill. a megszerezhetés szokásos útjairól való lemondást követelte meg. Van ennek a megfelelésnek egy jelentős következménye. A mindenkihez jövő és ezért az Országból eleve senkit ki nem záró Messiás (13 num) - jellemzően - csak ezt a réteget keresi meg. Úgy alakítja a harmadfél esztendő alatt mozgásait, hogy ezzel a réteggel rendre találkozassék. A hatalmi és szellemi élet fellegvárait nem keresi meg. Ennek folytán minél közelebb vannak a többi rétegek ehhez a legalsóhoz, annál bőségebbek Jézus érintkezései velük; minél távolabb vannak e legalsótól, annál szegényebbek.

Szeretnénk kitisztázni, hogyan indult e réteg viszonya Jézushoz, hogyan alakult tovább, és milyen állomásokon keresztül jutott el oda, hogy a félig politikai lázadó, félig közbüntényes Barrabást ígéretesebbnek látta jövője szempontjából, mint a Názáretit. Milyen külső és belső folyamatokon keresztül jutott el oda, hogy a harmadfél esztendő végére ez a réteg is ki akarta Őt írtani az élők sorából, Izrael társadalmából.

Jézus működésének első időszakában e társadalmi rétegnek nincsen lemérhető szerepe. A Jordán vizénél alámerítést végző Jézus-tanítványokhoz e réteg csakúgy elmegy, mint Jánoshoz. Ugyanazokat az arcokat látva ott - a volt János-tanítványokét - nincs is ok arra gondolni, hogy itt valami más történik, mint amit Jánossal kapcsolatban már tudomásul vett. A szikar-beliek pedig nem tartoznak e réteghez, mert nem tartoznak Izrael házához, s e két napnak nincs is szerves folytatása. Ismételten megdicséri ugyan majd a számáraiakat Izrael népével szemben, (Lk 10,33; 17,16) ahogyan nemegyszer a pogányokat is, hogy megszegyenítse ezzel Izraelt.

b) Terv és valóság

A második időszakban, a galileai esztendő során bontakozik ki e réteg Jézussal szemben mutakozó profilja; e réteg reakciója az úgy-ahogy bemutatkozó Messiás magatartására. Arra a magatartásra, amelyet Jézus kiemlékedett a pusztában, és amelyen tovább dolgozhatott ama tanítványgyűjtő első időszakaszban. A mutatott profil változó jellegű, mert a Messiás velük szemben tanúsított magatartása is változó. Változó, de e réteg Vele szemben tanúsított magatartásának következtében.

Láttuk a pusztai negyven nap végeredményét: tanítással átalakítani e nép tudatát, s ennek megfelelően igazolnia magát jelrendeltetésű csodákkal. A csodák anyagának olyannak kell lennie, hogy az ne akármilyen messiást reveláljon, hanem a ténylegest, a Szeretet-Isten Szeretet-Küldöttjét revelálja. A tervek azonban sohasem kivitelezhetők úgy, ahogy meg vannak tervezve. A tervvel találkozik a valóság; találkoznak vele az emberek, akiken a tervet végre kell hajtani. S ha a terv az emberek szabadságára van építve, akkor e tervnek messzemenően módosulásokat kell szenvednie. Tanulságosan mutatja ezt a kafarnaumi nap, Jézus nyilvános fellépésének első valóban nyilvános napja. (Mk 1,21-39; Lk 4,31-44; Mt 8,14-7)

Szombat van. A nép a zsinagógában. Jézus bemegy és a Terv szerint - tanít. A hatás inkább tudatállapotbeli: magukon kívül vannak a félelemmel vegyes csodálkozástól. Nem annyira tartalmi mozzanatok, hanem egy formai mozzanat ragadja meg őket. A Názáreti nem "úgy" tanít, ahogy az írástudók. "Hatalommal" tanít. Nincs hivatkozás a Törvényre? Elhangzik az "Én pedig mondom nektek" vagy a "bizony, bizony mondom nektek" stílusfordulat? Nem tudjuk. De valamilyen ilyesfajta formai különbözőség lehet a tudatállapotbeli hatás elsődleges alapja. Bár nem teljesen a Messiástól várt-remélt reakció, de lehet lépés feléje. Mégiscsak létrejött a figyelem-felkeltődés, amelyet természetesen követhet majd a tartalom felé fordulás. Valami azonban közbejön, ami egészen más irányt ad az eseményeknek.

c) Elhallgattatás

A hallgatóság soraiban ül egy idegbeteg. Érzékenysége nagyobb fokú, mint az egészségeseké. Tovább is megy a hallottak hatására, mint az egészségesek. Nem áll meg a csodálkozásnál. Érzékeny idegrendszerével megérzi, hogy e Názáretből jött férfi meg fogja kavarni a vizeket. Valami olyasfélét érezhetett, mint amiről Simon beszélt: jel lesz, amely elválaszt; jel, amelynek melléállnak és amellyel szembefordulnak. (Lk 2,34) A maga részéről - de a kafarnaumiak nevében beszélve - el akarja határolni magát (és magukat) Tőle: "Mi közünk Hozzád, Názáreti Jézus?" Nem várhatunk jót Tőled: "Elveszíteni jöttél minket?" Másfelől pedig Jézus tanítását hallgatva felveti magában a kérdést, hogy ki lehet ez a különös tanító. Felveti és megválaszolja: "Az Isten szentje". (Mk 1,24; Lk 4,34) Nem a leggyakoribb, de azért ismert kifejezése ez a választott népnek: Áron - az Isten szentje. (Zsolt 106,16) Megszólalásának mindhárom mozzanatával bőven találkozunk majd a későbbiek során legkülönbözőbb személyek részéről.

Az idegbeteg elhatárolja magát az Isten szentjétől. Az Isten szentjét - elvesztőjüknek tekinti. Joggal merül fel a kérdés: Csak az idegbeteg - mondjuk, csak egy skizofrén elmebeteg - mély megérzése szólal itt meg? "A tisztátalan ördögi lélektől megszállottság" csupán az ideg- és elmebetegségek akkori megnevezése? Vagy ténylegesen érdekelve van itt a Sátán? A Sátán érdekeltsége ugyanolyan egyetemes, mint az Istené. S egészen rendkívüli eseteket leszámítva, a Sátán is, az Isten is, az egészséges vagy a beteg lélek lélektani törvényszerűségein keresztül érvényesíti érdekeltségét. Nehéz megállapítani az egyes esetekben, hogy azok rendkívüliek-e avagy sem. Ebben az esetben is nehéz.

Ettől függetlenül a tény - tény. Ez az idegbeteg elhatárolja magát Jézustól - és ez objektíve mindenképpen sátáni magatartás. Ezen túlmenően, hozzászólásának hatása a Sátán céljait szolgálja. Egyfelől ellenhangulatot akar teremteni, másfelől egyértelműen keresztülhúzza az Úr Kafarnaumig elért tervét. Mind a kettő jó a Sátánnak. A pusztában a program módosításért harcolt. Az nem sikerült. Most sikerül a terv összekuszálása. A tudatátalakítás munkája ugyanis még el sem indult; hallgatói még a csodálkozásnál tartanak, s az idegbeteg a Tervvel ellentétben máris felveti a kérdést, hogy kicsoda a Názáreti. A felvetett kérdés megválaszolása a hallgatóságot a Messiást látás és tapasztalás irányában hangolja akkor, amikor ennek Jézus terve szerint még messze nincs itt az ideje.

El is hallgattatja a közbeszólót. Úgy, hogy meggyógyítja az idegbeteget. (Mk 1,25-6; Lk 4,35) Az ellenállást akarta felszámolni? Vagy a messiási leleplezést? Alighanem az utóbbit. Egy meglevő tudat mássá alakítása csak ellenállás, tehát vita által jöhet létre - Jézus ezt nem akarhatja felszámolni. A Messiást leleplezőket hallgattatja el ekkor is és máskor is - gyógyításaival: "és sok ördögöt űzött ki és nem hagyta szólni az ördögöket, mert azok ismerték Őt", ill. "sokakból pedig ördögök is mentek ki kiáltozván és mondván: Te vagy a Messiás, az Isten Fia. De Ő megdorgálván nem engedte őket szólni, mivelhogy tudták, hogy Ő a Messiás". (Mk 1,34; 3,11-2; Lk 4,41)

A nem tervezett, de a valóságtól kikényszerített csodának (90b num) a hatása tovább fokozza a tanítás által keltett hatást. Méghozzá ugyanazt a hatást: a csodálkozást. Az ismeretlen tanító új tanítása most már kettős okon is új. Kettős okon is hatalommal való tanítás, nemcsak azon az okon, hogy nem úgy tanít, mint az írástudók, hanem azon az okon is, hogy "parancsol a tisztátalan lelkeknek, és azok engedelmeskednek is neki". (Mk 1,27; Lk 4,36)

d) Láncreakció

Jézus kijön a zsinagógából, jön kifelé hallgatósága is. Hozzák magukkal a csodálkozást, és ez a csodálkozás elviszi az ismeretlen tanító új tanítását túl a városon az egész tartományba, Galileába. (Mk 1,28; Lk 4,37)

Indul a láncreakció. De a közbeszóló közbeszólásának további következményei is támadnak. A tanítványok tapasztalják Kánában, hogy Mesterük tud vízből bort csinálni. Most tapasztalták, hogy tud betegeket is gyógyítani. A zsinagógából Jézus ötödmagával Péter háza felé veszi útját és Péter anyósa éppen lázas. "És azonnal szólának Neki felőle". Tanítványaiért ne tegye meg, amit megtehet? Mit gondolnának felőle, ha megtagadná kérésüket? És Jézus meggyógyítja a beteget. (Mk 1,31; Lk 4,38-9)

A következményeknek ezzel még nincsen végük. Nemcsak a tanítványoknak van eszük. A zsinagógabeliek is rájönnek, hogy nagyon használható emberhez jutottak. Figyelik útját, és megnyugvással állapítják meg, hogy itt maradt a városban: Simon és András házában található. "Estefelé pedig, amikor leszállt a nap, mindnyájan odavitték hozzá a betegeket és ördögöseket, és az egész város odagyűlt az ajtó elé". Jézus ezeket is meggyógyítja. (Mk 1,32-4)

Mit tehetett volna más? Mondja azt, hogy nem tudja? Mondja azt, hogy nem akarja? Egyiket sem mondhatja. Nem mondhatja, hogy nem tudja, mert tudja. Azt sem mondhatja, hogy nem akarja, mert ha a Terv szerint nem is akarná, de a Szeretet Országából érkezett, és hogyan utasítsa vissza a segítséget kérő embert. Hiába nem vág bele a Tervbe, nem tudja megtenni, hogy ne segítsen. Egyetlen egyszer sem fog elutasítani egyetlen embert sem, mert mindig könyörületre indult irántuk.

És most mit csináljon? Dobja a Tervet, amely használhatatlannak bizonyul az első napon? Nem dobhatja! Kielméledett terv az. Egyetlen lehetőség. Mit tehet akkor? Csak egyetlen egyet: elmenekül a városból. "Kora reggel pedig, még szürkületkor felkelvén kiment (ti. a városból), s elment egy pusztai helyre és ott imádkozott". (Mk 1,35; Lk 4,42)

e) Vissza a Tervhez

Egy időre hagyta csak el az ördög. (Lk 4,13) Az első kafarnaumi nap eseményei messzemenően igazolják a pusztai problémázót. Hogyan gyűjthető egybe az Ő népe? Így! A Tervtől függetlenedett kafarnaumi módon. Kenyérgond vagy betegséggond - ez az Ő népének a gondja. Aki ezt a gondot leveszi róla, az az ínségtől, betegségtől sújtott szegénynek az embere, vezérjelöltje. A népet összegyűjteni jött Jézus - amikor még mindenki alszik - lopva és észrevétlenül elhagyja a várost, hogy megbirkózzék a kafarnaumi nap ördögével, az újratámadt kísértéssel, amelyet most is csak a "pusztában", az imádság magányában lehet legyőzni: "és ott imádkozott". (Mk 1,35; Lk 4,42) Az imádság visszaviszi Őt a Tervhez, amely egyetlen - bár csak elméleti - lehetősége annak az összegyűjtésnek, amely a küldetése. Az imádság visszatéríti Őt a Tervhez, amely gyakorlatilag ugyan megvalósíthatatlan, és megvalósíthatatlan lévén szükségképpen Golgotát eredményez.

Mire Péter felébred, keresésére indul és megtalálja Őt, és mire Péter nyomában a városbeliek - akik reggelre már megtudhatták, hogy az éjszaka folyamán eltűnt közülük a Názáreti, aki úgy kell nekik, mint a falat kenyér - megtalálják Őt, addigra Jézus már megint világosan látja, hogy mit kell tennie. Addigra már megbeszélte Atyjával (5g num). "Mindenkinek Téged keres" - mondja Jézusnak Péter, és mondják Péter társai. (Mk 1,37) A sokaság is megtalálja és tartóztatja, hogy ne menjen el tőlük. (Lk 4,42) Jézus azonban nem tartóztatható. Péternek is válaszol: "Menjünk a közeli városokba, hogy ott is hirdessek (azaz hirdesse az Isten Országát s a tudatátalakítás követelményét), mert azért jöttem". (Mk 1,38)

A sokaságnak is válaszol: "Egyéb városokban is hirdetni kell az Isten Országát, mert ezért küldettem". (Lk 4,43)

És folyik Galilea zsinagógáiban - a Terv szerint - az Isten Országának hirdetése és a felhívás a tudatátalakításra. (Mk 1,39; Lk 4,44)

90. A GALILEAI ESZTENDŐ

a) Tanítás és csodálkozás

Az első kafarnaumi nap története, melyet Márk és Lukács nagy egyezéssel ír le, s amelynek két mozzanatát Máté is ismeri (Mt 8,14-7) - összefoglalója és mintája egyúttal az egész galileai esztendőnek is. Elvi mozzanatai a következők: tanítás - csodálkozás - keresik Őt - csodát kérnek - könyörület - még nagyobb csodálkozás - híresztelés - a csodák titkolása és titkoltatása - az ördögök elhallgattatása - elmenekülés - imádkozás - korholás.

A "hirdetni", "tanítani", "tanítás" - szavak a galileai esztendő során több mint ötven ízben kerülnek elő a szinoptikusoknál (20+27+5). Magánál Márknál 23 ízben (10+10+3), annak ellenére, hogy a tanítás anyaga nála a legszűkösebb. Amíg pl. Máténál a Hegyi beszéd és a példabeszédek anyaga 158 verset tesz ki, addig Márknál mindössze 30-at. Márk mutat a legkevesebb érdeklődést a tanítás tartalma iránt, figyelmét inkább az események kötik le. Ennek ellenére az ő evangéliuma alapján is nyilvánvaló, hogy Jézus tartotta magát a nyájösszegyűjtés egyetlen lehetséges eszközéhez, a tudatátalakítást célzó tanításhoz - s ennek megfelelően, Jézus a Márk-evangéliumban tanít Kafarnaumban, (Mk 1,21; 2,1-2) egész Galilea zsinagógáiban, (Mk 1,14.39) a tenger mellett, (Mk 2,13; 4,1) Názáretben és a környező falvakban, a kenyérszaporítás előtt, (Mk 6,2.6.34) s erre a munkára felhasználja tanítványait is. (Mk 3,14; 6,12.30)

Ami a tanítás hatását illeti, a tömeg változatlanul csodálkozik. A Máté-féle Hegyi beszéd végén is; mégpedig a már látott formai ok következtében. (Mt 7,28) Hogy mily kétes értékű eredmény ez a csodálkozás, azt jól mutatja, hogy a galileai esztendő vége táján a názáreti zsinagógában is csodálkoznak tanításán, s ez a csodálkozásuk ott és akkor már gyilkossági szándékba fordul. (Mk 6,2; Lk 4,22) A tanítások tartalma iránti érdeklődésnek - az evangélisták beszámolóí alapján - a nép semmi nyomát sem mutatja. Már a kafarnaumi első napon is külön anyagot biztosított a tömeg csodálkozásának az idegbeteg meggyógyítása. A nép érdeklődésének hangsúlya a tanítóról eléggé egyértelműen áttevődik a csodacsínáló javasemberre. Szövegeink ennek kétségtelen bizonyítékát adják.

Járja Galilea városait és falvait, nemegyszer át is kel a tavon Fülöp országrészébe és érinti a Dekapolisz területeit is. Útjaiban állandóan tömeg verődik össze körülötte, amely ugyanúgy keresi Őt mint a kafarnaumi napon este Péter háza előtt, avagy a városon kívül a következő reggelen. A szövegek semmi kétséget sem hagynak a tekintetben, hogy miért. Galileai körútján Jézus leprást gyógyít. Megy a hír: a lepra felett is hatalma van! A következmény ismét tömegcsődület: "annyira, hogy nyilvánosan immár be sem mehetett Jézus a városba, hanem künn, pusztá helyeken tartózkodott és (=de oda is) mentek hozzá mindenfelől". (Mk 1,45) Visszamegy Kafarnaumba: "és azonnal sokan összegyülekeztek, annyira hogy még az ajtó elébe sem fértek... és jöttek hozzá egy gutaütöttet hozván...". (Mk 2,2-3) Kimegy a városból a tengerpartra: "és az egész sokaság hozzá ment". (Mk 2,13) A csodák híre elmegy Galileán túlra is: "Jézus pedig elment tanítványaival a tenger mellé, és nagy sokaság követte Őt Galileából és Judeából és Jeruzsálemből és Idumeából és a Jordánon túlról; és a Tírusz és Szidon környékiek is, amikor hallották, hogy miket cselekedett, nagy sokasággal jöttek hozzá". (Mk 3,7-8; Lk 6,17-9) A sokaság annyira szorongatja, hogy kénytelen hajóba szállni: "mert sokakat meggyógyított, úgyhogy akinek valami baja volt, reá rohant, hogy érinthesse Őt". (Mk 3,10)

Az evangélista nem szembesíti a Tervet a valósággal. Közli, hogy Jézus küldetése - tanítás, és minden magyarázat és áthidalás nélkül azt is közli, hogy mekkora csődületeket hoz létre - a gyógyítás. Nem tudatosítja magában, hogy valaki Tanítónak jött, és mint orvos arat népszerűséget. Pedig a galileai évről készített beszámolójának ez a leghangsúlyozottabb vonása. Márk újra és újra erről a tényállásról számol be: "Azután hazatértek. És ismét egybegyűlt a sokaság, annyira hogy még evésre sem volt módjuk". (Mk 3,20)

Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy az újból és újból tanításba fogó Jézust nem hallgatták volna meg: "És ismét tanítani kezdett a tenger mellett, és nagy sokaság gyűlt hozzá...". (Mk 4,1) Meghallgatták. Csak arra nincs adalék, hogy kérték volna rá, hogy tanítsa őket. Csak arra nincs, hogy belekérdéztek volna a tanításába, vagy mondtak volna valamit arról, amit hallottak. Még arra sincs, hogy vitába kezdtek volna, akárcsak egymás között is. Pedig Jézus nagyon egyszerűen, érthetően beszélt, hiszen tanítványaihoz sem szólhatott másképpen, mivel azok is a sokaság műveltségi szintjét képviselték. Nem szóltak hozzá a hallottakhoz, pedig nem is unott közhelyeket hallottak. A Názáreti pontosan annak az ellenkezőjét mondta, amivel hallgatóságának a szíve tele volt. Mondta a szegénység dicséretét, amely szegénységtől meg akartak szabadulni. Mondta a bal orca odatartását, amikor alig várták az órát, hogy kardot ragadhassanak. Mondta a kicsiséget, amikor szüntelenül arról álmodtak, hogy egyszer megfordul majd a társadalmi gúla, ahogyan azt a jámbor zsidók remélték, s ami hangot kap a Zsoltár alapján (Zsolt 146,6) a Magnificat megszerkesztésében is: "Hatalmasokat taszít le és felemeli a kicsinyeket". (Lk 1,52)

A hallottakat illetően úgy látszik, megálltak a "hogyan"-nál. Ők nem írástudók, ez a Jézus pedig minden írástudónál nagyobb. Mit is mondjanak a hallottakhoz?! Különb is, vágyaik sűrűn elborították tudatukat. Akármit is mond, csak vágyaik javára, teljesedésére szólhat az, aki betegségeiktől máris megszabadította őket. Ígéretes kezdetnek látták e gyógyításokat. Zalognak tekinthették a gyógyításokat arra, hogy egyéb vágyaikat is beteljesíti majd.

A Terv nem valósulásának Márk naív tanúja. Határozott öröme telik e népszerűség nem mindennapi fokának a rajzában. Beszámol róla, hogy Jézus gyógyít a túlsó parton a gadarénusok földjén, s már megy is a hír tovább Dekapolisz többi városa felé. (Mk 5,1.20) Majd az innenső parton gyűlik hozzá a sokaság, és aki hozzáért meggyógyult: "Látod, hogy a sokaság szorongat, s még kérdezed: Ki érintett engem?". (Mk 5,31) És "sok a járókelő, és még evésre sincs alkalmas idejük". (Mk 6,31) S a talán legörvendetesebb beszámoló: "De mihelyt kiszálltak a hajóból, azonnal megismerték Őt, és azt az egész környéket befutván, kezdték a betegeket ágyastól odahordani, ahol tudomásuk szerint tartózkodott. Amerre csak járt, a falvakban, a városokban és a tanyákon, kitétték a betegeket a terekre, és kérték, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Aki csak hozzáért, meggyógyult". (Mk 6,54-6)

b) Gyógyítás

Hogyan viszonylott mindehhez a Terv Jézusa? Megunta a küzdelmet és feladta a Tervet? Elfogadta ezt az orvos-javasember szerepet és azonosult vele? A börtönben levő Keresztelőhöz küldött üzenetből úgy tetszik, hogy igen. Felsorolja üzenetében eme orvosi szerepkörének eredményeit hosszan, részletezően - Messiás-voltának igazolására. Ne botránkozzék meg Benne a Keresztelő, Ő az Eljövendő,

és teszi, amit tennie kell: vakok, sánták, poklosok, süketek, halottak... Csak a hosszú sor végén kerül elő a Terv: "a szegényeknek pedig hirdettetik az Örömhír". (Mt 11,5; Lk 7,22) Ennek az üzenetnek megvan a miértje (97a num). Ha nem volna meg, akkor sem dönthetné el a kérdést a Tervfeladás javára; a problémánkkal szemben naív Márk is biztos kulcsot ad ehhez kezünkbe. Megrajzolja Jézus magatartását a belőle javasembert csinálni akaró csodakérőkkel szemben. Gyanútlanul, a miértek különösebb bogozása nélkül; s éppen ezért teljesen elfogulatlanul.

Vall erről a jézusi magatartásról már akkor, amikor leírja a kafarnaumi napot lezáró hajnali imádság utáni első csodát. (Mk 1,40-5) Ismét hozzámegy valaki - gyógyulást kérni. Földreborulva Előtte és egy különös megfogalmazással adja elő kérését a leprás: "Ha akarod, megtisztíthatsz engem". (Mk 1,40; Mt 8,2; Lk 5,12-3) A szinoptikusok mindhárman azonos fogalmazásban adják elő ezt a kérést, melynek revolverjellege is van: Csak akkor nem fogok megtisztulni, ha nem akarod; csak akkor nem, ha azt akarod, hogy én továbbra is élőhalottként éljek számkivetetten az emberek közül; csak akkor nem, ha nincs szíved és ha közönyös vagy nyomorúsággal szemben. Egy ilyen megfogalmazással szemben a Szeretet tehetetlen. Könyörületre indul és gyógyít. Nem teheti meg, hogy meg ne gyógyítsa. Utána azonban különös fordulat történik. Elzavarja magától (ekballei=kihajítja). Jézus szótárában a szó igen erős harci kifejezés; pl. : "most hajíttatik kívülre evilág fejedelme". (Jn 12,31) Nemcsak kihajítja, meg is fenyegeti: "Vigyázz, hogy senkinek semmit se szólj!". (Mk 1,44; Lk 5,14)

Jól kitapogatható, mi játszódik itt le Jézus lelkében. A Terv szerint szükség van a csodákra, csodatevő hatalmának köztudomásra jutására is. De a tanítás által átalakított tudatú nép számára, amely nyájá alakul a Nyájajuhász mellett. Ennek a nyájnak kétséget sem ismervé kell tudnia, hogy ki az ő Pásztora. Itt azonban nem erről van szó. A megrevolverezett Szeretet gyógyít, amikor tanításról és tudatátalakítási igényről szó is alig eshetik, hiszen egy leprással áll szemben, akinek tudatában mindent háttérbe szorít kiközösített léthelyzete és az attól szabadulni akarás.

A következő csodát szintén kényszerhelyzet hozza létre. Jézus látja az inaszkodt (ill. az őt hozók) hitét; hitét gyógyító hatalmában. Megpróbálja hasznosítani ezt a hitet Országá javára: gyógyítás, biológiai egészség helyett országbeli egészséget és életet kínál fel: megbocsátja bűneit. Az ekkor már alakulóban levő ellenzék káromkodás-vádjának alaptalanságát kimutatandó, ismét "kénytelen" gyógyítani. Kénytelen, mert a gyógyításból lesz nyilvánvaló, hogy Jézus nem káromkodik. Kénytelen csodát tenni, hogy igazolhassa: valóban van hatalma bűnt bocsátani. (Mk 2,1-12) A Márk-evangélium következő csodáját, a fél kezére béna ember meggyógyítását ugyanígy ellenzékének megszegyenítésére, a szombatról szóló új tanításnak igazolására "kénytelen" tenni. (Mk 3,1-6) Mind e körülmények következtében mintha kifutna kezéből az események irányítása: "akiknek valami bajuk volt, rárohantak, hogy érinthessék Őt". (Mk 3,10) Az így adódó gyógyítás-sorozatban gyógyít újra idegbetegeket is, mégpedig a kafarnaumi nap mintájára. Ezek az idegbetegek is Messiásként üdvözlik Őt: "Te vagy az Istennek a Fia!", és Jézus gyógyít, hogy - elhallgattassa őket: "Ő pedig szigorúan megfenyegette őket, hogy ki ne jelentsék, hogy Ő kicsoda". (Mk 3,11-2; Mt 9,18-26; Lk 8,40-56) Ez is elhallgattatást célzó csoda, miként a galileai esztendő legelső csodája is.

A háborgó tenger lecsendesítése a tanítványok revolverkérésére történik: "Mester, nem törődöl vele, hogy elveszünk?". (Mk 4,37-9) Bár a jézusi korholásból (Mk 4,40) úgy tetszik, hogy Jézus ezt

a csodát akarta Terve szerint is, a személyéhez leginkább ragaszkodó Tizenkettő szemének nyitogatására is. A gadarai megszállottat ismét el kell hallgattatnia. Meg kell gyógyítani azt, aki Terve ellenére fölfedi Őt: "Mi bajod velem Jézus, a Magasságbeli Istennek Fia? Az Istenre kérek, ne gyötörj". (Mk 5,7) Jairus lányát föltámasztja, "de szigorúan meghagyta, hogy senki meg ne tudja a dolgot". A halott-támasztásnál nem is lehet más jelen, csak a szülők, valamint Péter, Jakab és János. (Mk 5,21-43)

Vízen járását kérés nélkül csinálja, de csak tanítványai zárt köre számára. Erősíteni akarja őket a nagy kérdésfeltevés vigiliáján: "Vajon ti is el akartok-e menni?". (Mk 6,45-52; Mt 14,24-32; Jn 6,67) A süketnémát a tömeg kérésére gyógyítja meg. De hogyan? Kiviszi őt a tömegből, és szemtanúk nélkül gyógyítja meg. Majd megparancsolja neki, hogy gyógyulását el ne mondja senkinek. (Mk 7,32-36) A betszaidai vak kérését sem tudja-akarja visszautasítani, de kézen fogva kivezeti a faluból, hogy ne legyen tanúja a gyógyításnak, majd elküldi, de teljes titoktartási parancssal: "Se a faluba be ne menj, se senkinek el ne mondd!". (Mk 8,26) Ez az utolsó két csoda a galileai esztendő zárócsodáit alkotja: titokban gyógyít, és teljes titoktartást is kíván.

, A galileai esztendő csodái, +, +, +, +, +, +
, elhallgattatás, szeretetből, revolveres, ellenfelek miatt, terv szerint, titokban, hallgatási parancs
Kaf-i ördögös, ++, , , , , ,
Péter anyósa, , ++, , , , ,
Péter háza előtt, , ++, , , , ,
Leprás, , , ++, , , , ++
Inaszakadt, , , , ++, , ,
Bénakezű, , , , ++, , ,
Ördögösök, ++, , , , , ,
Viharlecsendesítés, , , (+), , ++, ,
Gadarái, ++, , , , , ,
Jairus lánya, , ++, , , , , ++
Vízen járás, , , , , ++, ,
Süketnéma, , ++, , , , ++, ++
Betszaidai vak, , ++, , , , ++, ++
Két vak (Mt), , ++, , , , ++, ++
Százados (Mt" Lk" Jn), , ++, , , , ,
Halfogás, , , , , ++, ,
Vak-néma (Mt" Lk), , ++, , , , ,
38 éve beteg (Jn), , ++, , , , ,
18 éve beteg (Lk), , , , ++, , ,
Vízkróros (Lk), , , , ++, , ,
Naimi ifjú (Lk), , ++, , , , ,
21 =, 3, 10, 1, 4, 3, 3, 5

Jézus, a Szeretetet, nem tud nem segíteni: de a Nyájajuhász számára ezek a csodák teljességgel használhatatlanok. Csak a Terv szerinti csoda, tehát az átalakult tudatúak számára az Őt Messiásnak igazolási rendeltetést hordozó csodák azok, amelyeknek nincs negatív hatásuk. A nem Terv szerinti csodákat titokban végzi, és hallgatási parancsot fűz hozzájuk.

Egészítsük ki a sort a Márknál meg nem található csodákkal. Máténak 1, Lukácsnak 4, Jánosnak 1, Máténak és Lukácsnak 1 közös és hármuknak 1 közös, összesen tehát 8 Márknál nem található csoda esik még a galileai esztendőre. A Máté-féle két vakot hitük kipuhatólása után és hallgatási paranccsal gyógyítja meg. (Mt 9,27-31)

Lukács csodálatos halfogása Terv szerinti csoda: Péter büntudatát és a Tizenkettő "mindent-elhagyását" eredményezi. (Lk 5,1-9)

A tizenhét esztendeje beteg asszony és a vízkóros meggyógyítása - az ellenfelek megszegésére szolgáló csodák. (Lk 13,10-7; 14,1-6) Ezek is, miként a 38 éve beteg ember meggyógyítása Jézus új szombatfelfogását illusztrálják. (Jn 5,2-16)

Ez utóbbi csoda, valamint a kafarnaumi százados, ill. királyi ember szolgájának-fiának meggyógyítása, (Mt 8,5-13; Lk 7,1-10; Jn 4,46-54) nemkülönben a naimi özvegy fiának feltámasztása - elsődlegesen szeretettől indított csodáknak tekinthetők. (Lk 7,11-7) A vak és a néma ördög kiűzése ugyanígy. (Mt 12,22; Lk 11,14)

A fentiekben számbavett 21 csodából, ill. csodacsoportból valójában csak három tekinthető Terv szerinti csodának. Ezek a tanítványoknak szóltak, akik már valamelyest előrehaladást tettek, és nem a tömegeknek. Az elhallgattatási csodák éppen a Terv megmentéséért történnek. Négy csodát, pedig az ellenfelekkel való harc "kényszerít ki" Jézusból. A többi 11 esetben a Szeretet Országának Küldöttje egyszerűen nem képes megtagadni a kérés teljesítését. Viszont minden tőle telhetőt megtesz e Terven kívüli csodák várható negatív hatásának kiküszöbölésére. A 11-ből három alkalommal a tömegtől eltávolodva teszi a csodát, és hallgatási parancsot ad. Más két esetben csak hallgatási tilalommal védekezik. E hallgatási tilalmak meglehetősen problematikus értékűek voltak. A hallgatási tilalmat átvéve a leprás "kimenvén kezdte sokat beszélni és terjeszteni a dolgot...", (Mk 1,45) ill. "a hír azonban annál inkább terjedt Ófelőle...". (Lk 5,15) A Jairus leánya feltámasztásakor kiadott hallgatási parancs eredményéről Máté számol be: "És elterjede ez a hír abban az egész tartományban". (Mt 9,26) A Máté-féle két vaknak adott hallgatási parancs hasonló eredménnyel jár: "Azok pedig kimenvén, elterjesztették hírét abban az egész tartományban". (Mt 9,32) A süketnéma meggyógyításáról adott márki jelentés rajzolja talán a leghitelesebben a hallgatási parancsok valószínű következményeit: "És megparancsolá nekik, hogy senkinek se mondják el; de minél inkább tiltotta, annál inkább híresztelték". (Mk 7,36)

Már az első gyógyítás is tovább fokozta a tanításon kelt csodálkozást. A tömeg reakciójának eme csodálkozási formájáról az evangélisták sűrűn beszámolnak a galileai esztendő során. Szó esik róla az inaszakadt, a gadárai ördögös, a süketnéma, a néma ördögös, a vak és néma ördögös meggyógyítása után. (Mk 2,12; 5,20; 7,37; Mt 9,33; 12,23; Lk 11,14) Szerfeletti csodálkozásról, álmélkodásról, s az inaszakadt meggyógyulásakor Istent dicsőítésről, félelemről is beszámolnak az evangélisták. (Lk 5,26) Idézik a csodálkozók megnyilatkozásait is: "soha sem láttunk ilyeneket Izraelben...mindent jól cselekedett...boldog a méh, amely hordta és az emlő, amelyet szopott". (Mk 7,37; 2,12; Mt 9,33; Lk 11,27)

Egyetlen alkalommal említés történik a nép messiásgyanút-fogásáról is: "Vajon nem ez-e Dávidnak ama fia?". (Mt 12,23) De ez a Máté feljegyezte kérdőmondat a galileai esztendő csodálkozásának nem jellemző tartalma. Mikor ugyanis Jézus a galileai esztendő lezártaival megkérdi tanítványait: "Kinek mond engem a sokaság (ochloi)?", (Lk 9,18) a tanítványok Máténál is Lukácsnál is egyértelműen arról számolnak be, hogy nemzetük egyik legnagyobb prófétájának tekintik Őt. A sokaság a Keresztelőt, Illést, Jeremiást vagy valamelyik más prófétát látja

feltámadva Benne; (Mt 16,14; Lk 9,19) akár ténylegesen értve a feltámadást, akár pedig az azokkal egy rangban levést akarva kifejezni a szóval.

c) Elmenekülés

Csodálják a csodatévő prófétát, haszonélvezik csodacsinálásait. De a Terv nem valósul. A Messiást környező valóság maga alá teperi a Tervet. A Terv megmentésének érdekében a Messiásnak egyéb eszközökhöz is kell folyamodnia. Nemcsak hallgatási parancsokkal és titokban gyógyításokkal védekezik az ellen az elfogadás ellen, amely ünnepli Őt mint javasembert, és közben gondolatvilágával szemben steril marad. A kafarnaumi nap végén Jézus elmenekült ez elől az elfogadás elől.

Ez az elmenekülés nem egyszeri magatartása volt. A kafarnaumi elmenekülést követő első nagyobb esemény a leprás megtisztítása volt. Hatása alighanem meghaladta a kafarnaumi napét: "...annyira, hogy nyilvánosan immár be sem mehetett Jézus a városba...". (Mk 1,45; Lk 5,15) A kafarnaumi nap után még a közeli városokba menekül, a leprás meggyógyítása után ez már nem alkalmas a nem kívánt reakciók elkerülésére: "Inkább künn, pusztai helyeken tartózkodott". (Mk 1,45; Lk 5,16) A galileai esztendő másodikul említett imádkozása is - az elmeneküléshez kapcsolódik. Csak egy időre hagyta el Őt az ördög, csak az újabb és újabb imádkozások biztosítják a pusztai kísértés folyamatos legyőzését, a Tervhez való hűséget, azaz e tálcán kínált népszerűség el nem fogadását.

Természetes dolog, hogy egy vándortanítónak sokszor kell helyet változtatnia. De feltűnő, hogy az evangélisták következetesen sikertetőpontok után számolnak be Jézus helyváltatásáról. Szerkesztői ügyesség? Ha a történet csúcspontjára jutott, el kell kezdeni egy másik történetet, amely majd szintén csúcspontjára jut? Van Máténak egy mondata, amelyből nyilvánvaló, hogy nem csupán szerkesztői ügyességgel állunk szemben: "Jézus nagy sokaságot látott maga körül, meghagyta tehát, hogy keljenek át a túlsó partra". (Mt 8,18) Menekült az elől a tömeg elől, amely csak a javasembert akarta meglátni Benne.

A sokaságot elhagyásai történnek más okokból is: egérutat vesz ellenfeleitől, (Mt 14,13) ill. imádkozni akar a Tizenkettő kiválasztása előtt. (Mk 3,13; Lk 6,12)

De ha ilyen okok nem szerepelnek, akkor a "túlsó partra" való átkelések mögött alighanem a Máté mondatában megjelölt ok húzódik meg: elmenekülés a nem kívánt reakciók folytatódása-fejlődése elől. Az inaszakadt és az elszáradt kezű meggyógyítása után elmegy a tenger mellé, (Mk 2,13; 3,7) a sok ördögös elhallgattatása után felmegy a hegyre, (Mk 3,13) a nagy sokaság tenger melletti tanítása után, elbocsátva azt, átmegy a túlsó partra, (Mk 4,35-6) a gadárai ördögös meggyógyítása után visszajő az innenső partra, (Mk 5,21) az ott összegyűlt sokaságot elhagyva, kimegy onnan és lemegy Názáretbe, (Mk 6,1) a négyezer ember megvendéglése után "azonnal hajóba száll", (Mk 8,10) s miután partot érve jelet kívánnak Tőle, ismét hajóra száll, és a túlsó partra megy. (Mk 8,13) Ismétlem: egy vándortanítónak sokszor kell helyet változtatnia, de egy nyáját egybegyűjteni akaró tanító részéről érthetetlen a nyájja gyűlt juhoknak ez a sorozatos magárahagyása; érthetetlen ez a Máté-féle "tehát". Hogy ezt az érthetlenséget az Őt meg nem értő tömeg előli menekülni akarásai szüntetik meg, azt nyilvánvalóvá teszi a galileai esztendő lényegében

lezáró első kenyérszaporítás, amely után az összes eddigi elmeneküléseket meghaladó arányú menekülés következik be (92a num).

d) Korholás

Nem dicsérte-e az Úr gyógyításai alkalmával annyiszor a gyógyulást kérőknek hitét? Dicsérte. Miért dicsérte, amikor ez a hit csupán ezer tapasztalaton nyugvó elismerése volt orvosi képességeinek, amikor a megdicsértekben a reményt csupán biológiai értékek mozgatták? Azért dicsérhette ezt a magatartást, mert bőven voltak olyanok, akik ugyanezen tapasztalatok birtokában - Belzebubról beszéltek. Dicsérte azokat, akik nem a Sátán emberének, hanem legalább is prófétának tekintették Őt. Csak ennyiről van szó, hiszen következetesen elmenekült e Benne hívő és Őt prófétának tartó megdicsértek elől. El kellett menekülnie előlük, mert félt, hogy ezzel a megdicsért hitükkel-reményükkel továbblépnek ama sejtés felé, hogy orvosuk nemcsak próféta, hanem több: "Dávidnak ama fia". (Mt 12,23) Ha pedig a fenti tartalmú hittel és reménnyel jutnak el a felismerésre, akkor halálos sebet kap a Terv, akkor a Messiás csatlakozhatik majd a tömegekhez, ahogy kívánják is Tőle majd hamarosan a Betsaida melletti pusztában. Hiába "hisznek" Benne ezzel a hittel, mert ezzel a hittel nem hisznek a Messiás küldetésének tartalmában.

Árulkodók e tekintetben a kafarnaumi királyi embernek mondott szavak. Egyfelől Jézus hitet dicsér: a kafarnaumi pogány abszolút hatalomnak látja Jézust a gyógyítás dolgában, s ebben fölé emelkedik Izrael tömegének, amelynek fent jelzett hite ily abszolút Úrnak csak nem nyilvánította Jézust a betegségek fölött. (Mt 8,10; Lk 7,9) Másfelől ugyanez a hit-tény keserű szavakat is vált ki Jézusból: "Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek". (Jn 4,48) Csak mint javasembert öleltek át hitetekkel, a gyógyító csodák produkálása nélkül semmi sem vagyok számotokra!

Az evangélisták nem látják Jézus e belső feszültségét. Naivul és örvendező lélekkel adják elő a Jézus körüli csoportosulások és csodálkozások tényeit, és folytatásként naivul beszámolnak Jézus elmeneküléseiről is, amelyekkel kiragadja Magát e csoportosulásokból és csodálkozásokból. Ugyanígy, megmagyarázás nélkül hozzák azokat a summás elítéléseket és korholásokat is, amelyekkel Jézus az Érte lelkesedő, Őt kereső, gyógyításaiban hívő és Őt prófétának tekintő tömeget illeti. A korholás okát is megjelölik, de együttlítás nélkül; tehát bele nem építve azt a naiv örvendezéssel előadottakba. Azaz soha nem találkozunk ilyen jelentéssel: a tömeg újból és újból lelkesedett Jézusért, de Ő elmenekült előlük, mert nem tanításáért lelkesedtek, hanem csupán a gyógyulásokért, amiknek csak az lett volna a rendeltetésük, hogy igazolják azt a programot, amellyel egyébként e lelkesedők szóba sem álltak.

Ily összekapcsolódás nélkül adják elő egyfelől a hitet dicséréseket, másfelől pedig a korholásokat. Jézus nemcsak a nép vezetőit korholja. Korholja a nép egészét is, summásan, a vezetőkre szorítkozás nélkül; tehát az Érte lelkesedő szegényeket sem kizárva abból. A Terv megghiúsulása hozza elő Lelkéből a korholásokat. Az, hogy a csodasorozatnak nem sikerült jellé válnia a Terv értelmében. Izrael népét a gyógyítási csodák nem a tanítás elfogadása felé hangolják. Ellenkező irányba viszik őt: várják Tőle az "igazi", az Őt kétségtelenül Messiásnak igazoló égi jelet. A galileai esztendő előrehaladtának során Izrael egész népében megszületik ennek az igazi jelnek az igénye. Nem kétséges

ugyan, hogy ez igény megfogalmazásában a nép vezetői járnak élen; azok, akik csodák láttán nem hittek Benne, és Belzebubot emlegettek. E Jézust elvető vezetők minden bizonnyal elsősorban azért kérik az égi jelet, hogy nyilvánvalóvá legyen: Jézus nem tudja produkálni azt a jelet, amely Messiásnak igazolja Őt. Igazában csak a Benne mint gyógyítóban hívó szegények akarják azért az égi jelet, hogy ténylegesen produkálja is azt.

Az égi jelet kérést követő korholások summásak; nemcsak a vezetőknek szólnak. Három ízben esik szó az égi jel kéréséről. Először a vezetők és a Jézus közti helyzetkieleveződés véglegesülése után, másodszor a galileai esztendő elvben lezáró első kenyérszaporításkor, s végül harmadszor a galileai esztendő utójátékának végén, a tényleges lezárás napjaiban. Első ízben Máté szerint az írástudók és farizeusok (Mt 12,38) kérik az égi jelet, Lukács szerint azonban "mások" - míg az "egyesek" a Belzebub-vádat fogalmazzák meg. (Lk 11,15-6) Másodízben kétségtelenül a nép, széles tanítványai köre kéri azt. (Jn 6,30) Harmadízban Márk szerint a farizeusok, Máté szerint a farizeusok és szadduceusok. (Mk 8,11; Mt 16,1)

Erre az igényre Jézus következetesen úgy válaszol, mint "Izrael" igényére, függetlenül a kérést megfogalmazók társadalmi hovatartozásától. Így válaszol, mert a nemzeti szabadítóként várt Messiás - a nemzetest egészének a reménye. Az első alkalommal - Lukács előadása szerint - Jézus úgy válaszol a "mások által előadott" éjijel-igényre ("mások meg...égi jelet kívántak Tőle"), hogy bevárja, amíg köréje gyülekezik a sokaság. (Lk 11,16.29) Bár Máté szerint a kérést az írástudók és farizeusok fogalmazzák, Jézus mégis a tömeg összegyűlte után és a tömegnek adja meg a választ a kérésre. Válasza ez: "E gonosz és parázna nemzedék (genea)...E nemzedék (genea) gonosz..." (Mt 12,39; Lk 11,29)

Az éjijel-kérés Izrael népe egészének kérése Vele szembe. A "genea" (nemzetség, nemzedék) kéri azt, s ebben benne vannak a szegények is. Ez a "genea" - a gonosz és házasságtörő. A "gonosz" a Sátán jellemzője (21g, h num), a "házasságtörő" pedig az Istennel kötött szövetséget megtörő, az Isten megígért Küldöttjét el nem fogadó nemzedék. E sátáni jellegű szerződéstörés éppen az égi jel kívánságában nyilvánul meg. A Messiás éppen ezért megtagadja ezt a jelet. Helyette kilátásba helyezi a Jónás-jelet, amely egyfelől már elkésett jel lesz számukra, másfelől pedig nyájegybegyűjtési küldetése meghíúsulásának, méghozzá a nemzetest egésze részéről történő meghíúsulásának lesz a jele. Azt fogja jelezni, hogy Izrael gazdagostól-szegényestől kiírtja a nemzetestből a Názáretit, mint igényeit ki nem elégítőt. (Mt 12,39-40; Lk 11,29-30) A korholás szól annak a népnek, amelyet a gyógyító Jézusban való hite nem indított el és nem juttatott el a jézusi tanításhoz. A korholás szól annak a népnek, amely a gyógyítóban való hite ellenére sem hitt a tanítónak, hanem a jézusi tanítás ellenére is megőrizte magában a politikai szabadítót tartalmazó messiás-fogalmat.

A kafarnaumi zsinagógában csak az Érte lelkesedő nép leglelkesebbjei vannak jelen, akik vízen és szárazon járnak nyomában az előlük menekülő Messiásnak. Ott ezek, és csak ezek kérik Tőle ezt az égi jelet: "Micsoda jelet mutatsz tehát, hogy lássuk és higgyünk Neked?". (Jn 6,30) A zsinagógabeli eseményekben drámai formában kapjuk meg a házasságtörés fenti képét. Drámában, amelynek alakítója az Érte lelkesedő nép. Az égi jel megtagadása miatt, a helyette Eucharisziát kínálás miatt zúgolódva és megbotránkozva Benne hagyják ott Őt; megteremtve alapjait a galileaiak részéről, az egy esztendő múltán az egész ország szegényei részéről Jeruzsálemben felhangzó "Feszítsd meg!"-nek. (Jn 6,41.61.66)

Harmadízben, a galileai esztendő tényleges lezártakor Máté megismétli Jézusnak a gonosz és házasságtörő nemzedékről mondott szavait. Márk rövidebben számol be, de a nyájgybegyűjtési küldetés betölthetetésében reménytelenné vált, a Tervet már megmenthetetlennek átélő Jézus keserűségét élesen tükrözve: "Minek kíván jelt ez a nemzetség? Bizony mondom nektek, nem adatik jel ennek a nemzetségnek!". (Mk 8,12; Mt 16,4)

Másfél esztendő telt el már, s az eredmény a tökéletes semmi. A farizeusok és szadduceusok kérésére válaszol ugyan, de az egész társadalomról, tehát az Érte lelkesedő szegényekről is mondja: "Mikor esteledik, azt mondjátok, hogy szép idő lesz, mert veres az ég. Reggel pedig: ma zivatar lesz, mert az ég borús és veres. Képmutatók, az ég ábrázatját meg tudjátok ítélni; az idők jeleit pedig nem tudjátok? E gonosz és parázna nemzedék jelt kíván...". (Mt 16,2-4) Az idők jeleit nem látják! Másfél éve folyik már a munka, egy éve hallható a tanítás nap mint nap reggeltől estéig. A "szegények" sterilek maradtak. Vele szemben, a nép vezetői pedig ellenállásba mentek át. Minek és mire ide a jel? A jelnek végső megpecsételést kell adnia. Jeleznie kell a tartalmat - mint az alámerítésnek, mint a Kenyérnek. Ezek a Messiás elképzelése szerinti "égi jelek". Ha az idők jeleit megértenék, elfogadnák égi jelnek az ilyenként felajánlott Kenyeret. De ezek a messiási jelek csak azok számára érhetnek valamit, akik tartalmukat magukévá teszik. A tanítás nem tette az időt e nemzedék számára messiási idővé. A csodák nem lettek a Szeretet-Isten Küldöttjének felismerését szolgáló jelekké. Mit jelezzen akkor, és mit jelezhetne itt ennek a nemzetségnek a számára az égi jel? Nem kap ez a nemzetség semmiféle jelet, mert nincs értelme itt a jelnek...: "és otthagyván őket, elment". (Mt 16,4)

Az Isten Országáról szóló példabeszédekre alighanem a galileai esztendő második felében kerül sor. Messze túl Galilea végigjárásán és végigtanításán, túl a Hegyi beszédben összefoglalt tanításokon, és túl a Tizenkettő kiválasztásán. Akkor, amikor Jézus menekülve céltalan népszerűsége elől, cikázva jár át a tengeren Antipász és Fülöp országa, ill. Antipász és a Dekapolisz területe között. A tömeg ekkor már Jézus számára - "azok", "azok a kívülállók", "a többiek", akiknek nem adatott érteni-ismerni az Isten Országa titkait. (Mk 4,11; Mt 13,12; Lk 8,10) Már csak példabeszédekben tanítja őket, hogy ne lássanak, ne halljanak, ne értsenek, meg ne forduljanak, s meg ne bocsáthasson nekik. Háborgó lelkét Izaiásba öltözteti, akit Isten ezekkel a szavakkal küld el népéhez: "Menj, mondd ennek a népnek: hallván halljatok, de ne értsetek, és látván lássatok, de ne ismerjete meg. Vakítsd el e nép szívét, hogy...meg ne térjen és meg ne gyógyítsam". (Iz 6,9-10 Mt 13,12; Lk 8,10)

A reménytelenség legkeményebb szavait adja Izaiás az Isten ajkára. De a legpozitívabb szándékkal. Bármely kultúrkör bármely nemzetének prófétái végső órákban a kétségbeesés és kétségbeesés hangját szóltatják meg: ég a ház, süllyed a hajó. Azt a hangot, amely már az utolsó remény az alvók ébresztésére, a veszni indultak megmentésére. E példabeszédek egyfelől a remény példabeszédei, másfelől a csőd példabeszédei. A reményé: a vetés növekedése, a mustármag, a kovász, a kincs, a gyöngy, a jó föld és a háló jó halai. A csődé: az útfél, a tövises, a sziklás talaj és a háló hitvány halai. A galileai esztendő tapasztalatai alapján formálja meg a tanítást halló és azonnal elfelejtő útfél-lelkeket, a tanítástól a gazdagsághoz optáló, a védtelenséget vállalni nem akaró dezertőr, tövises- és sziklástalaj lelkeket, akik mind jószándékúaknak, nem eleve ellenségeknek vannak megrajzolva; tehát a Személye iránt érdeklődő s így tanítását meghallgató "szegények" társadalmi rétegét képviselik. Annyi keserű tapasztalás után Jézus a tömeg előtt már nem a Hegyi beszéd nyílt szavával szól az Ország

szegénység- és védtelenségeszménye mellett, hanem sziklákról és tövisokről beszél, elhanyagolt hitvány halakról és tüzes kemencékről. Az óvatosság magyarázza ezt a példabeszédes stílust? Igen, de talán nemcsak az. Ha a nyílt beszéd nem támasztott érdeklődést, talán a példabeszéd felrázza majd őket?! Ha majd Izaiás Istenének kétségbeejtő hangszerelését hallja ajkáról e nép, talán "megfordul" majd...!?

e) Nem teszitek, amiket mondok

Az izaiási hangvétel és a példabeszéd-stílus a Nyájajuhász újabb kísérlete a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítésére. Kicsit kétségbeesett kísérlet. Formai jelzései-tünetei annak, hogy a galileai esztendő nem váltotta be az optimális területhez fűzött reményéseket. De nemcsak formai, hanem tartalmi jelzést is kapunk, amely konkrétan megmondja, mit hiányol népében a Messiás. Máté is, Lukács is, a példabeszéd-stílust megelőző korszakról beszámoló Hegyi beszédet korholással zárja le. Nem az Őt eleve elutasító vezetőket korholja, vagy legalábbis nem csupán azokat. Akadtak ugyanis az Érte lelkesedők között olyanok is, akik még hirdetni is kezdték lelkesedésük tárgyát, Jézust, sőt nevében képesek voltak ördögöket is űzni és hatalmas dolgokat cselekedni, de csak éppen tanításával nem voltak hajlandók szóbaállni: tenni a Mennyei Atya akaratát. (Mt 7,21-2) Ezekről a Nevében prófétálokról és Nevében ördögöket űzőkről állítja, hogy "sohasem ismerte őket". És ezeket küldi el Magától, mint olyanokat, akik nem a Mennyei Atya akaratát, hanem a "törvényszegést" (anomia) cselekedték. (Mt 7,23) Kétségtelenül az Érte lelkesedő, a boldognak mondott szegények rétegét korholja azokban, akik Jézust Uruknek mondják: "De miért mondjátok nekem: Uram, Uram, ha nem teszitek, amiket nektek mondok?". (Lk 6,46) A nagyon kemény jelentésű "mórosz" (54e num) szóval jellemzi a csak gyógyításaiért lelkesedő hallgatóit: Ezek hasonlítanak a házát homokra építő emberhez, "aki hallgatja ezeket a szavaimat, de nem cselekszi meg azokat". (Mt 7,26)

A galileai esztendőnek tehát ebben a korábbi szakaszában is ugyanaz a korholás oka: nem teszik, amit mond. Nincs tudatátalakulás, nincs megfordulás, mert nem teszik magukévá a tanítást. A Terv csődjé egyre hatalmasabb arányokban bontakozik ki Jézus tudatában, s hovatovább felhangzik ajkáról a Hegyi beszédben még boldogoknak mondott szegények felé is a "jaj". A szegények felé is, akiknek társadalmi állapota nem volna külön akadály, hogy nyájja legyenek a Nyájajuhász mellett, és mégsem akarnak azzá lenni.

"Ennek a nemzedéknek" szól ez a "jaj". Szól különösen azoknak a városoknak, amelyekben a legtöbb csodát tette. Korozain, Betsaida, Kafarnaum - mind galileai városok. Két okon szól a jaj. Dél királynője eljött a föld széléről Salamon bölcsességét hallgatni, Jézus nagyobb Salamonnál, s ez a nemzedék mégsem hallgat bölcsességére, tanítására. Ez egyik. A másik pedig: a pogányok (Ninive, Tírusz, Szidon) s a természetellenes bűnbe merültek (Szodoma) sem olyan érzéketlenek, mint ez a nemzedék, mint ezek a városok. Záporozza Jézus a vádak: azok bűnbánatot tartottak, ill. tartanának, de ez a nemzedék nem.

Nem hallgatják meg tanítását, nem teszik, amit e tanítás kíván tőlük.

Nincs tudatátalakítás és nincs az átalakított tudathoz szabott élet. (Mt 11,20-1; 12,41-2; Lk 10,13-5; 11,31-2) A pogányok is különbe, vagy különbe lennének náluk. Nyájegybegyűjtési tervének teljes elszabotálása, ennek világosan látása hozza ki Jézusból ezeket a hangokat. Bűnös ez az egész nemzedék, akár kiontja vérüket Pilátus,

akár nem; akár rájuk dől Silóámban a torony, akár nem. Bűnös, mert nem születik meg bennük a metanoia. (Lk 13,3.5.) Az a metanoia, amelyre felhívta és elhívta a népét akkor, amikor elkezdte a galileai esztendő. (Mk 1,15)

A csödtömeget látó Messiás egybekapcsolja a Maga sikertelenségét a Keresztelőével. Egy célért dolgoztak mind a ketten, ennek a nemzedéknek a metanoia-jáért. János kemény böjtökkel, Jézus fehér asztal mellé ülésekkel, de az eredmény ugyanaz: "Sipoltunk nektek és nem táncoltatok: siralmas énekeket énekeltünk és nem sírtatok". (Mt 11,16-7; Lk 7,31-2)

91. A KENYÉRSZAPORÍTÁS

a) Pusztai lakoma

Terv és valóság ütközését láttuk már a kafarnaumi napon, s most látjuk a galileai esztendő egész során. A kenyérszaporítás alkalmával ez az ütközés oly arányúvá lesz, hogy a Messiás számára - a tapasztalatokból összerakódó tudás alapján is - nyilvánvalóan bebizonyítottá válik, hogy a Terv csak elméleti és nem gyakorlati lehetőség a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítésére.

A második év kora tavaszán vagyunk, közvetlenül húsvét előtt, (Jn 6,4) amikor még nagy a fű, (Jn 6,10) amikor még ki nem száradt a zöld pázsit. (Mk 6,39) Most volt a nagy ünnep Tibériásban, Heródes palotájában, most táncolt Szalóme a palota urának születésnapján. S most érkeznek vissza a tanítványok is az apostoli próbaútról. A Messiás kettős okon is otthagyja Heródes országát, és átkel tanítványaival a Galileai-tengeren a Betsaidától délre fekvő pusztaság irányában, Fülöp országrészébe. Az egyik ok: a tanítványoknak pihenniük kell az elvégzett feladat után: "Jertek el csupán ti magatok valamely puszta helyre és pihenjete meg egy kevéssé. Mert sokan voltak a járókelők és még evésre sem volt alkalmas idejük"; (Mk 6,31) "és azokat maga mellé véve elvonult magánosan a Betsaida nevű városnak puszta helyére (Lk 9,10) ...hajón". (Mk 6,32) A másik ok: a Keresztelő meggyilkolásának hírére elhagyja Antipász területét: "Mikor Jézus meghallotta, elment onnét hajón egyedül egy puszta helyre". (Mt 14,13)

A "járókelők" azonban nem vesztik szem elől: "a sokaság pedig ezt hallva, gyalog követte Őt a városokból...a sokaság meglátta őket, amint mentek, és sokan megismerték Őt; és minden városból egybefutottak oda gyalog és megelőzték őket és Hozzá gyülekeztek ...a sokaság pedig ezt megtudván, követé Őt... és nagy sokaság követte Őt, mert látták csodáit, melyeket a betegekkel tett". (Mt 14,14; Mk 6,33; Lk 9,11; Jn 6,2) Közel egy esztendő telt el már a kafarnaumi nap óta, és a csodatevő Orvos iránti lelkesedés ma sem kisebb, mint egy évvel ezelőtt. A Terv Jézusa pedig nem kevésbé Szeretet-Isten ma és itt e Fülöp-országbeli pusztában, mint az elmúlt esztendő során és a túlsó parton. Örömmel fogadja tehát őket, (Lk 9,11) megsajnálja e pásztort nem talált, szervezetlen tömeget, amely éppen azért szalad gyalog utána a tengerparton meg is előzve a tengeren átjövőket, mert nincs számára más, akiben lehorgonyozhatna reménye, és úgy érzi, hogy Jézus lehetne ez a remény. Megsajnálja őket. (Mk 6,34; Mt 14,14) Beszél nekik Isten Országáról, (Lk 9,11) és meggyógyítja betegeiket. (Mt 14,14; Lk 9,11)

Közben telik az idő, és a tanítványok szólnak Jézusnak, engedje el őket, hogy ennivalóhoz és szálláshoz jussanak a közeli falvakban, tanyákon. S most a Szeretet-Isten - úgy tetszik - végzetes lépést követ el a Terv ellenében. Nem kell elmennie a tömegnek, adjanak a tanítványok enni a pusztában levőknek. Öt árpakenyérből és két halból Jézus megvacsoráztat ötezer férfit és ki tudja hány ezer asszonyt és gyermeket; s a végén megmarad tizenkét kosárnyi kenyér és hal. (Mt 14,15-21; Mk 6,35-44; Lk 9,12-7; Jn 6,5-13)

b) Következmények

Jézus most a szeretettől indítva megtette, amire a pusztában a Sátán megkísértette. Kövekből kenyeret csinálni vagy öt kenyérből és két halból ezreket jóllakolni - ugyanaz a magatartás-műfaj. A pusztában, az induláskor tudta, hogy ez az, amit nem szabad megtennie. Nem, mert ennek csak egy lehet a következménye: Izrael népe csatlakoztatja magához a Messiást; és oda a küldetés, melyet tanítással, tudatátalakítással szolgálni - a Terv Jézusának kötelessége. Most mégis megteszi. S bekövetkezik szükségképpen az, aminek szükségképpen bekövetkezését az induláskor világosan látta, s ami miatt el is utasította a kenyércsodát mint kísértést. Most bekövetkezik: "Mikor az emberek látták, hogy Jézus csodajelet tett, beszélgetésbe kezdtek egymásközt: Bizonyosan ez ama próféta, aki eljövendő a világra". Beszélgetésük során kitisztázhatták, hogy nincs többé kétség; hogy ez a kenyércsoda már olyan jel, amely nem merőben prófétára utal, hanem "ama" prófétára, az Eljövendőre. Nincs többé kétség: Ő az, akibe belévetethjük reményünk horgonyát; s éppen ezért "megindulnak feléje, hogy erőszakkal királlyá tegyék...". (Jn 6,14-5) Aki kenyeret tud adni a népnek - az az Isten Fia. Aki terített asztalt tud teremteni népének a pusztában - az az új és népének újból hazát, tejjel-mézzel folyó országot szerző Mózes - az a Messiás.

Jézusnak számítani kellett erre a reakcióra. Figyelnie kellett készülődésére. A pusztai vacsora folyamán indulhat meg a vacsorázók között a vélekedés, a jóllakás után felállva indulhat meg a szervezkedés, és kis idő múltán a szervezők vezetésével megindulhat a férfiak tömege Jézus felé. Minden bizonnyal jelszavakkal, amelyeket jól ismerünk a jeruzsálemi bevonulás jelszó-anyagából. A számító és figyelő Jézus "észreveszi" közeledésüket. (Jn 6,15) Úgy tetszik először tanítványaira van gondja. Mindenekelőtt azokat kell kimentenie ebből a nekik nagyon is tetszhető helyzetből; (vö Lk 19,39) őket, akik szívesen és nagy sietve álltak volna bele a Jézus felé indulók soraiba és szándékaiba is.

E tekintetben hallatlanul árulkodó Márk és Máté egy közös szava: "kényszerítette". "És azonnal kényszerítette tanítványait, hogy hajóba szálljanak és menjenek át előre a túlsó partra Betsaida felé, amíg Ő a sokaságot elbocsátja". (Mk 6,45; Mt 14,22) Betsaida felé küldi azokat, akik Betsaidában vannak? Alighanem Betsaidától jóval délre, a városkát környező tengerparti pusztaságban történhetett a kenyérszaporítás, és így már küldheti őket tengeri úton északra Betsaida felé. János szerint Kafarnaum felé eveztek, északnyugatra. (Jn 6,16-7) Mindenesetre másnap a pusztai vacsorának népe a kafarnaumi zsinagógában találja Jézust és tanítványait. (Jn 6,25.59)

A "kényszerítette" arra enged következtetni, hogy a tanítványok is észrevették, mi készül, s éppen ezért nem nagyon akaródzott nekik otthagyni a még soha nem volt történendők színhelyét. Éppen most, amikor a csodálkozások és vélekedések esztendősi előzménye után végre megszületik népükben az a látás, amelyet ők már régebben hordozhatnak

tudatukban; azt ugyanis, hogy nem egy a próféták közül, hanem "ama" próféta - a Mesterük. Éppen most, amikor csodálkozások, vélekedések, keresések, kérések után végre megszületni látszik az ötezer galileai férfi részéről a - néptől mindig remélt, s a prokurátoroktól, Heródestől és a Nagytanácstól félt - tett. A politikai tett. A tanítványok maradni akartak. Soha máskor annyira, mint éppen most. Jézus felszólítására sem akarnak tágulni. Erősebb hangot kell megütnie: "kényszerítette" (#anagkazeinř = anankadzein) őket. Az "#anagkhř" (ananké), a Végzet igéjét használja. Ha a tanítványok hellenizáltak lettek volna, a hajóban elmélkedhettek volna az isteni Végzetről, amely most megfosztja őket a legszebbtől, amiről másfél esztendő során annyit álmodoztak.

Ha maradhattak volna is, nem sok örömük lett volna benne, mert Jézus elbocsátotta a sokaságot. (Mk 6,45; Mt 14,22) Az elbocsátás módjáról János számol be: "Mikor Jézus észrevette, hogy megindulnak...visszavonult a hegyre egészen egyedül". (Jn 6,15) Márk és Máté is tud a hegyről, de arról is tudnak, mit csinált Jézus a hegyen. Azt, amit elmenekülései alkalmával máskor is tett: imádkozott. (Mk 6,46; Mt 14,23) Negyedik örváltáskor, azaz hajnali három órakor (Mt 14,25) megy Jézus a szélben kínlódva evező tanítványokhoz - addig imádkozott. A kora tavaszi napszállattól kezdve vagy nyolc órán keresztül. Ismét meg kellett beszélnie Atyjával, ami történt (5g num). Ki kellett tisztáznia magában, hogy most hogyan tovább. A következő nap eseményei, a kafarnaumi zsinagógában tanúsított magatartása alapján talán van módunk következtetni ennek az imádságnak tartalmára.

"Meg kellett mutatnom népemnek, mire vagyok képes. Talán így majd elhiszi, amit holnap el akarok mondani neki. Azt, hogy minden elképzelhetőnél különb Kenyeret és Italt tudok felkínálni. Kenyeret és Italt, amely nem halálig táplálja őket, mert legyőzi a halált. Talán elhiszi, ha látja, hogy én is tudom táplálni őt a pusztában, csakúgy mint Mózes. Hiába tettem. Veszedelmes és csaknem végzetessé vált lépést tettem ezzel a kenyérszaporítással. De elejét vettem a bajnak. A Tizenkettőt kimentettem belőle, és én sem álltam kötélnek. Nem fogadtam el, amit felajánlottak, nem csatlakoztam hozzájuk. Kellott is, hogy megtegyem ezt a lépést. Reakciójuk széteszlatta minden illúziómat - tudatuk átalakulásáról, metanoiájuk lehetőségéről. S most teszek majd még egy lépést, egy félremagyarázhatatlant. Ez a lépés pedig alighanem az ő illúziójukat fogja szertefoszlalni - rólam. Akárhogyan is lesz, ez a lépés visszahelyez a pusztai kísértés legyőzésekor megszabott vágányra".

c) Az illúziók szétfoszlása

A hegyre menekülés még nem foszlatta szét az ötezrek és legöntudatosabb vezetőik illúzióját. Talán kéreti még magát?! - gondolhatták a királyságot eredménytelenül felkínálók. Átaludták az éjszakát, majd másnap időt nem veszítve a parton talált bárkába szállva áteveznek Kafarnaumba, "hogy megkeressék Jézust". (Jn 6,22-5) Meg is találják a zsinagógában. Jézus szemrehányó szavakkal fogadja Őt kereső buzgalmukat. Nem a valóságos Messiást igazoló csodát látták, aminek a kenyérszaporítást szánta, hanem az elképzelésük szerinti Messiást igazolót: "Kerestek engem, de nem azért, mert csodát láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok". (Jn 6,26) E bevezetés után tanítás következik arról, hogy Isten népének mit szabad tennie, mit nem. Tanítást mond a "többi mindnek" a nem kereséséről.

Szegények számára mondja ezt a tanítást, akiknek abban van a reményük, hogy a "többi mindnek" a gazdagokhoz hasonlóan ők is birtokosai lehetnek. "Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örök életre megmarad, amelyet az Emberfia ad majd nektek". (Jn 6,27)
Hallgatósága nem veszi zokon ezt a reményüket hervasztani akaró tanítást, hiszen attól kapják, aki az előző este reményeik tárgyának mutatta önmagát. Készségesnek mutatkoznak a tanítás meghallgatására: "Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző cselekedeteket tegyünk?". (Jn 6,28)
Elmondja nekik, hogy a Hozzá-csatlakozás, a hűség Hozzá, a hűség tanításához - ez az Istennek tetsző cselekedet. A hallgatóság szívesen tenné ezt; készségükre biznyság, amit tegnap este tenni akartak. Tüntesse el bennük Jézus a bizonytalanságot. Tegye kétségtelenné számukra, hogy Mózes utódját és Mózes megígértjét láthatják Benne: "Milyen jelet teszel tehát, hogy lássunk és higgyünk...Atyáink a pusztában mannat ettek...". (Jn 6,30-1) Jézus is készségesen válaszol: a Mózesből adott kenyérnél nagyszerűbb és igazán égből való kenyeret fog adni nekik, amely életet ad a világnak. A választ úgy értik, ahogy érthetik. Elképzeléseik keretébe rakják a jézusi szavakat és lelkesülten kiáltják: "Uram, add nekünk mindig ezt a kenyeret!". (Jn 6,34)

S ekkor elmondja az érte lelkesedőknek azt, ami pillanatok alatt leveszi szemükről a hályogot, ami pillanatok alatt szertefoszlatja illúzióikat: Ő a Mennyből alászállott Kenyér, és Őt kell enniük, és így lesz övék az Élet, amelyet ez a Kenyér ad a világnak. A lelkesedés és csodálkozás zúgolódásba fordul át. Az Őt lelkesen követő, parton gyalogló, hajón utána evező tömeg megbotránczik Benne, s reményefosztottan magára hagyja Őt a kafarnaumi zsinagógában a Tizenkettővel. Jézus "leckéje" erős és hatásos volt. Egyhamar nem indulnak meg újra feléje, hogy királlyá tegyék. A beszélgetés újra indul köztük, miként az előző este, de egészen más irányba tartón: Mennyből szállott alá?...Hát nem a József fia?...Testét adja eledelül?...Kemény beszéd ez!...Kinek van kedve tovább hallgatni?. (Jn 6,41-2.52.60) Dél királynője hallgatta Salamon bölcsességét, és itt nagyobb van Salamonnál. A niniveiek metanoiát tartottak Jónás igehirdetésére, és itt nagyobb van Jónásnál. Ők azonban úgy látják, hogy nem érdemes hallgatni az itt hallható bölcsiséget, nem érznek indítást a metanoiára. Kifordulnak a zsinagógából.

A galileai esztendő összeomlásának kezdetét jelenti ez a nap: "Ettől fogva több tanítványa visszahúzódott Tőle és már nem járt Vele". (Jn 6,66) Jézus indítatva érzi magát, hogy megkérdezze táborának kezdeti magvát és végső maradványát, a Tizenkettőt is, hogy nem akarnak-e ők is elmenni. (Jn 6,67) Megkérdezi Az, aki azért lépett bele az idő világába, hogy ezt a népet táborként gyűjtse maga köré. A kenyérszaporítás és a zsinagógai beszéd a galileai esztendő vonalvezetésének a fortissimója. A csodajel nagyságában is, az elmenekülésben is. Nemcsak elmenekül és imádkozik, hanem szélbe is szórja a lelkesedést és a lelkesedőket. Akár a Tizenkettőt is! A Messiás megőrizte önmagát. Nem áll át az Őt saját népén keresztül és dübörgően megközelítő sátáni kísértés vonalához. De másfél esztendő után a nyájegybegyűjtő ott áll és nézi, hogyan ömlik és foszlik szerteszét az egybegyűjtöni akart nyáj. Eljött Galileába, mert ez az ország rész látszott a legalkalmasabbnak. És most semmi kétség: a legalkalmasabb is - tökéletesen alkalmatlan. Galileában sincs tovább! A Messiás Galileához fűzött reményei - már nem remények. A galileai esztendőnek vége.

A kafarnaumi zsinagógai jelenetről be nem számoló Márk és Máté szerint, az éjszakai hajózásnak végpontja a Genezáret, ahol kiszállva a hajóból betegeket gyógyít. (Mt 14,34; Mk 6,53) Történik-e még más is

- biztosan el nem dönthető. Az irodalomkritika számol azzal a lehetőséggel, hogy a Márk 8,1-30 egyszerű duplikálása a Márk 6,34 - 7,23.31-7-nek; ill. a Máté 15,32 16,13-20 ugyancsak duplikálása a Máté 14,14 - 15,20.29-31-nek.

A kenyérszaporítástól Fülöp-Cezáreáig

Események	Máté	Márk	Lukács)
Az 5000 megetetése	14,14-21	6,34-44	9,10-7
))a 4000...)	15,32-8	)8,1-9	
A tömeg elküldése	14,22	6,45	
))Elküldés)	15,39	)8,9	
Tengeri áthajózás	14,22-36	6,47-56	
))Áthajózás)	15,39	)8,10	
Vita (a farizeusok)	15,1-20	7,1-23	
))Vita...)	16,1-12	)8,11-21	
SZÍRIA))))))))	15,21-8))))))	7,24-30	
Gyógyítás (Dekap.)	15,29-31	7,31-7	
))Gyógyítás...	)8,22-6		
FÜLÖP-CEZÁREA	16,13-20	8,27-30	9,18-22

A fent említett irodalomkritika a táblázatban látható megfelelésekre hivatkozva számol azzal a lehetőséggel, hogy Márknak (s nyomában Máténak) két forrás állt rendelkezésére ugyanarról az időszakról, s ahelyett hogy egybedolgozta volna a kettőt, időbeli egymásutánba tette az abban foglalt eseményeket. Ez esetben Betsaidából (ám Kafarnaumon keresztül) Genezáret földjére megy Jézus, ahonnan a betegek meggyógyítása és a farizeusokkal folytatott vita után Szíriának veszi útját. A szíriai közjátékot nem említő Lukács éppen ezért a betszaidai pusztai lakomát követően azonnal a fülöp-cezáreai jelenetre tér át. Márknál és Máténál egy Dekapolisz-i, tenger melletti, ill. betszaidai gyógyítás választja szét csupán Szíriát és Fülöp-Cézareát. A térképre nézve arra lehet gondolni, hogy ez a duplikált gyógyítás Szíria és Fülöp-Cezárea között - nincs a helyén. Nem látszik valószínűnek, hogy a Szíriát északi irányban Szidonon keresztül elhagyó Jézus Kafarnaumtól kezdve Tiruszon és Szidonon keresztül menve és Fülöp-Cezárea mellett elhaladva megtesz több mint 200 km-t Dekapoliszig, hogy onnét egy újabb 60-80 km-es úton visszamenjen Fülöp Cezárea vidékére. Mindezekből úgy látszik, hogy a kafarnaumi zsinagógában szerzett élmények Jézust nagyon gyorsan Szíria felé irányítják, ahonnan - lélektanilag! - egyenesen Fülöp-Cezáreába visz az út.

Ellene mond viszont e duplikációs elméletnek Jézus hivatkozása az 5000-re és a 4000-re. (Mt 16,9-10; Mk 8,19.20) Amennyiben mégsem duplikációval állnánk szemben, akkor a galileai esztendő utójátékának tekinthetjük a szóbanforgó eseményeket. Jelentéktelen utójátéknak, amelyet Lukács el is hagy, hogy élesen kihozhassa azt a vonalat, amely a Jézust királlyá tenni akarástól egyenesen vezet a Fülöp-Cezáreában történő kérdésfeltevés és bejelentés felé. Elképzelhető az utójáték. A kafarnaumi zsinagógában csak ama 5000 férfi képviselőinek-vezetőinek

Érte való lelkesedését zúzta szét. Galilea más vidékein mit sem tudtak a zsinagógában történekről és keresték Őt továbbra is. Máté és Márk ennek az utójátéknak a közepébe teszik azt, ami elválasztja a régít az újtól, azaz az első kenyérszaporítás "régi"-jét a Fülöp-Cezáreában elhangzóknak levő "új"-tól. Közepibe teszik azt, ami véget vet a réginek, a galileai esztendő reményeinek; és azt, ami kezdete az újnak: ejti Galileát, és Jeruzsálem felé veti tekintetét. Ez a régít bevégez és az újat elkezdő valami - Jézus meneküléseinek legnagyobbika: elhagyja Izrael földjét, Szíriába megy.

92. SZÍRIÁTÓL A SÁTOROS ÜNNEPEKIG

a) Inkognitóban

A kenyérszaporítás húsvét előtt történt. Ami még utána Galileában történt, az igénybe vehetett még néhány hetet, s a második év májusa már minden bizonnyal Izrael országán kívül, Szíriában találja Jézust. Hogyan került külföldre, a pogányok földjére a Nyájajuhász, aki csak Izrael házának elveszett juhaihoz van küldve? Nem nyáját, új nyáját keresni ment oda. Sehol olyan élesen ki nem fejezte ezt az Izraelre korlátozott nyájajuhász szerepet, mint éppen Szíriában. Még gyógyítani sem akart ott: "nem helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét és a kutyaéknak dobják". (Mk 7,27; Mt 15,26) Itt születik meg az Izraelre korlátozódás legélesebb megfogalmazása: "Nem küldtettem, csak az Izrael házának elveszett juhaihoz". (Mt 15,24) Miért ment akkor Szíriába?

"Tirusz és Szidon vidékére vonult vissza. És betérve egy házba senkiről sem akart tudomást venni". (Mk 7,24) Meglátja Őt egy odavaló pogány asszony, aki ismerheti, hiszen Tirusz és Szidon vidékéig hatolt a galileai működés híre, és onnan is jöttek Hozzá a tömegek Galileába - gyógyulni. (Mk 3,7) Utána kiabál az utcán: "Könyörülj rajtam Uram, Dávid fia!". (Mt 15,22) Máté talán itt is élesebb egy kicsit a nép Messiást fölismerésének rajzában. De ha a "Dávid fiát" zárójelbe tesszük is, marad a tény, hogy bármennyire is rejtve és magánemberként akart Szíriában tartózkodni, "nem tudta eltitkolni magát". (Mk 7,24) A galileai esztendő csődje után Jézus azért megy Szíriába, hogy titkolja magát, hogy ne is tudjanak róla. Rejtőzködni akaró küldöttként, rejtőzködni akaró Nyájegybegyűjtőként menekül el a nyájegybegyűjtésre kiszemelt országból. A tanítványok is tisztában vannak Jézus eme inkognitós szándékával, védeni akarják ezt az inkognitót: "Bocsásd el őt, mert utánunk kiált!". (Mt 15,23)

Tanítványaival tehát Galileából Szíriába megy és rejtettségben akar lenni. Gyalog mentek oda, 100 kilométernyi utat tehettek meg a hegyeken keresztül, amelyek ezer-másfélezer méterre magasodnak a Galileai-tenger szintje, a tengerparti Kafarnaum szintje fölé. Aligha sétálás céljából mászták meg ezeket a hegyeket, hogy odaérve visszaforduljanak. De nemcsak ebből következtethetünk arra, hogy ez a szíriai tartózkodás hosszabb ideig tartott. Hanem abból is, hogy hazajövén Szíriából egy új Terv körvonalai bontakoznak ki az evangélisták leírásában; nem a réginek teljes félretevésével, de jelentős módosítással. Ha Jézus egy hónapot, vagy mondjuk negyven napot tölt Szíriában, a szeptember végi, október eleji sátoros ünnepekig még mindig marad mintegy négy hónapnyi idő. Ez a 3-4 hónapnyi idő azért kínálkozik Jézus nyilvános működésében külön szakasznak, mert magatartása ebben az időben élesen

különbözik a galileai esztendő során mutatott magatartástól. Az ilyen éles különbözőség egy emberi életalakításon belül - nem lehetséges bizonyos bevágás nélkül, mégpedig jelentős időtartamot feltételező bevágás nélkül, melyet magány és elmélkedés tölt ki.

Mindezek alapján úgy tetszik, Jézus azért ment Szíriába, hogy a tömegtől távol, viszonylagos vagy teljes magányban eldöntse, mit csináljon Kafarnaum után. Hogyan tovább? Ezt kielmélkedni ment Szíriába. Átalakítani a tudatot - ez volt a pusztai Terv! Judeából átmenni Galileába - ez volt a judeai tapasztalatoktól átalakított Terv; elmenni Judeából, ahol a farizeusok befolyása jelentősebb, és Galileában indítani a kísérletet az egyetlen lehetőség, a tudatátalakítás irányában. Galileában, amely távol van Jeruzsálemtől, a fizikai és szellemi hatalmi központoktól. Megkísérelni a nyájegybegyűjtést Galileában, amely inkább nyitott az újjal szemben, mert kevésbé szervezett, és ezért mindig is termékeny talajnak bizonyult a lázadók, az újitók számára. Galileában kibontani a zászlot, ahol az Örömhír szempontjából leginkább számbajöhető "szegények" hatalmi el nem kötelezettsége viszonylag a legígéretesebb.

Hogyan tovább? - kellett kérdeznie Szíriában, amikor az átalakított Terv az optimális területen tökéletesen csődöt mondott! A Szíriába menekülés lélektanilag teljesen indokolt a Tervnek a zsinagógában nyilvánvalóvá lett csődje következtében. Kafarnaum után a Nyájajuhász munkája ugyanúgy - nem csinálható tovább. A Tervben való hit nélkül nem lehet vállalni a vándortanító életformát s annak terheit. Ha Jézus mégis visszajön Izraelbe, s tovább rója földjének országútjait, akkor Szíria nemcsak a csőd színteréről való elmenekülésnek a színhelye, nemcsak egy csődbe került munka tovább nem vivésének végállomása, hanem a küldetés folytatásának hogyanját kielmélkedésnek is a színhelye.

b) Szíriától Názáretig

E négy hónap rajza Márknál 57, Máténál 59, Lukácsnál 63, Jánosnál 13 verssel, összesen 192 verssel szerepel. 1,8 vers esnék egy napra, szemben a galileai esztendő 3,8-as átlagával. Viszonylag tehát eseménytelen időszak. A viszonylagos magány ideje. Az ezt követő félév átlaga: 3,1 vers. A galileai esztendő lezárta és a judeai félesztendő megnyitása között - négy csendesebb hónap. Míg a galileai esztendő során a "sokaság, tömeg, nép" szavak mintegy 100 ízben fordulnak elő, addig itt összesen 9-szer. De ez a 9-szeri előfordulás Jézus és a tömegek mindössze két találkozására utal: az egyik a holdkóros gyermek meggyógyításához kapcsolódik, a másik találkozás során Jézus már a kereszthordozás egyetemes szükségességéről beszél a tömegeknek Péter akciója után. (Mk 8,34; Lk 9,23) E pár hónap rajzában nagyjából csak a tanítványokkal és egyes rajtuk kívüli magános szereplőkkel találkozunk.

Ami a tartózkodási helyeket illeti, a kezdőpont Szíria, a végpont Jeruzsálem. És közben? Az út alighanem Fülöp országán keresztül visz dél felé. Érintenie kell Galileát, mert haza akar menni Kafarnaumba, de nincs szó nyilvános működésről. Az inkognitó folytatódik Szíria után is. Elhagyják Fülöp országát, s "útjukat folytatva keresztülmentek Galileán. De nem akarta, hogy valaki is megtudja, mert tanítványait akarta oktatni". (Mk 9,30) Kafarnaumban alighanem megpihentek egy időre a hosszú távollét után. (Mk 9,33; Mt 17,24) A nyár vége minden bizonnyal Názáretben találja őket; ott tűnhetik fel a

"rokonoknak" Jézus új, mert régebből nem ismert passzivitása: "Menj csak el innen Judeába, hogy tanítványaid is lássák tetteidet. Senki sem cselekszik rejtékben, ha azt akarja, hogy tudomást szerezzenek róla. Ha ilyeneket cselekszel, mutasd meg magadat a világnak". (Jn 7,3-4) A rokonok ellentmondást észlelnek. Mit akar Jézus? Nyáját egybegyűjteni, vagy rejtékben lenni? Márk felelt reá: "Tanítványait akarta oktatni". (Mk 9,30)

A továbbiakban látjuk Jézust övével Szamáriában (Lk 9,51) s az irgalmas szamaritánus példabeszédéből következtethetően Judeában - Jerikó vidékén. (Lk 10,30) Végezetül még Jeruzsálem előtt - Betániában. (Lk 10,38) Lukács ebbe az úti programba illeszti bele a hetven-hetvenkét tanítvány kiküldését és visszaérkezését, amiről Máté és Márk nem tesz említést. E négy hónapba nagyon bele nem illő intermezzo ez az új apostoli próbaút. (Lk 10,1-24)

Alighanem a galileai esztendő munkájának utótermékével állunk szemben. Bármennyire is akarta, Galileán átmenve csak nem tudott titokban maradni, s valamikori követőinek egy népes csoportja Reá talál. E tanítványok "galileai" származását látszik alátámasztani, hogy küldésük alkalmával Jézus "jaj"-kiáltásai Galilea városaira vonatkoznak. (Lk 10,13-5) A hetven tanítvány visszatér ugyan, hogy beszámoljanak küldetésükről, de a következőkben semmi nyomuk. Intermezzo ez csupán, amely egyetlen és szabályerősítő kivételként aláhúzza, hogy ebben az időben Jézus nagobbára a Tizenkettőre korlátozza magát. Erről beszél talán az is, hogy hálaimát csupán a bölcsekkel és nagyon okosakkal szembeállított "csecsemők" (68c, 13e num) és "tanítványok" (Lk 10,21-23) váltanak ki belőle.

c) Szíriai eredmények

A galileai tömegpasztoráció befejezése és a Tizenkettőnek további és fokozott oktatása - ez lehetett a szíriai magány elmélkedésének első gyümölcse, a Szíriában megújított Terv első mozzanata. A második mozzanat ennek az oktatásnak a tárgyát tartalmazza. Erre az időszakra esik ugyanis a Jeruzsálemben szükségképpen bekövetkező szenvedésnek megismételt bejelentése a Tizenkettő számára. (Mk 8,31; 9,31) Harmóniában van ezzel az időszak egyetlen tömeget tanításának a tárgya: a kereszthordozás szükségessége. (Mk 8,34-9) Ez lehetett a szíriai "puszta" imádságának-elmélkedésének második eredménye. Szíriai magányában be kellett látnia, hogy ha nyájegybegyűjtési küldetése az optimális területen fiaszóval végződött, akkor ütött az órája annak, hogy befejezze küldetését, azaz elmondja az Örömhírt a nem optimális területen is, ha egyszer Izrael egész házához van küldve. És be kellett látnia azt is, hogy a nem optimális területen az Örömhír el nem fogadása nem csupán zsinagógából való kifordulást fog eredményezni, hanem letartóztatást, elítélést és kivégzést. A Szidon utáni fülöp-cezárei új hangmegütés csak a szíriai elmélkedés gyümölcse lehet.

Azért ment Szíriába, hogy kielmélkedje: hogyan tovább? Az ördög csak egy időre hagyta el, hiszen valóságos ember volt, s a valóságos ember léttartalmának velejárója, hogy lelkében a Sátán bármelyik pillanatban szerepet kaphat. Szíriában alighanem át kellett mennie mindazokon a kísértéseken, amelyek meggyötörték indulásakor az "első" pusztában. Egyetlen mozzanatban összefoglalva ezeket a kísértéseket: a programcsere kísértésén. Mégpedig súlyosbított feltételek mellett. A zsinagógából való kifordulás után már nem volt egyetlen esély sem a nyájegybegyűjtési

küldetés teljesítésére. Ez az esély az "első" pusztában még "sánsz" volt. De Szíriában már nem. Kafarnaum ezt végleg eltemette. S ha nincs már "sánsz" tovább, akkor mire való a kérdés: hogyan tovább? Szíria nemcsak az elmélkedés színhelye, hanem a megkísértés pusztája is.

De talán nemcsak programcserére volt kísértése. A szíriai kísértésnek lehetett ezen túlmenő anyaga is. A Nyájajuhász Szíriában van, túl a nyájajuhász-küldetés földjén, Izraelen. A Kísértő megkísérthette: Maradj kint! Disszidálj a küldetésből! Hagyd abba a hirdetését annak az Örömhírnek, amelynek hirdetésébe csak belehalnod lehet!... A Názáreti - ember is volt, életösztone is volt. Az életveszedelem-mentes csendes szíriai magányban isteni tudásával tudhatta, hogy a következő húsvét készülnapján be is következik a kielmélkedett kivégzés. Megszámolhatta pontosan a hátralevő napokat. Embernek, akinek életösztone van, szabad akaratból rálépni egy hosszú és fáradságos útra, amelyről jól tudja, hogy veszőhelye felé vezet?! Nem lett volna ember, ha nem támadt volna benne kísértés, hogy "ezt azért nem". Aki összeférhetetlennek gondolja ezt Jézus isteni természetével, hogyan magyarázza meg mindazt, ami a Getszemáni-kertben elhagyta ajkát? Mindazonáltal Jézus átkelt a Libanonon, és tavasz végén már Fülöp országában találjuk, Cezárea környékén. Átkelt, mert a Nyájajuhász a szíriai "pusztában" csakúgy legyőzte a kísértést, miként az elsőben.

d) Az inkognitó hatása

Eltűnése Galileából s a visszatérés után is fenntartott inkognitó megnyugtatóan hathatott galileai ellenfeleire s azok jeruzsálemi vezetőire: Galileában az elmúlt esztendőhöz viszonyítva viszonylag csend lett. De csak viszonylag. A Názáretiért lelkesedők még nem zárták le az aktát, reményüket még el nem temették. A sátoros ünnepre felzarándokló galileaiak nem találják Őt a zarándokok között. A "rokonoktól" alighanem eljuthatott hozzájuk a hír, hogy Jézus nem megy fel az ünnepre, (Jn 7,8) s ennek ellenére is hallatja még szavát az el nem temetett remény: "Keresték Őt az ünnepen. Hol van Ő? - kérdezték, s a nép közt állandó szóbeszéd tárgya volt. Némelyek azt mondták: jó ember. Mások: ellenkezőleg, félrevezeti a népet". (Jn 7,11-2) Mindez azonban csendben, suttogva történt, mert a vezetők sem felejtették még el a galileai esztendőt, és résen álltak. Az esetleges folytatással szemben nem akartak készületesnek lenni, s ennek tudható be, hogy a nép félt hangosan beszélni Róla. (Jn 7,13)

Jézus titokban megy fel az ünnepre. Folytatnia kell a nyájajuhászi küldetést. Izrael egész házához van küldve az Örömhírral. Fel kell annak tehát hangzania Judeában és Jeruzsálemben is. Ha azonban nyilvánosan megy fel az ünnepre, egyszeriben polarizálja a négyhónapos visszavonulással elcsendesedett erőket, s mire fölér Jeruzsálembe, nem lesz mód az Örömhír elmondására. Nem lesz; mert vagy Maga mellé állítja a tömegeket és elmenekülhet előlük - mint annyiszor az elmúlt év során; vagy az ellentábor nyeri meg magának a tömegeket, és akkor ez a nyilvános felmenetel csak letartóztatást eredményez, mielőtt Judea népének elmondhatta volna az Örömhírt. A Szíriából Jeruzsálembe vezető út utolsó szakasza is inkognitóban történik. Talán a legteljesebb, talán a legálcázottabb inkognitóban. A fent mondottak miatt. Így is, hajsza! híja, letartóztatással végződött a sátoros ünnepi örömhírhirdetés.

93. ŐSZTŐL TAVASZIG JERUZSÁLEMBEN

a) A fél év tanúi

Az első év húsvétján Jézus még ismeretlen emberként fordul meg Jeruzsálemben. A galileai esztendő során is felmegy Jeruzsálembe, (Jn 5,1) de biztosan nem tudhatjuk, melyik ünnepre. Mivel János a második húsvét előtti kenyérszaporítás elé helyezi ezt a felmenetelt (Jn 6,4) a galileai működést két esztendőre kellene nyújtanunk ahhoz, hogy ez az ünnep - húsvét lehessen. E jeruzsálemi tartózkodás anyaga: egy szombatnap gyógyítás, valamint az, hogy Atyjának nevezi az Istent. Ezekkel kiváltja a jeruzsálemiekből a Törvényt nemtisztelés és káromkodás vádját, s ennek folyományaként az üldözést, sőt a gyilkosság szándékát is. (Jn 5,16.18) Ha ezt a jeruzsálemi szituációt behelyezzük Galileába, akkor a galileai esztendő előrehaladtával kialakult frontviszonyokra ismerünk. Mindezek alapján arra lehet talán gondolni, hogy decemberben ment fel a templomszentelési ünnepre.

Míg ez az első két felmenetel inkább csak látogatás jellegű lehetett, addig a Szíriából visszajövés ténye olyan felmenetelnek a szándékát jelentette, amely már nem látogatás, hanem működési színhelyet áthelyező jelleggel bírt. Szeptember végén, október elején, az ősz kezdetére eső sátoros ünnepek közepén ér fel Jézus Jeruzsálembe. (Jn 7,14) A téli, decemberi templomszentelési ünnepen újból Jeruzsálemben találjuk, (Jn 10,22) majd az utolsó húsvétra ismét felmegy (Jn 12,12) - ezek János adalékai. A téli és tavaszi jeruzsálemi tartózkodás közt eltelt mintegy három hónapnyi időre vonatkozóan ugyancsak János tud Jézus péreai, betániai és efraimi tartózkodásáról. (Jn 10,40; 11,7.54) Márk és Máté mindezekből csupán a legutolsóról, a húsvéti felmenetelről-tartózkodásról tud. Lukácsnál viszont három ízben találkozunk a Jeruzsálembe menés említésével négy, ill. hat fejezetnyi távolságra egymástól. Az első alkalommal Jézus Szamáriában jár; (Lk 9,51)

a sátoros ünnepekre Názáretből indul, és így természetes, hogy Szamárián keresztül vezet az útja. A második említéskor Jézus vélhetőleg Péreában jár; (Lk 13,22.31) a templomszentelés után Péreába vonul vissza, (Jn 10,40) ott lehetett Heródes felségterületén talán a sátoros ünnepek utáni visszavonulás idején is. Végezetül a harmadik említés Jerikó és Betánia között találja Jézust; (Lk 19,28) ez lehetett az utolsó út, amely Efraimból vezetett Jeruzsálem felé. (Jn 11,54)

Mindezek alapján öt szakaszt különböztetünk meg e fél esztendő történéseiben:

- a) Jézus a sátoros ünnepeken Jeruzsálemben,
- b) őszen Péreában,
- c) a templomszentelési ünnepen Jeruzsálemben,
- d) a harmadik év elején Péreában és Judeában,
- e) Efraimtól Jeruzsálemig - az I. táblázat által megjelölt eseményanyaggal.

b) Főváros és vidék

566 vers számol be erről az időszakról. Fele ez a galileai esztendő anyagának, kb.15 fejezetet tesz ki a négy evangéliumban. Két numerusra bontjuk ezt az anyagot: egyfelől a jeruzsálemi,

másfelől az azon kívüli működésre. E topográfiai bontásnak az az alapja, hogy a két jeruzsálemi (őszí és téli) tartózkodásról kizárólag János számol be, míg az azon kívüliekről mind a négyen. Utaltunk már rá, hogy János nem fejlődésében, hanem végső kiélezettségében adja elő - Jézus és népének viszonyát (88a num). A viszony jeruzsálemi kiélezettsége azonban nemcsak ebből magyarázható. Valami másból is, ami egyúttal azt is érthetővé teszi, hogy (a három fejezetet leszámítva kizárólag jeruzsálemi működésekről beszámoló) János olyan élesnek rajzolja a szóban forgó viszonyt.

Ez a másik magyarázó ok abban áll, hogy Jeruzsálemben, Izrael és a Messiás-várás fellegvárában, a köznép is sokkal öntudatosabban áll hozzá a Názáreti ügyéhez, mint a nem-fővárosiak, a vidékiek. Ha a negyedik evangélium vezetőket említ, akkor rendre kiteszi, hogy "farizeusok", "főpapok", stb. teszik vagy mondják, amit tesznek vagy mondanak. Ha viszont egyszerűen csak a "zsidók" kitételével él, ez megfelel a szinoptikusok "sokaság, tömeg, nép" kifejezéseinek. Nos, e "zsidók", bármennyire lelkesedjenek is Jézusért, képesek olyan éles ellenvetésekre és támadásokra is, amelyek Jeruzsálemben kívül csak kivételesen képzelhetők el a köznép részéről. Igazolja ezt a megállapításunkat, hogy nemcsak a szinoptikusoknál, hanem Jánosnál is hiányoznak ezek az éles támadások, amikor a szintér Galilea, Judea vagy Pérea. Másfelől pedig a szinoptikusok is hozzák a jeruzsálemi nép "Feszítsd meg!"-jét; s ezzel ők is bizonyosságot tesznek arról, hogy Jeruzsálemben a néptömegnek más a hangja, mint a fővároson kívül. E fél esztendő judeai-pérei fele - ám a túlnyomóan szinoptikus rajz következtében is - a viszony élessége tekintetében jobban hozzásimul a galileai esztendőhöz, hiszen ezeken a területeken Jézus ugyanúgy "vidékiekkel" találkozik, mint korábban Galileában. A kölcsönhatás lélektani törvénye következtében Jézus tanítói megfogalmazásai is élesebbek, mint Galileában (bár lehet, hogy a jánosi rajz következtében is).

Nem kétséges, Jeruzsálemben öntudatosabbak és keményebbek az ellenfelek. Záporoznak a közbeszólások, s kevesebb a mód nyugodt, óraszám, napszám történő fejtegetésekre. Hozzájárul ehhez az élességhez az is, hogy a galileai esztendőnek már utána vagyunk; kiéleződtebb helyzetben indul a jeruzsálemi működés, mint a galileai. Ha Galileában a csodák iránti érdeklődés szorította háttérbe a tanítás iránti érdeklődést, Jeruzsálemben Jézus személyének problémás volta teszi meg ugyanezt. Pillanatonként felvetődik a kérdés, kicsoda az, aki az Örömhírt hirdeti. Maga az Örömhír megint csak háttérbe szorul. Ennek következtében azután érthető, hogy Jézus tanításában magában is, áttevődik a hangsúly az Útról az Énre. Ezáltal szerencsésen kiegészítést kap a korábbi, a Jeruzsálemben kívüli hirdetési anyag, mert az Én-ről szólva Jézus mély bepillantásokat enged az Atya Országába, ahonnan jött. Igazolnia kell magát Messiásként, s egyre többet árul el az Őstény világról, a Szentháromság titkaiból.

c) Tervmódosulás

Szíriát hónapok választják el Jeruzsálemtől. Jézus pedig Szíriától fogva tudja, Fülöp-Cezáreától kezdve mondja is, hogy Jeruzsálembé megy. Szamária határaiba érve "megkeményítette arcát", (Lk 9,51) és úgy indult elveszésének színtere, vesztőhelye felé. Meg kellett keményítenie arcát, mert jól tudta, hogy küldetésének második mozzanata, a Golgotára szóló parancs teljesítése veszi kezdetét azzal, hogy Jeruzsálem felé fordul. Rokonainak naivul biztató szavaira

az életösztön formálja meg a Jeruzsálembe indulás előtt e választ: Tínektek bármely időpont alkalmas arra, hogy Jeruzsálembe menjete, mert titeket nem gyűlöl a világ; nekem azonban nem alkalmas bármely idő a Jeruzsálembe menésre, mert én vádolom a világot, s a világ ezért gyűlöl engem. (Jn 7,6-7) Mindazonáltal ha meg is kell keményítenie majd arcát - elindul Jeruzsálem felé.

Mikor elindul, jól tudja, hogy Jeruzsálem - nem Galilea. S éppen ezért ott majd kevésbé forog fenn a veszély, hogy a tömeg csatlakoztatni akarta Őt - magához. A farizeusoknak itt nagyobb a befolyása a tömegre. Bármis történik, a tömegből mindig akad, aki eljuttatja a hírt a farizeusok központjába; (Jn 9,13) sőt, esetleg maga a nép is megfeddi a helyszínen, ha törvénysértésen éri Őt. (Jn 5,10) Helyben van a Nagytanács is, helyben van Pilátus is egy állandóan Jeruzsálemben állomásozó légiótól körülvéve. Jeruzsálemben kevésbé képzelhető el, hogy 5000 férfi elindul Feléje, hogy királlyá tegye. Hozzájárul ehhez talán még egy mozzanat: a jeruzsálemiek értesültek már arról, hogy Jézusnak mekkora tömeghatása volt Galileában, s ennek ellenére sem volt egyetlen gesztusa sem, egyetlen szava sem - a felkelés irányába. A jeruzsálemi nép tudhatja, mily kevés hajlandóságot mutat ez irányban a Názáreti.

Mindezekből következően a Galileában érvényes Terv most már és itt - tárgytalan: nem kell rejtegetnie kivoltát. Bejelentheti, hogy Ő a Messiás. Az igazoló csodák a másfél év alatt - Terv szerint, vagy Terv ellenére - megtörténtek. Jeruzsálemben elég lesz egyetlen egy csoda is: a vakon született ember meggyógyítása. Most már és itt - ez is elegendő anyag. Vagy talán még ez sem volna feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a nép dönteni tudjon: elfogadja-e Messiásnak vagy sem, mellé álljon-e a Názáretinek vagy sem?

De ez csak az egyik újdonság a galileai Tervhez viszonyítva. Az, hogy a küldetés csak a tanítás által teljesíthető - ez változatlan mozzanat. De az Út korábbi, galileai rajza átalakul. Míg ott az Út törvényei (Hegy beszéd) és az Út példabeszédes rajza volt előtérben, itt Jeruzsálemben (éppen a "Kicsoda a Názáreti?"-probléma következtében) - a hit vagy nemhit, azaz a Hozzá-csatlakozás vagy nem csatlakozás lesz hangsúlyos tárgy. A jeruzsálemi tanításban is előkerül a kicsiség téma a jeruzsálemi dicsőségigénynek kapcsán; (Jn 7,18) avagy az ütest nem-ismerés a házasságtörő asszony okán vagy a jópásztor-példabeszédben. De kevésbé tematikusan, mint Galileában. A szegénység téma pedig egészen hiányzik. Ezzel szemben súlyt kap annak rajza, amit a Messiás ígér a Benne való hit, a Hozzá csatlakozás ellenében: az örök élet az Atyánál. A jézusi tanításnak abból a teljességéből, hogy "nem evilági nagyság-gazdagság-hatalom, hanem örök élet" - Jeruzsálemben az kap hangsúlyt, ami a "hanem" után következik: az örök élet.

Végezetül van egy harmadik különbség is a galileai tanítási anyaggal szemben: a sűrűn ismétlődő utalás a Messiás végére, jeruzsálemi pusztulására. Ennek alapjai kidolgozódtak már a szíriai magányban, és minden bizonnyal tovább mélyítette ezt Benne, hogy közvetlen kapcsolatba került a jeruzsálemi valósággal. A galileai előzmények ténye, a galileai működés csődje, a szíriai magány s a jeruzsálemi valóság - mind hozzájárultak ahhoz, hogy tanításában a hangsúly áttevődött az "Én"-re, a hitre és jeruzsálemi pusztulására.

d) Jeruzsálemi csodálkozás

A jeruzsálemi nép is csodálkozik, de ez a csodálkozás más, mint a galileaiaké. A galileai elismerést fejez ki. A jeruzsálemi kételkedést is, ha tanításról van szó; megütközést is, ha szombaton történik a csodás gyógyítás. Galileában megállapítja a nép, hogy tanítása új tanítás, más mint az írástudóké, hatalommal való tanítás - és meghajtja az elismerés zászlaját. Mindez Jeruzsálemben is megtörténik, de nem állnak meg itt, továbbmennek: "Honnan érthet ez az Írásokhoz, hiszen nem is tanult?". (Jn 7,15) A gyógyításon kelt csodálkozásba is belevegyül a kérdés: Gyógyíthat-e Isten erejében az, aki megszegi a szombat törvényét; még hozzá itt a szombat kultuszának fővárosában? (Jn 7,21)

A galileai tömeg nem vitázott Jézussal, gyógyításokat kért Tőle. A jeruzsálemi nép nem viszi ki Jézus elé a betegeit, de vitázik Vele. Vitahangja nem éppen a feltétlen tisztelet hangja. Azoknak a hangja, akik ítélnek és döntenek jobbra vagy balra. Azoké, akik két lehetőséggel dolgoznak. Az egyik: Isten embere, próféta, esetleg egyenest a Messiás - a Názáreti. S a másik: istenkáromló, még hozzá minden mértéket meghaladóan, mert a Sátán nem is akármilyen kicsiny vagy jelentéktelen képviselője. A galileai nép elviselte a szembekorholást, ezek nem. Ki korholhatja őket, ki mondhat rosszat róluk, mikor ők Isten választott népe: Mi nem vagyunk törvénytelen fiak, Ábrahám fiai vagyunk, a mi atyánk Ábrahám, egy atyánk van: az Isten - halljuk öntudatos replikázásaikat. (Jn 8,33.39.41) Tiltakoznak, ha Jézus elválasztja őket Ábrahámtól, Istentől, és összeházasítja őket a Sátánnal. Tiltakoznak a gyilkosságvád ellen is: "Jó tettedért nem kövezünk meg Téged". (Jn 10,33) A kritikus öntudatával és egyenrangúsági érzetével kérdeznak rá a Sátoros ünnepen: "De hát ki vagy Te"; (Jn 8,25) majd pár hónappal később: "Meddig tartasz még bizonytalanságban minket? Ha Te vagy a Messiás, mondd meg nekünk nyíltan!". (Jn 10,24)

Nemcsak ez az öntudat kap hangot a jeruzsálemi nép ajkán. A gúny, a lenézés, a megvetés is. Segíti ebben őket, hogy egyenrangúaknak érzik magukat. Nem gondolják, hogy az Isten legrejtettebb titkait hallják a Názáreti ajkáról, amely titkokba kemény szellemi munkával és/vagy az imádság áhítatos alapállásával lehet csak úgy-ahogy behatolniuk. Ha nem érthető a Názáretinek a szava, akkor csak Benne lehet a hiba. Így aztán, amikor Jézus a Maga halálának titkáról beszél, megkapja a fentiekből szűkséggéppen folyó választ: "Talán csak nem őli meg magát?". (Jn 8,22) Válaszuk jól mutatja, hogy nincsen kegyelet bennük, amikor a Názáretit hallgatják. "Fel akarja magát akasztani? Adjunk neki szöveget meg kötelelet..." - ez a belső levegője válaszuknak. A Názáreti nem tekintély számukra. A jópásztor-példabeszédet és abban az élet önkéntes odaadását hallva, ki is mondják, amit Galileában legfeljebb csak gondoltak arról, aki önként akarja odaadni életét. Így reagálnak szavaira: "Megháborodott!". (Jn 10,20) Az örök életet ígérő Jézus is furcsa reakciót kap: "Ábrahám meghalt, a próféták is, és Te azt mondod: aki tanításomat megtartja, halált nem ízlel sohasem. Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál...?". (Jn 8,52-3)

A jeruzsálemi köznép vitába bocsátkozik Vele, s használja a gúny, a lenézés, a megvetés összes eszközeit. Nemcsak hogy el nem viseli a Messiás feddéseit, ő maga feddi meg Őt. Többet is mer: elvállalja a bírószerpepet Jézus felett. Hazugságon akarja fogni: "Még ötven esztendő sem vagy és láttad Ábrahámot?". (Jn 8,57) Rendreutasítja: "Minek képzeled magad?". (Jn 8,53) Megállapítja bűnét: "Ember

létedre Istenné teszed magad!". (Jn 10,33) Minősíti is bűnét: "Káromkodik". (Jn 10,33) A végső konzekvenciákat is levonja Róla. Nem tartozik Isten népéhez, pogány: "Szamaritánus vagy!". (Jn 8,48) Sőt, egyenest Isten ellenlábasának, a Sátánnak az embere: "Ördögöd van... Most látjuk, hogy ördögöd van... Ugye joggal mondjuk, hogy ördögöd van". (Jn 7,20; 8,52.48) Mondják maguk között is elmélgedéseik végeredményeként: "ördöge van". (Jn 10,20) Sztereotip fordulata ez Jeruzsálem köznépének az Atya egyetlenegyszer elküldött, egyetlen kedves és szeretett Fiáról, az egyetlenegyszer emberi alakot magára öltő Istenről.

Természetesen mindez csak az érem egyik oldala. Ha csak ez lett volna a jeruzsálemi nép, Jézus nyilvános működése egy fél évvel megrövidült volna. A Nagytanács fogdmegeinek semmi sem állott volna útjába, hogy már a Sátoros ünnepeken végrehajtsák a Nagytanácstól kapott parancsot, és letartóztassák Jézust. A többi már ment volna gyorsan, ahogyan fél évvel később. De a fogdmegek nem tudták végrehajtani a parancsot. Nem tudták, mert nemcsak az volt a jeruzsálemi nép, amit a fentiekben megrajzoltunk. Az evangélista elmondja, hogy a sátoros ünnepeken mondott beszédek, a vakon született ember meggyógyítása, valamint a jópásztor-beszéd megosztotta a jeruzsálemieket: "szakadás" (#scismař = szchizma) támadt közöttük. (Jn 7,43; 9,16; 10,19) A jeruzsálemi működés nem volt kezdetől fogva és egyértelműen eredmény nélküli. Nem volt az, ha eredménynek tekintjük a pusztá állásfoglalást személye mellett. Ha eredménynek tekintjük azt, ami a galileai esztendő során - Galilea népe részéről - egyetemes volt.

Ez a jeruzsálemi köznép - valamelyest "írástudó" nép. Arra gondolunk, hogy a fővárosi ember nem süket a fővárosban koncentrálódó nemzeti kultúrával szemben. Az írástudók fellegrárában a köznép sem marad egészen érintetlen a kultúrcentrum műveltségétől. Az írások ismerete alapján intenzíven foglalkozik a középponti fontosságúvá emelkedett vallási-politikai kérdéssel: Ki ez a Názáreti? Ő-e a Messiás? János a köznép ajkára adja ezeket a szavakat: "De hiszen erről tudjuk, honnan jött. A Messiásról azonban, ha eljön, senki sem fogja tudni, honnan való". (Jn 7,27) Vagy ezeket: "Hát Galileából jön a Messiás? Nem azt mondja az Írás: A Messiás Dávid családjából és Betlehem városából jön, ahonnan Dávid származott". (Jn 7,42) Amit Nagy Heródes írástudóktól tudakol meg, (Mt 2,4) amire Nikodémust emlékeztetik valóban "írástudó" kollégái (Jn 7,52) - azt a jeruzsálemi köznép is tudja. A fővárosi ember mindig jobban tájékozott. Nemcsak hírányagban, nemzeti műveltségben is.

Jézus megosztja Jeruzsálemben a véleményeket. Tanítása nyomán újból és újból felhangzanak ezek a vélekedések: "Ez valóban ama próféta...Ez a Messiás!". (Jn 4,40-1) A vakon született elhiszi Jézusnak, hogy Ő az Emberfia. (Jn 9,35-8) A jeruzsálemi működés hatására sokan keresik és sokan hisznek Benne, (Jn 8,30; 10,41-2) mert igazolva látják a Keresztelőt, aki Messiásnak mondta Őt. (Jn 10,41) E pozitív állásfoglalásnak ugyanaz az alapja, ami a galileai lelkes csodálkozásnak: tanítása és csodái. Az elfogatásra kiküldött főpapi szolgák ezzel mentegetik magukat a parancs nem teljesítéséért: "Ember így még nem szólott". (Jn 7,46)A jópásztor-beszédet hallgató köznép egy része pedig fontolgatja a megháborodottságot emlegető véleményt: "Ez nem megszállottnak a beszéde". (Jn 10,21) De nemcsak a tanítás az alapja ezeknek a pozitív állásfoglalásoknak, hanem a csodák is. "Képes-e az ördög arra, hogy vakok látását visszaadja?". (Jn 10,21) Erre a kérdésre csak írástudó és farizeus tud igennel válaszolni, csak Izrael vezető

rétege. De a Jézust nem a hatalomgyakorlók szemével néző ember - akinek nincs miért a Szentlélek ellen való bűnt elkövetni, hazudni próbálni önmagának, saját magát vakká tenni, - a szegény ember, a köznép erre a kérdésre csak nemmel tud felelni. Csak nemmel, mert az "igen" a jámbor zsidó számára teljes képtelenség: "Hogyan tud bűnös ember ilyen csodákat művelni?". (Jn 9,16) A farizeusok vizsgáló széke előtt a vakon született ember felmondja a leckét, amit minden jámbor zsidó az anyatejjel szív magába: "Éppen az a különös, hogy nem tudjátok, honnan van; tudjuk (többes szám első személy, azaz minden jámbor, Íráson nevelkedett zsidó) viszont, hogy Isten nem hallgatja meg a bűnösöket. De ha valaki istenfélő és Isten akaratát teszi, azt meghallgatja. Mióta a világ fönnáll, sohasem lehetett hallani, hogy valaki visszaadta volna a vakon született látását. Ha nem volna Ő Istentől való, nem tehetett volna semmit". (Jn 9,30-3)

e) Az óra még nem jött el

Ennek a megosztottságnak a következtében az ég az egész jeruzsálemi tartózkodás során súlyosan viharfelhős ugyan, de nem csap le a villám. Állandóan készül lecsapni, de nem lesz, nem lehet belőle semmi. A Nagytanács - s a farizeusok különösen is! - akarná, de nem megy.

Fülöp-Cezárea a bizonyosság rá, hogy a galileai csőd, a szíriai "puszta" végeredménye kiérlelte Jézusban, hogy "Jeruzsálembe kell mennie". (Mt 16,21) Mégis vagy négy hónap telik bele, míg végre fel is megy. Van Jánosnak egy árulkodó mondata. A kenyérszaporítás, majd a zsinagógai beszéd befejeztével ezzel a mondattal indítja a jeruzsálemi működést: "Ezután Jézus bejárta Galileát. Nem akart Judeába menni, mert a zsidók meg akarták ölni". (Jn 7,1) Tudta, hogy oda kell mennie; akik vártak Tőle valamit, szintén tudták, hogy oda kell mennie. De Jézus húzta-halasztotta a felmenés időpontját négy álló hónapon keresztül. Ellenfelei szándéka felől nem volt kétsége a galileai esztendő során sem, de tudta, hogy ha a főhadiszállásra megy, akkor meg is szorul nyaka körül az a hurok, amelyet már Galileában a nyakába akasztottak. A fenti mondat "megölni" szava e jeruzsálemi működés során még hét ízben felhangzik; (Jn 7,19.20.25; 8,22.37.40; 11,53) részint az evangélista, részint Jézus, részint a nép ajkán. Jámbor és törvénytisztelő nép volt a jeruzsálemi köznép, s tudta a Törvényből, hogy az istenkáromlót ki kell írtania a népből. Ősi szokás szerint: követet ragadva, követet rádobálva. Kövel és megkövezéssel 3+5 ízben találkozunk a jeruzsálemi események szövegeiben. (Jn 8,7.59; 10,31 ill. Jn 8,5; 10,31.32.33; 11,8) Kiegészíti e szavakat a leírások során az "elfogni, megragadni" (#piazeinř = piadzein) ige, (Jn 7,30.32.44; 8,20; 10,39) valamint egy ízben az "elővezetni". (Jn 7,45) Ebben a gyilkossági szándéktól sűrű levegőben rajzolja meg Jézus a Sátánt - az erőalkalmazás végső elvének. (Jn 8,43-4)

Jézus élete Jeruzsálemben permanens veszélyben forog. A viták egy-egy éles fordulójánál pillanatonként megszületik a népben a letartóztatás, a hatalomnak kiszolgáltatás szándéka, ill. a készség a helyben megkövezésre. A leírások alapján öt ízben tetten érhető a nép e letartóztatás, ill. megkövezési szándéka. Mi váltja ki ezt a szándékát? Egy ízben az ellenzék nem tudja elviselni, hogy Messiásnak mondják Őt az Érte lelkesedők. (Jn 7,44) A többi négy esetben szentháromságtanával váltja ki Jézus a gyilkos szándékot, mert az Atyával való kapcsolatára vonatkozó mondatok

kimerítik a hallgatóság káromkodásfogalmát. A következő négy mondata indítja gyilkos szándékok felé Jeruzsálem népét: "Hiszen Tőle vagyok és Ő küldött...Mielőtt Ábrahám lett volna, Én vagyok...Én és az Atya egy vagyunk... Az Atya énbenem van és én az Atyában". (Jn 7,30; 8,59; 10,31.39)

Gyilkos szándékaik megghiúsulását János több ízben megrajzolja. Egymás alá írjuk a jánosi jelentéseket:

Jn Szándék Nem valósulás Jánosi ok Tapasztalati ok

7,32 Meg akarták És senki sem Mivel nem jött A tömegből sokan ragadni vetette rá kezét még el órája hittek Benne

7,44 Egyesek meg akar- De senki sem - -
ták ragadni Őt vetette rá kezét

7,46 - Nem vezetik elő - Sohasem beszélt
még így ember

8,20 - Senki sem Mert még nem -
ragadta meg Őt jött el Órája

8,59 Köveket fogtak, - - Elrejtőzött, kiment
hogyan rádobják a templomból

10,39 Meg akarták - - És kiment
ragadni Őt kezeik közül

A káromlót nem sikerül ártalmatlanná tenni, a sokszoros kísérlet ellenére sem. Miért nem? A fent említett hat esetben János négy ízben megemlíti a gyilkos szándékot, és ugyancsak négy ízben ennek nem sikerültét. Az okmegjelölések világossá tehetik elgondolásunkat, amely szerint az erőviszonyok tették lehetetlenné szándékaik megvalósulását. A tömegből sokan hittek Benne, úgy látták, hogy sohasem beszélt még így ember; ezeknek a jelenlétében nincs mód sem elfogásra, sem megkövezésre. Hogyan lehet viszont egy hatalmas templomcsarnokban elrejtőzni? Hogyan lehet egy emberekkel teli templomcsarnokból kimenni? Ily zárt helyen, hogy lehet a letartóztatók kezéből kisiklani? Csak úgy, hogy a Benne hívők, az Érte lelkesedők, elébe állnak a támadóknak, s e fedezék mögött megmennteti magát. Akik pártját fogják, elébe állnak a támadóknak s e fedezék mögött megmennteti Magát. Akik pártját fogják elébe állnak ellenfeleinek, feltartóztatják őket, s közben Jézus a kevésbé élesen állástfoglaló távolabbi embersorok közé jutva elvész ellenfelei szeme elől, és sikerül kijutnia a templomból. A "jánosi ok" pedig utalás arra, hogy még nincs nagypéntek; előremutatás: még nem következett be a végzetes óra.

Nagyon helytelen volna e "jánosi ok" alapján természetfölötti beavatkozásra gondolni. Akár abban a formában, hogy természetfölötti belenyúlással Isten elvette a letartóztatni akarók, kövezni akarók karjából az erőt, akár abban a formában, hogy Jézus láthatatlanná tette volna magát. Ha így lett volna, az evangélista mindkét esetben beszámolt volna a "jelről", amit történt. Sőt, a "jel" hatásáról is az érte lelkesedőkben és az ellenfelekben egyaránt. Az ilyen "belenyúlás" akár döntő messiásigazolójá is kinőhetne volna magát. Az evangélisták sohasem mennek el csodák mellett úgy, hogy azokat néven ne nevezzék, azok hatásáról be ne számoljanak. A Messiás nem tett csodát a Maga

sértetlensége érdekében! Az Út védtelenségét nem úgy vállalta, hogy természetfölötti eszközökkel megvédte Magát.

f) Lelkesedés és félelem

Éppen ezért Jézus jól tudja, hogy az istengyilkosság fel nem tartóztatható. Tanítványait is igyekszik hozzászoktatni a gondolathoz, hogy ez a gyilkosság kihagyhatatlan velejárója az Útnak - a Példakép és a Példaképet követők életében egyaránt. A jeruzsálemieket is felkészíti rá. Nemcsak abban a formában, hogy újból és újból fejére idézi jeruzsálemi hallgató közönségének, hogy az mire készül Vele szemben. (Jn 7,19; 8,37.40.44; 10,10.32) Abban a formában is, amely tanítványt szerző-hívó forma. A szenvedő, a keresztre kerülő Messiás alakja - ha nem is a Tizenkettővel szemben használt konkrétummal, de mégis hallatlan élességgel - a jeruzsálemi köznép számára adott tanításokban is megrajzolódik: "Csak rövid ideig vagyok még veletek, aztán Ahhoz megyek, aki küldött. Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek". (Jn 7,33-4) Valamivel később: "Én elmegyek, ti kerestek majd engem, de meghaltok bűneitekben. Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek... amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor meggyőződtek róla, hogy én vagyok...". (Jn 8,21.28) A jópásztor-beszédben is: "Azért szeret engem az Atya, mert odaadom életem... önként adom oda... ezt a feladatot kaptam az Atyától". (Jn 10,17-8)

A tanítványok a letartóztatás és a népből kiírtás konkrét bejelentéseit megértik ugyan, de tiltakoznak ellene mint Messiás-elképzelésükkel összeférhetetlen ellen. Miután Jézus sátáninak minősíti tiltakozásukat, semmit sem értenek többé a konkrét bejelentésekből sem. Mit tudhattak volna csinálni a jeruzsálemiek ezekkel a nem konkrét bejelentésekkel?! Az ellenséges reakció elintézte szavait mint értelmetlenséget: megháborodott, az ördög beszél belőle, alighanem fel akarja akasztani magát - mai nyelvre fordítva. (Jn 8,22; 10,20) Ezen túlmenően felmerül bennük egy sejtés, amihez tápot adhatott a Szíriát követő csendes nyár, esetleg tájékozottságuk is a szíriai útról: talán el akarja hagyni Izrael földjét...?. (Jn 7,35-6)

E különböző hozzáállások közös mozzanatának látszik: az érdektelenség a bejelentéssel szemben: Na és, ki fog keresni, ha nem leszel? Nem fogunk sírni utánad.

A rokonszenvezők tábora sem tud mit csinálni a bejelentésekkel, csak csodálkozik és erősíti ragaszkodását. A "megmagasztalás" (felmagasztalás (Jn 8,28)) aligha érte azt, ami majd "Feszítsd meg!" kiáltásuk következménye lesz. Amikor a jeruzsálemi tömeg majd megérti Jézusnak újból erről szóló szavait: "Ha majd megmagasodom a földtől", az már halálos tördöfés lesz az Érte lelkesedés számára; ennek megértése a kafarnaumi zsinagógai beszéd reakciójának megfelelő reakciót hoz majd ki a Jézussal rokonszenvezőkből. (Jn 12,20-34) Alighanem valami szépet, nemeset, dicsőt, és elképzelése szerinti "messiásit" érthetett rajta a rokonszenvezők tábora, mert a bejelentés következményeit János így foglalja össze: "sokan hittek Benne". (Jn 8,28-30) Az élet odaadásának és visszavevésének hatalmával ugyanígy aligha tudtak valamit kezdeni, de azért hatása alá kerültek a nyilatkozatnak, hiszen Annak ajkáról hanzott el, aki nemrég látóvá tette a vakon születettet. Tiltakoznak tehát a könnyű magyarázat ellen: "Ez nem megszállottnak a beszéde; a megszállott nem tudja megnyitni a vakok szemét". (Jn 10,21)

Mindezek alapján úgy látszik, hogy a jeruzsálemi működés is csak galileai szintű juhokat szerzett a Messiásnak: csodálkozókat, lelkesedőket. Az Örömhírrrel való szóbaállásnak itt ugyanúgy nem voltak meg a feltételei, mint ahogy Galileában is hiányoztak. De itt Jeruzsálemben ezeket a csak Galilea szintű esélyeket is beárnyékolja a Nagytanács és a farizeusok fenyegető jelenléte, közelsége. Galilea népe viszonylag független tőlük, de itt a székhelyen, a nép jobban figyel a maga hatalmasaira, tekintélyeseire. Jézus nyíltan tanít? A Nagytanács ezt engedi? A Nagytanács is úgy gondolja tehát, hogy a Názáreti a Messiás? Mindez súllyal esik latba személyes állásfoglalásuk kialakításában. (Jn 7,26-7) A szombatot meggyógyított vakon születettet valakik elviszik a farizeusokhoz, (Jn 9,13) akik kivizsgálják az esetet. Mind az elvívés, mind pedig ennek és a kivizsgálásnak elvállalása a vak részéről - egymagában is mutatja a farizeusi tábor tekintélyét, hatalmát. A szülők magatartása pedig ennél is többet mutat. A feltett kérdésekből megtagadják a választ a döntő fontosságúra: Hogyan lát most vakon született gyermekük? Egy darabig szívesen tesznek vallomást: az ő gyermekük vakon született, most lát. Itt azonban megállnak: minek következtében lát, azt ők nem tudják: gyermekük nagykorú már, el tudja mondani. (Jn 9,19-23) Érthető a magatartásuk. Nem babra ment a játék. János megmagyarázza: "féltek". Félték, mert határozat született már a zsinagógát kezükben tartó farizeusok részéről. Azt a határozatot hozták, hogy kihajítják a zsinagógából azt, aki Messiásnak vallja a Názáretit. (Jn 9,22) A szülők tehát megtagadták a választ, mert jól tudták, hogyha felelnek a valóságnak megfelelően, akkor a kihallgatók második vagy harmadik kérdése már a Názáreti kivoltára fog rákérdezni. Elejét akarták venni e kérdésfeltevésnek. Sem lelkiismeretük ellen nem akartak szólni, sem pedig a társadalmi bojkottot (kizárás a zsinagógából) nem akarták vállalni.

A jeruzsálemi köznép magatartására ráveti árnyékát a Nagytanács, ráveti a farizeusi párt hatalma. A jeruzsálemi köznépnek, ha élni akar, nemigen volt módjában ujjat húzni a hatalommal. Jézus iránti lelkesedésükre fékező hatást gyakorol e két hatalomnak Jézus iránt mutatott ellenséges érzülete.

94. ŐSZTŐL TAVASZIG A JORDÁN VIDÉKÉN

a) Színtér

János három és fél fejezetnyi anyagot közöl a sátoros ünnepekkel kezdődő jeruzsálemi tartózkodásról. (Jn 7,14 - 10,21) Majd közli Jézus decemberi szereplését. (Jn 10,22-39) Aligha taníthatott egyfolytában Jeruzsálemben a két ünnep között, a levegő túlságosan elektromos volt ehhez. Az a valószínű, hogy sem Jézus, sem a nép, sem ellenfelei nem viselhettek el ily hosszú egymás mellett élest - békében. Ha így van, hol tartózkodott e két ünnep között.

Decemberi szereplése után Péreába ment. (Jn 10,40) Ha ez a második év végén történt, és ha az utolsó jeruzsálemi útra a húsvét előtti hónapban kerül sor, akkor kb. 3 hónapot egyfolytában Jeruzsálemben kívül volt. Innét, Péreából megy Lázárt feltámasztani Betániába a harmadik év elején, innen pedig a judeai, Jordánközeli

Efraimba vonul vissza. E három hónapot tehát a Jordán alsó folyása mentén tölti; ott, ahol már időzött az első év húsvétja után is. (Jn 3,22-4; 4,3)

Kézenfekvő arra gondolni, hogy a sátoros és templomszentelési ünnep között is Péreában tartózkodott, de ez biztosan meg nem állapítható. János sem beszél róla, Máté és Márk pedig csupán egyetlen felmenetelt említ. Számukra ennek természetesen Galilea a kiinduló pontja. Megemlítenek ugyan egy judeai-pérei tartózkodást, (Mt 19,1; Mk 10,1) de minden időbeli adat nélkül. Lukácsnak bővebbek a helymegjelölései, hiszen nála a Fülöp országrészében történt második szenvedésbejelentést az utolsó felmenetel alkalmával tett harmadiktól kilenc fejezetnyi távolság (9. és 18. fejelet) választja el, míg Máténál csak három (17. és 20. fejelet), Márknál pedig összesen csak egy. De Lukács sem igazít el biztosan: Jézus Szamárián keresztül megy Jeruzsálem felé, (Lk 9,51-3) Heródes országán keresztül (Lk 13,22.31) - ez lehet Galilea is, és Pérea is; Szamária és Galilea határvidékén megy keresztül. (Lk 17,11)

Egyszerűség kedvéért a következőkben az ősztől tavaszig elhelyezhető Jeruzsálemen kívüli anyagot judeai-pérei színhelyű, azaz a Jordán vidékén történő anyagként fogjuk kezelni.

b) A tanítás és fogadása

Jézus ez időre eső tanításairól elsősorban a szinoptikusok számolnak be. János csak a Mártának mondott tanításokat közli, s ezek jánosi jellegű, tehát végeredmény-jellegű tanítások: hit, feltámadás, örök élet. (Jn 11,25-6) A szinoptikusok által közölt anyag hasonlít az ugyancsak a szinoptikusok által közölt galileai anyaghoz, de új mozzanatokat is tartalmaz: szüzesség, botrányozás, testvéri feddés; a kicsiség és szegénység pedig egészen különös nyomatékot kap. Nem is a tanítási anyagban különbözik igazán ez az időszak a galileai esztendőktől.

Már a kenyérszaporítás utáni fél esztendő is igen szegényes volt csodákban a galileai esztendőhöz viszonyítva. Ez a szegényedés most folytatódik. Úgy látszik, Lázár feltámasztásáig a jeruzsálemi vakon született meggyógyításán kívül legfeljebb még egy csoda esik a közel fél esztendőre: a tíz leprás meggyógyítása. (Lk 17,11-9)

Mintha Jézusnak ebben a fél évben sikerült volna legjobban megvalósítania az egykori Tervet: előbb tanítani és azután csodát tenni. Az utolsó hetekben, közvetlenül Jeruzsálem előtt, Jerikó vidékén tapasztalunk csak újból csodákat.

Csodákról hallgatnak tehát a beszámolók, de tanításokról nem: "Útban Jeruzsálem felé tanított a városokban és falvakban, ahol csak keresztülment"; (Lk 13,22) "Útra kelve...ismét nagy tömeg gyűlt köréje; szokása szerint ismét tanította őket"; (Mk 10,1) "Nagy tömeg kísérte; hozzájuk fordult és így szólt..."; (Lk 14,25) "Mindenféle vámos és bűnös jött Hozzá, hogy hallgassák...". (Lk 15,1) Csak Máté lóg ki a sorból: "Nagy tömeg kísérte és meggyógyította őket ott"; (Mt 19,2) azonban ő sem adja elő egyetlen gyógyítás történetét sem, csak a tanításokról számol be.

Hallgatóságának magatartása különbözik a jeruzsálemi magatartástól, a galileaitól is. Nincs ellenállás és nincs kitörő lelkesedés. Csak érdeklődést tapasztalunk. Nem a tömegeket gyógyító orvos jár közöttük - ezért nincs kitörő lelkesedés. A Tanító jár közöttük, és tanítását nem fővárosi, hanem megnyíltabb, előfeltevés-mentesebb vidéki nép hallgatja - ezért nincs ellenállás. Az elmenekülésekről is hallgatnak

a beszámoló; Jézusnak nincs oka elmenekülésre, sem lelkesedés, sem támadás elől nem kell menekülnie.

Ez az érdeklődés - nyilván nem sokat ér. Nem lesz követés, Utat-vállalás belőle. S így a Messiás tovább folytatja korholásait. Ezek elsősorban Jeruzsálemre vannak címezve, (Lk 13,33-5) de nem kizárólag. Egyre hangsúlyozottabbá válik korholásaiban a zsidó nép egyetemének mint választott népnek az elvetése. Dicséri a számáriaiakat, (Lk 17,16-8) majd példabeszédet mond az első (zsidók) utolsókká levéséről. (Mt 20,16) Hallgatóinak megmondja, hogy nem fogja megismerni azokat, akik előtte ettek és ittak és akiknek utcáin tanított. (Lk 13,25-7) Amikor pedig szenvedésének jövőendő tényéről beszél, annak okozójaként nem a vezetőket, hanem a nemzedéket-nemzetséget (genea) említi. (Lk 17,25)

c) A csodák hatása

Gyökerében változik meg azonban a tömegek viszonya Jézushoz, amikor Lázár feltámasztásával Judea népének tudatában eddig nem ismert intenzitással jelenik meg a Názáretiben - a Csodatevő. Jézus megkapja a nővérek üzenetét, majd két napot vár. Ezután Judeába (Betániába) invitálja tanítványait, akik elszörnyülködnek a lépés merészségén, hiszen Betánia mindössze fél óra járásnyira van Jeruzsálemtől, ahol csak az imént (decemberben) meg akarták kövezni. Úgy érzik, a halálnak megy elébe; úgy érzik, ők is a halálnak mennek elébe, ha követik. (Jn 11,8.16) A betániai nép úgy gondolja, Jézus megakadályozhatta volna Lázár halálát, ha a vakon születettet meg tudta gyógyítani. (Jn 11,37) Betániában tehát jól tájékozottak a Jeruzsálemben történetekről; látjuk majd, hogy ez fordítva is áll (103c num).

A halott-támasztással Jézus a körülötte levő sokaság hitét akarja megnyerni, s a halott-támasztás után sokan hisznek is Benne. (Jn 11,39-45)

Egyes körülállók azonban jelentik a történeteket a farizeusoknak. (Jn 11,46) Betániában, a főváros közvetlen közelében vagyunk; a farizeusok befolyása itt is fokozott. Az értesítés nyomán összeül a Nagytanács, a Lázár-csoda hatását végzetesnek tekinti a tömegekre: ha nem szánják el magukat a végsőre, "mindnyájan hinni fognak Benne". (Jn 11,48) Elszánják magukat tehát a végsőre, és Jézus elhúzódik előlük a távolibb Efrémbe. (Jn 11,54) Ez a menekülés azonban nem tudja felszámolni a csoda hatását. Úgy látszik, a jeruzsálemi nép ki-kisétál Betániába Lázárt-látni, (Jn 12,9) úgyannyira, hogy a Nagytanács szükségesnek látja Lázár megöletését is, nemcsak Jézusét. (Jn 12,10-1) Ily előzmények után érthető, ha a húsvét előtt megélénkülő Jeruzsálemben - zarándokok és helybeliek között egyaránt - még inkább felvetődik a kérdés: eljön-e Jézus az ünnepre?

Ünnep közeledtével Jézus megindul Efrémből az ünnepre. Kelet felé haladva eléri a Jerikó felé vivő országutat. Lukács úgy tudja, hogy Jerikó előtt, azaz Jerikótól északra ül az útfélen a vak koldus, aki Dávid fiaként köszönti és kéri gyógyulásért az arra menő Jézust. A vak érzékeli a tömeg vonulását és tudakozódik, hogy miféle tömeg és vonulás az. (Lk 18,35-9) Lukács evangéliumában ez a vak koldus az első, aki Dávid fiának mondja Jézust. A Jézust kísérő tömeg jelenlétét több minden indokolhatja: a városokban és falvakban folyó tanítás érdeklődőket eredményezett, szétterjedt Lázár feltámasztásának híre, s végezetül közel a húsvét, és sokan mennek már fel az ünnepre. Jézust kíséri a tömeg tovább Jerikóba. A vak meggyógyítása fokozza a

lelkeseledést írta, a meggyógyított vak is követi Őt, magasztalva az Istent. Az újabb csodát megtapasztaló tömeg is dicséretet mond Istennek. (Lk 18,41-3) Akkor tömeg veszi körül, hogy az alacsony termetű Zakeusnak fára kell másznia, hogy láthassa Őt. (Lk 19,1-4)

A széles néptömegekben, a szegények táborában, újra éled a remény. Lukács egy mondatából (Lk 19,11) úgy tetszik, hogy a Jézust körülvevő tömeg úgy véli, közel van már az Isten Országá: a Jeruzsálembé érkezésüket követő napokban fog felvirradni. A galileai esztendő tapasztalatai alapján Jézusnak nem lehetett kétsége afelől, hogy ez a várakozás azt az "Isten Országát" kívánja, melynek vállalása küldetésével összehangolhatatlan. A minákról szóló példabeszédes tanítással Jézus folytatja a Maga egyre reménytelenebbé váló tudatátalakítói küldetését: "Mivel közel volt Jeruzsálem, és azok azt gondolták, hogy azonnal felragyog az Isten Országá, ezért mondotta nekik: egy nemes ember ...". (Lk 19,11-2) A példabeszéddel el akarta mondani nekik, hogy nincs semmi "azonnal". A minákkal gazdálkodás - ez az Isten Országá. Akik erre nem hajlandók, azok nem akarják a "nemes ember" (az Isten Országá királyának) uralmát. (Lk 19,27)

Nem érdektelen - s a galileai tapasztalatokon túlmutató jellegű - mozzanat, hogy e judeai-gerikói lelkesedésbe belefér a kritika is. A kritika, amely a kafarnaumi zsinagógái összecsapás előtt Galileában csak a farizeusoknak volt sajátjuk. Míg Máté lakomáján a farizeusok emelnek szót, itt a tömeg kezd morogni amiatt, hogy elfogadja Zakeus meghívását: "...mindnyájan zúgolódtak mondván, hogy bűnös emberhez ment be szállásra". (Lk 19,7)

Márk és Máté értesít bennünket, hogy a Jerikóból Jeruzsálem felé továbbvonuló Jézust tovább kíséri a tömeg, még hozzá nagy, népes tömeg. (Mk 10,46; Mt 20,29)

Szerintük Jerikóból kijövet, azaz Jerikótól délre találkozik Jézus csodát-kéréssel. Máté szerint két vak kéri a csodát; Dávid Fiának szólítják, és miután meggyógyulnak, követik Őt. (Mt 20,29-34; Mk 10,46-52) Márk szerint csak egy vak ül koldulva az útszélen: Timaios fia (Bartimaios). Ő is Dávid Fiának mondja Jézust, és meggyógyulása után követi is Őt. Nem jelentéktelen mozzanat, hogy Márk, aki nagyon mértéktartóan rajzolja a nép Jézusban messiást-látását, itt - és először itt! - Bartimaiosznak már ajkára adja a "Dávid fia" megszólítást. Az optimistább képet rajzoló Mátéval szemben, Márk és Lukács jelentése szerint Jerikó táján s a harmadik év harmadik hónapjában szólal meg a nép ajkán először ez a felismerés. Az eltelt két esztendő eredményei összegeződhetnek Izrael népében. S a következőkben egyre erőteljesebben kezd érvényre jutni körükben, hogy Izrael népe, a szegények világa, felismeri a Názáretiben - a maga Messiását.

Ily előzmények után ér el - János szerint - Jézus és a tömeg Betániába, ahol vacsorát rendeznek tiszteletére. Mária kenetpazarlása talán nemcsak személyes hűségének intenzitását mutatja. Akárhogyan is van, de az, akinek a tiszteletére vacsorát rendeznek, tehát a népszerűsége újabb zenitje felé tartó Jézus, a Maga temetéséről beszél a tiszteletére rendezett vacsorán. Ez a népszerűség veszedelmes nagyságrendűvé válik, amikor a lakomát bevégezve, elindul az Érte lelkesedők társaságában...Jeruzsálem felé.

95. ÁLDOTT A KIRÁLY!

a) Ahogyan Jézus gondolta a diadalmenetet

Betfagé közelébe érve két tanítványt elküldött a számárért. (Mk 11,2; Mt 21,2; Lk 19,30) Jézus akarta a diadalmenetet. Hogyan akarhatta, amikor illúziótlannak kellett lennie az Érte lelkesedők tudatának át nem alakult voltát illetően? Úgy, hogy szimbolikus aktusnak szánta a Terv javára és értelmében. Ugyanúgy, ahogy a kenyérszaporítást is: öt kenyér bőven elegendő anyag tízezrek Dzóé-jának táplálásához. Egy számár, amely nem harci mén, katonák és fegyverek nélkül is elég az Általa akart Ország Királyának. Dehát Jézus tudta - isteni és minden bizonnyal emberi tudásával is - előre, hogy ez a diadalmenet nem az Ő tudata szerinti Ország diadalmenetét fogja jelenteni az Érte lelkesedők tudatában! A kenyérszaporításkor is tudta! Mégis megtette.

Megtette, mert az idők végezetéig szóló érvényű tanítással jött Tanítónak és Nyájajuhásznak. Hét évtizeddel az események után János beszámol róla, hogy akkor ők nem értették meg Jézus szándékát, de később igen. Egy Zakariás-idézettel igazolja János is, Máté is e késő megértést: "Ujjongj nagyon Sion leánya, örvendezz Jeruzsálem leánya! Imhol, királyod jön feléd, Istennek-tetsző és megmentő; szegény ő, számárháton lép fel, számár csikaja hátán". (Zak 9,9) János úgy idézi e helyet, hogy elmarad a király jellemzése, Máté pedig a "szelíd" szóval foglalja egybe annak vonásait. (Mt 21,4-5; Jn 12,14-6; Jn 12,14-62; Mt 21,2; Lk 19,30)

Jézus akarta a diadalmenetet, mert hogyan ismerhetnénk és érthetnénk mi ma az Istennek-tetsző, megmentő és szegény Királyról szóló örömhírt, ha Jézus visszahőkölt volna akár annak elmondásától, akár annak szóbanforgó illusztrálásától - azon az alapon, hogy úgy sem képes átalakítani a választott nép tudatát, hogy úgylis melléértik szándékait?

Az evangélisták sok tekintetben és sok alkalommal naiv tanúk. Ez alkalommal is. Naivul és boldogan írják le a tömeg lelkesedését, s ugyanakkor Lukács beszámol az ünnepeltnek hangosan zokogó, siratóénekeiről is. A kritika él a gyanúperrel, hogy dicsőségesebbnek látták is, és rajzolták is e bevonulást, mint amilyen az valójában volt. Könnyen lehet, hogy Jézus felérve az Olajfák-hegyének tetejére, ahonnan már rálát a városra, le is száll a számár hátáról és visszaküldi azt gazdájának: "...mondjátok: az Úrnak szüksége van rá és mindjárt küldi" (ti. az Úr vissza a szamarat). (Mk 11,3)

Miért szállt le a diadalmenet ünnepeltje ünnepeltségének Általa is akart szimbólumáról, a hátsállatról? És miért mond a diadalmenet ünnepeltje hangosan zokogva siratóéneket a város fölött, amely felé diadalmenettel kísérik? Siratja a várost, amely azért fog elpusztulni, mert a város most ujjongó és hamarosan majd "Barrabást!" kiáltó népe nem ismeri fel a diadalmenet hőisében a Szeretet küldöttjét; siratja a várost, mert a maguk harcos messiását akarják felismerni a számárháton fellépő "szelíd" Názáretiben.

Jeruzsálem sorsát, pusztulását azonban Jézusnak tudnia kellett - emberi tudásával is - a kenyérszaporítás és Szíria óta. Az Őt meg nem értés és elvetés ezt a népet egyértelműen löki a nemzeti szabadságharc, a Birodalom ellen lázadás felé, ami szükségképpen egyet jelent a főváros és a szentély pusztulásával. Beszélt is e pusztulásról már korábban is: amikor Heródesre hivatkozva a farizeusok külföldre szökésre akarják rábírní, és máskor is. (Lk 13,34-5; Mt 23,38) De zokogás és

síratóének nélkül beszélt róla. Annál is feltűnőbb a zokogás, mert forrásaink Jézust ép, erős idegrendszerű embernek mutatják, akiről mindössze kétszer említik meg, hogy sírt. Lázár sírjánál azonban csak könnyezett (#darkueinř = darküein), ez alkalommal pedig fennhangon zokog (#yklaieinř = klaiein), mint a temetési síratók. (Jn 11,35; Lk 19,41)

Ha nem mutatkozott gyenge idegrendszerűnek, hogyan tehette meg, hogy egy diadalmenetben, és éppen mint a diadalmenet hőse, zokogni kezd? Szóba kell állnunk az idegzeti kiborulás lehetőségével. Látva az Őt körülvevők tudatát, látja a feltartóztathatatlan következményeket. Látja a meg nem értést és ennek minden következményét: a Maga csúfos pusztulását, az Ország elvételét az Őszövetség népétől, (egy zsidó férfi síratja itt a maga nemzetét) s ennek külső megpecsételését, a szentély pusztulását. A diadalmenet hőse, a Messiás, zokog, mert az Őt Ünneplők nem ismerték fel látogatásának idejét. (Lk 19,41-4)

b) Ahogyan a nép

Lehet, hogy túlzóak a leírások, de ennek ellenére is megörökítik nemcsak a jézusi szándékokat, hanem azok meg nem értését is. A tömeg létéből, magatartásából és jelszavaiból világosra rajzolódik az a lelkesedésszint, amely most sok tekintetben felülmúlja a galileai zenitét is.

A tömeget egyfelől a Jerikó felől Vele együtt jövő zarándokok és a Jézust és Lázárt látni Betániába ment jeruzsálemiek (Jn 12,9) alkotják, másfelől a Jeruzsálemből elébe jövők, akik részben az ünnepre már feljött vidékiek, részben a Lázár-csoda hatása alatt álló Jeruzsálemiek. (Jn 11,56; 12,12-3.17-8) A tanítványok a számár háta alá teszik ruhájukat, a Vele együtt jövők az útra terítik elébe ruhájukat s a helyben vágott lombokat. A Jeruzsálemből jövők pálmaágakkal mennek elébe. Lelkesedésük okát Lukács foglalja össze: "örvendezve kezdték dicsérni Istent, fennszóval mindazokért a csodákért, amiket láttak". (Lk 19,37)

A csodatevőt ünneplik. Eldöntötték már a maguk számára az elmúlt két esztendő olyannyira izgató kérdését: kicsoda a Názáreti? Azért az üdvívalgás, a meg-megújuló hozsanna, mert eldöntötték már. A felhangzó jelszavak világossá teszik ezt. Fölsírták a Názáretiben a Messiást - a maguk tudata szerint. Alighanem zavarja őket, hogy nem harci mén van alatta, és az is, hogy fegyvernek látható nyoma sehol. De bíznak, reménykednek, hogy hamarosan azok is előkerülnek; hisznek az Ország közeli megvalósulásában. (Lk 19,11)

Az Istent dicsérő, Jézust dicsérő hozsannázás mellett sűrűn szerepel az "Eljövendő" dicsérete is. Ünneplik Őt, mint az Úr nevében Eljövendőt, ünneplik áldott Dávid atyjuknak az Úr nevében eljövendő országát, ünneplik Őt, mint Dávidnak fiát. Kimondják gondolataik végét is: ünneplik Őt, mint ennek az Úr nevében eljövendő országnak az Úr nevében eljövendő Királyát, nemzetüknek a Mózesstől kezdve végig az összes prófétáktól megígért végső és legnagyobb Királyát. Ünneplik és várják Tőle a szerepkört, amely elől elmenekült a kenyérszaporításkor, s amelyet mint küldetésétől idegent leplezett le a kafarnaumi zsinagógában. (Mt 21,9; Mk 11,9-10; Lk 19,38; Jn 12,13)

Máté úgy tudja, hogy a diadalmenet be is vonul a városba, s annak hatására "felbolydul" az egész város. Magából a szóból megállapíthatatlan tudatállapottal kérdezi a város: Kicsoda ez? A lelkes sokaság - nyilván a diadalmenet résztvevői - így válaszol: "Ez Jézus, a galileai Názáretből

jövő próféta". A kérdésben és a válaszban egyaránt felfedezhető óvatosság alighanem arra utal, hogy a falakon belül azért mások az erőviszonyok, mint az országúton. (Mt 21,10-1)

Máté úgy tudja, hogy azonnal sor kerül a templom megtisztításra, melynek az erkölcsi tekintély erejében való végrehajtása ily előzmények után eléggé nyilvánvaló (61d num). Nem nyilvánvaló azonban, miért akarta Jézus eltüntetni e százados szokást. Az ország és a diaszpóra zsidói csak nem hurcolhatták magukkal száz és ezer kilométereken keresztül az áldozati állatokat! Csak szükség volt piacra Jeruzsálemben, és nyilván ez volt a legalkalmasabb szabad terület erre a célra. Jézus nem először látta a vásárt. Ha eddig elviselte, miért nem viseli most? Hogy az irgalmat és nem áldozatbemutatókat akaró Jézus nem feltétlenül örül e vásári nyüzsgésnek, érthető. De hát még el sem rendelte a Maga új áldozati kultuszát, s még Ő is készül elfogyasztani a húsvéti bárányt, amelyet alighanem ezen a piacon vásárolnak meg azok, akik a bárányt elkészítik számára.

Alighanem ugyanaz a magyarázata a templom megtisztítás szándékának, ami megmagyarázza azt, hogy az Olajfák-hegyén siratóéneket mondott. Megpillantva a vásárt, egy újabb érzelmi hullám keríti Őt hatalmába. Az át nem alakított tudatú népe felett érzett keserűség. A harmadik esztendőben jár már a Tanító, s e vásári nyüzsgés Jézusnak arról beszél, hogy mit sem értett meg népe mindabból, amit esztendők során elmondott neki. A hamarosan nyilvánvalóan és teljességgel semmibe menő nyájjegybegyűjtési küldetés élményei sűrűsödhetnek össze előre lelkében, s alighanem ennek következménye, hogy "mindannyiukat kiűzte a templomból". (Jn 2,13-6; Mk 11,15-7; Mt 21,12-3; Lk 19,45-6)

A templom megtisztítása után - Máté szerint - vakokat és sántákat gyógyít a templomban. A gyermekek ott, a templomban visszhangozzák tovább a diadalmenet jelszavait: "Hozsanna a Dávid Fiának!". (Mt 21,12-5) Mindez nem találkozik osztatlan tetszéssel a jeruzsálemiek részéről. A vezetőket illetően ez nyilvánvaló. A köznépet illetően a Máté-féle városfelbolydulás kétirányú értelmét János továbbviszi, amikor a templom megtisztítása után nem a vezetők, hanem a jeruzsálemiek ajkára adja a már annyiszor hallott kérdést: "Micsoda jelet mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed?". (Jn 2,18)

Válaszára visszaemlékeznek majd az ott állók, és tanúsítják is majd a hallottakat a per során. (Jn 2,19-21; Mt 26,60-1; Mk 14,57-8)

A néphangulat, vagy talán általánosabban a jeruzsálemi hangulat kétirányúan problematikus voltát jól érzékeltetik az evangélisták, amikor lezárják a fenti eseményeket. Márk szerint: A vezetők Jézus elvesztésének módján tanakodnak, "mert féltek Tőle, hiszen az egész nép lelkesedett tanításáért..."; majd kontraszt-hatás-szerűen így folytatja szövegét Jézusról: "és amikor beesteledett, kiment a városból". (Mk 11,18-9) Lukács szerint: A vezetők nem tudják megtalálni Jézus elvesztésének módját, "mert az egész nép csüngött rajta hallgatván (tanítását)". (Lk 19,48) János szerint: "sokan hittek Benne, mert látták az Általa művelt csodákat. De Jézus nem bízott bennük, mert ismerte mindnyájukat... tudta, hogy mi lakik az emberben". (Jn 2,23-5) Diadalának színhelyén a Messiásnak nincs biztonságos éjjeli szállása Jeruzsálemben.

c) Abszolút győzelem

Már a templom megtisztítást felhasználja arra, hogy megkezdje tanítói küldetésének halála előtti utolsó szakaszát, az utolsó jeruzsálemi

örömhír-hirdetést. Ezt folytatja a következő napokban: "És tanított minden nap a templomban". (Lk 19,47) Tanítói programját csak kisebb részben szabhatja meg Önmaga, nagyobb részt rákényszerítik ellenfelei. A letartóztatásig hátralévő napokban felvonul a választott nép egész szellemi hadserege, hogy vitában két vállra fektesse Jézust. Szükségük van erre. Le akarják választani Róla a jeruzsálemi népet. Rákényszerített vitákban tölti el tehát tanítói működése utolsó szakaszának legnagyobb részét. Csak Nikodémus keresi meg négyszemközt az éjszakában, ellenfeleinek vezérkarai nyílt színen és fényes nappal akarják két vállra fektetni - a nép szeme láttára és füle hallatára. Törekvéseiket nem koronázza siker: megghiúsuló akcióik sora a jeruzsálemi nép lelkesedését egyre magasabbra tornázza. A viták leírása során az evangélisták értesítenek bennünket a tömeghangulatról is.

Ellenfelei megkérdézik Jézust: honnan a hatalma? Ő ellenkérdést tesz fel, amire nem mernek szívük szerint válaszolni a nép miatt. Jézushoz csak a templomban tudnak eltalálni, ahol tanít: "Mikor egy nap a templomban tanította a népet és hirdette az Örömhírt, odaléptek Hozzá ... és megkérdézték". (Lk 20,1) Ily körülmények között nem szólhatnak - Jézus kérdésére - a Keresztelő ellen, mert féltek a néptől; féltek, hogy megkövezi őket. (Mk 11,32; Mt 21,26; Lk 20,6) Lukácstól arról értesülünk, hogy Jézus - ellenfeleinek jelenlétében - a népnek mondja el a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédet. (Lk 20,9) Ellenfelei megértik a példabeszédet, és ott helyben le akarják tartóztatni, de nem tehetik, "mert féltek a néptől". (Mk 12,12; Mt 21,46; Lk 20,19)

A jelenlévő néptől, s annak kiszámíthatatlan - talán őket megkövezni is hajlandó - ellenakciójától.

Az adópénz-akciót Lukács ezekkel a szavakkal zárja: "Így egyetlen szavába sem tudtak belekötni a nép előtt". (Lk 20,26) A szaduceusok akcióját pedig Máté így zárja: "és hallván ezt a tömegek, magukon kívül voltak tanítása miatt". (Mt 22,33) Ezután Jézus készít kérdést ellenfeleinek, amelyre azok képtelenek válaszolni: "Senki sem akadt, aki egy szót is tudott volna erre felelni...". (Mt 22,46) Márk ugyanezt a jelenetet így zárja: "A nagy néptömeg örömmel hallgatta Őt". (Mk 12,37) Ezután Jézus hatalmas ellentámadásba megy át. Megsemmisítő tanítást mond ellenfeleiről, mégpedig a jeruzsálemi nép számára: "Akkor Jézus ezekkel a szavakkal fordult a néphez és tanítványaihoz: Az írástudók és farizeusok Mózes tanítószékebe...", ill. "Az egész nép hallatára így szólt tanítványaihoz: óvakodjatok az írástudóktól...". (Mt 23,1; Lk 20,45)

Mind e napoknak összefoglaló rajzát adják Lukács zárószavai: "Napközben a templomban tanított, éjszakára azonban kiment az Olajfák-hegyére és ott tartózkodott. Kora reggel az egész nép a templomba tódult, hogy hallgassák". (Lk 21,37-8) A nép előtt akarták lejártni. Jézus a nép előtt aratott megsemmisítő győzelmet felettük. Az abszolút győzelem tényével állunk szemben.

Hogyan magyarázható ez az abszolút győzelem Jeruzsálemben? Az előző év végén még Jézus borotvaélen táncolt e városban, az elfogatás és megkövezés pillanatonként esedékes és lehetséges levegőjében. A szinoptikusok rajzolják az eseményeket, s a szinoptikusok csak győzelmeket tudnak rajzolni? Nem, mert hamarosan beszámolnak a "Feszítsd meg!"-ről. Az egész ország van most együtt, melyben elenyésző kis részt alkotnak a jeruzsálemiek? A vidékiek túlsúlya sem magyarázza az abszolút győzelmet, mert hamarosan ugyanezek a vidékiek fogják Barrabást választani.

Egyetlen magyarázat lehetséges csupán: beért a két esztendő munka. A hatalommal való tanításon és a csodatetteken kelt csodálkozás végső

győzelmet aratott. A Galileát és Judeát és Jeruzsálemet egyaránt képviselő, a húsvéti ünnepre a szentély körül összegyűlt választott nép eldöntötte a kérdést: a Názáreti a Messiás! S ahogy a vezetők fölött aratott szellemi győzelmek során egyre magasabbra hág bennük Jézus feltétlen tekintélye, úgy lesz egyre hatalmasabb a várakozás a döntést magában már elvégző köznépben - a Messiás nyilván és hamarosan elkövetkező további és döntő lépései iránt.

96. FESZÍTSD MEG ŐT!

a) A kafarnaumi beszéd párja

Hogyan jöhetett létre szinte pillanatokon belül a teljes, a száznolcvan fokos fordulat: a "Feszítsd meg!", a "Barrabást!"? Lukács fel sem teszi a kérdést: a fenti rajz (Lk 21,37-8) után csak két fejezettel arrébb kerül elő újból a "nép", amely akkor már Jézus elveszejtését akarja. (Lk 23,18) Márk és Máté elébe szúr a nép "Feszítsd meg!"-kiáltásának egy magyarázó mondatot: A főpapok "rábeszélték", ill. "fölizgatták" a népet, hogy Barrabást válasszák Jézus helyett. (Mt 27,20; Mk 15,11) De nem szembesülnek azzal a kérdéssel, miként tudhatták a főpapok Jézus ellen befolyásolni a népet, amikor éppen a szinoptikusok írják le, hogy mindent megtettek annak érdekében a diadalmenetet követő napokban; mindent és teljesen eredménytelenül: Jézus abszolút győztesként került ki kettejük párviadalából.

Az érthetetlen fordulat kulcsát - legalábbis annak kezdetét - Jánosnál találjuk. Az evangélista nem írja le a fenti párviadalt. Mikor evangéliumát írja, a keresztény közösségek jól ismerik már azt a szinoptikusok írásaiból. De leír egy eseményt, amely a zeniten levő lelkesedést az ellenkező irányba fordítja. Leír egy eseményt, melynek hatása párhuzamba állítható a kenyérszaporítás után mondott zsinagógai beszéddel. A kafarnaumi beszéd hallatára kifordulnak a zsinagógából azok, akik az előző nap még királlyá akarták tenni Őt. Keserves csalódással fordulnak ki, mert rájöttek, hogy becsapták magukat: a Názáreti nem az, akit várnak. Ugyanez történt meg közvetlenül az utolsó vacsora előtt Jeruzsálemben is. János helyzetrajza ugyanis kétségtelenné teszi, hogy ez az esemény csak az abszolút győzelem kivívása után játszódhatott le. A szinoptikusok elmentek az esemény mellett; jelentéktelennek s az egyértelmű győzelem egyöntetű vonalát zavaró mozzanatok látszatot számukra.

Az ünnepre Jeruzsálemben jönnek a diaszpóra zsidói és prozelitái is. Ezek is látni akarják Jézust. Vastag embergyűrűnek kell körülvennie Őt. Nem tudnak hozzáférni. A tanítványok rendezőféleknek látszanak egy hatalmas embertömegben, melynek közepén áll és tanít Jézus. Az egyik rendezőt megszólítják. Olyan megszólítással, amely nem jár akárkinek, amely igen sokszor csupán egy fejedelem legbensőbb udvartartását illetheti meg: "Uram, látni akarjuk Jézust". (Jn 12,21) A megszólított rendező nem mondhatja nekik, hogy tessék, menjenek csak oda; ha módjuk volna rá, nem fordulnának ehhez az "úrhoz", akitől kívánságuk teljesítését várják. Nem is olyan egyszerű kívánságuk teljesítése: Fülöp egymagában nem is tudja a feladatot megoldani. Más a rendezői szerepköre? Nem tudhatjuk, de tény, hogy Fülöp András segítségét kéri; Andrásét, aki talán egy bensőbb körben rendezheti a Jézus iránt érdeklődők tolongását.

András értesíti e "görögök" kívánságáról Jézust. Hogyan teljesíti kívánságukat Jézus, erről János nem beszél. De értesülve András bejelentéséről, Jézus beszédbe fog. (Jn 12,22-3) Abba a beszédbe, amely párja a kafarnaumi zsinagógai nagy beszédnek, mert hatása azonos vele.

A beszédet abban a helyzetben mondja el, amelyben a görögök nem tudnak hozzáférni a vastag embergyűrű miatt. A beszédet tehát sokaság hallgatja, amely majd hozzá is szól a hallottakhoz. Jézus szavai szembefordultak a tömeg várához. Záporozza rájuk azokat a tételeket, amelyek beleilleszthetetlenek messiásképükbe, egybehangelhetetlenek váráikkal. Dermedten hallgathatják e tételeket. Kezdetben talán még megtalálva a módját annak, hogy mégis beleillesszék az objektíve bele nem illeszthetőt a maguk messiásképébe. Kezdeti hallgatásuk talán ezt takarja. Hallgatnak mindaddig, amíg immár félreérthetetlenül bele nem illeszthetőket kezdenek hallani.

A gabonaszemnek földbe kell esnie és meg kell halnia! - hallgatás. Gyűlölni kell az életet evílagon! - hallgatás. Aki Hozzá akar tartozni, annak ezt az utat kell járnia! - hallgatás. Ezután a beszédet mondó Jézus átmegy egy elő-getszemáni élményen, s úgy érzi, nem is tudja folytatni beszédét. Beszéd közben és nyilvánosan vívódik Önmagával és Önmagában a diadalmenet és az azt követő győzelmek hőse. A tömeg hallja e vívódást: "Ments meg ettől az órától, Atyám!" - hallgatás. "De ezért az óráért jöttem"! - hallgatás. A tömeg hallgat, de mi játszódhatik le mindezek hallatára lelkében? Ez: A Messiásnak magasra kell emelkedni a nemzetek között és nem földbeesnie; evílagon győzelmet kell aratnia s a győzelem haszonélvezőivé kell lenniük azoknak, akik szolgálják Őt. A végső győzelem órája miatt van kétségekben? E bizonytalanság elől akar menekülni? Tudja, hogy csak tanításhoz és gyógyításhoz ért, és az ezek által igazolni akart lényeghez, a pogány felett aratandó messiási győzelemhez már nem? És éppen ezért tudja, hogy rajtaveszt?

Ezeket gondolhatják magukban, amíg Jézus fenti szavait hallgatják. De hallgatnak, mert mindez most még csak bizonytalanság, csak tudatuk összezavarodása. Ellene majd csak akkor fordulnak, amikor új bizonyossághoz jutnak. Most még mellette vannak Jézusnak. Az evangélista jelzi, hogy az ott álló és az Őt hallgató sokaság a vergődő Fiúnak adott atyai választ mennydörgésre, angyalnak szólásra magyarázza. (Jn 12,23-9)

Jézus legyőzi gyöngeségét és folytatja beszédét. Végső és utolsó kísérlet tesz a nyájegybegyűjtési küldetés teljesítése érdekében. Még egyszer megpróbálja átfőmálni népének gondolkodását a Terv értelmében. Szól: értetek, azaz küldetésem bizonyítékául szólt az Atya - Nevének megdicsőítéséről. Igenis, győzelmet fog Ő aratni evílág fejedelmén. Mit számít az, ha az ERŐ látszatgyőzelmet arat, ha egyszer e győzelme magában hordja az örök vereséget? Mit számít az, ha egyszer a Messiás legyőzése magában hordja az örök és valóságos győzelmet: "És én, ha fölmagasítatom e földről, mindeneket magamhoz vonzok ...". (Jn 12,32)

A következő versben az evangélista magyaráz: Jézus önnön haláláról, a keresztre emelésben látható földről fölmagasíttatásáról beszél. Az ott álló sokaságnak azonban nem volt szüksége erre a magyarázatra. Ennyi halál- és összetörésképet már nem képes beleilleszteni a maga győzelmi messiásképébe, és végre megszólal. Szava egyet jelent a mélységes csalódással és Jézus teljes elutasításával. Érvelni kezdenek, miként a Táborhegyről lejövet Péter, Jakab és János. "Mi azt hallottuk a Törvényből, hogy a Messiás örökké megmarad. Hogyan

mondod tehát, hogy az Emberfiának meg kell magasíttatnia?" Az ellenérvet elutasítás követi: "Kicsoda ez az Emberfia?". (Jn 12,34)
Ami a főpapoknak nem sikerült, azt most Jézus helyettük elvégezte.
Sikerült szembefordítania Magával a jeruzsálemi köznépet.

A kérdéseikre felelő jézusi válasz - rezignáció. Nem sikerült...újra nem sikerült átalakítania népének tudatát. Közegtelenül kopognak immár szavai a világosságról és a hitről. A befagyott lelkesedés perceként belül ellenséges légkört eredményez, amelyet világosan jeleznek János szavai. Jól érezzük szavaiban az őszi hónapokból ismert borotvaél-szituációt. A diadalmenet hőségének, a párvialdal győztesének mentenie kell az életét: "Ezeket mondta Jézus, és elmenvén elrejtőzködött előlük". (Jn 12,36)

b) Az Erő alattvalói

A beszéden nem volt ott az egész Jeruzsálem. Hatása aligha terjedt ki az egész Jeruzsálemre. De nagyszerdára virradóra a jeruzsálemi nép megtudja, hogy a főpapok le tudták tartóztatni a "Messiást"! Hahaha! Miféle Messiás az, akivel még a templomőrség is el tud bánni? Nagycsütörtökön látják majd a főpapi és főpapszolgái pofonoktól dagadt fejű és összekötözött kezű Felkentet az utcán, amint a Prokurátorhoz vezetik. Ekkor talán már nem is a "hahaha" él a lelkükben, hanem önvádoló keserűség: hogyan lehettünk ilyen örültek, hülyék, állatok, hogy bízni tudtunk ebben a népámító szédelőgő örültben. Nagypénteken a főpapoknak már csupán arra kell rábeszélniük a népet, hogy az amnesziát egy nekik tetsző személy számára kérjék, ha úgy gondolják, ám Barrabás számára. Ne össze-vissza kiabáljanak különböző neveket, hanem egységesen kívánják, akit kívánnak. A letartóztatás teljessé tette a görögök előtt mondott beszéd hatását. Nem volt többé semmi kétségük, hogy a Názáreti - nem a Messiás.

A letartóztatásra vállalkozók és a jeruzsálemi nép között Jézus egyenlőségjelet tesz: "Naponként veletek voltam a templomban, és nem fogtatok el, nem vetettetek kezet rám." (Mk 14,49; Mt 26,55; Lk 22,53) János beszámol róla, hogy még egyszer érezteti velük erkölcsi erejét: visszahőkölnek attól, hogy kezet emeljenek Reá. (Jn 18,6)
De ezután Jézus már szabad folyást enged az Erőnek, amelyet erkölcsi eszközökkel tartósan úgy sem lehetne megfékeznie. Szabad folyást enged, és letartóztatják azt, aki korábban letartóztathatlannak bizonyult. Márk és Máté az Írás beteljesedhetését említik magyarázatnak. Lukács közvetlenebb okra utal: a Sötétség órájára, a Sötétség szolgálóira - akik fegyveresen erőt érvényesítenek a Getszemáni éjszakájában. (Mk 14,49; Mt 26,56; Lk 22,53)

Kaifás udvarában mérhetők le elsőül az új helyzet következményei. Az Erő leütött valakit. Az Erő szolgálói - akik tegnap még alighanem lelkesen csodálták az Erővel azonosnak gondolt Jézust - villámgyorsan beleilleszkednek a megváltozott erőviszonyokba. A tegnap még ereje teljében látszó Jézus lelkesültjei, mivel hogy így fordult a helyzet, az Erő aljasságtörvénye szerint felcsapnak üldözőknek. Napraforgóként igazodva a maguk napjához, a Hatalomhoz.

Egy jelentéktelen házicseléd - talán takarítónő, talán konyhalány Kaifás udvarában - elkezd szorongatni Pétert és árulásba kergeti. "Te is a názáreti Jézussal voltál!" - mondja egyszerű szavakkal, tudván tudva, hogy amit mond, a megszólítottak szabadságába, életébe kerülhet. Ki kötelezi őt erre a könnyed gonoszságra? S annak konok

folytatására? Mert odaszól a többieknek: "Ez is közéjük tartozik!". Nem tud nyugodni, amíg a Hatalom udvarában az ott levők kórusban nem állítják és bizonyítják - leleményesen is, nyelvészeti észleletek alapján - hogy ez a tűzűknél melegedő ember is azok közé tartozik, akik most majd megnézhetik magukat. Talán nem is a gonoszság kedvéért gonoszak. Talán csak biztosítani akarják magukat. Talán tegnap még ők is mondtak szavakat, amelyekért ma már felelősségre vonhatók lesznek. Biztosítják magukat. Önvédelemből.... (Jn 18,16-18.25-7; Mt 26,69-74; Mk 14,66-71; Lk 22,54-60)

Tudta jól az akkor már Jerikó felé loholó-gyalogló többi kilenc, hogy a letartóztatás után nincs és nem is lehet keresnivalójuk Jeruzsálemben. A Jézusért lelkesedő nép az Erő-Messiásért lelkesedett. Mesterük nem vállalkozott erre a szerepre, s ezért most majd Öellenében érvényesíti a maga elképzeléseit a tegnap még Érte lelkesedők táborá. Ha nem akarta vállalni gondolataikat, eszményeiket, hát majd összetörik Őt - gondolataikon és eszményeiken. Az Erő-Isten szolgálatában gátlástalanul zúdulnak a megkötözött Názáreti ellen. A nép névtelenjei jelentkeznek a Jézust elveszejteni akaró tanúzásra. (Mt 26,59-61; Mk 14,55-9) Igen, az Erő pillanatok alatt képes éreztetni hatását, ha egyszer elszánja magát és üt. Van tanú és hamis tanú is amennyi csak kell. Van, mert nem rossz üzlet szolgálatot tenni a Hatalomnak. És jaj annak, aki nem igazolja, hogy mindenben és akármi áron is, de egyetért a Hatalommal.

Mivel a tiszteletre méltó Nagytanács fölkent főpapi tagjai nem állnak hozzáfogni a megkötözött - és így duplán védtelen - Jézus ütlegeléséhez, a fenti okok alapján nem maradhatnak ki ebből a "szolgák" sem. "Még a szolgák is arcul verték Őt" - jelenti Márk; (Mk 14,65) a választott nép Jézus számára legígéretesebb rétegének tagjai. A törvényszolga bátran csap Jézus arcába, s megtorolja a tiszteletlennek minősített magatartást azzal a Hatalommal szemben, amely megkívánja, hogy a megkötözött vádlott lemondjon emberi méltóságáról. (Jn 18,22) Hol a határa az Erő aljasságtörvényének, ha egyszer a Hatalom elszabadítja ezt az Erőt? Lukács részletesen leírja, hogy a tegnap talán még Dávid fiát emlegetők, hogyan ütötték-tiporták tegnapi bálványukat az Erő árnyékában és indítására - pusztán csak szórakozásból. (Lk 22,63-5)

c) Gyűlöllek, mert csalódtam benned

Pilátus meg akarja menteni Jézust, de szándéka megtörik a Jézusban csalódott nép gyűlöletén. Az összekötözött kezű, dagadtra pofozott fejű s a korbácsütésektől véres és húscsfatos Názáretibe többé nem vethetik reményeik horgonyát. Barrabás most már ígéretesebb. Ígéretesebb, mert ő már lázadott az Izraelt megszenteltelenítő pogány ellen, és nem is egyedül. A lehetséges és szokásos módon: gyilkolva és rabolva, de lázadott. (Mt 27,16; Mk 15,7; Lk 23,19.25; Jn 18,40) Jézus most már nem kellhetett nekik. De Pilátus hajlandó volna Barrabást is elengedni, Jézust is megmenteni. Izrael "szegényei" nem engedik. A szegények Örömhír-hirdetőjének pusztulnia kell - a szegények miatt. E szegények kedvére akarván tenni szolgáltatja ki Pilátus Jézust a halálra. (Mk 15,15; Lk 23,23-5; Jn 18,39)

A csalódás fájalmában és dühében, a "gyűlöllek, mert nem azt akarod, amit én" lélektani törvénye erejében, egyre növekvő lármával kényszerítik bele Pilátust az ítéletbe. Nem mer ellenük szegülni. Ennek a Római is elhatolható tömény népi akaratnak, a Messiás szegényeinek

engedve, mossa majd a kezét. Hivatkozva azokra, akiknek döntése egyértelmű: "Feszítsd meg Őt! Feszítsd meg Őt! Vére rajtunk és fiainkon"; (Mt 27,22-3.25; Mk 15,13-4) "Vidd el ezt és bocsásd el nekünk Barrabást! Feszítsd meg! Feszítsd meg Őt!"; (Lk 23,17-23) "Nem ezt, hanem Barrabást!". (Jn 18,40) A nép tette lehetetlenné, hogy megmentse Őt: "De azok nem tágitottak, és hangos kiáltozással követelték, hogy feszítse keresztre. Lárájuk egyre erősödött. Pilátus erre úgy döntött, hogy eleget tesz követelésüknek". (Lk 23,23-4)

Csak a fenti lélektani törvény magyarázhatja, hogy a két és fél esztendő lelkesedésből ezekre az órára semmi sem maradt. Ebből a rétegből senki sem akadt, aki kivonta volna magát az Erő törvényei alól? Lukács leírása árnyaltabb. Ő részvétet is tapasztal Jézus keresztútján. Igaz, asszonyok részéről, akik kevésbé hajlamosak az ország és a nemzet ügyéért végig menő felelősséggel gondolkodó férfiak "felelős magatartásával" minden további nélkül azonosulni. (Lk 23,27) Ugyanígy, szabályerősítő kivételként, Lukács feljegyzí a jobb lator szavait is. (Lk 23,40-1)

Nagy tömegben kíséri el a nép Jézust utolsó útjára. (Lk 23,27) Márk és Máté azonosan számolnak be a keresz alatt elmenő névtelenek, szegények, Jézust szídalmasáíról: "Te, aki lerontod és harmadnapra felépítéd Isten templomát, szabadítsd meg magadat, szállj le a keresztről!... Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről". (Mk 15,29; Mt 27,40.44) Lukács rajza ismét árnyaltabb: a nép csak áll bámulva, miközben a főpapok szídalmaszák a Megfeszítettet. A halál beálltakor pedig mellét verve megy haza a sokaság. (Lk 23,35.48) Alighanem a Máté-, Márk-féle kép adja a nép jellemző, s Lukács képe a nép szórványos magatartását.

d) Összefoglalás

"Azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbbén mindmáig élnek..." (1Kor 15,6) - írja Pál a korintusiaknak az 50-es években. Az evangélisták azonban nem számolnak be a Feltámadottnak találkozásáról a köznéppel.

Feladatunk első részét - hogyan viszonyultak a szegények a Messiáshoz? - ennek folytán bevégeztük. Bevégeztük és így összefoglalhatunk. A Messiást legjobban váró és a Messiás szempontjából legígéretesebb társadalmi réteg, a szegényeké, két és fél álló esztendőn keresztül reménykedett, hogy Jézus azt gondolja és azt akarja, amit ez a réteg gondolt és akart. Amíg ebben reménykedhettek, reményük mértékének megfelelően magasra csaphatott Jézus iránti lelkesedésük lángja. Amikor előbb Jézus szavai, majd erőt nem alkalmazó magatartása ezt a reményüket végképp elhervasztotta, nem tudták többé elviselni jelenlétét maguk között. A legszentebb üggyel visszaélőnek, legszentebb reményeiket lidércfény után vezetőnek kellett Őt megélniök. És mint az Isten választott népét annak legszentebb ügyében, (Isten és Izrael ügyében) megtévesztőt - adták át a pogányok kezére, hogy az végezzen vele.

A Golgotán még egyszer kifejezték készségüket: még mindig hajlandók csatlakozni Hozzá, csak alkalmazza az Erőt. Csak szálljon le a keresztről, bontsa ki újra zászlaját, és adjon új reményt. Nem tette meg. Az ígélet népének szegényei nemcsak mellüket verve mehetek haza a Golgotáról, hanem azzal az öntudattal is, hogy Istennek tetszőt cselekedtek, (Jn 16,2) amikor kiírtották a magát Messiásnak megjátszó Názáretit az Isten népéből.

VEZETŐK
I. JÁNOS-TANÍTVÁNYOK
97. BOLDOG, AKI BENNEM MEG NEM BOTRÁNKOZIK

a) Az Útkészítő megbotránkozása

A Keresztelő képtelen fokú "országbeli" nagyságról tett tanúságot. Maga ad indítást - talán legértékesebb tanítványainak - hogy otthagyják őt és kövessék Jézust. (Jn 1,29-37) Ő maga csak azért jött, hogy bemutassa Izraelnek az Eljövendőt. (Jn 1,31) Ha tanítványai átállnak Jézushoz, ha a tömegek elkezdnek Őfeléje tódulni, ha emiatt akár megmaradt tanítványai, akár mások a féltékenység ördögét kezdik élesíteni benne, legyőzi az evilági nagyság kísértését; neki örülni kell tudnia a Völegény sikereinek, mert nem övé a menyasszony: "Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem". (Jn 3,30)

Nem minden tanítványa állt át Jézushoz. Ez nemcsak tanítványai irgalmából történt így. Nem az vezette őket, hogy János ne maradjon szálegyedül. Valakik ragaszkodtak Jánoshoz, és ő ezért tán bottal sem kergethette őket Jézushoz. Különben is, miután Jézust bemutatta, még nem vonulhatott nyugalomba. Amit hirdetnie kellett a Jordán vizénél, érvényben maradt Jézus megjelenése után is; hiszen kettejük hirdetésének tárgya végsősoron egy: az Isten Országa és az átalakulás, a metanoia. János hirdetői szerepkörének lezárásáról Heródes gondoskodik. Amíg a hatalom túri létét, tanítását és magatartását, addig nem állhat le. Hirdetésének ebben az utószakában is tanítványok veszik körül. Ezek a tanítványok nem akarnak Jézus tanítványaivá lenni. Tanítójuk letartóztatása után is megmaradnak János-tanítványoknak, s tájékoztatják mesterüket mindarról, ami Jézussal történik. (Lk 7,18; Mt 11,2) Nincs nyoma annak sem, hogy akár mesterük halála után jelentkeztek volna. Annál, akinek mesterük csupán útkészítőjének vallotta magát.

"Boldog, aki bennem meg nem botránkozik" (Mt 11,6; Lk 7,21-3)
- üzeni Jézus a János-tanítványokon keresztül a Heródes börtönében sorsa beteljesedésével számolható Jánosnak, aki miután hosszú hónapok óta ül megkötözve Heródesnek az arabok ellen épített erődítményében (Machaira), elbizonytalanodik abban, hogy az Eljövendőt mutatta-e be Izraelnek. Hogyan bizonytalanodhatott el? A pusztában nevelkedett János is, a puszta esszénusai is, olyan Messiást vártak, aki rendet csinál Izraelben. Népe vezetőinek János így számol be Arról, akinek útját készíti: "...kezében van szórólapátja és megtisztítja szérűjét, csűrőbe gyűjti búzáját, a pelyvát pedig olthatatlan tűzzel elégeti". (Mt 3,12) Fenyegető szavakkal számol be az Eljövendő közeledéséről: "...a fejsze már ott van a fák gyökerén, és minden jó gyümölcsöt nem hozó fa kivágatik és tűzre vettetik." (Lk 3,9) Miféle Messiás érkezett el - teszi fel önmagának a kérdést a börtönben gyötrődő Keresztelő -, ha Heródes fája virágzik, és az Útkészítő fájának gyökerére teszik a fejszét...? Ha Heródes égeti az Isten búzáját...?

A Jézushoz eljuttatott kérdés - "Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várunk?" (Mt 11,2-3; Lk 7,20) - alighanem János getszemáni éjszakájának az anyaga. Jánosnak is meg kellett volna tanulnia Jézustól a védtelenségről és a keresztről szóló örömhírt? A prófétasorsot minden bizonnyal jól ismerte János. De börtönének "keresztje" - a Messiás megérkezése után! - hitét sorvasztó botránykővé lett számára. Jézus tudta a Getszemáni-kertben, hogy az az Atya akarata, hogy Ő keresztre kerüljön. A Keresztelő tudta-e Machaira várában, hogy az az Atya akarata, hogy tálcára kerüljön a feje? Jézus a Getszemániban a kereszt súlya alatt rogyadozott, János a börtönben alighanem a kereszt ténye miatt ingott meg. Messiás lehet-e a Názáreti, ha nem "veszi el a világ bűneit"? (Jn 1,29)

b) Miért nem a Keresztelőből lett a Kéfás?

A megmaradó János-tanítványok nemcsak azért nem lettek Jézus-tanítványok, hogy a Keresztelő magára ne maradjon. Kezdetben és egyesek talán még csak ezért maradtak meg Jánosnál. Úgy gondolhatták, hogyha mesterük nem csatlakozik, ha mesterüket nem hívja az Eljövendő, miért menjenek ők. A János-tanítványok egyetemes csatlakozása hogyan is lett volna lehetséges János csatlakozása nélkül? Hogy János ne ment volna az Isten Báránya után, ha Az hívja őt - alig elgondolható. Miért nem hívta? Úgy tetszik azért nem, mert nem terhelhette meg a Maga nyájajuhászai küldetését János egyéniségével és János múltjával.

A múltjával miért nem? Jézus akkor jelenik meg a Jordán vizénél, amikor János már tett annyit az Isten Országáért, hogy az evilági ország úgy érzi: a János-féle pohár már megtelt. Viszonya a farizeusokkal és a szadduceusokkal már a "vipera fajtáig" fajult; sőt, egészen odáig, hogy a kövek is alkalmasabbak arra, hogy Isten népévé legyenek, mint a nép e szellemi és politikai hatalmasságai. (Mt 3,7-9) Profán forrásokból jól ismertek Antipász hatalmi túlkapásai. Lukács szerint pedig a Keresztelő megfeddette őt "az összes gonoszságokért, amiket tett". (Lk 3,19)

Jézus tervében nem szerepelt az evilági ország hatalmasainak megfeddése, még a velük való kapcsolatfelvétel sem. A Keresztelő lezárja az Ószövetséget, amelynek ő maga is részese, utolsó prófétája. Ebben az Ószövetségben a Szövetség népének szükségképpen tagja volt a király is. Ennek a Szövetségnek a népét Izrael összes állampolgárai alkotják, s ezek között mindenekelőtt a király maga. János meg akarta nyerni Heródest. Jézus nem akarta megnyerni Heródest, éppen ezért meg sem feddette őt; sikertelen és reménytelen kísérletnek tekintette azt.

János pohara azonban csordultig tele volt már, amikor Jézus megkeresztelkedett.

Aligha állította volna meg János készülő sorsát Jézus azzal, hogy az utolsó órában elkezdí árnevelését. Az árnevelésre idő kell; az árnevelődés során, ha csökkenő irammal is, János csak tovább fedd olykor-olykor, s a pohár ettől is kicsordul. Jánost nem menthette volna meg a hívással, viszont maga sem tudott volna tiszta lappal indulni a Keresztelő társaságában.

És nem terhelhette meg küldetését János egyéniségével sem. Jézusnak más volt a stílusa, és János negyvenéves fejjel aligha tudott volna áttérni egy másféle, Jézus-féle életstílusra, ha egyszer negyven éve alakítja már a magáét. Jézus nem hordott teveszőr ruhát, nem evett sáskát és erdei mézet. Olyan ruhákban járt, mint a társadalom szegényei, minden megkülönböztetés nélkül. Ette és itta, amit a társadalom szegényei ettek és ittak, és nem vetette meg - ha mód került rá a

lakomát s a bort sem. Jánoshoz viszonyítva - "falánk és borissza ember". (Mt 11,19) Míg János "pusztai" jelenség, addig Jézus életvitelben nem különbözik a kisemberek mindennapi életétől.

János más volt, mint Jézus. Tudván tudta, hogy miért és hogyan lett éppen azzá, amivé lett; neki ez volt a küldetési stílusa. (Lk 1,15) S éppen ezért negyvenéves egyéniségének megfoltozása a jézusi nyers szövettel - aligha sikerült volna. Tömlője aligha bírta volna dongarepedés nélkül Jézus új borát. E különbözőség következtében Jézus aligha tudott volna egybekovácsolni fiatalokból egy közösséget, ha egyszer az a közösség óhatatlanul kétfókuszú, s ott van a közösségben egymás mellett egy negyvenéves Názáreti és egy ugyancsak negyvenéves Keresztelő.

c) Két stílus

Így hát elég sok okon történt, hogy János ott maradt a Jordán vizénél, miközben egyes tanítványai utánamentek Jézusnak. Akik viszont János mellett maradtak, azok megmaradtak a jánosi szemléletben és életstílusban is. Nekik nem nyílt meg az ég, ők nem látták a galambot, nem hallották az Atya szózatát...ők legalábbis nem örültek Mesterük (és ezen keresztül a maguk) kisebbedésének. Ellenkezőleg, fáj nekik: "Mester, aki veled volt Péreában, akiről bizonyosságot tettél, az most keresztel, és mindenki hozzá megy..." (Jn 3,26) - panaszozzák neki.

Mesterük börtönbe zárása után sem vesztik szem elől Jézust, de azért nem érzik indítást a csatlakozásra. Megszokták, és így magukévá tették János életstílusát, és éppen ezért botránykő szemükben a lakomázó Jézus, aki olyan emberek társaságában lakomázik, akiktől esszénusok, farizeusok s a talán ezektől be nem szervezett szegények is távol tartják magukat, mint böjti napon lakomázóktól. "Akkor odamentek hozzá János tanítványai: Miért van az, hogy mi és a farizeusok tanítványai gyakorta böjtölünk, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?" (Mt 9,14) - kérdezik. Jézus érthetett a szóból: tanítványait kérdezik, de Tanítójukat gondolják.

És mi is érthetünk valamit ebből a mondatból: közelebb érzik magukhoz ez alkalommal a farizeusokat, mint Jézust, bár azokat Mesterük viperák fajzataiként emlegette. Bármilyen sok minden válassza is el a "puszta" e gyermekeit a farizeusoktól, látják és tudják, hogy a farizeusok mégis csak gyakorta böjtölnek és "könyörgéseket tartanak". (Lk 5,33) Ha nem is élnek "pusztai" életet, de mégis csak ezer módon vigyáznak - ha szemükben külsősegesen is - tisztaságukra, és így velük egyezően és nekik tetszően mindenestre nem ülnek le a társadalom szemetjeinek tekintett emberek asztalához...akkor, amikor ezt a Názáreti megteszi. Nem látják a Názáretiben azt a keménységet, amit láttak Jánosnál. Sem azt a keménységet, amelyet János behajtott önmagán, sem azt, amit a hatalmasokkal szemben tanúsított. Még kevésbé látják a Názáretiben azt, amit János az Eljövendőről hirdetett ... a szórólapátot és a fejszét!

A válasz a jelenlevő Völegényen kelt örömről - nagyon eviláginak és mellébeszélőnek tetszhetett a pusztai életstílus elkötelezettjei számára. A jézusi válaszból egyébként az is kitetszik, hogy nem lát reményt megnyerésükre: nincs mód a két életstílus összeházasítására. Nincs, mert Jézus nem engedhet. Nem engedhet, mert szemében ez az életstílus "szektás"jellegű. Ő pedig nem szektát akar alakítani, a farizeusoké és az esszénusoké mellé egy harmadikat; Ő Izrael házáat akarja egybegyűjteni, s e feladatát nem hajlandó megterhelni sem a farizeusok elviselhetetlen

terhet jelentő hagyományaival, sem ezzel a pusztai életstílussal. Valakik kimehetnek a pusztába, de Izrael egész háza nem mehet ki. Az Isten népének meg kell maradnia a társadalomban, hiszen a Messiás mindenkit hív.

De azért nem értetlen ezzel a pusztai életstílussal szemben. Nem korholja őket azért, mert nekik a régi, a pusztai bor ízlik. Nem hárít rájuk semmi felelősséget, nem szólja le a régi ruhát és a régi tömlőt. Csak annyit mond, hogy az új szövet és az új bor ugyanúgy nem nyerne semmit ettől a frigtől, mint ahogy a régi szövet és a régi tömlő sem: tönkremenne a régi is, és az új is. Így pedig megmarad a régi is, és az új is. Nem mondja a régire, hogy haszontalan. Van ugyan egy kis rezignáció a példabeszédben, de kifejezett korholás nincs. Megérti őket, böjtjük-imádkozásuk és bűnösök közé vegyülni nem akarásuk nemes szándékait. (Mk 2,19.22; Mt 9,15-7; Lk 5,34-9)

Alighanem másképpen gondolta Jézus ezeket a szavakat a János-tanítványokra vonatkozóan, akik majd egyszer becsatlakoznak ügyébe, (Csel 18,24-7) és másképpen a farizeusokra vonatkozóan (30c num).

d) Nincs mód a csatlakozásra

A jánosi üzenet sem adhatott indítást nekik arra, hogy csatlakozzanak. Sőt, talán egy kicsit igazolva is érezhették magukat, amikor bejutva a börtönbe láthatták-hallhatták, hogy Mesterük is problémázik. Talán mondták is neki: "Mi korábban is gondoltunk erre, szoltunk is neked, amikor még velünk voltál a Jordán vízénél. (Jn 3,26) Akkor sem értettük, miért kellett elvinnie a Názáretinek annyi társunkat, ha egyszer ugyanazt csinálják, amit mi Veled csinálunk. Később még inkább gondolkodóba estünk, amikor régi társainkat ott láttuk enni-inni Kafarnaum szemetjeivel oly napon, amelyen keményen böjtöltek és imádkoztak, amikor még hozzánk tartoztak". Lehet, hogy János csitította őket, de az is lehet, hogy a lelkéből beszéltek; különben talán nem is küldte volna az üzenetet.

Amikor megviszik Jézus válaszát, akkor küldi-e őket János, hogy álljanak be tanítványnak Jézushoz? Nem nagyon valószínű. Nem, mert a válasz tartalmát, azaz Jézus érveit a Maga messiás volta mellett, János már a korábbi börtönlátogatások tájékoztatási anyagából minden bizonnyal jól ismerte. János már hosszú hónapok óta ül, hiszen a galileai esztendő az ő letartóztatásával veszi kezdetét. Közben János ül, Szíriáig hatol már Jézus csodáinak és tanításának híre. A figyelő János-tanítványok hogyan ne számoltak volna be minderről? S ha maguktól nem tették volna is, a kizárólagosan Messiás-érdeklődésű János hogyan ki ne kérdezte volna őket? E tájékoztatás birtokában is problematikus volt számára, hogy a Názáreti-e az Eljövendő. A válasz aligha szolgáltatott új anyagot problémája eldöntéséhez.

A csodatevő hatalom aligha lehetett számára döntő bizonyíték. Nem újság ez Izraelben, megannyi prófétának megadta azt a Magasságbeli. Ha a jézusi válasz indítást adott a lelke hamujában lappangó megbotrányozás felszámolására, akkor Jánosnak alighanem azt kellett volna kiolvasnia abból, hogy a fejsze még csak ezután fog vágni, s a szórólapát még csak ezután fog szórni; bár ő maga esetleg ezt már meg nem éri. De az is elgondolható, hogy az tartotta vissza a megbotrányozástól, ami Benne volt a jézusi válaszban, és nem az, amit ő belegondolt - fejszéről és szórólapátról. Lehet, hogy megértette - még mielőtt tálcára került a feje - a válaszból s a tanítványai által közvetített Hegyi beszéd

alapján, hogy a fejsze és a szórólapát nem lendül munkába ebben az időben? Nem nagyon valószínű. Túl sok lett volna ez a Keresztelő tudatának..., tanítványai tudatának pedig még inkább.

Tanítványai az üzenethozás és a válaszvívés után is megmaradtak János-tanítványoknak. A galileai esztendő vége táján, amikor eltemetik Mesterüket, mint "János-tanítványok" viszik hírül a történeteket Jézusnak, (Mt 14,12; Mk 6,29) és nincs szó róla, hogy ezután követték volna Őt. Ellenkezőleg, ettől kezdve nem is szerepelnek többé az evangélisták leírásaiban. Amíg János élt, talán várták, hogy fejsze és szórólapát lendülni fog Jézus kezében, és megmenti Mesterüket.

De Mesterük "veszni hagyása" után - könnyen lehet - reménytelenné, s talán közömbössé is válhattak az iránt, hogy lendül-e Jézus kezében fejsze és lapát, és mikor. Ha egyszer veszni hagyta Jánost!? Ha egyszer nem volt fontos Neki saját Útkészítője!? Vagy nem volt ereje megakadályozni? Akkor meg hogyan Ő az Eljövendő!? A szemrehányás vagy a kétely, avagy mind a kettő aligha hiányozhatott belőlük, amikor beszámoltak a Názáretinek a palota születésnapj eseményeiről.

Húsz esztendővel később Szent Pál Efezusban János-tanítványokra talál. (Csel 19,1-7) Aligha eldönthető kérdés, hogy ez az efezusi csoport a Keresztelő halálával lezárult, avagy azután is folytatódó aktivitásuk eredménye. Lehet, hogy Mesterük halála után is őrizték még egy darabig annak örökségét. Lehet, hogy úgy érezték, folytatniuk kell János - Jézusétól különbözőnek megélt - küldetését. S ebben az esetben csak jóval később tettek lépést előre, Jézus tanítványai felé, vagy esetleg vissza, a judaizmus irányában; akár a "pusztát", akár a farizeusokat választva.

VEZETŐK II. FARIZEUSOK

98. HALLGATÓ FIGYELÉS

a) Első észlelés

Az első év tavaszán a János-tanítványokat közvetlenül egy vita indítja arra, hogy kimutassák féltékenységüket Jézus iránt. A János-tanítványok a tisztulásról vitáznak - egy "zsidóval". (Jn 3,25) Pár verssel odébb az evangélista értesít róla, hogy "a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez, mint János...". (Jn 4,1) Valószínűnek tetszik, hogy a "zsidóval" folytatott vita tárgya a Jézus-tanítványok alámerítései jellege-értéke körül folyhatott, amely alámerítéseknek tanításokkal is kellett kapcsolódniuk, különben Jézus nem szerezhetett volna "tanítványokat". A "zsidó" alighanem összehasonlította az ott látott alámerítést és az ott hallott tanításokat János alámerítéseivel és tanításaival. Akárhogyan is volt, a vita eredményeként magasra szökött a féltékenység a János-tanítványokban, úgyhogy belső és elviselhetetlen kényszer indítja őket arra, hogy közöljék Mesterükkel ezt a féltékenységet: "mindenki hozzá megy". (Jn 3,26)

Ugyanígy felette valószínűnek tetszik, hogy a "zsidó" és a "farizeusok" (Jn 3,25; 4,1) között valami összefüggés van. A farizeusok alkalmasnak láthatták, hogy a tájékozódásukat egy, a maguk körébe még nem szervezett személyen keresztül végezzék. A János és közöttük kialakult feszült helyzetben a "zsidónak" külön lehetőségei vannak informálódni arról, hogy mi a helyzet a Jordán alsó folyásának két különböző pontján működő alámerítő csoport között, mint nekik. A kapott jelentés alapján a farizeusok jeruzsálemi főhadiszállása világosan láthatta, hogy új és erőteljesebb keresztelő csoport támadt a Jordán partján.

Az evangélista nem szól arról, hogy mire határozták el magukat a farizeusok, de Jézusnak tudnia kellett állásfoglalásuk tartalmát. S e tartalomnak olyan súlyúnak kellett lennie, hogy az indítást adhasson Neki arra, hogy otthagyja Judeát és működésének színterét áttegye Galileába: "Amikor tehát Jézus megtudta, hogy a farizeusok meghallották...elhagyta Judeát és ismét Galileába ment". (Jn 4,1.3)

b) A kafarnaumi nap dilemmája

A farizeusi szekta írástudókból és kisebb képzettségű tagokból állt. Jézus korában e szekta 6000 tagot számlálhatott. Szervezetük behálózta egész Zsidóországot, a helyi zsinagógák az ő kezükben voltak. Nagyobb helyeken egy-egy írástudójuk lehetett a zsinagóga-előljáró. Máté hét ízben, Márk és Lukács egy-egy ízben, János egyetlenegyszer sem említi a szadduceusokat; a farizeusok viszont közel 100-szor kerülnek

elő az evangéliumokban. Az "írástudók" (#grammateuVř = grammateusz, #nomikoVř = nomikosz) kifejezéssel kb.60 ízben találkozunk, s a helyek döntő többsége a farizeusi írástudókra utal.

E numerikus adatok önmagában is világossá teszik, mekkora szerepük volt a farizeusoknak és írástudóknak a Jézus körüli történetekben. Mindenesetre tény, hogy említett magatartásuknak jelentős szerepe volt abban, hogy Jézus Galileában bontotta ki az Örömhír zászlaját.

Az első galileai napon, a kafarnaumi nagy napon, (89 num) az evangélisták őket illetően némák maradnak. Aligha kétséges azonban, hogy ott vannak, és hogy szem- és fültanúi a történeteknek. A nép csodálkozásának is. Hallják csodálkozásuk okát is: a Názáreti nem úgy tanít, mint az írástudók. Tehát nem úgy, mint ők; nem úgy, mint "az ő írástudók". (Mk 1,22) A tömeg csodálkozása az új tanítónak, a Názáretinek nyújtja a pálmát. Míg ők Mózesre, az Írásokra hivatkoznak, azokat magyarázzák, addig Jézus teljes hatalommal tanít. Tudomásul kell venniük a teljhatalom stílusát: Én pedig mondom nektek...bizony, bizony mondom nektek...stb.

Az evangélisták alighanem azért maradnak némák, mert a farizeusok is némák maradnak még ezen a napon. De minden némaságuk ellenére is tudomásul kell venniük, hogy itt valami nem mindennapi történik. Lehet, hogy jeruzsálemi testvéreiktől már tudnak a Názáretiről; lehet, hogy nem tudnak. Akárhogyan is van, mindenképpen látniuk kell, hogy ez a fellépés nagy horderejű - két szempontból is. Egy objektív és egy szubjektív szempontból. Az objektív: az új tanító mindenképpen "felbontja a törvényt" azzal, ahogy tanít, akkor is, ha tartalmilag még hűséges maradna a törvényhez. Akkor is, mert ez a stílus elveszi a Törvény tekintélyét, s a maga tekintélyét rakja annak helyére. Ez pedig akkor is súlyos veszteség a Törvény ereje szempontjából, ha Jézus tartalmilag nem is változtatna a Törvényen. Ebben az országban az Isten választott népének körében ők, a farizeusok ennek az Istentől kapott Törvénynek őrzői, szolgái és a változó élet változó körülményeihez alkalmazói. Ők felelősek ezért a Törvényért Isten előtt és a választott nép színe előtt. Ez a dolog objektív oldala.

A szubjektív pedig az, hogy a fenti felelősségnek, mint objektív oldalnak, van egy személyi oldala is: (az ő) személyes tekintélyük is kockán forog. Kemény belső harcokkal, komoly áldozatokkal: a törvénymagyarázatok naponkénti megtartásának kemény és önmagukkal szemben megvívott harcai, önmegtagadásai által vívták ki, és vívják ki maguknak naponta ezt a tekintélyt. A Názáreti nemcsak a Törvényt hozza veszélybe, hanem személyes tekintélyüket is.

A tanítás és az általa kiváltott csodálkozás nyomán mindez végigviharozhat a jelenlevő farizeusok és írástudók lelkén. Meggondolt és megfontolt, nagy önfegyelemben élő emberek raktározzák itt benyomásaikat... és hallgatnak. Hallgatnak akkor is, amikor az idegbeteg kimondja a feleletet a levegőben ott lebegő és a farizeusok töprengésének mélyén is megtalálható kérdésre: ki lehet ez a különös názáreti tanító? A lehető legkellemetlenebbül érintheti őket, hogy a Törvényt s tekintélyüket egyaránt homályba borító Názáretit az idegbeteg messiási titulussal illeti: "az Isten Szentje". (Mk 1,24) S még inkább különös viharzásokat válthat ki belőlük a Názáreti ezt követő csodája, a csodát követő még magasabbra hágó csodálkozás, az esti betegcsődület Simon és András halászok házánál, a Kafarnaumot s onnan kiindulva az egész környéket betöltő hiradás, azaz a csodálkozás továbbhullámozása. Ha valakiknek megkönnyebbülést jelentett, hogy Jézus másnap már nem volt látható Kafarnaumban, akkor ezek bizonyára a helybeli farizeusok voltak.

Igen, mert nemcsak Jézus számára volt ez a nap felette tömény és felette elgondolkodtató. Számukra is. A csodák letagadhatatlan ténye arra indít minden jámbor zsidót - őket tehát különösen is -, hogy az Isten erejére gondoljanak. (Jn 9,31-3) Az Isten csodát is tenni képes küldötte, próféta az Illések fajtájából - ez a Názáreti? A törvényfelbontó? Isten erőt ad olyan valakinek, aki felbontja Isten Törvényét? Erőt ad olyan valakinek, aki aláássa az Isten törvényéért annyi áldozattal és önmegtagadással harcolóknak a tekintélyét?

Más miatt is gondban lehettek. A zsinagógákban levők hallották a messiási titulust, és Kafarnaum népe továbbadja hírét egy embernek, aki messiási titulust kapott. Kapujában érezhetik magukat az istencsapásszerű veszedelemnek: Galilea megint "messiásszag"-ot érez; új lázadás, új véres megtorlás s a nyomorúság további fokozódásának a lehetősége újra a levegőben.

Egyet tudnak csak a kafarnaumi nap végén: résen kell lenniük. Tudatuk szintjén: felelősségük okán. Tudattalanjuk szintjén: tekintélyük okán. És mindenképpen: az Isten és népe iránti hűségük okán.

c) Jézus támad

A Názáreti hamarosan új anyagot ad vívódásaiknak. Visszatérve Kafarnaumba, házában ülve tanít. (Mt 9,1-8; Mk 2,1-12; Lk 5,17-26) A hallgatóság soraiban írástudó és egyéb farizeusok ülnek, akik mint a Törvényt ismerő és tisztelő zsidók nem gondolhatnak mást, csak azt, hogy Jézus káromkodik, amikor megbocsátja az inaszakadt bűneit; hiszen ezt csak Isten teheti. Mindhárom evangélista megegyezik abban, hogy a farizeusok nem nyitnak tüzet Jézusra. Pedig - ha Lukács értesülése jó, és nem későbbi fejleményeket vesz előre - az ott ülő farizeusok és törvénytudók már nem pusztán helybeliek. Galilea, Judea városainak, sőt Jeruzsálemnek a Törvényért felelősséget érző emberei is ott ülnek már a sorokban. (Lk 5,17) Nagy utat és nem kis időt-fáradtságot szenteltek érte, hogy saját szemükkel-fülükkel is lássák-hallják azt a Názáretit, aki akkora gondot okoz kafarnaumi barátainak. De csak látni, hallgatni, figyelni jöttek. Nem nyitnak tüzet, Jézus nyitja a tüzet. Máté szerint sértve és korholva, de valószínűbben sértés és korholás nélkül: Miért gondoltok ilyenre? (Mt 9,4; Mk 2,8; Lk 5,22) Majd csodával igazolja, hogy nem kell káromkodásra gondolni, mert a tényállást fejezi ki, hogy "Az Emberfiának hatalma van a földön a bűnöket megbocsátani". A nép magánkívül van és dicséri az Istent; az írástudóknak viszont megint csak a némaságáról számolnak be az evangélisták.

Tűnődhetnek magukban, és maguk között megbeszélhetik az újabb fejleményeket. Csodatevő ereje már nem újság. De újság, hogy bár az idegbeteget elhallgattatta, most Önmaga látja el (2b num) magát egy titulussal (Emberfia), amely az avatatlanok számára nagyon szerénynek látszhatik ugyan, de ők ismerik Dániel könyvéből az Emberfiát mint olyant, akinek az Ősereg "hatalmat, méltóságot és országot adott, hogy minden nép, törzs és nyelv neki szolgáljon, és hatalma örök hatalom legyen, amely meg nem szűnik, és országa olyan, amely el nem pusztul". (Dán 7,13-4) Számolniuk kell a ténnyel: a Názáreti Messiásnak tekinti magát, ha nem is akarja ezt egészen közérthetően bejelenteni.

S talán ennél is jelentősebb újdonság a "Bízzál fiam, megbocsáttatnak a bűneid", valamint az, hogy e csak káromkodásnak tekinthető kijelentést csodával képes alátámasztani. Ezek szerint nem prófétával állnak

szemben. Próféták nem tesznek ilyen kijelentéseket: "Emberfia", "megbocsáttatnak"... Mindezek mögött vagy az Isten, vagy a Sátán áll. Az Isten? A Törvényt felbontó mögött? A tekintélyüket most már támadással is kisebbitő mögött? Nem is szoltunk, és mégis megszegyenített bennünket, mégpedig a Törvényhez nem értők előtt, akik most már végleg tele vannak a Názáreti és az Isten magasztalásával. Túlságosan bonyolulttá válik számukra ez a Názáreti-probléma. Talán ezért nem szólnak, s ezért maradnak némák ki nem mondott gondolataik elméleti és gyakorlati megcáfolása után is.

Várakozó álláspontra helyezkednek. Megvárják, milyen lesz a továbbiakban a Názáreti viszonya a Törvényhez. Milyen lesz viszonya hozzájuk, a Törvény őreihez, akik mégiscsak Mózes és a próféták (bármily szerény képességű) utódai! Hozzájuk, akik Mózes tanítószekéiben ülnek, és tanítják Isten népét az Isten törvényére.

99. A TÖRVÉNY VÉDELMEBEN

a) Az Út és a farizeusok

Jézus hamarosan rakásra szolgáltatja nekik az adalékokat abban a tárgyban, hogy tartalmilag is felbontja a Törvényt. Mindazonáltal sehol semmi nyoma az evangéliumokban, hogy a farizeus írástudók tudatosították volna magukban a Messiás törvénybeteljesítő munkáját. Arra gondolunk, hogy nem szoltak hozzá a Hegyi beszédhez. Az "Út" három kielemezett karakterisztikuma, a kicsiség-szegénység-üldözöttség nem lett szemükben botránykő. Különös, de érthető jelenség ez. Érthető: mert az Ószövetség könyveiből e három eszmény dicsérete gazdag anyaggal illusztrálható; mert a mai zsidó teológiai irodalom is olyannak tekinti e jézusi etikát, amely nem jelent lényegi törést az Ószövetség könyveivel szemben, s amely nem különbözik döntően a Krisztust követő idők rabbinisztikus etikájától. A kétezer esztendőes keresztény múlt ismeretében különösen is érthetővé válik számunkra a farizeusok e gyanútlanúsága: kezünkben voltak az evangéliumok és ajkunkon azoknak igéi, s csaknem teljességgel gyanútlanul törekedtünk a nagyság-gazdagság-hatalom eszményeire, alkalmazva az ehhez multhatatlanul szükséges eszközöket is.

Még inkább gyanútlan lehetett tehát e farizeusi tábor. Az ószövetségi nép küldetése ugyanis evilági országra szóló küldetés is volt. Ennek következtében gazdagság és szegénység, hatalom és üldözöttség, nagyság és kicsiség eszménye nem is különülhetett el benne azzal az egymást kölcsönösen kizáró szabatossággal, amellyel Jézus e két eszménysort elkülöníti egymástól. A nagykonstantini fordulat nyomán az újszövetségi nép egy, az ószövetségihez hasonló küldetés szituációjába kerülőnek tudta magát. Ennek következményeképpen a keresztény századok is magasztos eszményeknek, avagy szép elméletek gyűjteményének, avagy jámbor szósznak élték meg (jámborságuknak, cinizmusuknak, ellenséges érzületüknek megfelelően) az Utat, amelyet egyes kiemelkedő és oltárra is kerülő keresztények meg is tudtak többé-kevésbé valósítani, miközben az átlag jámbor keresztény igyekezett nagynak-gazdagnak-hatalmasnak lenni, s ezzel egybekapcsolva templomba járni és szentségekhez is járulni. Valahogy így lehetett a Jézus-korabeli Isten népének e legbuzgóbban vallásos rétege is az Út eszményeivel.

692.o

Az Ószövetség könyveiben egybedolgozás, szintézis nélkül békén megfért egymás mellett két szemlélet: Isten az Ő kedvét kereső

megáldja nagysággal-gazdagsággal-hatalommal - ez lenne az egyik; s a másik: aki Isten kedvét keresi, azt Isten megpróbálja. A korábbi keltű őszövétségi könyvekben csak azért próbálja meg, hogy a próbát megállva tetézve adja vissza neki, amit közben elveszített. A későbbi könyvekben azonban már evilági kárpótlás nélkül is feltűnik az igazak szenvedése, melyért jutalmukat nem a földön kapják meg.

Ha a Hegyi beszéd köznép-farizeus-írastudó hallgatósága az "Isten (Mennyek) Országát" ebben az időben megvalósuló országnak értette, (ami a köznép "csodálkozása" alapján aligha lehet kétséges), akkor az Őszövétséghez szokott füleknek megnyugtató lehetett a szegénység-sírás-üldözöttség állapotának magasztalása, amelyet hamarosan követ majd az Ország birtoklása és benne: a jóllakás, a nevetés, a bőséges jutalom. Megnyugtató lehetett ez a szegényeknek is, és nemcsak a szegényeknek.

A galileai esztendő egész során egyetlen hang sem hallható a farizeusok részéről e tartalmak ellen. Egy, az Isten mai népét nagyon bántó mondattal lehetne a farizeusok erre a tárgyra vonatkozó tudatát megközelíteni: nagylelkűen feltételezték, hogy a Názáreti sem gondolja, amit mond "szektás egyoldalúsággal". Bennük is könnyen megszülettek azok a mondatok, amelyek "kellő értékére" szállították alá a Messiás kijelentéseit; s ezzel az "egzegézisükkel" beleillesztették szavait a Tízparancsolat alapján vallott tisztességetikájukba (74d num), amelyen Jézus irányában túllépve eleve reménytelen lett volna ragaszkodniuk a zsidó államisághoz. Csak az utolsó hónapok anyagából kaptunk jelentést, hogy egy alkalommal megsokallták a szegénység dicséretét. A hűtlen sáfárról szóló tanítás olyan éles volt, hogy nem lehetett a fentiekben leírt módon elkönyvelni, s "kinevették" érte Őt; kinevették, "mert szerették a pénzt". (Lk 16,14) Kinevették azok, akiknek írástudói nem átalították felélni az özvegyek és árvák házait - tandíj fejében... hosszú imádságokba ágyazva ezt a felélést. (Mt 23,14; Mk 12,40; Lk 20,47)

Ha mindez így van, akkor mit jelent numerusunk bevezető mondata: Hamarosan rakásra szolgáltatja az adalékokat, hogy fölbontja a törvényt?

b) Az első összezapás

A Názáreti a vallásosság erényéből bukott meg a farizeusok vizsgálóbizottsága előtt. Szadduceusok és farizeusok egyek voltak az áldozatbemutatók, a tized, a fejadó teljesítésének kötelezettsége tekintetében. A farizeusok ezen túlmenő vallási kötelezettségeket is igen fontosaknak tekintettek: a szombat kényszerű pontos megtartását, a pogányoktól-bűnösöktől elkülönülést biztosító tisztasági törvények ugyancsak kényszerű pontos megtartását, s végezetül az imádság-bőjt-alamizsna hármasságát. Az alamizsna tekintetében nem merült fel kifogás Jézus ellen. Annál súlyosabbak voltak a kifogások a többi vallási törvény, de különösen a szombat és a tisztaságtörvények tárgyában. Az áldozatot, templomadót illetően is éltek a gyanúperrel.

Jézus magához engedi, tanítványai közé veszi fel Mátét. A farizeusok is ismerik a bűnbánatot, a megtérést...de engesztelés is van a világon! Menjen fel előbb Máté Jeruzsálembe, mutassa be az áldozatot, állja ki a próbaidőt, s majd azután kerül vissza a zsinagóga, a választott

nép közösségébe. Ha Jézus minden további nélkül fehér asztalhoz ül olyan emberekkel, akik nem csinálnak titkot abból, hogy semmi közük a Törvényhez, akkor legalább ezeknek a Kafarnaum környéki halásztanítványoknak (akik ugyan nem valami tisztességes foglalkozást űznek, hiszen halászok, és így másnak adják el halaikat; mint Tibériás gazdag pogányainak, amely városba egyébként egy a maga tisztaságára adó, törvénytisztelő zsidó be sem igen lép), ezeknek a mégiscsak nem vámosféle embereknek kellene meggondolnunk, hogy miféle "Isten Szentje" és miféle "Emberfia" lehet a Mesterük! "Miért eszik ez a ti Mesteretek együtt a vámosokkal és bűnösökkel?" ill. "Micsoda dolog az, hogy...". (Mt 9,11; Mk 2,16) Még mindig nem indítanak tehát egyenes támadást. Csak a tanítványokat próbálják eszméltetni, hogyan adhatták át ennyire meggondolás nélkül magukat ennek az embernek.

Jézus azonban felveszi a nem hozzávágott, csak eléje dobott kesztyűt: Tudom, a Törvény asztaltársaságom számára engesztelő áldozatok bemutatását írja elő; de én Törvény-beteljesítő vagyok! S az Ószövetségben van annyi előremutatás e törvény-beteljesítés felé, hogy azok ismeretében tud Jézus mire és kire hivatkozni. Ózeásra hivatkozik, s a próféta ama szavára, hogy az Isten nem áldozatbemutatókat akar, hanem irgalmat. És Ő a bűnösöket barátjaivá fogadással már gyakorolja is a törvény beteljesítést: ha Máté ott tudta hagyni a búsasan jövedelmező vámhivatalt, ez Neki elég biztosíték arra, hogy a vámos az irgalom elkötelezettjévé formálódjék az irgalmat máris gyakorló Jézus társaságában.

Meglehetősen éles és kioktató választ kapnak a megbotránkozók. Éleset és kioktatót, hiszen írástudók figyelik a lakomázókat, írástudók figyelmeztetik a nem-írástudó tanítványokat. Ez utóbbiak füle hallatára köt Jézus utalput Izrael tanítóinak lábára: "Elmenvén (értsd: odébb állhattok!) pedig tanuljátok meg, (írástudókat oktat ki ezen a hangon!) mi az: 'Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot!'" (Mt 9,13) S Izrael tanítói most először tapasztalják, amit majd az esztendő során annyiszor megkínlódhatnak, hogy saját szakmájuk területén tehetetlenek ezzel a Názáretből jött nem tanult, azaz nem írástudó Tanítóval szemben, aki rendre két vállra fekteti őket saját tudományuk anyagában. Az Írás segítette Jézust. Teli volt az tűzdelve tételekkel, amelyek előremutattak az Evangélium felé.

Elementek. S vihették magukkal a furcsa konklúziót: a "bűnösöket" jött hívni, az "igazakat" nem. (Mk 2,17) Igazaknak, Istennek-tetszőknek, Isten kedvét keresőknek tekinti őket, akiknek nincs szükségük a Názáreti hívására? Aligha kétséges számukra, hogy ironia van Annak a hangjában, aki így kioktatva küldi útjukra az "igazakat" (12c num). Bizonytalanok még ezek az elmenő írástudók. Abban is, hogy áll a Názáreti a Törvényhez; abban is, hogyan viszonylik hozzájuk. S így abban is bizonytalanok, hogy egyáltalában kicsoda az a Názáreti. Ismételnünk kell: lelkiismeretes emberekkel állunk szemben, akik számára a Törvényért való gond nem csupán foglalkozás, jövedelmi forrás, és nem is merőben társadalmi tekintélyük biztosítója. Megdöbbenve kell tapasztalniuk, hogy a Názáreti az Írásra hivatkozva tudja megvédeni a Máté-vacsorát, s hogy az Írás alapján képes igazolni olyan gyakorlatot, amely szemben áll az ő törvénytárgyazatukkal.

Mit tehetnek? Előreengedik a János-tanítványokat. Próbálkozzanak most ők. Aligha kétséges, hogy e próbálkozás mögött ott vannak a háttérben. (Mk 2,18; Mt 9,14; Lk 5,33) Jézus a vőlegény-képpel válaszol a böjt és imádság elmulasztásának vádjára. Könnyen lehet, hogy emlékeznek e szó szimbolikájára; arra, hogy mikor alkalmazta a "vőlegény" szót a Keresztelő a Názáretire. (Jn 3,29) Hiszen a kafarnaumi írástudók

judeai-jeruzsálemi kollégái által kiváltott János-tanítványi féltékenységre válaszolt a Keresztelő ezzel a szimbólummal, (Jn 3,26-9) s alighanem azok jöhettek le Kafarnaumba, akik pár hónappal korábban a Jordán vize mellett tanulmányozták az újonnan felmerült Jézus-kérdést. Isten Szentje, Emberfia - ezeket már hallották. Most már - Vőlegény is.

Minden abban az irányban mutat, hogy a Názáretinek messiási ambíciói vannak. Alátámasztja ezt az a hatás, amelyet tanításaival, csodáival a népre gyakorol. Jó, de hogyan áll ez a messiásjelölt a Törvényhez? Nem nagyon pozitívak az eddigi tapasztalatok. De nem érett még bennük döntésre az ügy. Állásfoglalásuk még problematikus.

c) Elvi törvényszegés

Hamarosan túljutnak a bizonytalanságon. Istenfélő zsidó a szombat 24 órája során nem tehet meg többet 900 méternél. Egy törvénytárgyalás gyűjteményük (Misna) 39 cselekvés csoportot (!) sorol fel, amelyek tilosak szombaton. A kalásztépés súlyosan ilyen, mert ez már az aratási munka kezdetét jelenti szemléletükben. A vetések között sétál s az érett kalász búzaszemeit ropogtató jézusi csoport nyakig áll tehát a törvénytörésben. Figyelmeztetniük kell(!) a Názáretit. A figyelmeztetés mintha még mindig tapintattal történnék. A "szombatnapi járás" (Csel 1,12) törvényét Jézus is megszegte, de Ő nem tép kalászt. Jézus törvényszegését nem teszik szóvá, csak a tanítványokét kifogásolják: "Lám, tanítványaid azt teszik, amit nem szabad szombaton tenni!". (Mt 12,2)

A mértéktartóbb Márk és Lukács is értesít róla, hogy Jézus ez alkalommal Dáviddal hasonlítja össze magát, újfent mint Emberfiáról beszél magáról, s tanítványai magatartásának igazolására újfent az Írásokra hivatkozik. (Deut 5,14) Idéz abból egy, a Misna szemléletétől eltérő szemléletet, melynek alapján megfogalmazza tételét: a szombat van az emberért. Jogot formál magának e tétel megfogalmazásaihoz azon az alapon, hogy immár nemcsak a bűnöket megbocsátó Emberfia, hanem Úr is ez az Emberfia a szombat felett. (Mk 2,25-8; Lk 6,1-5) Máté jóval élesebbre rajzolja a választ: Nagyobbnak mondja magát a templomnál, a figyelmeztetőket nemcsak a Törvény nem ismerésével vádolja, hanem nyakukba varrja elődeik gyilkosságait is. "Mondom pedig nektek, hogy a templomnál nagyobb van itt. Ha pedig tudnátok mi ez: irgalmasságot akarok és nem áldozatot - nem ítéltétek volna el az ártatlanokat". (Mt 12,6-7) E túlságosan is kemény hang, alighanem elővételezés Máté részéről, későbbi feszültséget datál előre. Érthető ez nála, mert kevésbé követ kronológiai rendet, mint Márk és Lukács. A kafarnaumi napot a 8. , a kalásztépést a 12. fejezetben hozza; Márknál csupán 29 vers választja el egymástól e két eseményt. A Márknál-Lukácsnál található válasz is elég volt azonban a feszültség növelésére. Azzal, hogy bejelentette: Úrnak tekinti magát a szombat felett, megvallotta, hogy a Törvény fölött állónak tekinti magát.

A Názáreti ezzel elvetette a kockát, átkelt a Rubiconon. Útját ezután már csak ellenséges földön folytathatja.

100. VESZNI KELL!

a) Megértem a farizeusokat

A bizonytalanság ezzel megszűnt. A farizeusi írástudók mindezek után három világos tétellel rendelkezettek: messiási igényekkel lép fel; a Törvény felett állónak tekinti magát; hadat üzen annak, amit ők Törvényen értenek, s így hadat üzen nekik is.

Hogy messiás-e, e tekintetben még bizonytalanságban vannak. Második és harmadik tételük erejében nagyon szívesen hajlanának arra, hogy nem. De hát ott vannak a csodák. Ezzel egyelőre nem tudnak mit csinálni. De akár Messiás, akár nem, egy bizonyos: nekik ellenségük. Ehhez az utolsó mozzanathoz kétségtelenül Jézus szolgáltatott alapot. Nem tehetett másként. A Terv értelmében tanítania, tudatot átalakítania kellett.

Az írástudók egész magatartása - nem tanítványi, nem tanulni akaró magatartás. Figyelmeztetik Jézust a törvényszegésekre, és a kapott válaszok semmi egyebet nem váltanak ki belőlük, csak az újabb figyelmeztetések szándékát és tényeit. Jézus megállapíthatta: nem akarnak tanítványok lenni. Megállapíthatta: ellenségei már is, és még inkább azzá lesznek.

Pedig ezek az írástudók várták a Messiást. De mennyire várták! A szombatra vonatkozó 39 szabálycsoportot is azért dolgozták ki, mert hittek benne - legalább is egyesek közülük -, hogy amelyik napon minden zsidó tökéletesen megtartja a szombatot, eljő a Messiás. Akkor miért fogadták így? Miért nem tettek lépést feléje, aki egybe akarta gyűjteni Izrael egész házát? Miért nem adták jelét, hogy akarnak tanulni, ha már egyszer csodatevő és így nem kétségesen Isten küldöttje? Miért?

- Lehetetlen el nem marasztalni őket!

És lehetetlen meg nem érteni őket! Egy másfél század munkája és hagyománya áll mögöttük. Ők nem ma kezdték (mint a Názáreti!) az Isten munkáját ezért a népért. S most a Názáreti egyszerre csak megjelenik a Jordán mellett, és elkezdene tódulni Hozzá az emberek. Másfél század tenger munkája, naponkénti erőfeszítéseinek erejében vannak vagy hatezren. Jól tudják, milyen nehéz egyetlen embert is megnyerni nem könnyű útjuknak. Ezeket a tódulásokat aligha tarthatják másnak, mint görögtűznek, újdonságvadászatnak, könnyű (s a nehezét megkerülni akaró) mozgásoknak-utaknak. Veszedelmeknek is érzik a tódulásokat. Elegendő tapasztalat áll rendelkezésre, mily könnyen születnek meg belőlük a csak negatív következményű véres lázadások. Judeából sikerült elugrasztani Őt. S most itt Galileában, még veszedelemesebb terepen - ahol még kevésbé hajlamos a nép a farizeusi kemény út naponkénti terheinek vállalására, ahol még inkább görögtüzes és céltalan politikai akciókra áhítoznak a Törvényt nem ismerő tömegek - áll a tódulás-csodálkozás-lelkesedés a harmadik hatványon.

S mindez az első pillanattól kezdve - rajtuk kívül, nélkülük és ellenükben is. "Nem úgy tanít, ahogy mi" - ezt állapították meg Róla már az első megszólalásakor a tömegek. Oly nehéz fogni az embereket, s mióta kinyitotta száját azon a szombaton a zsinagógában, azóta ki figyel rájuk? És mi lesz ennek a vége? Az, hogy senkik lettünk e nép szemében, amióta Ő itt van - ez már tény. Hogy mi lesz a vége?

- azt még nem tudjuk. Ha nem is lesz véres lázadás belőle, a Törvény komolybavevését biztosan lejárhatja vámoskultuszával, a böjt és imádság elhanyagolásával, az áldozati kötelezettségek semmibevevéssel, és a legszentebbnek, a szombatnak lábbal tiprásával. Ha meg is ússzuk politikai következmények nélkül pusztítását, mikorra tudjuk majd jóvátenni,

amit most tönkretesz? Mikorra tudunk utunk eszményének újra legalább akkora becsületet szerezni, mint amekkorával rendelkezett, mielőtt ez a Názáreti kinyitotta volna a száját?

Lehetetlen meg nem értenünk őket. Aki ellenségesen és értetlenül nézi őket, könnyen kész az ítélettel: gőgösek voltak, nem akartak leülni lábaihoz tanulni; féltékenyek voltak rá, féltették tekintélyüket. Ez így biztos igaz, de nem a teljes igazság. Nem, mert felelősség is volt bennük, ügyet is képviseltek. Ellenfelelemről könnyen kimondom, hogy "ügye" csak ürügy; magatartásában a lényeg - az érdeke, jelen esetben a tekintélye. De magamról ezt aligha állapítom meg, barátaimról sem. Magammal kapcsolatban mindig azt élem át, hogy az ügyet képviselem és nem magamat. Akkor is, ha alázatosan megvallom, hogy bűneim vannak, és érzékeny és féltékeny vagyok, akkor is, a lélek csendjében, Isten színe előtt mondott imáimban minden bűnömet töredelmesen megvallva mégiscsak ezt fohászok: "Uram, Uram, Te látod, hogy mégis - csak és igazán - Téged akarlak".

És ez az, amit nem szabad megtagadnom ellenfeleimtől sem. Különösen akkor nem, amikor azok hetenként kétszer keményen böjtölnek, nem sajnálják az időt a naponkénti bőséges imádkozásoktól sem, a hetedik napot pedig semmi másra nem akarják használni, csak az Úr Törvényének megismerésére..., és ha a megszálló hatóság által kivetett s az adószedők által tovább srófolt összegek lefizetése után még mindig fizetnek, kínos és aprólékos gonddal a nemzeti-vallási ügy javára akkora összegeket, amekkorákra ma közülünk - akik elmélkedünk az Isten meggyilkolásának e főszervezőiről - ugyan kicsoda hajlandó?

b) Kísérlet megnyerésükre

Kész terveik még nincsenek. Továbbra is figyelő álláspontra helyezkednek. Majd meglátják, hogyan folytatódnak a dolgok, s azok alapján határoznak. De ez a figyelés most már nem lehet előítéletmentes figyelés. Csak ellenséges. Mikor egy későbbi szombaton újra bemegy a zsinagógába tanítani, (Lk 6,6-8) akkor már vádanyaggyűjtés szempontjából figyelnek. (Mk 3,2; Lk 6,7) Máté szerint agresszívek is: maguk kergetik bele Jézust a szombatnap gyógyításba. (Mt 12,10) Mindhármuk szerint: a tanítani odament Jézus éppen velük akarja megértetni szombatszempléjét. Matt-helyzetbe hozza őket: Lehet-e Isten ellenére az, ha jót teszek? Örülhet-e Isten annak, hogy valakit veszni hagyunk, mert az Isten napja van? Olyan fontos a szombat, hogy fényénél jó és rossz különbsége semmivé lesz? Záporozza feléjük a kérdéseket. Kiérezhető a remény a kérdés-zuhatagból: most, talán most áttörheti a válaszfalat, és végetér a meg nem értés, és tanítványokká lesznek, és Utána mennek! És nem: "De azok hallgatának". (Mk 3,4)

Jézus tudja, hogy végleg elvesztette őket. Eleve sem volt sok reménye. Ismerte őket, látta felemás helyzetüket, és látta az alig elviselhető terhek elkötelezettjeinek képtelen lélektani nehézségeit - kimozdulni egy másik irányba. Ez alkalommal azonban, úgy tetszik, döntő rohamra indult megnyerésük érdekében. Most, amikor már annyi konkrét helyzet kapcsán megismerhették törvény-beteljesítő munkájának végső, nagy irányító gondolatait: az irgalmat, a szeretetet. S képtelen fájdalom számára, hogy mozdíthatatlanok, fejlődésképtelenek, tudatukat át nem alakítják; ami a Jézus-korabeli zsidó nyelven ebbe a képbe öltözik: kemény a szívük. Ítélet és megértés ugyanakkor - úgy tetszik -

mind a kettő benne van Jézus lelkében. Az ítéletre utal a harag, a megértésre a bánkódás: "De azok hallgatának. Ő pedig elnézván őket haraggal, bánkódván szívük keménysége miatt..." (Mk 3,5) - meggyógyítja az elszáradt kezű embert.

c) Szövetség a heródiánusokkal

Az elszáradt kéz meggyógyul, s az írástudók megszegyenülve kulloghatnak ki a zsinagógából, hogy megbeszéljék egymással, mit csináljanak ezek után a Názáretivel. Vérig sértve érzik magukat, képtelenek tehát többé az események eddigi hűvös és meggondolt elemzésére: "elteltek esztelenséggel". (Lk 6,10-1) Mátétól tudjuk, hogy tanácskozássra gyűlnek össze, melyen határozatra jutnak: Jézusnak vesznie kell. (Mt 12,14) A határozatot végre is kellene hajtani. Ennek azonban akadályai vannak. A törvénytípust megkövetni - ez a Törvény parancsa. De Jézus ellen nem tudnak népítéletet hozni, mert a tömeg lelkesedik érte, és mit sem bánkodik a farizeusok megszegyenülései miatt. Ha nem így állna a helyzet, akkor is baj van a megkövetéssel. A prokurátor nem tűri, (Jn 18,31) Heródes sem. A pallosjogot fenntartják maguknak.

Heródes országában vannak. Szükségük van tehát Heródesre. Heródes el is fogathatja, meg is ölheti, ha akarja. A nép ellenére is. Világos számukra, hogy fel kell venniük a kapcsolatot Heródes embereivel.

A Názáreti ügyében szövetséget kell kötniük a gyűlölt heródiánusokkal, a pogányok kegyenceivel és kiszolgálóival: "Akkor a farizeusok kimenvén, a Heródes-pártiakkal mindjárt tanácsot tartottak ellene, hogy elveszítsék Őt". (Mk 3,6) Jézus le is méri szándékaik komolyságát, és igyekszik menteni életét. (Mt 12,15)

Az erős és központilag irányított farizeusi szervezet alighanem értesítést küld az újabb eseményről, a határozatról, s a végrehajtás érdekében tett politikai lépésről - szervezeti központjukba, Jeruzsálembe. Márk szerint csak ezt az esetet követően jönnek le Galileába a jeruzsálemi írástudók. (Mk 3,22) Amíg ez bekövetkezik, a galileai írástudóknak van idejük lehiggadni. Több okon is. Mint majd látjuk (106b num), a Heródes-pártiak csodálkozva fogadhatták e különös szövetségkérőket, és nem siettek azonosodni velük: a farizeusok ellensége, nem feltétlenül ellensége Heródesnek - meggondolással. De nemcsak ezért.

d) Jeruzsálemi kollégák

Időközben ugyanis alighanem ráeszméltek, hogy határozatuk ösztönös, érzelmi és szenvedélyek diktálta határozat volt, és lelkiismeretvizsgálatot tartottak. Jó, el akarják veszíteni, mert törvénytípust, mert nevetségessé teszi őket, a Törvény képviselőit. Eddig rendben is volna. De hát még mindig nincsen megoldva a megoldhatatlannak tetsző ellentmondás: Isten Törvényének s e Törvény őrzőinek megtiprója hogyan tehet ennyi csodát? Lehet, hogy magasabb képzettségű jeruzsálemi kollégáik megoldják majd ezt az ellentmondást, s megszüntetik a lelkiismereti válságukat.

A jeruzsálemi kollégák rámutatnak problémázásuk alaptalan voltára. Megmagyarázzák nekik: Hibás a következtetések, amely szerint Isten emberének kell lennie, mivel csodákat tesz. A csoda ugyan

természetfeletti erőre utal, de természetfeletti ereje nemcsak az Istennek van, hanem más természetfeletti létezőnek is, és ilyen a Sátán is, a Belzebub. Ha a Názáreti lábbal tiporja az Isten Törvényét, akkor nyilvánvaló, hogy nem Isten erejében teszi csodáit, hiszen ez ellentmondás lenne. Nem az Isten Lelke van benne, hanem a Sátáné, tisztátalan lélek. A tisztátalan lelkek fejedelme által úzi ki az ideg- és egyéb betegekből a tisztátalan lelket. (Mk 3,22.30; Mt 12,24; Lk 11,15)

Jézus sem ezen a világon, sem a másvilágon meg nem bocsátható bűnnek állítja ezt a gondolatmenetet. Kétségbe vonja, hogy annak végiggondolói logikailag becsületesek lennének. Azt állítja, hogy hazugság, tudatos önbecsapás van a gondolatmenet mélyén. Egy szenvedély-létrehozta döntést akarnak utólag erkölcsileg elfogadhatóvá tenni vele. Egy (vak és néma) idegbeteg meggyógyítása kapcsán hozzák Jézus tudomására ezt a nyilvánvalóan mély lelkiismereti válságból született eredményt, melynek megfogalmazódásába talán az is belesegít, hogy a gyógyulás láttán a tömeg felveti a kérdést: "Vajon nem ez-e Dávid ama Fia?". (Mt 12,23-4)

Aligha lehetett ez a következtetés megnyugtató számukra. Legalábbis Lukács szerint csak egyesek vélekedtek így, mások pedig - még mindig eldöntetlennek látva a kérdést - a minden kétséget megszüntető égi jelet kívánják Jézustól. (Lk 11,16) A farizeusok képtelenek megszabadulni ettől a súlyos lelkiismereti problémától, az utolsó napokig vergődnek majd benne, s amikor majd végső határozatra jutnak, akkor a hatalomgyakorlás magas iskoláját kijárt Kaifás megvesztegető gondolatmenete fogja túlsegíteni őket lelkiismereti gyötrelmeiken. (Jn 11,47-50)

101. KIBÉKÍTHETETLEN ELLENTÉTEK

a) Egy provokátor

A galileai esztendő során azonban már egy tapodtat sem tudnak előre menni. Viszonylag rövid idő alatt kialakulnak a problémák, az állásfoglalások, valamint egy gyilkossági szándék is, amely az említett körülmények miatt nem érhetik valósággá. Az esztendő további során ismétlődnek a problémák, az állásfoglalások, és a szándék marad - szándék. A változás csupán annyi, hogy a feszültség egyre élesebb lesz, s a szakadék egyre jobban mélyül közöttük.

Újabb és újabb adalékokat szereznek Jézus törvénytípró magatartásához: a szombatra vonatkozóan - a vízkóros, a tizenhét éves beteg asszony és a harminchét éves beteg ember meggyógyítása kapcsán; (Lk 14,1-3; 13,14-7; Jn 5,9-15)

a tisztaságra vonatkozóan - a Jézus lábait megkenő bűnös nő, a vámosok és bűnösök fogadása, valamint a mosdatlan kézzel evés kapcsán. (Lk 7,39; 15,2; 11,38; Mk 7,5; Mt 15,2) Ugyanakkor a meg nem szűnően tovább folytatódó csodák nem engedik elhalni kétségüket, s ezért újra és újra kívánják a végső bizonyosságot adó égi jelet. (Mk 8,11; Mt 16,1)

Az elhatározott gyilkos szándék végre nem hajthatása azonban nem lökte tétlenségbe őket. Egy írástudó bejelenti Jézusnak, hogy csatlakozni akar Hozzá. A bejelentés hangja olyan elszántságot mutat, amely kezdeti elszántságként szinte példátlan az evangéliumokban: "Mester, követlek Téged, bárhová mégy". (Mt 8,19; Lk 9,57) Egy évvel korábban, a két első tanítvány, amikor az "Isten béránya" szó hatására utána

megy Jézusnak, még néma marad. Jézus maga fordul hozzájuk, megkérdezvén tőlük, hogy mit akarnak. Az ezután elhangzó kérdésre: "Mester, hol lakol?" Jézus így válaszol: "Jöjjetek és lássátok meg!". (Jn 1,35-40) Kiáltó ellentét! Az írástudó sokkal határozottabb formában jelentkező követési szándékára ugyanis Jézus azzal felel, hogy nincs hova fejét lehajtania. (Mt 8,20; Lk 9,58) A válasz aligha lehet más, mint világos visszautasítás, hiszen ezt a "nincset" osztotta meg az évek során a Tizenkettővel. Miért utasította vissza ezt az írástudót? Miért ragaszkodott kizárólag az írástudatlan halászhalkhoz? Kétféle oka is lehetett rá. Vagy az egyik, vagy a másik, vagy mind a kettő erejében utasította vissza őt. Az első ok: nyilvánvaló volt számára e réteg képtelensége a tudat-átalakulásra. A második: provokátornak, beépülni akaró kémnek tekintette őt.

Szemük előtt akarják tartani. Ha már nem tudnak beépülni legzártabb körébe, hát vacsorákra hívogatják Őt. Lukács három ízben is említést tesz e farizeusi meghívásokról. Meglehetősen problematikus légkörben folynak le ezek a vacsorák. Első ízben egy Simon nevű farizeus a vendéglátó, akinek Jézus szemére hányja, hogy házába jöve nem kapott tőle vizet, amivel lábát megmossa, üdvözlő csókot sem kapott tőle, olajat sem fejére. (Lk 7,44-6) Másodízben a vacsora azzal indul, hogy a vendéglátó elcsodálkozik azon, hogy Jézus kézmosás nélkül ül le az asztalhoz. Folytatásként Jézus rámutat gyilkos szándékaikra, s a vacsora a farizeusok részéről azzal végződik, hogy szavaiból vádanyagot igyekeznek gyűjteni ellene. (Lk 11,37-54) Harmadízben egy főfarizeus házába megy vacsorázni, s mivel éppen szombat van, figyelik, vajon fog-e gyógyítani. Hogy ne figyeljenek hiába, Jézus gyógyít és tanít. Ez utóbbi során megkérdezi tőlük, melyikük nem húzná ki ökrét, szamarát a kútból szombaton is. A vacsora az asztalnál ülők kínos hallgatásával végződik. (Lk 14,1-6)

b) Elhárítás és frontszélesítés

A galileai esztendő sikerei senkit sem nyertek meg közülük Jézusnak? Úgy tetszik, hogy valakiket megnyerhettek. A farizeusok számoltak ezzel a lehetőséggel, s vigyáztak is egymásra, hogy meg ne történjék ez valamelyikükkel.

Egy zsinagóga-előjáró, Jairus, Jézus lába elé borul, s úgy kéri Őt lánya érdekében. Állásából folyóan farizeusnak kellett lennie, talán még írástudónak is. Barátainak is ebből a körből kell kikerülnie. Aligha az éppen akkor utolsót lehelt leány anyja üzen férjének oly okosan-hűvösen-tárgyilagosan. Szívét repesztő anyai fájdalomában aligha egy egészséges férfi gyaloglási fáradtságáért aggódva üzeni: "Minek fárasztod tovább a Mestert?". (Mk 5,35)

Egy anya csak azt üzenheti, hogy jöjjön nagyon gyorsan, mert hátha lehet még segíteni. Valakik mások voltak aggódásban Jézus gyaloglása miatt. És aligha a leány anyja és a bánattól sújtott rokonok nevetik ki Jézus szavát: "nem halt meg, csak aluszik". (Mk 5,39-40; Lk 8,52-3) A fenti két megnyilatkozás - a távol tartani akarás, a kinevetés - nem születhetik meg a leány sorsáért való aggódásból. Csak a Jairusért való aggodalomból születhetik meg. Abból az aggodalomból, hogy Jairus házába jön és ott gyógyít a Názáreti, a házigazda pedig ennek hatására a Názáreti követőjévé lesz. Lázár már negyednapja halott, amikor Jézus Betánia felé közeleg, s Márta nem gondol arra, hogy feleslegesen fárasztja Jézust. Engedi jönni, fárasztja, bár ő csak üzent Jézusért, míg Jairus el is ment érte. Csak ellenséges hozzáállásból születhetik meg az üzenet is, a nevetés is.

Nagyon valószínűnek tetszik: a farizeus-írástudó barátok nem tudták megakadályozni a lánya miatt aggódó apát abban, hogy Jézusért menjen. A leány időközben beállt halála kapóra jön nekik. Megpróbálják ennek hírével megakadályozni az apai akciót. Írástudó-farizeus házba ne tegyen be lábát, mint általuk gyógyításra felkért próféta. S amikor ez a tervük is összeomlik, egy a gyászhoz nem illő, másfelől nagyon udvariatlan, tehát már kétségbeesett kísérlettel próbálják megakadályozni, hogy átlépje a ház küszöbét. - Feltehető, hogy az evangélisták csak azért mellőzték Jairussal kapcsolatban a "farizeus-írástudó" (Mt 15,1; Mk 7,1) megjelölést, s használták az egyébként csak egyetlen más alkalommal előforduló (Lk 13,14) "zsinagóga-előljáró" kifejezést, hogy ne bontsák meg az egységes képet, amely szerint a nép hisz, és a nép vezetői, a farizeusok nem hisznek Jézusban.

Tevékenységük azonban nem merül ki csupán a gondos megfigyelésben és a fent leírt elhárítási akcióban. Arra is van gondjuk, hogy Jézus elleni frontjukkal ne maradjanak elszigetelvek. A mosdatlan kézzel evő tanítványok miatt Jézust megdorgáló írástudó-farizeusok Jeruzsálemből jöttek. (Mt 15,1; Mk 7,1) Erre az eseményre az első kenyérszaporítás után kerül sor, tehát a galileai esztendő vége táján. A jeruzsálemi központ érdekeltsége tehát a Názáreti ügyében nem hagyott alább. Sőt, több is történt. Ez a több, minden bizonnyal a jeruzsálemiek érdeme. Frontot szélesítenek.

A Szíriába menést közvetlenül megelőzően feltűnnek Jézus környezetében az eddig nem szereplő szadduceusok is! A farizeusokkal együtt ők is kíváncsiak Jézustól az igazoló égi jelet, (Mt 16,1) Jézus pedig tanítványait immár nemcsak a farizeusok, hanem a szadduceusok kovászatól (tanításától-hatásától) is óvja. (Mt 16,6.12) A Jeruzsálemből lejövő farizeusok alighanem magukkal invitálták a szadduceus párthoz tartozó írástudó kollégáikat. Érdemes nekik is szemügyre venni a Názáretit, s gondolkodniok, hogy mit kellene tenni Vele. Jól kiszámított lépésnek fog majd bizonyulni ez a szövetségkeresés. A szadduceusoknak ugyanis lesz majd elszántságuk is, erejük is végrehajtani az elsőül a farizeusokban megfogant gyilkos szándékot.

Valami újabb szövetségépítő akciónak alighanem kellett történnie ez idő tájt a heródiánusok felé is, mert Márk párhuzamos szövegében a szadduceusok nem szerepelnek, mint égi jelt kérők, viszont Jézus a farizeusok és Heródes kovászatától óvja tanítványait. (Mk 8,11.15)

c) Jézus hídfelépítése

Az írástudókról mondott szavai, e szavak hangnemének változásai, hű tükrét adják a helyzet elmérgesedésének. Máté Hegyi beszédének alaphangja: a törvény beteljesítés gondolata. Alapállásként, kiindulásként vállalja a múltat: a Törvényt és prófétákat. Ezt azonban úgy fejleszti tovább, hogy Isten akarata követésének a farizeusok és írástudók által kínált útjánál különbet rajzol meg, mert amaz nem elegendő az Isten Országába jutáshoz. (Mt 5,17-20)

A galileai esztendő első felében elhelyezett Hegyi beszéd - Jézus hangnemének változásaiban - még a kezdeti, a türelemmel tanító, az írástudókat is megnyerni akaró, és nem korholó időszakot tükrözi. Egyetlen kódex sem cseréli fel a mátéi-lukácsi Hegyi beszéd "képmutató"-kitételeit a "farizeus" vagy "írástudó" szavakra; jóllehet a későbbiek folyamán lényegében ugyanezt a képmutatási anyagot Jézus majd a nyakukba varrja. (Mt 6,1-18; 7,15; Lk 6,41-2) Ugyanígy nem profilírozza még itt rájuk a hamis próféták szimptomáit, (Mt 7,15-23; Lk 6,43-5) bár később majd megteszi.

Csak a türelmes, tanító hanggal megnyerni akarás meghiúsulta vált ki Jézusból indulatot ellenük. (Mk 3,5) Csak makacs megátalkodásuk hozza ki a Názáretiből a Szentlélek elleni bűn mindenekfeletti vádját. (Mk 3,29)

Mintha nem egészen egyenletesen szaladna felfelé a feszültség grafikonjának vonala. Érthető, mert mintha különbség mutatkoznék a farizeusi táboron belül is; nem mindegyikük magatartása azonosan elutasító, s Jézus sem egyértelműen elutasító mindegyikükkel szemben. Legalább is Simon farizeus házában szelid hangnemben próbálja magyarázni, hogy a tisztaság-törvényük a törvény beteljesítés idején átadja már a helyet a szeretetnek, a megbocsátásnak. (Lk 7,47-50) Később, a főfarizeus házában megrendezett vacsora is nyugodtabb légkörben folyik le. Bár Jézus három tételben is mond tanításokat, melyekben az ottülőeknek ludasnak kell lenniük (szombaton is kihúzzák az ökröt a kútból, válogatják az első helyeket az asztalnál, visszahívás reményében hívnak valakiket lakomára), mégis az egyik ott ülő minden sértődöttség nélkül viszi tovább Jézus témáját: "Boldog, aki asztalhoz ül Isten Országában". S Jézus erre a megjegyzésre adott újabb elevenre tapintó tanítása sem eredményez botrányt. (Lk 14,1-24)

Mindazonáltal a hangnem keményebbé válása feltartóztathatatlanul megy előre. A galileai év közepére tehető Szentlélek-váddal együtt Máténál megtaláljuk már a képmutató-vád alkalmazását is. Minek játsszák meg magukat ellenfelei az Isten ügye képviselőinek?! Lehet-e jó fa az, amely ily gyümölcsöket terem? Nem lehet. Ellenfelei mérges kígyók, szívükből csak az jöhet a szájukra, ami jön. (Mt 12,33-37) Ugyanezen időre tehetően Izrael juhainak szétszórásával is vádolja őket. (Lk 11,23) A galileai esztendő végére a korábbi békülékenyebb légkör teljesen elromlik. Jézus tömeghatása egyre növekedik, s az ő tekintélyük a tömeg előtt egyre kevesbedik. Úgy látszik nem segítenek ezen a vacsorára invitálások sem. Szükségképpen kevesbedik ez a tekintély, mert nem tehetik meg, hogy fel ne emeljék szavukat Jézus törvénytírási ellen, viszont az erre következő csoda és az azt kísérő tanítás rendre olyan győzelmeket biztosít a Názáreti számára, amelyek az ő tekintélyük romjain épülnek. Meggyógyítja a 18 éve beteg asszonyt és képmutatónak nevezi ott, a zsinagógában, és a tömeg előtt a zsinagóga-előljárót: "... és amikor ezeket mondotta, megszegyenültek mindnyájan, akik ellene vetették magukat, és az egész nép örült mindazoknak a csodálatos dolgoknak, amelyeket tett". (Lk 13,17) A hídfelégetés munkájában egymást indítják. A fentiek ellenhatásaként a farizeusok szélesebb szövetségrendszerrel dolgoznak ki Jézus ellen, és megfogalmazzzák az "ősök hagyományai áthágásának" vádját. (Mk 7,5; Mt 15,2) Majd nyomatékosan kívánják Tőle azt az égi jelet, amely nélkül nem tűrhetik el ezt a messiási igényekkel való fellépést és tömegeket vándoroltatást. (Mk 8,11; Mt 16,1) Az égi jel kérését Máté is, Márk is a kenyérszaporításokat követően adják elő, melyeknek tömeghatásáról (s benne a királyt-kikiáltási szándékról) a farizeusok értesülést szerezhettek. A tömeghatás ily arányúvá fokozódása váltja ki belőlük szándékaik megújítását és megerősítését, s ez viszont Jézust indítja tovább a még keményebb hangvétel felé.

A próbaútra felkészítő jézusi beszéd hangneme tükrözi a helyzet fokozódó éleződését: őket is Belzebubnak fogják nevezni. Nagytanács-zsinagóga-prokurátor-királyok lesznek meghurcolásuk állomásai, éles hangsúllyal csendül fel az elválasztás gondolata (30 num), tanítványainak nem szabad félniük testük megölésétől. Jézus fenti szavai megrajzolják azt a szövetségrendszert, amely majd dönt sorsa felől. (Mt 10,16-24) Töredékesen Lukácsnál is visszhangot kapnak ezek a gondolatok. (Lk 12,5.11)

A galileai esztendő végére Jézus tanításában teljessé válik a különbség áthidalhatatlanságának rajza. Jézus akkorra már nem lát bennük semmiféle Istennek-tetszést. Ők adják azt az izaiási népet, amely Istent csak ajkával tiszteli, de a szíve távol van tőle. (Mk 7,6; Mt 15,8) Útjuk "emberi szörzés" - fogalmazhatnánk a 16. századi protestáns prédikátoraink szavával - emberek által csinált parancsokat képviselnek, s ezek kedvéért Isten parancsait elvetik; (Mk 7,7-9.13; Mt 15,3.6.9; Lk 11,41-2;) szemben állnak azzal a Törvénnyel, amelyre meg nem szűnően hivatkoznak. Tele vannak bűnökkel, amelyek a Törvény lényegének semmibevevéséből származnak, (Mk 7,10-2; Mt 15,4-5; Lk 11,42) ezért aztán szükségképpen gyilkosai lesznek mindazoknak, akik az Isten Törvényét képviselik. (Lk 11,47-51) Nem is Ő, hanem a Törvény Mózesre vádolja majd őket. (Jn 5,45) Azért mosakodnak és mosogatnak annyit, hogy lelkük ocsmányságait, meszeltsír-önmagukat sértetlenül hagyassák. (Lk 11,39-44) Megadja magatartásuk végső lélektani magyarázatát is; nem az Istent szeretik, nem az Isten dicsőségét akarják. Magukat szeretik, a maguk dicsőségét keresik. A zsinagógában való előlülések és a piacokon történő köszöntések - ezek a legfőbb értékek számukra. (Jn 5,42.44; Lk 11,43)

Le kell lepleznie őket nemcsak tanítványai előtt, (Mk 7,17-23; 8,15; Mt 15,16-20; 16,6.12) de a tömegek előtt is. (Mk 7,14-6; Mt 15,10-1) Így kell tennie, mert miközben monopolizálják a tanítást, e képmutatásra nevelő tanításukkal nem nyitják, hanem zárják az Isten Országába vezető ajtókat; terheket raknak az emberekre, melyek hordozására nem tudják képessé tenni őket. (Lk 12,1; 11,52.46) Mindezek következményeképpen semmi értelme nincs annak, hogy messiás voltát bizonyító jelet nyújtson nekik. Egyszerűen - nem alkotják Isten népét, mert vakká teszik magukat. Vakká, hiszen minden égi jel nélkül is világosan kellene már látniuk az eddig tapasztalhatók alapján. Nem tudnak látni szemükkel, mert csak mutatják Isten népének képét, valójában házasságtörést követnek el Istennel szemben. A Sátán népét alkotják. (Mk 8,12; Mt 15,13-4; 16,2-4) Vakok ők és vakok vezetői. Magukat is, vezetettjeiket is a legnagyobb bajra juttatják. (Mt 15,14; Lk 6,39)

Nem az Atya ültetvényei, ki is fogják tépni őket. (Mt 15,13)

Értetlenné lett Jézus a galileai esztendő végére ellenfeleivel szemben? Nem, csak nyomon követte fejlődésüket. Törvényt magyarázatuk helyességébe vetett hitük, az ennek nyomán kelt öntudatuk és a társadalmi tekintélyhez való ragaszkodásuk egyre kérihetetlenebb erővel állítja szembe őket a jézusi törvény-beteljesítéssel, tehát a tudat-átalakítás és ennek során az önelégültség felszámolásának a követelményével. Mindezek egyre keményebb fronttá merevítették őket a Názáretivel szemben. A jézusi korholások csak regisztrálják, mibe hajszolták bele őket az események. Teljes ellenállásba.

A tanítványok beleremegnek az ennek nyomán várható következményekbe. (Mt 15,12) A prófétagyilkosság-vádat követően Lukács hosszasan és viharfelhőket idézve rajzolja a farizeusok lelkiállapotát, magatartását: "...kezdének felette igen ellenállni és Őt sok dolog felől kikérdezni, ólálkodva őutána és igyekeztén valamit az Ő szájából kikapni, hogy vádolhassák Őt". (Lk 11,53-4) A jeruzsálemi látogatás alkalmával János nevén nevezi, mire és mihez kellene ezek a vádak: "...üldözőbe vették a zsidók Jézust, mivel ezeket művelte szombatán... emiatt aztán még inkább meg akarták Őt ölni a zsidók, mivel nemcsak a szombatot tiporta meg, hanem az Istent is saját Atyjának mondotta, egyenlővé téve magát az Istennel". (Jn 5,16.18) A galileai esztendő közepére megérett gyilkos szándék kivihetetlennek bizonyul ugyan, de azért Jézus egyelőre kitér útjukból. (Mt 12,15) Az esztendő második felének eredményei

nyomán még határozottabbá érik a farizeusokban a Jézussal végzés szándéka. Alighanem ennek is szerepe lehetett abban, hogy a második esztendő tavaszutóján kicsiny csapatával Jézus Szíria felé veszi útját.

102. A FARIZEUSOK FŐHADISZÁLLÁSÁN

a) Nyári csönd

Nyár elejére az írástudóknak realizálniuk kellett, hogy Jézus nincs Galileában. Ha nyomon tudták követni is a Szíriából Galileába visszavezető útját, észlelniük kellett, hogy valami történt. Amikor ugyanis újra láthatóvá lesz, kevés kivételtől eltekintve, csak kis csapatát látják körülötte. Ha közel fél évre visszavonul a tömegakcióktól, ennek szükségképpen meg kell akasztania ellenfelei harci lendületét.

Márk értesít, hogy míg Jézus a három tanítvánnyal a megdicsőülés hegyén tartózkodik, addig a többi kilenc vitába keveredik írástudókkal egy beteg gyermek kapcsán. (Mk 9,14-6) Ezenfelül Lukács tud arról, hogy (feltehetően ebben a fél évben) megkeresi Jézust egy írástudó azzal a kérdéssel, mellyel Máté és Márk szerint az utolsó napokban fordulnak Hozzá: "Mit cselekedjem, hogy elnyerjem az örök életet?". (Lk 10,25) Nem tanulni akarás céljából történik a megkeresés. Az írástudó csak "megkísérti" (Lk 10,25) Jézust; tehát vádanyagot gyűjt a régi tárgyban: tiszteli-e a Törvényt.

A jézusi válasz a Törvényhez utasítja az írástudót, így hát a vádanyag-gyűjtési kísérlet nem sikeres. Újra megkérdi tehát Jézust: Hogyan kell érteni a Törvény "felebarát" szavát? Jézustól megtudja, hogy aktív értelemben az a felebarát, aki az ismeretlennel az idegennel szemben is irgalmasságot gyakorol (51c num). Ehhez azonban meg kell hallgatnia egy történetet, melyben a választott nép két prominens képviselője (egy pap és egy levita) nem bizonyul aktív értelmű felebarátnak; annak minősül azonban a megvetett félpogány számáriai. A törvénytudó érthetett belőle: a Törvény tiszteletét nyomozzátok nálam; ti, akik legfeljebb honfitársaitokat tekintitek felebarátnak, sőt talán csak ismerőseiteket. A Törvény beteljesítő ad kemény fricskát a Törvény képviselőinek. A vádanyag-gyűjtés egyfelől, a kemény fricska másfelől jól mutatja, hogy a parázs elevenen él, ha nem is lobog a láng. (Lk 10,25-37)

b) Jeruzsálemi intézkedések

Az őszi jeruzsálemi események világosan mutatják, hogy a galileai év végén nem hiába jártak lent a szadduceusok Galileában. Őszre már nemcsak a jeruzsálemi farizeusi központ, hanem a Nagytanács is érdekelt a Názáreti ügyében. A Nagytanács is, amely jogi érvényű határozatok hozatalára is képes.

A nagyobb bajok megelőzése céljából két határozat született. Az első: aki Messiásnak vallja Őt, azt kizárják a zsinagógából, (Jn 9,22) nyakába zúdítyák tehát az egzisztenciát veszélyeztető társadalmi

bojkottot. A második: ha nyilvánosan, a tömeg színe előtt vallanak Messiásnak, akkor letartóztatják a Názáretit; (Jn 7,31-2) nemkülönben akkor is, ha Önmagát állítja előttük annak. (Jn 8,20; 10,39)

A megkövezés tekintetében a Nagytanács nem helyezkedhetett sem elrendelő, sem megengedő álláspontra, mert a megkövezést a prokurátor nem tűrte. Jól tudta tehát, hogy a megkövezésre nehezen kerül sor, mert a követ ragadók is tudják, hogy a Prokurátor elé kerülnek érte, s ez mindig lankasztólag hat a kőhajtókra. Bár a Nagytanács számára a megkövezés nem lett volna rossz megoldás, mégis ebben segédkezet nem nyújthatott. Az izraeli jognak nem lett volna kifogása ellene, de római jogi szempontból törvénytelen lett volna.

A követ ragadási próbálkozások alighanem olyan népi elemek részéről történnek, amelyek farizeusi befolyás alatt állnak; esetleg nem magas szervezeti szintű (nem tanácsstag-írástudó) farizeusok részéről történtek, akiknek magatartásából a Nagytanácsra nem hárulhatott felelősség. Amikor János az őszi jeruzsálemi működés során "zsidók" megjelöléssel számol be az agresszív támadókról, akkor alighanem elsősorban a farizeusok szimpatizánsaira kell gondolnunk. A farizeusok aktivitása nem kétséges. János evangélista nagyobbára a "zsidók" szót használja a Jézusért lelkesedőkre is, ellenlábasaira is, de nem kevésszer említi a "farizeusokat" is, akiket mint az események legéberebb követőit és reagenseit rajzol meg, miközben mögöttük, a háttérben, föltűnnek a Nagytanács körvonalai is.

Bár a Nagytanács érdekeltsége ez őszön már kétségtelen tény, a Názáreti-probléma még mindig a farizeusok számára elsődleges fontosságú. A sátoros ünnepen a farizeusok értesülnek a nép Messiást emlegetéséről s ennek következményeképpen a "farizeusok és a főpapok" szolgákat küldenek a határozat szerinti letartóztatásra. (Jn 7,32) Dolgukvégezetlen a "főpapokhoz és a farizeusokhoz" mennek ugyan vissza, de a farizeusok tesznek nekik szemrehányást, és ugyancsak a farizeus Nikodémus az, aki hozzászól a felmerült kérdéshez, hogy vajon a tanácsstagok és a farizeusok közül hitt-e Jézusban valaki. (Jn 7,45-50) Úgy tetszik, mintha farizeus-főhadiszálláson volnánk, ahol azért képviselve van a Nagytanács is; részint farizeusi írástudók, részint főpapok és esetleg szadduceus írástudók által. Valószínű, hogy nem Kaifás vagy Annás képviseli itt a Nagytanácsot, hiszen ezek, ha egyszer jelen vannak, aligha tölthetnek be másodlagos, vagy méginkább hallgató szerepet.

A házasságtörő nő Jézus elé vivése szintén farizeusi akció; csak egyes kódexek számolnak be főpapok jelenlétéről is. Csak a farizeusok keverednek Jézussal nyíltszíni vitába, (Jn 8,3) a főpapok még nem. A vakon született embert is a farizeusokhoz viszik, s azok jeruzsálemi központjában folyhatik le az eset kivizsgálása, s így oda idézik be a vakon született szüleit is. (Jn 9,13-18) Ők tehát a Jézus elleni állásfoglalás fő mozgatói. Az ő hatásuk érvényesül elsősorban a jeruzsálemi nép ellenállásában, s az ő hatásukra lendül lassan akcióba a Nagytanács is. Nemcsak az ott őket képviselő írástudók, nemcsak a már korábban Galileába invitált szadduceus írástudók által, hanem a Nagytanács hatalmában elsődleges szerepet játszó főpapi csoport közreműködésével is.

c) Lelkiismereti válság

Nyilván a farizeusok az inspirálói a fenti határozatoknak is. Ők, akiknek a kezében vannak a zsinagógák; ők, akiknek galileai évközepe és évvégi gyilkos szándékuk - Heródes országában - csak a

Heródes-pártiak határozatlan, akcióba nem lendülő magatartása miatt nem tudott valósággá érni. Hogyan jutottak el a határozatok inspirálásához?

A válasz erre egyfelől könnyű. A Törvényt folyamatosan áthágó és a Törvény védelmezőinek tekintélyét folyamatosan aláaknázó jézusi magatartás elegendő okot szolgáltatott ahhoz, hogy itt Jeruzsálemben, ahol a Nagytanácsnak letartóztatási hatalma van, foganatosítsák azt, amire Galileában Heródes nem vállalkozott. Másfelől azonban nem könnyű a válasz. A farizeusok elvi alapon álló emberek voltak; s az elvük nem is volt éppen utolsó: Mózes törvénye, ahogy atyáik magyarázatában az hozzájuk eljutott, s ahogyan ők ezt tovább magyarázni képesek voltak. A Belzebub-vád logikája aligha nyugtathatta meg mindnyájukat. Annak ellenére sem, hogy a jeruzsálemi farizeusi írástudók széles körű propagandát csaphattak e "remek" logikai műveletüknek, hiszen sűrűn záporozza ennek eredményét Jézus felé a jeruzsálemi nép farizeusi befolyás alatt álló csoportja. (Jn 7,20; 8,48.52; 10,20) Tovább él a második kafarnaumi nap írástudóinak megállapítása is; a jézusi káromkodás. (Jn 10,33.36) S természetesen - a törvénytíprás vádja is. (Jn 7,23) Mindez bőséges alap számukra ahhoz, hogy igazolt legyen tételük: a Názáreti nem lehet a Messiás, (Jn 7,27.41) csak bitorolja a szerepkört. Az idézett helyek mind jeruzsálemi népi vélekedések, de nyilván a fent említett propaganda hatására kerültek a nép ajkára.

Mindazonáltal lelkiismeretüket meg nem szűnően nyugtalanítják a szűnni azért nem akaró csodák. Ugyanily hatást gyakorolhatott rájuk a jeruzsálemi nép másik felének oly öntudatos következtető képessége, amely messze meghaladni látszik a galileaiakét. Úgy gondolják, hogy a Messiással állnak szemben, s egyáltalában nem világos számukra, hogy egy csodatevő próféta - Belzebub embere volna. Sőt, a letartóztatás kérésére egyikükből-másikukból azt a hiedelmet váltja ki, hogy talán a Nagytanács is eljutott arra a következtetésre, hogy a hatalommal tanító és csodákat tevő Názáreti valóban a Messiás. (Jn 10,21; 7,31.40.41; 7,26) Nos, a negyedik evangéliumban a farizeusok ajkáról hallható szavakból - "Nincs Istentől ez az ember, mivel nem tartja meg a szombatot. " - kiérezhető, (Jn 9,16)

hogy a fenti határozatokat sokkal inkább az egyszer nekilódult hatás-ellenhatás törvény magyarázza, semmint a belső, lelkiismereti bizonyosság. Törvénybeteljesítésének megvédeni tudása az Írások alapján, továbbá a meg nem szűnő csodák - mindezek lehetetlenné tették, hogy lelkiismeretükben megnyugodhassanak.

A Szentlélek-vád ott lebegett sötét árnyékként felettük; s talán nem is annyira Jézus, mint inkább saját lelkiismeretük hangjával. Egyfelől magabiztosan hangoztatják: "Nincsen Istentől", "bűnös", (Jn 9,16.24) és igazolják magukat azzal, hogy szemben a Názáretivel Mózes az az alap, amelyen állnak, (Jn 8,5) hiszen Mózesről tudják, hogy beszélt vele az Isten, míg Jézusról nincs ilyen bizonyosságuk. (Jn 8,14; 9,24-9) Másfelől azonban ez az önigazolás nem képes elrejteni lelkiismereti nyugtalanságukat.

Ott, a jeruzsálemi farizeusi főhadiszálláson, ahol vizsgálják a vakon született meggyógyítását s annak törvénytípró jellegét, s ahol megállapítják a gyógyító Názáreti bűnös voltát... ott tör fel valamelyikük lelke mélyéről a megoldhatatlan és gyötrő kérdés: "Mi módon tehet bűnös ember ilyen jeleket?". (Jn 9,16) S a kérdésfeltevést nyíltszíni "skizma", meghasonlás követi. A tárgyalás egyre idegesedő levegőben folyik le, s a vakon született kristálytisza érvelésére a "tehetetlenség érvével" válaszolnak: minősítenek, kizárólag minősítenek. Érv nélkül kidobják maguk közül az érvelőt. Az érvelőt, aki hallható szóval és világosan kimondotta azt, amit belülről és meg nem szűnően ők is hallanak,

s amitől gyógyíthatatlanul sebes a lelkük: "Ha ez nem Istentől való volna, semmit sem volna képes cselekedni". (Jn 9,33) Ez az a mondat, amelynek hallatára elveszítik önuralmukat, és csak minősítéssel képesek válaszolni - érv nélkül: "Te mindenestül bűnben születted és te tanítasz minket!?" - és kidobták őt". (Jn 9,34)

Ugyanez az önuralomvesztés árulkodó jele a súlyos lelkiismereti válságnak - a dolgukvégezetlen szolgálkkal lefolytatott beszélgetés alkalmával is. A szolgák érvére a tudós gyülekezetnek három felelete van. Első: el vagytok szédítve - ez nem érv, hanem minősítés. Második: a tanácstagok és a farizeusok nem hittek Benne - ez csak tekintélyi érv. Harmadik: a Törvényt nem ismerő, átkozott csőcselék foglal állást csupán mellette - ismét nem érv, hanem minősítés. (Jn 7,47-9)

Nikodémus jól látja ezt a megszegyenítő helyzetet, s talán egy kicsit a magas szintű társaság tekintélyét is óvni akarva szólal fel. Mintha ezt mondaná: Talán nézzünk bele újra az aktákba; talán hallgassuk ki, s akkor tisztább képünk lesz arról, amit most még nem tudunk; arról, hogy miként kell megítélnünk a Názáretit és szerepét.

Nem bírják elviselni felszólalását, megsértik, kioktatják, lehurrogják. Higgadt és okos szava oly lelkiállapotot idéz elő bennük, amelyben csak sérteni tudnak. Galileainak minősítik, s javasolják - írástudónak! - hogy olvasgassa a Szentírást. (Jn 7,52-3)

Mindennek oka - belső bizonytalanságuk. A tehetetlenségi erő egyre gyorsuló mozgással lendíti előre őket az egyszer megfogant gyilkos szándék valóra váltása felé. A mondott okok folytán Jézus pusztá léte is egyre inkább belekergeti őket abba, hogy lélektanilag lehetetlen mást tenniük, mint amit tesznek. De egyetlen szó, amely utal a csodákra, azonnal belső összezavarodást és nagyon mélyről fakadó idegességet vált ki belőlük. A házasságtörő nővel kapcsolatos akció is úgy végződik, hogy "lelkiismeretüktől vádoltatván egymásután kimentek, a vénektől kezdve mind az utolsóig". (Jn 8,3-9) Érezniük kellett magukban a Törvénybeteljesítő képtelen erejű igazát saját törvényt-védő magatartásukkal szemben és felett.

Mindezek következtében nincs mit mondaniuk Jézusnak, aki kérdésükre ("Talán csak nem vagyunk mi is vakok?") így jellemzi őket: "Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök. Ámde azt mondjátok: látunk, ezért megmarad bűnötök". (Jn 9,40-1) Jézus szavából ezt hallhatják: Ha nem tudnátok, hogy a Messiás vagyok - felmentenélek titeket. De tudjátok, és mégis megtagadtok. "Megmaradó", tehát meg nem bocsátható, Szentlélek elleni bűnben vagytok. Újra hallják a Szentlélek-vádat, s újra elbizonytalanodnak. Jézus is tudja, ők is tudják, hogy képtelenek maguknak megnyugtatóan félremagyarázni csodáit. Csak mondani tudják álláspontjukat, de belül szüntelenül hallják, hogy nem igaz, amit mondanak.

Nincs számukra többé visszaút. Egy évvel korábban, még mielőtt a Belzebub-vádat megfogalmazták volna, vagy akár később is, amikor még járt vacsoráikra, amikor nem volt még minden híd felégetve, amikor még nem kötelezték el magukat véglegesen sem a nép előtt, sem a Nagytanács felé - akkor még lehetett volna tanítvánnyá lenni, vagy legalább visszavonulni. Nincs számukra többé visszaút azért sem, mert Jézus ajkáról olyan kemény szavak hangzottak el feléjük, melyek lélektanilag lehetetlenné tettek már minden visszafordulást. "Nem Mózes adta-e nektek a törvényt és senki sem teljesíti közületek a törvényt!"..."Ti az ördög atyától valók vagytok". (Jn 7,19; 8,44) Szavaival rámutat ellenfeleinek legbensőbb ellentmondásaira, sőt hazugságaira. Nemcsak megvalósíthatatlant képviselnek, hazudnak is önmaguknak: vakká teszik magukat, a bennük

levő Igazság ellen vétkeznek, mert a Hazugság Atyjának a gyermekei.
Jézus e szavai rátapintanak a farizeusi lélek végső nyavalyájára:
a saját maguknak hazudást leplezik le.

Ezek után a farizeusi testület és a testület vezetői részéről egy
más magatartás, egy más hangnak a megütése - már képtelenségnek látszik.
Egyesek még kezdek külön tárgyalásokat, egyesek elszigetelhetik
még magukat saját testületükön belül, de a testület számára gyakorlatilag
már csak a lejtőpálya gyorsulása lehetséges.

Ez a gyümölcse Jézus és a farizeusok viszonyában az utolsó fél esztendőnek
Jeruzsálemben. Eljutottak az egymást kölcsönösen lesátározásig.
Meggondolásokra nincs mód többé, csak az Erő dönthet. Az erőviszonyok
azonban még nem teszik lehetővé az Erő brutális érvényesülését: megkövezést,
a letartóztatást. Jézus sem feszíti a húrt végsőkig: ismételten kitér
előlük, újra és újra visszavonul Péreába-Judeába.

103. KAIFÁS ÉRDEKELTTÉ LESZ

a) Ha disszidálna...!

Az utolsó fél évet Jézus részint Jeruzsálemben,
részint Péreában-Judeában tölti. A Jeruzsálemben kívüli tartózkodás
három időszakot ölel föl:

- a) a sátoros ünnepek utántól templomszentelésig
- b) templomszenteléstől Lázár feltámasztásáig és
- c) Lázár feltámasztásától a diadalmenettel Jeruzsálembé vonulásig.

Az evangélisták mindhárom időszakban jelzik az ellenség figyelő szemét,
elsősorban a farizeusokét.

Az első időszakra vonatkozóan Lukács hírt ad róla, hogy miközben Jézus
Jeruzsálem felé menve (a templomszentelési ünnepre?) tanít a városokban
Izrael népének az Isten Országából való kitaszításáról s a pogányoknak
Ábrahám és a próféták köré letelepedéséről - farizeusok jönnek hozzá.
Még hozzá korábbi közeledéseiktől teljesen eltérő jellegű tartalommal:
"Eredj ki és menj el innét, mert Heródes meg akar téged ölni". (Lk
13,31) Meglepő fordulat. Két okon is. A farizeusok Jézus
életének megmentéséért vannak gondban - ez az egyik. S a másik:
az eddigiekben elég passzívan viselkedő Heródes kezétől akarják megmenteni
Őt.

Mindazonáltal Jézus szóba áll a Heródesről szóló jelentés őszinteségével,
mert nincsenek illúziói Heródesről sem. Nem mondja nekik, hogy rémeket
látnak, hitelt ad jelentésüknek: "Mondjátok meg annak a rókának...". (Lk
13,32-3) Szavainak folytatásában azonban valójában nem Heródes,
hanem informátorai ellen fordul: még egy darabig úton kell lennie,
és teljesítenie kell küldetését; Jeruzsálem felé kell ennek az útnak
vezetnie, s ott kell majd elvesznie. Jeruzsálem viszont nem Heródes
felségterülete, hanem Pilátusé, a Nagytanácsé és az azon belül buzgólkodó
farizeusoké. Válaszának értelme tehát: lehet, hogy Heródes meg akar
ölni engem, de nem ő, ti fogjátok megtenni ezt velem. A beszélgetés
alighanem Péreában folyik le, Heródes felségterületén.

Hogyan magyarázzuk a farizeusi buzgólkodás ez újszerű megnyilvánulását? Jól tudták, hogy Jézus egy alkalommal már elhagyta az országot; arra is emlékeztek, hogy az ősz folyamán Jeruzsálemben tett egy olyan kijelentést, amelyet csak külföldre menési szándékra tudtak magyarázni. (Jn 7,35) Megpróbálják a Jézus-problémát ebben az irányban megoldani. Felkínálják maguknak és Jézusnak ezt a lehetőséget. Nem Jézus életéért aggódnak, nem is Heródesnek akarnak bosszúságot szerezni vele... alighanem a maguk lelkiismereti problémáját akarják megoldani ezzel a felkínálással. Ha Jézus eltűnik Izraelből, akkor ők megmenekülnek egy bennük érő-készülő gyilkosságtól, amelynek igazolt voltában olyannyira bizonytalanok. Bizonytalanok, mert emberölésre készülnek s nem tudják: a Sátán emberét vagy az Isten emberét készülnek-e meggyilkolni.

Jézus nem teheti lehetővé lelkiismereti konfliktusuknak ezt a megoldását. Nem mehet külföldre, nem engedi a nyájajuhászi küldetés. S ha nem mehet, akkor Jeruzsálemben el kell pusztulnia, mégpedig éppen az ő kezük által.

A jézusi válasz más tekintetben sem nyugtathatta meg a farizeusokat. Aligha gondolhatták őszintének kijelentését, hogy halni készül. Minden bizonnyal éltek a gyanúperrel, hogy szavaival el akarja rejtteni valóságos szándékait: várja a nép teljes melléállásának pillanatát, s akkor harcosan és fegyveresen felép a "nép" Messiásaként.

Rá is kérdeznek erre a feltételezett jézusi szándékra: "Meggérdezték pedig a farizeusok: mikor jön el az Isten Országá?...". (Lk 17,20) Kérdésük alighanem a templomszentelési ünnepet követő vidéki tartózkodása során hangzik el. Újból nem kapnak megnyugtató feleletet. Úgy érezhetik, hogy a Názáreti ismét ügyesen kibújt a szintvallás elől egy, számukra alighanem teljességgel érthetetlennek tetsző felelettel. Nincs itt és nincs ott, és szemmel láthatólag el sem jöhet az Ország, mert bennünk van - ezt a választ csak úgy érthették, hogy Jézus elkonspirálja előttük a maga szándékait. (Lk 17,20-1) Világosan láttuk: Jézus megértette szándékukat és visszautasította a bennük élő következtetést. Meg akarja nyugtatni őket: nem készül hatalomátvételle. A jézusi válasz ennek folytán nem is adhatott megnyugvást nekik, hamarosan Kaifás jelenlétében adnak majd hangot változatlanul továbbélő aggodalmukról - Lázár feltámasztása után. (Jn 11,48)

b) Hívó farizeusok

Nem tehetnek egyebet, csak azt, hogy továbbra is sarkában vannak. Máté és Márk beszámolnak róla, hogy továbbra is csak vádanyag gyűjtése céljából ("kísértvén") (Mk 10,2; Mt 19,3) megkérdezik, hogy vallja-e Mózes válólevél-parancsát. Álláspontját ismerhették a galileai tanítások anyagából. A jézusi válasz alapján most a "kísértők" tudomásul vehetik, hogy Mózes - az ősökkel egy kalap alá vett jelenlevők "szívének keménysége" miatt módosított az isteni parancson. A választ ismét nem lehet másképpen érteniük csak úgy, hogy ők, az ő szívének keménysége az oka annak, hogy nem érvényesülhet az Isten törvénye. Jézus többes szám második személyben fogalmaz. Minden egyes találkozás tovább feszíti a húrt!

Lukács még beszámol a farizeusok megújuló botránkozásáról, amelyre az ad alapot, hogy Jézus tovább folytatja barátkozásait vámosokkal és bűnösökkel; továbbra is lábbal tiporva a Törvényt. (Lk 15,2) Jézus nem marad adós. Ugyanezen időszakra vonatkozóan (templomszentelés

után) Lukács közli a farizeusokról és vámosról szóló példabeszédet, melyet Jézus azoknak mond, "akik elbizakodtak magukban, hogy ők igazak, és a többieket semmibe sem vették..." (Lk 18,9)

Izrael társadalmának egyetlen csoportjával sem foglalkozott tanításában Jézus annyit, mint a farizeusokkal. Semmi eredményt nem ért el velük?

A farizeusi főhadiszálláson büszke öntudattal teszik fel az ottlevők a szónoki kérdést a főpapi szolgáltnak: "Hitt-e valaki Benne a tanácstagok és a farizeusok közül?". (Jn 7,48) A kérdésben rejlő egyöntetű választ kérdésessé teszi egy jánosi nyilatkozat: "Mindazonáltal a tanácstagok közül is sokan hittek Benne, de a farizeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából". (Jn 12,42) Az Ószövetséget reprezentáló legmagasabb testület tagjaiból voltak tehát, akik hittek az Atya Küldöttében! Miféle hit volt ez? János maga megmondja: megvallás nélküli hit. Olyan hit tehát, melynek semmi köze sincsen ahhoz, amit Jézus ezen a szón értett (47c num). Az eltérés tehát a két jelentés között (a farizeusoké és a Jánosé között) csupán terminológiai: nincs tartalmi különbség közöttük. Maga a jánosi nyilatkozat tanúsítja ezt: "De a farizeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából; mert inkább szerették az emberek dicséretét, mintsem az Istennek dicséretét". (Jn 12,42-3) A jánosi nyilatkozat tehát csak a tanácstagokra vonatkozóan engedi meg a "megvallás nélküli hitet". A farizeusokra vonatkozóan nem. Sőt éppen a farizeusokat teszi felelőssé azért, hogy a tanácstagok nem jutottak el a "megvallásos hithez".

Kik voltak ezek az emberek-dicséretét-szeretésben fogant hitű tanácstagok? Hogy főpap hitt volna Jézusban, ennek semmi nyoma. Hogy a szadduceusok közül (akár írástudókból, akár vénekből) akadt volna ilyen, ez sem valószínű. Nem, mert aki szadduceussá lett a Jézus-korabeli zsidóságban, az bizonyítványt állított ki evilágiságáról, a materiális igények iránti olyan fokú érdekltségéről, amelynek eleve el kellett utasítani az Örömhírt. Szóba aligha jöhetnek mások, mint a farizeusi szekta nagytanácsbeli képviselői: elsősorban mint írástudók, esetleg mint vének.

Hogy a farizeusokat meglegyintette a megvallásig és hűségig érni nem képes hitnek a szellője - erre legalább két adalékunk van. Egyértelműen írástudó-farizeus - Nikodémus, valamint Márk írástudója, aki nincs messze az Isten Országától. (Mk 12,28.34)

Farizeusnak (esetleg írástudónak is) lehet gondolnunk - érdekltségének intenzitása alapján - "a gazdag ifjú" tanácstagot, aki örökölni akarja az örökéletet (57f num), valamint Arimateai Józsefet, aki titokban (!!!) tanítványa Jézusnak, s aki - következőképpen - titokban várja az Isten Országát. (Mt 27,57-9; Jn 19,38-42; Mk 15,42-6; Lk 23,51) Abból is következik, hogy leginkább csak farizeusok kerülhetnek ily "hívökként", hogy a zsinagógából való kizárás csak arra a tanácstagra nézve lehetett veszedelmes, aki tanácstagságát a zsinagógákat kezükben tartó farizeusoknak köszönheti. A főpapok, a nagy vagyonú laikus arisztokrácia (vének), valamint a főpapok írástudó barátainak (szadduceusok) kizárása a zsinagógából - értelmetlen lett volna, hiszen fölötté álltak a zsinagógának.

Olyan hit volt ez a farizeusi hit, amely nem bírta el a sorsazonosság terhét, az emberektől kapható dicséretre való lemondást. Csak Márk írástudója marad az Isten Országának közelében - "nem messze attól". A gazdag ifjú szomorúan - távozik. Nikodémus csak éjszaka vállalja Jézust, és Arimateai József is csak akkor, amikor a Názáreti már kiszenvedett. A "nagyok" tragédiája ez! Hiába hallják meg a hívást. Csak a kicsik képesek elindulni a meghallott hívás nyomában (68b num)

c) Kaifás segít

E fél esztendőnek vidéki (júdeai-pérei) fele az őszi és téli jeruzsálemi borotvaél-szituációhoz képest csak álmos közjáték mindaddig, amíg Márta nem üzen Jézusnak. Lázár feltámasztása egyszerre újra élessé teszi a helyzetet. Olyannyira, hogy Jézus jobbnak is látja visszavonulni a nyilvánosság elől, s majd csak a húsvéti ünnepekre felmenők között lesz újra hallható és látható a nagy nyilvánosság számára.

A farizeusok jól megszervezett hírközlő hálózattal rendelkezvén, gyorsan értesülnek a Jézussal kapcsolatos eseményekről, Lázár feltámasztásáról is. (Jn 11,46) Oly nagy jelentőségűnek tekintik ezt az eseményt, hogy indítva érzik magukat beszámolni értesülésükről a főpapoknak is. Azok is nagy jelentőségűnek tekintik a Lázár-ügyet, s a farizeusok javaslatára egybe is hívják a Nagytanácsot. Tárgyalásukból kitetszik, hogy már nem a farizeusi főhadiszálláson vagyunk: Nem teológiai természetű probléma az, amellyel szembesülnek; a tárgyalás politikai jellegű. Hogy felbontja-e a Törvényt vagy sem, az itt nem érdekes. Érdekesebb viszont a csodák, de nem farizeusi szemszögből: Istenre mutatnak-e okozóként vagy a Sátánra? A politika szemével nézik a csodákat; a csodák, s ez újabb csoda politikai következményeit mérlegelik. Megállapítják: óhatatlan, hogy a széles néptömegek ne Messiást igazoló jelként tekintsék azt. Megállapítják, hogy ennek következtében olyan arányú lázadás bontakozhat ki, melynek az ország és nép teljes pusztulása lenne a következménye...ha "eképpen hagyják", tehát ha szabadon, ha életben hagyják Jézust. (Jn 11,47-8)

Vita bontakozik ki arról, hogy hagyják-e avagy sem. Kaifás egyszer csak megunja vitájukat, amely felette idegesítheti, mert a következő nem éppen hízelgő jellegű megállapítást teszi a vitázókról: "Ti nem tudtok semmit!". Kaifás úgy érzi, hogy Tanácsának tagjai mellébeszélnek, vitájuk fölösleges és értelmetlen. A témamegjelölés nem farizeusi-teológiai, hanem tanács-szintű, politikai volt. Alighanem Kaifástól eredt, hiszen a Tanács nyilván csak azért jöhetett össze, mert ő szükségesnek ítélte összejövetelét. A kaifási felszólítás - a bevezető sértő megállapítás után - az általa eleve megadott vonalat viszi tovább, amelytől az őt untató farizeusi vita nyilván elkanyarodott. Úgy gondolja, hogy nem probléma, mert nem lehet probléma, hogy egy ember pusztuljon el, vagy pedig egy egész nép. A farizeusok - Kaifás számára mellébeszélő jellegű vitája tehát arról folyt, hogy pusztuljon-e ez az ember vagy sem; azaz arról, hogy életben hagyhatják-e, avagy megölhetik-e.

A farizeusok nem tagadhatták meg önmagukat. Ebben a zárt körben különösen nem. Most nincsenek jelen feladatot végre nem hajtó templomszolgák, akikre tekintettel kellene lenniük. Zárt körben vannak, amelyben a farizeusok máskor is, mint a Törvény képviselői és védői szerepelnek; még hozzá azzal a hivatással, hogy keményen képviseljék ezt a szerepüket az elvilágiasodott és a pogánysággal kompromisszumokat kötő szadduceusokkal szemben; legyenek azok akár főpapok, akár azok írástudó "elv"-társai. Ebben a zárt körben elő kell hozniuk azt, amiről az akciók hevébe, akár önmaguk között, akár a templomszolgák jelenlétében nem eshetik szó. Elő kell hozniuk azt, ami ott van lelkek mélyén, s amit örömmel és készséggel tárnak fel a szadduceusok felé, hogy azok tanuljanak belőle, s láthassák mennyivel mélyebben és Istenre figyelőbben kezelik ők a kérdéseket..

Isten népének legfelsőbb szervében, melyben éppen az ő Istentől kapott hivatásuk az evilági politikai bölcsesség fölött a Törvényt képviselni, hogyan ne vessék fel a kérdés teológiai oldalát? Azt, hogy nem olyan egyszerű eldönteni a kérdést, hogy így hagyják-e Jézust, ahogy van, vagy pedig letartóztassák és megölik. Ha Gamáliel talán nincs is itt most közöttük, de a farizeusi szekta a maga egészében sem akárhogyan a gyülekezete. E gyülekezetben és gyülekezetből Gamáliel- és Saul-nagyságrendű, -felelősségű és -lelkiismeretű emberek teremnek. Az elmúlt két esztendő minden lelkiismereti gyötrelme benne lehetett ezekben a farizeusi felszólalásokban, amelyek elsősorban talán éppen Nikodémus, Arimateai József, a gazdag ifjú, az Isten Országától nem messze levő írástudó ajkáról hangozhattak el. Elhangozhatott: Lehetetlen nem gondolnunk arra, hogy kezet vetve a Jeleknek emberére, nem prófétát gyilkolunk-e - amit egyébként már annyiszor a szemünkre is vetett a Názáreti!

A hatalom emberét untatja ez a "lelkizés". A hatalom embere tisztában van feladatával: akármik is a szólamai, nem lehet más irányító elve - csak a siker. Végeredményben - gondolhatja Kaifás - ez a tanácsülés zárt tanácsülés és nem szólamszövegezés kifelé... Itt határozni és cselekedni kell, és a cselekvést semmi más meg nem határozhatja, csak annak a helyzetnek fenntartása-biztosítása, amelynek alapján ez a Tanács hatalomban van. Semmi sem indíthatja e Tanácsot olyan irányban, amely irány ezt a hatalmat veszélyeztetheti. Annál is inkább, mert megélik e hatalom önmagukon túli célját is: ország és nép fenntartását - úgy ahogy az ma és itt lehetséges. Értelmetlenek és gyerekesek az olyan elgondolások, amelyek akárminő megfontolások alapján is egy ország és egy nép kockáztatását rejtik magukban, amely országért és népért éppen ők felelősek történelmileg, s amelynek bukásával - végső érvként! - buknának ők maguk is. (Jn 11,49-50) Kaifás másfél évtizede viszi nagyobb baj nélkül ezt az állandó veszedelmekben fennálló kényes helyzetet: Isten népének életét körülveve a pogányoktól és fegyvereiktől. Kaifás most is tudja, mit kell tenni: "Jobb nekünk, hogy egy ember haljon meg a népért, és az egész nép el ne vesszen". (Jn 11,50)

A farizeusok megadják magukat érvelésének. Alighanem szívesen. Lelkiismeretüknek is gyújtottak gyertyát: e szadduceusi felelőtlen hatalomgyakorlóknak példát mutattak arra, hogy mi a Testvérért való felelősség kinja és gondja; de utána engednek a hatalom érvelésének: s ezzel a farizeusok példát mutatnak a farizeizmusra - a "képmutatás" értelmében. Egész helyzetüknek alapvetően kompromisszumos volta most újra érvényesül, ha nem is a megszokott irányban. A Törvényhez való hűség és a pogány eltűrése - ez az alapvető kompromisszumuk. Mostani kompromisszumuk: egy meggondolás Jézus mellett, majd szívesen engedni Kaifásnak. Mert abból a buzgólkodásból, amellyel igyekeznek érvényt szerezni e tanácsülés határozatának, s abból a buzgólkodásból, amellyel - miként a múltban is - fölibe nőnek az elkövetkezők során is a szadduceusoknak, nem kétséges, hogy örömmel vették Kaifás érvelését, aki túlságosan őket lelkiismereti aggályaikon.

A határozat nyilvánvaló: megölik Jézust. "Ama naptól tehát az volt az elhatározásuk, hogy megölik Őt". (Jn 11,53)

d) Meghiúsult tervek

A végrehajtás azonban nehézségekbe ütközött, mert Jézus kitért előlük. Csak, amikor a húsvét elközelgése - a Jeruzsálembe érkező zarándokok ajkán - újból hallhatóvá teszi Jézus nevét a városban, akkor ölthet korábbi - elvi - határozatuk konkrétabb, végrehajtás-alakú formát: "Ha valaki megtudja, hol van, jelentse, hogy letartóztassák". (Jn 11,57) E parancsot természetesen csak a Nagytanács adhatja ki, de ebben nemcsak a főpapok hanem a farizeusok is benne vannak. A farizeusok végrehajtó szerepe jelentősebbnek is tetszhetett a Nagytanács tagjai számára, mert a főpapok tömegbefolyása aligha mérkőzhetett a farizeusokéval. Ez utóbbiak bizonyosak lehettek abban, hogyha valahol feltűnik, ők értesülnek róla: "A papi fejedelmek és a farizeusok is parancsot adtak, hogy ha valaki megtudja, hol van, jelentse...". (Jn 11,57)

A dolgok azonban másképpen alakultak. Tartózkodási helyének megtudására nem volt szükség följelentőre. Nem, mert Jézus Jerikó vidékétől kezdve a zarándokok és tanítványai növekvő tömegével közeledik a fővároshoz. Jeruzsálem tövében, Betániában, - ma úgy mondanánk - ünnepi bankettet rendeznek tiszteletére. "Nagy sokaság értesült róla, hogy Ő ott van...", (Jn 12,9) s mentek Jézust- és Lázárt-látni. Kaifás szűkebb körű főpapi tanácskozást tart, melyen a főpapok úgy látják, hogy Jézus személye iránt megújuló lelkesedés kórokozóját is meg kell szüntetni: "...tanácskoztak, hogy Lázárt is megöljék; mivel hogy ... sokan Őmiatta...hívének Jézusban". (Jn 12,10-11) A farizeusok ez alkalommal nincsenek jelen. Jelenlétükben ilyen határozat aligha születethetett volna meg súlyos ellenvetések nélkül. Talán egy emberként szóltak volna: de hát mit vétett? Eszmei harcosok voltak ők, s ha gyilkolni akarnak, ehhez ki kell találniuk valami teológiai érvet. Valami olyant, aminő a Belzebub-vád volt. Ki kell találniuk, mert nem fordulhatnak létfenntartó eszményük, a Törvény ellen. Probléma-mentes, hatalmi-jellegű határozattal állunk szemben. A főpapok hatalomban vannak és ott akarnak maradni. Ami ezt veszélyeztet, azt minden egyéb meggondolást félre téve - le kell írni...; ha Lázárnak hívják a veszélyt, akkor Lázárt.

A farizeusok még az előző határozatnál tartanak: megtudni, hol van, és följelenteni. Nos, megtudhatják és jelenthetik is. Szemlélői a jézusi diadalmenetnek. A Jeruzsálem felé vezető út hangos a tömeg Messiás-jelszavaitól. A farizeusok ott állnak az út mentén, és oda is szólnak az előttük számárháton vonuló Jézushoz, hogy tiltsa meg azt tanítványainak. Titokban bújkálásra számítottak, s diadalmenettel vonul el előttük a Názáreti; csak annyit tehetnek, hogy megpróbálják fékezni a diadalmenet intenzitását. A bujkálónak elgondolt Jézus őket nyilvánosan megszégyenítő szavát hallhatják: Az érzéketlen kövek is felismernének már engem, csak ti nem akarjátok látni, kivel van dolgotok. (Lk 19,39-40)

Tehetetlenül nézik a fejleményeket. Újra összegyűlnek, és keserű szemrehányásokat tesznek egymásnak. Lelkiismeretüket is elhallgattatták már, s elintézték magukban, hogy végeznek vele, s a diadalmenet most nyilvánvalóvá teszi számukra, hogy hiábavaló volt lelkiismeretük elárulása. Úgy érzik, távolabb vannak céljuktól, mint valaha. "A farizeusok tehát így beszéltek egymásközt: Látjátok, hogy semmire sem mentek. Ime, az egész világ utánamegy". (Jn 12,19)

VEZETŐK III. NAGYTANÁCS

104. A VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI

a) Tehetetlenség

A farizeusok - saját bevallásuk szerint - tehetetleneknek bizonyulnak. A diadalmenetet követően a Jézus elleni harc irányítását egy tehetősebb szervnek, a Nagytanácsnak kell kézbe vennie. A diadalmenetet követő templommegtisztítás során ott van már a templom dolgában közvetlenül érdekelt Nagytanács is. A templom a főpapok legközvetlenebb érdekeltégi területe. A főpapok és írástudók (alighanem szadduceusi írástudók is) együtt méltatlankodnak a Dávid fiát kiáltozó gyermekek miatt, s közösen figyelmeztetik Jézust: "Hallod, mit mondanak ezek?" Jézus válasza most is öntudatos: "Hallom...", s válaszát nem érthetik másképpen, csak úgy, hogy már a gyerekek is látják, amit éppen csak ti nem láttok. (Mt 21,15-6)

Mikor kiadták a feljelentési parancsot, nem gondoltak rá, hogy az események tárgytalanná fogják tenni határozatukat. Nincs feljelentésre szükség. Diadalmenettel vonul be az ő városukba, és felforgatóan rendelkezik az ő templomukban. Tapasztalhatják, hogy a tömeg a Názáreti mellett áll. Világosan láthatják, hogy a nyíltszíni letartóztatásról le kell mondaniuk. "Féltek tőle, hiszen az egész nép lelkesedett tanításáért", ill. "mert az egész nép feszült figyelemmel hallgatta Őt". (Mk 11,18; Lk 19,48) Tanácsaltanok voltak: "Igyekeztek Őt elveszíteni, de nem tudták kitalálni, hogy mit tegyenek...". (Lk 19,47-8)

A bizonytalanságnak ebben a szituációjában kerülhetett sor Nikodémus éjszakai látogatására. Őt aligha nyugtathatta meg a Belzebub-vád. Az őszön a Nagytanács nem fogadta el azt a javaslatát, hogy beszélniük kellene ezzel az emberrel. (Jn 7,50-2) Most, ebben a holtpon-t-szituációban érezhette úgy, hogy ütött az órája annak, hogy magánszemélyként megtegye, amit a Nagytanács - bízva az adminisztrációs intézkedések célravezető voltában - feleslegesnek tartott. Nikodémus lemérheti, hogy szándékát bejelenteni a Nagytanácsnak - életveszélyes bejelentés volna. Éppen ezért éjjel és titokban keresi meg, talán Jézus szokott éjjeli tartózkodási helyének egyikén: Betániában vagy az Olajfák-hegyén. Nem a titkos tanítások közlésére alkalmasnak tudott éjjeli és diszkrét találkozás magyarázza tehát az éjjeli órát.

Az evangélista nem említi, hogy "kísértve", azaz vádanyag céljából kereste volna meg Őt. A megszólítás is, a témamegnyitás is őszintének hat: "Rabbi, tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul...". (Jn 3,2) Az a farizeus szólal meg ezekben a szavakban, akit Kaifás politikus érvelése nem nyugtathatott meg. Személyében az a farizeus közeledik Jézushoz, aki nem követte el a Szentlélek elleni bűnt, ő a csodákat csak arra képes magyarázni, hogy a csodatevővel együttműködik az Isten: "mert senki sem képes ezeket a jeleket tenni, amelyeket te teszel, ha csak nincs vele az Isten". (Jn 3,2)

Első alkalom, hogy írástudó ennek megvallásával közeledik Hozzá. Ritka pillanat. A törvény-beteljesítés Jézusa, egész emberi lényünk kicseréléséről beszél az írástudónak. Nem is a tudatátalakítást és az ezt követő bűnbánattartást (metanoia) kínálja fel neki, hanem ezeknek lételméleti gyökerét: újjászületést az Isten Lelkében. Az evangélista nagy szeretettel rajzolja Nikodémus alakját: Nikodémus szót is emel Jézusért, illően el is temeti. (Jn 7,51; 19,39) A találkozást mégis teljesen sikertelenként kell leírnia. A Nikodémus által adott válaszokban-reflexiókban - minden személyi jóindulata ellenére is - le nem dönthető fal emelkedik Jézus és a Nikodémustól is képviselt farizeusi alapállás közé. Reflexióinak következtében Jézus kénytelen Nikodémusra vonatkozóan is - többes második személy: "nem hisztek" - alkalmazni a farizeusi felekezet egészének a képét. Mégpedig Nikodémusra - minden bizonnyal - fájdalmasan ható módon: "az emberek jobban szeretnék a sötétséget, mint a világosságot...aki az igazságot teszi, a világosságra megy...". (Jn 3,19-21) Fájdalmasan, mert szavait a Hozzá csak éjszakában, (Jn 3,2) tehát sötétségben eljönni merő Nikodémusnak mondja, aki csak a sötétben vállalja - úgy-ahogy - Őt, és fényes nappal együtt van a Sötétség fiaival.

b) Közvetlen akció

Amit a Nagytanács az évek során sohasem tett, most megteszi. Megkeresi és tárgyal vele. Terve ellenére. Nem mint letartóztatott személyhez szólnak hozzá, hanem mint a templomban a népet tanító szabad emberhez, akit lelkes tömeg gyűrűje vesz körül. Márk és Lukács szerint felvonul a Nagytanács egész képviselete: "főpapok, írástudók és vének". (Mk 11,27; Lk 20,1) Felkérdezik Jézust hatalmának - nyilván tanításban és csodatevésben és a tekintélyi erővel véghezvitt templom-megtisztításban megnyilvánuló hatalmának - eredete felől. Jézus kitér a válasz elől. (Mt 21,23-7; Mk 11,27-33; Lk 20,1-8) Kitér, mert merő vádanyagnak szánják feleletét. Ha Atyjától kapott küldetéséről beszélne nekik, legjobb esetben kívánnák az igazoló égi jelet. Belekényszeríthetnék egy olyan szituációba, melyben két tűz közé kerülne: rákérdezhetnének további messiási célkitűzéseire, és kereken nemet kellene mondania arra, amit az Érte lelkesedő, Őt körülvevő tömeg most már nagyon türelmetlenül vár, remél Tőle.

A választott nép szakrális vezetőségének Jézus nem számol be küldetéséről. Áron utódját, az Ószövetség főpapját, "pápáját", nem méltatja - a tanúbizonyságra. Vele szemben nem teszi meg azt, amit bőséggel megtett évek során a nép egésze, és az írástudók számára is. Neki nem magyaráz. Miért? Mert teljesen értelmetlen. Értelmetlen, mert a hatalom embere. Ez a találkozás sajtolja ki Jézusból egész pályájának talán legkeményebb hangját. Az Ó- és Újszövetség főpapjának találkozása - talán ez a letragikusabb mozzanata a Messiás két és fél esztendőre nyúló különböző találkozásainak.

Isten és az Ő népe találkozik egymással ezekben a találkozásokban. Kétezer esztendőn keresztül nevel az Isten magának egy népet, hogy alkalmassá tegye a találkozásra Fiával. E népnek szakrális vezetője, főpapja, nem jobb és nem rosszabb, mint amilyen általában lehet az, aki egy népnek (ám főpapi, szakrális) uralkodója. S éppen ezért Isten népének szakrális vezetője e vezetői mivoltából kifolyóan csak úgy képes nézni az emberi alakot öltött Istent, ahogyan nézi. Rá van bízva egy nép - Pilátus bízta rá -, s e hatalmi szerepe nem enged meg számára más hozzáállást az emberi alakban előtte álló Istenhez, minthogy meg akarja ölni Őt. Az Isten főpapja meg sem vizsgálhatja,

hogy Istentől való-e a Názáreti. A Názáreti nem is válaszol Kaifásnak, mert aki úgy viselkedik, ahogyan a Názáreti, azt Kaifásnak a maga hatalmi felelőssége alapján csak kiírtani lehet a dolga.

Ha Kaifás embernek különb lett volna, mint amilyen volt, már rég megölette volna, vagy legalább is letette volna a Prokurátor. Mert a Prokurátor nem tűr maga mellett első főpapként sem szentet, sem hőst, sem kalandort... csak megbízható csatlóst. És Kaifás az. Ennek folytán így gondolkodik: Produkáljon a Názáreti égi jelet és égből való katonai erőt és tüntesse el a Prokurátort...Akkor Kaifás térdre fog borulni a Szabadító előtt. De sétálni föl s alá az országban, s hitegetni a reményekkel teli szegénységet egy csodálatos ország képeivel, hogy a végén a kirobbanó lázadás következtében csak folyják a vér értelmetlenül, az Isten népének vére a pogányok kardjairól...ezt Kaifás nem engedheti. Ha megengedné, felelős lenne saját lelkiismerete előtt, a Prokurátor előtt is. Az ország és a maga érdeke is kívánja, hogy a sétálgatásoknak végét szakassza. S ez csak egyetlen módon lehetséges: meg kell ölnie a Názáretit.

Mindez meghatározza Jézus válaszát és magatartását. Nem számol be Kaifásnak arról, hogy honnan a hatalma. Helyette Kaifásnak el kell viselnie a két fiúról szóló példabeszédet, és azt, hogy őket példázza a fiú, aki csak mondja, de nem megy el dolgozni Isten szőlejébe. El kell viselnie a nép füle hallatára, hogy a vámosok és a parázna nők is megelőzik őt és főpaptársait Isten Országában, mert azok megnyíltak János igazságának, ők azonban elzárkóztak az elől. El kell viselnie Kaifásnak a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédet is: A szétmorzsolás és összezúzás prófétái képeivel és prófétai hangon közli vele a Názáreti nyílt színen, hogy elvéteik az Isten Országa attól a néptől, amelynek ő Istentől felkent vezetője. (Mt 21,23-45) "Istentől felkent" - a negyedik evangélium jó fél századdal az események után is karizmatikus személynek tekinti az istengyilkos főpapot. (Jn 11,51)

Csoda-e, ha azonnal és helyben le akarják tartóztatni e képtelen sértések miatt? Meg is tennék, ha volna mód rá. De ott a nép, amelynek mindez tetszik, és nem tűrné el a letartóztatást, hanem Kaifás ellen fordulna. Kaifás mindent lenyelve elvonulhat megvert kutyaként a hasonlóképpen megvert Nagytanácstól kísérvé. (Mt 21,46; Mk 12,12; Lk 20,19) A Nagytanács első és utolsó nyílt színi akciója tehát teljes kudarcba, sőt szégyenletes kudarcba fulladt.

c) A pártok akciói

A Nagytanács e sikertelensége után a farizeusok újból magukhoz ragadhatják a kezdeményezést. Főhadiszállásukon tanácsot tartanak. (Mt 22,15) Nekik bőséges tapasztalat áll rendelkezésükre a galileai évből és az őszi hónapokból, hogy Jézussal nem lehet sikerrel vitázni. Kövekkel lehet csak győzni ellenében, szóval nem. Előrenéznek. Világos előttük: a Prokurátor kezére kell juttatni Őt. (Lk 20,20) Ehhez azonban vádanyag kell. Méghozzá olyan, amelyből nyilvánvaló, hogy a Názáreti élete sérti a Birodalom érdekeit. Az a vádanyag, amelyet ők két év óta szorgalmasan gyűjtögetnek ("áthágja a Törvényt"), ott nem használható.

Kaifás érvelésének hatására a lelkiismereti problémákon magukat már túltevő farizeusok, akik a Birodalom legelszántabb elvi ellenfelei a Nagytanácson belül, most... a Birodalom érdekeit sértő Jézust akarják

átadni a Prokurátornak. Újból felveszik tehát a kapcsolatot politikai ellenfelekkel, a heródiánusokkal. (Mk 12,13; Mt 22,16) Velük egyetértésben kidolgoznak egy kérdést, amelyen a még olyan ügyesen vitázó Jézusnak is el kell csúsznia: "Szabad-e adót fizetni a császárnak vagy nem? Fizessünk-e vagy ne fizessünk?". (Mk 12,14) Ha azt felelné rá, hogy nem, akkor a Heródiánusok, Róma emberei tanúsítják majd feleletét mint Róma elleni izgatást, a Prokurátor előtt. Ez lenne számukra a szerencsésebb változat. De nem lenne megvetendő az ellenkező felelet sem, mert ezt a választ hallja majd a tömeg, amelynek jelenlétében teszik föl kérdésüket. S ez a válasz kiábrándítja majd a népet abból a Szabadító-Messiásból, aki adót akar fizettetni Isten népével a pogány javára. Úgy gondolják, akármit is válaszol, el kell buknia. Korábbi gyakorlatuk alapján taktikai alátámasztásként tanítványi magatartást színélve lépnek Jézus elé. Köszöntőjük mögött elbújhat a Nikodémusé. Tanítónak címzik, igazat mondóként köszöntik, akinek nincs más irányító szempontja, csak az igazság, s aki ezen az alapon tanítja az Utat, mégpedig az Istenét. Megkérlik, igazítsa el tehát őket ebben a nehéz kérdésben. (Mk 12,14; Mt 22,16; Lk 20,21)

A jézusi válasz azonban újra csak áthúzza számításaikat. A kapott felelet az első célra teljesen alkalmatlan. (Mk 12,15-6) "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!" - ez nem vádanyag Pilátus ítélőszéke előtt. De a második célra is alig használható. Még azt sem mondhatják Jeruzsálem népének, hogy a Názáreti adófizetésre bízta őket. Felelhetnék: nem mondta meg a Názáreti, hogy mi a császáré. Taktikai ügyességükre is megkapják a már máskor is hallott választ: "Képmutatók!". (Mt 22,18)

Az egész akció végeredménye: "Így egyetlen szavába sem tudtak belekötni a nép előtt". (Lk 20,26) Ismét eredménytelenül, nemcsak a Nagytanács ...ők is elmehetnek. (Mt 22,15-22; Mk 12,13-7; Lk 20,19-26)

A szadduceusok úgy gondolják, hogy most rajtuk a sor. Majd ők két vállra fektetik a Názáretit. Először és utoljára, ez egyetlen alkalommal önálló akcióba fognak a szadduceusi írástudók. Jézus először találkozik szemtől szembe velük mint testülettel. Hangja szelídebb is: tévedésben vagytok, nem ismeritek az írásokat, nem ismeritek Isten erejét. Tanítói és nem sértő hangon szól hozzájuk. Ennek a jelenetnek pikantériája van: Jézus tapsot kap a farizeusoktól. A racionalista szadduceusok biztosra mennek a "hét férj, egy feleség" problémával. Majd ők megoldják nyíltszíni szellemi legyőzésének feladatát, s egyúttal a farizeusokon is ütnék egyet, azok feltámadáshitén. Jóleső érzéssel tölti el a farizeusokat, hogy Jézus megvédte feltámadáshitüket e racionalistákkal szemben. "Mester, jól feleltél!" - mondják "néhány írástudók". (Lk 20,39; Mk 12,28)

Ezek aligha lehettek mások, mint farizeusok. Ez az akció is sikertelenül végződött. (Mt 22,23-33; Mk 12,18-27; Lk 20,27-40)

Jézus végre tehetett valamit, ami örömet szerzett a farizeusoknak. Több okon is örülhettek a szadduceusok elhallgattatásának. A szadduceusok megszegyenülése - ez az egyik. Csak ők, a farizeusok lehetnek képesek megbirkózni a feladattal - ez a másik. "A farizeusok pedig hallván, hogy a szadduceusokat elnémította, egybegyűltek." (Mt 22,34-40) Újra ők próbálkozhatnak tehát. De mintha zavar volna soraikban. "Kísértvén" kérdezik ugyan Őt, de ez az újabb akció egy soha eddig nem tapasztalt eredménnyel záródik: egy farizeusi írástudó közös véleményre jut a Törvény dolgában Jézussal, és a Názáreti meg is dicséri őt. Egyetlen alkalommal történik ez az esztendőök során. A dicséret nem is akármilyen: "Nem vagy messze az Isten Országától". (Mk 12,34) Az egyetértés a Törvény beteljesítés vonalán jön létre.

d) Sikertelenség

Ennyi győzelem után Jézus átveszi a vita irányítását. Maga tesz fel kérdést az egybegyűlt farizeusoknak. (Mt 22,41) Az Írásból igazolja azt, akit a zsoltár így említ: "Dávid fia"; Dávid tehát a maga urának mondja a maga fiát. Megkérdezi tőlük, hogyan lehetséges ez. A kérdésfeltevésnek két eredménye van: Az egyik: "egy szót sem tudnak felelni"; a másik: "nem is merik Őt kérdezni többé". (Mt 22,46) A Nagytanács-szintű kísérlet ezzel befejeződik. Még hozzá minden eredmény nélkül. Nem sikerült a vállalkozás: leválasztani Jézusról az Érte lelkesedő tömeget. S így az utolsó szó már Jézusé.

A szinoptikusok egyöntetűen hozzák a fenti előzmények után Jézus vádbeszédét az írástudók ellen a tömeg füle hallatára. (Mt 23,1-39; Mk 12,38-9; Lk 20,45-7) Megsemmisítő képet rajzol azokról, akik Vele szemben akarják védeni a Törvényt. Igen - mondja Jézus -, ők a Törvényt hivatott védői, és hallgatnotok kell rájuk, hiszen a Törvényt mondják. De nem teljesítik, csak terheket raknak a Törvénnyel magukra és másokra, anélkül hogy biztosíthatnák a bejutást az Isten Országába. (Mt 23,2-4.13.15.) Cselekedeteikkel nem a Törvényt teljesítik; csupán annak lényegtelen külsőségeit: szűnyogot szűrnek és közben tevét nyelnek. Hosszú imádságokkal, tizedfizetéssel a külső tisztasági törvénynek megtartásával vannak elfoglalva, miközben elhanyagolják a Törvény lényegét és a belső tisztaságot. (Mt 23,14.23-6)

Valójában a pénz a mindenük; felélik tehát az özvegyek és árvák házait, a tetteikre rávilágító prófétákat pedig rendre meggyilkolják. (Mk 12,40; Lk 20,47; Mt 23,14.16.29-35) Nem is a Törvény az, ami elsődlegesen mozgatja őket. Azt akarják, hogy tiszteljék őket az emberek, valójában mindent ezért cselekednek. (Mt 23,5) Ezért igénylik a hosszú köntösöket, a köszöntéseket, a megtitulálásokat, a főhelyeket, a zsinagógai elől-üléseket. (Mt 23,5-7; Mk 12,38-9; Lk 20,46) Elsősorban ők felelősek azért, hogy elvéteik e néptől az Isten Országát. (Mt 23,37-8)

Súlyosabb ítélet is vár rájuk, mint másokra. (Mk 12,40; Lk 20,47)

Kaifás politikai érvelése a nép vezetői felől és részéről fölégetett minden hidat, amely Jézushoz vezethetett volna. Ez a vádbeszéd a jeruzsálemi nép jelenlétében elvégezte ugyanezt a hídfölégetést Jézus részéről is.

105. KAIFÁS CSELEKEDETEI

a) Nép nélkül

Az eseményekből a Nagytanácsnak le kellett mérnie, hogy Jézusra vonatkozó szándékaikhoz nincs mód alátámasztást, igazolást kapniuk a népakaratból. Ez egyet jelentett azzal, hogy a nyilvános letartóztatás nem lehetséges. Ennek folytán újabb és újabb tanácskozásokra van szükségük a nagy tárgyalóban: hogyan ölhessek meg a Názáretit. Hiszen terveik egymás után kudarcot vallottak: értelmetlenné vált a feljelentési terv is, lehetetlenné vált a letartóztatás terve is. (Lk 22,1-2; Mt 26,3-4; Mk 14,1-2)

Erre az időre eshetik Júdás látogatása a Nagytanácsnál. A főpapok és a nép többi vezetői tárgyalnak az áruló tanítvánnyal a letartóztatás végrehajtásának hogyanjáról. (Lk 22,4) Megállapodnak az egyetlen

lehetségesben: "nép nélkül"; a nép jelenléte nélkül kell megtörténnie a letartóztatásnak, és Júdás feladata megtalálni ennek a módját. A nép mit se tudjon róla, s csak a letartóztatás befejezett, kész tényével találkozzék. (Lk 22,6)

A Nagytanács nagy tanácstalanságban volt, s Júdás jelentkezése sokat segített. A szinoptikusok mind megjegyzik, hogy "megörültek" Júdásnak és ajánlatának. Boldogan fizettek szolgálatáért. (Mt 26,15; Mk 14,11; Lk 22,5) A keddről szerdára virradó éjszaka Júdás el is végzi vállalt feladatát. A Péter kardját hüvelyébe dugató Jézus segít neki.

A farizeusok különszerepe és vezetős szerepe ezzel véget ért. A következőkben már a szadduceusoké az irányítás. Az igazi hatalomgyakorlóké. Az elkövetkezők az ő mesterművük, a főpapoké. A hatalomgyakorlók jogászok. Amit tesznek, azt a jognak, a törvénynek igazolnia kell. Csakhogy a Jézus korabeli Jeruzsálemben két jog és két törvény van. Izraelé és a Birodalomé. A Názáretit meggyilkolás megokolásának is számolnia kell ezzel a két joggal. Kell egy Törvény-szintű és egy Birodalom-szintű megokolás, s a kettőt egybe is kell hangolni. A Nagytanács, amely a letartóztatástól kezdve főtörvényszék Jézus számára - a Törvény-szintnek a színhelye. Pilátus udvara és törvényszéke képviseli a Birodalom jogát. A két jog különbözőségéből következik, hogy amiért Birodalom-szinten majd elítélnék, azért nem lehet elítélni a Nagytanács előtt. S ami miatt elítélik Izrael főtörvényszékén, azért nem fogja elítélni Őt Pilátus.

b) Az istenkáromló

A Nagytanács előtt tehát a mózesi Törvény megsértőjeként lesz méltó a halálra. A tanúvallomások semmit sem tudnak bizonyítani ellene. Kaifás kérdésére azonban Jézus maga vall önmaga ellen...vallomása pedig kimeríti a főtörvényszék tagjai számára a Törvény halálbüntetéssel sújtandó fokú megsértését. Az Annástól vezetett magánkihallgatás alkalmával Jézus még nem hajlandó tájékoztatást adni tanítása és tanítványai felől; arra hivatkozik, hogy Vele kapcsolatban minden köztudomású. (Jn 18,12-4.19-24) A hivatalos kihallgatás során a hamis tanúvallomásokkal szemben néma marad, de Kaifás főpapi kérdésére vall. Vall, bár előzőleg elmondja, hogy nincs értelme felelni a kérdésre, hogy Ő-e a Messiás. Hiszen úgy sem fogadják el vallomását, s az el nem fogadás okát sem tudják megmagyarázni Neki. Ennek leszögezése után, azonban ünnepélyesen és kimerítően teljesíti ebben az órában küldetését...az Ószövetség első főpapja irányában is. Nemcsak megvallja, hogy Ő a Messiás, az Isten Fia, hanem még hozzá is tesz valamit: "Látni fogják Őt ülni az Atya jobbján, és eljönni az ég felhőiben". (Lk 22,67-70; Mk 14,61-2; Mt 26,63-4)

Ez a vallomás elegendő a Törvény-szintű halálos ítéletre. Vallomása kimeríti a káromkodás bűnének tartalmát, amelyért a Törvény a megkövezés szankcióját írja elő. Kimeríti, mert egy ember Istennek állítja önmagát. Amikor ez a vallomás az összekötözött kezű és már felpofozott Jézus ajkáról elhangzott, az akkor és ott, s a jelenlevők számára valóban káromkodásnak tetszhetett. A "Seregek Ura"...ez itt? (Mert "hadúr" is volt Isten az Ő választott népe számára.) Hogy a szolgálta, a megpofozottság és összekötözött kéz legyen az Isten jellemző emberi alakja - ez tökéletesen megfoghatatlan volt számukra. Amikor diadalmasan tanított, akkor is elviselhetetlenek voltak ezek a magát Istennel azonosítások, s a jámbor zsidó kezének akkor is keresnie kellett a

köveket. De ebben a megalázott állapotban - a végtelen méltóságú Isten szintén igen nagy méltóságú főpapjai számára - egyértelmű képtelenségnek és istenkáromlásnak tetszhetett a vallomás.

Ebben az órában talán még a farizeusok is elfeledték minden lelkiismereti gyötrelmüket, s a ruhaszaggató főpapi fölháborodás érzelmileg is felfokozott pillanatában talán nyugodt lelkiismerettel gondolhatták, hogy valóban a Törvény és az Isten ügyét képviselik. Talán Kaifás részéről sem volt csupán merő színjáték, hogy megszaggatta ruháit. A "Seregek Ura"-istenkép győzött benne a védtelen "Szeretet" istenképe fölött. S talán e lelkük legmélyén élő istenkép erejében és védelmében is mozdultak, amikor sorban szemén köpték és sorban felpofozták ezt a minősíthetetlen istenkáromlót, aki vallomásával bizonyosságot tett az ütest nem ismerő és kiszolgáltatott Szeretet-Istenről. (Mt 26,57-68; Mk 14,53-65; Lk 22,63-71) Márk jelentése szerint "mindnyájan" (Mk 14,64) méltónak találták Őt a halálra. Ott volt-e ezen a szerda reggeli főtörvényszéki ülésen Nikodémus? Ott volt-e Arimateai József? És a "gazdag ifjú" tanácsstag? És az Isten Országától messze nem levő törvénytudó? Ha egyszer "mindnyájan" ott voltak?! Nem mentek el, mert szólani Jézus érdekében nem mertek, elítélni pedig nem akarták? Vagy ott voltak és együtt szavaztak? Ott voltak és nem szavaztak, hanem némán figyelték az eseményeket? Ott voltak és szót emeltek?... Ez a legutolsó változat nagyon valószínűtlen. A főtörvényszéki ülésről a tanítványok - nem lehettek rajta jelen - csak információkat kaphattak. Jézus szimpatizánsaitól, majd a feltámadás után Magától Jézustól. Lehetetlen, hogy be ne számoltak volna az informátorok, hogy voltak, akik felemelték Jézusért szavukat. Ha lettek volna ilyenek...! A szájhagyomány s az evangélisták hogyan hagyták volna ki, ha lett volna ilyen értesülésük! Az se nagyon valószínű, hogy módjuk lett volna a fentieknek otthon maradni az ülés idején; veszedelmes lett volna az számukra.

Minden arra látszik mutatni, hogy ott voltak. Ott voltak, nem szavaztak és hallgattak. Nem volt név szerinti szavazás, csak közfelkiáltás, melynek során nem lehetett különösebben feltűnő, ha egyesek hallgattak. Ezt megtehették anélkül, hogy kellemetlen következményeket vontak volna magukra. Talán ez a tényállás húzódik meg Lukácsnak Arimateai Józsefről mondott szavaiban: "Ez nem értett egyet határozatukkal és eljárásukkal"! (Lk 23,51)

Akárhogyan is volt, Isten népének legmagasabb és Isten Törvényének megőrzésére létrehívott testülete, ellenvélemény elhangzása nélkül- mondta ki ítéletét: az Istennek nem lehet helye az Isten népében sem: ki kell Őt írtani népe köréből. Ki kell írtani, mert az ember kétezzer esztendőös nevelés után is csak olyan törvényt hajlamos Isten törvényeként magáénak tudni, amelynek színe előtt az Isten törvénszegőnek minősül, ha egyszer emberi alakot öltve a Szeretet-Isten el nem hallgattatható hangon belekiáltja a világba a maga szeretet-programját. Mert nemcsak úgy igaz, hogy ami az emberek szemében kiváló, az az Isten szemében utálatos; hanem fordítva is: ami az Isten szemében kiváló, az az emberek szemében utálatos. (Lk 16,15)

A Szentháromság életét a kicsiségben-szegénységben-erőnemalkalmazásban emberi viszonyokra lefordító Jézusnak utálatossá kellett lennie a választott nép előtt - a kétezzer esztendőös nevelés ellenére is. Egy újabb kétezzer esztendő múltán meg nem gyengült erővel mered elibénk G. B. Shaw kérdése, melyet az egyház által rakott máglyán történő elégetésen keresztül az Isten szentjének bizonyuló Johanna ajkára ad: "Istenem, Istenem, aki a mindenséget megteremtetted; ez a te szép földi világod, mikor fogadja már be a Te szenteidet? Mikor? Sokára, Uram? Sokára?".

Alighanem Jézus is erről a Shaw-i kérdésről elmélkedett a főtörvényszéki ülés után, amikor Isten választott népe kieszelte azt az elmés társasjátékot, melyben Jézus gyakorolhatja prófétai képességeit, és nevén nevezheti - ha tudja azokat, akik kezükkel, vagy - azt óva - bottal verik a fejét. (Mt 26,67-68) Erről elmélkedhetett a Magasságbeli főpapjának börtönében szerdáról csütörtökre virradó éjjel, ha ugyan békében hagyták Őt az örök, s ha az ütések és a sebek fájdalma nem tett Számára lehetetlenné minden egyebet azonfelül, hogy fáj és szenvedett.

c) Hazudni kell

Csütörtök reggel újra összeül a főtörvényszék. (Mk 15,1; Mt 27,1) Azért is, hogy a törvényességnek megfelelően felolvassák számára a hivatalos ítéletet? Nemcsak ezért kell összeülniük. Kaifás részére csak ezután kezdődik a dolgok neheze. Csak Törvényszinten van már elintézve a Názáreti, csak az izraeli jog pecsételte meg még halálát. Kaifás leszerelte a farizeusok lelkizését, s a törvényt nem ismerő népet egy kijózanító kész tény elé állította. A farizeusok együtt szavaztak vele, s akik által figyeltette a néphangulatot, azok jelenthették, hogy semmi jele bármiféle népi zavargásnak. Ezek sem voltak könnyű dolgok, de most következett a nehezebb: (Mt 27,2) a Prokurátor, a gőgös római, akivel szemben Kaifás nem egyenrangú fél, hanem csupán egy megvetett, piszkos, barbár nép vezetője. Ravaszsága lehet ugyan a rókáé, de a prokurátornak alattvalója, csatlósa csupán.

A tervet egyébként a két főtörvényszéki ülés között - mondjuk szerda délután - Kaifás szűkebb köre már alaposan megtárgyalhatta. Annak tervét, hogy miként lehetne elnyerni a Pogány beleegyezését a Názáreti kivégzésébe. Legjobb az lenne, ha semmit sem kellene mondaniuk. Pilátus egyszerűen tudomásul is vehetné, hogy törvényeik szerint a Názáreti halált érdemlő bűnt követett el, s Pilátus csak ráútné ítéletükre a Birodalom pecsétjét. Ez volna a legegyszerűbb, de sajnos ez nem valószínű. Annyira nem vagyunk jók nekik; ő is ellenséget érez bennünk, ahogy mi is benne.

Valamit csak kell majd mondaniuk. S ez a valami nem lehet a főtörvényszéki ítélet indoklása. Pilátus nem fog a maga hatalmával belesegíteni abba, hogy erősítsék azt a Törvényt, melynek alapján oly makacsul elzárkóznak a hellénizálás, a romanizálás elől. Pilátus számára csak a Názáretit vesztő szándékuk igazi oka lehet elfogadható; elítélésének főtörvényszéki ürügye nem. Pilátus csak azt érthetné meg, hogy "mindnyájan hisznek benne", hogy "az egész világ utána fut". Elő kell tehát adniuk Pilátus számára a néptódulásokat, a diadalmenet jelszavait, s igazolniuk kell előtte az egész két és fél esztendő mozgolódásnak nyilvánvalóan Róma-ellenes jellegét. Igazolniuk kell a Názáreti Róma-ellenességét. Mert azt még sem mondhatják el Pilátusnak, hogyha pár száz vagy pár ezer zsidó férfi összesereglik, az olyan szikra, amelyből bármikor lángra lobbanhat a fegyveres lázadás Róma ellen. Ezzel a még megmaradt szabadságukat ásnák alá. Jézust Róma ellenségeként kell bemutatniuk Pilátusnak. De hogyan tegyék ezt?

Hiszen le kell mérniük, hogy két és fél esztendő alatt egyetlen olyan jézusi nyilatkozat sem jutott a nagyon is figyelő farizeusok tudomására, amely Róma- vagy prokurátor-ellenes lett volna. Jézus úgy tanított, mint akit teljesen hidegen hagy az a kérdés, amely központi jelentőségű volt minden zsidó számára, s elsődlegesen az Érte lelkesedő tömegek számára. Jézus nem szólt a megszállók és a megszállás ellen.

Hiába próbáltak kiprovokálni belőle ily nyilatkozatot; a farizeusi-heródiánusi akció az adópénzzel - meghiúsult. Jézus nem foglalt állást az államhatalom ténykedéseivel szemben: ha Pilátus lemészároltat egy csomó embert, ez a politikai természetű történés Számára csak egy szempontból bír jelentőséggel: erre hivatkozva sürgeti a tudatátalakítást a Maga Örömhíre javára. (Lk 13,1)

Le kell mérniük a tényállást, és azt is, hogy hazudniuk kell. De igazolják magukat: Ha ölhetünk azért, hogy megmenthessünk egy népet, akkor nyilvánvaló, hogy egy hazugság még kevésbé lehet akadálya a szent ügy érvényesülésének. Ellenkezőleg! Aki nem gyerek és érti, mit jelent ez a szó "felelősség"; aki nem gyerek, jól tudja, hogy akkor jár el felelőtlenül és erkölcstelenül, ha ily esetben, amikor egy nép élete forog kockán, nem öl és nem hazudik. A cél meghatározza és igazolja az eszközöket. Nem mondhatják el Pilátusnak, hogy Jézus ugyan egyetlen szót sem ejtett a Birodalom ellen, de népük számára egyetlen fontos kérdés van a világon, és ez éppen az, hogy ne székeljen prokurátor Jeruzsálemben. Ezért veszedelmes a tömeg bizalma Jézusban, és ezért kell eltenni láb alól ezt az embert. S így nagyon kínos a főpapok számára, hogy a Názáretinek egyetlen szava, gesztusa sincs, amely "igazi" messiási ambíciókat mutatna.

Nem lehet mit tenniük, hazudniuk kell: "...a népet félrevezeti és tiltja a császár adójának fizetését". (Lk 23,2) Tervüknek megfelelően elő is adják a vádat Jézus jelenlétében Pilátusnak. (Mk 15,2-3; Mt 27,12; Lk 23,1-5) A prokurátor nem találja Őt bűnösnek, és Kaifás terve összeomlik.

De új reményük támad. Pilátustól kapják az indítást: menjenek Heródeshez. Újra reménykednek: talán már beért a gyümölcse a farizeusok immár második esztendeje tartó heródiánus kapcsolatainak, frontszélesítésének. Talán Heródes vállalja a galileai illetőségű (mert Názáretből származó) Jézus halálra ítéelésének végrehajtását. A Jézust vezető pogány katonák nyomában mennek a főpapok Heródes palotája felé, s a körülbelül tíz perces úton meg is beszélhetik, hogyan fogják tálalni az ügyet Heródesnek. Velük együtt mennek a frontszélesítő írástudók is. Heródes elé érve, teljes és közös igyekezettel vádolják Jézust. Újabb kudarc. A sem a vádakra, sem Heródesnek nem felelő Názáretit a király csak bolondnak nyilvánítja, de köszönettel elhárítja magától az illetékességet, és katonákkal visszavezetteti Jézust Pilátushoz. (Lk 23,9-12)

A csütörtöki nap is elmúlt eredmény nélkül. Péntek reggel tárgyalhatnak megint a Pogánnyal. Mit mondjanak neki? Nincs több vádpontjuk, ha ez nem elég neki.

d) Győzelem drága áron

Közben egy kellemetlen incidens. Ekkora feszültségben ez már alig jelent valamit, de mégis kellemetlen. Júdás visszaviszi a Nagytanácsnak a harminc ezüstöt. Megbánta: "Igazat árult el". Nem foglalkoznak vele, nem érdekes már számukra. Júdás nem látja arcukon a minapi örömet és megbecsülést: "Mi közünk hozzá, a te dolgod". (Mt 27,3-5) A hatalomgyakorló nem lehet szentimentális. A tegnap megbecsült eszközt ma eldobják. Ha ez egy újabb ember életét jelenti, hát azt jelenti... A Nagytanácsnak nagyobb gondjai vannak.

Péntek reggel Pilátus hajthatatlanságának láttán, kínjukban-zavarukban, előhozakodnak a főtörvényszéki ítélettel: "Isten fiává tette magát".

Ez aztán végleg Jézus javára dönti el a dolgot Pilátusnál. (Jn 19,7-8) De Kaifás új erőt mozgat meg: a letartóztatott és megkötözött Jézusból immár kiábrándult, s reményét már Barrabásba helyező népet. Ennek hatására Pilátus a Jézus-ügyben a nép-akarattal is szembe találja magát. Megfontolandó szituáció ez számára. Pozíciója Rómában problematikus. Az új fordulattal számolnia kell, megostoroztatja tehát Jézust. De az életét továbbra is meg akarja menteni.

Lehet, hogy nem volt politikus-zseni Kaifás, de biztos, hogy legalábbis vérbeli politikus volt. Megtalálta a módját, hogy e népakarat-háttérrel térdre kényszerítse a maga akarata előtt az immár második napja vonakodó prokurátort. A politikusnak a siker az istene; ha főpap, ha más - mindenképpen.

De Kaifás és a Nagytanács a siker ellenére is alighanem nagyon szégyellte magát e sikeres húzás után. Olyan mondatok hangzottak el ugyanis az éppen azok erejében győzővé lett Kaifás ajkáról, amelyek megbocsáthatatlanok az Ószövetség Fölkentjének ajkán. Mert a Főpap megalkudhatik a kényszerrel, elviselheti a Pogány jelenlétét a Szent Városban, ha egyszer a Seregek Ura ezzel ostromozza népét annak bűnei miatt s arra az időre, amíg e nép vissza nem tér Hozzá. De hogy a Főpap feladja az ügyet, amelyet képvisel - ez képtelen arculverése önmaguknak. Kiáltásaik befejezése után a Nagytanács tagjai nehezen viselhették el egymás tekintetét. Annak ellenére is nehezen viselhették el, hogy a kiáltozott mondatok hatásosak voltak, és Pilátus kénytelen volt deferálni. Kénytelen volt, mert nem kockáztathatta, hogy jelentés menjen Rómába. Miről? Arról, hogy Kaifás védi a pogányügyet a pogányság ügyével szemben felelőtlen Pilátus ellenében.

A választott nép fölkentje ugyanis péntek reggelén síkraszállt a Birodalomért. Síkraszállt azért, hogy a pogányok teljes biztonsággal tapodhassák Izrael megszentelt földjét, a Szent Várost, mert hiszen ezek a mondatok hangzottak el: "Ha ezt elbocsátod, nem vagy barátja a császárnak. Mindaz, aki királlyá teszi magát, szembeszegül a császárral... Nincsen királyunk, hanem csak császáruk". (Jn 19,12-15) Árontól kezdve Kaifásig, több mint ezer esztendő során, ennél szégyenletesebb mondatok nem hangzottak el Isten főpapjának ajkáról...

A Nagytanács még kivonul a kivégzés helyére is; Izrael legfőbb bírósága elmegy megnézni áldozatát. Testületileg: főpapok, írástudók; Máté szerint a vének is. Lukács egyetlen szóval jelzi őket: a "főemberek". (Mk 15,31; Mt 27,41; Lk 23,35) Méltóságukra vigyáznak. Nem állnak szóba a kereszten vergődő Istennel, csak egymás számára teszik megállapításaikat. De úgy, hogy hallhassák ezeket azok, akik föl is kiáltanak gyalázkodásaikkal a Vergődőhöz. Úgy, hogy hallhassák és láthassák, hogy továbbra is közös véleményen vannak velük; csakúgy, mint délelőtt Pilátus udvarában.

Az evangélisták arról beszélnek, hogy a főpapok csúfolódtak, gúnyolódtak egymásnak mondott szavaikban Krisztus terhére. Az ajkukra adott szavak bizonyossága szerint azonban a főemberek mélyebben fogják meg a dolgot, szavaikban nagyjelentőségű megállapítások rejlenek. Úgy tetszik, három. Az első: véget ért a Názáreti tudománya; másokat megmentett, önmagát nem tudja megmenteni. Következik ebből a második: Nem Messiás, nem Istenfia, nem Isten Választottja, nem Izrael királya; nem az, aminek mondotta magát, s ami miatt mint káromlót méltó büntetéssel sújtottuk. A harmadikkal rendezik erkölcsi soraikat, mert a főpapnak és a Nagytanácsnak kikezddhetetlen erkölcsi tekintéllyel kell rendelkeznie.

Az elmúlt napok-hetek annyi külső és belső megszégyenülést hoztak számukra, hogy ideje már reorganizálni tekintélyüket. A nép

előtt is, - és ha lehetséges - önmaguk előtt is. Ilyenformán: Semmi egyéni szenvedély nem vezette őket. Semmi. Akárhányszor és akárhogyan megszegyenítette is őket ez a bűvészműtávkainak végére ért, tanulatlan, galileai álprófeta; ők az Istenért és nem az Isten ellen hadakoznak. Ebből adódik a harmadik tétel: Ha a Názáreti most leszáll a keresztről, csatlakoznak Hozzá. Ha produkálja ezt a jelet, megadják magukat, készséggel és örömmel. Elszégyellheti magát a körülöttük álló csőcselék, amely pár napja még hozsannázott Jézusnak, de most már csúfolkodik a Keresztrefeszítettel...elszégyellheti magát ennyi főpapi erkölcsi nagyság, fegyelem és mértéktartás láttán. (Mt 27,41-3; Mk 15,31-2; Lk 23,35)

A Názáreti nem száll le a keresztről, és a Nagytanács a jól befejezett harc, a jól végzett munka öntudatának látszatával, szó-flastromával mehet haza, hogy megpihenjen a fáradtságos napok után. Hazafelé menet azonban még betérnek Pilátushoz. Betérnek, mert sértő a felirat, amit ráakasztott a Názáreti keresztféje. Rúgni akar rajtuk vele a pogány. Megkéri, javítsa ki. Hiszen csak mondta magát királynak, de nekik nem királyuk. Pilátus hajthatatlan, jól tudja, miért írta így és nem másképp. (Jn 19,19-22) Bizony rúgni akart rajtuk a felirattal.

e) Kaifás megpihenhet?

A Márk és Máté által közölt péntek délutáni események, (Mt 27,45-54; Mk 15,33-9) nemkülönb a kínszenvedésről s annak hogyanjáról a városba beszivárgó jelentések alighanem megakadályozzák Kaifást abban, hogy végre átadhassa magát a nyugalomnak. Balsejtelmek támadnak. Mit sem törődve a legszentebb szombattal, övével együtt felkeresi Pilátust. "A főpapok és az írástudók" (Mt 27,62-6) visszaemlékeznek Jézusnak a "harmadnapról" mondott szavaira; Jézus szavainak ez a beható ismerete, valamint az ezekből táplálkozó gond - minden bizonnyal a farizeusi írástudókat dicsérik. Ha a tanítványok ellopják a Názáreti holttestét, előlről kezdődik ez az annyi bajjal befejezett ügy. Ezúttal sikerrel járnak, őrséget kapnak Pilátustól. Nyilvánvaló, hogy ezt az akciót is előbb meg kellett tárgyalniuk; s ennek eredményeként mehetnek Pilátushoz.

De most már - őrség birtokában - végre pihenhetnek? Még mindig nem. A két katona jelentése húsvét vasárnap hajnalhasadtán kiráncigálja Kaifást az ágyból. Sebtiben kell intézkednie. Azonnal egybe kell hívnia újból a tanácsot. Határozat születik a pénzzel történő megvesztegetésre; hazugságot kérnek a pénz ellenében. Izrael főpapja megkéri a pogány legionáriusokat, hogy hazudják mindenkinek, aki az üres sír felől érdeklődik náluk, ezt és ezt... A főpapok hajlandók fizetni, s a katonák ráállnak; jól jön a sovány zsold mellé a különkereset. Közben gondolnak magukban valamit e felcicomázott haruspexekről, akik fejedelmet játszanak ebben a nyomorult provinciában...az urak s papok egyebütt is ismert aljasságával.

Kaifást sötét balsejtelmek gyötörhetik a jövő miatt. Már a katonákat megnyugtató is kilátásba kellett helyezniük egy újabb - talán nagyon kínos - kimagyarázkodó tárgyalást Pilátussal. (Mt 28,11-5)

Egyetlen eggyel nyugtathatja magát: jöjjön, aminek jönnie kell, de ma is áll a tétel, melyet Lázár feltámasztása után sikerült elfogadtatnia a Nagytanáccsal. Ennek a csorbíthatatlanul igaz hatalmi tételnek az erejében teszi majd ezután is, amit még kell. Az eddigiektől sem riadt vissza, az ezután következőktől sem fog visszariadni. Aki kényeskedik, legyen magánember. De aki felelősséget vállal egy nép ügyéért, az nem tehet mást, mint amit ő tesz. Gyerekes erkölcsi sápiózkodásokra

nem hallgathat. Önmagában is el kell hallgattatnia ezeket a hangokat. Az ügyért teszi, amit tesz; mégpedig a legszentebbet. Csak zöldfűlűek képzelhetik, hogy gyilkosságok, hazugságok, vesztegetések sorozata nélkül is szolgálható az olyan ügy, amiért ő is felelős.

Kívülről - ötven napig nem fogja zavarni lelke békéjét semmi sem.

A kényeskedő lelkiismeret belülről jövő hangjait majd elintézi a hatalomgyakorlás, a "felelősség" erkölcsével. Ötven nap múltán hallja csak majd egy galileai halász ajkáról...ezres tömegek előtt...az ő városában hangzani: "... a Názáreti Jézust...gonoszok (#a-nomoiř = törvénytelenek) kezei által felfeszítve kivégzetétek...". (Csel 2,23) S akkor Kaifás majd tudja, hogy minden kezdődik előlről...részéről persze megint csak a hatalomgyakorlás szabályai szerint.

Kaifás pünkösdi utáni cselekedetei már nem tartoznak feladatunk körébe. Nem, mert azt a kérdést, hogy milyen sikereket ért el Örömhírével a Názáreti Isten választott népe vezetőinek körében - már megfeleltük.

725.o

VEZETŐK
IV. ÁLLAMHATALOM

106. CSAK BOLOND!

a) Heródes és a Keresztelő

A farizeusok és a Nagytanács - bár messzemenően politikai célok hordozói is voltak - alapvetően vallási ügyet, vallási közösséget képviseltek. Egyikük előbb, másikuk később, az egyik határozatlanabban, a másik magabiztosabban - de csak elkészültek önmagukban a szándékkal: ki kell írtani a Názáretit az élők sorából, meg kell szabadítani Tőle azt a társadalmat és népet, amelyért felelősnek tudták magukat. Jézus harmadfél esztendő működése elég indítékot szolgáltatott nekik ehhez.

Heródes végig érdeklődéssel kísérte Jézus pályáját, de nem látta elegendőnek az anyagot hatalmi beavatkozáshoz. Pilátus pedig, aki a harmadfél esztendő során talán tudtul sem vette Jézus jelenlétét a gondjaira bízott provinciában, semmiféle okot sem talált Jézus kivégeztetésére. Elgondolkodtató tény ez Jézus magatartásának mibenléte szempontjából. Izrael földjén a politikai hatalom két tényleges birtokosa a harmadfél éves működés alapján - nem tekintette Jézust a maga ellenségének.

A Törvény és Próféták Jánosig tartottak. Bezárólag. Jánoson túl kezdődik Jézus Örömhíre. János tehát az Ószövetségbe tartozik. A Próféták lezárója és legnagyobbja. De egy múltbeli magatartás folytatója. A Próféta felel Isten előtt a választott népért. Izrael - születés alapján - választott népe Istennek. Beletartozik tehát - ha tetszik, ha nem - mindenki; a legutolsó szegénytől, alattvalótól kezdve a legmagasabb pozíciókat betöltőig, az uralkodóig. János tehát megmondja, hogyan kell a metanoiához illő cselekedeteket cselekedni, a vámszedőknek és a katonáknak, a Heródes hatalmát biztosító két szélesebb rétegnek is. Megmondja továbbá az ezek felett állóknak is, hiszen megmondja magának Heródesnek is, mégpedig magánéletéig érően. (Lk 3,12-4) Nyilvánosan figyelmezteti őt mindazért, amit annak cselekedeteiből bűnösnek ítél: "Heródest is megfeddte Heródiásért...és minden más elkövetett gonoszságáért". (Lk 3,19)

A fejedelmek ezt sohasem szívelték, Heródes sem. Csoda-e, ha a Keresztelő sem kerülhette el a prófétasorsot, amelyet a hatalmasok juttatnak a prófétáknak, a kellemetlenkedőknek? Csoda-e, ha egyszer a hatalmasok kezében levő kövek mindig erősebbek, mint a próféták?

Nemcsak a Keresztelő tudta magát az Ószövetség folytatójának, hanem Heródes is. Bármily kényelmetlen is volt számára ez a próféta, respektálta őt. Eleve nem utasította el szerepkörét. Tudta, hogy e szerepkörnek hagyománya van abban a népben, amelynek mégiscsak körülmetélt királya, fejedelme lett családja - és így ő maga is. Míg Heródiás egyértelműen halálát akarta Jánosnak, addig Heródes viszonya nagyon is összetett jellegű volt a Keresztelőhöz; s ez késleltette is Heródiás

terveit. (Mk 6,19-20) Igaz és szent embernek tartotta Heródes Jánost, szívesen hallgatta tanítását, s nem egy dologban meg is fogadta azt. Respektálta egyéniségét, alattvalóira gyakorolt hatását, "félt tőle". Mindez komplex helyzetbe hozta Heródest Jánossal szemben. Egyfelől védte a nép prófétáját Heródiás ellenében, másfelől veszélyeztetve is érezte magát a népre gyakorolt hatása miatt. Mindennek következtében, ha hajlott volna is a Heródiás-féle megoldás felé, számítania kellett e megoldás néphangulati következményeire. (Mk 6,17-20; Mt 14,3-11)

A végső döntés kényszerhelyzetből született. Megtette, amit tett, de szomorú volt miatta. (Mk 6,26; Mt 14,9) Szomorú, mert volt valami közössége e két embernek. Király és próféta - egyaránt beletartozott abba a Szövetségbe, amely éppen Jánosig bezárólag volt érvényben...az Örömhír felhangzásáig.

b) Látni szeretné Őt

Míg a harmadfél esztendő Örömhír-hirdetés az ország vallási vezetőit Jézus legádázabb ellenségeivé tette, ugyanez az Örömhír-hirdetés Heródest nem tette a Názáreti ellenségévé. Jézus Jordánnál induló pályája hamarosan "nyilvános" életpályává lett, és Heródeshez is eljutott e pálya híre. "Sok mindent hallott róla", sőt hallotta "mindazt, amit cselekedett". (Mk 6,14; Mt 14,1; Lk 23,6; 9,7) A kafarnaumi királyi embernek, a századosnak, az ő katonájának kellett lennie, s Heródeshez eljuthatott a híre, mily nagyra értékelte a Názáreti az ő pogány századosát, az ő emberét ("királyi"). Gazdasági miniszterétől is hallhatott Róla, akinek felesége aligha támogathatta volna anyagilag Jézust férje és Heródes rosszallása, tiltása mellett. (Lk 8,3)

Az evangélisták arról is beszámolnak, hogyan vélekedtek a Heródes környezetében levők a Názáretiről. A feltámadott Keresztelőnek, (Lk 9,7; Mt 14,2; Mk 6,14) Illésnek, (Mk 6,15; Lk 9,8) a régi prófétákhoz hasonló prófétának (Mk 6,15) gondolták. Heródes is "problémázott" (Lk 9,7) a Názáretiről: "Jánosnak én fejét vettem. Kicsoda hát ez, akiről ilyeneket hallok?". (Lk 9,9) Márk és Máté szerint el is döntötte a problémát: "Ez nem más, mint Keresztelő János; az támadt fel halottaiból, és ezért működnek benne erők". (Mt 14,2; Mk 6,14-6)

Ebből azonban nem született meg Heródes lelkében a szándék, hogy újra lefejezteti e feltámadt Jánost, ill. az új, János-féle vándorprófétát. A tényállás az, hogy nem bántani, hanem látni szeretne volna Jézust. (Lk 9,9; 23,8) Heródes lemérhette a harmadfél esztendő alapján, hogy a Názáreti kikerüli őt; de azt is lemérhette, hogy mit mondott századosának, és arról is bőven hallhatott, hogy szóbaáll a neki adót szedő vámosokkal, sőt, barátja is azoknak. Hírszerzői egyértelműen jelenthették neki, hogy jót sem, de rosszat sem tanít a népnek róla. Jelenthették, hogy egyáltalán nem foglalkozik személyével s uralmával. Jelenthették, hogy a Keresztelővel ellentétben nem tart előadást a katonáknak, hogyan legyenek katonák, és vámosainak, hogyan legyenek vámosok.

Bár a farizeusok a galileai esztendő előrehaladtával bőven szolgálhattak mérgező anyaggal, e próbálkozásaik aligha befolyásolták Heródest.

Heródes a meg-megújuló farizeusi felhívások hatására sem volt hajlandó kötélnek állni. A galileai év közepén a farizeusok által megteremtett farizeus-heródiánus kapcsolatnak semmi negatív következményéről sem tudósítanak az evangélisták. (Mk 3,6) Érthető, hiszen Heródes párthívei eleve furcsállhatták ezt a farizeusi szövetségkeresést.

Hiszen, ha valaki szemben állt a Heródes-dinasztiával, akkor elsősorban a farizeusok voltak ezek. Ha volt, aki nem hagyhatta feledni a Heródes-család nem-zsidó származását, ezek ismét csak a farizeusok voltak.

Miről számolhattak be a farizeusok? Felhívhatták a figyelmét a tódulásokra és a lelkesedésre. A heródiánusok nem lehettek eziránt közönyösek, de értesüléseiknek kellett lenni arról, hogy a Názáreti államhatalmi jellegű ügyekhez nem szól hozzá, s azt is elkerüli, hogy bármit is mondjon a negyedes fejedelemtől. Ugyanakkor tudván tudták - ha másból nem, hát ebből a szövetségkeresésből -, hogy a farizeusok ellenségüknek tekintik a Názáretit. S annyi politikai bölcsesség pedig nyilván volt bennük, hogy ellenségük ellensége nem feltétlenül az ő ellenségük is. Sőt...! Majd figyelnek; értesüléseket szereznek a tódulások és a lelkesedés tartalmáról-irányáról, és ezek alapján döntenek: jelent-e veszélyt a tetrarcha számára a Názáreti. Nem lehettek eleve elutasítók a farizeusok figyelemfelhívásával szemben, hiszen a Jézussal kapcsolódó János-féle jelenségek hogyan tetszettek volna a hatalom embereinek, - de nem siettek a farizeusok tenyerébe csapni. Nem siettek ígéretet tenni, hogy megszabadítják legfőbb ellenségüket, a farizeusokat a farizeusok legfőbb ellenségétől, a Názáretitől. Nyilvánvalóan súlyos politikai hibának kellett volna tekinteniük az ellenkező magatartást.

c) Heródes kovásza

Jézus azért nem bagatellizálta el a Heródes felől jöhető veszélyt. A Keresztelő letartóztatásakor elhagyja a Jordán-vidéket, és az ország másik felében folytatja munkáját. (Mk 1,14) A Keresztelő lefejeztetése után tanítványaival együtt bárkába száll, átkel a tavon, s átmegy Fülöp ország részébe. Máté szerint ennek az átkelésnek volt okozati összefüggése a kivégzéssel. Azaz Jézus nemcsak azért ment a túlsó partra, hogy tanítványai kipihenhessék az apostoli próbaút fáradságait, hanem az átkelés biztonsági intézkedés is volt. Tudott a farizeusok szövetségkereséséről, ennek kétséges kimeneteléről, és mindenestre jobbnak látta egyelőre Fülöp országában tartózkodni, ha egyszer Heródes képes volt az Előhírnököt lefejeztetni. (Mt 14,13)

Amikor a galileai esztendő végén a farizeusok új lendületre kapnak Jézus elleni harcukban, ebben valami közelebből nem ismert szerepe lehetett Heródes embereinek is, mert a Jézus Heródes-vonatkozásaira élelkebben figyelő Márk megjegyzi, hogy Jézus nemcsak a farizeusok, de Heródes kovászáatól is óvja a Tizenkettőt. (Mk 8,15) Mi volt Heródes tanítása, amelytől óvta övéit? Az evangélista nem mondja meg. Ha azonban arra gondolunk, hogy a galileai esztendő folyamán Heródes és a heródiánusok voltak legközvetlenebbül adva mint par excellence hatalomgyakorlók az Örömhír hallgatói számára, akkor talán nem járunk messze a valótól, ha a Keresztelőt lefejeztető Heródesnek a "kovásza" Jézus számára éppen az "ütés" mindenekfeletti elvét jelenthette, azaz az Örömhír ellenpólusát.

Figyelembe kell venni azonban e tekintetben egy jelentős körülményt. Legelső Heródes ellenes nyilatkozatát Jézus a nyilvános működés második évének tavaszán teszi, és akkor is csupán tanítványai zárt körének. Ez oly későn és zárt körben elhangzó nyilatkozat nem meríti ki tehát az izgatás tényálladékát. Csupán a hatalmat nem gyakorlás tartalmában nevelni akart Tizenkettőt óvja vele a hatalomgyakorlástól. De van

itt még egy jelentős mozzanat. Nem úgy óvja övéit Heródestől, hogy egy más politikai elgondolást vagy egy más személyt kínál fel nekik - Heródes kovásza és Heródes személye helyett. Az "apolitikus" Jézus (63a num) óvja tanítványait a hatalomgyakorlás, a politika kovásától. Óvja őket, mert azoknak másféle kovásszá kell lenniük.

Feltehetően a második esztendő nyárközepére datálhatóan Lukács beszámol Heródes gyilkos szándékáról. (Lk 13,31) A farizeusok közlik ezt azzal a Jézussal, akit szeretnének rábírní arra, hogy meneküljön külföldre, azaz hagyja abba működését Izraelben. Felette problematikus, hogy volt-e oka Heródesnek ily szándékot forgatni magában. Ha konkrét veszélyt látott volna a Názáreti mozgásaiban, aligha késlekedett volna megtenni Vele, amit megtett a Keresztelővel. A Keresztelő lefejezésére kora tavasszal kerül sor, s az evangélisták ezt követően adják elő Heródes problémázását, döntését, s annak végeredményét: látni szeretné Jézust. Miért akarná pár hónappal később megölni? A harmadik év tavaszán, Jeruzsálemben sem akarja bántani.

A farizeusoknak adott válaszában Jézus a Heródes illetékességén kívül eső Jeruzsálemet jelöli meg halála színhelyének, s éppen ezért könnyen lehetséges, hogy a "róka" kitételből (Lk 13,32) a jeruzsálemi gyilkosság szervezőinek, a farizeusoknak kellett érteniük. A jézusi válasz alapján a farizeusok elvihetik a hírt heródiánus partnereiknek, hogy a Názáreti nem hajlandó külföldre menekülni; nem számol azzal, hogy Heródes megöli Őt, de azért "rókának" nevezte fejedelmüket. Amennyiben ez a hírt vivés megtörtént, ez lenne Jézus szájából az első Heródes-ellenes nyilatkozat, amelyről Heródes értesülhetett. (Lk 13,31-5) Valószínűbb azonban, hogy nem juttatták el hozzá Jézus választát, mert Jézus számára adott egész közlésük - a farizeusok kitalálása volt.

Jézus népszerűségének zenitjén, a szenvedés előtti napokban jön létre a farizeusi főhadiszállás terve értelmében a közös Jézus-ellenes farizeus-heródiánus akció az adópénz tárgyában. (Mt 22,16; Mk 12,13) A farizeusok rábeszélésére teszik meg ezt a Jézussal szemben ellenséges lépést, (104c num) melynek eredményeképpen a heródiánusok jelenthetik uruknak, hogy a Názáreti nem nyilatkozott a császár és az adófizetés ellen. Sőt, többet is jelenthetnek: Jézus szerint az uralkodóknak meg kell adni, ami az uralkodóké. Azt is jelenthetik, hogy e nyilatkozatot a prokurátor és heródesi hatalommal nem rokonszenvező néptömeg fülehallatára tette. (Lk 20,26)

d) Nagycsütörtöki találkozás

Mindezek fényében teljességgel megalapozottnak látszik Lukács jelentése arról, hogy miként fogadta nagycsütörtökön Heródes és udvara a Pilátustól megkötözötten hozzávezetett Jézust. "Nagyon megörült". Megörült, mert most végre kiadósan elbeszélgethet majd Vele, amit annak idején annyiszor megtehetett Jánossal; most végre láthat saját szemével is egyet azokból a csodákból, amelyekről már annyit hallott. (Lk 23,8) Jézus azonban semmit sem válaszol Heródes megannyi kérdésére, és nem is mutat neki csodát. (Lk 23,9) Ha Heródes nem a Jézust vádoló főpapok és írástudók és saját udvarának jelenlétében találkozik Jézussal, hanem négyszemközt, mint Pilátus, alighanem Heródes is kapott volna magyarázatot a Názáretitől Országának és királyságának mivoltáról. Bár Jézus nem kereste a hatalmasok társaságát

- eleve reménytelen eseteknek tekintve őket -, azért nem vonakodott hirdetni nekik az Örömhírt, ha bármily csekély reménye is lehetett a halló fülre; Heródes palotájában azonban más volt a szituáció, mint a praetoriumban.

Heródesnek nagyon kedve ellen lehetett ez a hallgatás. Elvette szórakozását, meg is szégyenítette őt. A Nagytanács szándékát illetően azonban még sem állt kötélnak, hiába erőlködtek a főpapok, írástudók. (Lk 23,10) Vádjaikkal szemben Jézus néma marad, de Heródes ennek ellenére is tisztában van e vádak értékével. Jól tudja, hogy évek óta féltékenykednek a Názáretire ezek a hangos szavú vádlók; emlékezik korábbi felszólításaira: tegye el nekik az útból ezt a kellemetlen (nekik kellemetlen!) embert. Éppen ezért Heródes megszágyenült helyzetében sem hajlandó úgy segíteni magán, hogy ez a segítés megszabadítsa legveszedelmesebb politikai ellenfeleit azok legveszedelmesebb ellenfelétől. Ennyit nem ér meg megszágyenülésének feloldása. Van arra más mód is. Megmentheti tekintélyét önmaga, udvara és a vádló Nagytanács előtt egyéb módon is.

Heródes belső szerepet cserél: az érdeklődőből érdektelenné válik. Királyi szórakozás, királyi tréfa tárgyává teszi Jézust. Ragyogó, fényes, fehér ruhát adat Jézusra, kicsúfolva Őt: egy "királyt" ennyi csak megillet...S visszaküldi Őt Pilátushoz. (Lk 23,11) Így is szórakozás volt számukra a Názáreti... - mentheti helyzetét udvara előtt, s nagyot nevethetnek ezen az ártalmatlan és csak magának ártó bolondon. Még jobbat nevethetnek a nyilván nemcsak elégedetlenül, de magukban dühöngően távozó és ismét megszágyenült Nagytanácson. S végezetül mérlelgethetik e Pilátus felé tanúsított gesztus várható jó politikai következményeit; (Lk 23,12) fontos, hogy ők ketten ne egymás ellen dolgozzanak Tibériusnál Rómában. A Nagytanács nem tudta rákényszeríteni Heródesre a maga akaratát.

Heródes kibújt a vallási vezetők kívánsága alól; nem volt hajlandó hozzájárulni Jézus kivégzéséhez. És ez fontos, nagyon fontos tény. Bár szemmel kísérte Jézus két és fél éves működését, nem tekintette Őt a maga ellenségének. Heródes úgy látta, hogy ez a Messiás nem veszélyezteti az evilági ország uralkodóinak hatalmát.

107. EGYEDÜL VÉDTE ŐT NÉPE ELLEN

a) Pilátus gyanúja

A főtörvényszéken nem emeltek szót érte, a praetorium előtt nem szólt hang mellette. A kétezer esztendő előkészítés után a választott népből csak a menekülő tanítványok "álltak Mellette".

Aki ténylegesen védte Őt - egy pogány volt: Poncius Pilátus.

Üres blankettát nem lehetett aláírni vele. (Jn 18,29-31) Ha el is kellett fogadnia a Nagytanácsot és Kaifást mint viszonylag autonóm belkormányzati szervet, ha együtt is kellett élnie és hatalmat gyakorolnia velük - nem volt hajlandó eszközük lenni. Tudja róluk, hogy kényszerből tűrik a Birodalmat és őt. Nem felejtí, hogy Rómáig vitt követelésükre megszágyenülve le kellett szednie a Heródes-palotáról a császár nevét viselő aranyozott pajzsokat. S ezenfelül Pilátus is tudja, hogy ellenségeinek ellensége - neki nem feltétlenül ellensége. Hamarosán világosan látja a Názáreti és a Nagytanács közti rivalizálást, (Mt 27,15-18; Mk 15,10) s ez önmagában véve is elegendő ahhoz, hogy a Názáreti mellé hangolódjék.

Mert Pilátus számára eleve gyanúsak kellett lennie a Nagytanács Birodalom ügye melletti buzgalmának. Mióta olyan fontos nekik a Birodalom biztonsága? Ha olyan veszedelmes felforgató ez a Názáreti, hogyan lehet teljesen ismeretlen az ő számára? Hogyan nem termelt ki ez a három éve tartó "felforgató tevékenység" valami atrocitást, amelybe neki bele kellett volna avatkoznia? Miért ez a hangos és kimerítő politikai vádsorozat? És ki lehet ez az ember, aki nyugodtan és némán hallgatja végig ezeket a vádakokat? Akire halált kérnek, és meg sem szólal?

Pilátus titkon érzi: neki ez az ember nem ellensége. Csak Kaifásnak. De annak, úgy látszik, nagyon. "Csodálkozik Pilátus". (Mt 27,14; Mk 15,5) Nem az ő ügye ez, minek foglalkozzék vele? Amikor meghallja, hogy "galileai", már tudja is, hogyan szabaduljon meg ettől az ügytől. Heródes azonban visszaküldi, és kénytelen tovább foglalkozni vele.

b) Pilátus bizonyossága

A praetoriumon belül Jézus hajlandó megszólalni, s Pilátus megkapja, amit Heródes nem kaphatott meg. Jézus megszólal: egy őszintén érdeklődő és mélyen csodálkozó ember hallgatja Őt. Ennek következtében Pilátus hallhatja az Örömhírt: Van Ország a Názáretinek, ennek az Orzágnak a Názáreti valóban Királya. De ennek az Orzágnak nincs szüksége katonákra, s ezért ez Ország népével és Királyával szemben az evilági országok, királyaik és katonáik, tehetik azt, amit akarnak. Az Ország célja az Igazság megmutatása és érvényesítése...de katonák nélkül. (Jn 18,36-7)

Pilátus nem tudja, miben áll ez az "igazság", de ha a katona és a fegyver ki van zárva belőle, akkor ezzel az Orzággal a Birodalomnak nincs semmiféle ütközése. Ha ennek az Orzágnak a Királya ily nyugodtan és némán tűri, hogy tegyenek vele a királyok, amit akarnak, akkor a Birodalom számára ez az Ország nem jelent semmiféle veszedelmet.

Az is világossá lehet Pilátus számára, hogy a politikai szabadítóban reménykedő Nagytanács számára felette zavaró lehet ennek az apolitikus embernek a propagatív tevékenysége a nép között.

Mérlegel: A Názáreti nem szövetségese, de nem is ellensége a Birodalomnak. Annál inkább ellenségnek tekinti Őt a Nagytanács, amelyről pedig jól tudja, hogy csak kényszerből viseli el a Birodalom jelenlétét. - Kimegy tehát a praetorium elé, s a halálos ítélet megpecsételésére váró Nagytanács előtt kijelenti: "Én nem találok benne semmi bűnt". (Jn 18,38; Lk 23,13-7) A szokásos húsvéti amnesztiára hivatkozva el is akarja bocsátani a Nagytanács által halálra ítélt Jézust. Az amnesztia Jézust is megmenti, s egyúttal nagyszerű lehetőség figyelmeztetni ezt a dölyfös, barbár főpapi népséget, hogy főtörvényszékük csak - sóhivatal.

Pilátus azonban egyszerre csak szembe találja magát és tervét a népakarattal is. Hogy a Nagytanács is, a tömeg is Barrabásnak kéri az amnesztiát, ez csak megerősíti őt elgondolása helyességében. Ezek "szabadítót" várnak; ezeknek az a kedves, aki a Birodalom ellen lázad. A Názáreti nem kell nekik; nyilván azért, mert szabadulási reményeik szempontjából a Názáreti semmit sem számít. Még világosabb lesz előtte, hogy a Nagytanács egész "lázas"-vádja koholt, alaptalan. (Mk 15,6-14)

Meg-megújuló mentési kísérletei egyre hangosabb és töményebb ellenállást váltanak ki a népből. Pilátus nem értheti, honnan a tömeg ádáz gyűlölete azzal szemben, akiről a Nagytanács azt állította, hogy "felforgatója"

a népet Galileától kezdve Jeruzsálemig. (Lk 23,2-5) Nem érti, hogyan gyakorolhatott veszedelmes hatást Jézus arra a népre, amelynek Jézus elleni dühét még a megostorozással sem tudja megszüntetni. Pilátus nem akar engedni a Nagytanács és a nép akaratának. Felesége is üzen a Názereti érdekében. (Mt 27,19) Miért engedjen a büszke római e barbár kiabálásnak? "Feszítsétek meg ti, mert én nem találok bűnt benne" (Jn 19,6) - adja meg az egyáltalán nem kétes értékű engedélyt. Az engedéllyel semmire sem mennek, a Birodalom törvényeivel kerülnek szembe, ha élnek ezzel a felszólítással.

Kaifás látja, hogy tehetetlen, és elveszíti uralmát az idegei felett. Bemondja az idáig gondosan elhallgatott törvényszintű vádat és ítéletet: "Isten Fiává tette magát!". (Jn 19,7) Pilátus megrémül ettől az értesüléstől; otthagyja őket, bemegy a praetoriumba, és újra szóra bírja Jézust. (Jn 19,8-9) A megkötözött kezű, véresre ostorozott ember úgy beszél a hatalom képviselőjével, mint aki fölötte áll Pilátus hatalmának; mint aki onnan való, ahonnan minden hatalom ered, "az istenek" világából; mint aki a legfelsőbb tekintéllyel mérlegeli a bűnöket...az ő készülő és már elvégzett bűnét is. A beszélgetés hatására csak fokozódhatik rémülete, úgyhogy elvégzett szándéka: szabadon bocsátani Jézust. (Jn 19,12)

c) Kaifás sakkhúzása

Ezután kerül sor Kaifás erkölcsileg szégyenteljes, de politikailag kitűnő sakkhúzására ... és Pilátus verve van, kénytelen engedni. Pilátus ugyanis annak a Seianusnak a kreatúrája, aki hosszú éveken keresztül első számú kegyence volt az imperátornak. Eseményeinket nem sokkal megelőzően azonban Tibérius megfojtatta kegyvesztetté lett kegyencét, s Pilátus prokurátorsága e pillanattól kezdve teljesen bizonytalan; nincs más protektora. Kaifásnak ezt tudnia kell, s így azt is tudja, hogy a "Nem vagy a császár barátja!" szavak (Jn 19,12) ily körülmények között Pilátusnak elevenébe vágnak.

Kaifás számít rá, hogy Pilátus nem kockáztathatja meg, hogy Rómába jusson Kaifástól egy ily jelentés: Átadtunk neki egy embert, akit a jeruzsálemi néptömeg királyként üdvözölt, s a prokurátor szabadon bocsátotta őt. Kaifás jól tudja, hogy ez a jelentés Pilátusnak állásába, talán életébe is kerülhet. És Pilátus is tudja, hogy ez így van, és engedni kénytelen. Ártatlanságának igazolására megmossa még a kezét, majd ráteszi a pecsétet a főtörvényszéki halálos ítéletre. (Mt 27,24-29)

"És Pilátus megítélte, hogy meglegyen, amit kértek...Jézust kiszolgáltatta akaratuknak". (Lk 23,24-5; Jn 19,16)

A nagyság, a hatalom, a pénz elkötelezettje - kezét mos. Csak a kezét moshatja, pozíciója csak ezt teszi lehetővé. Az Örömhír üldözöttségtartalma szükségképpeniségének hallatlan erős igazolása ez az ítélet (64 num). A Hatalom embere hiába akarja megmenteni azt, aki nem ellensége, de nem is szövetségese a Hatalomnak. Már pedig Jézusnak nincs módja politikai szövetséget kínálni fel Pilátusnak. Nincs módja felajánlani: Ne félj tőlem, én tanításommal és csodáimmal pacifikálom ezt a nehezen kezelhető népet és megmagyarázom nekik, hogy azonosulniuk kell a Birodalom érdekeivel. Az Örömhír nem azonos a birodalmak maradéktalan és feltétlen szolgálatával. Jézus nem tudja

felajánlani ezt a szövetséget, mert az Ő Országának szolgálata csak a szeretettel való maradéktalan és feltétlen azonosulást teszi lehetővé. A császár pedig nem képes maradéktalanul és feltétlenül azonosulni a szeretettel.

A Hatalom játékszabályait nem vállaló Jézust a hatalom mégis szeretné is - képtelen megmenteni. El kell veszejtenie ezt a nem-ellenség, és nem-szövetséges Názáretit, aki nem hajlandó élni a hatalommal, sem a Birodalom, sem a Birodalom ellenségeinek a javára. Ennek következtében Pilátusnak, a Birodalom képviselőinek, közös nevezőre kell jutnia a Birodalom ellenségeivel. Együttes erővel veszejtik el azt, aki nem vállalja az evilági országok hatalmának éltető elemét, az erőt. Az erőalkalmazó ellenségek közös táborba kényszerülnek az erő-nemalkalmazóval szemben.

Keserű vereség Pilátus számára ez a kézmosással egybekötött ítélet. Meg kell hajolnia Kaifás akarata előtt; kénytelen halálra ítélni azt, akit igaznak, ártatlannak tart. Kaifás megtalálta ennek a módját. Sebére csak egy gyenge kis önértéktárgyat ragaszthat Pilátus. Honi, görög és latin nyelven - úgy látszik - maga szerkesztette feliratot tüzet ki a Názáreti keresztjére, hogy üssön egyet a Nagytanácsra és a népen, amely belekényszerítette őt ebbe a neki annyira nemtetsző lépésbe. A felirat erejében - most láthatják saját városukban, két gonosztevő között kivégezve saját királyukat. (Jn 19,19-20; Lk 23,38; Mk 15,26; Mt 27,37) Az őrseget megkapja tőle a Nagytanács, amely vasárnap "katonákkal" (#stratiwthVř = sztratiótész) kényszerül tárgyalni. Ez a szó az evangéliumokban soha sem jelenti a főpapok fegyveres szolgálait. A helyes fordítás: "Neszték (#eceteř = echete) az őrseg..." - az ige nem kijelentő, hanem felszólító módban áll. (Mt 27,65; 28,14) De a felirat kérdésében Pilátus hajthatatlan marad. (Jn 19,22) A Jézust közösen elveszejtők gyűlölik egymást.

Az államhatalom két legfőbb helyi képviselőjének, Heródesnek és Pilátusnak vonakodó magatartása kétségtelenné teszi a Messiás által meghirdetett Isten Országá apolitikus jellegét. E két vonakodó magatartás nagyban hozzájárul Jézus "Isten-Országá" fogalmának meghatározásához (134 num).

TANÍTVÁNYOK

108. JÉZUS ROKONAI

a) A kánai menyegző

A bibliakritika szerint a Máté és Lukács közölte gyermekségtörténetek anyaga viszonylag későn lett a kereszténység ismeretanyagává. Ezzel szemben a nyilvános működést közvetlenül megelőző názáreti élet és annak leglényegesebb körülményei elevenen éltek Jézus kortársainak tudatában. "Jól tudjuk, honnan való ez!" (Jn 7,27) - hangzik el a második év őszén a Názárettől messze élő jeruzsálemiek ajkán. Tudták a kortársak, hogy korábban Jézus ácsmester volt Názáretben; tudták, hogy apja József volt, s ugyanabban a szakmában dolgozott. Azt is tudták, hogy anyja Mária, és hogy "testvérei" - Jakab, József, Júdás és Simon - és "nővérei" élnek Názáretben. A szinoptikusok is, János is egyaránt tanúi ennek. (Mk 6,4; Mt 13,55; Lk 4,22; Jn 6,42)

Jézus ebből a családba és názáreti kisparba ágyazott életformából indult el a Jordán felé a Keresztelőhöz. Amikor elindult, intézkedéseket kellett tennie iparára vonatkozóan; gondoskodnia kellett özvegyen maradt és most már fiától is elhagyott édesanyjának megélhetéséről is. Ezekről az intézkedésekről nemcsak rokonságának, hanem főbb vonásaiban az egész kis falunak is tudnia kellett. Valamivel meg is kellett indokolnia, hogy elmegy és abbahagyja mesterségét. Környezete ezt a furcsa lépését egy korábbi furcsasága, meg nem nősülése folytatásának láthatta. Az evangéliumok semmi rendkívülit sem emlegetnek a Messiás előéletével kapcsolatban, ez az egy azonban adva volt. Elég megütköztető lehetett egy izraelita férfi esetében, aki oly népnek volt a gyermeke, melyben a népnek nevet adó pátriárkának, Izraelnek tizenkét fia volt, s amelyben a gyermekáldás Isten legnagyobb áldásának számított - Jézus napjaiban is. Volt hova tenniük azért ezt a furcsaságot. Ismerve az esszéus felekezet nőtlen tagjait, azok Jahve iránti elkötelezettségi fokára gondolhattak.

Éppen ezért talán nem számított feldolgozhatatlan meglepetésként a távozás. És az sem, hogy hónapok múltával fiatal férfiak, tanítvány jellegű férfiak kíséretében látogat haza Názáretbe (78c num). Eszükbe juthatott a Keresztelő, aki szintén nőtlen volt, s aki szintén tanítványokat gyűjtött maga köré. A kánai menyegzőről szóló leírás arra látszik mutatni, hogy a rokonság szívesen fogadta Őt fiatal barátaival együtt. A szomszéd falubeli menyegzőn "ott volt Jézus anyja". Alighanem rokonnak lehetett ott a menyegzője, ha egyszer "Jézust is meghívták tanítványaival együtt". (Jn 2,2-3) hiszen csak rokoni ház fogadhatott el egy nem kevés fiatalemberből álló csapatot - a rokon (!) Jézus kedvéért.

Anyjához intézett szavai: "Még nem jött el az én órá" (Jn 2,4) pedig azt sejteti, hogy a Szűzanyával valamikor már beszélnie kellett arról, hogy el fog jönni valami, valaminek az órája Fia életében. A jelenet azt is sejteti, hogy a Szűzanya türelmetlenül várta ezt a valamit, ezt az órát. Alighanem arról is beszélhetett Anyjának, hogy tanítványokat is fog gyűjteni. Fiát immár tanítványok kíséretében látva, ezért gondolhatta Kánában, hogy eljött az órája ennek a valaminek. Arról is beszélnie kellett Anyjával, hogy csodákkal is megmutatja majd, hogy nem a képzelet játéka volt az, ami évtizedekkel ezelőtt történt Anyjával, annak lánykorában. (Lk 1,26-38)

Nagyon várhatta a Szűz ezt az órát, mert Jézus - tagadó és elutasító válasza ellenére is - felszólítja a szolgákat: tegyék azt, amit Jézus mond nekik. Hogyan intézkedhetett egy meghívott rokon a vendéglátó lakodalmas házában? Alighanem csak úgy, hogy nem egyedül a Szűzanya várt valamit Jézustól. A rokonság előtt is tekintélynek örvendhetett, azok is vártak valamit. A Szűzanya megérezhette, hogy itt az óra.

Jézust pedig zavarhatta, hogy Anyja ennek kifejezést adott. Zavarhatta, mert jól tudta, hogy az anyai, rokoni törekvések, vágyak és remények nem fognak problémátlanul belesimulni a magáéiba. S bár maga is készül a csodára, a Szűz e közbeszólása visszafogja: "Még nem jött el az én óráim!". (Jn 2,4) Így szól, pedig hamarosan teszi a csodát; talán éppen úgy, ahogy a Szűz is gondolta. Anyja azt gondolta, amire a Fia készült. S mégis oly éles a visszautasítás: "Mi közünk van nekünk egymáshoz...?" (#Ti emoi kai seiř... = Ti emoi kai szei...). Pontosan ezeket a szavakat mondja majd Jézusnak a kafarnaumi napon a zsinagógabeli idegbeteg is. (Mk 1,24; Jn 2,4) Miért ez az ideges hangvétel? Jézus tenni készül valamit, Anyja szót ad e szándékának; erre Jézus - szavaiban visszakozik, majd kis idő múltán mégis megteszi, amire készült. Miért?

Az induláskor, úgy tetszik, Jézus rokonai tevőleges szerepre gondolnak ígéretes rokonuk kibontakozó pályájában. Erre látszik utalni, hogy Jézus nem csupán tanítványainak, azaz a Jordán partjától kezdve nemrégiben maga mellé vett fiatalemberek társaságában megy tovább Kánából Kafarnaum felé, hanem kísérik Őt anyja és testvérei is. (Jn 2,12) Minek ment a Názárettől távoli Kafarnaumba a Szűzanya, és minek mentek oda rokonai? Alighanem az órája immár eljött Jézussal akartak lenni, mint részesei az eljött óra további eseményeinek. De Kafarnaumban akkor nem folytatódott az, ami Kánában elindult. (Jn 4,54) Annak ellenére sem, hogy nem kevés időt tölt el ott Jézus - tanítványai, anyja és rokonai társaságában. (Jn 2,12)

Idő múltával azonban Jézus útraker Jeruzsálem felé, de már csak tanítványainak társaságában. (Jn 3,22) Tanítványaiéban! S elmarad a Szűzanya és elmaradnak a rokonok is. Talán kettőt kivéve, akik tanítványaivá lesznek: az Alfeus és Mária fiát, Jakabot és Júdás-Tádét kivéve. A rokonokkal ezután jó ideig nem találkozunk.

A kánai menyegzőn történtek korai bizonyosságot szolgáltatnak arról, hogy Jézusnak függetleníteni kell magát azoktól a szándékoktól, amelyek a názáreti rokonokban kialakultak és megfogalmazódtak személyére, pályájára vonatkozóan.

b) Megháborodott!

Legközelebb a galileai esztendő közepe táján tűnnek fel a rokonok. De akkorra már az előzőkből kikövetkeztethetőktől lényegesen eltérő szándékokkal és szerepkörrel. Márk értesít róla. Közli a farizeusok szövetségkeresését Jézus elveszejtése tárgyában, majd az Őt követő

tanítványokból a Tizenkettőnek kiemelését, majd azt, hogy a kiválasztás hegyéről lejőve bemennek Kafarnaumba, ahol tömeg gyülekezik köréjük úgyannyira, hogy enni sincs idejük-alkalmuk. (Mk 3,6.14.20)

Ezután következik az értesítést tartalmazó 21. vers, amely után pedig Márk a Jeruzsálemből jövő írástudók Belzebub-elgondolásának rajzát adja. Az ebbe a környezetbe állított 21. vers így hangzik: "És meghallva ezt övéi, eljöttek, hogy megfogják Őt. Azt mondták ugyanis, hogy magánkívül van". (Mk 3,21)

Kik voltak ezek az "övéi" (#hoi parř#autuř

= hoi par'auto)? Olyan személyekről van szó, akikhez Jézus mint birtokos viszonyul, ahogyan más helyeken az "Atya" a birtokosa Jézusnak, ill. a tanítványoknak - ugyanennek a stilisztikai formának alapján. (Jn 7,29; 17,7) A szövegösszefüggésből nyilvánvaló, hogy nem jelentheti tanítványait. Jézus názáreti nyilatkozata alapján ("egy prófétának sehol sincs kevesebb becsülete, mint szülővárosában, rokonai között és saját házában") (Mk 6,4) esetleg nemcsak rokonait jelenti, hanem Názáret népét is; s e kettő nincs is feltétlenül ellentétben egymással, hiszen kis faluban igen sokszor szegről-végről rokon mindenki. Nos, nem kétséges, hogy egy názáretekből, rokonokból álló csoport - azon az alapon, hogy Jézus nem tudja fölmérni a működése által támasztott helyzetet - megpróbálja erőszakkal visszavinni Őt Názáretbe, hogy vége szakadjon ezzel annak a pályának, amit kezdetben nem kicsiny reménnyel figyeltek, és amely nekik nagyon nem tetsző irányt vett.

Mi bírta őket erre az elhatározásra? E 21. vers környezete nem hagy kétséget. Világosan látják, hogy szorul a hurok rokonuk nyaka körül. Féltik Őt? Feltételezhetjük. De nemcsak ez bírja rá őket a közbelépésre. Magukat is féltik. A tényállás ugyanis a következő: a farizeusok meg akarják ölni Jézust, s rokonuk ennek ellenére továbbra is tömegeket mozgat maga körül. Így gondolkodnak: ha már füstbe is mennek a Jézus pályájához fűzött rokoni remények, sőt talán az egész falu reményei, legalább bajt ne hozzon rájuk. Se a rokonokra, se a falura. A farizeusok és a Nagytanács, ha karhatalmat nem is jelentenek államhatalmi értelemben, de társadalmi erőt igen. Ha a megkövezés Galileában Heródes miatt kockázatos is, de a társadalmi bojkottra, a zsinagógából való kizárásra mindenképpen van lehetőségük.

A rokonok ismerték a Törvényt, amelynek védelmében - számukra is jól láthatóan - gyülekeznek a viharfelhők Jézus feje körül: "Ha környezetedben próféta támad...és azt mondja neked: kövessünk idegen isteneket, akiket nem ismersz...ne hallgass annak a prófétának a szavára...! Az a próféta pedig...ölessék meg...írtsd ki a gonoszt környezetedből! Ha testvéred akarna rábeszélni: ...szolgáljunk idegen isteneknek, ...ne egyezz bele, ne hallgass rá, ne szánjad meg, hogy megkönyörülj rajta és hogy elrejtse, hanem öld meg azonnal! Elsőül a te kezéd emelkedjék ellene...kövekkel elborítva ölessék meg...! Ha meghallod városaid egyikében...: Beliál fiai támadtak körödben...azonnal vágd le kard élével annak a városnak lakóit...!". (Deut 13,1-15) Aki mindezt elmulasztja, legyen szó saját rokonáról, saját városáról, bűnrészesévé válik a hamis próféta bűnének. "Övéi" (rokonai, falujabeliek) lemérték a helyzetet; lemérték, hogy micsoda erőket mozgat meg Jézus - maga ellen is, rokonai ellen is.

Lemérték, ahogyan majd leméri a letartóztatás éjjelén a lélekszakadva Galilea felé rohanó kilenc tanítvány. Ahogyan majd leméri Péter a főpap udvarában, hogy mit jelent a megkövezés órájában a szó - ám egy névtelen takarítónő vagy konyhalány ajkáról: ez is az ítélet alá került hamis prófétához tartozik, ez is "övé". Péter leméri, hogy mit jelent, és vallja, hogy soha nem is látta azt az embert; vallja, hogy ő nem a Názáretié, nem az "övé". A názáretiek, a rokonok

tisztában vannak vele, hogy nem lesz módjuk megtagadni rokonukat, mert őket nemcsak a tájszólásuk fogja elárulni. Meg kell tehát előzniük a bajt. Rokonuk baját is, a magukét is.

A rokonok egyébként reményeiket temetik ezzel a közbelépéssel. Korábban, Jézus órájának eljövetelekor úgy gondolták, hogy ütött társadalmi naggyá levésük órája. Amikor meg akarják szakasztani rokonuk pályáját, reményüket is temetik. A kánai menyegző Jézusának ideges hangvétele - alighanem ebben a rokoni reményben leli magyarázatát. Tudta, hogy mit várnak a názáretiek az Ő órájától. Jól tudta, hogy a rokonok is csak azt várják Tőle, amit Izrael egész népe is vár a maga Messiásától.

A pusztában kiemlékedett Terv értelmében idejekorán el kellett határolnia magát e rokoni ambícióktól, amely ambícióknak - a fentiekből kikövetkeztethetően - a Szűzanya talán nem is annyira forrása, csak leghatásosabbnak gondolt szócsöve lehetett. Legalábbis e 21. vers azt mutatja, hogy a rokoni remények elsődleges hordozóját nem a Szűzanyában kell keresni.

c) Ki az én anyám?

A rokonok kísérlete eredménytelen maradt. Jézus nélkül kell visszatérniük Názáretbe. Hazaérve elmondják a történeteket az otthon maradtaknak, akiknek alighanem tudtával és beleegyezésével vállalkoztak a 21. vers kísérletére. Elmondják a Szűzanyának, s talán neki elsősorban. Nincs anya, aki örömmel látná fiát vesztébe rohanni. A Szűzanya is anya volt, a Szűzanya sem lehetett kivétel. Nem kerülhetett különösebb nehézségbe rávenni, hogy menjen ő is a Fia után. Ha rájuk nem hallgatott, talán hallgat majd anyjára. Az anya az alkalmas szócső! A Szűzanyát elkísérik nemcsak a férfi rokonok, hanem Jézus női rokonai is.

Ily előzmények után kerül sor a 21. vers kísérletének megújítására, amely megújításról a szinoptikusok már mindhárman beszámolnak. A 21. verset Máté és Lukács, bár jól ismerték, kihagyták írásukból. Alighanem nagyon erősnek érezhették a szót: "Magánkívül van"; értsd: megháborodott! Az erős és kemény szavak a kísérletmegújításból sem hiányoznak. A különbség csak annyi, hogy nem Jézusról mondják ezeket a szavakat, hanem Jézus ajkát hagyják el. Márk kilenc verssel később hozza a kísérletmegújítást; (Mk 3,31-5) s a két kísérletet elválasztja egymástól Jézus említett vitája a jeruzsálemi írástudókkal. A továbbiakban a három szinoptikus leírás összesített rajzát adjuk.

Tömeg veszi körül Jézust: tanítványok, férfiak, nők vegyesen. Ülnek sűrű és vastag gyűrűben Jézus körül. E gyűrű miatt a rokonok nem tudják megközelíteni Jézust. A legszélső gyűrűsor veszi tehát tudomásul az érkezőket, és gyűrűről-gyűrűre megy előre Jézus felé a híradás: rokonai érkeztek, látni akarják Őt, beszélni akarnak Vele. A szájról szájra adott jelentés végre is eljut Jézushoz. Amikor tudomást vesz róla gondolatmenetét megszakítva - egy kérdést tesz fel hallgatóinak. Ezt a kérdést: "Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?" Ezek után rátekint az Őt ülve körbevevőkre; azokra, akikhez intézte a kérdést, majd kitarja feléjük karjait és ezt mondja: "Íme az én anyám és testvéreim!" Ezt követően megmagyarázza kijelentését: "Aki megteszi az Isten, az én Mennyei Atyám akaratát, aki hallgatja és megteszi tanításomat, az az én anyám, testvérem és nővérem". (Mk 3,31-5; Mt 12,46-50; Lk 8,19-21) A kívülálló rokonok mindezt hallhatják. Ezután folytatja tanítását ott, ahol abbahagyta.

Jézus e hallatlanul kemény és elutasító szava az előzmények nélkül (21. vers) tökéletesen érthetetlen. Az előzmények nélkül nem az Isten Fia, hanem bárki ember, akiben érző lélek és emberség van, csak ezt mondhatta volna, mégpedig az érkező rokonokhoz fordulva: Legyetek szívesek várni, most nem hagyhatom abba a tanítást. Ha befejeztem, majd eszünk együtt és elbeszélgetünk. Ha a körben ülők nem ismerték az előzményeket, meg kellett botránkozniuk szavain, hiszen az ott ülők számára, akik szintén édesanyák és valakiknek a rokonai voltak, hogyan lett volna elviselhető, lenyelhető fiúk vagy rokonuk ily, őket megtagadó megnyilatkozása? Az evangélisták nem jeleznek semmiféle megbotránkozást. Feltehető tehát, hogy az ott ülők tisztában voltak vele, miért került sor e rokon látogatásra. Lehet, hogy tudták: jöttek a rokonok hazavinni a megháborodottat!

Sor került-e ezek után a találkozásra Jézus és a rokonok között? Óhajtottak-e a vérségi köteléket - fenti szavaival megtagadó rokonukkal még beszélgetni? Forrásaink nem írják le. Nagy felháborodás nélkül nem maradhatott e szavak meghallása, az aligha kétséges. A Szűzanyának is nagyon fájhattak ezek a szavak. De őt csak olyannak tudjuk elgondolni, aki értett Fia szavaiból, és aki ebben a jézusi anyafogalomban is - az Atya akaratát megtevő anyaságban - anyja maradt Fiának. Folytatva ezzel azt az "igent", amelyet kora ifjúságában mondott ki először Gábiel előtt, (Lk 1,38) s amelyet meg nem szűnően ismételt a gyümölcsoltást követő évtizedekben. Csak úgy tudjuk elgondolni őt, hogy megértve Fia szavait, elfogadva Fia akármily irányt is vevő pályáját, leszerelte a rokonok minden bizonnyal heves felháborodását: Ő tudja, mit kell neki tennie; hogyan is akarhatjuk útját állni!? Lesz, ami lesz; az Isten vigyáz rá.

Így tudjuk elképzelni. Akárhogyan is volt a valóságban, a rokonok újabb kísérletéről az evangélisták már nem számolnak be. Úgy látszik, lemérték: kénytelenek elviselni, hogy rokonuk maga szabja meg saját életútját; nem enged abba beleszólást. Talán vigasztalták is magukat: hátha mégis csak lesz valami reményeikből. S minden bizonnyal igyekeztek megnyugtatni magukat: ők mindenesetre megtették a magukét, meg akarták menteni, mert jószándékkal voltak iránta. S most mégis kiadta útjukat. Biztosítani akarták magukat, de hiába, vakon megy előre, mit sem törődve a következményekkel, amelyek nemcsak Őt, de őket is érinthetik. Hogy neheztelés ne maradt volna szívükben iránta, nagyon nem valószínű. Hiszen haza kell menniük Názáretbe, mégpedig dolguk végezetlen. Ott tudták útjukról. Megkérdezik majd őket, mire mentek. Nagyon nehéz egy ismételt nem sikerült vállalkozásról úgy beszámolniuk, hogy tovább ne adják keserűségüket, s el ne mondják, ki teremtette azt meg szívükben. Mindez nem teremtet majd valami kiváló hangulati alapot a názáretiekben arra az esetre, ha a Galileát járó Jézus eltalálna tévedni elhagyott falujába is.

d) A próféta saját hazájában

Míg a jeruzsálemi működés idején Jézust újra és újra meg akarják ölni; hol itt, hol ott ragadják a követeket, hogy rávessék, addig a galileai működése álló esztendeje során csupán egyetlen egyszer történik meg, hogy tanítása, magatartása népítélet formájában végrehajtandó gyilkossági szándékot vált ki. De ez az egy eset - éppen Názárethez fűződik. János csak utal e sikertelen názáreti látogatásra,

(Jn 4,44; 6,42) de a szinoptikusok rendre elmesélik. Sőt, Lukács - bevallott kronológiai sorrendcserével (Lk 4,23) - ezzel a názáreti látogatással indítja Jézus galileai működését.

Ami Názáretben történt, éles bizonyítéka annak, hogy az Újszövetségben a biológiai származás nem jelentheti többé azt az előnyt, amelyet az Ószövetségben nyújtott. Ez okból javítja ki Jézus a Szűzanya méhéért és emlőjéért lelkesedő asszony lelkesedését a fenti második, megghiúsult kísérlet tanításának szellemében: azok a boldogok, akik Isten ígését hallgatják és megőrzik. (Lk 11,28) Ugyancsak Lukács jelentése szerint a Szűzanyát is csak azért hirdeti boldognak minden nemzedék, mert igent tudott mondani Isten szavára. (Lk 1,38.48) Názáretnek sem jelentett előnyt, hogy Jézus ott élve le életét a falu apraja és nagyja - rokona vagy ismerőse volt. Egyáltalán nem. A három beszámoló alapján (Mk 6,1-6; Mt 13,53-8; Lk 4,16-30) látogatása így folyhatott le:

Márk is, Máté is közvetlenül a Keresztelő halála és az első kenyérszaporítás előtt mondja el a názáreti látogatás történetét. A galileai működés, az Érte lelkesedés zenitjén látogat tehát haza Jézus. Tanítványaival megy, és szokása szerint szombaton bemegy a zsinagógába. Az ottani szokás szerint jelentkezik az Írás olvasására. Izajástól olvas, s ennek szavait Magára alkalmazza. A hallgatóság első reagálása egy elismerő csodálkozás; állást foglalnak Mellette. A második reagálása azonban egy Ót elutasító, Benne megbotránkozó csodálkozás. Úgy tetszik, előbb hatása alá kerülnek a tanításnak, majd reflektálva képtelenségnek érzik, hogy az Izajás megjövendölte messiási korszak beteljesítője - az ő földiük lehet: az ács, az ács fia, József fia, Mária gyermeke! Az, akinek egész ott élő rokonsága igazolja számukra a tudatukban élő messiásképpel összeegyeztethetetlen származást.

Az "Orvos gyógyítsd meg tenmagad!" közmondás Jézusnak adresszálása pedig alighanem utal korábbi reményeikre, ill. azoknak megghiúsulására. Nagyramenendőnek vélt rokonuk ma is csupán tehetős asszonyok alamizsnájából kitarított, fizetés nélküli vándortanító. Rokonuk mit sem mutat abból, hogy népének Szabadító-Messiása lenne, ha egyszer még saját népén belül is ezer veszélyben él; sőt saját rokonait is veszélybe hozza és veszélyben tartja.

Aki Izajás szavait önmagában teljesedőnek állítja, az cselekedjék valamit. Izajás a názáretiek számára - a pogányok fogságából megszabadulásnak a prófétája. Aki az izajási jövendölést önmagában beteljesedőnek állítja, attól várják a nagy jelet. A jelet, amely záloga a pogányok fogságából való megszabadulásuknak. Az üldözött és fizetés nélküli vándortanító nem jel számukra. Hogyan is tudnának adekvát jel hiányában szóbaállni ezzel az olyannyira alaptalannak érzett bejelentéssel!? A levegő sűrű villamossággal telített. Negatív a töltés: a názáretiek nem hisznek Benne.

A hitetlenségnek ebben a levegőjében Jézus nem hajlandó, nem is tudja produkálni számukra azokat a jeleket sem, amelyeket Galilea-szerte oly bőven mutatott: "És nem is tudott ott semmiféle csodajelet tenni, kivéve azt, hogy kézrátétellel néhány beteget meggyógyított; és csodálkozott hitetlenségükön". (Mk 6,5-6) Ez a csodálkozás arra indítja Jézust, hogy hivatkozzék Illés és Elizeus korára. A választott nép akkor sem tudta magát érdemessé tenni Isten prófétáinak csodáira; csak pogányok voltak érdemesek azokra. A názáretiek megsértődtek. Sértődésük halálos sértődés. Meg akarják ölni falubeliüket. Már vezetik is, taszigálják a hegy felé, hogy onnan lehajítsák. Csak menet közben higgadnak le.

Talán a várható államhatalmi felelősségre vonás következtében is. Aztán futni engedik Jézust. Jézus korholta ugyanebben a hangnemben

Galilea többi falvait is; Izrael népének fölibe helyezte a pogányokat. Azok nem akarták megölni Őt e korholásokért. Miért más a korholás reakciója Názáretben? Az előzményekben leli a magyarázatát. Közelebbről érezték magukat érdekelve Jézus ígéretesnek indult pályájában, mint Galilea többi városai, falvai. Amikor működése nekik nemtetsző irányt vett, hatni akartak rá, és ez nem járt eredménnyel. Az Izajással kapcsolatban mondottakat fellengzősnek érezték. Így láthatták: nem fogja meggyógyítani tudni népét a legnagyobbnak érzett betegségből, nem fogja tudni kimenteni népét a pogányok fogságából; sőt a maga sorsának sem kovácsa: szorul a hurok a nyaka körül. Rokonai veszedelmére is. Nincs joga csúfolni őket annak, aki maga is súlyosan beteg. Korholó prófétai szavára nem a metanoia a feleletük, nem is e szavaknak metanoia nélküli elviselése, hanem "elteltek haraggal". (Lk 4,28) Ennek a dühnek - úgy tetszik - ebben a galileai átlagtól eltérő érdekltségben rejlik a magyarázata. Útközben lehiggadnak, Jézus nem csodával menti meg életét a názáretiektől (93e num).

e) Menj Judeába!

Egy fél év múltán, Szíria után, a nyár utolsó heteiben, a sátoros ünnepek előtt alighanem újból Názáretben találjuk Őt. Galileában jár, és "testvérei" szólnak Hozzá. (Jn 7,1.3) Semmi utalás arra, hogy e "testvérek" újra megkeresték volna Őt. Otthon járhatott.

Az a hang, amelyet rokonai megütnek Vele szemben, egyenes folytatása a korábbi "Orvos gyógyítsd meg magadat!" hangnak. Türelmetlenek Vele szemben. Szeretnének már látni valamit. Ennyi idő elmúlt baj nélkül, újra reménykedhetnek: Hátha mégis csak megvalósulhatnak álmaik! "Menj el innen és térj Judeába, hogy tanítványaid is lássák dolgaid, amelyeket cselekszel. Hiszen senki sem cselekszik titkon, aki ismertté akar válni. Ha ilyeneket cselekszel, mutasd meg magadat a világnak". (Jn 7,3-4) Rokonai tudatosíthatták magukban az elmúlt hónapok viszonylagos csendjét, rokonuk halogató ódzkodását a Jeruzsálembe menéstől. (Jn 7,5) Ebből is arra következtethetünk, hogy a Szíriát követő hónapok magányában Jézus Názáretbe is ellátogathatott. Egymagában? Tanítványainak is "szabadságot" adva egy kis időre?

A rokonoknak nem tetszik ez a megtorpanás. Számukra Judea lenne a "világ", a széles nyilvánosság, a messiási tennivaló méltó területe. Ott van a zsidóság tömege és ereje. Mi ez a csendesség és rejtettség, ha Izajás szavai Benned tejesednek? - mondhatják Neki. Ha az vagy, akinek mondd magad, akkor ezt meg kell tudniuk a judeaiaknak is, a jeruzsálemieknek is. Mi már lemondunk volna a felette kockázatosnak bizonyuló pályád számunkra mutatkozási előnyeiről-reményeiről, Te nem akartad abbahagyni! És most megtorpansz?

Jézus nem állhat kötélnek most sem. Akkor nem hagyhatta abba küldetését, most nem rohanhat botorul a halálba. Megy Ő majd Judeába, de úgy, hogy legyen ideje, lehetősége elmondani ott is az Örömhírt. Amit rokonai akarnak, az számára egyenlő a gyors halállal és az Örömhír el nem mondhatásával. (Jn 7,6-10)

Az utolsó napokban Jézus rokonait a Galilea felé menekülők között találhatjuk. Ennél pozitívabb tartalommal egy asszonynak jut szerep az utolsó napok történeteiben: A menekülők között levő Jakabnak

az anyja, Mária, alighanem a Szűzanya unokahúga, végignézi Jézus keresztre feszítését, (Mk 15,40; Mt 27,56) eltemetését, (Mk 15,47; Mt 27,61) illatszerekkel felszerelve kimegy vasárnap hajnalban Mária Magdolnával együtt a sírhoz, (Mk 16,1; Mt 28,1) s hírt ad az ott tapasztaltakról az apostoloknak. (Lk 24,10)

Jézusnak a keresztről a Szűzanyához és Jánoshoz intézett szavai elindítják a maga rokonait a tanítványok felé. A Szűz és János között egy nem biológiai anyaság-fiúság kapcsolat létesül. (Jn 19,26-7) Ennek erejében a mennybemenetel után a Tizenkettővel együtt a felső teremben ott van Mária, és nemcsak ő, hanem Jézus "testvérei" - tehát rokonai is. (Csel 1,14)

Mindezek folytatásaként a későbbiek során majd megtisztelő osztályrész jut az Egyház életében az "Úr testvéreinek". (1Kor 9,5)

A rokonok megpróbálták csatlakoztatni magukhoz Jézust. Bennük is az élt, ami honfitársaikban. A rokoni kapcsolat erejében erőteljesebben óhajtották érvényesíteni elgondolásaikat Ellenében. Jézus nagyon kemény hangon tudta csak leszoktatni őket erről a szándékukról. Ez a kemény hang azonban megszülte gyümölcsét. Tudatukat átalakítva végül is az "Úr testvérei" csatlakoztak Jézushoz.

109. KIK VOLTAK A TANÍTVÁNYOK?

a) Az utánamenők

Láttuk, hogy a Messiás szótárában "tanítvánnyá lenni" egyet jelent a hittel (47c num), melynek alapvető megnyilvánulási formái: az állásfoglalás Mellette, az Ő megvallása, befogadása, utána menni Neki, követni Őt, s parancsainak megtartani akarásában elvállalni a teljes elkötelezettséget. A "hűség" tartalmú hit krisztusi alapállása egy ezzel a "tanítvány"-sággal. Aki vállalja Jézust és az Ő ügyét, aki vállalja az Isten Országát - az a tanítvány (77ab num).

A negyedik evangélista előadása szerint Jézus tanítványt gyűjtő munkája a Jordán vizénél indult el a pusztai kísértést követően. Még hozzá abban a nagyon szemléletes formában, hogy András és János otthagyták a Keresztelőt, és "követték Jézust", aki elsétált előttük. Ebből a sétálóknak-utánamenésből, sétálót-követésből születik meg az, hogy Jézus hátrafordul és megszólítja azokat, akik mennek az út porában és az Ő lábainak nyomában. Évet, hónapot, napot nem jegyzett fel János, de feljegyezte, hogy délután négy órakor történt. Több mint fél évszázad távolában is emlékezik még rá, és érdemesnek tartja lejegyezni. Ekkor indult el élete afelé, aki Alpha és Omega lett számára. A hátraforduló Jézus megkérdezi, hogy mit akarnak Tőle. Csak azt akarják tudni, hogy hol lakik. Elvezeti őket szállására, és aznap ott maradnak Nála. (Jn 1,35-9) Ez a magatartásuk a Krisztus-követés történelmi egymásutánjainak a prototípusa: a legszószerintibb értelemben vett "követés". Akik majd hűségesen utánamennek, s el nem hagyva követik Őt Zsidóország útjain, azokból fogja kiválasztani az első év vége táján - a Tizenkettőt.

A Jordán-part és Kána között - térbelileg és időbelileg kerül sor további három követésre. A megjelölt téren és időn belül András elűjságolja testvérének, Simonnak, amit megtudtak a Keresztelőtől. Azt, hogy megtalálták a Messiást. A Galilea felé utat venni akaró

Jézus Fülöpöt már Maga szólítja fel, hogy "kövesse Őt"; Fülöpöt, aki ugyanúgy betszaidai származású, mint András és Simon. Vélhető tehát, hogy ők hívták fel figyelmét Jézusra. Bertalant már ez a Fülöp "szervezi be" - András Simont-beszervezésének módjára. (Jn 1,40-5) Ez az öt Jézust-követő alighanem részt vesz már a kánai menyegzőn, melynek hatására nemcsak követik Őt, hanem "hisznek" is Jézusban a látott csoda nyomán. (Jn 2,2.11)

A Kánától Kafarnaumig menő úton jól összeismerkedhetnek Jézus rokonaival, akikből Jakab és Júdás-Tádé majd tanítványokká is lesznek. Talán az sem kizárt, hogy a buzgó Simon azonos Simonnal, az Úr testvérével. Jakab és Tádé esetében az Újszövetség könyvei állítják ezt az azonosságot, buzgó Simonról azonban nem. A szinoptikusoknál található névsorok viszont Jakab és Tádé esetében sem tüntetik fel a biológiai rokonság tényét.

Márk és Máté a beköszöntő kafarnaumi nap előtt tárgyalják a négy tanítvány (Péter, András és a Zebedeus-fiak: Jakab, János) hálóelhagyás-erejű meghívását az emberhalászatra. Lukács viszont csak a kafarnaumi nap után, amely napon viszont Jézus Lukács jelentése szerint is Péter házába megy a zsinagógában történtek után. Mikor történhetett e hálót is elhagyó arányú, azaz Jézusért a "munkaviszonyt", a megélhetési forrást is odahagyásra készítő meghívás? Az első találkozás és a kafarnaumi nap között hosszú hónapok teltek el: Kánán, Kafarnaumon, Jeruzsálemen, a Jordán-parti keresztelés után Szikáron, Szamárián keresztül vezet közös útjuk vissza Galileába, Kánán keresztül Kafarnaumba.

János számol be ezekről az eseményekről (88a num); ő azonban az első találkozástól kezdve teljes kifejelettségben mutatja be Jézus viszonyát tanítványaihoz. Simont azonnal Kéfásnak nevezi, (Jn 1,42) Bertalannal azonnal közli az Emberfia mennyei méltóságát, (Jn 1,51) s Szikárban a kútnál arról beszél tanítványainak, hogy "aratásra küldte már őket". (Jn 4,38) Szemben e meglehetősen fejlett képlettel, a galileai esztendő elején történő és emberhalászatra meghívással befejeződő csodálatos halfogás a négy tanítványt még foglalkozása körében találja. A tanítványok aratószerepére is majd csak a galileai esztendő második felében kerül sor (Mt 9,37-8) a próbaút kapcsán.

A teljes kifejelettség azonban önmagától érthetően nem lehet kezdeti állapot. Jézus és a tanítványok viszonya ugyanolyan lélektani törvényszerűségek szerint alakulhatott-fejlődhetett csupán, miként azt az eddigiekben láttuk más rétegek, más személyek esetében is. Valószínűleg Lukács időpontja a legmegbízhatóbb. A négy tanítványnak e hálót elhagyó meghívását Márk is, Máté is a galileai esztendő nyitányaként szerkesztik meg, ahogyan Lukács a názareti látogatást. Mindhárman - kronológiátlanul. A négy tanítvány az első fél esztendő során egyre több és több időt szánhatott rá a Jézust követésre, s a csodálatos halfogás után munkaviszonyt is elhagyó életformává tették korábbi utánamenéseiket.

Az evangéliumok a Tizenkettő nevén kívül csak Arimateai Józsefet nevezik néven, mint tanítványt, (Jn 19,38) s a Tizenkettőből is csak hétnek közlik meghívási körülményeit: János első fejezete említi öt tanítványt, a csodálatos halfogás említi hatodikul a Zebedeus-fia Jakabét, s a vámtól való meghívás Mátéét. A többi öt meghívásának körülményeiről nem tájékoztatnak; ezek nevei a tanítványok Tizenkettővé tevésekor szerepelnek először.

A 12 tanítvány egyéni fejlődését nem rajzolhatjuk meg, mert a továbbiakban Máté, Bertalan s az Úr vagy három testvére semmi egyéni szerepet sem kap. Pétert és Jánost leszámítva a többi öt is csak igen

keveset. Péter szerepe bőséges, aki egyébként nemcsak a maga nevében szólal meg. Reakciói ennek folytán a Tizenkettő fejlődését is dokumentálják.

b) Szegények és fiatalok

Kik voltak ezek az emberek? Milyen volt társadalmi helyzetük és mi volt az életkoruk? Az Úr testvérei názáretiek voltak, más négyen Kafarnaumban halászmesterséget űztek - jó felük tehát minden bizonnyal beletartozott a "szegények" társadalmi kategóriájába. Fülöp és Bertalan e halászok barátai voltak, társadalmilag-gazdaságilag alighanem egyívásúak voltak velük. Tamásról és az Iskariótiról semmit sem tudunk; csupán feltételezhetjük, hogy az ő társadalmi-gazdasági helyzetük is beleillik ebbe az együttesbe. Máté jómódú volt, de otthagytta ezt a jómódot, azért hogy a Tizenkettő közé tartozhassék.

És az életkoruk? A "másik" Mária, Jakab és József anyja, Alfeus felesége, járta az országutak porát Jézus és fia, vagy talán fia és Jézus nyomában. A Szűzanya ezt nem tette. Mi lehet ennek az oka? Vajon nem az-e, hogy kor-, azaz nemzedékkülönbség volt közöttük? Ha e "másik" Mária nem Józsefnek a rokona, (Jn 19,25) hanem Máriáé, akkor bizonyos, hogy ezzel a névvel nem lehet édestestvére a Szűzanyának. Lehet azonban a Szűz valamelyik édes testvére (Kleofás?) a leánya. Láttuk, hogy Jézust negyven év körül levőnek kellett gondolnunk (87a num). Ez esetben a Szűzanya túl van már az ötvenen eseményeink idején. E "másik" Mária egy nemzedékkel fiatalabb, talán egykorú Jézussal. E feltevések mellett fia, Jakab húsz év körüli fiatalember lehetett. A tanítványok átlagéletkora e körül mozoghatott.

Kitetszhetik ez abból is, hogy nagyobbára nőtlen állapotban érte őket Jézus hívása, a házasságkötési korban innen. Ez bizonyos abból is, hogyha a tanítványok zöme feleséges ember lett volna, csak akadt volna egy-két feleség is, aki feltűnik az Úr csoportját kísérők sorában. De nem akadt. Anya viszont akadt, nem is egy. Nemcsak a "másik" Mária, hanem a Zebedeus-fiak anyja, Szalome is. (Mt 20,20; Mk 15,40; 16,1) Mindezek alapján úgy gondolhatjuk, hogy a Tizenkettő átlagéletkora alig haladhatta meg a 18-20 esztendő. Köztük és Jézus között egy emberöltő, egy nemzedékbeli korkülönbség lehetett. Az "Úr testvérei" alighanem a Szűz és a nevelő apa testvéreinek unokáiból kerültek ki. Nagybátyjuk lehetett Jézus ezeknek a tanítványaivá lett "testvéreinek".

Szegények voltak és fiatalok, akik "utánamentek" Jézusnak. Péterre, a Zebedeus-fiakra és a másik Jakabra vonatkozóan az Újszövetség könyvei igazolják, hogy ebből az utánamenésből teljes életet lefoglaló elkötelezettség született meg. Az evangéliumok ennek az elkötelezettségnek kezdeteit, előzményeit - mondjuk - megszületési folyamatát írják le. Feladatunk éppen ennek a lenyomozása.

c) A királyság helyreállítása

Fejlődésük végpontját világosra rajzolja pünkösdi utáni életük - az Írás és a Hagymány tükrében. De hogy kik és mik voltak az induláskor, ezt csak kikövetkeztetnünk lehet. Az tudniillik, hogy

mi volt a lelkükben, amikor utánamentek Jézusnak. Csak következtethetünk rá, hogy mi volt a lelkükben, amikor elfogadták a meghívást, hogy miért mentek utána az Ismeretlennek. Minden bizonnyal mind a tizenkettő egy kicsit másért, mint a többi. De ahogyan anyagi különbségeik ellenére is - Zebedeusnak fizetett halászegényei voltak, Máténak is maradhatott valami a vám után - "szegények" voltak, úgy egyedi különbségeik ellenére is lehettek közös mozgatóik választásukban. A "Megtaláltuk a Messiást"! és "Jöhet-e valami jó Názáretből?" - ez a két első lejegyzett kezdeti vélekedés. (Jn 1,41.46) E két vélekedés talán jelzi, mi indította őket arra, hogy utánamenjenek. A jónak várása, azaz a messiásvárás. A szegények rétege várta leginkább, s e rétegen belül nyilván olyanok követték, akik különösen is várták; jóval inkább, mint rétegük átlaga.

Ez a megállapításunk a János-tanítványok közül jöttekre még inkább érvényes, hiszen ők már annak is a tanítványává szegődtek, aki csupán a Messiás előhírnökének mondta magát. Kik voltak a János-tanítványok? András és János bizonyosan. De talán Péter, Fülöp és Bertalan is. Mert ugyan mit keresett volna a Betszaidából származó Péter és Fülöp s ez utóbbinak barátja, Bertalan, távol szülőföldjüktől, a judeai Jordán-vidéken? Csak alámerülni mentek oda? Nem tudjuk eldönteni.

Ami az előző numerus alapján állítható Jézus rokonairól, ugyanaz alighanem állítható a rokonokból és nem-rokonokból lett tanítványokra vonatkozóan is. Amikor utánamentek Jézusnak, messiásvárásuknak tartalma aligha lehetett más, mint rétegük, és azontúl népük - messiásvárásáé. Azt a Messiást várhatták csupán ők is, amelyet népük várt. Mindez nagyon is nyilvánvaló - későbbi magatartásuk alapján. Többet is kell mondanunk. Az Úrral töltött harmadfél esztendő sem tudta kitörölni tudatukból ezt az utánamenésüket elindító messiásképet. Utolsó kérdésük, melyet forrásaink szerint Jézushoz intéznek, ezt kétségtelenné teszi. Az Olajfák hegyén Jézus véglegesen búcsúzik; utolsó alkalom tehát, hogy még valamire felvilágosítást kaphassanak Tőle. Ily alkalmakkor az ember azt kérdezi meg, ami a legjobban izgatja, amit a legfontosabbnak tart, ami mindeneken túl és innen, ami alapvetően meghatározza érdeklődés- és törekvésvilágát.

Tenger sokat hallottak az évek folyamán az Isten, a Mennyei, az Atya, a Fiú Országáról...de mi lesz Izraellel? "Uram, vajon ebben az időben állítod-e újra helyre a királyságot Izrael számára?". (Csel 1,6) A mondat állítmányának (#apokaJisJanaiř = apokathiszthanai) szótári jelentése: "újból a régi viszonyok közé helyezni". Jézus annyi tanítása sem tudta tehát megváltoztatni bennük az indulási alapszemléletet. Ezért a régi viszonyok közé helyezésért, ezért a királyságért, ezért az Izraelért mentek annak idején utána Annak, akitől remélték, hogy mindezt el fogja végezni. A három esztendő sok-sok magyarázata és tanítása ellenére is ugyanezt az induláskori reményt várják és kérik számon Tőle: "állít od"! Várják ezt a tevékenységét szívszorongva akkor is, amikor elfele készül már, és soha többé nem lesz alkalma, hogy rohamra vezesse Izrael népét - győztes csatában - a római légiók ellen.

Nemcsak a néptömegek és Jézus gondolkodtak kétfelé. Nemcsak a néptömegek és Jézus között volt meg e kétfelé gondolkodás feszültsége, amely végül is a hályog lehulltakor "Barrabást"-kiáltást eredményezett.

A tanítványok és Jézus ugyanígy kétfelé gondolkodtak a harmadfél esztendő során. Ennek a látens feszültségnek lesz ugyanúgy következménye a hályog lehullásának órájában - Júdas árulása, Péter tagadása és a kilenc tanítvány eszeveszett menekülése. Ha a "Barrabást"-kiáltás

nem is születik meg bennük - ez helyzetük sokszorosán más voltából jól magyarázható. Az első nyilatkozatok és utolsó kérdésük felemlítése kijelöli a medret, amely vizsgálódásaink útját megszabja. Fejlődésüket végignyomozni az első nyilatkozatoktól utolsó kérdésfeltevésükig - ez az elkövetkező numerusok feladata.

110. A TIZENKETTŐ

a) Csodálatos halfogás

Mire a csodálatos halfogásra sor kerülhet, addigra már hónapok Jézus-élménye van Péter, András, János és talán Jakab mögött is. Közös vándorút a Jordántól Názáreten, Kánán keresztül a Jordán-partig és onnan Szamárián keresztül ismét Kafarnaumig. A kánai csodán kívül talán még a kafarnaumi nagy nap egész élményanyaga is.

Ismerünk csak a tanítványok szűkebb körének szóló csodákat is; Terv szerinti csodák ezek (90b num), amelyek hűségük érését szolgálják. A bárkában levőket félelemmel-csodálkozással töltik el a halak terhe alatt csaknem elmerülő bárkák. Az egész éjszakai eredménytelen munka után ez a bőséges fogás egyértelműen arról beszél számukra, hogy itt természetfeletti erők jöttek mozgásba; az embert ősidők óta mindig félelemmel eltöltő numinózumot érzik a bárkában levő Jézusban. Péter "bűnös férfinak" mondja magát, és Jézust olyannak éli meg, akinek jelenlétével a bűn összeférhetetlen. Ígéretes megnyilatkozás. Önelégültség helyett büntudat. Ez az ember alkalmasnak látszik a metanoiára: tudata átalakítására és a megfordulásra. Hadvezért látás helyett büntől idegenséget érez meg Jézus személyében. Ez az ember alkalmasnak látszik a hűségre ahhoz a Jézushoz, aki egyre inkább a Bűn Országának ellenlábasként fogja megmutatni magát nekik, és akiről tapasztalhatják majd, hogy vonakodik a rómaiak nacionalista ellenlábasa lenni. A bárkajelenet Péter részéről lépés a Kéfas-szerep megszületése felé. (Lk 5,8-9) Péternek nem kell félnie a Messiástól. A Messiás maga mellé fogja emelni őt. Péter is azt fogja tenni, amit a Messiás. Emberhalász lesz belőle.

A kafarnaumi nap bármily szerény, de mégiscsak második hőse - Péter. Az ő házába megy a zsinagógai fellépés után egyszerre híressé vált Názáreti, az ő háza előtt gyűlik össze napszállatra a tömeg, rajta kéri számon másnap reggel a városból elszökött prófétát, ő vezeti a Jézust megkeresni akarókat, ő tolmácsolja Jézusnak az iránta megnyilvánuló érdeklődést, s elsősorban neki mondja az Úr, hogy miért nem maradhat, miért kell továbbmennie, és hogy mi az Ő küldetése: az Ország Örömhírének hirdetése. A kafarnaumi nap sikere, az azt követő Galilea-szélességű tanító és gyógyító körút (Mk 1,39) s mindennek pozitív hangulatbeli következménye a tömegekben (Mk 1,45) - messzemenően azzal az érzéssel tölthette el Pétert és a többieket is, hogy jól választottak, amikor Jézushoz csatlakoztak. Jól, mert indulási reményeik választottja, lám, maga mellé tudja állítani Izrael népét; azt a népet, amelyre Jézusnak minden bizonnyal szüksége lesz e népnek a pogányok rabságából (Lk 1,74) kiszabadításakor.

Az első galileai körútnak jelentős lehetett az eredménye a tanítványszerzés szempontjából is. A meggyógyítottak nemegyszer utánamennek a gyógyító Jézusnak. (Mk 10,52) Az evangélisták inkább azokat a jeleneteket örökítik meg, amikor Jézus elleneszegül valaminő okból annak, hogy a meggyógyítottak utánamenjenek. (Mk 5,18-9; Mt 8,19-22) Mire a körút visszahajlik Kafarnaumba, már meglehetősen nagy a számuk. Márk ugyanis így tájékoztat Máté lakomájáról: "A vámosok és bűnösök is sokan odaültek Jézussal és az Ő tanítványaival, mert sokan voltak és követték Őt. " (Mk 2,15)

Kik voltak ezek a "sokak"? Együtt volt-e már ekkor az a Tizenkettő, amelyet majd tanítványainak szélesebb köréből választ ki? Nem tudjuk. Lehet, hogy Jézus testvérei még a jeruzsálemi út előtt Nála maradtak, s ha időközben Tamás és az Iskarióti is csatlakozott, akkor Máté meghívásával zárul a majdani Tizenkettő csatlakozásának sora. Függetlenül attól, hogy együtt van-e már a Tizenkettő, Máté lakomáján lehetnek olyanok is, akik jó fél év múltán majd kifordulnak a kafarnaumi zsinagógából és nem járnak többé vele. (Jn 6,66)

b) A hűség első próbája

Akármennyien is, akárkik is vesznek részt Máté lakomáján, lélektanilag más helyzetben vannak már, mint aminőben voltak az első galileai körút befejeztéig. Kafarnaumba visszaérve ugyanis tudomásul kell venniük, hogy az írástudók istenkáromlónak tartják Mesterüket. Ugyanezek az írástudók Máté lakomáján megmagyarázzák a tanítványoknak, hogy e lakomával Mesterük szembehelyezkedik a Törvénnyel. (Mk 2,16) Saját fülükkel hallgatják a tanítványok, hogyan vonják felelősségre Mesterüket mint olyant, aki eltéríti tanítványait a jámborság, az ősök jámborságának útjáról. (Mk 2,18) A tanítványoknak tudomásul kell venniük, hogy az inaszakadtnak mondott szavakkal még csak Jézus lett szemükben törvényszegővé, de most már őket is törvényszegőknek tekintik, hiszen ők is tisztátalanná teszik magukat ezzel a társasággal. (Mk 2,16)

E második támadásnak a János-tanítványok által továbbvitt folytatásában pedig már kifejezetten ellenük fordulnak, akik esznek-isznak böjt és imádság helyett - ám Jézussal együtt. A kalásztépéskor viszont már úgy nézik őket, mint akik saját maguktól is teszik a rosszat, hiszen Jézus nem tépi a kalászt. (Mk 2,23-4) Mind e törvényszegésekbe azért kerültek, mert csatlakoztak a törvényszegő Názáretinek a társaságához. Az elszáradt kezű ember meggyógyításakor pedig tudatosodhatik bennük az írástudók és Mesterük viszonyának kiéleződése, s alighanem tudomást szereznek arról is, hogy azok megölni is készek Jézust. (Mk 3,6)

Máté lakomájától kezdve a tanítványoknak már csak e támadások légkörét vállalva van módjuk kitartaniok Mesterük mellett. Hogyan viselték ezeket a támadásokat? Alighanem meglehetősen passzívan, Jézus mögé húzódva. Még akkor sem szólalnak meg, amikor kifejezetten őket éri a támadás. Jézus felel akkor is, ha a tanítványokhoz szólnak; akkor is, ha a tanítványok miatt Őt éri támadás.

Ha a rokonok a fenti anyag alapján lemérhették a helyzet éles voltát, s annak a távoli Názáretben élő rokonokra háramló súlyos következményeit, hogyan ne mérhették volna le azok, akikre a felelősség nem is a biológiai származás közössége, hanem az önként és szabad választással

megtett csatlakozásból létrejött közösség alapján, tehát sokkal súlyosabban hárul?! Nem kétséges, hogy le kellett mérniök. És biztos tény, hogy mindezek ellenére továbbra is Vele maradtak.

Az első galileai körút befejeztéig egy ragyogó és viharfelhő nélküli pályának voltak kísérő bolygói. Annak befejezte után Jézushoz való hűségük új szakaszba lépett: hűségesek maradtak a támadások keresztútjába került, sőt az életveszedelemből sodródó Törvénysértőhöz is. Vállalták a hűséget továbbra is, bár semmi kétségük nem lehetett a tekintetben, hogy a helyzet mérgezésével párhuzamosan egyre nagyobb kockázatnak teszik ki magukat.

Segíthette őket ebben az, hogy a súlyosan feketéllő viharfelhőket újra és újra áttörte számukra a tömegek változatlan, sőt, növekvő rajongásának napsugara: az ország minden részéből sőt az országhatáron túlról, Szíriából jövő tömegek lelkesedése. További lélektani segítséget nyújthatott az is, hogy a Jézust-hallgatás passzívabb jellegű szerepe mellett, a tömegtódulások következtében bizonyos szervezői-rendezői, tehát aktívabb jellegű szerephez is jutottak. Ilyen szerep volt például a hajó készenlétben tartásának feladata, amellyel lehetővé teszik Jézus mozgásait a gyógyításért hozzájuk rohanó tömeg meg-megújuló rohamai között. (Mk 3,7-10)

Minden arra látszik mutatni, hogy a tanítványokat nem törte le a nép vezetőinek fenyegető magatartása, hiszen tapasztalták, hogy a tömegek egyre nagyobb számban és egyre nagyobb lendülettel veszik körül a maguk és a tanítványok közös hőst - Jézust.

c) A kiválasztás szempontjai

Ha a galileai esztendő nyár elején kezdődött, s az első kenyérszaporítás közvetlenül megelőzte a második esztendő húsvétját, akkor az eddigi események az első év vége-tájáig tolhatták előre a naptárt. A tanítványgyűjtés megkezdése óta egy esztendő telhetett már el. Ennyi idő alatt Jézus jól kiismerhette azokat, akik az Ő kedvéért elhagyták otthonukat és foglalkozásukat, és járták Vele együtt az országot.

A Tizenkettőnek a tanítványok szélesebb köréből való kiemelését nemcsak szokásos szervezési szempontok indokolták. Válasz is volt ez Jézus részéről a farizeusok "halálos" mérvűvé lett elszántságára. Nyilvánvalóvá teszi ezt a kiválasztottak száma. A farizeusok elszántsága ugyanis Jézus számára - a választott nép vezetői részéről - az Őt elvetésnek a tényét jelenti. A vezetők által képviselt Izrael veti el Őt; Izrael a maga tizenkét törzsével. Azzal, hogy tanítványai közül kiválaszt Jézus tizenkettőt, Ő is elveti e tizenkét törzset, és új Jákobként más tizenkét fiút állít Isten új népe őseiként (31 num).

Megértették a Tizenkettővé emelt tanítványok ezt a szimbolikát? Aligha kétséges, hogy Jézus megmagyarázta nekik. Akárhogyan is volt, ez a kiemelés mindenképpen fokozhatta öntudatukat: az ügy jelentőségébe, a maguk jelentőségébe vetett hitüket.

Minek alapján választhatta Jézus, akiket választott? Mily szempontok alapján választotta ki éppen azt a tizenkettőt? Minden bizonnyal a feladat határozta meg a kiválasztás szempontjait. Arra a feladatra választotta ki őket, hogy legyenek Vele, hirdessék az Ország igéjét és gyógyítsanak az Ország elérkeztének bizonyítékaként. (Mk 3,14-5) A lefolyt idő során az erre való alkalmasságukat kellett Jézus számára nyilvánvalóvá tenniök. Feltehető, hogy a Tizenkettő azok közül

került ki, akiknek a lefolyt idő során a legkevesebb "abszenciájuk" volt. Ez volt ugyanis a mennybemenetel után Péter szempontja is a Kollégium kiegészítésénél: "Szükség azért, hogy azok közül a férfiak közül, akik velünk együtt jártak minden időben ...azok közül egy az Ő feltámadásának bizonyítója legyen, velünk egyetemben". (Csel 1,21-2) Ez a "minden időben" lehetett az egyik feltétele a választásnak. De csak az egyik.

A feladat második része ugyanis - az Ország igéjének hirdetése, az Ország elérkeztenek bizonyítása volt. Az erre való alkalmasságnak nagy súllyal kellett latba esnie. Ami a gyógyítás hatalmát illeti, azt kapták. Az Ország igéjének hirdetése azonban bizonyos tudati átalakulásokat is feltételezett, amely átalakulásban az Isten szereprése egymagában kevés. Föltehetjük tehát, hogy a "minden időben" Vele levők közül azokat választotta ki, akik jutottak már valamire a metanoia alapvető követelményében: a gondolkodás és az élet átalakításában.

Milyen fokúvá érhetett bennük az első esztendő végéig a Jézus ügyével való azonosulás? Az erre adható válasz eléggé összetett. Kitartottak mellette a farizeusok egyre élesedő fenyegetései ellenére is; ez arról beszél, hogy ragaszkodásuk kibírta az első komoly teherpróbát. Ez a kitartásuk másfelől azonban még nem dönti el a kérdést, hogy kitartásukkal a Jézus ügye mellett álltak-e, avagy csak beleolvasták, beleértelmezték Jézus alakjába és ügyébe indulásuk messiásvárasi tartalmait. Kész eredmények alapján - biztosan nem választhatott Jézus. Csupán ígéretes első lépésekre támaszkodhatott.

111. ELSŐ MEGRÁZKÓDTATÁS

a) Kicsoda ez?

Meglehetősen nehéz megrajzolni a galileai esztendőre vonatkozóan a tanítványok tudati átalakulásának képét. Úgy látszik, mintha az Úr nyilvános tanításaiba nemcsak a tömeg, nemcsak a farizeusok-írastudók nem szóltak volna bele, hanem a tanítványok maguk sem. A Hegyi beszédet, az Országról szóló példabeszédeket a szinoptikusok hozzászólások nélkül közlik. Olyan feltétlen volt e Tanító szellemi fölénye, hogy ellenvéleményt, nyíltszíni vitát senki sem akart megkockáztatni? Úgy gondolták a tanítványok, hogy az egyre élesedő helyzetre való tekintettel nekik aztán igazán nem illik nyílt színen ellenvéleményt tartalmazó, avagy akárcsak értetlenséget eláruló kérdést feltenni? Könnyen lehet, hogy a valóságot közelítjük meg, ha igennel felelünk e két kérdőmondatra.

Alátámasztani látszik a másodikat az, hogy sor kerül a tanítványok megnyilatkozásaira, amikor magukban vannak: "Mikor pedig egyedül volt, megkérdezték Őt a körülötte levők a Tizenkettővel együtt a példabeszéd felől". (Mk 4,10) Indokolja ezt a megkérdezést, hogy Jézus a kívülállóknak (Mk 4,11) nem magyarázza meg a példabeszédeket; csak akkor fog magyarázatba, amikor "egyedül" van azokkal, akiknek adatott tudni az Ország Titkait. Ezeket nemcsak a Tizenkettő alkotja, hanem a "körülötte levők" is, tehát a tanítványoknak a Tizenkettőn kívüli szélesebb köre.

Mit kérdeztek meg Tőle? Kettőről is tudunk: miért példabeszédben tanít; (Mt 13,10) és mi a magvetőről szóló példabeszéd értelme. (Lk 8,9) Jézus megválaszolja kérdésüket, s válaszában végén meg is kérdezi, hogy megértették-e mindazt, amit mondott. (Mt 13,51) A tanítványok igennel felelnek és Jézus is tanúsítja, hogy ők azok, akiknek országbeli fülük és szemük van, akik ismerhetik az Ország titkait.

Mindebből arra lehetne következtetnünk, hogy a galileai esztendő során megindul övében egy kielégítő arányúnak minősíthető gondolkodás-átalakulási folyamat. De vigyáznunk kell. Ez alkalommal Jézusnak - és az evangélistáknak is - az volt a célja, hogy ellentétezzon: a nem értő kívülállót szembeállítsa az értő tanítványokkal. Könnyen lehet, hogy a különböztetésnek lényegi alapja csupán ennyi: hűségük érdemesíti őket a külön magyarázatra. Látni és hallani akarásukat Jézus külön tanfolyammal jutalmazza.

Könnyen lehet azonban, hogy "értésüket" Jézus csak relatív "értésnek" tekintette: viszonyítva a kívülálló értetlenségéhez. Márk még nem retusált - a szerkeztés éveiben egyébként már igen nagy tekintélyű "apostolok" érdekében. Máté és Lukács egy évtizeddel később már igen. Ennek folytán Márk megőrizte Jézus válaszában egészét. S ezen belül azt is, ami nem a relatív, hanem a viszonyítás nélküli értésre vonatkozott: "Nem értitek ezt a példabeszédet? Hogyan fogjátok a többi példabeszédet megérteni?". (Mk 4,13)

Két kérdésük nem sokat, vagy éppenséggel semmit sem árul el arról, mennyire jutott a tudatátalakulás folyamata bennük. Felmerülhet a kérdés: Jézus miért nem kérdezte vissza tőlük a hallottakat? Miért nem tett fel nekik kérdéseket, amelyek tudatosíthatták volna bennük, hogy hol tartanak? Ha az evangélisták erről hallgatása mögött e kérdések fel nem tétele húzódik meg, akkor ennek a ténynek oka alighanem az lehetett, hogy nem volt türelmetlen fejlődésükkel szemben. Hagyta, hogy belső lélektani törvényszerűségeik erejében érjenek meg bennük a látottak és hallottak. Majd eljön a kérdésfeltevés ideje is. A második esztendő közepe táján - Fülöp Cezáreában!

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy Jézus halvérűen, emóciók nélkül figyelte tudatuk fejlődését. A tengeri vihar alkalmával, amikor ugyancsak "magukban" vannak Jézussal, a bárkában megkapják Mesterüktől az első korholást. Félelmük, tehát hitetlenségük, azaz hitük kicsiny volta miatt (Mk 4,40; Mt 8,23-6; Lk 8,22-5)

kapják a korholást. Kevesellte Jézus az eredményt. A tenger lecsendesítése után a tanítványok kérdése ("Kicsoda ez?") úgy hangzik, mintha aláhúzná a korholás jogosságát. Kérdésük úgy hangzik, mintha még nem lenne bennük bizonyosság. Félelmük és kérdésük alapján arra lehetne tehát gondolnunk, hogyha Jézus most teszi fel nekik a majd Fülöp Cezáreában feltevésre kerülő kérdést, akkor még egybeesik az "emberek" és a tanítványok felelete. A tanítványok e tengeri vihar idején talán szintén még csak "prófétát" látnak Benne. (Mt 8,27; Mk 4,41; Lk 8,25)

b) Valakik nem járnak Vele többé

A kenyérszaporítás után Jézus "kényszerítette" övéit a bárkába szállásra. (Mk 6,45) Kényszeríteni csak azt kell, aki nem akar menni magától. A tanítványok tehát nem akartak menni maguktól. Úgy érezték, hogy nagyon nekik való szituációba kerültek,

amikor a férfiak megindultak Mesterük felé, hogy királlyá tegyék.
Jézus meg akarta óvni tanítványait valamitől ezzel a kényszerítéssel.
Attól, hogy továbbfejlődhessék bennük az induláskor hozott messiáskép.
Vagy legalább is attól, hogy tehessenek valamit eme reményeik megvalósulásának érdekében. Még pontosabban attól, hogy találkozassék a tömegek akarata a tanítványok szándékaival - Jézus szándékain kívül, azzal szöges ellentétben.

A második húsvét előtt vagyunk már, második éve együtt vannak már Vele, s jó pár hónap múlt el a Tizenkettővé tevés óta is. S ez a "kényszerítette" egyértelműen arról árulkodik, hogy tudatukban a Jézushoz csatlakozás célja tekintetében még nem következett be az átalakulás. Népük és osztályuk politikai messianizmusa továbbra is meghatározza gondolkodásukat.

Másnap a zsinagógában Jézusnak sikerül Maga ellen fordítani azokat, akik az előző nap még királlyá akarták tenni Őt. A nem Mózes-féle mennyei kenyér rajzával kihúzza lábuk alól azt a hitet, hogy a Názáreti Próféta azt akarja, amit ők akarnak. Mindez nem maradhat hatás nélkül tanítványaira sem. Ez alkalommal "tanítványok" és "Tizenkettő" megkülönböztetve szerepelnek Jézus rajzában: "Sokan azért, akik hallották ezeket az Ő tanítványai közül ezt mondták: Kemény beszéd ez, ki hallgathatja Őt?...Ettől fogva sokan visszavonultak tanítványai közül és nem jártak Vele többé. Mondta tehát Jézus a Tizenkettőnek: Vajon ti is el akartok-e menni?". (Jn 6,60.66) A "tanítványok" jelentik tehát a Tizenkettőt és másokat; mindazokat, akik együtt jártak Jézussal. E "másoknak" vagy mindegyike vagy egy része megbotránkozik Jézus tanításán, és nem hisz Benne többé: "Titeket ez megbotránkoztat?...de vannak némelyek köztetek, akik nem hisznek" (Jn 6,61.64) - mondja Jézus, aki jól tudja, hogy szavai "zúgolódást" váltottak ki tanítványaiból.

A pusztai vacsora után a tömeg erőszakosan akarja érvényesíteni Jézuson a maga elgondolását. Ezt követően Jézus elmond egy beszédet, amely nem hagy bennük kétséget afelől, hogy céljai döntően különböznek az Érte lelkesedők céljaitól. Az eddigi látens kétfelé gondolkodás manifesztté válik. A beszéd hatására nem annyira az alkalmi tömeg, mint a Jézussal együtt járó tanítványok - akik indítói-szervezői lehetnek annak, hogy a tömeg megindul Feléje, s akik bele nem nyugodva a kudarcba másnapra megint csak mellette teremnek a zsinagógában - felhagynak e reménytelenné és éppen azért értelmetlenné vált kísérettel. Nem jött létre bennük tudatátalakulás; éppen ezért értelmetlennek és időpocsékolásnak kell tartaniok minden további idő és remény és egyéb befektetést ebbe a Názáreti-féle ügybe.

c) A Tizenkettő marad

A tanítványok megoszlásának e válságos órájában a Tizenkettő kis csapatáá húzódik össze, tömörül egybe a zsinagóga egyik sarkában. Jézusnak módja van a tömeg oszladozó képviselőitől és az elmenőben levő egyéb tanítványoktól elkülönülő Tizenkettőhöz fordulnia. Jézus most már kérdez. Tudni akarja, bennük is megszületett-e a hallottak hatására a megbotránkozás, avagy tart még a hitük; hűségesek-e még Hozzá. Reményének horgonyát a Tizenkettő a történetek-hallottak ellenére és továbbra is Őbelé veti. János jelentése harmóniában van a szinoptikusokkal, mert a Tizenkettő náluk is együttmarad Jézussal a kenyérszaporítást követően. A Tizenkettő nem ment el, a hűség nem tört meg bennük.

Ennek miéértjére vonatkozóan azonban János mintha fejlettebb képet rajzolna, mint a szinoptikusok. Míg Jézus a tömeg előtt elmenekülve imádkozik a hegyen, addig a hajóba kényszerített tanítványok eveznek a tavon. Amikor hajnal felé vízen járva Jézus megközelíti őket, "magukban szerfölött álmélkodnak és csodálkoznak". A Jézusban való hit szempontjából Márk negatívnak látja ezt a csodálkozást: "nem okultak a kenyereken, mivel a szívük meg volt keményedve". (Mk 6,51-2) Úgy gondolja tehát, hogy a kenyérszaporítás után nem lett volna már helye e csodálkozásnak. Úgy gondolja, hogy a szívük még kemény és be nem fogadó; olyan a szívük, mint azoké, akik a másnapi beszédet keménynek fogják majd tartani. (Jn 6,60)

E márki jelentéssel harmóniában van Máté kiegészítése: Péter is szeretne vízen járni, s elmerülése azt revelálja, hogy nála is baj van a keménység tekintetében. Kétkedik, kicsiny a hite Jézus hatalmában. (Mt 14,31) Máté az Úr ajkára adja a Márknál az evangélista ajkán található kritikát a tanítványok hitéről; de javított kiadásban. A negatív képhez ugyanis hozzárak egy pozitív befejezést. Miután Jézus és Péter beszáll a hajóba, a szél eláll; az ottlevők összegzik magukban a látottak eredményeit. Leborulnak előtte ezekkel a szavakkal: "Bizony, Isten Fia vagy!". (Mt 14,33)

A szinoptikusoknál ez a tanítványok első megnyilatkozása abban a tárgyban, amely a csatlakozás első pillanatától kezdve izgatta őket, s amely hangosan is megfogalmazódott bennük a viharlecsendesítés alkalmával: "Kicsoda ez?" A vizenjárás csodája most megadja a lökést ahhoz, hogy felelni is tudjanak immár kérdéseikre. És felelik azt, amit idáig csak az idegbetegek tudtak Jézusról, (Mk 3,11) s amit Jézus csak fokozatosan akart világossá tenni népe és így tanítványai számára is. A csak a tanítványok számára tett csodákkal - halfogás, viharlecsendesítés, vizenjárás - éppen azt szándékolja, hogy tanítványaiban ez a felelet minél előbb megérjen. Máté jelentése szerint az evezés éjszakáján ez a bizonyosság megszületett a Tizenkettőben.

János a másnapi zsinagógai megkérdés alkalmával még fejlettebbnek rajzolja a Tizenkettő hitét: "Mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia". (Jn 6,69) Egyenes út vezet idáig a halfogás "Menj ki innen!" szavától kezdve a tengerlecsendesítés "Kicsoda ez?" kérdésén keresztül. Másfelől pedig utat mutat e vallomás a Fülöp-Cezárea-beli még teljesebb hitről tanúskodó nyilatkozat felé.

d) Miért maradtak hűségesek?

A vallomás után is kérdéses, hogy átalakult-e a Jézus mellett megmaradó Tizenkettőnek a tudata - nem Jézus személyének kivoltát, hanem programjának elfogadását illetően. A fentiek ugyanis csak az elsőt teszik nyilvánvalóvá. Kérdéses marad viszont továbbra is, hogy a zsinagógai beszéd létrehozta-e bennük annak elfogadását, hogy Jézus nem új Mózes, és éppen ezért az Ő kenyeke más, mint Mózesé. Kérdéses, mert Péter válaszolhatott volna - mondjuk - így is: "Miért akarnánk elmenni? Mi nem akarjuk, hogy nemzeti király légy. Nem politikai megszabadítást várunk Tőled. Mi Isten Országá Királyának akarunk Téged, nem várunk evilági országot Tőled. Éppen ezért mi nem a biológiai életet tápláló kenyérért, hanem az isteni életet tápláló kenyérért akarunk fáradozni. "

Úgy tetszik, hogy a János lejegyezte péteri válaszból ennél jóval kevesebb van. Csak ennyi van benne: Nincs máshoz mennünk, hiszen Te vagy a Messiás. A Te tanításod adja az örök életet, hiszen Te vagy az Isten Fia. (Jn 6,69) Személyének számukra már igazolt volta hat rájuk abban az irányban, hogy a kenyérről mondott tanítást nem utasítják el, és nem hagyják el Jézust e megrázkódtatás alkalmával. A tanítványok végig megmaradó politikai messianizmusát alapul véve - a péteri nyilatkozat aligha jelent többet, mint ennyit: Nem megyünk el, e számunkra is meghökkentő tanítás dacára sem. Nem megyünk el, hiszen tudjuk, hogy Te vagy a Messiás, azaz Izrael Királya. A személyhez ragaszkodásuk ad erőt nekik annak elviselésére is, hogy Jézus nem nyújtja a mózesi kenyér ígértét.

A Tizenkettőben folyik tovább a kettős könyvelés. A pusztai menekülés, a mózesi szerepkör visszautasítása ellenére is reménykednek abban, amitől Jézus elmenekült, és amiből őket kimenni kényszerítette. A Tizenkettő éppen e személyi ragaszkodás következtében jóval később fog csak rájönni arra, amit a zsinagógából kiforduló tanítványok már most és itt, Kafarnaumban megértettek. Csak a letartóztatás éjszakáját követő órákban a Galilea felé vezető országutakon fog bekövetkezni bennük ez a "megértés" (115a num).

Későbbi megnyilatkozásaik kétségtelenné teszik majd, hogy személyi kötődésük nem tette lehetővé számukra, hogy szóbaálljanak azzal a remény-összetöréssel, amit a zsidó messianizmus számára jelentett Jézusnak ez a "Nem vagyok új Mózes"beszéde. E személyi kötődés erejében rendületlenül hitték tovább, hogy valamiképpen mégiscsak az új Mózessel állnak szemben. S a hátralévő egy esztendő során majd hevesen és makacsul tiltakoznak Jézus minden olyan megnyilatkozása ellen, amely e hitüket, reményüket meg akarja zavarni.

Kerek perec - Jézus alighanem sohasem mondta meg a Tizenkettőnek, hogy Izrael számára a királyság helyreállításából a Maga részéről sem idén, sem jövőre, sem azután...nem lesz semmi. Csak mondta, tanította nekik, hogy miféle Országot akar, mik annak a törvényei, és kiigazította helytelen elképzeléseiket. Rábízta az időre, hogy mindezek szembesüljenek a tanítványok tudatában élő messiásvárás tartalmakkal. Amit az Olajfák hegyén a búcsúzáskor mondott a tanítványok utolsó kérdésére (Csel 1,7) abból talán még azt is kikövetkeztethetjük, hogy nem is remélte, hogy övéi elkészülnek a mennybemenetelig a nagy következtetéssel: ha ilyen ez az Általad hozott Isten Ország, akkor ebbe nem fér bele a királyság helyreállítása. Ennek a következtetésnek a bennük való létrejövését a Messiás alighanem rábízta a Lélekre, aki majd ezt is elvégzi bennük.

e) Értetlenségük

E várni tudás és várni akarás ellenére is olykor-olykor elhatalmasodik Jézuson az elégedetlenség. Lassúnak látja a Tizenkettő haladását, tudati fejlődését. A kafarnaumi tanítványoszlást követően Márk és nyomában Máté elég nagy arányokban számol be erről az elégedetlenségről. Ennek fényénél a magvetőről szóló példabeszéd megmagyarázásakor mondtak nagyon is előlegezetteknek látszanak; inkább a tanítványok ígét meghallási készségét dicséri, mintsem tudatuk átalakulását.

A rituális tisztaság eszméi túlságosan is mély nyomokat hagytak tudatukban ahhoz, hogy világos lehetett volna számukra a higiénia és az Isten előtti tisztaság éles, jézusi megkülönböztetése: ami bemegy a szájon, az nem teheti tisztátalanná Isten előtt az embert. A tanítványok a

példabeszéd magyarázatát kéri; Máténál: Péter kéri. Úgy gondolják, hogy Jézus fenti tétele csak "példabeszéd" lehet. Azaz lehetetlen számukra, hogy Jézus a farizeusok által képviselt egész rituális tisztaságtörvényt lesöpörje az asztalról. Fejtse ki tehát Jézus e "példabeszédét", akkor majd megértik, hogyan is viszonylik Jézus szemlélete a farizeusi törvényt magyarázathoz.

Figyelemre méltó, hogy eddigelé a tanítványok sohasem hívták fel Jézus figyelmét a farizeusok részéről az Őt és őket fenyegető veszedelmekre. Ez alkalommal azonban igen: "Tudod-e, hogy a farizeusok szavad hallatára megbotránkoztak?". (Mt 15,12) Alighanem azért születik meg itt és most e figyelmeztetés, mert a fenti jézusi tételen a tanítványok is megbotránkoztak. Sokallták és túlságosan erősnek gondolták ezt a lesöprést. Az évtizedekkel későbbi jeruzsálemi zsinat is sokallja ezt a jézusi rendcsinálást. (Csel 15,28-9) De Jézus nem módosít a Maga tételén, helyette vakoknak és vakok vezetőinek mondja a farizeusokat, akikkel nincs mit kezdenie. A Tizenkettőt ez egyáltalán nem nyugtatja meg.

Sőt, éppen most áll elő Péter - második akcióként - a "példabeszéd" megmagyarázásának kérelmével. A meglehetősen ingerült válaszból alighanem joggal következtethetjük, hogy Jézus előtt világos, miért hívják fel figyelmét a "farizeusok" megbotránkozására. A maguk megbotránkozása miatt. "Hát ti is ennyire értetlenek vagytok, nem értitek..." (Mk 7,18; Mt 15,16-7) - ezzel a bevezetéssel akarja kitisztázni számukra, hogy nem példabeszédet hanem tételt mondott: A mosatlan étel, a mosdatlan kéz - nem teszi szennnyessé az embert Isten előtt; csak a bűn teszi azzá.

A galileai esztendő az írástudók vonatkozásában azzal zárul, hogy Jézus számára teljességgel értelmetlennek tetszik igazolni előttük Önmagát... mivel azok egyszerűen nem akarnak látni. A frontokat végleg áthidalhatatlanná tevő és igen éles rituális vita után hajóra száll, hogy átkeljen Fülöp országába. A vita következtében - a tanítványok elfelejtene kenyeret vásárolni az útra. Ily előzmények mellett mondja Jézus a hajón övéinek, hogy vigyázzanak és óvakodjanak a farizeusok, a szadduceusok s a heródiánusok kovászatól. (Mk 8,11-5; Mt 16,1-6Mt 15,16-7) Azok szemrehányásnak, dorgálásnak érezhetik Jézus szavait, és védekeznek. Nem szolgáltatott okot e dorgálásra; és igazolják ezt azzal, hogy semmiféle kenyér sincsen náluk, elfelejtettek bevásárolni. Alaptalan tehát Jézus dorgálása, nem vásároltak kenyeret sem a farizeusoktól, sem a szadduceusoktól, sem a heródiánusoktól. Ezt a megnyilatkozást követi Jézus legélesebb tanítványdorgálása, melynek talán nem is találjuk párját a harmadfél esztendő alatt.

f) Jézus elégedetlensége

Korholásban utal kenyérszaporításaira. Hát kenyérre van-e gondja Neki? Gond lehet-e számára a kenyér, amikor öt kenyérből ötezer, hét kenyérből négyezer embert vendégelt meg, s utána megmaradt tizenkét, ill. hét kosár kenyérhulladék? Már elfelejtették? Nem emlékeznek rá? Hogyan gondolhatják, hogy az éppen most lefolyt összecsapás után azzal volna elfoglalva, hogy mit esznek majd a túlsó parton? És záporozza reájuk mindazt, amit Országról szóló példabeszédek kapcsán a kívülállókra mondott. Reájuk idézi Izajást, mint akkor a kívülállókra. Most a tanítványok azok, akiknek szemük van, de nem látnak; fülük van, de nem hallanak. (Mk 8,18) Hiányzanak bennük az Ország érzékszervei,

értelmük alkalmatlan az Országra, és még mindig nem született meg bennük e kettős csonkaság következtében az Országba való beléphetés elengedhetetlen feltétele: a hit. (Mt 16,8) Ezzel a megjegyzéssel hitüknek kicsiny és elégtelen voltát bizonyítják: nem gondolkodnak az Ország problematikájában. Hogyan tudnának az Ország szerint cselekedni? A legélesebb támadást éppen e nem gondolkodás címén kapják: "Még mindig nem gondolkodtok; még mindig nem értitek; még mindig megkéményedett a szívetek... hát még mindig nem értitek?", (Mk 8,17-21) ill. "Még mindig nem gondolkodtok...hogyan nem értitek?...akkor megértették...". (Mt 16,9.12)

Fölmerül a kérdés, nem volt-e túlságosan feszült idegállapotban Jézus. A tanítványok hogyan mérhették volna fel a csődöt, ami Jézus lelkét feszítette? Hogyan mérhették volna fel a vita hatását, amely talán az utolsó lökést adja Jézusnak, hogy lezárja és végét szakassza az eredménytelenné lett galileai munkának és Szíria felé vegye útját - végzetes tartalmú lépések kiemelésére és elhatározására? Ők változatlanul láthatták Mesterük népszerűségének növekedését. Hogyan lehettek volna tele Jézus gondjával?

Különböző is mindössze arról volt szó, hogy nem értettek meg egy metaforát; egy átvitt értelemben használt szót eredeti értelme szerint értettek. Mondott volna "kovász" helyett "tanítást" - és nem értették volna félre. Miért nem nevette el magát Jézus ezen a nyelvi félreértésen, amely örök forrása a tréfának? Úgy látszik, az össz-előzmények után megengedhetetlennek érzett ekkora süketséget az Ország gondjaival és tartalmaival szemben. Megengedhetetlennek érezte a nyelvérzékhiány ekkora fokát az Ország nyelvében. A tanítványok nem először hallották Jézustól a "kovász" szót országbeli értelemben. (Mt 13,33; Lk 13,21; 12,1)

Forrásaink szerint a galileai esztendő során a tanítványok nem szálltak vitába Jézussal, de ezt nem könyvelhetjük el pozitívként. Nem, mert a tanítványoknak szinte csak a nemértésük, ill. a magyarázat kérésük került feljegyzésre. Szinte csak!

Lukács ugyanis feljegyez két esetet, amely módosítja a fenti képet. Az első: Megkéri Jézust, hogy tanítsa őket imádkozni, hivatkozva arra, hogy a Keresztelő is tanította imádkozni a maga tanítványait. (Lk 11,1) Talán a volt János-tanítványok fogalmazzák meg a kérdést. Jézus egy újabb nagyarányú tudatátalakító tanításra használja fel kérésüket. Elmondja nekik a Miatyánk-ot. A tanítványok részéről ez a kérés aligha volt olyan célú, mint amilyenre Jézus azt felhasználta. Valami hiányérzetük lehetett: annyi vallásosság-erényt söpört már le Jézus az asztalról, hogy - úgy gondolták - jó lenne kapniok valami helyettesítőt, valami imádkozási gyakorlatot. Azt kapták, amit kértek? Imádság formájában összefoglalta a Maga tanítását. Azt, amiben egyébként is bőven volt részük.

A másik kivétel - egy péteri kérdés: "Nekünk mondd ezt csupán, vagy mindenkinek?" (Lk 12,41) Ez a galileai esztendő egyetlen tanbeli kérdése a tanítványok részéről. De ez sem az Ország valamelyik törvényének-tanításának tartalmát teszi kérdésbe, hanem a tartalmakhoz hozzá nem szólva csupán a tartalmaknak az Isten népe egész egyetemére, avagy csak vezetőire vonatkozó érvényességét érdeklődik meg (56e num). Nehéz lenne megmagyarázni, miért ez volt a tanítványok egyetlen, ill. legjelentősebbnek, mert feljegyzésre méltatott problémája egy álló esztendő során. Arra is lehet talán gondolnunk, hogy a szerkesztés időpontjában középponti fontosságú problémaként élt a vezetők felelősségének a kérdése.

Könnyen lehet, hogy inkább ez őrizte meg számunkra ezt az egyetlen konkrét tanbeli kérdést, sem mint az abban szereplő problémának annak idején való fontossága.

g) Galileai mérleg

Jézus kiválasztott tanítványai sorából Tizenkettőt. Láttuk

- Személyéhez ragaszkodásuk alapján, a tornyosuló viharfelhőktől sem megrendülő Mellettemaradásuk alapján. A Keresztelőtől származó értesülések Személyének kivoltát illetően lassan belső meggyőződéssé érnek bennük; e tekintetben jól látható az út, a Fülöp-Cezárea felé vivő folyamat.

A Benne felismert Messiás feladatát illetően azonban semmi látható nyoma sincs annak, hogy lényegében átalakult volna bennük a Mellé állásukat elindító messiáskép.

Jézus szelíden beléjük akarta plántálni azt, aminek jött. Nem tartotta célravezetőnek, hogy kemény kézzel kigyomlálja belőlük azt, aminek nem jött, de amit vártak övéi Tőle. Minden arra látszik mutatni, hogy a tanítványoknak nem válik belső problémájává a Hegyi beszéd gondolatvilága. Sőt még az írástudók által nagyon komolyan észlelt és lemért eltérés a hagyományostól, azaz a törvénybeteljesítésnek a vallási obszervanciákat áthúzó újdonsága sem vágódik eléggé élesen tudatukba. Mintha az ebből adódó nagyon komoly veszélyek sem lennének képesek létrehozni bennük a Jézustól oly élesre rajzolt különbség tudatosulását.

Ennyi viszonylagos süketségnek aligha lehetett más oka, mint az, hogy tudatukat annyira betöltötte mindaz, amit Jézustól vártak, s a csodadoktoron kelt tömeglelkesezés annyi reménynyel töltötte el őket a tudatukban gondosan ápoltság tartalmának megvalósulását illetően, hogy mind az Ország új törvényei, mind a régi obszervanciák és az új szabadság ütközése - amolyan másodlagos és merőben "vallási" ügynek tetszhetett számukra. Másodlagosnak, amelyek vannak, vannak, ... de eltörpülnek jelentőségében a készülő, a remélt lényeg mellett.

Nagyon keménynek tetszik talán, de mégis ki kell mondanunk: minden arra látszik mutatni, hogy a Messiás programja ellenére is hűségesek voltak a Messiáshoz. Mesterük mondhatott, amit akart; de tanításával nem volt képes "összezavarni" azt, amit gondoltak Mesterük küldetésének tartalmáról, a messiási programról.

Keménynek tetsző kijelentésünket az elkövetkező történések eléggé egyértelműen igazolják.

112. MAGUKBAN JÉZUSSAL

a) Kölcsönös vallomás

Szíriában csak a Tizenkettő van Vele. A Szíria utáni hónapokban is elsődlegesen csak a Tizenkettővel foglalkozik. Ennek folytán az evangélisták figyelme Szíriától kezdve Jeruzsálemig a tanítványokra összpontosul.

Szíriából hazafelé jöve Fülöp-Cezárea vidékén Jézus elérkezettnek látja az időt, hogy feltegye a Tizenkettőnek a galileai esztendő vizsgakérdését: Kinek tartják Őt tanítványai? A Fülöp-Cezárea-i válasz igazolja, hogy

a halfogás-viharlecsendesítés-vízenjárás csodái nem vesztek kárba, az együtt töltött másfél esztendő nem múlt el eredménytelenül. A mértéktartóbb márkí szöveg is hozza a tömegek vélekedésével szembenálló tanítványi vallomást: "Te vagy a Messiás", amellyel lényegében azonosul a lukácsi: "Az Isten ama Messiása". Máté ezt megtoldja a nála már a vízenjárás után is elhangzó "az élő Isten Fia" kitételével. (Mk 8,29; Lk 9,20; Mt 16,16)

Fél éve történhetett, hogy Tizenkettővé tette őket, Isten új népének patriarcháivá. S most az egyiküket, Jóna fiát, Simont - "Sziklának" keresztelve megemeli közöttük. Ahogyan nem maradhatott rejtve előttük fél éve a tizenkettes szám szimbolikus jelentősége, úgy ez alkalommal sem az elhangzó "Kéfás" név rokonhangzása a "Kaifás" névvel (31 num). Ahogyan akkor a Tizenkettő kiválasztása a régi tizenkettőnek elvetését szimbolizálta, úgy a Kéfás névadás alighanem Kaifásnak, a régi tizenkettő mai fejének elvetését is akarta mondani. Tudatában voltak-e ennek abban a pillanatban, nem lehet megmondani. De a névadással Jézus mindenképpen új Áront kreált, akinek az idők végezetéig kell képviselnie Isten új választott népét, amelynek egyébként az idők végezetéig és túl azon Ő Maga a törvényadó Mózes. Jézus nagyra értékeli Péter vallomását; s annak magyarázatát, hogy a vallomás megszülethetett - Péternek a Mennyei Atyával való bensőséges kapcsolatában látja. (Mt 16,17-9)

Jézus és a Tizenkettő kapcsolatában fordulópontot jelöl Fülöp-Cezárea. Jézus is most vallja meg először előttük félreérthetetlen határozottsággal, hogy Ő a Messiás. A jézusi vallomás olyan titkot bízott rá övéire, amelyet a tanítványok egyelőre nem terjeszthetnek tovább. (Mk 8,30; Mt 16,20; Lk 9,21; Mt 16,20; Lk 9,21,20; Mt 16,16)

E megújuló hallgatási parancsnak oka azonos a régi hallgatási parancsok indokával (90b num). Nem juthat akárkinek tudomására az, amit a Mennyei Atya kijelentett nekik, s amit most teljes bizonyossággal megtudtak Tőle. Alapos átnevelés nélkül ez a tudás káros következményeket hoz létre; megmutatta ezt a betszaidai pusztai vacsora vége.

b) A szenvedés-bejelentés visszautasítása

A Fülöp-Cezárea-i vallomást a szinoptikusok mindegyikénél közvetlenül követi a szenvedés-bejelentés. Ez az egymásutániség következményességet, szükségképpeniséget rejt magában. A Tizenkettő nevelése szempontjából szükséges, hogy a messiásvolt kinyilvánítását azonnal kövesse a Messiás szenvedéséről szóló tanítás. A hallgatási parancs és a szenvedés-bejelentés oly szorosan egybetartozik, hogy Lukács egyetlen mondaton belül köti a kettőt. (Lk 9,21-2) Ez a kötés Jézus részéről ennyit jelent: Messiás vagyok, tehát szenvednem kell. Végső soron: Messiás vagyok, de nem olyan, mint amilyenre ti gondoltok. Akármilyen erővel hangzott is el Jézus ajkáról a szükségképpeniség igéje, a "kell" (26a num) - a tanítványok képtelenek voltak szóba állni ezzel a Messiás-képpel. Hallatlanra venniük azonban még kevésbé lehetett. Amikor e Messiás-kép elvi alapjait rajzolta számukra az Ország törvény-beteljesítései során - akkor még lehetett hallatlanra venniük, alighanem ugyanazon szemlélet következtében, amelyről a farizeusokkal kapcsolatban már említést tettünk (99a num).

A Hegyi beszéd, a próbaútra küldés előtt adott tanítás nem vágott annyira húsukba, mint ez a bejelentés. Nem érezték azok mondanivalóit személyhez kötötteknek; sem Jézus, sem a maguk személyéhez. Bár van

kánonon kívüli adalékunk rá, hogy nem maradt reakció nélkül a próbaút előtt adott jézusi tanítás sem. A második század első feléből reánk maradt homiliának még rendelkezésére állt erről egy jelentés: "Mert ezt mondja az Úr: Olyanok lestek, mint bárányok a farkasok között.

De Péter válaszolva ezt mondja Neki: És ha a farkasok széttépik a bárányokat?..." (2Kel 5,2-3). Hiányt pótol ez a szöveg. Bizonyosága szerint a galileai esztendő során is támadt a jézusi törvénybeteljesítésnek reakciója a Tizenkettő részéről. E reakció hevéssége azonban elmarad a Fülöp-Cezárea-i reakció hevéssége mögött. A szenvedés-bejelentés súlyosabban érinti őket. Hogy ők veszélybe kerülhetnek - ezzel még szóba tudnak állni. A Messiással kapcsolatban azonban ez teljességgel érthetetlen számukra. A szenvedés-bejelentés reményeik megtestesítőjének elbukását jelenti számukra. Sőt, az el nem bukatónak az elbukását jelenti. Teljes fogalmi ellentmondást, abszurdumot.

Péter "magához vonja" és "dorgálja" Jézust. A jelenet úgy képzelhető el, hogy Péter belekarolva az Úrba félrevonja Őt, és kezdi magyarázni Neki, micsoda képtelenséget mondott. Magyarázó szavaiból világos, hogy jól tudja: Jézus saját sorsának kovácsa. "Könyörülj meg magadon, Uram!" Nincs kétsége, hogy Jézus tudatosan és akartan választja azt, amit bejelentett nekik. Tudja, hogy van mód változtatni rajta, csak Jézusnak akarnia kell ezt. Péter megpróbálja rábeszélni. Ezért a szemrehányó dorgálás, a belekarolás és a félrevonás és a négy szemközti feddő-dorgáló-megszidó-jellegű rábeszélés: "Ne történjék meg ez Veled!". (Mt 16,22; Mk 8,32)

c) Jézus Sátán-fogalma

A siker érdekében Péter elkülöníti az Urat a Tizenegytől, előresétál Vele, hogy a bizalmas kettős lélektani hatásait kihasználhassa. Teheti ezt Péter, hiszen éppen most jelentette ki neki Jézus, hogy őreá, Péterre akarja ráépíteni ügyét, és átadja neki országa kulcsait. Jézus kivonja magát ebből a bizalmas kettősből. Megfordul, bevárja a tizenegyet, és mindnyájuk jelenlétében hallgattatja el Pétert. Képtelen módon: "Menj előlem, Sátán!". (Mt 16,23; Mk 8,33) Mi a tartalma Jézus Sátán-fogalmának, ha egyszer a jó szándékú péteri rábeszélés beletartozik abba? Szavainak folytatása megmagyarázza e Sátán-fogalmat: "Botrány vagy számomra!".

Láttuk, hogy a botrány olyan magatartás, amely valaki számára indítékul szolgálhat arra, hogy otthagyja az Ország ügyét (64a num). A szíriai csönd éppen arra kellett Jézusnak, hogy elkészülhessen magában a küldetés második felének vállalására. Nyilván beleremegett a lelke, amíg elkészült vele. Biztos, hogy nem belső emóciók nélkül közölte övével az előrejelentést a Maga már nem is olyan távoli - egy év sincs már odáig! - evilági megcsúfoltatásáról. S most jön a csupa szív, csupa lelkesedés Péter, s a legszemélyesebb baráti-férfi hangon mondja el neki, hogy ezt mindenképpen el kell kerülnie.

Meg kell értenünk a Sátánt emlegető Jézust. Nagy magányosként jár népe között. Tulajdonába jön, s övéi nem fogadják be. Nem fogadhatják be, hiszen észre sem veszik azt, ami a küldetése. Kell csodadoktornak, és megütköznek körülötte a nézetek a tekintetben, hogy Ő-e az, akinek el kell végeznie valami tökéletesen mást, mint aminek az elvégzésére jött, vagy nem Ő az... Nos, az egyetemes értetlenségnek ez a nagy magányosa talál most egy embert, akinek hangjából Érte aggódó emberi szívet

érez dobogni. Erre a hangra emberi természetének életösztöne alighanem újra beleremeghetett a szíriai csöndben elvégzett vállalásba. A Szikla, akit csak az imént tett meg Országa ügye első számú letéteményesének, minden szeretete és barátsága ellenére ugyanúgy nem érti Őt, mint akárki más. Ha a péteri szavak a Tizenkettő hatalmi álmának összeomlását szerették volna csupán kivédeni, annak talán nem lett volna ily hatása Jézusra. Az nem lett volna botrány, visszahőköltető a Messiás számára a maga útján. Ez esetben csak következett volna a jól ismert feddő szavak valamelyike: Még mindig nem értitek? Még mindig kemény a szívetek? Kicsinyhitűek...stb.

Péter közbelépése sebeket szakít fel. Mi más magyarázhatná e képtelenül erős hangvételt?! Péter szavai botrányerejűek Jézus számára. El akarja húzni Jézust az Útról, amelyen járnia kell, rá akarja bírni Jézust küldetésének abbahagyására. Elevenbe talált, sajgó-fájó pontot érintett. Jézus ember is, az élőlényi természet csak "arcát megkeményítve" (Lk 9,51) képes önként és magától rálépni a maga golgotájának útjára. Kemény szóval kell elvágnia azt a szót, amely az Atya akarata teljesítésével kívánja szembeállítani Őt. A Sátán az, akinek érdeke, hogy Ő ne menjen el a Golgotára. A Sátán szolgálja és maga is Sátán az, aki ám szeretetből és féltésből, de le akarja beszélni Őt arról.

Mond még valamit Jézus Péternek, ami további fényt derít Sátán-fogalmára. Azért Sátán Péter, mert nem azokat gondolja, amik az Istené, hanem azokat, amik az embereké. Mi az Istené? Mi az embereké? Az Istené - az Országa ügye. Az embereké - a biológiai értékek megmentése. Az Istené - az élet odaadása. Az embereké - az élet megmentése, megtartása. Péter annyiban Sátán, amennyiben az emberek gondolatait gondolja. Péter azért Sátán, mert lelkében nem a rábízott Ország ügye, hanem az emberi élet megmentése jár, az Ország ügyétől függetlenül és annak ellenére. A Sátán az, aki gátolni akarja az Ország ügyét. Akkor is Sátán, ha a bűn nélküli Jézus szükségképpen megcsúfoltatásának elkerülését akarja. A Sátán az, aki a Messiásból győztes hadvezért, a nemzeti függetlenséget és társadalmi igazságosságot kivívó fegyveres bajnokot akar csinálni. Amikor Jézusnak ajkát elhagyta ez a szó Péternek címezve, akkor élesen vágódhatott tudatába Péter és a Tizenkettő indulási Messiás-koncepciója, amelynek változatlan virulenciáját kiérezhette a péteri szavakból.

d) Nem értették

A Szíria és Jeruzsálem közti pár hónapos közbűrkorszak során a szinoptikusok másodszor is hozzák Jézus szenvedés-bejelentését. Közeledik a jeruzsálemi ősz, és Jézus újabb és újabb rohamokkal bombázza az övéiben lényegében változatlanul megmaradt indulási Messiás-képet. Márk és nyomában Lukács elmondják, hogy a tanítványok "nem értették" Jézus szenvedés-bejelentését. (Mk 9,32; Lk 9,45) Hogyan lehetett ezt nem érteni?

Jézus megjelöli a helyet, ahol szenvedni fog. Megmondja, hogy kiknek a kezébe fog esni. Közli, hogy azok meg is fogják ölteni Őt. Végezetül azt is elmondja, hogy harmadnapra feltámad. Mit nem lehet megérteni egy történetben, amely az utolsó csodás mozzanatot nem számítva közönséges és mindennapos letartóztatási és kivégzési történet. Ha mégsem értették, ennek a nemértésüknek nem lehetett más oka, csak az, amire utaltunk már: abszurdumot, feloldhatatlan ellentmondást rejtett magában

számukra Jézus mindegyik szenvedés-bejelentése. Miért? Egy bennük élő következtetés miatt:

A Messiás (est) dicsőséges uralkodó Izraelben.
Jézus (est) a Messiás

Jézus (necesse est))))dicsőséges uralkodó Izraelben.

A fenti következtetés két altétele adva volt számukra. Az első altételt az anyatejjel szívták magukba. A második altétel pedig az elmúlt másfél esztendő során lett kétségtelenné számukra. E két tételhez nem lehetett hozzátenni harmadikként, konklúzióként, Jézus szenvedés-bejelentéseit. Nem volt rá logikai lehetőség. A zárótételük nyilvánvaló volt, sőt szükségképpen volt számukra. Semmi módon sem érthették, amit Jézus mond. A szenvedés-bejelentés abszurd ellentmondás volt számukra. Ellenkezett azzal, aminek szükségképpeniségéről tökéletesen meg voltak győződve.

Miért nem kérdezték meg Jézust? Márk és nyomában Lukács is, felel kérdésünkre: "féltek Őt megkérdezni". (Mk 9,32; Lk 9,45)
Miért féltek? Féltették a fenti következtetés első altételét? Nem valószínű, hogy e tekintetben kételyük támadhatott volna. De ha mégis, nyomban elhessegethették maguktól, hiszen túl minden szenvedésen, a feltámadás után is tartják. (Csel 1,6) Úgy élt bennük ez az anyatejjel magukba szívott altétel, hogy annak erejét még a szenvedő Messiás számukra már tapasztalativá lett ténye sem csökkenthette. Hogyan is homályosíthatta volna el azt egy pusztá bejelentés? Majd látjuk, hogy a letartóztatást követően - a második altétel veszt el érvényességét számukra. Az első megingathatatlanul él bennük a legnehezebb napokban is. Bizonyosak voltak altételeikben; nem azokat féltették, amikor féltek kérdezni Jézust.

Csak arra gondolhatunk, hogy visszaemlékeztek az első szenvedés-bejelentésre. Arra, hogy mit kapott Péter, aki hozzászólt ehhez a furcsa és nem-tudják-hova-tenni bejelentéshez. Megtapasztalták, hogy jobb hozzá nem nyúlni ehhez a kérdéshez. Jobb, mert amit ők e tekintetben mondani tudnak, azt a Mester nem viseli el. Félték Jézus megújuló szemrehányásaitól? Minden bizonnyal. S tudattalanjukban talán féltették a második altételüket is.

Lukács Márkon túlmenően is magyarázni akarja ezt a nemértést. De nem a fenti módon. Nem a természetes, a lélektani törvények világán belül maradó módon. A "természetfeletti", a titok világa felé vevén az utat: "El volt rejtve előttük, hogy ne értsék". (Lk 9,45) A hagyományos prófétai szemlélet módján magyarázza Lukács ezt a nemértést. Azon a módon, amelyet Jézus is nem egyszer alkalmazott: Az Isten maga vakítja meg a nép szívét, hogy meg ne térjen; Jézus példabeszédekben szól, hogy a kívülállóknak át ne alakulhasson a tudatuk (12d num). A szenvedő szerkezet arra mutat, hogy Lukács az Istenre magára gondol, aki elrejti ezt a tanítványok előtt; és azért rejti el, hogy meg ne érthessék; az Isten maga akarja, hogy meg ne értsék. Lukács "belenyúlással" magyaráz(!), Jézus sem függetleníti magát ettől a hagyományos szemléletmódtól, de tanítói működésének egészében nem marad adós a lélektani okok megjelölésével. Lukács ezen a helyen adós maradt vele.

Az első szenvedés-bejelentés tudatátalakítási céljait szolgálja továbbá Jézus azzal, hogy egybehíva a sokaságot azok előtt is, a tanítványok előtt is alkalmazza az Ország Királyáról elmondottakat az Ország egész

népére. Beszél Isten egész népére vonatkozóan a keresztfelvételről és az élet elveszejteni akarásáról. (Mk 8,34-8; Mt 16,24-8; Lk 9,23-6) Márk és Lukács külön nyomatékozza, hogy ezt a tanítást Jézus nemcsak tanítványai jelenlétében mondotta. (Mk 8,34; Lk 9,23) A hallgatóság szokásosan hozzászólás nélkül hagyta Jézus szavait elhangzani. Ily előzmények után a tanítványoknak aligha lehetett indítékuk bármit is mondani.

Mindez azonban nyom nélkül nem maradhatott. Nyilván képtelenek lehettek összeegyeztetni a dicsőséges messiási Országot és abban az ő minden bizonnyal előkelő, közvetlen Jézus utáni szerepüket a hallottakkal. A galileai esztendő sem volt mentes az Ország népének védtelenségéről szóló tanításoktól, amelyeket most konkrét képekkel és nagyon tömény adagokban hallhatnak újra Mesterüktől. Akármennyire tiltakoznak is e gondolatvilág ellen, előbb-utóbb csak megtermi majd e tanítás a gyümölcsöt. Mindezek nyomán egyszer majd lehetővé válik, hogy a Jézus által képviselt Isten Országá címen helyet kaphasson tudatukban - a Király és népének szenvedése is. Majd pünkösd után...

e) Egy, három, tizenkettő

Megrázkódtatások nélkül természetesen nem lehetett ezeket a szavakat hallaniok. Újabb és újabb próbát jelentettek és nem kicsiny megterhelést hitüknek, azaz Jézushoz tartozásuknak. Talán ezt a Fülöp Cezáréával kezdődő tömény megterhelést akarta Jézus ellensúlyozni bennük a szemükre és fülükre ható természetfeletti élménnyel, hogy hallották az Atya szózatát, látták Mózes és Illést megdicsőülve a teofánia fényében ragyogó Jézussal. (Mt 17,1-8; Mk 9,2-8; Lk 9,28-36; Lk 9,23)

A Tábor-hegy folytatása volt a halfogás-viharlecsendesítés-vízenjárás előzménynek. A Tábor-hegynek is az volt a rendeltetése, ami ezeké: kétségtelenül természetfeletti jelekkel erősíteni meggyőződésüket, mert a második áltételnek tovább kell erősödnie Fülöp-Cezárea után is.

A tanítványok egyfajta eksztázisba esnek. Alighanem erre utal Márk megjegyzése Péterről: "De nem tudta, hogy mit beszél, mivel megrémültek". (Mk 9,6) Azt azonban nagyon jól tudta Péter, hogy szívesen tartósítanak azt, amiben ott részesültek. Ezért szeretnének hajlékot építeni a három beszélgetőnek. Azért, hogy ne maradjon abba, ami elkezdődött, hiszen olyan "jó" nekik ott lenni. Péter most nem érez semmit abból, amit a halfogáskor érzett. Most "jó" neki bűnös emberként is a Büntelen közelében lenni. Most eltölti őket egy másik világnak a megtapasztalása, "a hatalommal eljött Isten Országának" érzékszervek útján történő megtapasztalása. (Mk 9,1; Mt 16,28; Lk 9,27)

Miért csak Péter, Jakab és János? Miért nem a Tizenkettőt vitte fel Jézus a hegyre? Miért csak hármat? És miért éppen ezt a hármat? A tizenkettes számot nem valami objektív kritériumok által felállított mércének éppen tizenkét személy által történő megütése eredményezte, hanem az említett szimbolika. Ebben a társaságban is csakúgy volt, mint minden emberi társaságban. A Messiáshoz való hozzáállásuk, hűségük, elkötelezettségi fokuk egyénenként különböző volt. Alkati különbözőségeiken túl, különböztek egymástól egy elgondolható, s a Messiásban nyilván elevenen élő, objektív értékelés szempontjából is.

A Fülöp-Cezárea-i kiemelés alapján nem kétséges, hogy a verseny vitathatatlan győztese Péter volt; ő volt a legkiválóbb a Tizenkettő közül. Aligha különbözött azonban Péter hűsége, elkötelezettségi foka élesen a többi tizeneggyétől. Voltak, akik jobban megközelítették az övét; voltak, akik kevésbé. Ennek következtében az "egy" és "tizenkettő" között volt még egy közbeeső nagyságrend is.

A kiemelt Péter és a tizenkét főnyi "elit" (eligere, #eklegeinř = kiválasztani) között helyezkedett el a három főt alkotó "szuperelit". Biztos, hogy ennek a hármasságnak a kialakulása semmiképpen sem utólagos visszavetítés - a későbbi évtizedekben kialakult apostoli tekintély alapján. Ha az lett volna, semmiképpen sem maradhatott volna ki e közbülső fokozatból a későbbiek során oly nagy tekintélyre jutó másik Jakab, Alfeus és a "másik" Mária fia, az Úr testvére.

Csak Péter, Jakab és János a tanúi Jairus leánya feltámasztásának a galileai esztendő során. Csak ők a tanúi a színeváltozásnak - most. És csak őket tartja majd maga mellett később a Getszemániban. (Mk 5,37; 14,32-3) A csodálatos halfogáskor, Péter anyósának gyógyulásakor, az utolsó napok olajfák-hegyi beszélgetésén jelen van András is, s a feltámadás utáni halászaton rajta kívül még Tamás és Bertalan is... de mindig ennek a háromnak a társaságában. E szuperelit kialakulásának sem lehetett más oka, mint Péter kiemelésének. Nagyobb volt a ragaszkodásuk, mint a többi kilencnek, s ezért Jézus ezeknek többet mutathatott meg Magából. Úgy gondolta, hogy ezeknél nem fog káros reakciókat eredményezni, ha egyre mélyebben látnak bele hatalmának határtalanságába. Ezek előtt kellett a legkevésbé titkolnia önmagát.

Voltak olyan dolgok, amelyekben csak ennek a háromnak lehetett része. Voltak olyanok, amelyekben csak a Tizenkettőnek. Ismét olyanok, amiket csak tanítványok láthattak-hallhattak. S végezetül voltak olyan megnyilvánulásai is, amiket bárki láthatott-hallhatott. A Getszemáni-beli órák gyötrelmeiben nem véletlenül és nem indokolatlanul éppen azokat akarta közvetlen közelében tudni, akik harmadfél esztendő során a legtisztábban ragaszkodtak Hozzá.

f) Elfajult nemzedék

A Tábor-hegy természetfölötti élményét Jézus csak e háromnak szánta. Nem volt szabad erről beszélniök senkinek. Tehát a kilencel sem közölhették: "amíg az Emberfia halottaiból fel nem támad". (Mk 9,9; Mt 17,9) A parancsot a három tanítvány meg is tartotta. (Lk 9,36) A Tábor-hegyen Jézus Mózással és Illéssel a Maga Jeruzsálemben bekövetkező szenvedéséről beszélget. (Lk 9,31) A hegyről lefelé jövet adja át a háromnak a hallgatási tilalmat - "feltámadásáig". Folytatja tehát velük a Mózással és Illéssel kezdett témát, hiszen feltámadni csak az tudhat, aki előbb meghal. A három tanítvány ezúttal azt nem érti, hogy mit jelent "feltámadni". (Mk 9,10) E szó jelentése meglehetősen egyértelmű, s azonfelül túl vannak már Jairus leánya és a Naimi ifjú feltámasztásának csodáján is.

Nemértésükből egy kérdés születik meg Jézus felé: "Miért mondják az írástudók, hogy előbb el kell jönnie Illésnek?". (Mk 9,11; Mt 17,10) E kérdés bevilágít a legfejlettebb három tanítvány tudatába. Utaltunk már rá, hogy ama fenti következtetésük első altétele meg nem rendíthetően él a tanítványok tudatában. Ha Jézus hol így, hol úgy, de újból és újból szenvedésének bekövetkeztét akarja tudtukra adni, ennek következménye számukra csak az lehet, hogy megkérdőjeleződik

bennük második altételük igazsága. Akkor - Fülöp-Cezárea ellenére - mégsem Ő a Messiás! Megkérdőjeleződik bennük a második altétel, s ennek folytán a farizeusok és írástudók érvanyagához folyamodnak. Nem hiába óvta őket azok kovászatól. Az írástudók ugyanis az Írások alapján többek között azzal akarták bizonyítani, hogy a Názáreti nem lehet a Messiás, hogy a Messiás eljövetelét meg kell előznie Illés eljövetelének - Malakiás jövendölésének értelmében. (Mal 4,5)

Mit érezhetett Jézus, amikor meghallotta legbensőbb három emberének az írástudóktól kölcsönzött érvelését Messiás volta ellenében? - ezt válasza el nem árulja. Válasza objektív, hűvös és tárgyilagos. Három mozzanatot tartalmaz. Illés már eljött, a Keresztelő volt az. Elbántak vele úgy, ahogy akartak. Az Emberfiával is ugyanez fog történni (Mk 9,12-3; Mt 17,11-2) - s hivatkozik Ő is az Írásra, Izaiás prófétára. (Iz 53,3) A tanítványok nem mondják a tilalom bejelentésekor Jézusnak: Ha így állnak a dolgok, akkor Te nem vagy a Messiás. Jézus sem így felel: De bizony én vagyok. Érti jól, hogy mit akarnak, s válaszában bombázza első altételüket: a Messiás útját előkészítő Illéssel-Keresztelővel is, és magával a Messiással is - azt tesznek a hatalom emberei, amit akarnak. Márk szövege jól érezteti ezt a "bombázást". Izajásra hivatkozva kérdést tesz fel az Illés felől érdeklődőknek: "De hogyan van az Emberfiáról megírva? Hogy sokat kell szenvednie és megvettetnie?". (Mk 9,12) A tanítványok most saját bőrükön tapasztalják, amit a farizeusok régtől fogva tudnak már, hogy nem lehet az Írás alapján Jézus ellen érvelni. Mindig fog tudni valamit mondani. Kérdésével ismét közepébe találta első altételüket. Nem volt "nyílt" beszéd ez a hegyről lejövet folyó beszélgetés. A nyílt beszéd ez lett volna közöttük: ha szenvedni fogsz, nem vagy a Messiás! S a jézusi válasz: Izajás tudta, hogy a Messiás szenvedni fog. Máté beszámol e tömény bombázás eredményéről is: a tanítványok megértették, hogy a Keresztelő volt az újra eljött Illés. (Mt 17,13) De több megértésről nem számol be. Hogy az Isten az Erő világában szükségképpen keresztre kerül, hogy az Emberfiának, azaz a Messiásnak is csak szenvednie lehet az Erő világában, ahogy ezt az Írás meg is jövendölte (26 num) - ezt már nem értették meg. S ha Máté erről így nem is számol be, az elkövetkezők során a tanítványok bizonyosságot fognak tenni róla. Péter is, sőt ő igazán.

A hegyről lejövet Jézus a kilencet vitában találja az írástudókkal - egyre növekvő néptömeg közepén. (Mk 9,14-27; Mt 17,14-8; Lk 9,37-43) A vitára minden bizonnyal a tanítványok felsülése adott okot. Jézustól kapott hatalmuk csődöt mondott, nem tudták meggyógyítani a holdkóros gyermekeket. Kiváló szituáció ez az írástudók számára; lehet támadni a távollevő Jézust. Ez a szituáció váltja ki Jézusból a harmadfél esztendő talán legkeserűbb hangmegütését: "Hitetlen és elfajult nemzedék, meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek titeket?". (Mk 9,19; Mt 17,17; Lk 9,41)

A holdkóros gyermek apja hinni akar. A tanítványoknak kevés az imádságuk és bőjtjük; ők az okai a felsülésnek s az írástudók támadásának. Őket éri tehát e korholás és fájdalmas felkiáltás. Alighanem élményösszegeződés esetével állunk szemben. A szuperelit az írástudók érveiből merít Jézus ellenében, az elit pedig felsül az írástudók szeme láttára. Túlságosan tömény a sikertelenség. Ez így együtt Jézusnak sok. A pohár túlcsordul. Innen a keserű nyilatkozat. Ezért szeretné, ha már vége volna az egész vállalkozásnak. Ezért kívánja, hogy ne kelljen már itt lennie közöttük.

Sietősen felszámolja az így támadt helyzetet. A holdkóros meggyógyításával gyorsan széteszlatja a tömeget és az írástudókat, (Mk 9,25) hogy minél hamarabb ismét magukban legyenek, s folytathassa a

Tizenkettő nevelését; azt, amire ezeket a Szíria utáni hónapokat elsődlegesen szánta. "És onnan kimenvén átmentek Galileán, és nem akarta, hogy valaki megtudja. Mert tanította tanítványait... az Emberfia emberek kezébe adatik...". (Mk 9,30-1) Ily előzmények után kerül sor a második szenvedés-bejelentésre: vegye újra tudomásul mind a tizenkettő, amit a három éppen az imént utasított vissza a hegyről lejövet.

"Onnan kimenvén..." Honnan? Onnan, ahol a kölcsönös vallomás, a színéváltozás és a gyógyítás történt... Fülöp országából? Lehetséges, de ebben az esetben a színéváltozás nem a Tábor-hegyen történt. Ez esetben Tiruszból Szidonon keresztül (Mk 7,31) Fülöp-Cezáreán át vitt volna útjuk Galileán keresztül Kafarnaumba. (Mk 9,30.33) Az is lehet azonban, hogy az "onnan" csak a gyógyítás helyét jelöli. S ez esetben a színéváltozás helye maradhat a Tábor-hegy. Hat nap választja el a kölcsönös vallomást a színéváltozástól; (Mk 9,2) Fülöp-Cezáreától a Táborig az út légvonalban 90 km, hat nap alatt könnyen eljuthattak oda. Ez esetben érthetőbb az "átmentek Galileán" kitétel; ha Fülöp országából mentek volna ki, akkor a "Galileába mentek" lenne helyénvaló - amint azt a térképre pillantás nyilvánvalóvá teszi.

g) Bombázás

Kafarnaumba érve a templomadó megfizetését Jézus felhasználja arra, hogy Péterben vagy elsődlegesen benne, erősítse a hegyről lejövet megkérdőjelezett második altételt; azt, hogy Ő a Messiás. (Mt 17,25-7)

A tanítványok tudatátalakulása szempontjából azonban nagyobb jelentőségű a Kafarnaum felé vezető úton kialakult beszélgetésük, amelybe azután Kafarnaumba beérve Jézus is bekapcsolódik. A tanítványok első rangvitája (67a num) - ez a beszélgetés. A következő két rangvita fényénél semmi kétség sem marad a tekintetben, hogy a tanítványok a "nagyobb" voltan a dicsőséges messiási uralom idején valamelyikük által betöltendő legkülönb szerepre gondolnak. A nem retusáló Márk szerint a tanítványok szégyenlik magukat Jézus előtt e vitájukért. (Mk 9,33-4) Jézus kérdésére ugyanis mélyen hallgatnak.

E hallgatásban megnyilvánuló szégyen mögött, alighanem az húzódik meg, hogy hajbakaptak ama első altétel következtében, amelyet Jézus annyi idő óta és oly eredménytelenül bombáz bennük. Hajbakaptak a dicsőséges messiási Országban, amelynek pozícióiért, lám a Tizenkettő már most ellentétbe kerül egymással. Az ellentétet is szégyenlik. Talán ezt alapvetően. De talán nemcsak ezt. Ennyi bombázás után, alighanem érzik, hogy ezzel az egész rangvitával alapvetően tilosban járnak. Olyasmiről beszélnek, ami Jézusnak - nem értik pontosan, hogy miért, de - nem tetszik.

Az előzményekben ágyazva a közéjük állított pici gyermek és felhívás a maguk megalacsonyítására, sőt az ilyen kicsinyekkel való azonosítása Önmagának, nemkülönben az ezekkel való azonosodásnak a parancsa (68c num) - a tanítványok olyan társadalmi helyzetére és szerepkörére utal a jövőt illetően, amely teljes ellentmondásban van a rangvitát kiváltó elképzelésekkel. A visszajött Illésnek, az Emberfiának és tanítványainak szenvedéssorsa konkretizálást kap itt - a társadalmi kicsiségben.

A bombázás folytatása ez a tanítás: Nem értitek a szenvedésrajzokat? Összeférhetetlen számotokra a dicsőséges szerepkörrel? Hát nincs ilyen szerepkör! A Messiás társadalmi helyzete és szerepköre "kicsiny",

az övéié is az; s ezért tehetnek velük a hatalmasok, amit akarnak. (Mk 9,32-7; Mt 18,1-6; Lk 9,46-8Lk 9,46-8,25-7) Mindaz, ami a tanítványok és Jézus között Jeruzsálemig történik, jól felfűzhető erre a tanítványokra korlátozott tudat-átalakító munkára, s közelebből: jól beleilleszthető ama első altétel bombázásába is.

Márk és Lukács szerint a Tizenkettő közül János apostol mond valamit a rangvitát követően Jézusnak: János úgy gondolja, hogy a Jézus által mondottak szellemében jártak el, amikor megtiltották a Jézus nevében történő ördögűzést valaki olyannak, aki nem követi Jézust az ő társaságukban. Ha ez az egymásután nem merőben szerkesztői munka, akkor a fenti szavakat János a Kollégium védelmében mondja el: vannak ugyan ellentétek közöttünk, de azért egységünkre is vigyázunk és nem engedjük, hogy nevedet mások is felhasználhassák... Ez a "pártegység" megóvás szempontjából talán kifogástalan eljárás nem találkozik az Úr tetszésével. Úgyhogy a tanítványok tudomásul vehetik, hogy a Jézus-féle Országban az ördögök feletti hatalomgyakorlás azok számára is biztosítva van, akik nincsenek látható szervezeti egységben a Tizenkettővel. Hogyan lehet így országot építeni, ha mindenki hatalmat gyakorolhat? - gondolhatják magukban. A jézusi válaszban alighanem újabb olyan elemet vehettek tudomásul, amit aligha tudtak beleilleszteni elképzeléseikbe. (Mk 9,38-40; Lk 9,49-50)Ugyanezt a tanítási vonalat viszi tovább Jézus a visszatérő hetvenkét tanítványnak mondott szavakban: "Ne azon örüljétek, hogy a lelkek nektek engedelmeskednek...". (Lk 10,20) Talán, talán a hatalom világába való beleszédülés félelme indíthatta Jézust erre a fogalmazásra, különben érthetetlen lenne ez az óvás! Hogyan ne örüljünk annak, ha gonoszlelektől, betegségektől tudjuk megszabadítani felebarátainkat? Szavainak folytatása talán valószínűsíti is sejtésünket; Jézus hálát ad Atyjának, mert Országát, igéit "elrejtette a bölcsék és a felette okosak előtt és kinyilvánította a csecsemőknek" (Lk 10,21) - a társadalmi kicsinyeknek (68c num).

Ragaszkodásuk személyéhez nem ringathatja bele Jézust abba az illúzióba, hogy valóban Őt, Országának programját akarják. Ha hajlandó volna is rá, nap mint nap kiábrándítanák. Akivel reggeltől estig együtt vagyunk, az elől nem tudjuk elrejteni, ami lelkünk mélyén van. Jól mutatja ezt a Szíriától Jeruzsálemig tartó időszakasz zárójelenete, melyben Zebedeus fiai mutatják meg magukat. Este van és fáradtak és aludni szeretnének és becsukják orruk előtt az ajtót Szamáriában. Ők Öszövétséget szeretnének játszani, Illést alakítani és villámmal elpusztítani azokat, akik bezárják ajtajukat előttük. (2Kor 1,10.14) Illésre hivatkoznak, s úgy gondolják, az Isten Lelke van bennük, amikor büntetni akarnak. S Jézus újfent rámutat, hogy milyen lélek és kinek a lelke van bennük. Nem Jézusé, mert Jézus Lelke nem ismeri az "ütni" igét; s ha mégis, csak szenvedő formában. (Lk 9,54-6) Ez a zárómozanata a Szíriával kezdődő és Jeruzsálem kapujában végződő talán közel fél esztendő közjátékának, melyet Jézus elsősorban a Tizenkettő nevelésének szentelt. Indul ez az időszak a Messiásnak felismert Jézus sorsával: ütni fogják Őt; s zárul az este és fáradtan is tovább vándorló Jézussal, Akinek hiába csapják be orra előtt az ajtót... nem hajlandó ütni.

A közel fél esztendő összefoglaló tananyaga ez: ütni fognak bennünket és nekünk nem szabad visszaütnünk senkit. Ennek kellett lennie a tananyagnak, mert felemelt öklöktől terhes fél esztendő következik rájuk. Jézus is úgy indul neki az előtte álló fél esztendőnek, hogy "megkeményíti arcát". (Lk 9,51) A "jöjjön, aminek jönnie kell" tudatával tudja csak megkezdeni messiási pályájának utolsó (jeruzsálemi-judeai) szakaszát.

113. JERUZSÁLEM FELE

a) Rossz tapasztalatok

A sátoros ünnepekkel kezdődő és a templomszentelési ünnep után végződő jeruzsálemi működésről csak János számol be; de a Tizenkettőről mindössze egyetlen alkalommal tesz említést. A betegséggel is büntető Isten őszösvetségi elképzelésére építve kérdezik Jézust a vakon született emberről. E konkrét eset kapcsán fel akarja emelni őket a Maga szemléletének magasára: a vakon születésnek nem oka a személyes bűn és nem oka az elődök bűne sem. Meg sem jelöli a vakon születés okát, de elmondja, hogy Isten számára egy vakon születés is alkalmas arra, hogy megmutassa könyörülő, beteggyógyító Önmagát. (Jn 9,1-7) Nem közöl a hagyományos szemlélet helyett egy másikat a betegségek okairól, de elfordítja övéinek tekintetét a hagyományos szemlélettől, s rámutat arra, hogy Isten Országá számára megnyerhető egy vakon született is; és ez az, amire számuknak kell lennie övéinek. Ez legyen az őket foglalkoztató probléma a másik helyett, amelyet Jézus nem lát az Ország szempontjából gyümölcsöző kérdésfeltevésnek.

Egyébként előkerül e fejezetekben másutt is a "tanítvány" szó, de nem a Tizenkettőre értve, hanem a tanítvánnyá lehetőség, tanítvánnyá levés értelmében. Mégpedig Jézus ajkán is, a vakon született ajkán is, sőt a farizeusokén is. Aki megmarad az Ő tanításában, az a tanítvány - tanítja Jézus. (Jn 8,31) A vakon született pedig megkérdi a farizeusoktól, nem azért nyomoznak-e oly aprólékosan a történetek után, mert ők is tanítványaivá akarnak lenni Jézusnak. Megérezvén a kérdésben levő gúnyt, a farizeusok Mózes tanítványainak állítják magukat, s a vakon születettet tekintik Jézusénak - mélységes megvetéssel. (Jn 9,27-8)

A Tizenkettőnek nincs szerepe az őszi és téli jeruzsálemi tartózkodás alkalmával. Csak szemlélői az eseményeknek, s elraktározhatják tudatukban a Jézus ellenében megütött hangot, a Jézus ellenében megragadott köveket is. El kell gondolkodniuk afelől, hogy tapasztalataik mennyire vannak harmóniába mindazzal, amit Mesterük bejelentett nekik Önmagáról Jeruzsálemre vonatkozóan. Alighanem megkönnyebbedtek, amikor végre elhagyhatták az esztendő végén e veszélyes színteret. (Jn 11,8.16)

b) Csöndesebb hónapok

Az utolsó fél év Jeruzsálemen kívüli eseményeinek rajzában azonban mindenütt ott találjuk a Tizenkettőt, akármelyik evangélista számol is be az egyes eseményekről. Ebben az időszakaszban Jézus tovább nyomatékozza a már elmondottakat, de az új szituációk módot nyújtanak arra, hogy az Örömhír egyéb problémái-tanításai is előkerüljenek; s arra is, hogy a tanítványok személyes reagálásokra kényszerüljenek.

Alighanem erre az időre esik az a jézusi tanítás, amely elmondja, mily súlyos feltételei vannak annak, hogy valaki tanítvány lehessen. A már többször említett keresztfelvétel mellett egyfelől a biológiai kötelekek elszakítani tudása, másfelől az anyagi javakról való lemondás

hangsúlyozódik. Egyelőre azonban nem vált ki a tanítás reakciót belőlük: hallgatnak. (Lk 14,26.33) A hűtlen sáfárról szóló példabeszédet is övéinek mondja, (Lk 16,1) de az anyagi javakról lemondás e példabeszéde még mindig csak a farizeusokból vált ki reakciót; a "szegénység" problémakörben egyelőre még nem szólalnak meg a tanítványok. A társadalmilag alacsonyállásúak meg nem vetéséről, meg nem botránkoztatásáról szóló tanítás (Mt 18,10-4) érthetően nem hoz ki belőlük éles reakciót, hiszen maguk is ily állásúak.

Közelebbről érinti azonban már őket a megbocsátás határt nem ismerő parancsa. (Mt 18,21) Az ilyen megbocsátásnak messzemenő ellentétben kell lennie elképzeléseikkel. Hogyan is lehetne azt a dicsőséges messiási Országot létrehozni és fenntartani ilyen alapon? Máté nem lebbenti fel a fátylat Péter tudatáról, csak a tudatában lejátszódó gondolatsor végén jelentkező szenvedélyes kitörést örökíti meg. Kérdése ("Hétszer"?) elárulja, hogy képtelenségnek érzi Jézus követelményét; nem tudja összeegyeztetni azzal, ami a tudatában van. Mivel a következőkből eléggé nyilvánvalóvá lesz, hogy a tanítványok komolyan készülnek a hatalomátvételre, nem indokolatlan feltenni, hogy Péter e "hétszer megbocsátás" képtelenségét nem csak privát viszonylatokban élte át, hanem mint reménybeli hatalomgyakorló is. A hatalom világán belül pedig "hétszer megbocsátani" azoknak, akik ellenem támadnak, teljességgel lehetetlen; "egyszer" is alig elképzelhető.

Lukács közvetlenül e hétszeri megbocsátásról szóló tanítás után adja a tanítványok ajkára az idáig még el nem hangzott kérést: "Növeljed a hitünket!". (Lk 17,5) Ha Lukács kapcsoló kötőszava ("és") nem szerkesztői kapcsolat, akkor a tanítványok részéről ez a kérdés arra mutat, hogy egyfelől tisztában vannak azzal, hogy mily távol vannak a fenti követelmény megvalósításától, másfelől pedig arra, hogy megvan bennük a készség a felzárkózásra. Hogy ez utóbbit a hit növelésétől várják, az arra látszik mutatni, hogy hiten az Úr gondolatvilágához ragaszkodást, annak megvalósítását értik. Válaszából kitetszően - Jézus úgy látja, hogy tényleg baj van övéinek ily értelmű hitével, mert a személyéhez immár két álló év óta hűségesen ragaszkodókról azt látszik állítani, hogy hitük a mustármag kiemelkedően kicsiny mértékét sem érte el idáig. (Lk 17,6)

Hiányzik annak a szituációnak a rajza, amelyben sor kerül a "haszontalan szolgáról" mondott tanításra. (Lk 17,7-10) Ezt a szituációt sajnos aligha van mód rekonstruálni. Annyi valószínűsíthető, hogy a tanítványok valami Ország alatti, tehát arra nem képesítő funkciót akartak országos magatartásként elkönyvelni. Ezért kapják a kioktatást (69f num).

c) Mikor és hol?

A második év végére, a harmadik év eleje tájára meglehetősen bonyolulttá alakulhatott lelkiállapotuk. Jézushoz szegődésük alapmotívuma változatlanul él bennük, de egyre több és konkrét szituációhoz kapcsolódó olyan tanítást kapnak Jézustól, amelyek egytől egyig összeegyeztethetetlenek ezzel az alapmotívummal. Ezenfelül alighanem egy kicsit türelmetlenek is voltak: ennyi idő után tudni akarhatták az Ország megvalósulásának idejét és helyét. Egészen biztos, hogy nem a mennybemenetelkor érdekelte őket ez az időpont elsőízben, s nyilvánvaló, hogy ott voltak, amikor az időpont kérdésében a farizeusok megkérdezték Mesterüket. (Lk 17,20) A farizeusok kérdésének megválaszolása után, amelyet a tanítványok a mennybemenetelkor feltett kérdésekből láthatóan... nem értettek meg,

Jézus immár tanítványaihoz fordulva kezd beszélni "eljövetelének" körülményeiről. A tanítványoknak van kérdésük, és ez a kérdés az eljövetel helyére vonatkozik. (Lk 17,37) Jézus válasza ("Ahol a test, odagyűlnek a saskeselyűk") semmit sem mond kérdésükre. Önmaguktól elsősorban Jeruzsálemre gondolnának, hiszen Jeruzsálem birtoklása nélkül nincsen "Izrael számára helyreállított királyság", de a tanítványok jól emlékeznek még a minapi jeruzsálemi eseményekre, azoknak sikerrel éppen nem kecsegtető voltára. (Jn 11,8)

Nem alaptalan tehát azt gondolnunk, hogy nem kis zavar uralkodhatott lelkükben. Az egyetlen szilárd pontnak a Jézus személyéhez ragaszkodás látszhatott számukra. Bár ezidőtájt már teljesen el kellett bizonytalanodniuk abban, hogy Jézus akarja-e, amit ők akarnak; hogy Jézus fogja-e csinálni azt, aminek reményében csatlakoztak Hozzá. A Tőle elszakadás azonban az idő múlásával egyenes arányban lett lélektanilag egyre lehetetlenebbé a kis csapat számára. Képtelen benső emóciók árán válhatott lehetségesé annak az egyetlen egynek a számára is, akit e tenger összevisszaság egy túlfeszített pillanatban eljuttatott a személyi vonzás legyőzéséhez. Benső meghasonlás nélkül azonban ez az egyetlen egy sem tehette meg ezt a lépést; az öngyilkosságba kényszerült menekülni (115e num).

d) Kétségek között

Jézus gyermek-szimbolikájának ismerete nélkül (68c num) nagyon nem ideillő anyag lenne a pereai színhelyű és idillizű jelenet (Mk 10,13-6) annak a Jézusnak a részéről, akinek saját jószántából egyetlen találkozása van a gyermekkel... s akkor is - felnőtteknek szóló tanítás céljából. Kétezer esztendő képzőművészeti, irodalmi, lelkiolvasmányi alkotásai után a fenti megállapítás nagyon kellemetlenül hat érzelmeinkre. Forrásainak alapján azonban arra kell következtetnünk, hogy Jézus alighanem biztosítottak látta a gyermekek Isten Országába-beli lehetőségeit pusztán azért, hogy megnyeri szüleiket, és elsősorban apjukat az Ország ügyének. Ha nem így lett volna, ha lett volna Jézus életében gyermekpasztoráció, ha Jézus töltötte volna idejét gyermekek körében is, a tanítványok aligha okvetetlenkedtek volna. A galileai esztendő első jelenetei óta rendezői ők a Jézus körüli mozgásoknak, (Mk 3,9) és a harmadik esztendőre már igazán beletanulhattak, hogyan szereti Jézus a dolgokat. S ha Jézus most kivételt tesz a kialakult szokásoknak ellenében, ezt nemcsak azért teszi, hogy egyszer legyen ilyen is. Nemcsak azért, mert talán most kívánják tőle ezt, vagy erősebben kívánják, mint máskor, hanem azért is, hogy mondjon olyat, aminek hordereje messze túlmutat a gyermekeket hozó szülők, alighanem anyák, kérésén.

A gyermek - megint anélkül, hogy bármi pozitív konkrétumot mondana róla - az országbeli magatartás eszményévé lesz. Két tételt mond itt Jézus. Az első egyezik a kafarnaumi rangvita első tételével. Ott: aki megalacsonyítja magát, az lesz nagy az Isten Országában. Itt: ilyeneké az Isten Országába. (Mk 10,14; Mt 19,14; Lk 18,16) A másik tétele viszont új. A rangvita alkalmával ugyanis, Jézus második tétele arról szólt, hogy a kicsiket be kell fogadniuk, nem szabad megutálniuk, megvetniök. Most e második tétel így hangzik: "Aki nem úgy fogadja az Isten Országát, mint gyermek, semmiképpen sem megy be abba". (Mk 10,15; Lk 18,17) A gyermek-szimbolika alapján ez a tétel egyértelműen annyit jelent, hogy a társadalmi kicsiség feltétlen feltétel, s így ennek ellentéte feltétlenül kizáró ok. Aligha

kétséges, hogy a tanítványok megértették kafarnaumi rangvitájuk után Jézus gyermekkel szemléltetett magyarázatát, s ha azóta ezt el nem felejtették, akkor a gyermeket ölbevevő és megáldó Jézus hozzájuk intézett szavai csak még tovább növelhették a zavart a társadalmi nagyság álmait kergető tanítványok lelkében.

Márk és nyomában Máté e gyermekjelenet előtt közlik a farizeusok kérdését a válásról. A jézusi felelet a családi életre vonatkozó kategóriákat állítja fejetetejére. Péter a szócsövének: úgy érzik, ez a törvénybeteljesítés olyan képtelen követelményt állít velük szemben, hogy ezek után semmi kedvük a házassághoz. (Mt 19,10) Márk megemlíti, hogy a farizeusok távoztával és hazaérve, amikor már magukban vannak, "ismét" felteszik Jézusnak a kérdést, és kapják a semmiféle kibúvót nem hagyó választ. (Mk 10,10-2) Jézus válaszájánlatára, hogy le lehet mondani a házasságról az Ország ügyéért, az evangélista nem jegyez fel semmiféle hozzászólást a tanítványok részéről. (Mt 19,12)

A gyermekről mondtak nem váltottak ki reakciót a tanítványokból, de a gazdag ifjú távozta után mondt szavak annál inkább. A tűfokával Jézus végleg összekavarja kategóriákat (57g num). Végül is Jézus megszanja teljességgel összezavarodott övéit, s mond nekik valamit, amibe belekapaszkodhatnak: Istennél minden lehetséges (57h num). Megnyugtató jellegű választ ad Péternek a tényleges anyagi helyzetüket realizáló kérdésre; százszoros jutalmat kapnak a tanítványok már ebben az életben az elhagyott földért, házáért, rokonokért. A legkorábbi Márk-féle szövegben azonban Jézus gyeplőt tart: "de üldöztetésekkel együtt" fogják mindezt kapni. (Mk 10,30) Lukács elhagyja ezt a kiegészítést. (Lk 18,30)

Máté szintén elhagyja, s ezenfelül kiegészíti az egészet egy olyan képpel, amely helyrebillentette a tanítványok nagyon is felkavart lelki békéjét: "Az újjáteremtéskor, amikor az Emberfia beül az Ő dicsőségének királyi székébe, ti is beültök majd tizenkét királyi székbe és ítéletek az Izrael tizenkét nemzetségét". (Mt 19,28) Könnyen lehet, hogy a Tizenkettő az újjáteremtésen (palingeneszia) ugyanazt értette, amit majd a mennybemenetel előtt a "helyreállításon" (apokathisztanein). (Jn 11,8-16; Csel 1,6)

S a tű fokától elszenvedett sokk után, újra reményekkel telten folytathatják útjukat a Mester nyomában.

e) Fel nem foghatták

A harmadik év elején Márta hívására Jézus Péreából Betániába készül. (Jn 11,1-7) A tanítványok lelke beleremeg e vállalkozásba. Mikor látják, hogy nem tudják Jézust lebeszélni az útról, Tamás megüti annak az embernek a hangját, aki képtelennek tart ugyan egy ügyet, de arra is képtelen, hogy elszakadjon attól, aki azt képviseli: "Menjünk mi is, hogy meghaljunk Vele". (Jn 11,16) Ez már a kétségbeesett hűség hangja. Amikor ebben az emberben a hűség szála elszakad, nagyon nehéz lesz azt még egyszer összekötni. (Jn 20,24-5) Betániai kirándulásuk nem végződik halállal, de a látogatás hatására Kaifás akcióba lendül, és a Nagytanács elkészül a gyilkos szándékkal. Ennek lesz a következménye, hogy Jézus és kicsiny csapata visszavonul. Vissza, "a vidékre, a pusztához közel". (Jn 11,54)

Ily előzmények után fordul tavaszra az idő, és jön el Jézus "ideje". Megindul tehát kis csapatával Jeruzsálem felé utolsó ízben. "Útban

voltak pedig Jeruzsálem felé, és előttük ment Jézus; ők pedig csodálkoztak-rémülődtek (#eJambountoř = ethambunto) és menvén nyomában féltek". (Mk 10,32a) Ezekkel a szavakkal vezeti be Márk az utolsó út történetét.

Mintha éreznők, hogy megreteg az evangélista hangja, pedig csak írott vagy szóbeli források alapján szerkeszti szövegét. A Tizenkettővel indul Jézus; Máté külön kiemeli: "csupán". (Mt 20,17) Leghűségesebb embereivel, a kiválasztott Tizenkettővel indul el, más tanítványokat nem visz magával.

Maga köré vonva őket (Mk 10,32d) elmondja nekik, hogy most már beteljesedik, amit a próféták megírtak az Emberfiáról. Az eddigi szenvedés bejelentéseken túlmenő részletes rajzot ad az elkövetkezendőkről; beszámol egy sereg olyan mozzanatról, amelyek a korábbi szenvedés-bejelentésekben nem szerepeltek: halálra ítélik, átadják a pogányoknak, kicsúfolják, meggyalázzák, leköpdösik, megostorozzák, keresztre feszítik. A beszámolóból a tanítványoknak rá kell ismerniük a kivégzés Palesztinában akkor szokásos rendjére. A prokurátor kezébe kell esnie: a megostorozást követő keresztre feszítéssel fog kiszervenvedni.

Márk semmit sem mond arról, hogy a Mesterük lépteit rémült csodálkozással és félve követő tanítványok miként fogadták e bejelentést. Máté szintén hallgat. De Lukács elmondja, immár háromszoros nyomatékozással - néma és teljes elutasításukat: "Semmit sem értettek belőle, el volt rejtve előlük, nem fogták fel a mondottakat". (Lk 18,34) Semmi kétség, hogy a hónapok óta magukban hordott általános zavar s a Jeruzsálembe induláskor őket eltöltő rémület-félelem még súlyosabbá lehetett bennük a bejelentés következtében. Nem kérdeztek semmit és nem értettek semmit.

f) Tragikomédia

Különös, hogy e szenvedés-bejelentést a maguk részéről megjegyzés nélkül hagyó Márk és Máté közvetlenül a bejelentés után adják elő a Zebedeus-fiak és Szalóme kérését... mintha illusztrálni akarnák a Lukácstól megörökített nemértést. Ahhoz, hogy mindezek után Zebedeus házanépe ezzel a kéréssel előállhasson, sok mindennek kellett történnie. Mégiscsak húsvét előtt vagyunk már, és napról napra népesebbek lesznek az országutak: mennek a zarándokok Jeruzsálem felé. Lukácsnál a szenvedés-bejelentés után (tehát ott, ahol Márknál és Máténál sor kerül a Zebedeus-nép kérésére) a Jerikó előtti országúton felhangzik a "Dávid fia", és a sokaság látja a csodát és dicsőíti az Istent. (Lk 18,38.43) A nyomasztó hangulatú útrakelés és a még nyomasztóbb hangulatú szenvedés-bejelentés után tapasztalhatják, hogy újra dagadni kezd Jézus népszerűségének árja. S ha e népszerűség segíthette a tanítványokat a galileai esztendő során abban, hogy hallatlanra vegyék Jézus tanításaiból mindazt, ami összeegyeztethetetlen az első áltétellel, akkor ez az újonnan támadó népszerűség most ugyanúgy megtehetette a magáét.

A tanítványok gyötört tudatából az ovációk kitörlik, vagy legalábbis az elfeledni való dolgok alsóbb tudati rétegébe szorítják vissza mindazt, amivel az utóbbi hónapok során már lehetetlen volt szóba nem állniok. S ha Péter esetén okulva Jézusnak talán nem is merték mondani, önmagukban s egymásnak annál inkább mondogathatták, hogy lám, alaptalan borulátás volt az ő félelmük is, méginkább a Mester képtelenül pesszimista helyzetrajza. Úgy gondoljuk, ez a magyarázata annak, hogy Jakab és János eleve le nem állították édesanyjukat, amikor közölte velük, hogy beszélni akar Jézussal; természetesen amennyiben alappal bír

elgondolásunk, hogy az egész akció visszanyúlik a hálónál maradt férj és édesapa, Zebedeus nyugtalanságára (76b num), és Szalóme szerepeltetése nem retusálás eredménye a szerkesztés idején már vértanúvá lett Jakab és a Kis-Ázsiában oly nagy tekintélyűvé nőtt János érdekében.

Sem a két testvérrel nem gondolhatjuk, még kevésbé Szalóméról, hogy "ország" (Mt 20,21) és "dicsőség" (Mk 10,37) címén mást érthettek volna, mint ama királyság helyreállítását Izrael számára. Nem érthettek egyebet, míg Messiásnak (a maguk Messiásának) gondolhatták Jézust. A jobb és balfelől ülés - egyértelmű képei és jelölői voltak számukra a hatalomgyakorlásnak is; mint ahogy a tizenkét széket is aligha értelmezték egyébre, az "újjáteremtés" szó dacára is. (Mk 10,37; Mt 20,21) Minden esetlegesen még fennmaradó kétséget peröntően kiiktat Jézus válaszában első mondata: "Nem tudjátok, mit kértek!". (Mk 10,38; Mt 20,22) Ők nem, csak Jézus egyedül tudja, hogy a népszerűség dagadó árja semmit sem változtat azon, amit Efrémből elindulva mondott nekik. Nem lesz "ország" és nem lesz "dicsőség"; és nem lesz jobbfelől és balfelől ülés sem; helyette jobbról és balról lesz egy-egy keresztre feszített vergődő ember. Utolsó érv: nincs anya, aki ezt a sorsot kérne két szép legényfia számára, még férje megbízásából sem! S Jakab is és János is futni fog, amikor ennek a kérdésükben nem is álmodott valóságnak a szellője majd megérinti őket.

A pohár és az alámerülés képeivel rajzolja meg Jézus azt, ami ország és dicsőség, jobb és bal felől ülés helyett következik. A végzetesen "két malomban őrlést" szinte a komikumig menően élessé teszi, hogy a kehelykiadás, a pohár és alámerülés képeit is képesek beleilleszteni a maguk ország-dicsőség-ülések álmaiba: ki tudják inni a poharat és alá tudnak merülni. (Mk 10,39; Mt 20,22)

Válaszuk mutatja az első altétel lebírhatatlan és minden alakulásra képtelen erejét; de ugyanakkor rendületlen hitüket is Jézus Messiás voltában, tehát a második altételben. Gyanút sem fognak e két képen, melyekkel pedig már ki tudja hányszor rajzolta elbűk a Maga szenvedéseit. Miféle kehelyre gondoltak? Győzelmi serlegre? Miféle alámerülésre? A győzelmet kivívó ádáz ütközetek és csaták infernójába, az összevont szíriai légiók végső kétségbeeséséből fakadó utolsó rohamaiba való alámerülésre?

g) Jézus magánya

Látja, hogy reménytelen. Látja azonban Jakab majdani vértanúságát is, János patmoszi szenvedéseit is. És enged nekik a pohár és alámerülés dolgában. Mond valamit, amivel megpróbálja ad acta tenni ezt a tragikomikus kétfelé beszélést: nem Ő adja a széket, hanem az Atya. (Mk 10,40; Mt 20,23) Ebből legalább a Zebedeus-család megérti, hogy nincs tovább. A téma be van fejezve. Tömény értetlenség esetén máskor is él ezzel az elhárító mozdulattal (73d num). Nem azt mondja, ami az igazi válasz volna. Nem azt, hogy értsétek meg végre: se dicsőség, se ország, se ülések; legalább is úgy nem, ahogy ti gondoljátok... Hiába mondaná. Pessimistának tartanák, s - ha mernék - biztosítanák Őt, hogy meglesz az azért, csak bizzon benne. Ha mernék, ha Péter példája...

Az úgy azonban mégsem tevődik ad acta. A túlságosan hosszúra nyúlt beszélgetésre figyelmessé lesz tíz társuk, akiktől nyilván (és igen okosan) távoli helyet keresett a Zebedeus-nép a kérelem előterjesztésére. A tíz ennek ellenére is meghallja, miről van szó, és bosszankodik.

Megharagszanak Jakabra és Jánosra. (Mk 10,41; Mt 20,24) Miért bosszankodnak, miért haragudnak? Azért, hogy hogyan lehetnek ily gyengeelműek, hogy még mindig nem értik, hogy ezek az álmok csak álmok, és egészen más dolgok készülnek?... Távolról sem!

Jézus egybehívja őket, és szavai nem hagynak kétséget, mi van a Tizenkettő tudatában: Jézus a pogányok fejedelmeiről és nagyjairól beszél nekik. Tanításával élesíteni akarja az ellentétet a bosszankodást kiváltó tudattartalmaik és a messiási tanítás között. Elmondja még egyszer: a tizenkettő úgy akarjon nagy lenni, hogy szolga lesz; úgy akarjon első lenni, hogy rabszolga lesz. Záradékol utal a Maga előttük leélt életére. A messiási életre, amely minden mozzanatában szolgálat. Utal arra az életre, amelynek hamarosan végeszakad majd, mégpedig úgy, hogy váltságdíjként a maga teljes egészében odaadja azt sokakért, másokért. Az első rangvita eredményei ugyanezek voltak, de a szemléltető ábra akkor - egy gyermek volt. Most a szemléltető ábra - Jézus élete. Ott a társadalmi helyzet, állás volt az, amit a példa példázott. Itt ennek az osztályhelyzet-statikának a dinamikáját példázza - a szolgáló Jézus. Ott a szolga társadalmi helyzete, itt a szolga szolgáló funkciója kerül előtérbe (67-68 num).

Jeruzsálemről egynapi járásra, pár héttel nagypéntek előtt... a Tizenkettő boldogan és önfeledten készül a hatalomátvételre. Nincs nagyobb gondjuk, melyiküknek jut majd osztályrészül a legelső szerep. Ki tud kibújni kultúrköréből, korából és osztályából? Ki tudja átfúrní magát azon a gondolati abroncsrendszeren, amely meghatározza a kort, amelyben él? Talán senki. Biztos, hogy a Tizenkettő semmiképpen sem volt képes rá.

Újjongás Jerikó előtt, újjongás Jerikóban, újjongás Jerikó után ismét az országúton. Jézus az értetlenség legképtelenebb és legembertelenebb magányában példabeszédet mond a minákról. Ki gondol az érte lelkesedő tömegben, avagy az álmok álmaiban élő tanítványok közül arra, hogy Archelausz történetével Önmagának és Izrael népének viszonyát rajzolja. Ki gondol arra, hogy az Érte lelkesedő tömeget jellemzi a mondat: "Nem akarjuk, hogy ő uralkodjék rajtunk!"? Ki gondol arra, hogy a Názáreti ez az "ő", akinek "idegen országba" kell mennie, hogy "királyságot szerezzen magának?" És arra, hogy ebbe az idegen országba a Golgotán keresztül vezet az útja? És arra, hogy az utánamenő lelkes tömeget rajzolja ez a mondat is: "polgártársai azonban gyűlölték őt"? (Lk 19,12.14)

Az evangélista világosan értette a példabeszéd egész szimbolikáját. Lukács szerint ugyanis Jézus azért mondja ezt a példabeszédet, "mert közel voltak már Jeruzsálemhez, és azt gondolták, hogy azonnal ki fog nyilvánítódni az Isten Országá". (Lk 19,11) Lukács nem jelöli meg a mondat alanyát, feleslegesnek látja, hiszen a Jerikó előtt és a Jerikóban lelkesedőkről beszél. Minél közelebb állnak Jézushoz, minél nagyobb a lelkesedésük Érte, annál inkább gondolták, hogy "azonnal ki fog nyilvánítódni az Isten Országá". Az egész lelkesedő tömeg adja a mondat alanyát; és mindenekelőtt a Tizenkettő. Nincs semmiféle minőségi különbség a Tizenkettő és a nép várakozása, reményei s a gondolkodásukat meghatározó alapkoncepció között. Ezért láthatja Lukács feleslegesnek - konkrétá tenni az alanyt.

Mire gondolhatott a Tizenkettő, miközben hallgatta a példabeszédet? Nem minden elemét tudhatták értelmezni, de a példabeszéd végét biztosan be tudták illeszteni az első altételbe. Alighanem ők lesznek a tízszeres jutalmat kapó szolgák. S talán az sem volt kétséges számukra, hogy a farizeusok, írástudók, Kaifás és az ellenséges Nagytanács, a bitörő

Heródes és a Prokurátor kell hogy meghúzódjék a példabeszéd utolsó mondata mögött: "Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy uralkodjam fölöttük, vezessétek ide és öljétek meg a szemem láttára. " (Lk 19,27)

Aligha lehetett ember érte lelkesedő tömegtől körülvéve meg nem értettebb, magányosabb és egyedülbb, mint a Názáreti - miközben e példabeszédet mondva "ment elől Jeruzsálembe menve fel. És történt, hogy Betfagé és Betánia közelébe értek az olajfákról elnevezett hegyhez...". (Lk 19,28-9)

114. TI MINDNYÁJAN MEGBOTRÁNKOZTOK BENNEM

a) Karddal mennek vacsorázni

A diadalmenet előkészítésében kizárólagosan a Tizenkettő szerepel. Mennek a számáért, hozzák, ráterítik az állatra felsőruháikat; az utat is ruhákkal takarják le, amelyen bevonul a Király. A diadalmenet jelszavainak megkonstruálásában is minden bizonnyal övéké az oroszlánrész, hiszen nincs rajtuk kívül senki Izraelben, aki annyi időt (s az időn túl annyi egyébnek elhagyását) áldozott volna azért, hogy ezektől a jelszavaktól hangos legyen - a kapuk előtt s talán a kapukon belül is - az út. A menetlátni házaikból előjövő farizeusok is a tanítványokat látják ludasnak a történőkben: "Mester, dorgáld meg a tanítványaid!". (Lk 19,39)

A naponként történő templomi tanítások után a Tizenkettő társaságában megy a biztonságosabbnak vélt betániai éjszakai szállásra. (Mk 11,11) Útközben a fügefával végzett prófétai szimbolikus aktus által magyarázza nekik a választott nép elvettetésének tragédiáját. A tanítványok, ill. Péter csodálkoznak (Mk 11,21; Mt 21,20) a fügefa hirtelen, azonnali, ill. egyik napról másikra történő elszáradásán; szóvá is teszik. Szavukban nincs nyoma a prófétai aktus megértésének, s így Jézus felhasználja érdeklődésüket a (már tőlük is kért) hitnövelésre. (Lk 17,5) Ez alkalommal nem eperfa, hanem hegy zuhan a tengerbe, hogy példázza a hit, azaz a Messiáshoz való teljes, tehát nemcsak személyi, hanem tartalmi hűség képtelen erejét, és hogy fokozza a reményt azokban, akik majd hamarosan teljesen reménytelenek lesznek.

A Nagytanács és Jézus napokra (hetekre?) szóló szellemi párbajában a tanítványok néma tanúk, miközben talán nagyon is el vannak foglalva rendezői jellegű tevékenységekkel. (Jn 12,21)

Jelen vannak, mindent hallanak, de hallgatnak, mert nincsen elsődleges szerepük a vitákban; Jézusnak sincs most ideje velük foglalkozni. Úgy érezhetik, hogy kicsik ők ahhoz, hogy az ott folyó mérkőzésben szerephez jussanak, s Jézust is teljesen leköti a meg-megújuló támadások optimális visszaverésének feladata. Csak amikor belátja a Nagytanács, hogy a Jézust szellemileg legyőzés útja járhatatlan, és megtisztul tőlük a terep, akkor fordulhat Jézus az Ő oldalán állókhoz, s köztük elsősorban tanítványaihoz, (Mt 23,1; Lk 20,45) hogy folytassa esztendőkön át végzett munkáját, azaz óvja újra övéit az írástudók és farizeusok kovászádtól. Máté szövegében nem csupán a kovász veszedelmes mérgei vannak előszámlálva; a szövegben Jézus foglalkozik e kovásznak a Maga majdani népére gyakorlandó feltételezett hatásaival is. El

ne induljanak övéi az embereknek tetszeni akarásnak útján, ne szólíttassák magukat rabbinak, atyának, tanítónak, mivel az Isten Országában a nagyság titka és kulcsa - a szolgaszerep. Még egyszer beleírja lelkükbe a magukat megalacsonyítás örömhírét-parancsát, (Mt 23,8.12) hogy majd az utolsó vacsorán egy felejtethetetlen ábrával kitörölhetetlenül beléjük égesse a kicsiség országbeli eszményét.

Jézusnak ez a beszéde még ama tömeg fülehallatára történik, amely tömeg tanúja volt a Nagytanács megszégyenülésének; annak, hogy Jézus egyetlen és abszolút győztesként maradt a porondon. Ezután mintha egy kicsit megcsendesednék az érdeklődés Jézus iránt. Ez ad alkalmat arra, hogy újfent foglalkozhassék tanítványaival. Az írástudók ellen mondott nagybeszédet Jeruzsálem pusztulásának említésével fejezi be; (Mt 23,37-8) ez adja az apropót arra, ami elhangzik majd az Olajfák-hegyén.

E sorozatos szellemi győzelmeknek magasra kellett szítniok a Tizenkettő reményeinek lángját. Hallották Jézustól nyilván már máskor is a jövődőlést Jeruzsálem pusztulásáról. El is könyvelgették szavait Mesterük egyéb "borulátásai" közé. De ebben a szituációban különösen is furcsán csenghetett ez a prófécia fülükben. Minek pusztuljon el? Most, amikor igazán talán már csak napok vannak hátra, hogy megtörténjék, amire várunk, s a Város és Ország urai leszünk...minek pusztuljon el? No, így nem merték mondani, de felhívták Jézus figyelmét a Várost védő templom stratégiai értékeire: nem fog az olyan könnyen menni. Jézus érti szavukat s premier plán-ban válaszol burkolt szavukra: "Kő nem marad kövön!". (Mt 24,2; Mk 13,2; Lk 21,6) A négy tanítvány megkérdi az időpontot s az előre jelző jeleket. Márk és Máté olvasóközönsége azonban már nem Jeruzsálem pusztulásának időpontjai és jelei tárgyában volt elsősorban érdekelt, hanem a Messiás újrakezdetének tárgyában. (Mk 13,4; Mt 24,3)

Jézus válasza - szövegeinkben - ide is, oda is vonatkozik. Mindkét választ azonban át meg átjárja mindazoknak az ismétlése, amit az elmúlt évek során örömhírként, az Ország törvényeként adott át övéinek.

A szövegek nem hoznak reakciókat a tanítványok részéről; annak ellenére sem, hogy üldöztetésük képeit itt is bőséggel ontja reájuk. Ebben a pillanatnyi szituációban talán könnyebben tudják elviselni, elkönyvelni, "kellő értékére" leszállítani, mint bármikor máskor. (Mt 24,1-51; Mk 13,1-37; Lk 21,5-36)

Van azonban ezekben a napokban egy szituáció, amelyben a tanítványok reakciója éles és határozott, sőt újszerű. Eddigi reagálásainak szinte közös jellemzője, hogy alapkonceptiójuk szembeáll Jézus koncepciójával.

A betániai lakomán (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8) azonban Jézus gondolatai, megértett tanítása alapján érvelnek Jézus magatartása, ill. egy Jézustól jóváhagyott magatartás ellen (56f. num). A leprás Simon házában egy asszony eltör egy alabástrom edényt, s a benne levő egy fontnyi igazi drága nárdusolajkenetet Jézus lábára, fejére önti (Jn 12,3; Mt 26,6-7; Mk 14,3)

- (János szerint a diadalmenet előtt, Máté és Márk szerint később, közvetlenül az utolsó vacsorát megelőzően). A tanítványok (a legtöbb Márk-kódex szerint "valakik", János szerint az Iskarióti) "fölbátorodnak" ezen a pazarlásra. Felháborodnak, miként a minap a Zebedeus-család elibük vágni akarásán. Felháborodásuk elsősorban Máriának szól, aki pazarol; de nyilván Jézusnak is, akire pazarolnak. Jézus megvédi Máriát és megvédi Önmagát, anélkül azonban, hogy dorgáló szót mondana nekik. Értékelheti ezt a szeretettörvényt megőrizni akarásból fakadó ellenvetést, s nem rója fel nekik, hogy nem önmagukon, hanem Márián és Jézuson akarják az új törvényt bevasalni. (Mk 14,4-9; Mt 26,8-13; Jn 12,4-8)

A reményükben soha el nem fáradó tanítványokra aligha maradhatott hatás nélkül a pogányok előtt mondott beszéd néphangulati eredménye; az, hogy saját szemükkel láthatták kialakulni azt a helyzetet, amelyben Jézusnak minapi dicsőséges színhelyén, a templomban, el kellett "rejtőznie". (Jn 12,36) Talán a tömeg ellenvetései sem maradtak hatás nélkül rájuk. A beszéd hatására ugyanis a jeruzsálemi köznépi hallgatóság elveszti hitét abban, hogy a Názáreti az általa várt messiás; azaz elvesztik hitüket a tanítványok második altételében. Joggal merül föl a kérdés, milyen hatással volt a tanítványokra a szenvedésnek ez az immár nyíltszíni bejelentése. Milyen hatással volt rájuk, hogy a Jézusért még soha így nem lelkesedő jeruzsálemi tömeg e beszéd hatására a maga részéről mint hibásat elveti a második altételt? Forrásainkban nincs adalék rá. Amit János hozzáfűz a maga nevében az ott történetekhez (Jn 12,37-43) az ennyi: okmegjelölés jövődőlésteljesülési alapon, továbbá a hitetlenség egy Jézus által megjelölt gyökérjelensége: az emberek előtti dicsőség és a társadalmi nagyság keresése. Lélektani következtetésekre vagyunk tehát utalva. A beszéd és annak hatása alighanem ugyanazt a gyötrő zavart hozza újra elő bennük, amellyel elindultak Efrémből. Esetleg még súlyosabb formában.

Mesterük útmutatása nyomán előkészítik közös pászkavacsorájukat, amelyhez már igen összekuszált lelkiállapotban ülnek le. Most már igazán nem tudják, mire számítsanak. A Tizenkettőből kettő kardot is visz magával a vacsorára. Ez a karddal vacsorára menés - az utolsó napok-hetek összefoglaló záró reakciója a tanítványok részéről. Veszélyben tudják magukat és ügyüket, és készek harcolni ügyükért.

b) Utolsó hűségnyilatkozatok

Mire asztalhoz ülnek (Mt 26,17-9; Mk 14,12-6; Lk 22,7-13)

- úgy tetszik -, sejlik már előttük, hogy a történendők elkerülhetetlenek. A Nagytanács és a farizeusok szándéka nyílt titok, és a népnek legalább is egy része az utolsó beszéd következtében nem hiszi már, hogy Jézus a Messiás. Most Jeruzsálemben is csődbe futott az ügy ezzel az utolsó beszéddel, mint egy évvel korábban a zsinagógai beszéd következtében. A magukba szívott jeruzsálemi levegő is arról beszél érzékeiknek, hogy itt a vég.

Szó s ellenvélemény nélkül veszik tudomásul: "Tudjátok, hogy két nap múlva húsvét lesz és az Emberfiát elárulják és keresztre feszítik". (Mt 26,1-2) A vacsora-előkészítők újra hallják a baljóslatúan csengő bejelentést: "Az én időm közel...". (Mt 26,17-27) Maga a vacsora úgy indul, mint halotti tor: "Vágyva vágytam, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvedek...soha többé nem eszem ezt...nem iszom a szőlő terméséből". (Lk 22,15-8)

A kései olvasó, ahogy kopogtatja e sorokat, csodálkozik, hogyan fel nem zokogtak a tanítványok e maga torját ülő ember barátait köszöntő szavain. A későbbiekből világos, hogy most már "értették", miről van szó. Értették annyiban, hogy látták már, nem balsejtelmek szólnak Mesterükből - amint korábban annyiszor gondolták. A Mester szavai a helyzet reális felméréséből születtek; a tanítványok hallgatásában benne van ennek a tudása.

De megszólalást nem vált ki belőlük a bejelentés. Nem, mert az előző napok során már elborította őket a helyzetszülte megmagyarázhatatlanságok tengere. Az első altételen hogyan változtathatnának?! Ilyesmi legfeljebb tudatalattijukban kavarghatott, felszínre jutni nem engedhették;

egy nemzet életösztone tiltakozott ez ellen bennük. A második altétel elvetése ismét ezer okon volt lehetetlen. Az ezer oknak utolsója (vagy talán nem is egészen utolsója): három évet raktak bele ebbe a vállalkozásba...! Most vallják be maguknak, hogy rossz lóra tettek?! Az ezerből ez az egy önmagában is elég volt ahhoz, hogy a maguk részéről ne álljanak szóba azzal, amit az utolsó beszéd során a nép nyíltan megfogalmazott. De ott volt az ezer-minusz-egy ok is: a három esztendő tenger élménye, s Jézus egyre lenyűgözőbbé váló személye. De látniuk kell, hogy következtetésükkel - mégis baj van. Hiszen minden arról beszél, hogy akcióba lendül a hatalmi gépezet, s nincs néptömeg, amely megállíthatná annak ütésre lendülő karját.

A megszólalást majd Jézusnak egy képtelennek tartott bejelentése fogja kiváltani, amire a vacsoranyitást követően hamarosan sor kerül: "Egy közületek elárul engem!". (Mt 26,21; Mk 14,18-20) Váratlanul éri őket. Szomorúak, nagyon szomorúak lesznek a bejelentéstől. (Mt 26,22; Mk 14,19) Hogy összeomolhatnak minden, amiben három évig reménykedtek - ezzel a terheléssel ültek le vacsorához. Leülve pedig megtudták, hogy utolsó vacsorájuk ez a Mesterrel. Most pedig vegyék tudomásul még azt is, hogy ők maguk is beállnak az összeomlasztók sorába! Nem értenek már semmit. Ezek után most már minden lehetséges. Lelkük képtelen zavara és szomorúsága ellenére is elevenen lobog bennük az elszántság, hogy meghalnak Vele együtt. Ennek ellenére szóba kell állniuk a lehetőséggel, hogy talán épp ők maguk azok, akik elárulják a Mestert. Szép sorban elkezdik kérdezgetni: "Csak nem én? S a másik is: Csak nem én?". (Mk 14,19) Úgy érezhetik, hogy elszabadult a pokol: készek meghalni azért, akit elárulni is hajlandók! Nemcsak Jézust kérdezik, egymás között is tárgyalják ezt a képtelen lehetőséget: "És ők kezdik egymás között kérdezni, vajon ki lehet az ő közöttük, aki ezt meg fogja tenni?", ill. "A tanítványok ekkor egymásra néztek bizonytalankodva, hogy kiről szól...". (Lk 22,23; Jn 13,22)

Még János sem szól róla (akinek képe az Iskariótíróról meglehetősen eltér a szinoptikusokétól, méghozzá annak rovására), hogy a tanítványok gyanút fogtak volna valamelyikük ellen, akár csak Júdás ellen is.

Még az is problematikus, hogy a tanítványok megtudják-e a vacsora során, hogy Júdás az áruló. Jézus utalása (Mt 26,25; Lk 22,21; Jn 13,26) aligha lehetett egyértelmű, mert "senki sem érti a leültek közül, miért mondja neki", (Jn 13,28) hogy tegye hamar, amit tesz. Ha nem dől el ott a kérdés, akkor mindegyiküknek a szíve közepébe talál a máskor keményen dorgáló Jézusnak most igazán elviselhetetlennek tetsző panaszhangja, a leölésre szánt bárányé, akinek hangja majd hamarosan elnémul a nyíró béres kezében: "Aki velem ette a kenyeret, az sarkát emelte fel ellenem". (Jn 13,18) És ily körülmények között mindegyikükbe belevág a "jaj", és az is, hogy "jobb lett volna nem születniök". (Mk 14,21; Mt 26,24)

Ily nyomasztó előzmények után hangzanak el Jézus szavai a SZÖVETSÉG megújításáról. Normál körülmények között aligha hagyták volna megjegyzés nélkül a "szövetség" szót. Most azonban az előző bejelentés döbbenetében csak színtelen absztrakciónak, vérszegény elméletnek tetszhetett számukra ez a "szövetség" - a szövetségekötő Messiás elárultatásának konkrét és véres valóságával szemben. Ennek ellenére is azt kell azonban gondolnunk, hogy a "szövetség" szó nem maradhatott azért minden hatás nélkül az ott ülőkre, új reményeket pumpált beléjük, s a tudat hátsó rétegébe szorította, hogy a szövetség valakinek (és Kinek!) a vérében köttetik meg velük.

A "szövetség" bejelentése nélkül ugyanis lélektanilag elképzelhetetlen, hogyan kerülhetett volna sor új rangvitára a vacsorán. Belejátszhatott

ugyan kialakulásába az árulót nyomozó beszélgetésük is, s annak közösségi kitisztázása, hogy ők azután nem lesznek árulókká...ha egyáltalán rajtuk fordul az, hogy azzá lesznek-e, avagy sem. Belejátszhatott, de meg nem magyarázza. Ahhoz, hogy rangvitára kerülhessen sor egy halotti toron, ahhoz, mint szokás az első tál pogácsa és pohár után, vissza kellett jönnie az életnek. Ezen előre-tor előre halotti gyászán győzedelmeskednie kellett a "még élünk" levegőjének; s ezt alighanem a "szövetség" szó elhangzása idézte elő. Mégiscsak győzni fog Mesterük, s így újra érdekes, hogy ki fog jobb s bal felől ülni Mellette, ki a nagyobb közülük. E rangvita Jézusnak alighanem tervébe vág, mert elmondva az annyiszor elmondottakat a kicsiségről és a szolgálatról, egy új és gyors mozgókép-ábrát rak tanítása mellé: elkezd mosni tanítványai lábát. (Lk 22,27; Jn 13,4-5)

A halotti tort bejelentő Messiás, a szövetségről szóló bejelentéssel - a halotti tort meg nem tagadva - a Szövetséget megújító banketté is emeli ezt az utolsó közös vacsorát. A tanítványok lemérhetik, hogy tudatát nem határozza meg egyértelműen az idő közelsége és a keresztre feszítés, a nagyon sűrűre rajzolt felhők mögött Mesterük lát valami olyasmit is, amibe újra belévetethetik reményeik horgonyát.

A következőkben tovább éleszti bennük ezt a bizakodó hangulatot. Megdicséri őket. Kaptak-e a három esztendő során dicséretet? Az elhívás, a Tizenkettővé tevés, a félesztendő csak velük foglalkozás mind - szóval talán ki nem mondott -, de mégis csak dicséret volt. A példabeszédek megmagyarázásakor s a Fülöp-Cezáreában elhangzó dicséret - szóval kimondott dicséret volt, de inkább az Atyát dicsérték. Most, pár órával szétszaladásuk előtt kapnak egy korábban soha meg nem kapták dicséretet. Tárnyilagos, tényeket felmérő megállapítás formájában. Megkapják a dicséretet egy tényleges teljesítményért. Most nem ők juttatják Jézus eszébe e tényt, mint a gazdag ifjú esetét tárgyalva. Most Jézus magától mondja: "Ti vagytok azok, akik megmaradtatok velem megpróbáltatásaimban". (Lk 22,28) Ténykeményen kopognak a szavak. Benne van a mindent elhagyó harmadfél éves kitaratás, a tamási "menjünk s haljunk meg Vele", s egyáltalán a leölésre érő, annyiszor megkövezésre szánt Jézussal való kapcsolatuk megszakítás nélküli fenntartása egy ellenséges társadalom és hatalom színe előtt. A jézusi megállapítást követően számukra nagyon kedvesen csengő szavakat hallanak országról és királyi székekről, amelyeket Jézustól kapnak, amelyek reájuk várnak. (Lk 22,29-30)

Talán nagyobb is a hatás, mint amit el akart érné vele, mert Lukács leírása gyorsan vált, s jön a szinoptikusok jelentése a vacsora második kínos közleményéről. A második bejelentés: még az éjszaka folyamán kivétel nélkül mindannyian otthagyják Őt. Azaz pár órán belül véget ér az a "megmaradás", amelyért csak az imént aratták le a dicséretet. Az e tekintetben nagyon is retusáló János fogalmazása szerint is megtörténik a bejelentés: "engem egyedül hagytok". (Jn 16,32) Pásztorverés lesz, és ennek hatására megbotránkoznak Benne, elkövetkezik kitaratásuk vége.

Ennek a bejelentésnek nem kerülnek már annyira a hatása alá, mint előbb az árulásról szóló bejelentésnek. Az előzmények során visszanyerték öntudatukat; a "szövetség", a dicséret, az Ország, a királyi szék megtette a magáét. Mindez elfújta az árulás bejelentését követő letargiát. "Uram, teveled kész vagyok mind tömlőcre, mind halálra menni" - mondja Péter, aki talán az árulásbejelentés hatására most már nem akar a Tizenkettő, hanem csak a maga nevében szólani. Hogy a többiek mit fognak csinálni, most már nem tudhatja; de legyen érvényes a jézusi bejelentés akár mind a tizenegyre is, őrá nem állhat az. A többiek egy pillanatra

megdöbbenhetnek ezen az őket kihagyó péteri magánakción, majd tanúsítják, hogy ugyanúgy gondolkodnak, mint Péter. Ők sem kevesebbek, ők sem tudják magukról elképzelni, hogy elhagyják Jézust. Ők is hajlandók Vele együtt meghalni: "használóképpen szölk a többi tanítványok is". (Mk 14,27-31; Mt 26,31-5; Lk 22,31-4)

Lukácstól tudjuk, hogy a tanítványok közül kettő karddal ment vacsorázni. Lemérték tehát az utolsó napokra kialakult szituáció komolyságát. Támadásra lehet számítani, amellyel szemben fegyverre is szükség lehet a sikeres védekezés érdekében. Az Ország sarktvényéből, az ellen-nem-állás tvényéből e kardos tanítványok nyilván semmit sem értettek még meg. Egyértelművé teszi ezt az is, hogy Jézus szimbolikus értelmű "kard" szavát hallva (61 num), boldogan húzzák elő kardjaikat köpönyegük alól. (Lk 22,36-8) Azzal a tudattal mehetnek ki a Getszemáni-kertbe, hogy nincs még minden elveszve. Ők el nem hagyják, ott lesznek Vele. S ha jönni akarna valaki az éjjel, majd megnézheti magát.

c) Halotti tor és öröm

Márknál és Máténál nagyon komor az utolsó vacsora rajza: egyikük elárulja, a többi tizenegy megbotránkozik Benne és a két bejelentés között a Szövetség megkötése. Lukács rajza már lágyabb: az árulás bejelentése egyáltalán hiányzik, a szövetségkötést csupán Jézus "vox humana"-ja előzi meg a vágyódva várt vacsoráról. Követi ugyan ezt Lukácsnál övéinek "megbotránkozása", de csak úgy, mint intermezzo a mai és holnap hűség között; s az intermezzo maga - tanítványokon túli erőnek, a Sátán erőinek a műve. Majd ismét visszatér az indító vox humana: Jézus visszaemlékezik a régi szép időkre, a galileai esztendő ragyogására, s ebből kiindulva készíti elő övét a Getszemániban történendőkre. (Lk 22,35) Aligha kétséges, Lukács komornak érezhette ezt a márki-mátéi rajzot; s a források lehetővé tették számára a fenti enyhítést.

János - saját emlékei alapján - még tovább ment. Úgy sűríti egybe Jézus egész tanítását ebbe a könyvének egyötödét alkotó vacsoraleírásba, mint Máté a Hegyi beszédbe. S e bőséges anyagba ágyazott vacsoraleírás ellenpólusa lesz Márk és Máté komor hangjának. Ezeknél - tragédia készül. A negyedik evangéliumban - Jézus túlemeli övét a tragédián. Megvan nála is mind a két megdöbbenő bejelentés, de csupán sor kerül rá...ezeknél sokkal nagyobb jelentőségű mondanivalók kapcsán.

A vacsoraleírásban negyvenszer kerül elő az "Átya" neve. Jánosnál Jézus nem is a Getszemániba és a Golgotára készül, hanem sokkal inkább - megy az Átyához. A lábmosás feledhetetlen emlékű szolgálatával indul a leírás, s ezt követően kerül sor az árulás bejelentésére. A bejelentésbe Jézusnak belerendül a lelke. Tudatállapotát János ugyanazzal a szóval jelöli, amelyet Jézus a pogányok előtt mondott beszédében Maga mond magáról. (Jn 12,27) "Mikor ezeket mondotta Jézus, megrendült lelkében és bizonyosságot tett és mondta: Bizony, bizony mondom nektek, hogy egy közületek...". (Jn 13,21) Megrendülése ellenére is túlnéz a tragédián. Maga bocsátja útjára Júdást, s mikor az áruló elindul a fegyveresekért, Jézus ezzel a szóval kezdi tanítását: "Most!" S e bevezető szó után nem tragédiaszöveg következik: "Most dicsőült meg az Emberfia". (Jn 13,30-1) Túlnez a tragédián és arról kezd beszélni, hogy Ő most elmegy valahová. És azért dicsőül meg, mert Ő el tud menni oda. Oda, ahová a tanítványok nem tudnak.

S ezzel megindul a vacsorán a dialógus Jézus és a tanítványok között.

A tanítványok hol- és hogyan-állásáról ez a dialógus kiegészíti eddigi képünket. Tudják, hogy válságos a helyzet, kardot is hoztak magukkal, le is veri őket az árulásról szóló bejelentés. Mit csináljanak most az előbb még az árulásba belerendült lelkű Jézus új és diadalmas hangjával? Nem értik ezt a diadalmas hangot, s nem tudják elgondolni, hová készül. Péter tolmácsolja is a tanítványi értetlenséget: "Uram, hová mégy?". (Jn 13,36)

Az ezt követően elhangzó bejelentés a háromszori megtagadásról - leveri Pétert. A továbbiak során ugyanis, bár a szöveg még ötször jelez tanítványi közbeszólást, Péter néma marad. Jézus alighanem látja ezt a levertséget Péteren és a többiekén is, és a "Ne rendüljön meg a szívetek..." folytatással visszaemelkedik oda, ahonnan lehúzta a Péter tolmácsolta tanítványi értetlenség.

Azért megy el oda, ahova megy, mert lakóhelyet akar készíteni nekik az Atyánál, hogy ők is ott legyenek, ahol Ő van. Ellenőrzi, hogy követik-e gondolatait. Tamás értésére adja Jézusnak, hogy nem követik. "Uram, nem tudjuk hová mégy; mi módon tudhatnánk akkor az utat!". (Jn 14,5) Újra elmondja, hogy az Atyához megy és azt is, hogy Ő ez az "út". Most meg Fülöp akasztja meg Atyát látni akarásával, amit azután Jézus hivatkozással az együtt töltött esztendőkre - képtelen értetlenségnek minősít. (Jn 14,8-11) Folytatólagosan elmondja, hogy elmenésével nem hagyja magára övéit, mert maga helyett más Paraklétosz-t kér az Atyától számukra. A Léleknek ez a neve most születik meg Jézus ajkán, ezen a halotti tor hangulattal induló vacsorán; a rajta résztvevőknek szükségük van valakire, aki majd mellettük áll (vigasztalja őket), hiszen árván maradnak. A tragédián túlnézni akaró Jézus azonban még ezt az árvaságérzést is ki akarja operálni tanítványai tudatából: "Nem hagyok árván titeket, eljövök hozzátok". (Jn 14,18) Azoknak, akik vállalják a szeretetet, megígéri, hogy "kinyilvánítja" Magát; s ezt oly igével mondja el (emphanidzein), amely szemléletes látást jelent. (Jn 14,21)

d) Új remények

Ezt a bejelentést követi Júdas Tádénak, az Úr testvérének (a négy evangéliumon belül egyetlen) megszólalása. A jézusi gondolatvezetés felől nézve közbeszólása kiérdemelhetné az "egyszer szól, de minek" glosszát. A tanítványok vacsorai tudatának alakulása szempontjából azonban igen árulkodó ez a közbeszólás. Bár tanítvánnyá lett és a Tizenkettő közé emelte őt Jézus - nem tagadhatja meg a maga názáreti gyökerét. Az új bizalmat beléjük csöpögtető jézusi szavak hatására mondja azt, amit az elmúlt nyár végen mondtak a rokonok (108e num). A rokonok várákozása elevenen él a tanítvánnyá lett rokonokban is. S a közbeszólás jelzi, hogy a tanítványokba újra visszatért az élet: nincs még minden elveszve, van még remény. Azaz múltban van belső zavaruk, s újra indul a már annyiszor láttuk kétfelé gondolkodás. Jézus rajzolja a Dzóé és az Östény csodáit, s a tanítványok hallva e szavakat újra álmodják a maguk álmait: "Uram, mi dolog az, hogy nekünk jelentet ki magadat, és nem a világnak?". (Jn 14,22; 7,4)

Jézus nagyon röviden látszik elintézni e gondolatmenetét megakasztó közbeszólást: azokról beszél, akik szeretik Őt, és nem a világról, amely nem szereti Őt. Majd lendül vissza az elhagyott témához: újra említi a "Vigasztalót", mert nyugtalanság és félelem helyett békét

akar rakni lelkükbe. A maga békéjét - s talán most Tádéra néz - és nem a világ békéjét; és nekik adja és nem a világnak. (Jn 14,27) Ezek után újra említve a már közbeszólás előtt is jelzett eljövését, a tragédián túlnéző Jézus öröme fordítja át a halotti tor gyászát. A tanítványoknak, ha szeretik Őt, akkor örülniök kell. Mert ha valakit szeretünk, akkor örülünk annak, ami neki jó. Az "alacsony" szívű Jézusnak (Mt 11,29) pedig az a jó, ha olyan valakinél lehet, aki "nagyobb nála" - az Atyánál. (Jn 14,28) A Világ Fejedelme abba fog beleszegíteni, hogy Ő az Atyához jusson. Nem fog ellenállni e Fejedelemnek, hogy megtudja a világ, hogy szereti az Atyát. (Jn 14,31) S most talán újra Tádéra néz: Így fogom megmutatni magam a világnak, golgotai formában, nem ahogyan te gondolod. A jánosi vacsoraleírás a Golgotára készülést az Atyához készülés megdicsőülésévé és övéinek ezen kelt örömévé alakítja át.

A vacsoraleírásnak egyébként az "Atya" után a legnagyobb tematikája - a "világ". Tádé közbeszólása - úgy tetszik - szereppel bír itt. Negyvenegyszer említi Jézus a vacsora során a "világot". A közbeszólás előtt kétszer, utána harminckilencszer. Az "Atya" és a "világ" feszültsége alá kerül mondanivalója: a világ gyűlöli Őt is, övéit is, mert nem a világból, hanem az Atya világából valók. (Jn 15,18-9) Elmondja e gyűlölet netovábbját: Isten legigazibb imádásának fogja tekinteni üldözésüket - ez a világ. Majd folytatja a vigasztalást: nemcsak Jézusnak jó, hogy elmegy; a tanítványoknak is így jobb. "Most pedig elmegyek ahhoz, aki küldött engem; és senki sem kérde tőlem közületek: Hová mégy? Hanem...a szomorúság eltöltötte szíveteket. De én az igazat mondom nektek: Jobb nektek, hogy én elmegyek...". (Jn 16,5-7) Tudomásul vettette már velük, hogy elmegy körükből az Atyához, s reményt is gyűjt bennük: a Vigasztalóval olyan eredményeket fognak elérni, amilyeneket Vele nem értek el.

Szomorúságuk végső felszámolása céljából a "kis idő"-témával újra utal - feltámadására. A tanítványok nem értik meg az utalást, s még egyszer és utoljára bizonyosságát adják annak, hogy ez az unalomig ismételt "harmadnapra" csak a fülükig tudott elérni, az értelmükig nem; tartalma teljes képtelenség volt számukra. (Jn 16,16-8) "Üres asszonyi fecsegésnek" tartják majd a jelentést annak bekövetkezéséről. (Lk 24,11)

A vacsora végére reorganizálódik a tanítványok öntudata.

e) Szétfutás

A búcsúbeszéd zárása még egyszer megszólaltatja a tanítványokat. Jézus összefoglal: "Kijöttem az Atyától, és jöttem evilágba; ismét elhagyom e világot és elmegyek az Atyához". A tanítványok bizonyosságot akarnak tenni, hogy nincs többé kétfelé gondolkodás: most végre úgy beszél, hogy értik szavait, és nincs többé akadálya annak, hogy meglegyen bennük a hit: (Jn 16,29-30) "Hisszük, hogy Istentől jöttél".

Jézus reflektálása mélységesen szkeptikus és még mélységesebben szomorú: "Most hiszitek?". S ahogy Péter vacsora eleji öntudatos szava kiváltja Jézusból a péteri megbotrányozás előre bejelentését, úgy a Tizenkettő mostani öntudatos szava kiváltja belőle a Tizenkettő megbotrányozásáról szóló előrejelentést. S halljuk a pásztorverés következményeinek jánosi rajzát: "Íme, eljön az óra, és immár eljött,

hogy szétoszlatok, ki-ki az övéihez, és engem egyedül hagyjatok...". (Jn 16,31-2) De nem akarja visszahozni a torhangulatot, újra nyugtatja őket: bizakodhatnak, mert Ő legyőzte a világot. S a "legyőzte" szó hatására szövegethetik tovább tudatukban a derűlátást az elkövetkezendők lefolyásáról. Megnyugodva, s jóleső érzésekkel hallgathatják, minden reflexió nélkül, Jézus ezután következő "győzelmi" imáját.

A vacsorai tanítás eredményeképpen megacélozódhattak elhatározásukban, hogy keményen állják majd az eljövendőket. S amikor Júdas megérkezik, s a főpapi szolgák rá akarják tenni kezüket Jézusra, akkor...kard ki hüvelyéből. Péter szablyája lendül elsőként magasra, s vérző ember jajgat a zöld tavaszi fűben. Azok zsoldért harcolnak, ezek életüket hajlandók odaadni Jézusért. A harc kimenetele nem lehet kétséges. Jézus azonban lefegyverezi őket, átáll az ellenséghez. Kiért harcoljanak ezután? Kihez és hova tartoznak ők ezek után egyáltalán? A szolgák vérszemet kapnak és kötözik a Mestert.

A tizenegy fiatal férfi pedig megcsalva - és Jézus által megcsalva - és három esztendő mindent odaadásból fakadó reménységében tökéletesen összekuszált lélekkel menekül az éjszakában... Menekül ennek a tökéletesen értelmetlenné vált, három évig hiába szolgált ügynek most már igazán értelmetlen következményei elől. Mert életüket is szívesen adják oda Izrael reménységéért..., de harcban! Csapást csapással viszonzva! De így, bégető juhokként, kész zsákmányként akárminő főpapi cseléd kötelének... Mi értelme van ennek? Éppen ezért - "mindnyájan szétfutottak". (Mk 14,50) Máté poentíroz: "Ekkor elhagyták Őt a tanítványok mind, és szétfutottak". (Mt 26,56)

Hogyan nézi a Tanító, a három esztendő tanítás eme összefoglaló vizsgaeredményét, miközben összekötözött kezekkel utánanéz a szétfutóknak? Idáig is magányos volt, idáig is egyedül volt, csak az érzékszervek mutattak más képet; hiszen értetlen emberek vették körül. Most az érzékszervek is mutatják, hogy egyedül van, ill. csak az Őt nem értők vannak Vele: kezét összekötözve taszigálják maguk előtt. Talán nem is hívott már Benne létre újabb emóciót az előre bejelentett szétszaladás bekövetkezése. Hatvan-hetven év távolában - János mindenképpen retusál, erősen retusál: "Ha engem kerestek, ezeket bocsássátok el...". (Jn 18,8-9) Lukács pedig az egész elfutásról irgalmasan, nagyon irgalmasan - hallgat. (Lk 22,49-52)

115. AKIK NEM FUTOTTAK GALILEÁIG

a) Reményvesztetten

"Immár eljött az óra, hogy szétszéledjete, ki-ki az övéihez és engem egyedül hagyjatok" (Jn 16,32) - mondja Jézus a vacsorán. "Ekkor elhagyták Őt, és a tanítványok mindnyájan szétfutottak" (Mt 26,56) - jelenti a Getszemániban történekről a szemtanú Máté. A futás iránya: Galilea volt; "Feltámadásom után, elöttetek megyek Galileába", (Mk 14,28) a vasárnap tehát még úton fogja érni őket. Jézus majd előbb éri el Galileát, mint a menekülők. A menekülők az éj leple alatt leszaladva a dombról elérik a domb aljában vívő jerikói országot, s mire a fegyveres csapat Jézust Annás kezébe adja, övéi már biztonságban, Betánia környékén róják az utat. "Szétfutottak...szétszéledtek, ki-ki az övéihez". Egyáltalán nem valószínű, hogy csoportosan futnak-vonulnak;

nem lenne biztonságos az esetleges üldözők, feljelentők miatt. De talán nem is teljesen egyedül. Talán ketten-ketten egymásra lelnek, mert kettesben nagyobb biztonságban érzik magukat az éjszakában.

Túljutva az ijedelmén, a napokig tartó úton beszélgetnek. Miről? Mi másról, mint amiről az Emmausz felé menők: "És beszélgettek maguk között mindazokról, amik történtek". (Lk 24,14) A beszélgetés alaphangja is csak az lehetett, ami az emmausziaké volt: "Pedig mi azt reméltük, hogy Ő az, aki meg fogja váltani Izraelt". (Lk 24,21) Keserű szemrehányásokkal illethetik magukat a három esztendőért, amelyet naívnul rátettek egy ügyre, amiből semmi sem lett. Lehetetlen, hogy el ne fogta légyen őket az önvád: Tudhatták volna már korábban is, láthatták volna már a kenyérszaporításkor is, amikor őket hajóba kényszeríti, s maga egérutat vesz - éppen akkor, amikor odáig értek a dolgok, hogy tenni lehetett volna már valamit. Mennyivel értelmesebbek voltak náluk azok a társaik, akik már a múlt tavaszon levonták a következtetéseket, és ott hagyták Őt a zsinagógai beszéd után, Kafarnaumban. Hogyan és miért nem akarták tudomásul venni, hogy sajátmaga rontotta el mindig az újra és újra támadó lehetőségeket; amikor a kapuk előtt leszáll a számról és visszaküldeti velük Betfagába...és legutoljára is azzal a szerencsétlen beszéddel, amivel maga ellen fordította a már teljesen megdolgozott jeruzsálemi népet.

De most már leesett az ő szemükről is a hályog: Soha, soha nem fogja ez az ember megszabadítani nemzetüket, ha megmenekülne is a főpapok kezéből. Aki tizenketted magával hagyja, hogy elfogja ez a főpapi cselédcsűrhe, az alapvetően alkalmatlan minden nemzeti feladatra. A Mesternek lehetne tíz légiója, felkelhetne Mellette egész Izrael, az atyáik földjén és a diaszporában élők, mind - akkor sem menne semmire.

Mire hazaérnek, kitisztul végre bennük az utolsó esztendő és főleg az utolsó napok s órák folyamatosan növekedő zűrzavara. Világos lesz az, ami maga volt a teljes érthetatlenség. Az, hogy miért tett félre mindent, ami előbbre vihette volna Őt két altételük következményéig. Az, hogy miért menekült el minden tett elől, ami előbbre vihette volna Izrael ügyét, a dicsőséges királyság dolgát. Amikor rátette (rátehet!) kezét az a csűrhe, amikor ez egyáltalán lehetségessé vált, akkor hullott le a hályog. Most már látnak. Látnak, hogy az "embereknek" volt igazuk, (Mt 16,13-4) s őket magukat csapta be szenvedélyes vágyuk. Ők látták bele a Messiásba ettől a szenvedélyes vágytól fűtve, hogy ütni fog általa az Isten ígérete teljesedésének órája... Ők látták bele, amit Péter Fülöp-Cezáreájában mindannyiuk szíve közepéből fogalmazott. "Próféta" csak a Názáreti, (Lk 24,19) de mégcsak nem is az Illések fajtájából. Egy szelíd próféta, akit az Isten mindig meghallgatott, amikor segíteni akart valakinek a baján. Próféta, de) n) e) m) a Messiás.

b) A második altétel felszámolása

Az úton egymással beszélgető párok rájönnek az elmúlt esztendő során bennük egyre növekedő zavarnak - az okára. A második altétellel volt baj. A Mesterhez való ragaszkodásuk nem engedte őket - látni. Akik kevésbé ragaszkodtak személyéhez, akik csak az ügghöz, Izrael ügyéhez ragaszkodtak, azok mozdultak ugyan mellette, de amikor látták, hogy kitér a feladat elől, nem áltatták magukat tovább, s idejekorán kifordultak - még akkor - a zsinagógából. Mint ahogy a

jeruzsálemi népnek is elegendő volt a pogányok előtt mondott beszéd. Hiába, ezek a jeruzsálemiek - fővárosi emberek. Ők világosabban látják, ki lehet és ki nem lehet Messiás. (Jn 12,34)

Három év oda; s jó, ha baj nélkül megússzák. Tanultak ebből a jövőre. Egykönnyen nem ülnek fel többé senkinek. Lám, a farizeusok! Ezek mégis csak tanult emberek, írástudóik vannak. Váltig követelték is az égi jelet...és sohasem kapták meg. Nekik is elég volt ennyi ahhoz, hogy világosan lássanak. Jó, jó, a Mester sok igazat mondott róluk..., de mégis csak ezeknek volt eszük. S ők maguk voltak azok, akik felültek... Mikor lesz itt valami? Meddig akarja még a Magasságbeli büntetni népét? Miért kedves Neki, hogy még mindig pogányok tiporják népét? Ki érti Őt? Áldassék Neve! Ember ne perlekedjék Vele. Talán nem vagyunk még méltók a Felkentére! Talán igazuk van a farizeusoknak, hogy amíg meg nem tartjuk egészen a Törvényt, úgy ahogy ők tanítják..., addig nem könnyörül meg rajtunk az Úr! Biztosan nekik lesz igazuk...

S így tovább, végig a hosszú úton. A kárvallott ember önkínzásával próbálják túltenni magukat e fuccsba ment három esztendő súlyos tehertertelén. S ahogy közelednek az ismerős galileai tájak, gondolatban már foltozzák a hálót, javítják a bárkát, viszik a fogást Tibériás piacára, s álmodoznak. Álmodoznak arról is, hogyan fognak Jákob példájára erős fiúkat nemzeni, hogy legyenek férfiarok Izraelben, amikor a Magasságbeli tényleg megkönnyörül majd az Ő népén.

c) János

Nem voltak mind ott az úton. Júdás viszi zsákmányát Annás háza felé. Péter és János pedig abbahagyva a futást, megállnak valahol a hegy aljában, s figyelik az elhúzó letartóztató csapatot. Figyelik, majd megindulnak utána és bemennek ők is a városba. Követve a csapatot egészen a főpap házáig, (Jn 18,15-6) a kapun belülré, egész az udvarig jutva.

A Tizenkettőnek 9+3-as osztása ezúttal is érvényesül, de egy kis helycserével. Jézus a Getszemániban is megcsinálja az osztást, s így szemrehányó szavai Pétert, Jakabot és Jánost érik, akik álmosan, s újból és újból felkeltve hallgatják némán Jézus szemrehányásait. Álmosak. Álmosak, mert kimerítette őket a hosszúra nyúlt vacsora tenger és nehéz élménye, vagy csak nem szokták meg az éjjelezést és alusznak, mert fáradtak. És talán azért is alszanak, mert mégsem látják olyan nagynak a veszedelmet. A letartóztatás majd kiveszi az álmot szemükből, s a futás még inkább.

E futás során törik meg a fenti hármasság. János és anyja, Szalóme, marad Jeruzsálemben. Jakab megy haza, s alighanem nehéz beszélgetés várja őt apjával, Zebedeussal. Jakab helyett a harmadik Jeruzsálemben maradó tanítvány - az Iskarióti.

A három Jeruzsálemben maradó tanítvány közül János szerepe a legkisebb, de a legpozitívabb is. Olyan kicsiny ez a szerep, hogyha ő maga be nem számolna róla, nem is ismernők. Mivel családja ismeretségben van a főpappal, (Jn 18,15) az ő segítségével juthat el Péter is Annás kapujáig-udvaráig. Ott áll továbbá Máriával és a többi asszonyokkal Jézus keresztyje alatt. (Jn 19,25-6) Márk és Máté nem tudnak róla, hogy férfi nemen levő híveiből bárki is odamerészkedett volna Jézus keresztyje alá. Lukács tud róla, hogy "ismerősei (hímnemű többes szám alanyeset: gnósztoi) pedig mind és az asszonyok, akik Galileából követték, távol álltak és nézték" a Golgotán történeteket. (Lk 23,49) Alighanem a távol állók között lehetett János is a "mind"-en belül, s akkor, amikor már mindenki hazament, s a terep megtisztult

a hatalmasoktól, akkor kockáztathatta meg János, hogy odamenjen és szóljon hozzá Jézus. (Jn 19,27) Mint ismerőst Annás udvarában Jánost nem érhetette baj, de a Golgotán a Jézus szavaiban megnyilvánuló szoros kapcsolat veszedelmet hozhatott volna reá, ha meghallják azok, akik a Feszítsd meg! -et kiáltották.

d) Péter

A mód- és ereje feletti ragaszkodás Jézus személyéhez, alighanem ez fordítja vissza Pétert a városkapu felé, s viszi Annás udvarába és...a megtagadásba. Megfordult és módja támadt igazolni a vacsorán elmondott szavait. Módja támadt, de ereje nem volt hozzá. Miért? Mert esendő gyenge ember volt? Esendő és gyenge emberek bátran halnak ügyekért, amelyeket értelmes ügyeknek tartanak. Értelmes ügyekért hús-vér emberek nem egyszer szívesen odaadják életüket. Nemcsak a romantika gondolta így, bizonyítja ezt az egész emberi történelem. S ha van alkat, amely erre különlegesen is alkalmas, Péteré messzemenően ilyen volt. Ennek az alkathoz szerepe lehetett Kéfássá levésében is. Alkati sajátossága nagyban hozzájárulhatott a Jézushoz ragaszkodásnak a társaiét felülmúló erejéhez: jobban szerette a Názáretit, mint a többi tizenegy. Miért nem bizonyult Simon, Jónás fia - Sziklának Annás udvarában? Alighanem azért, mert "bánatában utánahalni" valakinek, ez csak férfi és nő viszonyában lehetséges, férfi és férfi viszonylatában nem; vagy ha mégis, akkor feltétlenül beteges kapcsolatról van szó.

Annás udvarában pedig csak e bánatában utánahalásról lehetett volna szó. Mindannak, amit a menekülő kilenc tanítvány tudatáról és tudatállapotáról a fentiekben elmondottunk, érvényesnek kellett lennie Péterre vonatkozóan is. Péter majd halált megvető bátorságot fog mutatni a Jézus kivégzésén túllevő Kaifás és Annás színe előtt. Most azonban beleremeg a minden bizonnyal a majdaninál jóval kisebb kockázatba is; mégpedig a Jézus kivégzésén még innen levő főpap cselédjének színe előtt. Akkor majd Péter Pünkösöd után lesz, és tudja, hogy miféle ügyet képvisel, és semmiféle kockázatot sem tart majd soknak azért az ügyért. (Csel 4,19) De Annás udvarában ezen az éjszakán Péter ugyanúgy nem tudta, miféle ügyért vállaljon most kockázatot, mint ahogy a kilenc is éppen azért menekült, mert nem létezett már számukra ügy, amely megérte volna még a kockázatot.

"Ti mindnyájan megbotránkoztok bennem ez éjjel"; (Mk 14,27) a menekülés és a háromszori megtagadás csak megnyilvánulása, külső látható jele annak a "megbotránkozásnak", amely a tizenegy tudatának a síkján következett be. A megbotránkozás mindenekelőtt a tudat síkján utasítja vissza, veti el az Ő ügyét. A háromszoros tagadás felemlítését Jézus csak illusztrálásnak, kétségtelen bizonyítéknak használja a megbotránkozást önmagára nézve tagadó Péterrel szemben.

Biztos, hogy a háromszoros és az átkozódva-esküdzőve bizonykodó megtagadása annak, hogy ismeri Jézust és annak tanítványai közé tartozik, nem jöhetett volna létre a kockázattól való félelem nélkül. Tény, hogy a Getszemániban létrejött egyetemes megbotránkozás sokkal szelídebb formában jutott kifejezésre azokban, akik nem kerültek bele ebbe a szorítóba. Ez a szorító azonban kihozza Péter tudatának mélyéből azt, ami ott van: a szakítást az üggyel. Nincs már Péternek olyan ügye, amelyért nem sajnálja odaadni az életét. A helyzet furcsasága

rákényszeríti, hogy hangos szóval ne az Ügyet, hanem az Ügyet képviselő Jézus személyét tagadja meg. A félelem rákényszeríti, hogy bizonykodjon: nem tartozik Jézushoz. De minden kényszerszótól és félelemtől függetlenül is tény, hogy kardjának hüvelybe dugatása óta Péter nem tartozik már az Ügyhöz. "Nem tudom és nem is értem, amit mondasz..." (Mk 14,68) - ez a mondat a félelem következtében fogalmazódik ugyan meg, de nem tudna megszületni a félelem hatására sem, ha Jézus ügyében való megbotránkozás nem lenne ott a lelke mélyén.

A háromszoros megtagadás lehetővé teszi Péter számára, hogy kiódaloghasson egy óvatlan pillanatban a főpap udvarából. (Mt 26,75; Lk 22,62) Kiódalog, s túljutva a veszedelmen... sír keservesen. Márk és Máté szerint csak a kakasszó figyelmezteti őt Jézus előrejeletésére, Lukács szerint egyéb is: "Jézus megfordulva ránézett Péterre". (Lk 22,61) Talán hallja is Péter szavát, látja is az átkozódva-esküdőzve hazudozó Péter gesztusait, s áthaladva az udvaron felfigyel arra, ami ott történik, s tekintete találkozik Péterével.

Mi lehetett Jézus szemében? Szemrehányás? Szánalom? Talán valami nagyon mély - inkább tompa, mint éles - fájdalom; a mindent előre jól tudó rezignáció fájdalma. Az emberi történelem egyik, vagy éppen legmagányosabb emberének, a legkiközösítettebbnek, a legszűkebb övéi által sem befogadottnak - a gyötrelme. Azé, aki úgy járt itt küldetésében, hogy aki legjobban szerethette Őt, akire leginkább rábízhatta azt, aminek átadására jött - még az is átkozódva-esküdőzve, magából kikelve és kézzel-lábbal igazolja, hogy nem ismeri Őt, soha semmi dolga nem volt Vele, teljesen idegen-ismeretlen számára az az "ember" (!).

Jézus nem sír, csak néz. Nyilván folytatja imáját-beszélgetését (Jn 16,32) azzal az Egyetlennel, Aki nem hagyja Őt magára. Most még legalábbis úgy tudja. Kéri Atyját, hogy ez az Őt most hazudozva megtagadó tanítvány mégiscsak használható eszközévé formálódjék az Ügynek, amelyért Ő küldve lett, s amelyet nem tudott alkalmasabbra rábízni... mert kétezer esztendő nevelő munkájának mégiscsak Simon, Jónás fia volt a Számára fellelhető legkülönb személyi eredménye. (Lk 22,32)

Péter azonban sír. Miért sír? Jézus miatt? Reményei rombadőlte miatt? Ezek is benne lehetnek ebben a sírásban. De túl mindezen siratja önmagát. Önmagáról való elképzelésének romjait. Hogy nem volt képes arra, amiben olyan bizonyos volt: mindeneken keresztül hűségesnek maradni a Mesterhez. Mi érthetjük, hogy ez a tagadás belülről teljesen megokolt és ennyiben szükségképpen volt; hogy nem is történhetett volna másképpen. De annak, aki keservesen sír, aligha van mentsége önmaga számára. Nagyon aljasnak, nagyon utolsónak kellett éreznie magát. Helyzetét pedig kétségbeesítőnek. Nem tudja meg nem történtté tenni, ami történt. Ezzel a tudattal kell élnie. Talán-talán az alkata menti meg; az hogy ki tudja sírni önmagát, s könnyei fogytán vissza tudja idézni a tanításokat: a tékozló fiút, a hetvenszer hétszert és a többit. S így nem megy el a másik tanítvány kétségbeesésének az útján, aki most nem kevésbé nehéz órákat él át. Nem követi őt, hanem vállalja a továbbélést. S nem is menekül utána a városkapun keresztül a többinek Galilea felé. Talán ott van, talán nincs ott nagypénteken Jézus ama ismerősei között, akik távolról nézik a Golgotán történőket, (Lk 23,49) de Jeruzsálemben marad. Ki tudja - talán maga se tudja -, hogy vár-e ott még valamire?

e) Júdás

Júdás számára viszont nem volt visszaút!

Személyének megértését nagyban bonyolítja a negyedik evangélium. A szinoptikusok sem foglalkoznak Júdás megérteni akarásával, de János olyan képet rajzol róla, amely végleg érthetatlenné teszi, hogyan választhatta őt Jézus a Tizenkettő közé, hogyan maradhatott meg végig egy olyan körben, amely nem egyszer - és nem is alaptalanul - úgy érezte, hogy az életével játszik.

A szinoptikusok Júdás-képe is súlyosan terhelő. (Mt 26,14-6.47-50; Mk 14,10-1.43-6; Lk 22,3-6.47-8) Júdástól indul ki a kezdeményezés; nincs szó arról, hogy le akarná venni valaki a lábáról. Pénzért akarja csinálni, amit felajánl. Tanácskozik terve végrehajtásának hogyanjáról, fontolóra veszi, hogy a nép jelenléte nélkül tudja csak elejteni áldozatát. Felhasználja tanítványi ismereteit: hol szokott hálalni Jézus. Alakoskodik a vacsorán, cseles a kertben: nem átalítja odatartozását, s ennek jogán a csókot felhasználni arra, hogy a fogdmegek tudhassák, kit kell megkötnöniök a tucatnyi férfi közül. De a szinoptikusok mindezeket az aljasságokat az utolsó napokra korlátozzák, s tisztának hagyják Júdás árulás előtti "előéletét"; azaz az áruló Júdás semmiben sem mutatkozik a harmadfél esztendő során árulójelöltnek. Csak színtelen tanítványnak, aki sohasem szólal meg, akiről soha sincsen szó. Olyan ő, mint a Tizenkettőnek nem egy más tagja, akik szintén nem szólalnak meg, akikről szintén nem esik szó.

És még egy "de": Júdás bűnbánatot tart, (Mt 27,3-10; Csel 1,18) megvallja bűnét Jézus gyilkosai, a maga bűntársai előtt; visszaadja nekik a pénzt, amit bűnéért kapott...és öngyilkossá lesz. Két és fél éven keresztül nem mutat semmi olyant, ami elkülönítené őt a többi tizenegyétől. Az utolsó napokban aljasul jár el, de hamarosan bűnbánatot tart és kiírta magát az élők sorából. Ez a szinoptikus kép lehetségessé tesz egy utat - Júdás lélektani megközelítésére, megértésére.

Ezt a lélektani megközelítést azonban súlyosan zavarja János evangéliuma. Ebben Júdás már korábban is, "Júdás". János értelmezi a kafarnaumi zsinagógában elhangzott mondatot: "de vannak köztetek, akik nem hisznek". Így értelmezi: Jézus tudta, kik nem hisznek, s tudta, hogy ki fogja elárulni Őt. (Jn 6,64) Ugyanitt Péter hűségnyilatkozatára Jézus így válaszol: "Nemde tizenkettőt választottam és egy közületek ördög?" János ez alkalommal is magyaráz: Júdásra gondol Jézus. (Jn 6,70)

A tanítványok botrányozását a betániai pazarlás miatt János kizárólag Júdás nyakába akarja varrni - a szinoptikus hagyománnyal ellentétben. De önmagával is ellentétbe kerülve. Jánosnál csak az Iskarióti emel szót; az Iskarióti, aki készül Őt elárulni, akinek felszólalását nem a szegényekért való gond motiválja; akiről megtudjuk, hogy ő a pénztárosuk és a hozzá befolyt összegeket elsikkasztja; aki tolvaj és feltehetően most is mint tolvaj szól, hogy elsikkasztassa az alabástrom edénynek és tartalmának árát. (Jn 12,4-6) Minden bizonnyal Júdás is felszólalt Mária ellen. Az is lehet, hogy Júdás volt a lehangosabb, de nemcsak ő tiltakozott. Ennek János is tanúja. Az evangéliumban egyetlenként tiltakozó Júdásnak - sok kódex tanúsága szerint - Jézus többes szám második személyű ígével válaszol: "Hagyjátok őt!". (Jn 12,7) A lábmosás időpontját János úgy jelöli meg, hogy az akkor történt, "amikor az ördög belesugallta már...Júdásnak a szívébe, hogy elárulja Őt". (Jn 13,2) A lábmosás magyarázata után Jézus ismét foglalkozik Júdással, mint Kafarnaumban: "Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan";

János pedig újfent magyaráz: "Tudta ugyanis, ki árulja el, azért mondta: 'Nem vagytok tiszták mindnyájan'". (Jn 13,10-1)

A vacsorai árulásbejelentést is részletesebben hozza, mint a szinoptikusok. Péter unszolására az evangélista Jézus keblére hajolva kérdez rá az áruló személyére. A szöveg azt sejteti, hogy közli az evangélistával, hogy Júdás az áruló. János továbbtájékoztat: a falat után a Sátán azonnal "belésszállt" Júdásba, miután előbb még csak "súgott" Júdás szívébe - a Sátán. Arról is tájékoztat, hogy Jézus valami megbízást ad Júdásnak; s arról is, hogy az ott ülők ezt hogyan értették félre. Megjelöli távozásának időpontját is, mégpedig sokat sejtetően: "éjszaka volt". (Jn 13,21-30)

A Getszemániba "katonai" csapatot vezet Júdás. (Jn 18,1-3) S végezetül a feltámadás után - nevének említése helyett - az evangélista úgy jelöli meg önmagát, mint aki megkérdezte a vacsorán Jézust afelől, hogy ki árulja el Őt. (Jn 21,20) Mindent egybefoglalva: János csaknem annyit foglalkozik Júdás személyével, mint Péterével; míg a szinoptikusoknál az apostolnévsoron és az árulás ügyének leírásán kívül nem esik szó róla.

A jánosi kép ez: Júdás már Kafarnaumban, tehát egy évvel korábban is "ördög". Konkrétan: mint pénztáros sikkasztgatja a közös pénzt. Ily előzmények után mi sem természetesebb, minthogy a végső napokban Jézus tartózkodási helyének elárulására, letartóztatásának lehetővé tételére használja fel őt a Sátán.

A szinoptikusok és János Júdás-képének különbözősége nyilvánvaló és éles. Hogyan egyeztessük össze ezzel a jánosi képpel azt, hogy "látván Júdás...hogyan elítélték Őt, megbánta és visszavitte a harminc ezüstpénzt a főpapoknak és véneknek: vétkeztem, hogy elárultam az igaz vért?". (Mt 27,3-4) De a szinoptikusok Júdás-képén belül is van egy nagyon súlyos egyenetlenség: hogyan egyeztessük össze a fenti júdási nyilatkozatot a jézusi szóval: "Jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja; jobb lenne annak az embernek, ha nem született volna"? (Mk 14,21; Mt 26,24)

A szinoptikus-kép e jézusi nyilatkozat nélkül értelmezhető volna. Ilyenformán: Jézus a Tizenkettő közé választja Júdást a Hozzá ragaszkodásának kiemelkedő mértéke következtében. Együttlétük utolsó szakában - mondjuk: az utolsó Jeruzsálembe felmenés során - ő is átéli, mint a többi tizenegy az egyre áthidalhatatlanabb szakadékot a maga várakozása és Jézus szavai között. Miközben a tizenegy gyötrődik az érthetlenségeken, Júdás nem átlátja magát tovább, s leméri, hogy a Názáreti nem azt akarja, amit ő; tehát a Názáreti nem lehet a Messiás. Világossá válik számára, hogy csalódott Benne.

A megbotránkozás tehát, amely a tizenegyben a letartóztatás alkalmával születik meg, Júdásban valamivel hamarabb jön létre; másfelől pedig később, mint a kafarnaumi tanítványokban. Amiként a tizenegy meneküléssel biztosítja magát a rájuk háramolható következményektől, Júdás - a korábbi fázisban csak úgy biztosíthatja magát a várható letartóztatás ráháramló következményeitől, hogy bejelenti Jézus ellenségeinek: ő már nem tartozik a Názáreti táborához. Az "összeesküvő csoport" egy tagja ily bejelentésének a hatalom csak abban az esetben ad hitelt, ha a bejelentő átáll az ő oldalára, s a maga ügye és annak képviselői ellen fordul; azaz tettel, elkötelezettséggel igazolja szavait. Júdásnak tehát fel kell ajánlania, hogy segít nekik. Márknál még nem is kér jutalmat, hanem a főpapok ajánlják fel neki "elméne a főpapokhoz, hogy elárulja Őt azoknak. Azok pedig, amint meghallották, megörültek és megígérték, hogy pénzt adnak neki". (Mk 14,10-1)

Lukács is ezt hozza, Márk alapján; (Lk 22,4-5) csak Máténál állít be Júdás a főpapokhoz vérdíj-kívánsággal. (Mt 26,15)

Lehetetlen észre nem vennünk, hogy az egyes evangéliumokban - megírási dátumaik szerint - hogyan sötétül egyre jobban és jobban Júdás portréja; Márktól Mátéig és Mátétól Jánosig.

Folytatva értelmezésünket: Júdás tehát, amikor felkereste a főpapokat, nem nyereszkedni akart Jézus vérén, hanem csak a maga bőrét akarta menteni. Elsődlegesen nem is Jézusnak akart rosszat, elsődlegesen magának akart biztonságot; s csupán ennek következményeként ártott Jézusnak. Értesülve Jézus nem várt súlyú ítéletéről, semmissé teszi Jézus ellenségei előtt egész korábbi jófiúskodását, és teljes értékű Jézust megvallásával kiszolgáltatja magát nekik. Nem közönséges kockázatot vállal: amikor Péter megtagad, s a többi tíz lapul, ő "ártatlannak, Istennek-tetszőnek" (Mt 27,4) vallja azt a Jézust, akit a hatalom istenkáromlóként halálra ítélt; s e megvallást a halálos ítéletet hozó testület tagjai előtt teszi meg. Ezekben a napokban Pilátuson kívül csak az Iskarióti meri Kaifáséknak szemébe mondani az igazságot.

Ennek ellenére sem találja meg lelki egyensúlyát, és öngyilkosságba menekül. Miért nem találta többé Júdás az életet élni érdemesnek? Bűnének terhe lenyomta őt? Ez az ok nem lehet elegendő. Nem, hiszen ismerte Jézus tanítását Isten kimeríthetetlen megbocsátásáról csakúgy, mint Péter. Másfelé kell az okot keresnünk. Nem ismerjük ennek az egyetlen judeai származású tanítványnak csatlakozását Jézushoz; nem ismerjük "előéletét", azaz a Názáretinek utánamenés előtti életszakaszát.

Elgondolható: egy élet utolsó tétje volt ez az utánamenés. Ilyenformán: ha eljött a Messiás, ha a Názáreti az, akkor van még valami, ami értelmet adhat életének. Összeomlott benne ez az utolsó lehetőség, elveszett számára az utolsó tét is. S most még súlyosabb a helyzete; korábbi belső terhehez hozzáadódik még az is, hogy árulója lett az "igaz vérnek". (Mt 27,4)

Hogyan fér azonban bele ebbe az értelmezésbe a jézusi "jaj"? E szó Jézusnál kárhozat értelmű. A "jobb lett volna nem születni" ugyancsak erre felé mutat; hiszen hogyan mondhatná ezt olyan valakiről, aki akárminő vargabetűk útján is, de azért csak eljut az Atya Országáig! Ezzel szemben Jézus csak a Szentlélek elleni bűnt mondotta olyannak, amit az Isten soha meg nem bocsát; a végső megátalkodottságot. Lehet-e ezt a saját élete felett kétségbeeső embert megátalkodottnak látnunk? Ez alkalommal talán nem "kárhozat"-értelemben használta Jézus a "jaj" szót arra az emberre, akit évezredek fognak minden megértés nélkül elfélni és megvetni...de az ítéltő Isten nem? Nem tudjuk. Mindazonáltal a jézusi "jaj"-nak nagy a kritikai értéke; már Márknál is szerepel!

A jézusi "jaj"-nyilatkozat belefér azonban János Júdás-képébe. A kafarnaumi zsinagógai beszédre pár hónappal a Tizenkettő kiválasztása után kerül sor, és Jézus már akkor a Sátán emberének tekinti Júdást. Megmarad Jézus mellett, mert ha megvalósul a Messiás dicsőséges uralma, abban - a Tizenkettő egyikeként - ő is magas pozícióhoz, gazdagsághoz, hatalomhoz jut majd. Akkor is ő lesz a pénzügyek kezelője, és nem egy kis vándorcsoport nyomorúságos kasszája kerül a kezébe, hanem a Királyság Kincstára! Amíg ez megvalósul, addig sikkasztgatja a kicsi kasszáját. Amikor látja már, hogy a Királyságból nem lesz semmi, akkor Jézus elárulásából húz hasznot magának. Gátlástalanabb gazember Jézus minden ellenfelénél. Azok legalább képviselnek valamit, s úgy lesznek megátalkodottak. Júdás nem képvisel semmit, csak a maga anyagi érdekeit. Ezért aztán mindig abban a táborban van, ahonnan többet remél a maga számára. Erre a Júdásra viszont teljesen illenék a jézusi nyilatkozat.

Ez esetben azonban teljességgel érthetetlen, hogyan tudja kiérdemelni ez a teljesen romlott jellemű ember azt, hogy közé kerül a Tizenkettőnek.

"Még az én jóakaróm is, akiben bíztam, aki kenyeremet ette, fölemelte sarkát ellenem" - mondja az Írás. (Zsolt 40,10) A főpapi imában Jézus maga is utal arra az áthatolhatatlannak tetsző titokra, amely számunkra körülengi Júdás alakját: "Akiiket nekem adtál megőriztem, és senki el nem vezett közülük, csak a kárhozát fia, hogy az Írás beteljesedjék...". (Jn 17,12)

Aligha lehet módja a kritikának a rendelkezésünkre álló adalékokat úgy megrostálni, hogy az maradjon meg, ami lehetővé teszi egy egységes Júdás-kép megszerkesztését. Egy meggondolással azonban szolgálhatunk. Az elmúlt kétezer esztendő Júdás-szépirodalma a korai legendáktól kezdve a Passió-játékokon és a 19. századi hősszerelmes és patrióta-hős Júdáson keresztül napjainkig - jól mutatja egyfelől a megérteni nemtudást, vagy inkább nemakarást, másfelől az egyes korok problematikájának Júdás egyéniségébe való belemagyarázását, a forrásoktól teljesen függetlenedve is. Állítani semmit sem állíthatunk; csak feltételezhetjük a keresztény közösségekben már nagyon korán megvetetté lett Júdás iránt - a nagyon korai (már az evangéliumok megszerkesztésekor is meglevő) értetlenséget. Ezt feltételezve - Júdás aligha lógott ki annyira a Tizenkettőből, mint ahogy árulásának következtében a keresztények közösségén belül idő múltán azt gondolták. A Pünkösöd előtti Péter-beszéd is igen mértéktartó még. (Csel 1,16-8)

Alighanem beleillett ő a Tizenkettőbe az utánamenés napjaitól kezdve az utolsó időkig. S ha a mind a tizenkettőben létrejövő megbotránkozás alapjára és háttérébe odaállítjuk egysorba a kilenc tanítvány menekülését, a Szikla esküdözve-átkozódva történő közösség-nemvállalását és az árulást..., akkor a Tizenkettő magatartása az utolsó napokban sem mutat akkora szórást, hogy ennek alapján megkérdőjelezhessük Júdás korábbi Jézushoz tartozásának komolyságát. Szakadék szélén táncolt mind a tizenkettő; a kétfelé gondolkodás következtében adódó szakadék szélén. Az utolsó napokban mind a tizenkettő alatt összeomlott a part. Mindannyian belezuhantak a szakadékba; a tizenegy utólag megmenekült, Júdás nem menekült meg.

Nem tekinthetjük őt az ellenség, a farizeusok beépített emberének: a főpapok láthatóan csodálkoznak Júdás nem várt jelentkezésén. A Sátán egyszerű bábfiguráját sem láthatjuk benne - ez ellenkezésben volna Jézus ember- és Sátán-fogalmával.

A titok felnyitásához a kulcsot - csak egyéniségében, a csatlakozást megelőző előéletében lehetne megtalálnunk. Ez azonban csak költőknek áll rendelkezésére (Kodolányi, Jehuda Bar Simon).

116. NŐTANÍTVÁNYOK ÉS HŰSÉGÜK

a) Hozzá tartoztak

A Jeruzsálem utcáin keresztjét hordozó Jézus iránt részvétet csak asszonyok mertek mutatni: "Követé pedig az asszonyok nagy sokasága, akik gyászolták és siratták Őt". (Lk 23,27) Nem kétséges, köztük voltak azok is, akik bevárták halálát, eltemetését, s vasárnap hajnalban elindultak sírjához. (Mt 28,1-11; Mk 16,1-11; Lk 24,1-11; Jn 20,1-18) Közöttük voltak azok is, akiket név szerint is ismerünk.

Az evangéliumok nem beszélnek "nőtanítványokról"; bár Lukács ismeri, használja is e szót és fogalmat. (Csel 9,36) Szóltunk már róla, minő újdonság volt, hogy Jézus nőket is tanított (75a num): a Szikár-beli asszonyt is, a rokonok érkezésekor, a kenyérszaporításkor ottlevőket is. Fogadja őket válogatás nélkül, legyenek azok nyilvánosan bűnösök, foglalkozás szerint utcanők. Ki is érdemli "az utcanők barátja" titulust. (Mt 11,19; 21,31-2; Lk 7,34.37-9; 15,1-2) Nőkre való kisugárzása elér Heródes, sőt Pilátus udvaráig is, ahova férfiakon keresztül be nem hatol. (Lk 8,3; 24,10; Mt 27,19) Megszólítja őket, (Jn 4,7) felel megszólításukra; (Lk 11,28) engedi, hogy megkenjék Őt, (Lk 7,46; Jn 12,3) megértéssel van irántuk, értékeli tetteiket, (Jn 8,11; Mk 12,42; Lk 21,2-4; 10,38-42) mint a férfiakat s férfiakét. Sőt, a három halott-támasztásból egyszer leányt támaszt, s a másik két alkalommal nő kedvéért, nő kérésére-indítására teszi. A meggyógyítottak között akad, aki otthagyja lakóhelyét, foglalkozását, s csakúgy mint a férfiak faluról falura, városról városra "utánamennék" Jézusnak, követik Őt: "Bejárta a városokat és falvakat... Vele volt a Tizenkettő és néhány asszony, akiket gonoszlekektől és betegségekből gyógyított meg ...akik vagyonukból szolgáltak nekik". (Lk 8,1-3)

A vámos Máténak mondott szót ("Kövess engem!"), annak eredményét - egybehangzóan állítják forrásaink ezekről az asszonyokról, akik a kereszttől gyászolva és sírva eljutnak a kereszthez, kívárlják az eltemetést, és húsvétvasárnap hajnalán elsőül mennek ki a sírhoz. Asszonyok, "akik már Galileában is követték Őt és szolgáltak Neki és...együtt mentek fel Vele Jeruzsálembe...", ill. "...akik Galileából követték Őt...az Őt követő asszonyok, akik Vele együtt jöttek Galileából". (Mk 15,41; Mt 27,55; Lk 23,49.55)

A férfiak homályba borították mind az utolsó óráig ezt a Jézust követő asszonycsoportot - az evangélisták írásaiban. Csak amikor a férfiak már menekülésben, árulásban és megtagadásban voltak, akkor lesznek láthatóvá - e férfihiányban és férfiúrban; pedig már a galileai esztendőktől kezdve ott voltak Jézus mellett. Ott voltak, mert utánamentek, "követték Őt". Csak követték? Többet is tettek: szolgáltak Őt és szolgáltak férfi tanítványait. Nyilván: enni és innivalóval és szálláskészítéssel. Ezekkel a "női dolgokkal", amelyekre a férfiak annyira rászorulnak, s amiket készen kapva van csupán energiájuk a maguk jelentős "férfidolgaiknak" végzésére. Amikor a Tizenkettő cserben hagyja ezeket a jelentős "férfidolgokat", akkor egyszeribe reflektorfénybe kerülnek ezek az asszonyok, akik - nem annyira Jézus, mint a koedukációt el nem viselő korszellem miatt - nem érdemelhették ki a "tanítvány" nevet. Talán nem is hallhattak mindent abból, amit Jézus a Tizenkettő zárt körében mondott el, de valamit alighanem megértettek abból is, ami nekik osztályrészül jutott, ha "vagyonukból ... szolgáltak" nekik.

De talán az sem maradt e szimbiózis következtében egészen titok előttük, ami csak a Tizenkettőnek szóló tanítás volt. Hiszen éppen akkor serénykedhettek a férfi csapat körül szolgálatukkal, amikor már a tömeg eloszlott, amikor mosakodni, enni készültek, tehát éppen akkor, amikor "magukban" voltak. Ezek az asszonyok nem a "kívülállókhoz" (Mk 4,11) tartoztak, akiket csupán a példabeszéd illet. A vasárnap hajnalban sírt látogató asszonyokat a tanítványok "közülünk valóknak" (Lk 24,22) mondják. A tanítványok körébe tartoztak. S így teljességgel érthető, hogy Lukács fényes öltözetű férfiak felszólítja Máriát, emlékezzék vissza a csak tanítványoknak Galileában mondott szenvedés-bejelentésre, s Lukács állítja, hogy Mária vissza is emlékezett Jézus e szavára. (Lk 24,6-8)

Az utolsó napokban megnövekedik szerepük: "Követé pedig (a keresztyét a Golgota felé hurcoló Jézust) a népnek és asszonyoknak sokasága, akik (nőnemű többes szám alanyeset = hai) gyászolták és siratták Őt". (Lk 23,27) Csak az asszonyok gyászolták és siratták. Férfiak ezt nem vállalták. Csak asszonyokat szólított meg a keresztyón, mert csak asszonyok mutattak részvétet Iránta: "Jeruzsálem leányai ne sírjatok miattam..." és így nekik, az asszonyoknak mondja el utolsó tanítását arról, mi fog történni azzal a néppel, amelyet hiába ültetett el és nevelt az Isten kétezer esztendőn keresztül, mert csak száraz, terméketlen fa lett belőle. (Lk 23,28-31)

Nincs szükség rá, hogy őket meg nem illető gloriát fonjunk fejük köré; sem elszántságuk, sem tudatuk tekintetében. Ami az elsőt illeti: asszonyok voltak, s így ők merhették nyíltan gyászolni és siratni Jézust. Törvény előtt ők ezért nem voltak felelősek, legfeljebb férjüket-apjukat lehetett volna felelősségre vonni tettükért. Ami a másodikat, tudatukat illeti: ők sem feltámadásnézni mentek ki kora hajnalban, a harmadik napon a Golgotára, és az üres sír láttán Mária sem gondol a feltámadásra, hanem Kaifás gondolatát gondolja: "Elvitték az én Uramat, és nem tudom hova tették Őt... Uram, ha Te vitted el Őt, mondd meg nekem, hogy hová tetted, és én elviszem Őt". (Jn 20,13-5; Mt 27,64) Ugyanúgy tovább kellett oktatni őket is a feltámadás után a jézusi messiás-fogalomra, miként a férfiakat. (Lk 24,7) De a tényt, hogy ezek is végigjárták Galileától kezdve, ha nem is egészen "János keresztségétől kezdve" (Csel 1,22) ezekben az években az országot Jézussal és Jézust hallgatva és Őt szolgálva - érdemes tudatosítani. (Lk 8,2) Figyelembe véve, hogy az asszonyoknak általában jóval fontosabb, hogy férjükből-fiukból ne legyen hősi halott, mint az, hogy "független-e" az ország, amelyben élnek... talán azt is gondolhatjuk róluk, hogy kevésbé volt fontos számukra az Ügy, amelynek reményében-szolgálatában a férfiak csatlakoztak Jézushoz. Számukra inkább csak Jézus Maga volt fontos.

S talán azt is gondolhatjuk, hogy nemcsak azért nem tűntek el e válságos órában, mert ők nem, vagy kevesebbet kockáztattak. Hanem azért sem tűntek el, mert bennük talán nem omlott össze a letartóztatás hírére Jézus alakja; mert bennük nem omlottak össze a férfiremények, mint a férfiakban. Így kellett lennie, mert az asszonyok, amikor utána mentek Jézusnak, elsődlegesen nem ábrándjaikat-álmaikat követték, miként a férfiak, hanem elsődlegesen csupán Őt Magát. Szemben a férfiakkal, akik elsődlegesen reményeik megtestesítőjét, zálogát látták a Názáretiben. Az asszonyokban mindezek következtében nem okozhatott a letartóztatás akkora törést, hogy annak szakadékába a hűségük behullott volna. A nő családban gondolkodó, apolitikus lény. Számukra aligha lehetett a szeretet prófétája - elsődlegesen "Izrael reménye", azaz politikai szabadító.

Kik voltak ezek az asszonyok? Ezek a keresztyón, kereszty alatt, sírzártáig és vasárnap hajnalig is hűséges csak "nők" és nem "tanítványok"? Három evangélista ad meg neveket a kereszty alatt, kettő a temetéskor, négy pedig vasárnap hajnalban. Lukács már a galileai esztendő során is ad egy névsort. Ez összesen tíz névsor. Van egy és csak egy név, amelyik mindegyikben szerepel: Mária Magdolna.

b) Hány Mária?

Szétfeszítené könyvünk kereteit, ha rendre felsorolnók mindazokat az érveket, amelyek valószínűsíthetik azt a feltevést, hogy a Magdalainak nevezett Mária egyazon személy a Lázár és Márta testvére Máriával, valamint a lukácsi farizeusi lakoma névvel meg

nem nevezett bűnös asszonyával. Csak egy-két meggondolásra szorítkozhatunk. A rendelkezésünkre álló szövegek e három szerep, ill. szerepkör hordozóit Jézussal olyan bensőséges kapcsolatban állóknak mutatják, hogy ez a bensőségesség valószínűtlenné teszi azokat az üres foltokat, kapcsolatmegszakadásokat, amelyek adódnának, amennyiben nem tekintjük azonos személyeknek őket.

Egyetlen férfi tanítványnak Jézussal találkozása sem mutat oly hőfokot (sem a tanítvány, sem Jézus részéről), mint amilyent a bűnös asszony és Jézus találkozója mutat - mindkettejük részéről. (Lk 7,36-50) Lukács tizenöt verset szán e találkozásnak. Alig elgondolható, hogy ez az ekkora terjedelmet érdemlő asszony ne csatlakozott volna a Jézust kísérő asszonyok közé, ha ugyan nem ő volt az első, aki megkezdte az asszonyok közül ezt az utánamenést. A lakomaleírást közvetlenül követi az evangélista beszámolója a Jézust kísérő asszonyokról, akik között első helyen a Magdalainak nevezett Máriát említi; mégpedig oly jelzőkkel, amelyek nagyon tapintatosan ugyan, de mégis azonosítani látszanak őt a lakoma bűnös asszonyával: gonosz lélektől gyógyította meg őt Jézus, hét ördögöt űztek ki belőle (Lk 8,2) ...Jézus űzte ki azokat. (Mk 16,9)

A kapcsolat kölcsönös hőfokával ugyancsak fölibe emelkedik a férfi tanítvány kapcsolatok átlagának - a Márta házában történt találkozás Jézus és Mária között. Meghívásról nem ejt szót az evangélista, és mind Márta szavai, mind pedig a jézusi válasz arra enged következtetni, hogy régi keletű és bizalmas kapcsolatban van a Vendég a háznéppel. A háznép kapcsolata Jézussal nem kezdődhetett ezzel a látogatással. A két betániai találkozás (Lázár feltámasztásakor és a lakoma alkalmával) még fejlettebbnek mutatja ezt a bensőséges kapcsolatot. A negyedik evangélista azonosítása (Jn 11,2) vonatkozhatik a Lázárt sirató és a Betániában kenetet öntő Mária személyére is, és vonatkozhatik a Lázárt sirató Mária és a farizeusi lakoma bűnös asszonyára is. Nem igazolja egyértelműen, de megengedi, hogy a betániai Mária azonos a farizeusi lakoma bűnös asszonyával, akit pedig a fentiek szerint a Magdalainak nevezett Máriának kell gondolnunk.

A keresztre feszítés, a temetés és a feltámadás elsődleges tanújaként említett Mária Magdolnának, amennyiben nem azonos a bűnös asszonnyal és a betániai Máriával, akkor Máténál, Márknál és Jánosnál az ismeretlenség teljes homályából kell előugrania a legelső szerepbe, Lukácsnál pedig az egyetlen galileai említést követő teljes szereptelenségből. Teljességgel lehetetlennek látszik ez az előzménynélküliség.

Van erre egy különösen is nyomósak tetsző meggondolásunk - a női lélektan alapján. Az "egy a szükséges", a Jézust feltámasztásra indító, a 300 font értékű kenetet Jézusra öntő betániai Mária... hogyan tudott volna a végső napokban és félórányi járásra Jeruzsálemről otthon ülve maradni? Hogyan tudta elviselni, hogy ne legyen ott a kereszttúton, a keresztt alatt, a sírbatételnél, s hogy ne ő készüljön gyorsba göngyölni holttemetét annak a Jézusnak, akivel ilyen bensőséges kapcsolatban volt? S hogyan tudta elviselni, hogy mindezt egy másik nő végezhesse el, aki pedig csak egy lett volna ama számos asszonyok között, akik kísérték Jézust az országutakon? Teljes lélektani lehetetlenség. A Magdalainak nevezett Máriának és a betániai Máriának egyazon személynek kell lennie.

A négy evangélium - név szerint! - kb.90 ízben említi Pétert,20 ízben Jánost; ennek testvérét, Jakabot 17, Andrást 11, Jakabot, az Úr testvérét 10 alkalommal. Mária Magdolnát 14 és a betániai Máriát 11 alkalommal.

E 11 előfordulásból egyet Jézus ajkán találunk: "Mariam" alakban. (Lk 10,42) A Mária Magdolnára vonatkozó 14 megnevezés meglehetősen széles változatszórást mutat:

- | | | |
|--------------------|---|--|
| Mária, a Magdalai | - | 7 ízben, (Mt 27,56; Mk 15,40.47; 16,1.9; Jn 20,1; 19,25) |
| Mariam, a Magdalai | - | 3 ízben, (Mt 27,61; 28,1; Jn 20,18) |
| a Magdalai Mária | - | 1 ízben, (Lk 24,10) |
- a Magdalainak nevezett Mária - 1 ízben, (Lk 8,2)
- | | | |
|--------|---|---------------------|
| Mária | - | 1 ízben, (Jn 20,11) |
| Mariam | - | 1 ízben. (Jn 20,16) |

Az általánosan ismert "Mária Magdolna" megnevezés tehát maga is négy változatban szerepel. Nem kettős "keresztnévvel" állunk tehát szemben, hanem elszármazási helyet megadó megkülönböztetés a második név funkciója. Ugyanúgy, ahogy pl. a "másik Mária" megjelölésben sem első tagja egy kettős "keresztnévnek" a "másik", hanem szükséges megkülönböztetés a felsorolásban szereplő többi Mária nevét viselőkkal szemben. Sokatmondó e tekintetben az események folyamatán belül a legkorábbi megjelölés: a "Magdalainak nevezett Mária" követte és szolgáltatta Őt vagyonából. (Lk 8,2) A későbbiek során ez a "nevezett" szó elmarad, s lesz csupán "Mária(m), a Magdalai" (10 ízben), ill. Magdalai Mária (1 ízben). Két alkalommal pedig teljességgel elmarad ez a megkülönböztető szó: "Mária áll a sírbolton kívül sírva" és Jézusnak a pusztá "Mariam" megszólítására ismeri fel a Mestert: "Rabboni". (Jn 20,11.16) Ugyanúgy szólítja Jézus őt, ahogy otthonukban is említi Márta számára: "Mariam a jó részt választotta...". (Lk 10,42)

A betániai Mária 11 előfordulásában felesleges volt kitenni Mária elszármazási helyét, hiszen két előfordulás esetében csak Mária, Márta és Jézus a szereplők, Lázár feltámasztásakor sem szerepel rajta kívül más Mária, (Jn 11,1.2.19.20.28.31.32.45) s ugyanez a helyzet a betániai lakomán. (Jn 12,3) Ugyanúgy, ahogyan nincsen szükség az elszármazási hely megjelölésére akkor sem, amikor Mária Magdolna a negyedik evangéliumban egyedül tanúja a feltámadásnak. (Jn 20,11.16)

A "Magdalai" kitéltet alkalmazó 12 hely közül 9 esetben a mondaton belül rendre szerepel még egy Mária; mégpedig ugyancsak megkülönböztető célú meghatározásokkal ellátva, és nem nevének pusztá említésével: "másik", (Mt 27,61; 28,1) Jakab és József anyja, (Mt 27,56; Mk 15,40) Jakabé, (Mk 16,1; Lk 24,10) Józsefé, (Mk 15,47)

Kleofásé. (Jn 19,25) Mindkét Mária, a Szűzanya unokahúga is, a mi Máriánk is - egymástól megkülönböztetve szerepelnek.

Föltevésünk szerint a 14+11 előfordulással Péter után a Jézushoz tartozók között a legtöbbet emlegetett személy - ez a mi Máriánk.

c) Mária

Jézus a bűnösöket hívta, és Máriánk a bűnösök világából érkezett. Tisztátalan lelket, hét ördögöt kellett Jézusnak kiűznie belőle. Mint annyi más bűnös, ő is meghallotta a hívó szót, az ige jó földre hullott benne. A farizeusi lakoma alkalmával már túl van

a nagy fordulaton. A lakoma számára már a Jézus iránti szeretet kimutatásának a színhelye, bűnös múltjának megtagadása az emberek színe előtt is. A hite ekkor már megmentette őt, a megbocsátás megtörtént már. Sírva gyakorolja a magát megkicsinyító adás cselekedeteit: könnyeivel mossa Jézus lábát, olajjal ápolja, hajával törli. Tisztában van azzal is, hogy adnia kell, és azzal is, hogy lábat kell mosnia, pedig még innen vagyunk az utolsó vacsora lábmosó-jelenetén. Olyan bizonyítványt állít ki róla Jézus a lakomán, amilyent senkiről; s amilyent csak Pétertől szeretne majd hallani a Galileai-tenger partján: Mária nagyon szeret. (Lk 7,47)

Hogyan maradjon ezután ez az asszony abban a városban, amelyben mint bűnöst ismerik? Ott hagyja és megy Jézus után. Követi Őt és vagyonából szolgálja, amint elkezdte már a vacsorán. (Lk 8,2-3) A sátoros ünnepekre inkognitóban felmenő Jézus Márta házába tér be, nem Márta és Mária házába. (Lk 10,38-9) A szóbanforgó falu alighanem Betánia; a jelenetet közvetlenül megelőző (Lk 10,25-37) történetben a rablók Jeruzsálem és Jerikó között fosztják ki áldozatukat. Az asszonyokat és Máriát Jézus aligha vitte magával Szíriába, s hazajöve talán a csendes nyári hónapok során sem követik őket szolgáló asszonyok. Így azután Mária talán hosszú hónapok után láthatja-hallhatja újra Jézust. Ezért nincs kedve vacsorát készíteni, ha egyszer lábaihoz ülve hallhatja újra szavát. Hagyja Mártát magában vacsorát készíteni, és magatartásáért Jézus új bizonyítványt állít ki róla: Máriánk tudja, hogy csak az Isten Országáa a szükséges, csak azt lehet keresnünk; Mária a jó részt választotta, az el nem vehetőt. (Lk 10,42)

A Jézust szolgáló asszonyok Galileától Jeruzsálemig követik és szolgálják Őt. (Mk 15,41) Mária alighanem újra csatlakozik Jézushoz. Vele megy fel a sátoros ünnepekre - Betániából, követi az őszi hónapokban Péreában, ott van a templomszentelési ünnepen is Vele Jeruzsálemben. Talán Lázár betegsége akadályozza meg abban, hogy a harmadik év elején újra elkísérje Péreába, de tartózkodási helyét azért ismeri, üzeni tud érte. (Jn 11,3) Tudja jól, hogy Jézus szereti családjukat, s amikor Lázár megbetegedik, emlékezteti is Őt erre. Jézus megérkezve Mártával találkozik, de hívja Máriát. Amikor az erről értesül, gyorsan felkel, sietve hozzámegy, s amikor megpillantja lábához esik és sír. (Jn 11,5.3.28-32)

A síró Máriát látva Jézus megrendül, maga is könnyezni kezd és feltámasztja Lázárt. Mária közbelépése adja meg a végső indítást. (Jn 11,32-5)

Ragaszkodása Jézushoz a betániai lakomán kiváltja a tanítványok felháborodását. Komoly értéket képviselő illatszerolajat önt Jézus fejére, (Mk 14,3; Mt 26,7) lábára, (Jn 12,3) tehát egész testére. Értéke több mint háromszor annyi, amennyit Júdás kap majd az árulásért. A tanítványok támadásától Jézus megvédi Máriát, s biztosítja, hogy az Örömhír elterjedésével együtt az egész világon ismeretes lesz Máriának ez a tanítványoktól kifogásolt kenetöntése. (Mk 14,9; Mt 26,13)

Ebben a pillanatban csak Mária konzseniális Jézussal. Csak az ő szíve érti meg, mire van szüksége Jézusnak ebben az órában. Az Isten népének joga van az ünnepre (56f num), mégis, nem igazolt-e itt Jézus valami olyant, ami szemben áll tanításával? Túlságosan nagy volt az "elpazarolt" összeg. A szeretet kimutatására luxusban részesíteni azt, akit szeretünk... nem veszedelmes megkárosítása-e a nem luxusjellegű dolgokban is szükségét látó szegényeknek? Nem lépett-e túl Mária a lehetséges mértéken, és nem igazolhatatlant igazolt-e Jézus? Nem arra adott-e ezzel példát és igazolást, hogy luxuskatedrálisokat építsünk Neki, miközben szegények és nyomorgók vesznek körül bennünket?

Máriának ezer okon tudnia és éreznie kellett Jézus végét. Minden bizonyos jobban, mint a férfiaknak, akiket megvakított a maguk reménye. Ennek a végnek a világos előérzetében úgy érezte, meg kell tennie ezt szeretetének, ragaszkodó hűségének kimutatására. Szubjektív jó lelkiismerete miatt védi meg Jézus Máriát? Emiatt biztosan. Objektív alapokon el kellett volna határolnia magát tőle? Elvileg és szituációtlánul - alighanem el kellett volna határolnia magát tőle, de ebben a szituációban nem tette meg. Mi volt ez a szituáció? Férfiak veszik Őt körül, akiknek ragaszkodása feltételes; a második altételhez fűzött konklúzió feltételének a szálán függ ragaszkodásuk. Jézus ezen a lakomán tudja jól, hogy közel, nagyon közel már a megbotránkozás éjszakája. Máris az egyedüliség és a magára hagyatottság tudatállapotában él, bár a lakomán még Őt ünneplő, ragaszkodó férfiak veszik körül. Tudja, hogy hamarosan semmi sem lesz ebből az ünneplésből, csak szétfutás és megtagadás, árulás és "Feszítsd meg!"-kiáltás. Ebben a szituációban jól esik neki most Máriának ez a pazarlása, amely számára jele annak, hogy Mária és még néhány asszony - minden feltétel nélkül hűséges Hozzá. Úgy tetszik, hogy Jézus belül háborgó s a Getszemániban majd össze-összecsukló lelkének szüksége volt erre a "végtisztességre". Ezen a lakomán Jézus már eleven halottnak tudta magát, s átélte a haldoklók utolsó kívánságának a jogát. Ebben a szituációban objektíve is igazoltnak látta ezt a pazarlást: utoljára akart szívni egy mélyet az Isten által megteremtett világ szépségeiből, javaiból...illatából is.

Nincs mérték a szeretet világán belül. Nincs mértéke annak, mit hagyhatok meg magamnak, mit adhatok oda az engem szerető és általam szeretett nyomorban nem levőnek, s mit kell odaadnom a szegényeknek. Elvek vannak, de minden egyes emberre és minden egyes helyzetre érvényes mértékek nincsenek (56def num).

Nagypénteken előbb távolról nézi a Golgotán történőket, majd később János ott találja őt negyedmagával a kereszt tövében is. (Mk 15,40; Mt 27,55; Lk 23,49; Jn 19,25) Arimateai József sírboltjával szemben leül, és nézi, hova teszik Jézus testét. (Mk 15,47; Mt 27,61; Lk 23,55) Miután kővel elzárják a sírbolt száját, nincs miért tovább ülnie ott. Bemegy a városba, de Jézust szolgálni indul befelé: azért, hogy megvásárolja és elkészítse az ő szíve szerinti és a Jézushoz illő temetéshez szükséges szerek. (Lk 23,56) A szombati napot a Törvény szerint megtartja, (Lk 23,56) de alig virrad, vasárnap hajnalban már kint van a sírnál. A feltámadásról szóló jelentések - minden különbözőségük ellenére is - egyöntetű képet adnak Mária szerepének egy sereg fontos mozzanatáról, és szerepének férfiakat és nőket egyaránt megelőző elsőségéről. Elsőül ér ki a Golgotára - senki előtte. Elsőül látja az üres sírt. Elsőül tudja meg, hogy Jézus feltámadott. Elsőként ad hírt a férfiaknak a feltámadásról, s végezetül és tetőzésül ő az első, akinek a feltámadott Jézus megjelenik: "Megjelenék először Mária Magdolnának...". (Mk 16,9; Mt 28,9-10; Jn 20,14-7) Mindezek eredményeképpen ő az, aki a feltámadott Jézus első szavának hallója és közvetítője is - a férfiak felé.

Van még egy mozzanat, amely a fentieknél kisebb fontosságú, de mégis oly sokat mondó. Mária jelenti Péternek és Jánosnak, hogy üres a sír. A férfiak futnak, megnézik a sírt, látják, hogy üres, és...elmennek haza. Mária nem! "Ott állt a sír mellett és sírt". (Jn 20,11) Követte Jézust Galileától kezdve, semmitől meg nem rettenve végig a kereszttúton a kereszt tövéig, sírjának zárultáig. Neki vásárol pénteken, érte megy ki a Golgotára, amint lehet, szolgálatában fut be a városba, érte jó vissza, és - bár a sír üres, marad továbbra is. Az ő Jézust

követését nem zárta le a letartóztatás, a kivégzés, az eltemetés sem.

Az üres sír sem adja vissza őt önmagának. Mária nem hagyja el Őt; (Jn 16,32) hűséges marad Hozzá. S ha már tetemét is elvitték, akkor az üres sírhoz. Ezért a férfiak hűségét messze túlszárnyaló hűségért kapja meg a számára is minden bizonnyal mérhetetlenül nagy tetsző jutalmat, ő láthatja meg először a Feltámadottat. Mestere feltámad, és ő folytatja eddigi szerepét: szolgál tovább - viszi Jézus üzenetét a férfiaknak.

d) Nők és férfiak

Mindezekben hű társa az ugyancsak Mária névre hallgató asszony, aki édesanyja Jézus rokonának-tanítványának, Jakabnak (109b num). Második helyen csaknem mindenütt ott szerepel e leírásokban Máriánk mellett. Ővé a második hely. (Mt 27,56.61; 28,1; Mk 15,40.47; 16,1; Lk 8,2; 24,10; Jn 19,25) Harmadik helyen - az asszonyok e versenyében - másik két tanítvány, a Zebedeus-fiak anyja, Szalóme áll. Ő is végignézi a keresztre feszítést, s ha a temetés tanújaként nincs is megemlítve, vasárnap hajnalban együtt megy ki a két Máriával Jézust balzsamozni. (Mk 15,40; Mt 27,56; Mk 16,1)

Bár meglegyintette őt a férfi hűség, a feltételhez kötött hűség szele, bár ő is álmódzott Jézus és a maga két fiának evilági nagyságáról, asszony volt, s nem menekült el, mint fia Jakab, és jobban látható volt a vészteljes órákban másik fiánál is. Végezetül Lukács a sírt látogató asszonyok közül még megemlíti Johannát, mint Jézus régi követőjét. (Lk 8,3) János pedig a kereszttel állók között ott látja a Szűzanyát, (Jn 19,25) aki életkoránál fogva aligha lehetett részese a Jézus körüli asszonyok versenyének.

Jézus nyilvános működésének utolsó szakasza - asszonyokkal indul. Ennek az utolsó szakasznak nem lesz kisebb feladata, mint visszacsalogatni a férfiakat, a szétszóródott tizenegyet és más tanítványokat is - Jézus hűségére. Nem fog könnyen menni. Ellenállásuk első asszói e hűségükben meg nem rendült asszonyokat érik majd.

Máriánk talán az első év vége táján borult először Jézus lába elé. Egy fél év múlva a nyár vége táján ismét ott ül lábainál és hallgatja Őt. A harmadik év eleje Lázár sírja közelében ismét Jézus lábainál találja. Egy hónappal később újból önti lábára-fejére a kenetet. Pár nappal odébb ismét elsőként borulhat lába elé a Feltámadottnak. (Lk 7,38.44-6; 10,39; Jn 11,2; 12,3; Mt 28,9) A "Ne nyúlj hozzám!" is ily lábhoz borulás nyomán hagyhatta el Jézus ajkát. (Jn 20,17)

Senki sem borult annyiszor Jézus lábához, mint Mária. Senki sem mosta Jézus lábát, csak ő!

Mária, s a nők általában, másként viszonyultak Jézushoz, mint a tanítványok, mint a Tizenkettő, sőt mint Péter. Másképpen mint a férfiak. A férfiak személyi ragaszkodásában sem volt hiba. Péter szavai a kafarnaumi zsinagógában, a Fülöp -Cezárea-i vallomásban, az utolsó vacsorai fogadkozásban, vagy Tamás szava Péreában - bizonyítja ezt. (Jn 6,68-9; Mt 16,16; Jn 13,37; 11,16) Ezt a nem kis hőfokú személyi ragaszkodást azonban gátolta bennük az indulási koncepció, a politikai elkötelezettség. Ragaszkodásukat megkötötte és behatárolta az első áltétel és a konklúzió - a maguk Messiás-képe.

A nőkben - minden erre látszik mutatni - nem éltek ilyen feltételek. Ők csak a Názáretinek voltak hívei; s ennek következtében bárminek, amit a Názáreti képviselt. Nem csalódhattak Benne. Bennük a letartóztatás nem törhette össze sem a hűséget, sem a reményt. Nekik megkötözötte is az volt Jézus, ami meg nem kötözötte. Halálában is.

A nők apolitikus és antipolitikus lények, és ezért privilegizált helyzetük van a Messiás megértése szempontjából. Nemcsak azért, mert kevésbé hajlamosak akármely dicső eszme érdekében kioltani az anyák fájdalmával megszült emberi életet. Más okból is közelebb állnak a "Ne ölj!" törvényét beteljesíteni akaró Messiáshoz. A történelmi fejlődés kiszorította a nőket a hatalomgyakorlás területéről; a patriarchális társadalomnak velük szemben is gyakorolt erőalkalmazása folytán társadalmi értelemben - a nő kicsivé lett. S ez a kicsiség előnyösebb lélektani ágyat biztosít a nőkben az Örömhír, a szeretet megértésére, mint amilyen ágyat talál a Messiás programja a hatalmat gyakorolni akaró és társadalmilag nagy - férfiakban.

117. ÚJ HŰSÉG

a) Senki sem várja a harmadik napot

Nincs rá adalékunk, hogy a Galilea felé tartó kilenc tanítvány számolta-e útközben a napokat, s hogy vasárnapra virradóan megállapította-e valamelyikük, hogy elkövetkezett a harmadik nap, és ezen a Mesternek fel kell támadnia. De van rá adalékunk, hogy a Jeruzsálemben levő Péternek, Jánosnak és a Tizenkettő közé nem tartozó egyéb tanítványoknak - akiknek Péter körüli jelenléte vasárnaptól kezdve lépten-nyomon megállapítható (Mk 16,7.10.13; Mt 28,7.10; Lk 24,9.13.33; Jn 20,17-9) - semmiképpen sem jutott eszükbe. Teljesen váratlanul érték őket a harmadik nap eseményei. A Galilea felé tartó kilenc tanítvánnyal alighanem ugyanez történt.

Lukács úgy tudja, hogy a húsvétvasárnap a tizenegyet Jeruzsálemben találja. Alighanem ennek valószínűsítése érdekében hagyja el Jézus előrejelését a Tizenkettő megbotránkozásáról, Galileába futásáról. Aligha kétséges, hogy forrásai retusálni akarnak a húsvétvasárnapi történéseken - a Lukács-evangélium szerkesztésének idejében már nagy tekintélyű "apostolok" (Lk 24,10) érdekében. Jánosnál "testvérek", "tanítványok" szerepelnek húsvétvasárnap Jeruzsálemben, akik között nincs ott Tamás; anélkül, hogy az evangélista állítaná a többi nyolc menekülő jelenlétét. Nyolc nappal később Tamás már ott van a "tanítványokkal", de nem egyértelmű, hogy Jeruzsálemben vannak-e. (Jn 20,26) Márk mit sem tud a tizenegy és Jézus jeruzsálemi találkozásáról. Máté viszont határozottan állítja, hogy a találkozás Galileában történt: "A tizenegy elment Galileába aへgyre, ahová rendelte őket Jézus. És meglátva Őt, leborultak; egyesek pedig kételkedtek". (Mt 28,16)

A húsvétvasárnap együtt találja Jézus Jeruzsálemben levő tanítványait, de zárt ajtók mögött. Együtt nem lenni nem tudnak; de teljességgel érthetően félnek azoktól, akik keresztre juttatták Mesterüket. (Jn 20,19) Miért vannak együtt? Alighanem azért, mert az eltelt esztendőket nem lehet máról holnapra leírni, és az éveken keresztül táplált remény elvesztésébe sem lehet máról holnapra beletörödni. "Szomorúak" (Lk 24,17) ezek a reményük megmegcsalta emberek. Mária Magdolna, aki a Feltámadottal való találkozás következtében sugarasan állít be közéjük, "kesergő és síró" tanítványokra talál. (Mk 16,10)

A négy evangéliumban sehol semmi nyoma annak, hogy bárki is számított volna rá, hogy valami még történhetik.

b) Az új következtetés

Péntek délután talán még túlságosan kábultak voltak a jeruzsálemi tanítványok, s a vacsoracsillag feljöttéig idejük is alig volt ahhoz, hogy megkeressék egymást. Másnap a szombat törvénye akadályozta meg őket ebben. Csak szombat estétől kezdve van alkalmuk megbeszélni a "történeteket", értesüléseket cserélni ki és kérdezgetni egymást. (Lk 24,18.15) A híryanagon túlmenően nyilván arról is beszélgetnek, hogy ezek után hogyan tekintsék mindazt, ami a közelebbi években történt. Az emmauszi tanítványok Jézusnak előadott vélekedése alighanem hű tükre volt a jeruzsálemi tanítványok vasárnapi szemléletének. (Lk 24,19-22)

Korábbi következtetésüket, amellyel sehogyan sem volt harmóniában Jézus önmagáról adott tanítása, a tények kemény parancsa folytán ejteniük kellett. A megfeszítés után fel kellett adniok Jézus Izrael-királyságának gondolatát-reményét. Első altételük változatlan maradt, legfeljebb az események hatására még konkrétabban fogalmazzák meg annak tartalmát: A Messiás dicsőséges uralkodó, akit megfeszíteni nem lehet. A második altételt viszont maga a tapasztalat, a ténykemény valóság határozza meg. Az a tapasztalati valóság, hogy Jézust megfeszítették. Ez pedig kikényszerítette tudatukban azt az új konklúziót, amely egyet jelent a harmadfél esztendőn át táplált remény megsemmisülésével. Így összegezhették magukban a dolgokat:

A Messiást nem lehet megfeszíteni.
Jézust megfeszítették.
Jézus nem lehet a Messiás.

A megfeszítés tényanyaga alapján (Lk 24,20) jutnak el a következtetéshez, hogy Jézus csak próféta lehetett, (Lk 24,19) s ennek fényénél lesz világos előttük, miért reménykedtek éveken keresztül hiába. (Lk 24,21)

A világos látás, az ellentmondásmentes magyarázat ezzel megszületett. Előttük van korábbi tévedésük és a reményt hervasztó keserves valóság:

A Messiás dicső uralkodó.	A Messiás dicső uralkodó.
Jézus a Messiás.	Jézus nem a Messiás.
Jézus dicső uralkodó lesz.	Jézusból nem lett dicső uralkodó.

A megfeszítés ténye következtében hullott le a hályog a szemükről.

c) Az új következtetés összeomlása

Rövid ideig örülhettek csak ennek a keserves élmények és minden reményük összedőlte ellenében megszerzett világos látásnak. A "közülük való asszonyok" híradása a nem talált tetemről s a feltámadást bejelentő angyalokról - megint csak "összezavarták" (magukon kívül hozták) őket. (Lk 24,22-4) A híradás egyszerűbe

kétségessé teszi bennük a tények hatására kialakított új következtetésük értékét. A híradás azt a sejtelmet lopja belőlük, hogy a Jézusra vonatkozó történetek, az elméletük megfogalmazása szempontjából szóba jöhető tények - talán mégsem záródtak le.

Jézus személyes megjelenése a tanítványok körében - hasonló zavart idéz elő. (Lk 24,38) "Miért vagytok megzavarodva...?" - kérdezi tőlük Jézus. Ugyanezzel az igével (tarasszeszthai = megzavarodni, megrendülni, megdöbbenni) rajzolja a tanítványok tudatállapotát, amely igének tartalmától előre óvta őket az utolsó vacsorán (és amellyel saját lelkiállapotát is rajzolta a pogányok előtt mondott beszédben). (Jn 14,1,27; 12,27) Zavaruk talán a "kísértetlátásnak" is eredménye, de nem csupán annak, hiszen az emmausziak kísértetlátás nélkül voltak ugyanebben az állapotban - már az asszonyok híradásának hatására is. (Lk 24,22) Nem csupán. Ahogyan a letartóztatás előtti koncepcióba nem illettek bele a szenvedés bejelentések, ugyanúgy a szenvedés valóra válása után kialakult koncepciójukba sem illettek bele a híradások és "látomások" a feltámadásról. A "feltámadás" egyszeribe kétségessé teszi a Jézus kivoltát újramagyarázó új altételük érvényét. Ha Jézus feltámadt, ha Jézus él, akkor újra nyitott a kérdés: Messiás, avagy sem a Názáreti? Az első altételhez való ragaszkodásuk, az első altételben foglalt koncepció képtelen ereje nemcsak azt eredményezte, hogy a harmadik napon eszükbe sem jutott, hogy ez már a "harmadik" nap, hanem azt is, hogy amikor az asszonyok híradásainak, az üres sír látásának és magának Jézusnak megjelenése formájában jelentkeznek a harmadik nap annyiszor előremondott eseményei..., akkor mindezek elutasítása olyan erővel történik, amely - ha lehet - túlszámalyja a tanítványok összes eddigi értetlenségeit. A négy evangélium egyéb helyein alig előkerülő "apiszteuein" (nem hinni), "apisztia" (hitetlenség) és "apisztosz" (hitetlen) szavak sűrűn villódnak a feltámadással foglalkozó szövegrészekben.

Tíz különböző alkalommal esik szó a tanítványok hitetlenségéről. Nem hisznek az asszonyok jelentésének, (Mk 16,14; Lk 24,11.25) az üres sírnak, (Jn 20,9) az asszonyoknak sem, a tanítványoknak sem, (Mk 16,12.14; Jn 20,25-7) sőt a feltámadott Jézusnak sem. (Jn 20,9) A "csodálkozás" valamikor a hit felé segített; ezekben a napokban a nem-hitnek a megnyilvánulásai. Csodálkozik Péter és János az üres síron, (Lk 24,12) csodálkoznak a tanítványok a nekik kezét s lábát megmutató Jézuson. (Lk 24,41) Jézus eszik és iszik előttük, megeteti velük a maradékot, hogy felszámolja bennük ezt a csodálkozást, amely a "kísértetlátás" képzetéből származik. (Lk 24,37) Az asszonyok híradása az üres sírról és a két ragyogó öltözetű férfiúnak az emlékeztető szava az előre bejelentett feltámadásról - mindez Péter és a tanítványok számára "ostoba fecsegésnek" tetszik. Rakjuk hozzá: "asszonyok mondják"; és megkapjuk az "ostoba asszonyi fecsegést".

Miért kell a tanítványoknak így minősíteniök az annyiszor előre bejelentett feltámadás bekövetkeztéről szóló jelentéseket? Nem fér bele a híradás - új következtetésükbe. Annak világánál a feltámadásról szóló jelentés nem lehet más, mint tárgyi alap nélküli ostoba asszonyi fecsegés. Ahogy Fülöp-Cezáreától kezdve újra és újra lehetetlen volt számukra beleilleszteni régi koncepciójukba a szenvedés-bejelentéseket, ugyanúgy nem illett bele az asszonyok jelentése az újba. Ahogyan "nem értették" (Mk 9,32) akkor a szenvedés-bejelentéseket, úgy nem értik most a feltámadásról szóló jelentéseket.

A régiben és az újban egyaránt változatlanul megmaradt első altétel - a bűnös ebben a meg nem értésben. A Jézushoz csatlakozáskor bennük készen élő messiásfogalom, amely kizárta a szenvedés lehetőségét,

nem állhatott szóba annak következményével, a feltámadással sem. Ennek a messiásfogalomnak következtében az egyre kétségtelenebb valóságként mutatkozó tény (az asszonyok jelentésén és az üres sír látásán túl, magának Jézusnak megjelenése is) - csak kételyt eredményezhet a tanítványok szívében. (Lk 24,38) Vasbetonszilárdsággal él bennük: ha Messiás, akkor nem szenvedhet; ha szenved, akkor nem Messiás, legfeljebb csak próféta; ha próféta, akkor ember, és ha ember, akkor nem támad fel. Ezen a vasbeton erődtítmény erejű messiásfogalmon nem volt képes áttörni - Jairus, Naim és Lázár sem!

Megzavarodás, hitetlenség, csodálkozás, kétely! Mindezek alapján Jézus nevén nevezi a gyermeket; a régi jól ismert nevén: értetlenség (Lk 24,25) és keményszívűség. (Mk 16,14) Így nevezi Jézus ezt a "vasbetont". A régi korholásokhoz most hozzáad egy újat. Ez az új egybekapcsolja ezt a két tartalmat: "Bradeisz té kardia". (Lk 24,25) A "#braduVř" (bradűsz) szótári jelentése: lassú, rest, gyengeelméjű. Így hát a "rest-szívűek" - meglehetősen irgalmas fordítás. Jézus e korholó szavának előtte jár az "#anohtořř" (anoétoi = értetlenek); s a második korholó kifejezés az elsőt akarja fokozni. A "té kardia" a szívet jelöli meg, mint magatartásuk forrását. Ez alkalommal is differenciálatlanul értelmi és akarati központot jelöl (41c num); a szópárból és szövegösszefüggésből kikövetkeztethetően "értelmi" hangsúllyal.

d) Új első altételért

A fenti korholással vezeti be Jézus az Emmausz felé vezető úton újra kezdődő, feltámadás utáni tanításait. A tanításból Lukács egyetlen mozzanatot közöl egyenes beszédben. Így hangzik: "Nemde ezeket kellett szenvednie a Messiásnak, és úgy bemenni dicsőségébe". (Lk 24,26) Jézus viszonylag ritkán nevezte magát Messiásnak; a nép előtt kifejezetten soha, nyíltan csak a Nagytanács előtt (ill. közlési tilalommal tanítványai előtt). Általában az "Emberfia" vagy az "Én" szerepel. Az emmauszi út fenti mondata szíve közepén találja a tanítványok problematikáját. Tartalmazza a dicsőséges Messiásnak és a szenvedő Messiásnak a tanítványokban, illetve Benne élő koncepcióját, s megtalálja a módját annak is, hogy föloldja különbözőségüket, közös nevezőre hozza őket. Az Írásokból, Mózesről kezdve a prófétákon keresztül igazolja, hogy az Ószövetség ismerte mint előrejelentést a szenvedő Messiás képét. Igazolja, hogy a tanítványok nagypéntek előtti és utáni koncepciójának közös első altétele - az Írás nemértésén alapszik.

Milyen ószövetségi helyeket használhatott fel Jézus, az emmauszi úton? A kereszten függve idézte a 21. zsoltárt, s a vacsorán Izajás 53. fejezetét. (Mt 27,46; Lk 22,37) Ezek alighanem anyagát képezték úti egzegézisének. A szenvedő Messiás ószövetségi képének megmutatása után a dicsőséges Messiást a fenti nyilatkozat erejében mint a szenvedés után és annak következtében létrejövőt mutatja meg.

Lukács nem is közöl más tanítási anyagot a feltámadás és a mennybemenetel közti időből. Ezt az emmausziaknak adott tanítást azonban Jézus megismétli a tizenegynek. Mintegy építve az emmausziaknak adott igazolásra, így fogalmazza újra az emmauszi út tételét: "Így írták meg, és így kellett szenvednie a Messiásnak és harmadnapra feltámadnia". (Lk 24,46) A feltámadás után adott tanításokban tehát a tanítványoknak elsősorban az erő-nemalkalmazás törvény beteljesítésével kellett szembesülniök, s annak következményével a szenvedéssel. Nincs Isten Országának törvény beteljesítés nélkül. És nincs Messiás, ha nem teljesíti be az Ország törvényét.

Ezenfelül Lukácsnál Jézus csak gyakorlati utasításokat ad: a hirdetés parancsát, és azt, hogy maradjanak Jeruzsálemben a Szentlélek bevárása céljából. (Lk 24,47-9; Csel 1,4-5) Jézus többi tanításainak tárgyát a Jézusban történt kinyilatkoztatás legszélesebb absztrakciójával jelöli meg: "Negyven napon keresztül...beszél az Isten Országáról". (Csel 1,3) A másik három evangélista közli a hirdetési, a keresztelési és a bűnbocsítási parancsot. (Mt 28,19; Mk 16,15; Jn 20,21) A feltámadás utáni időszakasz Lukács-megrajzolta központi tanítási problémájához csak Máté közlése ad még valamit: "Minden hatalom nekem adatott mennyben és földön". (Mt 28,18) - E nyilatkozat a tanítványokat megerősíthette a Messiás majdani és földi dicsőségére vonatkozó reményeikben.

e) Régi-új konklúzió

Hogyan formálódhatott a Jézus hűségére visszatért Tizenegy tudata a feltámadást követő hetek során? Az előzőek logikumának erejében arra kell gondolniok, hogyha a Messiásnak adatott minden hatalom a földön (!) is, ha szenvedés után mégiscsak dicsőségessé válik a Messiás, akkor... mindaz, amiben reménykedtek a letartóztatás órájáig - még nem veszett el. Ha idáig nem is mutakozhatott meg ez a dicsőség, hiszen szenvednie kellett, hogy beteljesülhessenek az Írások... ezután már csak meg fog nyilvánulni hatalma és dicsősége.

A Feltámadottal való találkozások során és tanításai nyomán megindul mindenekelőtt a Tizenegyben a tudatállapotbeli reorganizálódás. Már az emmausziak észlelik magukon "szívük melegedését" a Jézussal beszélgetés eredményeként, (Lk 24,32) s a szívükbe a békét újra belevinni akaró Jézus hatására (Lk 24,36) az "öröm", a kiegyensúlyozott tudatállapot felé kezdenek haladni. (Jn 20,20) Lehet tehát tovább szövögetniök a Getszemániban és a Golgotán örökre meghaltnak tetsző terveket. Mondhatnók úgyis, hogy a mennybemenetelig a tanítványok magukhoz tértek, azaz visszatértek álmaikhoz. Mondhatnók úgyis, hogy az új együttlét visszazökkentette őket a régi kerékvágásba. A letartóztatás órájában elveszített hit és hűség újra elfoglalta régi helyét bennük (46c num). Leborultak előtte, elhangzott Tamás ajkáról: "Én Uram és én Istenem!". (Mt 28,17; Jn 20,28)

Bizonyságát is adták ennek az újraéledt reményüknek. "Uram, mostanában állítod-e újra a régi viszonyok közé Izrael számára a királyságot?" - hangzik el ajkukról a kérdés a búcsúzás pillanatában. (Csel 1,6) A tanítványok tudatának vizsgálása szempontjából jelentős itt két körülmény. Az első körülmény: az utolsó pillanatban teszik fel a kérdést. Már kint vannak az Olajfák-hegyén, ahova azért gyűjtötte őket Jézus, hogy ott elbúcsúzzék tőlük. Kérdésük szervesen kapcsolódik az Isten Országáról szóló negyvennapos tanítás központi anyagához: a messiásfogalomhoz. Ezeket érezhetjük benne kérdésükben: Jó, a Messiásnak szenvedésen kellett keresztülmennie. Értjük azon az alapon, hogy az Írás megjövendölte. Értjük azon az alapon, hogy az Írásnak be kellett teljesednie. Be is teljesedett, láttuk saját szemünkkel. De a Messiás e szenvedésselőzménnyel, ám e szenvedésselőzmény következtében, a legutóbb hallottak alapján is, mégis csak hatalommal és dicsőséggel rendelkező... tehát mégis csak dicsőséges uralkodó Izraelben! Hiszen Neki adatott minden hatalom a földön! Hiszen be kell mennie dicsőségébe!

Kérdésükből kikövetkeztethetően a negyven nap során kialakulhatott bennük indulási koncepciójuknak az alábbi módosított változata:

Messiás szenvedésselőzmény mellett és következtében dicsőséges uralkodó Izraelben.

Jézus a Messiás, aki már kereszttől is ment a szenvedésselőzményen.

Jézus tehát hamarosan dicsőséges uralkodó lesz Izraelben.

Újra ott vannak tehát, ahol a minákról mondott példabeszéd előtt.

E módosult és bennük újra hittel és reménnyel átölelt koncepció birtokában

megint csak az egyetlen és türelmetlen kérdés él szívükben: "Mikor?".

Korábban - a negyven nap során - félhettek feltenni a kérdést. Félhettek

a választól. Jó tapasztalataik voltak már, hogy Jézusnak minden e

tárgyban elhangzó mondanivalója - Fülöp Cezáreától kezdve - mélységesen

összezavarja őket. De most, a búcsúzás pillanatában, már nem halasztható

tovább a kérdésfeltevés. Jézus elmegy majd az Atyához, velünk lesz

továbbra is, elküldi hozzánk Lelkét, Maga is el fog még jönni - ezek

a jövő idők mind Vele kapcsolatosak. Nem lehet kétséges számukra,

hogy az idáig még meg nem történeteket is Jézus maga fogja elvégezni.

A számukra legfontosabbat is: Izrael számára a királyság helyreállítását

is. Az időpont megválasztása arra látszik mutatni, hogy nagyon fontos

kérdés volt ez számukra, és sokáig érezték magukban annak tartalmát.

A kérdésfeltevés nem egyedi akció volt. A tizenegy kérdezte ezt Jézustól. (Csel 1,6a)

A másik figyelemre méltó körülmény: Jézus válasza. A válasz nem korhol, csak igyekszik figyelmüket másfelé irányítani: Mással legyetek ti elfoglalva; a ti dolgotok az, hogy tanúskodjatok a történetekről és a hallottakról... Nem száll szembe tehát a kérdésben kifejezésre jutó és annyi baj és megzavarodás után összeeskábált alapkoncepcióval.

Hagyja, hogy gondolják, amit gondolnak. Miért hagyja? Alighanem szívtelenségnek érezné megfosztani őket e reménytől - most. Hiábavaló is volna, úgysem engednék ki szívükből. Csak tények ábrándíthatták ki őket a "szenvedésmentesen uralkodó Messiás"-koncepcióból is. Csak tények ábrándíthatják majd ki őket átalakított koncepciójukból is. Majd a Szentlélek erejében-hatására el lesznek foglalva a tanúszeressel, majd megérik Jeruzsálem pusztulását. Ezek a tények majd leszoktatják őket erről a vakvágányról. Majd ha Jeruzsálem elpusztult, majd ha nyakig lesznek gondban a jézusi közösségekért, maguktól - azaz a bennük levő jézusi Lélektől - megtanulják, hogy a Messiás nem azért jött és jön el, hogy Izrael számára helyreállítsa a királyságot.

f) Rezignáció és bizakodás Péterben

Rezignáció és bizakodás egyaránt eltölthette annak

a búcsúzó Jézusnak a lelkét, aki ezt a választ megfogalmazta.

Rezignáció: Nem volt elég a három esztendő; a nagypéntek és a húsvétvasárnap ténye sem volt elegendő ahhoz, hogy megértsék, miért jöttem. Bizakodás:

Majd elvégzi az idő; majd a tények formálják tudatukat, s új válaszok

fognak szülni bennük arra, hogy miért jöttem. Istentől kapott fejlődő

értelmük - az élet által produkált tényeket feldolgozva, azaz az "idők

jeleivel" szembesülve - új, és a titoknak egyre inkább mélyére hatoló

válaszokat fog adni a Golgota mértéke. S elhagyják majd ezt a mostanit:

"ezáltal lehet dicsőséges uralkodó Izraelben".

A Cur Deus homo? kérdésére majd új és Istennek tetszőbb válaszokat ("dikai kriszisz" = dikai kriszisz) (Jn 5,30) fognak adni. Új válaszokat fognak adni. Újakat...az idők végezetéig - meg nem szűnően; soha le nem zárható érvényű válaszokat, nem végleges jellegű fogalmazásokat, mert kimeríthetetlen a Golgotán megnyilvánuló Isten, s az ott megnyilvánuló szeretetnek a - mélysége. Ezek az új s egyre különb mélységeket feltáró válaszok majd egyre jobban realizálják az ígéretet, hogy a bennük levő Lelke majd elvezeti őket a teljes igazságra. (Jn 16,13)

Ezért azután Jézus végső gondja: a Lélek biztosítása számunkra. Ami a Lélek elküldését illeti, ez nem gondja, hiszen ez rajta áll, ebben nem lehet hiba. Gondja csak az lehet, hogy elfogadják a tanítványok ezt a Lelket. Így látszik indokoltnak az a galileai-tengerparti zárójelenet, amelynek kedvéért János hozzárakott utólag még egy fejezetet a maga evangéliumához.

A Messiás még egyszer megkopogtatja azt az embert, akire rábízta azt, amit idáig Ő maga csinált - Isten földi országának látható vezetését. Megkopogtatja, megvan-e benne a készség a Lélek elfogadására. Megkopogtatja, van-e remény arra, hogy mondani tudja és akarja majd, amit a Szeretet Lelke rajta keresztül akar majd elmondani.

Hogyan áll tehát Péter az "agapan" dolgában (28b num)? A háromszoros tagadáson keresztülment Péter úgy érzi, hogy nem merheti állítani magáról a Szentháromság világából való szeretet ígését, az "agapan"-t. A hálót első szóra otthagyo, a tengeren is Jézusnak elébesietni akaró, a Fülöp-Cezáreában Őt Messiásnak kijelentő, a Vele börtönbe-halálba menni kész, a tagadást keservesen megsirató, csupa tűz és csupa lelkesedés Péter pedig talán úgy érezheti, hogy az "agapan"-nál is többet kell mondania, és ezért a "philein", a szenvedélyes ragaszkodás ígétével feleli, hogy ő is nagyon szereti Jézust, akárcsak Mária Magdolna, (Jn 21,15-7; Lk 7,47) ...ha a kakasszó élménye nem is teszi lehetővé számára, hogy a maga szeretetét fölibe emelje társaiénak.

Az események történelmi rendjében a tanítványok fenti kérdése, de az evangéliumok megírásának időbeli rendjében Péternek ez a válasza - a tanítványok utolsó reakciója Jézus tanítására.

A péteri válasz - ígéret az eljövendő számára. Csak a szeretet csinálhatja meg az Országot, de a szeretet meg is csinálja azt.

A SÁTÁN

118. TÚL IZRAELEN

a) A kudarc

Izrael házának elveszett juhait nem sikerült összegyűjtenie.

Az elveszett és a Nyájajuhásztól annyi szóval s annyi gonddal keresett juhok inkább farkasokká lettek, sem minthogy a Nyájajuhásznak utánamenőkké legyenek. Akik legközelebb álltak Hozzá, béresként elfutottak, sőt rosszabbat is tettek. A kettős megbízatás (85 num) első felét nem koronázta siker: Izrael népét nem volt képes egybegyűjteni. Izrael elvetette Őt, és Ő válaszként elvetette Izraelt. Csak a megbízatás második felét - a Golgotára szóló parancsot - volt képes teljesíteni; s e teljesítésnek végrehajtó oka - éppen a megbízatás első felének kudarca volt.

A kudarc felette gyors kibontakozása, intenzitása és egyetemessége, gondolkodásra késztet. Gyors: két és fél esztendő... és nincs az élők sorában. Intenzív: teljes meggyalázódás; a nép apraja és nagyja előtt nyilvánvalóvá válik, hogy csalóval állt szemben, aki bűvészmutatványainak végére ért. S ez a kudarc egyetemes is! A tanulatlan nép kezdetben nem gyanította, hogy Ő - az Eljövendő. Később bizonyóságot szerzett, hogy mégiscsak Ő az, hogy azután végezetül nyilvánvalóvá legyen előtte, hogy becsapta önmagát, amikor reményeinek horgonyát Belé vetette.

A nép vezetői sohasem gondolták komolyan, hogy Ő a Messiás; a Názáreti csodái gondot okoztak ugyan nekik, de nagyon hamar világossá vált számukra, hogy Isten népét megrontani akaró álprófétával, a Sátán képviselőjével állnak szemben. A tanítványok körömszakadtáig ragaszkodtak elképzelésükhöz, hogy Jézus azonos a maguk reményeinek a Messiásával, de nekik is el kellett jutniuk a belátásig, hogy becsapták magukat. A feltámadás után is csak egy titokzatos és érthetetlen "kell" segítségével tudják elkönyvelni a történeteket, s új hűségük is az egyszer már fuccsbament Messiás-képüknek szól, azaz annak a Jézusnak, aki újra eljövetelekor mégis csak helyreállítja Izrael számára a királyságot.

A sikertelenség és kudarc következtében a Jézus tudatában létrejövő magány- és egyedüliségérzés - otthontalansága közöttünk - méginkább gondolkodásra késztet. A jeruzsálemi nép makacs értetlenségére egy ízben oly választ ad, melynek furcsa stilizálásában alighanem benne van a tartalom: "Minek is beszélek egyáltalán nektek!". (Jn 8,25) Értsd: értelmetlen és céltalan elmondani ennek a népnek az Örömhírt.

A kafarnaumi zsinagógában tanítványai igazolják is a maguk részéről ezt a vélekedést. Igazolják, mert elhangzik ajkukról a feleletet nem igénylő, mert az elutasító választ önmagában hordó kérdés "Ki hallgathatja?". (Jn 6,60) Azaz ki képes szóbaállni azzal a tanítással és magatartással, amely oly szuverén módon lép túl mindazon, ami a történelem során végig rendre az ember elsődleges gondjának

bizonyult: a kenyérgondon és a kenyeret ígérő politikai gondon.
Ki képes mégcsak meghallgatni is azt az Örömhírt, amely ezt az egész gondot félretolja mint jelentéktelent, mert az úgyis magától oldódik meg, ha egyszer hajlandó az ember nem gondban lenni érte?

A Tizenkettő magatartása még továbbviszi e Nagy Magányost a keserű hangvételben: "Meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek még titeket?". (Mt 17,17) Azaz mikor fejeződik már be ez az értelmetlen és áldatlan vergődésem közöttetek? Nincs itt talaja annak a küldetésnek, annak a programnak, amely az enyém...

Jézus magányának, levegőtlen közegtelenységének ezt a summás és sötét képét egy kicsit pontosítanunk kell. Pontosítanunk, mert nem remény és bizakodás nélkül búcsúzott az Olajfák-hegyén övétől. Egy kotlóalja kiscsapat mégis csak ragaszkodik Hozzá, s ez a ragaszkodás ígéret arra, hogy a tanítói küldetés mégsem volt visszhangtalanul az űrbe belekiáltott szó. A lélektani törvényszerűségek és a pünkösdi belenyúlás erejében mégis csak lesz, aki nem engedi, hogy nyomtalanul eltűnjék az emberiség életéből ez a harmadfél esztendő.

Ez a pontosítás igaz, de csak a Tizenegyre érvényes. A Messiás pedig egy néphez volt küldve. A kétezer esztendőös nevelés, az Őreá felkészítő kétezer esztendőös nevelés népéhez. Egy néphez! S ez a nép "feszítsd meg!"-et kiáltott, ez a nép - nem fogadta be Őt. A nép vezetői mindent megtettek elpusztításáért - nem fogadták be.

A zsinagóga és az egyház útjai a század végére elválnak egymástól. II. Gamaliel alatt a Jamniai Zsinat (legkésőbb 94ben) elrendeli, hogy a zsinagógai istentisztelet hivatalos könyörgéseit egészítsék ki ezzel a szöveggel: "A hitehagyottaknak ne maradjon reményük és írtd ki napjainkban sürgősen az arcátlan kormányzatot. A Názáretiek (nosrim) és egyéb eretnekek (minim) pusztuljanak el egy szempillantás alatt, töröltessenek ki az Élet könyvéből, nevüket ne írják az Istennek tetszők sorába. Áldott légy Urunk, aki megtöröd az arcátlanokat..." (Mysterium Kirche, Salzburg 1962. I.69.). Ez a rendelkezés befejezett tényre teszi a zsinagóga és az egyház szétválását, hiszen Jézushoz tartozó zsidó a fenti szöveg előimádkozására sem, Amen értékű meghallgatására sem vállalkozhatott. Az első és második század keresztényei még elmélkednek arról, hogy ők az igazi zsidók és a zsinagógabeliek méltatlanokká lettek a zsidó elnevezésre. De a harmadik századtól kezdve a kereszténységet már nem tekintik zsidó eretnekségnek, hanem rögzül a máig ható szakadás: aki Jézushoz tartozik, az nem zsidó és aki zsidó, az nem keresztény. A csak Izrael fiaihoz küldött Messiást mint nép csak a zsidó utasítja el magától. Tibeti keresztény, indián keresztény, néger keresztény, stb. , ezek mind lehetséges elnevezések. Zsidó keresztény - ez az elnevezés történetileg mind a mai napig lehetetlenné vált. Ha egy zsidó a történelmi századok során kereszténnyé lett, elveszítette zsidó népiségét, s lett belőle magyar-, német-, stb. keresztény. Hogy a jövőben megváltozhatnak-e ez a kölcsönös kizárás (aki zsidó, az nem keresztény; és aki keresztény, az nem zsidó), meg nem mondhatjuk. De egyelőre nincs más nép, amely mint nép elutasítaná Jézust, a Messiást, csak a zsidó.

Legközvetlenebb tanítványai is a meg nem szűnő kétfelé gondolkodás feszültségében töltötték el Vele a harmadfél esztendőt - feltételesen fogadták be Őt. De ha befogadásnak minősítjük is magatartásukat, akkor is... Tizenegy ember - nem nép. Numerikusan csak jelentéktelen töredéke egy népnek. Mindenképpen érvényes tehát a jánosi tétel: Tulajdonába, tulajdon népéhez jött, és övéi, tulajdon népe, nem fogadta be Őt. (Jn 1,11) A "METANOEITE!" harsány programjával induló Názáreti

- útjának növekvő és elfogyó mérföldkövein - egyre világosabban mérheti fel vállalkozása ámokfutó jellegét: nincs mód népének tudatát átalakítani!

b) Könnyű és elégtelen magyarázat

Azért készíttet mindez gondolkodásra, mert mégis csak az Isten hívta létre az embert. Sőt, ha emberi alakot öltve eljött az emberi világba azért, hogy elhívja a Maga világába az embert, akkor nemcsak megteremtette, hanem ezenfelül a Maga számára teremtette meg ezt az embert. Honnan akkor ez a képtelen impotencia az ember részéről - megérteni, mit akar vele és tőle az Isten? Miért nem érti az ember azt, aminek a megértésére teremtette őt az Isten? Miért magányos az Isten a Maga számára megteremtett emberek világában? S ha nemcsak a Maga számára teremtett, hanem túl ezen: a maga nevelte emberek világába, a "sajátjába" jött, miért nem fogadták be "övéi"? Miért nem övéi az övéi?

Volna egy könnyű magyarázat. Az embert a biosz világába helyezte az Isten. Létének gyökerei a bioszba nyúlnak - a létért való harc világába. A kefalizáció ezen mit sem változtat. Sőt, az értelem ereje csak felfokozta a létért való harc eszközeinek az erejét. A bioszon belül a nooszféra világát alkotó ember az állatvilágnál összehasonlíthatatlanul intenzívebben, ön- és céltudatosan szolgálja a maga megnövekedésének létharcos parancsait. A lét növekedni akarásának gazdagság-hatalom-nagyság iránya a biológiai lét legmélyebb gyökeréig ér, s az értelem potenciálisan végtelenre tágítja a növekedésnek ily tartalmú igényeit (9b num). Hogyan kaphatna helyet az emberi természetnek ebben az ágyában - az Örömhír?! Hogyan ne lenne felesleges beszéd az Örömhír az ebből a természetből kinőtt fül számára? Hogyan lenne képes ez a fül akárcsak szóbaállni is a maga természeti ágyával szembehelyezkedő Örömhírral? Minek is beszélek nektek?...Ki hallgathatja?... - nagyon is érthető a messiási felismerés, sőt elvagyódás is e reménytelen feladat elől: "Meddig leszek még veletek? Meddig tűrjelek még titeket?". (Jn 8,25; 6,60; Mt 17,17)

De ez csak könnyű magyarázat. Könnyű, mert ezt az élőlényiséget az Isten teremtette belé az emberbe. S ha Ő, akkor nem teremthette akadályul Önmaga számára s önnön tervei ellen. Ha egyszer az ember - Isten számára teremtett élőlény, akkor a teremtő munkájának ez a két mozzanata (élőlényiség és szeretetre meghívás) nem lehet ellentmondásban egymással. Élőlényiségünk, melyet Tőle kaptunk, nem lehet lerontója a Maga életébe való meghívásunknak, melyet szintén Tőle kaptunk. A Tőle kapott élőlényiség nem lehet a Tőle kapott hívás megrontója. Az Istentől kapott meghívást nem szabotálhatja el az Istentől kapott természet.

Az élőlényiségbe, a bioszba beágyazott embert, ha egyszer a Maga, a Szeretet számára teremtette meg Isten, akkor nemcsak a bioszba ágyazta bele őt és természetét. Akkor nemcsak a bioszféra és annak folytatása a nooszféra - az emberi élet ágya, hanem a dzőé-szféra is.

Akkor az emberi természetnek rezonálnia kell arra a hangra, amelyet a Messiás e harmadfél esztendő során hallhatóvá tett. Bele nem kezdett volna küldetésének teljesítésébe, nem mondotta volna el búcsúbeszédében a szót: "Bízzatok, én legyőztem a világot!", (Jn 16,33; Csel 1,8) s a mennybemenetel előtt nem beszélt volna a föld határáig

menő tanúzási küldetésről. . , ha az Átala megteremtett ember tökéletesen incapax lenne Őreá és Örömhírére. Nem tette s mondta volna mindezt, ha úgy teremtette volna meg az embert, hogy annak természete szükségképpen kidobja magából Őt és az Örömhírt.

Mindez azonban még csak elutasítja a könnyű magyarázatot. De nem magyarázza meg kérdésünket: Miért nem fogadta be az ember az ő Istenét? Miért vetette el, miért akolbólította ki az Istent az ember a maga világából? Miért lett istengyilkossá az ember? Miért a "Vevés könyve" az ember válaszána a története - az Adás Örömhírére?

Mert a tény mégiscsak az, hogy Jézust az Izrael-sakktáblán annak rendje és módja szerint - megmattolták. Izrael bizonytságot tett róla, hogy az Isten által a Maga számára megteremtett, s az összes többiből külön kiválasztott népnek - a még oly gondos kétezer esztendő előkészület ellenére - sem kellett az Isten. Hogyan történhetett ez, ha Izrael élőlényisége az evilági nagyság-gazdagság-hatalom igénye, a prosperálási vágy nem magyarázhatja meg Jézus elutasítását és vereségét? Ha ez csak könnyű magyarázat volna?

A magyarázat ott van a két és fél esztendő történet minden egyes napján, s a történet minden egyes lapján. Nem merőben emberi sakkparti folyt itt harmadfél esztendőn keresztül. Mindkét oldalon belekapcsolódott ebbe egy emberen túli tényező. A Názáretiben magában képviselve volt egyfelől a dzóé-szférával telített emberi természet, másfelől pedig túl azon maga a DZŐÉ, maga az Isten - az a világ, ahonnan jött. S a Názáreti megmattolására tett lépések mögött, az első pillanattól kezdve ott állt - Izraelen túl - a dzóé-szféra hangjait önmagából már rég kiírtó és helyette Izraelt a bio- és noo-szféra cselekedeteire biztató emberfeletti tényező is. Egy ember feletti és emberen túli tényező is, amely a Jézus elleni harc végső irányítója és szervezője - a Sátán. Az Isten elleni lázadás szövetségrendszere, amelynek megvan a maga bázisa a szabadnak teremtett emberi természetben belül is, de nemcsak ennek a bázisnak az erejében áll fenn (120-6 num).

c) A Sötétség hatalma

A Názáreti és a választott nép találkozása nemcsak a Názáretből jött Vándortanító és Izrael népének párviadala volt. Az Isten is, a Sátán is mozgásba hozta erőit az emberért, Izraelért. A küzdelem kimenetelének magyarázata tehát túlmutat Izraelen és annak három rétegén - a szegényeken, a vezetőkön, a tanítványokon. Az Isten Fia megnyerhette volna Magának a Maga számára és arravalóan megteremtett embert, ha az ember megnyerésének nem dolgozik ellene ez az Istennel szembenálló ellenséges erő, a Sátán. De dolgozott, és sikerült is szembefordítania Izraelt az ő Istennével.

A pusztában az Izrael társadalmát mérlegelő jézusi tudaton keresztül érvényesíti erejét a Sátán - a játszma eleve feladására akarván rábírní Őt (87 num). A kafarnaumi napon s a megannyi következőn a Tervet akarja összekuszálni - az idegbetegeken keresztül érvényesítve önmagát (89c num). Fülöp-Cezáreában Pétert szerzi meg, hogy visszaretentse Jézust az Út folytatásától (112c num). Az utolsó ősön a jeruzsálemiek ellenállása mögött Jézus atyjukat, a hazugság atyját jelöli meg végső és teljes magyarázatot kínáló okként. (Jn 8,44) Az utolsó napokban a Sátán hadállása a Tizenkettőn belülig ér; Júdás a Sátán készséges eszközévé válik, (Lk 22,3; Jn 6,70; 13,2; 12,37) hogy azután az utolsó pillanatban egyetlen lendülettel a többi tizenegyet

is megpróbálja a maga oldalára szédíteni: "Simon, Simon, a Sátán magáénak követelt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát...". (Lk 22,31)

A két és fél esztendő során Jézus nemegyszer beszél erről az Izraelen és emberen túli ellenségéről, s annak harcáról az emberért. Arról, hogy miként veszi ki az emberi lélekből az igét, az igének az emberi lélekbe, mint önnöntalajába behullható magját; hogyan veti bele ő maga is az Isten búzáját magába fogadó földbe, az emberek közé a maga konkolyát.... (Mt 13,39; Mk 4,15; Lk 8,12) Végezetül az utolsó napokban már csaknem reménytelen rezignációval - még egyszer és nyilvánosan is - óvja övét ettől a transzcendens Sötétségtől - a transzcendens Világosságot: "Járjatok, amíg birtokoljátok a Világosságot, nehogy elnyeljen titeket a Sötétség...". (Jn 12,35) Tábora végső maradékának veszései pedig, amikor nép nélküli királyként egyedül marad már a sakktáblán, amikor kötik gúzsba a kezét, s a tizenegy már szertefutóban, még akkor is van lélekjelenléte fennhangon tanúsítani, hogy tudatában van, ki köti a kezét...túl a főpapi fogdmegeken - a Sötétség Hatalma.... (Lk 22,53)

E transzcendens hatalom léte és ténye a kiegészítő és elegendő magyarázat a Fiú fogadtatására. Annak, hogy köztünkjárása történetének ez a cím adható: "NEM FOGADTUK BE". Annak, hogy nem voltunk képesek figyelni arra, amit mondott, és nem akartunk szóbaállni azzal, amit mond; annak, hogy nem voltunk hajlandók átalakítani tudatunkat az Ő tudata szerint - mindennek ez a hatalom a végső magyarázata.

A tudatátalakítást Jézus egy "ország" hirdetése, propagálása során és céljából kívánta az embertől. Akkor történetesen attól az embertől, aki egy Izrael nevű országban élt. Ezt az embert - Jézushoz hasonlóan - ez a másik transzcendens hatalom is meg akarta nyerni a maga országa számára. Az ember országok között választ. S valami országgal van tele a szíve, amikor a Messiását elutasítja. Valami fejedelmet szolgál, amikor az Isten Országának királyát elutasítja. A maga választotta ország és fejedelme szolgálatának következtében lett Izrael a Messiás gyilkosává. A maga választotta ország és fejedeleme szolgálatában lesz az ember - túl Izraelen és túl a kétezer esztendő előtti történéseken, itt és ott, tegnap, ma és holnap - a Szeretetet gyilkosává.

Csak a messiási tanítást feldolgozó első három könyvünk konzekvenciáinak elfogadása tehetné az emberek közé jövő Isten sorsát más milyenné, mint amilyenek a NEM FOGADTUK BE tanúsítja ezt a sorsot. Csak a Szeretettel azonosuló ember tud azonosulni a Szeretetet küldöttével, a Messiással.

A Szeretettel nem azonosuló emberiség ölen viszont csak a keresztyét felvevő, a keresztyét hordozni hajlandó egyeseknek van módjuk azonosulni a Messiással. Mert az ember csak kettő között választhat: Keresztre feszülhet a Messiással együtt..., vagy beáll keresztre feszíteni a Messiást és azokat, akik Hozzá tartoznak.

Miért végződik ez a küldetés a Golgotán? - tettük fel a kérdést munkánk elején. Felelünk rá: mert az embernek azonosulnia kellett volna a Szeretettel és nem azonosult Vele. Az embernek nincs más választása. Azonosulnia kell a Szeretettel, különben...AZ EMBER - AZ ISTEN VÉRES GYILKOSA...

d) Triumfalizmus és remény

Ha történeti tapasztalataink arról biztosítanak, hogy az elmúlt kétezer esztendő történetében a tanítványok útja Pünkösdtől kezdve a rájuk kiadott Lélek erejében a jézusi szándékok legalább

nagyjából egyenes vonalú kibontakozását eredményezte, akkor súlyosan indokolatlan lenne e könyvet lezárni triumfalista kitekintés nélkül. Ezzel szemben aligha kétséges, hogy a történeti tapasztalatok nem jogosíthatnak fel senkit sem egy alábbi jellegű záradékra:

Pünkösöd erejében a tanítványok megértették azt, amit olyan nagyon nem voltak képesek megérteni Jézus köztük járásának idején. A tanítványok tanítványai az elmúlt kétezer esztendő során Jézust utánozóknak bizonyultak, s Jézus egyházba tömörült népe kovászosítja meg nem szűnően az emberiséget a jézusi tannal és a maga jézusi életével. Ha lassan is, de biztosan nő azoknak a tábora, akik az evangélium fényével s a Lélek erejével Jézus egyházaként ellenemondtak és ellenemondanak az uralkodásnak, a gazdagság csábításának és az ezeket lehetővé tevő fegyveres és nem fegyveres kényszerítéseknek. Él és növekszik a történelemben Jézus egyháza, amely nem ismeri, illetve elutasítja a kiváltság elvét, minek következtében létrehozta és fenntartja azt a Lélektől éltetett jézusi közösséget, amelyet csak a szolgálat, az osztozás és az akármit is elviselő, azaz vértanúi készséget is kifejlesztő békességteremtés jellemez...stb, stb.

Az emberiségnek az egyházra vonatkozó történelmi tapasztalatai nem így summázódnak. Másképpen. Summázásként idézhetném Dosztojevszkij Nagy Inkvizitorát. Idézhethetném XI. Piusz szavát arról, hogy a kereszténység a maga leghonibb európai, kétezer esztendő talaján elveszítette a munkásosztályt - értsd: a szegényeket, mert az egyházat képviselők a gazdagok oldalán voltak találhatók, s az ateisták vették fel a szegényeknek jóhírt mondani akarók zászlaját, mégpedig az istentagadás jegyében, ha egyszer az Istenre hivatkozó gazdagokat látták e szegények szegénységének egyértelmű okozóinak. Idézhethetném napjaink történetéből a fegyveres megoldásokat dicsérő magasrangú egyházi tisztségviselőket, akik legfelsőbb egyházi tekintélytől megerősítve kívánják engedelmeskedtetni azokat, akik az egyházi főhatóságok szándékaival ellentétben nem hajlandók kitanulni az embergyilkolás szakmáját. Idézhethetném a fegyveres szolgálatot megtagadók elődeinek több mint ezerhatszáz esztendőre visszanyúló sorát, akiket az egyházi tisztségviselők ugyanúgy nem fogadtak be, ahogyan a választott nép nem fogadta be és el a tizenkétezred anygalt igénybe venni nem hajlandó Messiást.

Bár a summázás mindig elnagyolt és pontatlan, mondhatnám: A Messiást megmattolták az Izrael-sakktáblán, s a Messiáshoz hű tanítványokat azóta is folyamatosan mattolják a történelem által felállított újabb és újabb egyházi sakktáblákon is. A valóságot hiába akarnók elkendőzni. A történelem egyértelmű és cáfolhatatlan választ ad a kérdésre, hogy Jézus egyházának hivatalos képviselőit az uralkodók vagy elnyomottak, a gazdagok vagy a szegények, a fegyvert megáldók és forgatók vagy a fegyvereket elutasítók táborában találjuk-e. A Messiás megmattolása folytatódott tanítványai megmattolásában. A hamis öntudat, a metanoiát elutasító érzékenykedés visszahőköl e kétezer esztendő sakktábláinak megemléztetéséről. Az isteni megbocsátásra építő vámosi alázat viszont jól tudja: "Nem kik mertek tagadni multat, De kik nem magvak a jövőnek, Mindig azok, akik kihullnak, Világok, népek, girhes eszmék" (Ady, Az idő rostájában). Ecclesia semper reformanda - ezt ma már minden világosan látó keresztény vallja. Enélkül Jézus egyháza nem képes kivonni magát a Tóth Árpád-i megállapítás érvénye alól: "Az ember - Isten véres gyilkosa".

Triumfalizmusra semmi okunk. De a remény mindig helyénvaló, amióta Isten a teremtés hajnalán megkötötte az emberrel az emberi természetbe beleírt örök szövetséget...amióta Jézus ezt az örök szövetséget vére hullásával a Golgotán megújította. Isten nem visszavonja az örök szövetséget,

hanem megújítja azt. Jézus és Jézus minden tanítványa által, akik inkább vérüket hullajtják, semmint hogy átálljanak a hatalom-gazdagság-erőalkalmazás jézustalan táborába. Testamentum semper renovandum - a szövetséget Jézus minden igaz tanítványának újítania kell. Enélkül az egyház Jézusra visszaformálása nem lehetséges. De szövetségújító vérhullatással lehetséges. A remény arról beszél, hogy megvalósulhat a történelmi jövőben az az Egyház-sakktábla, amelyen nem mattolják meg a Jézus tanításához és példájához ragaszkodó tanítványokat. Ez esetben lesz az egyház "az emberiség egységének jele és eszköze" (LG 1), aminek a Messiás a maga népét szánta. Így is mondhatnám: az emberiség reménye.

Egy azonban nem lehet kétséges. Az ember Isten felé csak golgotai és más helyszíni áldozatok erejében haladhat előre. A megmattolások, pontosabban ezek elviselése, tehát a megmattoltak viszik előbbre az embert Isten irányában. A megmattoltak jelzik Isten hadállásait a világban. A megmattolt Jézus legyőzi az Őt megmattoló világot? "Bízzatok, én legyőztem a világot!" (Jn 16,33) ez a mondat a Getszemáni előtti órákban hangzik el. Mély titok ez. A Szeretet titka, amelynek aligha van mélyebbre hatoló megfogalmazása, mint a páli: "Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél és Isten gyengesége erősebb az embereknél". (1Kor 1,25)

Ötödik könyv

AZ ORSZÁG

BEVEZETÉS

119.JÉZUS "BASZILEIA"-FOGALMA

a) Szociológiai többes számot jelentő szavak

A Belzebub-vádra felelve hangzik el Jézus ajkán e mondat:

"Minden önmagában meghasonlott ország (#basileiař = baszileia) elpusztul, és egyetlen meghasonlott város vagy ház sem állhat meg". (Mt 12,25; Mk 3,24; Lk 11,17) Jézus nyelvén nyilvánvalóan nem találjuk meg azt a kifejezésgazdagságot, amellyel korunk a szociológiai többes számot jelöltni képes. A társadalom egyes rétegeit megjelölő jézusi kifejezéseket előző könyvünkben megismerhettük. Ezeknél átfogóbb jellegű megjelöléseket is találunk nyelvén, de az állam, társadalom, közösség, csoport, osztály stb. szavak mai kifejezéssorából több minden hiányzik nála. A fenti idézetben találkozunk három ilyen átfogó kifejezéssel; ország, város, ház. E kifejezésekben Jézus szervezeti egységeket alkotó egyedek, személyek összességére gondol, hiszen "meghasonlás" - csak ezekben a személyekben lehetséges. Az országot, várost, házat alkotó személyek országon-városon-házon belüli összekülönbözéséről van tehát szó. Kifejezetten: a fejedelem és az alattvalók meghasonlásáról - a Sátán Országán belül.

Az "országnál" nagyobb szervezési egységlehetőséget kínál bolygónk:

a Föld. Jézusnak erre két szava is van. Az egyik: a "#ghř"

(föld). Jelenti bolygónkat - részint szembeállítva azt a bolygónkon

kívüli univerzummal ("menny"), részint pedig e szembeállítás nélkül:

"Legyen meg az akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen a földön is", ill. "A szelídek öröklík majd a földet". (Mt 6,10; 5,5)

Jelenti továbbá - a tengerrel szembeállítva, avagy minden szembeállítás

nélkül - a szárazföldet, a lábunk alatti talajt. E "gé" szó jelentése

is elhajlik időnként az általa jelölt földrajzi egységet betöltő "emberek"

felé. Jézus népének a Föld sójává kell lennie; értsd: az "emberiség"

sójának. (Mt 5,13) A magvetőről szóló példabeszéd négy féle

"földje" pedig az ígét meghalló emberiség négy típusát képviseli. (Mt

13,5.8.23; Mk 4,5.8.20; Lk 8,8.15)

Ugyanilyen jelentésbeli szélességű Jézus másik szava is: az "#oikoumenhř"

(oikumené = földkerekség). Ennek egész területén hirdetődik majd az

örömhír, (Mt 24,14) és erre szakad majd reá a félelem a második

eljövetel előtti végzetes napokban. A planétára? Nyilvánvalóan nem,

hanem az azon élő emberekre. (Lk 21,26) Míg az "oikumené" szükségképpen

bolygónkat jelenti, a "gé" jelölheti bolygónk egy kisebb földrajzi

egységét, pl. a "szodomaiai földjét" (Mt 10.15; 11,24) szemben

az "egész földdel".

Míg a "gé" és az "oikumené" jelentheti az emberiség egészét, a "genea"

csak abban az esetben jelenti ezt, ha Jézus a világ végére vonatkozóan

mondja, hogy "el nem múlik ez a nemzedék (#geneař), amíg

mindez meg nem történik". (Mt 24,34; Mk 13,30; Lk 21,32) Ha

viszont Jeruzsálem pusztulására vonatkoznak Jézus fenti szavai, akkor Jézus zsidó kortársait jelöli csupán a "genea" kifejezés. Ez az utóbbi a valószínűbb, mert a kifejezés más 21 alkalommal Jézus zsidó kortársait jelöli. Alapvetően egy mutatónévmás utal erre a szűkebb jelentésre: ez a nemzedék. Ezt a nemzedéket hasonlítja Jézus azokhoz, akiknek furulyázhatik a Keresztelő és Ő, de azok nem táncolnak, akiknek siratót énekelhetnek, de azok nem gyászolnak. (Mt 11,16; Lk 17,31) Szembeállítja ezt a maga zsidó kortársnemzedékét a niniveiekkel és Dél királynőjével, s elmarasztalja a magáét metanoiát nem tartásban és a bölcsességre nem hallgatásban. (Mt 12,41-42; Lk 11,30-32) E nemzedék további jellemzői: bűnös, (Mk 8,38) gonosz, (Mt 12,39.45) házasságtörő, azaz Isten velük kötött szövetségét semmibe vevő, (Mt 12,39; Lk 11,29; Mk 8,38) Jézustól messiási égi jelet kívánó és ilyet Jézus feltámadásán túlmenően nem kapó, (Mt 12,39; 16,4; Lk 11,29; Mk 8,12) hitetlen, romlott és Jézustól nehezen elviselhető, (Mt 17,17; Mk 9,29; Lk 9,41) Jézust szégyenlő, (Mk 8,38) Őt meg nem becsülő, (Lk 17,25) prófétagyilkos, (Lk 11,50-51) ördögök hatalma alá kerülő, (Mt 12,45) a prófétákat megölés miatt számonkérés (Lk 11,50-51) és gyehenna-ítélet alá eső (Mt 23,36) - ez a nemzedék. Szavunk csak egy esetben jelenti az evilág fiainak, ill. a világosság fiainak az osztályát. (Lk 16,8) A Jézus zsidó kortárs-társadalmát jelentő "genea" felel meg a jézusi nyelvben leginkább a "társadalom" szó mai jelentéstartalmának.

Átugorva most a következő szervezeti nagyságrendet (az országot), a "#poliVr" (polisz = város) az országnál kisebb földrajzi egységet jelenti. A földrajzi jelentéstartalmon túlmenően két ízben jelzi hasonlatban a Messiás meghívását visszautasító Izrael közösségét, (Mt 22,7; Lk 14,21) egy ízben pedig magát az Isten Országát is: "A hegyen épült város el nem rejthető". (Mt 5,14) A bevezetőül említett mondat pedig mutatja a város szó általános, a szociológiai többes szám értelmű jelentéstartalmát. (Mt 12,25) Szavunknak van egy továbbképzése, amely a "polisz"-t alkotó egyes embereket jelöli: "#polithVr" (politész = polgár) - két ízben is találkozunk vele Jézus ajkán. (Lk 15,15; 19,14) Ezek a "polgárok" utasítják vissza a Messiás meghívását; tehát "emberekből" (politész) álló a hegyen épülő város (polisz) jelentéshangsúlya.

Ugyanilyen irányú jelentéstani eltolódást találunk a "ház" (#oikoV, oikiař) esetében. Nemcsak az építményt jelzi, hanem az ahhoz tartozó, abban lakó emberek összességét is. Hiszen "házat" nem lehet köszönteni, a "ház" nem lehet méltó övéinek békéjére, Jézus befogadására, a "ház" nem tisztelheti a prófétát, s a ház nem is hasonulhat meg három kettő és kettő három elleni osztásban. Mindezekben a helyeken a "ház" csakis embereket jelölhet. (Mt 10,12-3; Lk 10,5; 19,9; Mt 13,57; Mk 6,4; Lk 12,52) Jelölheti a "ház" Izraelt is, azaz az Izraelhez tartozó személyeket. Azokat, akiknek pusztán marad a házuk, mert elvételük tőlük az Isten Országá is, a politikai hatalom is; (Mt 23,38; Lk 13,35) azokat, akiket mint juhokat egybegyűjteni jött el a Messiás, és akiknek egybegyűjtéséért keltek útra az Ő küldöttei is. (Mt 15,24; 10,6)

Jelenti ez a "ház" magát az Isten Országát; annak lakodalmas népét, amely megtölti a nagy lakoma házat; (Lk 14,23) sőt magát a Szentháromság időtlen világát is: "Atyám házában sok lakóhely van". (Jn 14,2) Kiegészíti ezek sorát a bevezetőül említett absztrakció: a valaminő "közösséget" jelző ház. (Mt 12,25; Mk 3,25)

Ennek a szónak is van továbbképzése: az "#oikiakoVr" (oikiakosz) jelenti a házhoz tartozó egyes személyeket; két ízben is találkozunk vele Jézus ajkán. (Mt 10,25.36)

Az "#aulhř" (aülé = akol, ház) nemcsak Pilátus és Kaifás házáat jelöli, hanem azt is, amit az erős fegyverű Sátán őriz, (Lk 11,21) azaz a házban lakó és a Sátánhoz tartozó embereket. Jelenti Jézus juhainak, különböző aklokban levő juhainak (Jn 10,1.16) nemcsak helyét, hanem összességét, közösségét is.

b) A "baszileia" Jézus ajkán

Ezek után lássuk az imént a maga helyéről kihagyott "ország" szót. A görög "#basileiař" - a "#basileuVř" (baszileüs = király) továbbképzése, s így alapjelentése: "királyság". Mivel Izrael kultúrkörén belül csak tekintélyuralkodó államhatalom fordult elő, nem találunk Jézus nyelvén oly szót az evilági országra, amely homályba hagyná, hogy király-e a vezetője az evilági országnak (pl. "ország") vagy nyilvánvalóvá tenné, hogy nem király a vezetője (pl. köztársaság). Jézus az egyetlen "baszileia" (=királyság) szóval jelöli az evilági országokat akkor lehetséges bármely állam-, ill. kormányformáját, az evilági országok bármely válfaját. A királyság, ország, köztársaság, tanácsköztársaság, stb. mai kifejezések egyetlen jézusi megfelelője tehát a baszileia, melyet konkrét jelentésben királyságnak, absztrakt jelentésben evilági országnak kell értelmeznünk.

"Baszileia"...Jézus egyik leggyakrabban használt szavával állunk szemben. A bevezetőül idézett mondatban legáltalánosabb jelentésében használja ezt a szót. Utal erre a "minden" jelző s az ugyancsak absztrakt értelemben használt és mellérendelt "polisz" és "oikia" is. Az idézett mondat általános tételét dedukcióval az országok egy fajtájára akarja alkalmazni. Egyetlen ország sem állhat fenn, ha tagjai meg hasonlanak egymás között, tehát meg hasonlítás esetén a Sátán Országa sem állhat fenn. (Mt 12,26)

A "minden" ország genus-fogalmának a Sátán Országa csak az egyik species-e. Az "ország" további species-ét alkotja mindenekelőtt az immanens és az államhatalomtól irányított szociológiai többszám, az evilági ország. A nemes ember ily országot szerezni magának utazik messze tartományba; (Lk 19,12) ily országok támadnak majd egymás ellen a Jézus eljövételét megelőző időkben; (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,10) s ez az a katonákkal rendelkező innenvaló ország, amely nem azonos Jézuséval. (Jn 18,36)

Az összes előfordulások döntő többségében azonban a "baszileia" azt az országot jelenti, amelyet maga az Isten alkot; ill. azt, amelyet Isten alkot velünk, emberekkel. Ezen az "Isten Országa"-kategórián belül jelenti a "baszileia" mindenekelőtt az Ószövetség országát, Izraelt: sokan jönnek napkeletről és napnyugatról... az ország fiait pedig kivetik a külső sötétségre; (Mt 8,12)

"kivetik, mert elvételük tőlük az Isten Országa." (Mt 21,43)

Eme "Izrael országa" fogalommal szembenáll az összes többi országot, ill. azok népét jelölő "#ta eJnhř" (ta ethné = pogányok) kifejezés; e pogányok királyainak (Mt 11,8; 17,25) országai nem érdemlik ki Jézustól a "baszileia"-megjelölést.

Nem, mert Jézus számára az "ország" - a legszentebb jelentésű szó. Különböző jelzőkkel ellátva - Mennyei Országa (30 ízben), az Isten Országa (43 ízben), az Atya Országa (6 ízben), az Emberfia Országa (2 ízben), az én Országom (5 ízben), vagy jelzős megjelölés nélkül: az Ország (5 ízben) - jelenti azt az "országot", amelynek hírért is, magát is - a Küldött hozzánk érkezve, elhozta nekünk. Mintegy száz alkalommal (pontosan 91 ízben) használja ebben az értelemben szavunkat. Ezzel a szóval indul a galileai esztendő: "Elközelgett a Mennyei Országa". (Mt 4,17) Példabeszédeinek döntő többségét

az "ország" mivoltának megmagyarázásáért mondja. Megkötözött kezekkel erről tart előadást Pilátusnak, s feltámadása után is ezt magyarázza 40 napon keresztül tanítványainak. (Jn 18,36; Csel I,3)

Ha gyakoriságra nézünk, azt mondhatjuk, hogy speciálisan jézusi kifejezéssel állunk szemben. Az evangéliumokban nem Jézus ajkán jóval kevesebbszer fordul elő. Ugyanez a helyzet az Újszövetség többi 23 könyvére vonatkozóan is.

Eredeti jelentés:	Átvitt jelentés:		Összesen:
Evilági ország	Isten országa	Sátán országa	
Jézus ajkán	11	91	2
Evangélisták	3	15	-
Többi könyvek	2	35	-
Összesen:	16	141	2

Látható: az eredeti jelentés 16 ízben kerül elő, az átvitt jóval sűrűbben (143 ízben). Ez utóbbiak két harmada (93) Jézus ajkán található, jöllehet a Jézus ajkán szereplő anyag aligha több az Újszövetség egy ötödénél. Az evangélisták is (a nem Jézus ajkára adott szövegekben) csak azzal a sűrűséggel használják, amellyel a többi könyvek.

Előjáróban csak annyit, hogy az "Isten Országá" fentebb említett hat alakváltozata nem hordoz egymással szemben tartalmi különbséget. Bár különböző jelentéstartalmakat hordoz ez az isteni "Ország", e különbözőségeket akármelyik alakváltozat hordozhatja. A konkolyról szóló példabeszéd pl. ebből a hatból négyet is felhasznál egy ugyanazon tárgyról szólva: "Hasonló a Mennyeik Országá...az Ország fiai...az Emberfia elküldi angyalait összeszedni...országából...az igazak majd fénylenek Atyjuk országában". (Mt 13,24.38.41.43) Az Emberfiáé is az Atya országa, hiszen az Atyától kapta. (Lk 22,29) A Mennyeik Országának mátéi alakja egy egész sereg helyen pontosan azonos tartalmu a márki-lukácsi Isten Országával. A hat megjelölés között nincs tehát tartalmi különbség.

c) Az Isten kétféle közössége

Ez az "ország" mindenekeelőtt az Istené, az Atyáé, a Fiúé, amelyet a mátéi "Mennyeik Országá" nem az Ország feje, hanem topográfiaja szerint jelöl meg: a "mennyeikben" van. Egyébként túl a megnevezéseken - hol az Atya, hol a Fiú mutatkozik az "ország" fejének. Egyfelől az Atya akarata érvényesül a Mennyeikben, az Atyának háza az, ahová készül Jézus az utolsó vacsorán, (Mt 6,10; Lk 11,2; Jn 14,2) másfelől pedig a Fiú "király" a maga országában. (Jn 18,36; Mt 25,34)

A mináról szóló példabeszéd a "#basileuein" (baszileuein = királykodni) igét is állítja a Fiút példázó előkelő emberről. (Lk 19,14.27)

Ez az Ország mindenekeelőtt az Atyáé és a Fiúé; és természetesen Kettejük Lelkéé is. Mindenek-eelőtt tehát a Szentháromság birtoka.

Mivel azonban a Szentháromság nem anyagi valóság, és birtokos és birtok benne egybe esik, ezért mindenekelőtt maga a Szentháromság - ez az "ország"; tehát az Atya, a Fiú és a Lélek alkotta időtlen közösség.

De nemcsak a Szentháromságé és nemcsak a Szentháromság ez az ország. A választott népe is, amelyről istengyilkos magatartása következtében később el is vétetik ez az ország. (Mt 21,43) A zsidó nép "elsősége" nem is jelentette e születés alapján konstituálódó nép számára, azaz a nép egésze számára a tényleges országbirtoklást, hiszen sokan kítaszítódnak abból, míg egyesek, mint Ábrahám, Izsák, Jákob asztalnál ülnek benne. (Mt 8,11; Lk 13,28-9) Izrael országa csak első meghívottja az Isten Országának, s ha a golgotai istengyilkosság ezt a meghívottsági időbeli elsőséget nem is veheti el Izrael népétől, a nemzetek (gójim) Országba jutási lehetősége immár azonos lesz a korábban kiváltságos helyzetben levő zsidóságával.

A Messiás az ország tényleges birtokosaiként jelöli meg a keletről-nyugatról, a négy égtáj felől jövőket is, (Mt 8,11; Lk 13,28-9;) a zsidóságot is, akik egyébként lehetnek esetleg vámosok és prostituáltak is, ha egyébként Istennek-tetszésbe fordul életük. (Mt 13,49; 25,37.46; 5,10.20) Birtokosai - az Ország fiai. (Mt 13,38)

Ezek között kiemelten birtokos Péter, aki mennyre és földre kiható erővel megkapja ennek az országnak nyitó- és zárókulcsait. (Mt 16,19) Az a Szikla-Péter, akin "házat" épít (#oikoř-#domeinř = oiko-domein) Jézus, és amely házépítés "gyülekezetet" (#ekklhsihř = ekklészié) eredményez, hiszen a "ház" nyilvánvalóan itt is közösséget jelent. (Mt 16,18) E két egymást követő mátéi versben a "baszileia", "ekklészié" és "oiko-do-mein" szavak - teljesen azonos tartalmúaknak tetszenek, mert ugyanarról a közösségről beszélnek.

A "közösséget" jelentő szavak sorában - úgy tetszik - meg kell említenünk még a "szövetség" (#diaJhkhř) szót, melyet csak az utolsó vacsora leírásokban találunk Jézus ajkán. (Mt 26,28; Mk 14,24; Lk 22,20; 1Kor 11,25) A szövetség elsődlegesen közösséget létrehozó magatartást jelöl ugyan, de másodlagosan a létrejött közösséget is jelenti: a szövetséget, amely fennáll a szerződő felek között, amely azokat egybeköti. Szavunk igéje (#diatiJhmiř = diatithémi) éppen az országot "átadást", azaz a közösségbe emelést jelenti: "És én átadtam nektek, miként Atyám átadta nekem az országot". (Lk 22,29) Birtokosai tehát ennek az országnak - az Istennek-tetszők, a Péterre építettek (132b num). Ezekből a birtokosokból áll az az ország, amelyet jelöl még a "kisdéd nyáj" is, amelynek az Atya odaadja az országot. (Lk 12,32)

De mondja ezt az országot "juhakol nak" (aülé) is, amely egyfelől Jézusé, másfelől pedig már meglevő, valamint a más aklokból odavezetendő övéé. (Jn 10.1.16) Így a szóbanforgó "országot" jelöli a "juhnyáj" (#poimnh, poimnionř = poimné, poimnion), amely megkapja az országot, amelynek Jézus a pásztor, és amely szétszalad a pásztorverés óráiban. (Lk 12,32; Jn 10,16; Mt 26,31) Jézusi példabeszéddel szólva birtokosa ennek az országnak mindaz a vessző, amely rajtamarad a szőlőtőn. (Jn 15,1.4.5) s amely szőlőtő a szőlőművessel és a szőlővesszővel együtt ugyancsak azonos ezzel a jézusi "országgal".

d) Az aiónbeli és azontúli közösség

Az "Isten közössége az emberekkel" jelentésű ország - többretegű fogalom. Mennyben és földön egyaránt érvényre juthat az Atya akarata, s ezért a földön is lehetséges az Isten Országa. E szó jézusi anyaga alapján az "egyház" és az "Isten Országa" széjjeldifferenciálásának semmi alapja sincs. Az egyházból ugyanis kirekesztendő az, aki

nem tart metanoiát, (Mt 18,17) viszont a metanoiázó bűnös Isten Országába tartozónak minősül. (Lk 15,7) Az egyház nem jelent valami nem sikerülésből adódó Istenországa-pótlékot; s az Isten Országá pedig nem jelent a földön megvalósíthatatlan tökéletességet.

Amikor Jézus elkezd nyilvános működését, akkor "elközelgett" az Isten Országá. (Mt 4,17; Mk 1,15) Ugyanígy akkor is, amikor a Tizenkettő apostoli próbaútra indul. (Mt 10,7; Lk 10,9.11)

Nemcsak elközelgett, de "el is érkezett" már hozzánk ez az ország, ha egyszer a Messiás a maga Lelkével (ujjával) űzi az ördögöket. (Mt 12,18; Lk 11,20) Ezt az elközelgést és elérkezést készítették elő a Törvény és a próféták. (Lk 16,16)

Az örömhír felhangzása pedig (éppen ez "ország" örömhíre lévén) el is hozta közénk ezt az országot. Ezért azután, a törvénytudó, aki tudja, hogy a felebaráti szeretet többet ér, mint az áldozatbemutatók, nincs is már messze az Isten Országától. (Mk 12,34) A Messiás kortársaiból egyesek még haláluk előtt meglátják a hatalomban eljövő Isten Országát. (Mk 9,1; Lk 9,27) Földrajzilag meg nem határozhatóan, mérőeszközökkel ki nem mutathatóan ugyan, s mégis itt, az időben-térben is megtalálható, mert ez az Isten Országá megtalálható már Jézus kortársaiban is, hiszen az Isten Országá rajtuk fordul. (Lk 17,20-1) A felülről születés a feltétele ennek, s ezt a Messiás kétségtelenül az időben ajánlja Nikodémusnak. A "vízben" történő felülről születés egyértelműen ehhez az aiónhoz kapcsolódik. Ugyanúgy a Lélekben történő felülről születés is, hiszen a Lélek kiáradása is az időben történik. (Jn 3,3.5; Csel 1,5)

Ez az "Isten közössége az emberekkel" időben jön tehát létre, hiszen a Messiás közötté van a Nevében imádkozó kettő-háromnak. (Mt 18,20) Az időben áll fenn, hiszen az időben létező Jézus benne van övéiben, és övéi Jézusban (29 num). A növekedés példabeszédei képekben mutatják be ennek az Orzágnak az időben történő növekedését (135 num).

Másfelől azonban ez az "Isten közössége az emberekkel" - aiónontúli valóság. Ebbe való belekerülésünk időpontja ismeretlen; (Mt 25,1.13)

az aratás alkalmával történik a tiszta búza csűrbe gyűjtése, tehát a világ végére datálódik az Istennek-tetszők ragyogása Atyjuk Országában. (Mt 13,39.43) Ebben az időpontban történik a háló partra vonása, a dikaiosz-ok edénybe kerülése és fogcsikorgatásra nemjutása. (Mt 13,47-50) Az egek erőinek világvégi megrendülése jelzi, hogy "közel" van, de még nem valóság ez az aiónontúli Isten Országá számunkra. (Lk 21,31) A tőlünk s aiónunktól búcsúzó Jézus beszél arról az országról, amelyben új bort készül inni, (Mk 14,25) s amelyben mint az Atyjától neki adott országban, a Fiú országában és a Fiú asztalánál enni és inni fognak övéi. (Lk 22,29-30) Aiónunktól búcsúzva előremegy, hogy helyet készítsen nekünk Atyja házában, ahol sok lakóhely van számunkra. (Jn 14,2.3) A világ végén hangzik el majd a Király ajkáról: "Örököljétek a kezdettől fogva nektek készített országot". (Mt 25,34) Mindazok alapján, amiket Jézus a maga újraeljövételéről tanított (33 num), úgy tetszik, hogy részint halálunkat követően, részint a világ végén válik valósággá számunkra az az ország, amely az "Isten aiónontúli közössége az emberekkel".

Ez az aiónontúli közösség - nincsen helyhez kötve. Míg a feltámadás előttről a Föld színteréhez kötöttséget bizonyosan állíthatjuk, a feltámadás utáni közösségről, az új égről és új földről nem tudjuk, hogy hely-e, nem hely-e, idő-e, nem idő-e.

e) Isten Országa és Egyház

Egy azonban bizonyos: aiónunk képeivel-fogalmaival a Messiás úgy rajzolja meg ezt az egyfelől időbeli, másfelől pedig az időt transzcendáló országot, mint amely számunkra megszerezhető, (Lk 17,21) s aminek vagy birtokába kerülünk, vagy nem. Keresendő, (Mt 6,33; 13,45; Lk 12,31) megtalálható, (Mt 13,44.46) elragadható (Mt 11,12)

- ez az ország. Be lehet lépni ebbe az országba. (Mt 5,20; 18,3; 7,21; 19,23; Jn 3,5; Mk 9,47; 10,23-5; Lk 18,24-5) Bizonyos magatartások jelentik a Jézustól annyit emlegetett "belépésnek" a feltételeit. E magatartásoknak a hiánya pedig kizár bennünket az országból, amelyet Péter kulcsai zárnak és nyitnak előttünk. (Mt 16,19) A farizeusok magatartása például zárja önmaguk előtt is, tanítványaik előtt is ezt az országot. (Mt 23,13; 5,20)

Végső soron Jézus maga zárja-nyitja azt az országot, (Mt 7,21.3; 25,1.10-11) amely valakiktől elvétetik, és valakiknek odaadatik. (Mt 21,43-4)

Az aiónontúli közösségbe való bejuthatás éppen ezen az aiónunkon belüli magatartásunkon fordul. Az időbeli Isten Országa a záloga az azon túlinak. Ezért rajzolja annyi példabeszéd népének életét az időbeli országon belül. A kovással példázott Isten Országa a tésztában van, a mustármaggal példázott ország a kertben van, a tiszta búza a szántóföldön, a java halak a tengerben. Együtt a nem-kovással, együtt a nem-mustármaggal, a konkollyal és a hitvány halakkal; együtt a "világgal", azaz az "országba" (még) be nem lépett emberekkel. (Mt 13,38) Tehát eme aiónban, az időben élők országa - ez az Isten Országa. Ez az Ország Isten közössége ebben az aiónban olyan emberekkel, akik elvegyülten élnek azok között, akik nem alkotják Isten Országát, akiknek nincsen közösségük az Istennel.

Az Isten Országa - akár időtlen, akár aiónbeli, akár aiónontúli változatában - mindenképpen az Országot alkotóknak a m a g a t a r t á s a is. A Szentháromság esetében az időtlen és mértéket nem ismerő szeretet ez a magatartás. Az embereket is magában foglaló Isten Országa esetében pedig: az Isten részéről ugyanez az időtlen szeretet, az ember részéről pedig ennek a szeretetnek az ember aiónbeli vagy aiónontúli viszonyaira való lefordítása - ez a magatartás. A megtestesülő Isten maga fordította le - szavával és életével - aiónunk nyelvére ezt a szeretetet. Így azután "Isten Országa" a Messiás ajkán nem más, mint az Isten közössége az emberekkel Isten és az ember szeretetmagatartása alapján. Így tehát legteljesebb értelemben az Isten Országa az Isten közössége azokkal az emberekkel, akik magukévá teszik a Messiás tanításában és életében bemutatott magatartást.

Gazdag képet nyújtanak a "baszileia" szót tartalmazó jézusi mondatok és példabeszédek erről a magatartásról. Sőt éppen erről a magatartásról nyújtják a leggazdagabb képet. Döntő többségben aiónunkon belüli magatartásokról értesülünk a Messiástól. Ezért is teljesen idegen a jézusi koncepciótól az "Isten Országa" és az "egyház" fogalmi szétdifferenciálása. Egy ily megkülönböztetés csak az esetben lenne logikus (de nem igazolt), amennyiben a Messiás tanítását és életét áttolnók a normatúlteljesítések világába. Vagy ha logikátlanul - aiónunkon túl teljesítendőknak értenők azt az utat, amelyet aiónunkbeli útnak rajzolt meg számunkra. Ha viszont "egyházon" a jézusi tanítással, annak teljesítésével közösséget vállalni akarók (ám metanoiázó bűnösök) közösségét értjük Istennel, akkor a jézusi "egyház" és "Isten Országa" - egybeeső fogalmak. Kaifás körülmetélt volt: elsősege volt a meghívásban

de nem lett tagja Jézus gyülekezetének-egyházának (ekklészié), azaz az Isten Országának (baszileia) sem lehetett részesévé. Bizonyos, hogy a hűséget nem tanúsító megkeresztelteket sem tekinti a Messiás a maga gyülekezeté, a maga országa népének. A "gyülekezet", az "ország" nemcsak meghívást jelent, hanem a meghívásnak az elfogadását is.

Jelenti tehát az "egyház" is, az "Isten Ország" is - Isten és ember közösségét az Isten szeretetmagatartása és az ember Istentől eltanult szeretetmagatartása alapján. Az "egyház" és az "Isten Ország" egyaránt az Isten akarata szerint és tetszésére élni akaró emberek közössége az Istennel.

Mindazonáltal lehet valami különbséget tennünk az "egyház" és az "immanens Isten Ország" fogalmai között. Jézus nem ért egyet tanítványaival, akik meg akarják tiltani az ördögűzést azoknak, akik ma szervezetiileg nem tartoznak a tanítványok közé. (Mk 9,38; Lk 9,49) Az immanens Országba tartozásnak nem lehet feltétlen feltétele a szervezeti betagozódás Jézus egyházába. Az immanens Országba tartozás feltétlen feltétele csak a szeretet magatartása lehet, erre pedig az ember képességet kapott az őt a maga képmására és hasonlatosságára megteremtő Istentől. Aki szeret, az Istenhez és az Ő Országába tartozik Jézus szándékai szerint akkor is, ha nem tagja a Péterre épített gyülekezetnek. Ez a gyülekezet jele és eszközlője az emberiség szeretetegységének, ami azonos az immanens Országgal, de ezt a szeretetegységet szolgálhatják a Péterre épített gyülekezetbe nem tartozó akár keresztények, akár pogányok is. Mindezek következtében az immanens Ország szélesebb fogalom, mint a Péterre épített egyház.

Mindez annyit is jelent, hogy Jézus szándékai szerint az egyház nem selejtesebb tartalmú fogalom mint az Isten Ország, akármennyire is jogosult lehet Loisy abbé keserűsége magunk ellen: "az Isten Ország helyett jött az egyház!" De túlnézve e keserűségen "az egyház nem jelenthet valamiféle nem-sikerülésből adódó ŐIsten Ország®-pótlékot, s az Isten Ország pedig nem jelenthet a földön megvalósíthatatlan tökéletességet" - olvasom egy el nem fogadott doktori értekezésben. Nem selejtesebb, de szűkebb fogalom. Akármilyen szentül vagy nem szentül teljesíti is az egyház a feladatot, amit Jézustól kapott, hogy ti. a szeretet és a csak szeretet által immanens Isten Országot építsen, ezt az Országot bizony építik az egyház szervezeti keretén kívül élők is, ha a szeretet és a "csak szeretet" határozza meg magatartásukat.

Ugyanakkor nem tagadhatjuk, hogy Jézus akarta e két fogalomnak nemcsak tartalom, hanem terjedelem szempontjából is azonos jellegét, azaz hogy e két kifejezés (immanens Ország és egyház) szinonim kifejezések legyenek. Jézusnak vannak ugyanis más juhái is, akik az aklán (egyház) kívül vannak, de azokat is el akarja vezetni a magáéba, hogy az Ország népe egyetlen juhnyáját alkotson egyetlen juhász vezetése mellett. (Jn 10,16) A szervezeti kérdésben pluralistának mutatkozván sem veszi semmibe a szervezeti egységet, hanem arra egész lelkével törekszik. Ha messiási látásával nagylelkűen elismeri és hitelesíti is az egyházon kívüli Ország-építést, nem szűnik meg azon fáradozni, hogy ami szeretetélet az egyházon kívül található, az az idő tengelyén egyházon belülré kerüljön. A Messiás nem úgy pluralista, hogy elfeledi azt a szándékát, hogy az egyház az emberiség egységének ne csak jele, de megvalósítója is legyen. Bár megengedi a szeretetéletet valósítók számára az egyházon kívüli Ország-építést, csak úgy tudja ezeket az építőket nézni, mint a maga olyan juhait, akiket még el kell vezetnie a maga juhnyájába, az egyházba, hogy "legyen egy juhnyáj és egy juhász", (Jn 10,16) el nem feledve messiási küldetésének végső immanens és transzcendens célját: Hogy eggyé legyenek! (27 num).

f) Dzóé-szférikus közösség

A fentebbiekben említett mondatok-példabeszédek magatartástartalma egybeesik - az Úttal (III. könyv). Mégsem érdektelen egy pillantást vetnünk rá, hogyan tükröződik az Út ezekben az "ország" szót tartalmazó mondatokban.

Az Isten Országáa közelünkbe hozása alapvetően metanoiát, a gondolkodás, majd ennek nyomában az életünk átalakítását kívánja meg tőlünk. (Mt 4,17; Mk 1,15) Ennek a metanoiának kell elindítania azt a folyamatot, melynek során dikaiosz-okká, Isten akaratát tevőkké, Istennek-tetszőkké válunk. (Mt 13,43.49; 25,46; 5,10.20; 6,33) Az átalakulás velejárója - a felülről születés a vízben és Szentlélekben, melynek szinoptikus megfelelője az ünneplő ruhának magunkra öltése. (Jn 3,3.5; Mt 22,11-2)

A metanoia elválaszthatatlan kapcsolatban van azzal a hittel, amellyel átöleljük az örömhírt. (Mt 4,23; Mk 1,14-5)

Ez a hit alapvetően jelenti az Isten Országáa titkainak ismeretét-értését, (Mt 13,11; Mk 4,11; Lk 8,10) az "írástudóvá" levést, azaz azt a magatartást, hogy meg nem szűnően régi és új gondolatokat formálunk az ország örömhíre alapján. (Mt 13,52)

Jelenti azonban ez a hit méginkább a hűséget: életünknek ráállítást Isten Országára, az országban végső fontosságú dikaioszüné mindenekelőtti és -feletti céljáa tevését. (Mt 6,33) Az ország munkájába való beállást, (Mt 20,1) a kapott talentumok és mának kamatoztatását, (Lk 19,11) a hátra nem tekintést az ekeszarv mellől. (Lk 9,62)

Jelenti az "Uram, Uram" mondogatáson túljutva az Ország törvényeinek tevését, a Mennyei Atya akaratának teljesítését. (Mt 13,19.23; 5,19; 7,21) Jelenti az Ország népének gyümölcstermését. (Mt 21,43-4) A hűség - a szeretetben bomlik ki.

Ezért az Ország népének magatartását annak a tudatnak kell irányítania, hogy a felebaráti szeretet többet ér minden égő és egyéb áldozatnál. (Mk 12,34) Hogy az irgalmasság cselekedetei biztosítják a beléphetést az Országba. (Mt 25,34) Jelenti tehát ez a szeretet a betegek meggyógyítását, (Mt 10,7-8; Lk 10,9) az Országért történő "elhagyásokat", (Lk 18,29)

az adással történő olajgyűjtést, (Mt 25,1-11) a gazdagságról való lemondást a szegények javára, (Mt 19,23; Mk 10,23-5; Lk 18,24-5) mindenünknek odaadását az Országot jelképező kincsért, drágagyöngyért. (Mt 13,44-5) Ez a szeretet jelenti továbbá a megbocsátást, a tartozás elengedését, (Mt 18,23.33) a békességnek a képviselését. (Mt 10,7.12)

Ennek érdekében a védelmet jelentő katonákról való lemondást (Jn 18,36) s az erőszaknak, az üldözöttségnek elviselését; ennek az erőszaknak csak önmagunkkal szembeni alkalmazását (Lk 16,16; Mt 5,10; 11,12) egészen a "fél lábíg, fél karig, fél szemig" menően. (Mk 9,47) Ez a szeretet jelenti végezetül a társadalmi kicsiség vállalását, mert aki kicsi evilág társadalmában, az nagy a Mennyei Országában. (Lk 7,28; Mt 11,11)

Jelenti a társadalmi alacsonyság szimbólumának, a gyermekségnek vállalását-magatartását. (Mt 18,1.3.4; Mk 10,14-5; Lk 18,16-7) Az Országba illő magatartás kihagyhatatlan tartozéka - a bizonyágtevéss erről az országbeli gondolkodásról és magatartásról. A Jézushoz csatlakozónak hirdetnie kell az országot, tanítania kell minden csonkítás nélkül annak törvényeit, mint az ország dolgaiban jártas írástudónak. (Lk 9,60; Mt 5,19; 13,52) Virrasztania is kell érte, imádkoznia, - (Mt 25,1.13; 6,10; Lk 11,2) hogy félelem nélkül birtokolhassa a neki adott országot. (Lk 12,32)

Végezetül - ha képes rá - még "eunuchhá" is teheti magát érte. (Mt 19,12) Ezen magatartások ellenében képes az ember közösségre lépni az Istennel. Ha az Isten hívására az emberben megszületik válaszként ez a magatartás, akkor lesz valósággá az időben is az Isten Ország.

Ez az időbeli Ország - bármennyire is ebben a világban él annak népe - nem ebből a világból, nem innen való. (Jn 18,10)
Ennek folytán olyan közösség ez, amelyet nem a biológiai ön- és fajfenntartási törekvés mozgat, hanem amely túlemeli az embert a bio-szférán a szeretet isteni életének dzóé-szférájába. Szellemi képességeivel, azok felfokozásával nem a bio-szféra szerzési törekvéseit akarja potenciálisan végtelenre tágítani, hanem a bio-szférában gyökerező és a noo-szférába eljutott önmagát át akarja emelni az adás dzóé-szférájába. Elsősorban tudatának dzóé-szférikus átalakítására törekszik. Ebben a célkitűzésben a "csecsemők" sikeresebbnek mutatkoznak, mint a bölcsek és nagyon okosok. (Mt 11,25; Lk 10,21)

Az értelem (nousz), a noo-szféra világát képviselő ember használhatja a maga szellemi képességeit a bio-nooszféra potenciális végtelenre tágítására is. De használhatja a magát a dzóé-szférába való átemelésre is. A Messiás ezt az utóbbit hirdette meg számunkra - Örömhírként és Útként. Az előbbi szükségképpen sorsunk. Az utóbbi szabadon vállalandó rendeltetésünk.

Foglaljuk össze eredményeinket. A "baszileia" Jézus számára - túl az evilági országon és a Sátán országán:

- az Isten szentháromságos közössége,
- az Isten közössége a Hozzá igazodó emberrel ebben az aióban,
- az Isten közössége a Hozzá igazodó emberrel eme aiónon túl.

A Hozzá igazodás - metanoiával indul, a hiten keresztül hűséggé érik a szeretet cselekedeteiben, s betetőződik a szeretetet hirdető küldötti magatartással.

Ezt a bennünk megvalósuló közösséget állítja bele a Messiás a nem felülről, hanem az innenváló bioszférikus ihletésű, a "többi mindért" gondban levő és ezekért fegyverekkel is harcolni kész létharcos világba. Beállítja azzal az ígérettel, hogyha az ember az általa elhozott szeretetre teszi reá az életét, megkapja melléktermékként a "többi mindet" is.

g) Isten közössége és nemuralkodása?

Uralkodik-e az Isten? Furcsa lehet e kérdésfeltevés számunkra, akik imádságainkban napjában többször is találkozhatunk a doxológiában azzal az állítással, hogy Isten "él és uralkodik". De az első három század nem ismerte még ezt a doxológiát, amely csak Ágoston hatására indult el hódító útjára, táplálkozva abból az ágostoni gondolatból, hogy az uralkodó Isten analógiájára Isten népének is vállalnia kell a földön az uralkodás feladatát (vö: De civitate Dei). A következőkben azt szeretném megmutatni, hogy a Messiás az "Isten Országán" nem Isten uralkodását (Gottesherrschaft), hanem Isten közösségét (Gottesgemeinschaft) értette.

Az Ószövetség Jahve királyságán (malkut Jahve) elsődlegesen mindenképpen Izrael evilági országát értette. Az evilági ország pedig nincsen meg uralkodás nélkül. Erre az uralkodásra várt akár a Jézust királlyá tenni akaró pusztai ötezer, akár mindaz, aki égi jelet kért Tőle. Jézus a jól ismert kifejezésnek (malkut Jahve) más jelentéstartalmat kölcsönzött, mint amilyen jelentéstartalommal népe ezt a kifejezést őseitől örökölte. A két jelentéstartalom közti különbség miatt nem

fogadta be a választott nép az annyira várt Messiást. Jézus radikálisan új jelentéstartalommal töltötte meg e hagyományos kifejezést: Isten Ország.

Az előzőekből láthatóan az Isten Ország Jézus tudatában nem az Isten uralkodását, hanem az Isten közösségét jelentette. Ha a Szentháromságot jelenti az Isten Ország, nagyon is nyilvánvaló, hogy Atya, Fiú és Lélek között egy sincs, aki a többen uralkodnék. Szeretetközösség a Szentháromság, s a szeretet, csak önátadást ismer, de a másikon uralkodást nem. Hasonló a helyzet, ha az Isten Ország Isten és ember egymással kötött szövetségét, szövetségi életét jelenti. Ezt a szövetségi életet a Szentháromságból való szeretet határozza meg; a szövetséget felkínáló Isten részéről is, a szövetséget elfogadó Isten népe részéről is. Jézus, mint ennek az Orzágnak a királya, nem az uralkodás attitűdjével született meg a betlehemi istállóban, s felnővén sem uralkodott rajtunk, hanem nekünk szolgáló és bennünket ingyen, fizetés nélkül tanítóként, nekünk életet adó pásztorként, s értünk mindenét, az életét is odahelyezni kész jóbarátként jelent meg előttünk, aki még a transzcendenciában is asztalánál szolgálni akar majd nekünk (37e num). Ország tagjaitól az általa bemutatott viselkedési eszmény elfogadását kívánta meg; az Ország népének utánoznia kell az Ország Urát, mert "nem nagyobb a szolga uránál". (Jn 13,16)

A Messiás "úrnak" is, "királynak" is mondta magát, de elhatárolta magát az úrszerű és királyszerű viselkedéstől; s tanítványai számára is ezt tette kötelező normává. Az úr, a király korrelát fogalma a szolga. A Messiás gondolatvilágában ez másképpen van: az, aki úr, az mossa a többiek lábát. (Jn 13,13-16) Bár az Ország Urának tudja és mondja magát, tételesen vallja, hogy nem azért jött, hogy őt szolgáljuk, hanem azért, hogy Ő szolgáljon nekünk. (Mt 20,28; Mk 10,45) Bár az Ország királyának tudja és vallja magát, nincsenek szolgálói-katonái, akik harcolnának Érte. (Jn 18,36) S ha Péter mégis megpróbálja Őt így szolgálni, hüvelyébe dugatja annak kardját. (Mt 26,52-3)

A Messiás olyan úr, olyan király, olyan hatalommal rendelkező, aki nem ur(al)-kodik, nem király-kodik, nem hatalmaskodik. Az Ő és népe magatartásának igéje a diakonein és a dúleuein, tehát a dúlosz, diakonosz (szolga) szavak igei alakjai. Míg a diakonein és douleuein szavakat 14 ízben találjuk Jézus ajkán és azok rendre Országba illő magatartásokat dicsérnek, addig az úr, a király, a hatalom (küriosz, baszileüs, exúszia) szavak igei szórványos előfordulásúak és nem az Ország Urának és népének magatartását jelzik. A baszileuein (=királykodik) igét csupán az evilági országra vonatkozóan használja, a mínákról szóló példabeszéd. (Lk 19,14.27)

A #kurieueinř (kürieuein), #katakurieueinř (katakürieuein), #exousiazeinř (exúsziazein), #katexousiazeinř (katexúsziazein) igék egy, ill. két ízben összesen hat ízben találhatók Jézus ajkán, s kizárólag elutasított, az Országtól idegen magatartásokat jelölnek: "...a népek fejedelmek uralkodnak rajtuk, és a nagyok hatalmaskodnak rajtuk. De ti köztetek nem ez a rend..., ill. A népeken uralkodnak királyaik, és akik hatalmaskodnak rajtuk, azok jótevőknek hívatják magukat. Ti azonban ne így cselekedjete...", (Mt 20,25; Mk 10,42; Lk 22,25) majd következik az uralkodás ellentétének, a szolgálatnak a szerepe.

Mindezek után meghatározhatjuk a Messiástól teljesen egyértelműen elutasított uralkodásnak a fogalmát. Ellentéte a szolgálatnak, amely a felebarátokért akar lenni és élni, adni akarja nekik azt, amire szükségük van, és még ha rajta veszt, sem hajlandó erőszakot alkalmazni ellenük, kényszeríteni őket arra, amit nem akarnak. Aki viszont uralkodik,

az a maga eszközévé teszi felebarátjait, kifosztja őket, és erőszakot, kényszert alkalmaz velük szemben, ha önnön érdekei úgy kívánják. Az uralkodásnak ez a meghatározása teljesen szabatos, ha az uralkodás fogalmát nem keverjük össze a vezetés fogalmával, amely viszont teljes harmóniában van az uralkodásmentes szolgálattal (vö: 68d num: Vezetés és lábmosás). Aki "vezet", az a vezetettek bizalma alapján teszi azt, amit a vezetettek elfogadnak, mint javukat szolgálót.

Mindezek alapján egyértelmű, hogy a Jézustól hirdetett Isten Országá kizárja az uralkodást, nemcsak ember uralkodását emberen, hanem Isten uralkodását is akár Istenen, akár emberen. Jézus forradalmi jelentésváltozást adott a "malkut Jahve"-nak, s ez a forradalmi jelentésváltozás talán legjobban az uralkodás elutasításában ragadható meg. Az Isten Országá sohasem lehet az Isten uralma, ill. Isten kegyelméből emberek uralma. Az Isten Országá, akár ember részéről, akár Isten részéről csak szolgálat lehet. Az Istenről uralkodást állítani egyet jelent a Golgota szuverén tudomásul nem vételével, az Isten bolondságának és gyengeségének (1Kor 1,25) egyértelmű megtagadásával. A "malkut Jahve" fogalmának forradalmi átalakítása olyan erős volt, hogy már a Jézust követő nemzedék sem tudott mit csinálni a jézusi "Isten Országá" kifejezéssel. Jól tükröződik ez már az Újszövetség könyveiben. Míg az evangéliumokban az "Isten Országá" 106 és az "ekklészié" 3 ízben fordul elő, addig az Újszövetség többi 23 könyvében az Isten Országá 35 és az "ekklészié" pedig 111 ízben fordul elő. Az evangéliumok 35-ször sűrűbben használják tehát az Isten Országá kifejezést, mint az "ekklészié"-t, a többi könyvek pedig már háromszor sűrűbben használják az "ekklészié"-t mint az Isten Országá kifejezést. Funk kigyűjtése alapján az ignáci levelekben két ízben kerül elő az Isten Országá és 30 ízben az "ekklészié"; itt tehát már tizenötszörös az eltolódás az "ekklészié" javára (Patres Apostolici 670-671). A Jézus által hozott "Isten Országá" kifejezés ily gyors elhalását minden bizonnyal az magyarázza, hogy az első század nemegyszer üldözött gyülekezetei csak egyháznak, kahal-nak, Jahve és Jézus kultuszára összejött gyülekezetnek tudták megélni magukat, de Orzágnak jóval kevésbé. S ezért érezték kevésbé alkalmasnak az "ország" szót a maguk valóságának a megjelölésére, mert nem tudtak megszabadulni az "országtól" (királyságtól) elválaszthatatlannak gondolt uralkodás-jegytől. Talán az is mond valamit a fentiek alátámasztásául, hogy a Jelenések könyvében, amely messzemenően "uralkodás"-vonásokkal mutatta be a fegyverekkel rendet teremtő második eljövételt, öt ízben is előkerül a "baszileia", ami azt jelenti, hogy a könyv terjedelmét figyelembe véve jó kétszer sűrűbben használja, mint a többi 22 könyv. Látható: a keresztyény tudat nehezen vagy sehogy se emészti meg a jézusi forradalmi jelentésváltoztatást.

Így adódott aztán, hogy a későbbi századokban az Isten Országá egyre inkább azonos lett a "mennyországgal", és a Jézustól alapított immanens valóság jelölésére csak az egyházat éreztük alkalmas kifejezésnek, az Isten Országát már nem. Aligha kétséges, hogy ez a folyamat is közrejátszott abban, hogy az uralkodást az egyház életével összeférhetőnek gondoltuk. Nagyon is ideje összekapcsolni eredetünkhöz. Ahhoz az eredethez, amelyben az Isten Országának a tartalma nem az Isten uralkodása, hanem részint ennek az ellentéte, részint pedig - s ez a közvetlenebb jelentéstartalom - az Isten közössége. A "baszileia" jézusi fogalma ezt hangsúlyozza: az emberek az Istennel. A "baszileia" = Isten + Istennek tetsző emberek. A "baszileia" = az Isten övével - az Im-anu-él (Isten velünk) gondolat megvalósulásaként.

Jézus legátfogóbb és leghasználtabb szociológiai kategóriája a "baszileia". Jelenti a legszélesebb értelemben vett emberi többes számot az emberi lét (Evilági Ország) továbbá az üdvözülők-üdvözültek (Isten Országá)

és az elkárhozók-elkárhozottak (Sátán Ország) osztályai alapján.

A SÁTÁN ORSZÁGA 120. AZ ORSZÁG SZÓKINCSE

a) A Sátán szinonimái

A négy evangéliumban tizenkétszer találkozunk a "Sátán" (#satanaVř = szatanasz) szóval; kilencszer az Úr ajkán hangzik el; összesen hét témakörben.

Az elsőt a Belzebub-vád adja: Jézus Belzebubbal, az ördögök (#daimonionř = daimonion) fejedelmének (#arcwnř = archón) segítségével űzi ki az ördögöket. A válaszban - "Ha a Sátán űzi ki a Sátánt" - Jézus tehát "Sátán" névvel illeti mind az ördögöt, mind Belzebubot, az ördögök fejedelmét. (Mt 12,25; Mk 3,23; Lk 11,28) Márk megmagyarázza, miért válaszolt így Jézus: azért, mert azzal vádolták, hogy "tisztátalan lélek" (#pneuma akaJartonř) van benne. (Mk 3,30) Lukácsnál maga Jézus is ezzel a kifejezéssel viszi tovább a történetet, (Lk 11,24-6) melynek során a tisztátalan pneuma megkapja a "gonosz" (#ponhroVř) jelzőt is. Már a Belzebub-vádról beszámoló szinoptikus szakaszok is tanúsítják, hogy Jézus ajkán a "daimonion", "pneuma akatharton", ill. "ponérosz", "Beedzeboul", az ördögök "archón"-ja és a "szatanasz" azonos jelentéstartalmú (mert egymással cserélve használt) kifejezések. Ugyanezt tapasztaljuk majd a későbbiek során is.

Második előfordulásként álljon Jézus pusztai kísértése. Míg Márk csak "Sátánról", Lukács csak ördögről (#diaboloVř = diabolosz) beszél, addig Máté mindkettőt használja, sőt a "kísértő" (#peirazwnř = peiradzón) megnevezést is, amely egyébként ily főnevesített formában Jézus ajkán nem szerepel. A pusztában Jézus csak Máténál szólítja néven kísértőjét, és "Sátánnak" nevezi. (Mt 4,10) A szinoptikusok tehát a "diabolosz" és "peiradzón" kifejezéseket is a "szatanasz" szóval azonos értelemben használják.

A harmadik előfordulásra Péter Fülöp-Cezárea-i közbelépése ad alkalmat. Jézus Sátánnak nevezi őt mindkét előfordulási helyen. (Mt 16,23; Mk 8,33)
Pétért mondja itt Jézus - Sátánnak.

A negyedik előfordulást a magvetőről szóló példabeszéd adja. Márknál a "Sátán" az, aki jön tüstént a magvetés után és kiveszi az emberekbe vetett magot; Máténál ugyanezt a Gonosz teszi; Lukácsnál a "diabolosz". (Mk 4,15; Mt 13,19; Lk 8,12) Ezúttal a "szatanasz", "ponérosz", "diabolosz" szavak - szinonimák Jézus ajkán.

Az ötödiket a tanítványok örvendezése szolgáztatja: az ördögök engedelmeskednek nekik. Válaszában Jézus megemlíti, hogy látta a Sátánt villámként lebukni az égből, és tanítványainak is hatalmat adott a "kígyók" (#ojiVř = ophisz), "skorpiók" (#skorpioVř = szkorpiosz), valamint az "ellenség" (#ecJroVř) minden hatalma fölött, de azért ne annak örüljenek, hogy a "pneumák" engedelmeskednek nekik. (Lk 10,17-20) Ez a mondat tehát a "Sátán" három újabb szinonimáját mutatja.

A hatodik témakört Júdás alakja adja. Lukács és János elmondja, hogy Júdás eszközévé lett a Sátánnak. (Lk 22,3; Jn 13,27) De János a maga részletesebb rajzában nemcsak Sátánt, hanem "diabolosz"-t is emleget. (Jn 6,71; 13,2)

A hetedik téma a Tizenkettő megbotránkozásának bejelentéséből adódik: a Sátán meg akarja szerezni magának a tanítványokat. (Lk 22,31)

Mind e kifejezésekkel Jézus tartalmi megkülönböztetés nélkül ugyanazt az egy sátáni valóságot akarja ábrázolni. Jól láthatóvá teszi ezt az a körülmény, hogy megismétlődően azonos sátáni magatartások hordozói - különböző megnevezéseket kapnak. Akik idő előtt akarják leleplezni Őt Messiásként a tömegek előtt, hol a "daimonion", hol a "pneuma akatharton" nevet kapják, sőt egy ízben e kettőnek kapcsolását is: "pneuma daimoniú akathartú". (Lk 4,33)
Jól mutatja ezt az alábbi összeállítás:

Máté	Márk	Lukács
A kafarnaumi - zsinaagógában	pn. akath.	pn. daimoniú akathartú, daimonion
Péter háza előtt	daimonion	daimonion daimonion
Gerazénusok földjén	daimonion	pn. akath., daimonion,
daimonidzomenon	pn. akatharton	(Mt 8,16.28.33; Mk 1,23.32; 5,13.16; Lk 4,33.35.41; 8,29)

Mind e helyeken Jézus a Sátánról és szinonimáiról úgy szól, mint a maga ellenfeléről-ellenlábasáról. Ugyanezt a szerepkört töltik be tanításai során a többi szinonimák: a "Mammon" (#mamwnaVř = mamónész), (Mt 6,24; Lk 15,9.11.13) az "Idegen", (Jn 10,5)
a "Farkas", (Mt 7,15; 10,16-22; Lk 10,3; Jn 10,12) az "Előtte-Helyette jövők", (Jn 10,8) sőt a "Béres" (Jn 10,12-3) is. Amikor Péter Sátánnak minősül, nem az Isten, hanem az emberek gondolatait gondolja (Mt 16,23; Mk 8,33) A fenti szinonimák sorát gazdagítja az Istennel szembeállást jelentő "anthrópoi" (40a num). Végezetül az utolsó ítéleten a Sátán véglegesült népévé levők hordozzák a "kos" és az "átkozottak" megjelölést is. (Mt 25,33.41.46)

b) Aión és kozmosz

A fentiekben egybegyűjtöttük azokat a szavakat, amelyeket Jézus szinonim értelemben használ a Sátánnal. A Sátán Országának, azaz a véglegesült sátáni közösségnek - aiónon-túli neveit - láttuk már (36d num). Az eme aiónbeli Sátán Országának leggyakrabban a "Világ", "Evilág" megjelölést adja Jézus. Két szava is van erre: az "aión" az egyik, a "koszmosz" a másik. Az előbbi ritkábban, az utóbbi igen sűrűn fordul elő Jézus ajkán.

Az "aión" alapjelentése egyesíti magában az idő és tér fogalmát (időnként helyettesíti a "kairosz" = idő. (Mk 10,30; Lk 18,30)

A "koszmosz" alapjelentése térfogalom jellegű. Mindkét kifejezés

három különböző jelentéstartalmat hordoz Jézus ajkán: a) az anyagba ágyazott létezők összességét, b) az Istennel szembeszegülő magatartást, c) bizonyos megszerezhető értékeket.

Lételméleti (a) és értékelméleti (bc) jelentésben találjuk tehát ajkán e szavakat; mégpedig részint etikai (b), részint praktikai (c) jelentésben (9b,71c num).

Súlylyal a NEGYEDIK EVANGÉLIUM (a 91 előfordulásból 66) adja Jézus ajkára e fogalmakat, de nem kizárólag. Elirányít az alábbi táblázat:

	AIÓN		KOSZMOSZ		Összesen:
	Szinopt.	János	Szinopt.	János	
a) jelentés	6	-	10	33	= 49
b) jelentés	5	-	1	32	= 38
c) jelentés	-	-	3	1	= 4
Összesen:	11	-	14	66	= 91

Aprólékos gonddal kell tisztáznunk e két szóhoz kapcsolódó jézusi tudatot, mert a kereszténység a maga történeti útján egyfelől hajlott arra, hogy eszménynek élje meg a differenciálatlanul értett világtól való elfordulást ("siralom völgye"). Másfelől pedig mainapság hajlamos a "Krisztus-esemény" (a "Miért jött?") lényegét éppen a differenciálatlanul értett világ felé odafordulásban látni. Úgyannyira, hogy bár a Golgotán kiszenvedett Messiás (és nyomában annyian mások) a "világtól" fogadta el ezt a sorsot, addig ma a keresztények éppen ellenkezőleg, "világgá" akarnak lenni. A jézusi sorsazonosságról megfelelően, a keresztet Krisztusra profilírozzák és monopolizálják. - Ezt a "világgá levést" (szekularizáció - a görög "koszmosz"-nak megfelelő latin "saeculum" = világ szónak az alapján - elvilágiasodás) élük meg jézusi és keresztény teljesítményként. A keresztény tudat ellentmondásossága e tekintetben kétségtelen. A Messiás tudata azonban e tekintetben sem hordozhat ellentmondást.

Előző könyveinkben megrajzoltuk a "Krisztus-esemény" tartalmát. Ily módon: Eljött az adás világából közénk (I. Könyv), hogy megajándékozzon bennünket az Élettel, az adás világából való életével (II. Könyv). Tanította, hogy a minden embert megajándékozni akaró adás által kerülhetünk bele ebbe az isteni életbe, a dzóé-szférába (III. Könyv). Életével példát is mutatott erre, s mivel ez a tanítás és a mellékelt élet-ábra kortársainak nem tetszett, két és fél esztendő múltán kitessekelték Őt a maguk világából, amelynek mások az eszményei, mint a Messiásnak (IV. Könyv).

Nézzük meg egyenként a három jelentés-csoportot, hogy tiszta képet kapjunk, mit is értett a Messiás a "világ" megjelölésén.

c) A "világ" első jelentése

1. A "világ" - elsődlegesen az univerzum

Van ez az aión, és van az elkövetkező aión; (Mt 12,32; Mk 10,30; Lk 18,30; 20,34-5) s a kettőt elválasztja egymástól az aiónvég. (Mt 13,39.40.49; 28,20) Nemcsak vége, kezdete is van a világnak: a Messiásnak

ugyanis dicsőségben volt része az Atyánál, mielőtt még a világ lett volna; s az Atya szerette Jézust még a világ teremtése előtt. (Jn 17,5.23) Kezdeté is van, mert aionvégtől a Messiás a világ kezdetétől fogva készítette országot adja azoknak, akik gyakorolták az adástörvényt. (Mt 25,34) Mind e helyeken "világ"-on Jézus az univerzumot, az Isten által a nemlétből létbehívott valóságot érti.

2. A "világ" - elsődlegesen a Föld bolygó

A világ fényforrása a Nap (Jn 11,9) - nyilván elsősorban Földünket kell értenünk ezen a "világ"-on. Kortársainak számot kell adniok minden igaznak véréből, amelyet kiontottak a világ megteremtésétől fogva (Lk 11,50) - nyilvánvalóan itt is a Földet jelenti szavunk. Az anya örül, mert ember született a világra (Jn 16,21) - ugyanúgy.

A Messiást az Atya a világba küldte, (Jn 9,5; 10,36) s így a Messiás el is jött a világba, és el is hagyja a világot: (Jn 16,28) Nincs már a világban, amikor az Atyához megy; mielőtt az Atyához megy, még beszél a világban; nem kéri Atyját, hogy övét kivegye a világból (Jn 17,11. 13.15) - imádkozza főpapként. A világba jött, hogy bizonyosságot tegyen az igazságról. (Jn 18,37) Mind e helyeken nyilvánvalóan a Földet érti a világon.

3. A "világ" - elsődlegesen az Isten Országa megvalósulásának színhelye

A konkollyal beszórt búzavetés - a világ. (Mt 13,38) Mária kenetöntéséről az egész világon tudni fognak, (Mt 26,13; Mk 14,9) s övéinek az egész világon kell hirdetniök a rájuk bízottakat. (Mk 16,15) A Messiás azért jött a világba, hogy világossága legyen a világnak; (Jn 3,19; 8,12; 9,5; 11,9; 12,46) jött, hogy elmondja a világban, amit az Atyától hallott. (Jn 8,28) Ebből a világból nem akarja kivenni övét. (Jn 17,15)

Mind e helyek bizonyossága szerint a Messiás Isten Országa fölépülésének földrajzi színterét is értette a világon. Ez a jelentéscsoport már némileg áthajlik a következőkbe.

4. A "világ" - elsődlegesen az emberek

Övéi - a világ világossága; világítaniuk kell tehát jócselekedeteikkel embertársaik számára, hogy azok dicsérhessék a Mennyei Atyát. (Mt 5,14) Ezzel szemben jaj a botrányok miatt a világnak; s ezért inkább legyen csak fél lábunk, fél kezünk, fél szemünk, de meg ne botránkoztassuk embertársainkat az örömhír tárgyában. (Mt 18,7)

Isten úgy szerette a világot, hogy Fiát adta azért, hogy a Benne hívők elnyerhessék az örök-életet; s nem azért kaptuk meg a Fiút, hogy a Fiú elítélje a világot (Jn 3,16-7; 12,47) - tehát az Isten meg akarja menteni az "embereket". Az a kenyér, amelyet Ő nyújt, az életet adja a világnak, azaz a kenyeret megevő emberek számára. (Jn 6,33.51) Ha elmegy az Atyához, nem látja Őt többé a világ (Jn 14,19) - értsd: az emberek. A Golgotán keresztül megy el, hogy megtudja a világ (az emberek), hogy szereti az Atyát. (Jn 14,31)

A világból (az emberek összességéből) kapott Atyjától embereket, kapta övét. (Jn 17,6) Ahogy Őt küldte az Atya a világba (az emberek közé), úgy küldi Ő is övét a világba; értsd: az emberekhez, az emberek közé. (Jn 17,14) Azért kéri övéi teljes egységét

(önmaguk között és a Szentháromsággal), hogy a világ (azaz az emberek) elhiggye, hogy az Atya küldte Őt. (Jn 17,21.23) Végezetül a Nagytanács előtt mondott szavai: "Én nyíltan szólottam a világnak"; tehát ismét az embereknek. (Jn 18,20) Szavunk eme első jelentéscsoportjában a negyedik jelentésváltozat

tehát egyértelműen az "emberek"; mégpedig minden etikai színezettség nélkül (40a num) A fentiekben bemutatott négy jelentéstartalmat nemcsak a "világ" szó hordozza Jézus ajkán:

a) Az "univerzum" jelentésű világnak Jézus nyelvében szinonimája az "ég és föld", amely elmúlik. (Mt 5,18; Lk 16,17; Mt 24,35; Mk 13,31; Lk 21,33)

b) A "Föld" jelentéstartalmú világnak szinonimája a "gé" (föld). Ahogyan övéi a világ világossága, ugyanúgy együttal a "föld" sóját is alkotják. (Mt 5,13) Az utolsó napokban ez a "föld" lesz a szorongatások színhelye, (Lk 21,23.25.35) s ez az a "föld", amelyen kétséges, hogy az újra eljövő Messiás talál-e még hitet. (Lk 18,8)

c) A világnak, mint az Isten Országa megvalósulása "színhelyének" ugyancsak a "gé" a szinonimája. Ezen a földön kell megvalósulnia az Atya akaratának. (Mt 6,10) Ez a föld az, ahol Jézus megdicsőíti az Atyát, (Jn 17,4) ahol megbocsátja a bűnöket, (Mt 9,6; Mk 2,10; Lk 5,24) ahová Jézus nem békét jött hozni, (Mt 10,34; Lk 12,49.51) ahol kiontják az igazak véré, (Mt 23,35) ahol nem szabad kincseket gyűjtenünk, (Mt 6,19) ahol nem hívhatunk senki embert sem Atyánknak. (Mt 23,9)

d) Az elsődlegesen "emberek" jelentésű világ pedig szinonim - ahogyan utaltunk már rá - az etikai színezet nélküli "anthrópoi" kifejezéssel (40a num). Nyilvánvaló, hogy ezen a jelentéscsoporton belül a "világnak" nincsen semmiféle etikai minősítése. Az első három csoportban a jelentések csillagászati-földrajzi jellege miatt ez eleve nyilvánvaló. A negyedikben volna már reá lehetőség, ha nem az összes embereket jelentené a világ. Így azonban ismét túl és innen vagyunk minden etikai minősítésen. Hogy az emberek alkalmasak arra, hogy szóba álljanak a Messiással (d), hogy ezen a Föld-színteren lehet szóba állniok Vele (c), hogy e kettős alkalmasság miatt történhetett meg a megtestesülés (b), s hogy a világ kezdete előtti Istennek a műve ez a világ (a) - mindez benne van szavunk eme első jelentéstartalmában. A világ alkalmas arra, hogy elinduljon benne (színhelyet és embereket egyaránt értve rajta) az Isten Országának műve.

A világ is alkalmas arra, hogy azzá legyen, amire teremtett. Az infrahumán világ alkalmas arra, hogy annak színterén az ember betöltse rendeltetését; az "ember" világa pedig alkalmas arra, hogy - rendeltetését betöltendő - igent mondjon a szeretetre, azaz igent mondjon a Szeretetnek, a Messiásnak.

A jelentéscsoporton belül a világ mint színtér nem hordoz megvalósítandó értéket; ugyanígy az "emberek" jelentésű világ sem. Pusztán arról van szó, hogy Isten ezen a színteren hívja meg az embert a Szeretetbe. E jelentéscsoport mit sem szól arról, hogy az embernek mit kell tennie ezzel a színtér-világgal, hanem csak arról, hogy Isten szereti az ezen a színteren élő embert. A "Krisztus-esemény" a jelentéscsoporton belül csak annyiban tükröződik, hogy Isten hívja az embert a szeretetre, és sem a színteret, sem az embert nem állítja sem értéknek, sem értéktelenségnek. Azaz nem mondja meg, hogy az embernek "világgá" kell lennie; és azt sem, hogy az embernek nem szabad "világgá" lennie. Lételeméleti jelentéssel állunk tehát szemben. A "színtér" és az "emberek" olyan valóságok,

amelyeket a Messiás a "világ" szóval jelöl.

d) A "világ" második jelentése

1. A világ alapvetően ellenkezésben van az Isten Országával

Nem a világosságból való a világ, (Lk 16,9) hanem a bűn a jellemzője. (Jn 8,23; 16,8) Éppen ezért Jézusban - aki maga a Világosság, és akivel a világ (azaz a bűn) fejedelmének nincsen semmi közös tartalma - ennek a világnak nincsen semmije sem. (Jn 14,30) A Messiás nem is ebből a világból való, (Jn 17,14.16) hiszen ez a világ azonos azzal a Gonosszal, amelytől meg akarja őrizni tanítványait. (Jn 17,15) E Gonosszal egyenlővé tett világnak tettei is gonoszak. (Jn 7,7) Más miatt fő a feje, nem az Örömhírért van gondban. Olyan gondjai vannak, amelyek, mint a tövis, elfojtják a messiási magvetést. Az embert (az életét mire-felhasználásban) megtévesztő gazdagság és egyéb ehhez hasonló vágyak - ezek képezik a jézusi örömhírt elfojtó gondot. A gondot, amely a világ gondja. (Mt 13,22; Mk 4,18-9)

Ennek a világnak a fiai - ettől a gondtól hajtva - igen ügyesek ebben a Jézusétól eltérő törekvésükben, s így a sikkasztástól sem riadnak vissza. (Lk 16,9) "Pogányok" (=nem az Isten népe) ennek a világnak a fiai; mégpedig éppen azért "pogányok", mert az anyagi javakat keresik. (Lk 12,30)

Egyéb konkrétumot is kapunk erről a Gonosszal egyenlővé tett világról, melynek gonoszak a tettei. A világból való országnak és fejedelmeinek katonái is vannak, akik harcolnak fejedelmükért, és teszik ennek folytán mindazt, amivel elérhetik, hogy fejedelmük ne kerüljön az ellenség kezére (Jn 18,36) - mondja mindezeket Jézus a katonákkal rendelkező és az összekötözött beszélőt hamarosan kivégeztető Pilátusnak.

Válságshituációban is elhatárolja tehát magát a Messiás a katonákkal-fegyverekkel rendelkező, emberpusztításra készséges világtól.

Végezetül: ez a gazdagságért gondban levő és katonákkal rendelkező világ nem is képes reá, hogy adja az embereknek a Jézus által adott békét. Erre a világ képtelen. (Jn 14,27)

2. Ez a világ incapax az Istenre

Ez a világ nem ismerte meg az Atyát. (Jn 17,25) A Szentlelket sem képes - sem látni, sem megismerni, sem megkapni. (Jn 14,17) Ez a világ nem látja Jézust, (Jn 14,19) és nem is hisz Benne. (Jn 16,8.9)

Alapjában és eleve elutasítja a "Krisztus-eseményt": nem hiszi el, hogy Jézus az Atya küldötte; (Jn 6,8-11; Lk 7,15) nem hiszi, hogy Ő a Messiás. (Jn 8,21-4; 16,8.11) Mindezek következtében nem is tartja meg Jézus ígétjét. (Jn 14,22-3) Mindent egybefoglalva ez a világ nem szereti Jézust; ellenkezőleg gyűlöli Őt. (Jn 14,22-3; 7,7; 15,18) Úgyannyira, hogy ennek a világnak a fejedelme juttatja el Őt a Golgotára, (Jn 14,31) és ez a világ örül is Jézus elveszésén. (Jn 16,20)

3. Ez a világ áthidalhatatlan ellentétben van Jézus tanítványaival

Jézus tanítványai nem ebből a világból valók, (Jn 15,19; 17,14.16) ki is szedte ezért őket a Messiás ebből a világból. (Jn 15,19) A világ ugyanis csak a belőle valókat szereti, (Jn 15,19) éppen ezért Jézus tanítványait gyűlöli; (Jn 15,18.19; 17,14) szorongatja és üldözi őket. (Mk 10,30)

4. Isten megtagadja ezt a világot

A világ fenti magatartását nem szereti az Atya. (Jn 14,23) Az Atya és a Fiú Lelke háromszorosan is vádolja ezt a világot. (Jn 16,8-11) Búcsúimájában a Messiás nem is könyörög ezért a világért, (Jn 17,9) nem is nyilvánítja ki magát neki. (Jn 14,21-2) Ezzel a világgal nem megy el Jézus az Atyához, hogy ott lakóhelyet szerezzen neki. (Jn 14,23) Ellenkezőleg: ennek a világnak legyőzéséért jött el közénk. (Jn 16,33) S annak ellenére, hogy a Messiás nem elítélés céljából testesült meg, ennek a világnak mégis (sokszorosan dokumentáltan) - az elítélője lesz. (Jn 9,39; 12,31; 16,8.11) Elítéli ennek a világnak fejedelmét, és kívülre is hajítja őt. (Jn 16,11; 12,31) Mindezt egybefoglalva: a világ belehal a maga bűneibe. (Jn 8,23)

A második jelentéscsoport tartalma tehát ez:

1. a világnak semmi köze a Krisztus-eseményhez;
2. a világnak semmi köze Istenhez, a Messiáshoz;
3. a világnak semmi köze tanítványaihoz;
4. Istennek csak annyi köze van a világhoz, hogy legyőzi és elítéli azt.

Mivel tehát a világ alapvetően ellenkezésben van az Isten Országával, mivel ez a világ incapax az Istenre, mivel áthidalhatatlan ellentétben van Jézus tanítványaival, s végezetül, mivel Isten megtagadja ezt a világot, ezért Jézusnak nincs mit csinálnia azokkal, akik ebből a világból valók, (Jn 8,23; 15,19; 17,14.16) akik ennek a világnak a fiai. (Lk 16,9) Olyan közösséget hoz tehát létre, amely nem ebből a világból való: a nem ebből a világból való Isten Országát állítja bele a szintér-jelentésű világba és a második jelentéscsoportú "világ" fiai közé. (Jn 18,36)

A világnak ez a második jelentésfogalma egybeesik a negatív jelentéstartalmú "anthrópoi" kifejezéssel (40a num). Míg tehát az első jelentéscsoport arról szól, hogy a világszínteren levő embereket szereti az Isten, a második jelentéscsoport arról beszél, hogy a világszínteren élő emberek nem szeretik az Istent. Erre a második jelentéscsoportra a Krisztus-esemény lényegét szekularizációval magyarázás még kevésbé hivatkozhatik, mint az elsőre. Nem hivatkozhatik, mert a világ itt sem kap értékeszmény-jelentést. Ellenkezőleg az ezt a "világot" jelentő emberek állásfoglalása Isten- és Messiás-ellenesnek bizonyul. Magatartása éppen a kontráriuma - a messiási magatartásnak.

e) A "világ" harmadik jelentése

Láttuk, hogy a világ fiai sikkasztanak, s hogy gondjukat az embert megtévesztő gazdagság és az ígét ugyancsak elfojtó egyéb törekvések-vágyak határozzák meg. A világ (2. jelentésben véve) gondolja, elsődleges törekvése bizonyos javakra irányul, s ezeknek a javaknak a lelőhelye is - a "föld", a "világ". Anyagi és egyéb természetű vágyai és gondolatai vannak a világnak, azaz a Jézussal szembenálló embereknek (2. jelentés), s e vágyak a világra mint anyagi javakra irányulnak (3. jelentés).

A "világ" - a szekularizáció fogalmában - valami megismerendő, meghódítandó, megszerzendő valóságot jelent, s a feladat elvégzése pozitív erkölcsi minősítést vindikál magának a teremtés folytatására, a "Hódítsátok meg a földet..." (Ter 1,28) parancsra hivatkozva. Nyilvánvaló,

hogy ez esetben a világ már nem univerzumot, planétát, magatartás-színteret, embereket és nem is gonoszokat jelöl, hanem valami megszerezhető és megszerzendő valóságot, tehát értéket. Ezzel az értelmű világgal is találkozunk Jézus ajkán.

Tanítása szerint a világ fiai (gonoszok) keresik (=egész életükkel reáfeledkezve akarják - 47b num) az anyagi javakat jelentő világot. (Lk 12,30) Ez a harmadik jelentésű világ szerepel egy logionban, amelyet mindhárom szinoptikus Jézus ajkára ad, s amely szállóigéje lett a kereszténységnek: "Mit használ az embernek, ha az egész világot is megszerzi és/de lelkének kárát vallja!". (Mt 16,25; Mk 8,36; Lk 9,25) A "mit használ" annyit jelent, hogy "nem használ". Egyértelművé teszi ezt ennek a stílusfordulatnak (az Újszövetségben is) kizárólagosan negatív-tagadó értelme: "Mit használok nektek...?"; ill. "Mi közünk egymáshoz...?"; ill. "Mit adhat ugyanis az ember cserébe a lelkéért?". (1Kor14,6; Mk 1,24; Jn 2,4; Mk 8,37; Mt 16,26) - Továbbá: a "kárt vallok" (#zhmiousJaiř = dzémisztjai) csak eme helyeken előforduló igéjét Lukács magyarázza a jól ismert elkárhozás-tartalmú "apollüein" igével (20b num): "de önmagát elveszíti vagy megkárosítja". (Lk 9,25) - Továbbá: Márknál "és", Máténál és Lukácsnál "de" kapcsolja össze a megszerzés, ill. az elvesztés (kártvallás) mondatát. Van-e mód arra gondolni a "de" alapján, hogy Jézus ezt akarta volna mondani: "Csak akkor nem használ az egész világ megszerzése, ha valaki úgy szerzi meg az egész világot, hogy kárt okoz lelkének, elveszíti a lelkét a megszerzés által"? Jézus itt nem gondolhatott erre, mert önmagunk megtagadásának, a kereszt felvételének, az életünket megmenteni nem akarásnak az előzményével vezeti be a szóbanforgó mondatot mindhárom evangélistánál. (Mk 8,34-5; Mt 16,24-5; Lk 9,23-4) A világot megszerezni akaró ember - kárt vall, elveszíti lelkét; pedig nincs az embernek olyasmije, ami csereértéke, tehát egyenértékűje lehet a lelkének.

A "világ" a fenti helyeken tehát mint megszerezhető valóság szerepel. A fenti helyek tartalma összhangban áll azzal a messiási tanítással, hogy ne legyünk gondban étel-ital-ruha miatt, hogy ne veszendő ételért, hanem örök életre megmaradó ételért fáradozzunk; összhangban áll azzal, hogy nem szolgálhatunk ennek az anyagi értéknek (amelyet a "Mammon" névvel sátánivá minősít), ha Istennek akarunk szolgálni (52-3 num). Olyannyira kárát vallja az ember ennek a világ megszerzésére irányuló keresésnek, hogy Jézusnak is, övéinek is gyűlölniök kell magukat ebben a világban ahhoz, hogy megőrizhessék magukat az örök életre. Még az életünket sem szabad sajnálnunk, azt is oda kell tudnunk adni azért, hogy megőrizhessük magunkat az örökéletre (pszüché és dzóé). (Jn 12,25) Különösnek tetszhetik, de (sajnos, nem sajnós) nincs mód tennünk róla: Jézus szemlélete szerint - az egész világ elvesztése az, ami hasznos; az egész világ elvesztése az, ami miatt nem vall kárt a lelkünk (49d num).

A Messiás egész tanítása egyértelművé teszi, hogy szemléletének semmi köze sincs semmiféle manicheizmushoz. Az adást hirdető Jézus - szükségképpen kapást is hirdet. S a kapás birtoklást eredményez. S a birtoklást (anyagi javak birtoklását) Jézus ígéri is övéinek (58 num). Kifejezhetné tehát Jézus látását egy ily mondat is: "Úgy szereztek, hogy kárát ne valljátok!", de nem fogalmazott így, mert úgy látta, hogy az embert nem kell biztatni a - szerzésre. Úgy látta ugyanis, hogy az ember szellemivé fejlődött, de biológiai gyökerű létébe a Teremtő Isten úgyis igen nagy erővel írta bele ezt a szerezni akarást. Az embert a maga életébe meghívó Isten inkább arra biztat minket, hogy életünket - s ennek a dübörgő erőit az Isten által akart helyére rakván - az adás szolgálatába állítsuk.

E pár helyen találjuk csupán Jézus e harmadik világfogalmát, melynek tartalma teljes összhangban van az Úttal. Ez az Út aktív értelemben az adáson-szelídségen-szolgálaton és passzív értelemben a szegénységen-üldözöttségen-kicsiségen keresztül vezet az Atyához...és nem a szerzésen keresztül.

A "szekularizáció" a múltban teljesen egyértelműen jelentette azt a folyamatot, amelyben az állam, a filozófia s a tudományok egyáltán kivonták magukat az egyház ellenőrzése alól. Az egyház nyilvánvalóan harcban állt ezzel a szekularizációval szemben. Utólag beláthatjuk, hogy az egyház fenti ellenőrző tevékenysége szemben állt azzal a teremtői szándékkal, amely elutasít mindenfajta hatalmi gyámkodást az embernek adott szabadság felett. Utólag azt is beláthatjuk, hogy milyen jó, hogy ez az Isten által nekünk adott szabadság egy történelmileg lefolyt harcban érvényesíteni tudta önmagát az illetéktelen és hatalmi eszközökkel élő gyámkodás felett. Még arra is gondolhatunk, hogy ezt a történelmi harcot segítette a Jézus által elhozott embermegbecsülés. Nincs tehát akadálya annak, hogy utólag igazoljunk egy olyan folyamatot, amelynek annak idején az egyház minden erejéből ellene dolgozott.

Csak az volna a baj, és nagy baj, ha hajlamosak lennénk ebben a szabadságharcban látni a Krisztus-esemény jelentőségét. A "szekularizáció" összetörte ugyan azt a rosszat, amelyet az egyház védett, de nem találta meg azt a jót, amelyet Jézus az egyházra, s az egyházon keresztül az emberiségre bízott. A "szekularizáció" törekvéseiben lett legyen és legyen bármennyi pozitívum is, nem az evangéliumot hozta el, s nem is hivatkozott Jézusra. Jézus valóságos emberi természete nem elegendő alap arra, hogy a "szekularizáció" szavát és történelmileg kialakult jelentéstartalmát az egyház jelszavává tegyék. Ezzel nem hajtunk fejet a Chalcedoni Zsinat érdemei előtt (128e num).

A "világgá levés", az "elvilágiasodás" (szekularizáció) kifejezése - a fenti tartalmi problémáktól most eltekintve - formailag a legszerencsétlenebb megjelölése a Krisztus-eseménynek. A legszerencsétlenebb azért, mert egyfelől a Messiás a "világ" szót, mint etikai magatartást, az Úttal szembenálló sátáni magatartásnak a jelzésére használta. Másfelől pedig sohasem használta ezt a szót értékvalósításra hívó tartalomként, hanem csak elkárhozásra hívó tartalomként. De mindezekon túl: maga a "szekularizáció" (elvilágiasodás) szó történelmileg mint "Isten" és "Egyház" fogalmi ellentéte született meg, mégpedig harci jelszóként Isten és az Egyház ellen. A "keresztény szekularizáció" eszménye bele akarja lopni ebbe a szóba a szó születésével és születésekor megtagadott Isten- és Egyház-tartalmakat. A nemkeresztény szekularizáció képviselői - bosszankodva vagy nevetve - észlelhetik, hogyan akarjuk a magunk érdekéért elkönyvelni azt, amit a történelmi fejlődés nélkülünk és ellenünkre tett meg végső értéknek. De ez a kisebbik baj.

A nagyobbik baj abban áll, hogyha a "világ" ily megistenített-megegyházasított tartalma átmenne a köztudatba, ez súlyosan megnehezítené a kinyilatkoztatás, az Újszövetség olvasását-értését. E felmagasztalt jelentéstartalmú szót ugyanis a Szentírás igen sűrűn sátáni, tehát elutasított értelemben használja.

A Sátán Országának a "világ" mellett második legjelentősebb szinonimája a "sötétség" (#skotia, skotoVř). Az evilág fejedelme készül a Messiás ellen, s ugyanezt az erőt Jézus pár órával később a Getszemáni-kertben a Sötétség hatalmának mondja. (Jn 14,30; Lk 22,53) Az említett két főnévi alakot 6 + 8 ízben, a melléknévit (szkoteinosz) 3 ízben találjuk Jézus ajkán. Két ízben eredeti jelentéstartalommal, (Mt 10,27; Lk 12,3) a többi

15 esetben a sátáninak a szinonimájaként szerepel. - Ezzel a többi szinonimával találkozunk majd a sátáni közösség és e közösség törvényeinek megrajzolása során.

121. A SÁTÁNI KÖZÖSSÉG

a) Az atya és a belőle valók

Jézus a Szentháromság világából, az Atya Országából jött. Ennek az Országának léttartalma határozta meg emberi tudatát is. Ennek léttartalma adta számára azokat a kategóriákat, amelyekkel megragadhatott fogalmilag minden más országot-közösséget - a Sátánét is.

A sátáni közösségnek - a "közösség" szót a Sátán Országára vonatkozásában rendre a "szociológiai többes szám" értelmében használva - is van feje. Nem Jézus nyelvén szólva: van "első személye". Ezt a főt Jézus a szentháromsági analógia alapján ugyancsak atyának nevezi: "Ti a diabolosz-atyától valók vagytok, és atyátok vágyait akarjátok megvalósítani". (Jn 8,44) Minden rendezett közösségnek van feje. A Belzebúb-vádra adott jézusi felelet is arról beszél, hogy a Sátán Országára rendezett közösség, nincs benne meg hasonlítás, mert az ország feje és alattvalói akcióegységben vannak egymással. Ha meg hasonlítás volna e közösségben, akkor olyan lenne, mint a város, melyben ház házra omlott, (Lk 11,17) amely elnéptelenedett, (Mt 12,25; Lk 11,17) amely már megszűnt, (Mk 3,26) amely már nem áll fenn. (Mt 12,25-6; Mk 3,24-5; Lk 11,18)

Mindennek az ellenkezőjét akarja állítani Jézus a "meg hasonlítás" tagadásával. (Mt 12,26; Mk 3,23.26; Lk 11,18) Van a Sátánnak népe, városa nem szűnt meg, városa fennáll, házai nem omlottak egymásra. Rendezett közösséggel állunk szemben: a Sátán semmiképpen sem dolgozik a maga népe ellen, hiszen akkor önmaga és önnön országa ellen dolgoznék. Ez pedig ellentmondás, amelynek csak a tudatban lehet léte, a valóság rendjében nem.

A sátáni ország fejének, Belzebubnak másik nevét Jézus az evilági ország fogalomköréből vette. A "király" címet nem adta meg neki, de a "pogányok fejedelmei" (Mt 20,25) mintájára megkapta az "archón" titulust, mégpedig oly jelzővel ellátva, amellyel egyetlen földi fejedelem-uralkodó sem dicsekedhetik (bár szeretne dicsekedni vele csaknem mindegyikük); megkapta a "Világ Fejedelme", (Jn 14,30;) az "Evilág fejedelme" (Jn 12,30; 16,11) titulust, amely kifejezésekben a "koszmosz" nyilvánvalóan a Sátán Országát jelöli, hiszen a Földnek sok országa és így sok fejedelme van. Csak a Sátán egyedül "fejedelme" és "atyja" - egyes számban(!) - a világnak.

Bármennyire is meghatározta Jézus gondolkodásmódját az az Ország, amelyből jött, Önmagának megfelelő "fiút" a Sátán Országára vonatkozóan sohasem állított. Nem tekinthette, nem tekinthette ugyanis a sátáni közösséget időtlen és teremtetlen valóságnak, hanem csupán időbeli és teremtményekből álló valóságnak. A "Fiú" az időtlen és teremtetlen Szeretettel szükségképpen együttjáró 2. vonatkozási pontja a szeretet vonatkozási egységének. Léte szükségképpen az egyetlen Istenen belül (9d num). Az időbeli sátáni közösség atyja viszont nem bocsáthat ki magából időtlen és "fiút" konstituáló léttartalmi (szeretet-)áramlást. A sátáni közösség atyja nem időtlen, és nem rendelkezik szeretet-léttartalommal. Csak

magához hasonló, de önmagától különálló egyedeket, időben létrejött és nem szeretet-léttartalmú egyedeket tehet a maga népévé. "Fiúvá" nem teheti őket, csak fiakká.

A Sátán "pneuma" neve ismét a Szentháromság világára emlékeztet. A sátáni közösségben a közösséghez tartozókban csakúgy ott van "pneuma akatharton, ill. ponéron" (121b num), ahogyan a Szentháromságban s a kitágított Isten Országában, annak tagjaiban is, ott van a "Pneuma hagian".

Mint minden közösség, a Sátán Országa is csak valaminő dinamikus léttartalom, azaz valaminő magatartás erejében állhat fenn, amelyet az ország tagjainak hordozniuk kell. Nemcsak az "atyá-nak", hanem a többieknek is. A Sátán Országában is megtalálhatók az atya gyermekei, a fejedelem alattvalói. A sátáni közösségen belüli "gyermekek" jelölésére Jézus ajkán a "#gennhmař" (gennéma = ivadék)

szót találjuk, amelyet csak a Sátán népére használt: "kígyók, viperák ivadéka". (Mt 12,34; 23,33) Használja továbbá magát a "fiú"

(#huioVř = hüiosz) szót is: a "Gonosz fia", (Mt 13,38) a "Gyehenna fia", (Mt 23,15) az "Evilág fia". (Lk 16,8) az "Elveszés (kárhozat) fia." (Jn 17,12) Egy ízben jelöli a Sátán alattvalóit az "#aggeloVř" (angelosz = küldött, angyal) szó: "az ördög és angyalai". (Mt 25,41)

Mindezen megjelöléseknél azonban nagyobb szereppel bír egy negyedik, amely nem főnév, hanem elöljáró szó: "#ekř" (-ból, ből). Sűrűn jelöli Jézus a Sátán népét ennek segítségével. Jeruzsálemi ellenfeleit így titulálja: "Ti az ördög atyá ből való vagytok" (Jn 8,44) ill. "Ti evilág ből való vagytok". (Jn 8,23)

Ezt a "világból való" fordulatot összesen 10 ízben találjuk Jézus ajkán. Azok, akik a világból valók, szeretik azokat, akik szintén a világból valók; és gyűlölik azokat, akik nem a világból valók. Önmagának és tanítványainak az Isten és nem a Sátán országába tartozását újra és újra ezzel a fordulattal fejezi ki. (Jn 8,23; 15,19.19; 17,14.14.16.16; 18,36) Ily tartalmat kellett hordoznia annak a kérdésnek is, amelyet Jézus a főpapoknak tett fel János keresztségére vonatkozóan: "Emberek től való volt-e?". (Mt 21,25; Mk 11,30; Lk 20.4) Az igenlő felelet miért rejtette volna magában a helyszíni megkövezés lehetőségét, ha nem sátáni valóság húzódott volna meg az "emberek" fordulat mögött? - Úgy tetszik ugyanezt a tartalmat hordozza még a jeruzsálemieket jelölő "#katwř" (kató = lent) szó is: "ti lentről való vagytok", (Jn 8,23) valamint a Pilátusnak mondott "#enteuJenř" (enteuthen = innen való) kifejezés: "az én országom nem innen való". (Jn 18,36)

b) Egymásbanlevés a lélek által

A fentiekből látható megfelelés az Isten és a Sátán Országa között nem csupán annak következménye, hogy a Messiás gondolkodásmódját meghatározza az az ország, amelyből jött. Ez a megfelelés következménye annak is, hogy az Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtett; A Sátán Országa is a teremtés folyamánya. Ha nincs teremtés, nincs lázadás, és nincsen Sátán Országa. A lételméleti törvények a Teremtőtől és annak léttartalma felől érkeznek a teremtménybe, tehát a Sátánba és az ő közösségébe is. Mindez annyit is jelent, hogy a Messiás olyannak látja a sátáni közösséget, amilyen ez a maga valóságában. A Sátán Országa ugyanis a maga strukturájában szükségképpen magán hordja annak a Szentháromságnak a vonásait, amelynek képére és hasonlatosságára teremtdött meg az, amiből a sátáni közösség egybeállt..

Az Atya Országában az Atya és a Fiú - egy. A kitágított Isten Országába tartozóknak is eggyé kell lenniük az ottlevőknek; egymással is, a Fiúval is, s a Fiú által az Atyával is. Az Isten közösségének összetartó, eggyé amalgamozó ereje a Pneuma, amely e közösség minden egyes tagjában egy és ugyanaz: a Szentlélek, a Szeretet Leleke. Ennek erejében lehetséges, hogy a Fiú benne van övéiben, és övéi Benne. A Szeretet Leleke ugyanis a biztosítéka, feltétele és működtetője annak a szeretetmagatartásnak, melynek erejében az isteni közösség egységgé lesz a Szentháromságon innen és túl (29 num).

A sátáni magatartás is létrehozza a sátáni közösséget a fej és az alattvalók, tehát a Sátán Országához tartozók között. A Messiás ezt a közösséget a Maga és övéi egymásbanlevésének analógiájára magyarázza; nemcsak gondolkodásmódjának, hanem messzemenően a lételméleti valóságnak megfelelően is. , Óvást emelt a korabeli elképzelés ellen; az ellen, hogy a betegség a beteg vagy felmenő rokonai bűnének következménye volna. (Jn 9,2-3) Óvást emelt a szükségképpen kapcsolatot ellen. Nem emelt azonban óvást a betegség és a Sátán közti kapcsolatra vonatkozó elképzelés ellen. Nemcsak az idegbetegekre vonatkozóan hagyta korrigálás nélkül a választott nép szemléletét, hiszen a tizenhét éve felegyenesedni nem tudó asszonyt, aki az orvos Lukács fogalmazása szerint a "betegség pneumáját" bírta, Jézus a Sátán kötelékétől szabadítja meg; azt, "akit a Sátán tizenhét esztendeje megkötözött". (Lk 13,11.16) Jézus nem tartja a beteget bűnösnek, de a betegséget mégis a Sátán emberen belüli erőerősítéséként tanítja.

A kafarnaumi nap idegbetegét Márk így említi: "ember tisztátalan lélek ben "; (Mk 1,23) Lukács pedig: "tisztátalan lelket birtokló emberről" (Lk 4,33) beszél. Tehát részint az ember van a tisztátalan lélekben, részint pedig az emberben van a tisztátalan lélek! Mindkét fordulattal bőven találkozunk. Márk szerint a gerazénusok földjének örültje is a tisztátalan lélekben van, (Mk 5,2) s használják ezt a fordulatot a farizeusok is, sőt maga Jézus is. A farizeusok szerint Jézus az "ördögök fejedelmé ben " üzi ki az ördögöket, s Jézus ugyanezzel a fordulattal ismételi szavakat. (Mt 9,34; 12,23; Mk 3,22; Lk 11,15)

Általánosabb azonban a másik fogalmazás, amely szerint a Sátán van az emberben, és nem megfordítva. A farizeusok nem csak azt mondták, hogy Jézus Belzebub ban van, hanem azt is, hogy Jézus ban van az ördög, azaz ördögöt bír, ördöge van. (Mk 3,30; Jn 7,20; 8,48-9; 10,20-1) Ez utóbbi változat szerepel nagyobbára az idegbeteg leírásában. (Mk 7,25; 9,17) Ezt tükrözi a Mátétól használt "#daimonizesJaiř" (daimonidzeszthai = ördögöt bírni, ördögtől győtrődni), s még inkább a Jézustól is gyakran használt "ekballó" (kiűz, kidob) ige; az ördögöt, aki benne van az emberben.

Teljes tehát az analógia: övéi a Szentlélekben és a Szentlélek övéiben. Ugyanígy itt is egymásbanlevéssel állunk szemben: a sátáni lélek benne van a Sátán népéhez tartozókban, és a Sátán népéhez tartozók benne vannak a sátáni lélekben. A Sátán Országán belül ugyanúgy közösséget létrehozó és működtető erő a sátáni pneuma, mint az Isten Országában a Szentlélek. Miben áll ennek a létrehozó és működtető erőnek a tartalma? A Messiás nem tette soha az embert felelőssé betegségéért, de a vakonszületetről mondott szavai nem zárják ki a lehetőséget, hogy egyes esetekben a betegség személyes bűnnek vagy az ősök bűneinek a következménye lehet. (Jn 9,3) "Minden betegség bűnnek a következménye". Ez az univerzális ítélet ugyanúgy tarthatatlan, ahogyan ez a második univerzális ítélet: "Egyetlen betegség sem következménye a beteg személyes bűnének". A betegség bizony

lehet a magam is akarom sátáni szimbiózisnak a következménye. A biológiai élet természetes megszakadását azonban, tehát a biológiai halált még ily megszorításosan sem állította sem a Sátán bennünk levésének, még kevésbé a bűn következményének. Az a Jézus, aki nem beszélt ösbűnről és áteredő bűnről, nem állította azt sem - nyilvánvalóan -, hogy a biológiai halál az ösbűn következménye. A halált összekapcsolta ugyan a Sátánnal, de nem a biológiai, hanem az örök halált, részint mint általa okozottat, részint mint saját sorsát (22a,36f num). A betegség és a Sátán valaminő kapcsolatát kifejezetten állította ugyan, de arról, hogy a betegség az ösbűn következménye - szintén nem beszélt.

A sátáni pneuma bennünk levése nem okozza a magunk biológiai halálát. De okozza másokét: sátáni pneuma működik azokban, akik a Jézust befogadni nem akaró számariaiak halálát kívánják. (Lk 9,55-6) Ismerte tehát Jézus a Sátán bennünk levésének (és a Sátánban levésünknek) azt a fajtáját, amely már az ember személyes közreműködésének, pontosabban: a bűnnek az eredménye. A megbetegedéstől és a biológiai haláltól nem óv az Örömhír, de a Sátánnal való szimbiózisnak egyéb formáitól annál inkább.

Az istengyilkosságot célzó getszemáni éjszakát Jézus az elfogatást megrendező-k-végrehajtók (főpapok és cselédjeik), valamint a Sötétség hatalma órájának mondja. (Lk 22,53) Ez még ugyan csupán mellérendelés a letartóztatók és a Sötétség között, de mégis teljes akcióegységben szerepelnek itt ezek az egymás mellé rendelvek. Nikodémusnak felpanaszolja Jézus, hogy a melléje nem álló, vesztét készítő "emberek" jobban szeretik a sötétséget, mint a Világosságot. (Jn 3,19) Itt is csak arról van még szó, hogy az ember csatlakozik választás alapján a Sátánhoz. Utolsó nagy nyilvános beszédéből pedig megtudjuk, hogy nemcsak az ember választja a Sötétséget, hanem a Sötétség is aktív az ember irányában: vigyáznunk kell, meg ne ragadjon bennünket a Sötétség. (Jn 12,35) Ember és Sátán együttlevésének, egymást akarásának fenti képei mellett megkapjuk Jézustól az egymásbanlevés képeit is, mégpedig nem betegség-, hanem büntartalmakra vonatkozóan. A sötétség ellentéte ugyanis a világosság, benne lehet az emberben. Ennek a világosságnak a hiánya sötétséget eredményez bennünk. Az "egyszerű" szem (jószívűség) világosságot eredményez, ezzel szemben a "gonosz", tehát sátáni szem sötétséget teremt az emberben. "Mekkora lesz benne a sötétség?" - kérdezi Jézus a "gonosz" szemű emberről. (Mt 6,23; Lk 11,35) Az ember jelentésű test egésze sötét lesz, s e sötétségnek még fokozatai is vannak. (Mt 6,23; Lk 11,34.36)

A világosság az Élet világossága, s akiből ez a világosság hiányzik, abban nincs meg ez az élet. Ez az Élet-hiány pedig - nyilvánvalóan a halál. De immár nem a biológiai élet megszakadása, hanem az Isten életéből kiesettség.

Ha a bűn tárgyában csatlakozunk a Sátánhoz, az ily módon adódó egymás mellé rendeltségünk nem csupán a Sátánnak bennünk levését jelenti, hanem azt is, hogy mi is a Sátánban vagyunk. Aki nem követi Jézust, nem hisz Benne - az a Sötétségben jár, illetőleg a Sötétségben marad. (Jn 8,12; 12,46) Olyannyira benne lehet lenni ebben a sátáni sötétségben, hogy az ember el is veszíti élete mire felhasználásának iránytűjét: nem tudja hová megy. (Jn 12,35)

Jézus kortársai is, Maga Jézus is, olyan közösségnek gondolták tehát a Sátán Országát, amelyben a fejedelem benne van az alattvalókban, és az alattvalók benne vannak a fejedelemben. Jézus tanításában adva van egy "Corpus Diabolicum" azaz egy vonatkozási egységgel rendelkező sátáni közösség. Közösség, amelyben van atya, és amelyben vannak fiak; s ezek szoros kapcsolatban vannak egymással. A fiakban is benne

van az a tisztátalan lélek, amely mindenekelőtt a közösség fejének a lelke.

Tételes kifejtés nélkül ugyan, de a jézusi nyilatkozatokban megtalálhatjuk a Sátán Országának ezt a Szentháromság-mintáját, vagy szabatosabban: a lét törvényeire alapozott rajzát.

c) A Sátán incapax az Istenre

Milyen tartalom tölti meg a fenti sátáni struktúrát? Legalapvetőbb vonása a kibékíthetetlen különbözőség és másvolt az Isten Országával szemben. A Sátán tökéletesen incapax az Istennel szemben, és az Isten tökéletesen incapax a Sátánnal szemben. Másképpen elmonva: az Istennek nincsen semmije a Sátánból, és nincsen semmije a Sátánban; viszont a Sátánnak nincsen semmije az Istenből, és nincsen semmije az Istenben - leszámítva a teremtett voltából adottakat (létezés, léttartalom, értelem, érzelem, akarat, hatóerő stb.) és figyelembe véve mindazt, ami a maga szabad választása alapján jellemzője a Sátánnak.

Nézzük a kölcsönös kizárás második pontját: a Sátának nincsen semmije Istenből.

Aki nem jár a sötétségben, az birtokolja az Élet világosságát. (Jn 8,12) Ez az Élet (dzóé) - az Isten élete és övéinek az élete. Ezt nem birtokolja az, aki sötétségben jár. A Sátán is van és él, övéi is vannak-élnek, de ez a dzóé nincs meg benne, nincs meg bennük. A szinoptikusok Jézusának nyelvén: az egyszerű (=jószívú) szem, tehát a szeretet eredményezi a világosságot, s ennek ellentéte a gonosz szem, tehát a szeretetet elvető irigység és gyűlölet, adja a sötétséget. A Sátán nemet mond az Istennek, a szeretetnek, az életnek, s így a világosságnak is. Ezért a Sátán maga a sötétség. A Sátán mondhatná: Én vagyok a Sötétség! A Sátán Országá - a sötétség országa, ahogyan Zakariás énekli Izajás nyomában. (Lk 1,79)

Az Isten szeretet-léttartalmát megtagadó, s ezért a szeretettel s a szeretet életével nem rendelkező Sátán mondhatná magáról: Én vagyok a Halál. A Messiás emlegette is az Őt nem követőket mint holtakat. (Mt 8,22; Lk 9,60) Egy hasonlatában az ellenfelei olyan sírok, amelyek tele vannak a holtak csontjaival. (Mt 23,27) A Rajta kívül levők a halálban vannak: "Aki hallgatja szavamat és hisz Abban, aki engem küldött, annak örök élete van, nem kerül ítéletre, hanem átment a halálból az életre". (Jn 5,24) Biológiaiilag élőket hív, akiknek mint bűneik miatt "halottaknak" módjuk van meghallani Isten Fiának szavát, s ezáltal élni. (Jn 5,25) A Sátán Országá - a Halál országa, (Lk 1,79) - az élet meg nem kapásának, az élet elvevésének az országa (36ef num).

A Sátán azonban nem képes ennek a fenti lépésnek a megtételére (Isten Fia szavát meghallani), hiszen éppen azért Sátán, hogy visszautasítja a hívást. Júdás Tádé nem érti, miért nekik és miért nem a világnak mutatja meg Jézus önmagát. Válaszában a Messiás megrajzolja ezt a sátáni világot: nem látja, nem szereti, nem tartja meg a szavát. (Jn 14,19.23-4) Indokolja is a sátáni magatartást: "Nem képes befogadni" Jézust, a Vele-egy-Igazságot, s azt ami ezzel ugyancsak egy: ennek a Jézusnak (az Igazságnak) a Lelkét. A Lélek eljövésének lesznek érzékelhető és végiggondolható jelei; s ez a sátáni világ ugyanolyan vak és süket

marad majd a Lélekkel szemben, mint amilyen a Messiással szemben volt. (Jn 14,17) Ez a Lélek vádolja majd a világot a bűn tárgyában; s e vád alapja éppen az lesz, hogy a világ nem hitt Jézusban. (Jn 16,8-9)

A szóbanforgó bűn nem azonos azzal, amit a Messiás a Keresztelő fogalmazása szerint elvesz a világtól - az emberek összességétől. (Jn 1,29)

Ezt a bűnt Jézus nem veheti el a Sátán Országától, mert ez annak mivoltát adó sajátja. Bűn, amely nem tájékozatlanságból vagy gyengeségből ered, hanem tudatos szembehelyezkedés az Istennel és az Isten Lelkével szemben, s éppen ezért megbocsáthatatlan és elvehetetlen. (Jn 9,41; 15,22.24; Mt 12,31-2; Mk 3,28; Lk 12,10) Ez a bűn nem más, mint a teremtményt sáttánná konstituáló magatartás: a szeretet elutasítása. Ez a bűn okozza a halált: "Belehaltok bűneitekbe, ha nem hiszitek, hogy én vagyok". (Jn 8,26.21)

A Messiás perszónifikálja is ezt a magatartást: "aki teszi a bűnt, az a Bűn szolgája." (Jn 8,34) A Sátán mondhatná magáról: Én vagyok a Bűn! A Sátán Országá - a Bűn Országá.

A világ elleni vád második pontja: az Istennek-nemtetszés. (Jn 16,8-10) A világ alapállása Jézussal szemben az volt, hogy a Názáreti megsérti az Isten törvényeit. Az Atyja kedvét kereső Jézus visszajut az Atyához, és a Lélek igazolja is a messiási élet Istennek-tetsző voltát. De ezzel igazolja azt is, hogy a Jézust elvető világban pedig nincsen Istennek-tetszés; ez a világ nem Isten akaratát keresi, hanem saját kedvét kergeti. A Sátán mondhatná magáról: Én vagyok az Istennek-nemtetszés!

A Sátán országa nemcsak a Sötétség, a Halál, a Bűn, hanem az Istennek-nemtetszés Országá is.

d) Az Isten incapax a Sátánra

A kölcsönös kizárás első pontja: Istenben nincsen semmi a Sátánból.

A Messiás maga a Világosság, maga az Élet, maga a Dikaiosüné! Végigkérdezhetné volna a sort: Van-e bennem sötétség? Van-e Bennem halál? Van-e bennem Istennek-nemtetszés? Nem kérdezte végig. De megkérdezte egy ízben: "Ki vádolhat meg engem a bűnről?". (Jn 8,46) Az utolsó vacsorán a Getszemániba készülön summásan felelt is reá: "Jön a világ fejedelme, de énbennem nincsen semmije". (Jn 14,30) Nincsen, mert a Sátán az Isten ellentmondása; nincsen, mert a Sátán tartalmi az Isten tartalmainak ellentmondásai - ahogyan látjuk majd a következő numerusok során.

Egymást kizáró és egymás hatástalanítására törekvő erővel állunk itt szemben. Ezért hangzik el a Messiás ajkán az óvás az első próbaút alkalmával: "Óvakodjatok az emberektől!". (Mt 10,17) Az "emberek" itt a sáttáni szférát jelzik. Később, Fülöp-Cezáreában Péter által érdemli ki a "sáttán"-titulust, mert azt gondolja, ami az "emberek" sajátja; (Mt 16,23; Mk 8,33) s az "emberek" gondolatvilága kibékíthetetlen ellentmondásban van azzal, ami az Isten sajátja, amit az Isten gondol. Teljessé lesz ez a jézusi ellentétezés a hűtlen sáfárról szóló példabeszédet kísérő farizeusi reakcióra adott válaszbán: "Ami az emberek számára magasztos, az gyalázat az Isten számára". (Lk 16,15) A példabeszédben - az adástörvényről van szó; ezt nevetik ki a farizeusok. Ami a sáttáni szférában magasztos, az gyalázat az Isten számára; ami az isteni szférában magasztos, az gyalázat a Sátán számára.

A kibékíthetetlen ellentétet akkor fogalmazta a legélesebbre a Messiás, amikor a Sátán Országát a "mammon" szóval jelölte. Tételei: Nem lehet a Mammon és egyszersmind az Isten szolgájának, tehát népének lenni. Aki az Istent szereti, gyűlöli a Sättánt. Aki a Sättánt szereti, gyűlöli az Istent. Aki az Istenhez tartozik, megveti a Sättánt. Aki a Sättánhoz tartozik, megveti Istent. Aki az Istennek szolgál, nem szolgál a Sättánnak.

Aki a Sátánnak szolgál, nem szolgál az Istennek. Ez utolsó tételben rejlik a végső magyarázat: nem lehet két úrnak szolgálni.

Ahogy a Messiás a "minden ország"-ban absztrahálta a háromféle országot, úgy itt a "küriosz" -ban absztrahálja az Isten és a Sátán Országának fejét, s mind a kettőt úrnak mondja. (Mt 6,24; Lk 16,13) A sátáni "Mammon" az egyetlen, "aki" ezt a szót Jézustól kiérdemelte. Az evilági országok vezetőiről sohasem emlékezett meg ezen a néven; legföljebb az ebből képzett igét (kürieuein) használta, de azzal a megszorítással, hogy csak "látszanak uralkodni". (Mk 10,42)

A fenti "végső magyarázat" értékelméleti alaptételt is tartalmaz:

nincs két végső érték. A "két úr" - két végső értéket jelent.

"Végső érték ek" - ez a kifejezés csak megtagadás tárgya lehet - bárki részéről. Bármiféle ország és bármiféle értékrend - csak egy úr és egy végső érték uralma és irányítása mellett lehetséges. Ha mégis megfogalmazást nyer ez a többes szám, csak arról lehet szó, hogy a megfogalmazó a kettőből az egyiknek ellene mond, és azt a maga számára semmisnek tekinti.

S ezzel a Sátán és a sátáni közösség léttartalmának végső gyökeréig jutottunk. A Sátán - az Isten "Úr" voltának a megtagadója, az ő országa a megtagadókban és e megtagadásban áll fenn. Az egész sátáni közösség - lázadás eredménye. Lázadás az ellen, ami szükségképpen, mert időtlenül adva van. E lázadás az időtlenül adott abszolút Létező léttartalmának a megtagadását is jelenti; tehát a szeretet megtagadását is.

e) Relatív lét

Az egész sátáni közösségnek a sorsa - az Isten kezében van. Istentől kapta hatalmát; (Lk 4,6) az Isten veti ki ebből a hatalomból; (Jn 12,32; 16,8.11.33) s az Isten veti aiónunk múltával a külső sötétségre. (Mt 8,12; 22,13; 25,30) - Van és "elmúlik", mert nem az Isten el nem múló életet biztosító igéje táplálja. Aiónunk végeztével "elmúlik" - az Életből kirekesztődés abszolút formájában. Az Istennel egyenrangúan és végsőig dacolni képes úr szerepének - nyomát sem mutatja a jézusi tanítás.

A Sátán egész léte - függő lét. Nem végső ok. Közössége nem önmagában megálló, hanem az idő szálán függő. Az Időtlen által létrehozott idő szálán függő. A Sátán csak teremtmény, amely a maga kapott szabadságának erejében ellenmond az Istennek, ebben az ellentmondásban véglegesül és tönkremegy. Hatalma - bármekkora is - függ az idő szálán, s ez a szál egy abszolút pontra van akasztva. Egy abszolút pontra, amely a maga szabad akaratából bocsátotta ki magából az idő szálát s rajta a szabad teremtményt. A Sátán - relatív lét. Teremtmény. Magatartása nem állítás, csak tagadás.

S a relatív szembeszegülőnek a sorsa - megpecsételt az Abszolút Állítóéval szemben. Csak a Szeretetet a kezdetet nem ismerő időtlen, és így soha el sem is múlható lét. A szembeszegülés a Szeretettel maga az elmúlás, az életből kiesés, a halál. A szeretet az élet, s a szeretettel szembeszegülő kiesik az életből.

A "két úr" nemcsak értékelméleti ellentmondás, hanem lételméleti is. Egyetlen összefüggésen, Isten és az Ő képére megteremtett szellemi világon belül nem lehetséges két végső ok. Márpedig Isten és a Sátán a legszorosabb összefüggésben van egymással. A "két úr" csak lázadás a valóság ellen. Egy összefüggés-rendszeren belül csak egy úr, csak

egy végső ok, csak egyetlen végső érték lehetséges. A lét természete ez.

Teremtmények alkothatják csupán a sátáni közösséget. Miféle teremtmények? Betegekben és idegbetegekben bentlevő és azokból kiűzhető "daimonion"-ok azt mutatják, hogy aiónunkon kívüli teremtmények is alkothatják ezt a közösséget. A gerazénusok földjének "légió"-nevű ördögei nem bújnak az ember mögé, mint pl. a kafarnaumi idegbeteg esetében. Itt transzcendens valóját rejtve szólal meg a Sátán népe, amott kártyát felfedve kéri Jézust, hogy pokolra taszítás helyett mehessenek a sertésnyájba, hogy ott folytathassák harcukat Ellene. A kérésüket teljesítő Messiást a nyájuk pusztult gerazénusok meg is kéri - hagyja őket magukra. (Mt 5,17)

Másfelől azonban aiónunk tagjai alkotják annak a Sátánnak a közösségét, aki senki embert ki nem akar hagyni toborzó munkájából. A pusztai megkísértés igazolja ennek kivételnélküliségét. Bár tudja a Sátán, hogy a pusztai böjtölő "Isten Fia", (Mt 4,3.6; Lk 4,3.9) mivel ember is - csak megkísérti. Másfelől tehát élő emberek alkotják a Sátán népét; nemegyszer Jézus tanítványaiból akarja toborozni azokat: Judást...és olykor Pétert is.

f) A Sátán népe

Alkotják a Sátán népét nem emberek is? Az aiónunkon belül magát érvényesítő, de már aiónunkhoz nem tartozó sátáni népet csupán biológiai létüket már befejezett emberek alkotják? Azaz megállapítható-e a jézusi tanításból az embertől különböző teremtet szellemi lények, az angyalok, ill. a bukott angyalok létezése?

Az "aggelosz" (=küldött) szót Jézus biológiai létben élő emberről csak az Ószövetséget idézve használja. (Mt 11,10; Mk 1,2; Lk 7,27) Hogy Jézus ezen a szón nem (aiónunkat már otthagyt) embereket ért, az világosnak tetszik abból a szembeállításból, hogy a második aiónban a feltámadott emberek úgy élnek majd, mint Isten angyalai a mennyben. (Mt 22,30; Mk 12,15)

Vannak tehát, akik résztvesznek Isten transzcendens életében és nem emberek.

Nem kétséges, hogy a jézusi tanítás vallja az angyalok létezését. A mennyben élnek, mint "Isten" angyalai, (Jn 1,51; Lk 12,8; 15,10) az Emberfiával együtt. (Mt 13,41; 24,31; 16,27; 25,31; Mk 8,38; Lk 9,26) Számuk meglehetősen nagy: tizenkét ezrednél is több lenne küldhető belőlük a Messiás védelmére; (Mt 26,53) s a "gyermeknek" angyalai vannak, akiknek nem tetszik e gyermekek megbotránkoztatása. (Mt 18,10)

Részesednek Isten életében, mert látják az Atyát, (Mt 18,10) örülnek a bűnösök megtérésén, örülnek az Istennek-tetsző embereknek. (Lk 15,10) Sok mindent tudhatnak e részesedés következtében, de a második megérkezés óráját, azért nem tudják ők sem. (Mt 24,36) Életük el nem múló élet. (Mt 22,30; Mk 12,25) Nem emberek, mert nem házasodhatnak. (Mt 22,30; Mk 12,25)

Szerepüket az emberiség életében inkább csak az ítéletre, főleg az utolsó ítéletre vonatkozóan rajzolja meg részletesen. Hogyan küldöttek aiónonbelüli életünkben azok, akiket az Atyának módja van közénk küldeni (Mt 26,53)

- erről a fent említetteken kívül nem ad tájékoztatást Jézus. Együtt jönnek el az Emberfiával. (Mt 16,27; 25,31; Jn 1,51) Az ő színük

előtt is történik az Emberfia minket megvallása-megtagadása. (Lk 12,8-9; Mt 10,32) Ők az utolsó ítélet arató munkásai; (Mt 13,39-41) ők végzik az egybegyűjtést, (Mt 13,41; 24,31; Mk 13,27) a szétválasztást. (Mt 13,49) Egyfelől ők vitték Ábrahám ölébe Lázárt, (Lk 16,22) másfelől ők viszik tüzes kemencébe a gonoszokat. (Mt 13,41)

Csak az utolsó időkre vonatkozik szerepkörük? Aligha, hiszen a végelszámoláson innen is érdekeltek irányunkban: nem örülnek a "gyermeküket" megbotránkoztatóknak, örülnek a bűnösök megtérésén, küldhetők Jézus szenvedésének idején, szolgálnak Jézusnak a pusztában is. (Mt 18,10; Lk 15,10; Mt 26,53; 4,11; Mk 1,13) Ha bukott formájukban még Pétert, még Jézust is megnyerni akaró aktivitással érdekeltek abban, hogy megnyerjék az embert a lázadásra, joggal feltételezhető, hogy nem bukott formájukban sem kisebb az érdekelttségük Isten, ill. az ember ügye iránt. Mivel az el nem bukott angyalok létazonosságban vannak a Szentháromsággal, e létazonosságuknak magatartásbeli azonosságban is meg kell nyilvánulnia; s ez utóbbi pedig aligha lehet meg Isten embert megmenteni akaró munkájának a szolgálata nélkül.

Vannak az ördögnek is angyalai. Ezek számára készült az örök tűz. (Mt 25,41) Az angyalok lázadására, Istennek a szeretetnek nemet mondására - csak kevés utalást találunk a jézusi tanításban. "A Sátán kezdettől fogva embergyilkos". (Jn 8,44) E "kezdetnek" a lázadás, a nemetmondás időpontját kell jelölnie, mert a Sátán valamikor a mennyben volt, résztvevett Isten életében: "Láttam a Sátánt, mint villámot lehullni az égből". (Lk 10,18)

Ez a kezdet tehát életének nem abszolút kezdetét jelöli. Valamikor nem volt a hazugság atyja, valamikor az igazság alapján élt, de "nem állott meg az igazságban". (Jn 8,44)

Mindent egybefoglalva: kik alkotják a Sátán népét? Mindenekelőtt az, akivel kezdetét vette a szeretetre nemetmondás; tehát az első bukott angyal, a sátáni ország fejedelme. Őt követően a szeretet próbáját meg nem álló többi bukott angyal. Majd a biológiai létet lázadásra felhasználó és a létet már befejezett emberek. Végezetül a biológiai létben levő és a szeretet ellenében állástfoglalók. Szubjektív megfogalmazásban: a lelkiismeretükkel való szembenállásban megrekedt - egyszer volt és ma élő emberek.

122. A VEVÉS ÖRÖMHÍRE

a) A szentháromsági értékrend ellentmondása

Az Isten Országá elsődlegesen - saját célkitűzéssel rendelkezik. Másodlagosan, ebből következően, harcol a maga ellentmondása, a Sátán Országá ellen. A Sátán Országá elsődlegesen tagad; tagadja az Istent, annak Országát és célkitűzéseit. Ebből folyóan azonban másodlagosan rendelkezik saját célkitűzéssel is. Célkitűzéssel, amely pozitív is megfogalmazható. Miben áll ez a célkitűzés? Léttartalma végső gyökerének, az istenellenességnek pozitív megfogalmazásában? Abban, hogy a Sátán az Úr! Avagy egyszerűen csak abban, hogy a látható világot Abszolútumnak állítja, s mint ésszerűt akarja képviselni mindenféle istennek a kitéssékelését a látható világból? Nem feltétlenül.

A Messiás például egy olyan kultúrkörön belül harcol az Országért és a Sátán Országá ellen, amelyben lényegében mindenki az Isten mellett akar lenni, s ennek következtében a Sátán ügye eleve reménytelen, ha lobogójára jelszóként ezt az istenellenességet, ill. istennélküliséget írja. Nem feltétlen harci jelszó ez számára. Ha így áll a dolog, akkor csak úgy indulhat kilátásokat mutató harcba, ha tud egyebet is mondani.

Mi a sátáni közösség vallott programja, ha az istentagadást képes zárójelbe tenni?

Ha a Sátán "küriosz"-, azaz "feltétlen úr"-igénnyel akar fellépni az emberiség életének színpadán, ha meg akarja nyerni magának az embert, akkor célkitűzése-programja csak olyan lehet, ami alkalmas az ember megnyerésére. Nem mondhatja, hogy a halált, a sötétséget, a bűnt akarja. Mint láttuk, még azt sem mondhatja feltétlenül, hogy az Isten semmibevevését akarja. Pozitív megfogalmazású eszmét kell képviselnie. Eszmét, emberhez méltó gondolatot, azaz olyan célkitűzést, amelyet az ember eszménynek, értékeszménynek képes elfogadni. A Sátán nem játszhatik alacsony húrokon, ha meg akarja nyerni magának az embert.

Értékeszményt kell állítania, ha reflektál a bérgyilkosok világánál magasabban tájékozódó és az azokénál külön útakat kereső emberek rokonszenvére is. Célt és utat kell megjelölnie, értékeszményt kell nyújtania, amely örömhír (euangelion) lehet az ember számára, és nemcsak örömhír, hanem ígéret (epangelia) is. Ígéret és nem is akármire. Hanem annak kielégítésére, ami az Isten által nem selejtes célokra megteremtett ember lelkében vágyként él és megvalósulásra tör. A Sátán is - a megváltás, az Éden-visszaállítás, az emberi boldogság örömhírének és ígéretének képviselőjeként jelentkezik az emberiség életében. Mert az ember a maga megváltódását keresi, és hogy álljon szóba azzal, aki ennél kevesebbet ígér neki?!

A Messiás világosan látta a Sátán eszméjét. Az imént tárgyalt kölcsönös egymást kizárás alapján azt is mondhatnók, hogy a Messiásnak csupán értékmegfordításra volt szüksége. Csak meg kellett fogalmaznia a Sátán örömhírének-útjának-ígéretének ellenkezőjét, és már kész is volt a maga programja. A pusztai kísértés anyaga jól mutatja, hogy mindenben az ellenkezőjét kellett programjába vennie annak, amire a Sátán reá akarta venni Őt (87 num). A Hegyi beszéd tiltó fogalmazásai ugyanezt dokumentálják. A teljessé lett időben a Messiás mondja a Sátán tételeinek az ellenkezőjét. A "kezdetben" azonban a Sátán végzett értékmegfordítást. A Sátán ugyanis a szentháromsági értékrend ellentmondását írja pozitívként örömhírének zászlajára.

b) Sátáni evangélium.

Máténál a Hegyi beszéd "Ne legyetek gondban!" -tételeinek során, Lukácsnál pedig a hűtlen sáfárról szóló példabeszéd nyomán jut el Jézus oda, hogy az Istennel csatába szállni akaró második "küriosz"-t Mammonnak nevezi. Isten népe csak egyet "kereshet" (47b num), csak egyet akarhat akarásának teljes intenzitásával; ennek az egyetlen egynek a megszerzésére tör "erőszakosan", azaz a szeretet sajátos erejének teljes bevetésével. (Mt 11,12; Lk 16,16) Az Isten népe számára csak ez az egyetlen egy minősül "szükségesnek". (Lk 10,42) Ez pedig az Isten Országá és annak ígéje. Ezt a tartalmat helyettesíti be a "Mammon". Ezzel a behelyettesítéssel lesz a mammon Mammonná, azaz az "anyagi érték" - istenellenes lázadásá és legfőbb sátáni célkitűzéssé. A Sátán örömhíre ez: Meg kell szerezni a Földet!

A Sátán ígérete ez: birtokába juthattok a földnek, sőt a világűrnek.
A Sátán ígéje: a fenti szerzést biztosítani kívánó tudományos, gazdasági és társadalmi haladás (52ade num) - a szekularizáció (120e num) szellemében.

A bűn megfosztotta az embert a Paradicsomtól birtoklástól. A Sátán ígéri a paradicsomi birtoklás visszaszerzését - de az elvesztést okozó "bűnnek" fel nem számolása mellett; s ami több: a szeretetmegtagadásból ugyanúgy elvet csinálva, mint az emberi bűnbeesés kezdetén. A jézusi "többi mind"-ből csinál a Sátán végső értéket. Azt ígéri tehát, amit ráadásként a Messiás is ígér. A Sátán csak ezt ígéri. Ígéretre elvezető útként a messiási Út teljes ellentmondását rajzolja meg - a maga örömhíre igéjeként.

A harmadik jelentésű "világból" (120e num) pozitív, megszerzendő és végső értéket csinál. A jézusi logiont átalakítja: Az használ az embernek, ha megszerzi az egész világot; s kárát vallja az élete, ha nem szerzi meg magának azt. A Jézustól ráadásként adott immanens ígéretet leszakítja a transzcendens ígéretről, amelyről nem akar tudni.

Amikor Istent ismerő miliőben működik, erről a transzcendens ígéretről nem beszél. Ha valaki ragaszkodik a transzcendens ígérethez is, elnéz e ragaszkodása felett. Ha az ember hiszi az Istent, ha a pusztai böjtös imádkozó esetleg maga az Isten - akkor is felkínálja eszmeként és értékeszményként ezt az immanens célkitűzést. Neki ennyi is elég. E végső értékévé tett célkitűzésen - az Isten Országáé és az Út akkor is tönkremegy, ha vállalója Isten nevében akarja vállalni. A Messiás küldetése sem kerülhetné el ezt a sorsot. De attól, hogy a Messiás nem állt kötélnek és megmaradt a maga értékeszménye mellett, "övéinek" küldetése még tönkremerhet, ha vállalják ezt a sátáni célkitűzést.

A Messiás a "többi mind" tárgyában reáhagyatkozott az Atyára. E reáhagyatkozás elutasítása, a végső értékévé tett "többi mind" és "anyagi érték" - ez Jézus "Mammonja". Ami az Isten által megjelölt helyén az Isten Országáé végső értékebe szépen beleilleszkedik, ugyanaz ebből az összefüggésből kiragadva, azaz végső értékévé téve, sátáni. (Mt 6,24; Lk 16,13) A Sátán népe ezt az értéket "keresi", ezért "agonizál", ezért alkalmazza a maga neme-természete szerinti erőszakerőt, s ezt állítja oda a Sátán az ember elé mint "egy a szükséges"-t. Méghozzá a "megváltás" ígéretként! Elfedve az ember elől, hogy a bűn következtében jutott oly helyzetbe, amelyben megváltódási igénye van. Elfedve az ember elől, hogy a megváltódás csak a Bűnnek hátatfordítás útján lehetséges. Elfedve, hogy éppen a Sátánnal, tehát éppen az ő sátáni örömhírével kell szembefordulnunk ahhoz, hogy megváltódhassunk a vele szóba állás következményeitől, a paradicsomvesztés állandósulásától.

A sátáni célkitűzésért folyó küzdelem és ennek erőszakos akarása - alapvetően más következményekkel jár, mint az Isten Országának keresése. Míg ez utóbbi a munkával megszerzetteknek, a birtokban levőknek odaadását jelenti, addig e sátáni keresés a birtokban nem levőknek - a megszerzését. A birtokban levőknek odaadása valaki más számára - ez éppen az ADÁS. A másénak, a más birtokában levőknek - szükségképpen erőalkalmazással történő - megszerzése pedig nem lehet más, mint VEVÉS. Végső értékvalósítóvá tett szerzés óhatatlanul átmegy a vevésbe. Mert ha egyszer a "többi mind", az "egész világ" valóban a végső érték, akkor ennek a keresése, az érte vívott küzdelem semmiképpen sem korlátozódhatik a birtokban nem levőknek a megszerzésére. Nemcsak azért, mert egyre kevesebb akad ilyen a valóban elérhető birtoktárgyak között, hanem azért is, mert nem egyszer értékesebb a már birtokban levő, az esetleg már meg is munkált.

A végső érték lett Vevés nem ismerhet elvi korlátokat, csak gyakorlati és legyőzendő tehetetlenséget-erőtlenséget. A Vevés minden fia úgy száll ki az élet porondjára, hogy a rendelkezésre álló összes eszközökkel megszerzi a maga számára a mammont - a lehető legteljesebb mértékben. Így kívánja meg ezt a végső érték természete. A Vevés fiainak arra is módjuk van, hogy a Vevéstől meghatározott életalakításukat etikusnak éljék meg. A Sátánnak feltétlenül szüksége van arra, hogy biztosítsa ezt az etikum-tudatot és -élményt az ember számára. A Sátán csak etikusnak átékelhető célkitűzések segítségével számíthat a rablók és bérgyilkosok világának etikailag fölibe emelkedni akaró emberek megnyerésére. Biztosítja is ezt a tudatot, mert a végső értéknek éppen az a természete, hogy etikusra igazolja azokat a magatartásokat, amelyek szolgálják, valósítják az értéket. S a Vevésnek elkötelezett egyedek, csoportok vagy nagyobb közösségek igyekeznek is mindig végső értéket szolgálnak, tehát etikusanak megélni magatartásukat.

A cél teszi "szentté" az eszközöket (73f num). Ha egyszer a Föld, az Univerzum meghódítása a végső érték, százszor szentté lesz az eszköz, amely ezt a célt szolgálja. Csak az Isten által állított célt (a szeretetet) magában hordó és vállaló ember találja a Vevés eszközeit az ember (Isten által állított szeretet-) céljával ellenkezőnek. Csak a jézusi ember, ill. a vevés által megütött, kifosztott vagy fenyegetett ember kiált erkölcstelenséget a vevési életalakítás láttán, de maga a "vevő" igyekszik elnyomni magában az Isten által állított célt és annak etikáját, hogy a maga életalakítását etikusnak élhesse meg. S ily módon a történelem különböző kisebb és nagyobb arányú vevéseit (önmagunk családunk, osztály- vagy nemzeti közösségünk, esetleg) az emberiség végső javát és legszentebb érdekeit szolgálóknak éljük meg. Egyenest a megváltás szolgájának éli meg magát az ember, amikor neki veti magát a Föld meghódítása feladatának. Legyenek ezek 16. századi spanyol konkviztádorok, vagy az Ómega-Krisztushoz ez úton elérni akarók.

c) Taszítás

A Vevés zászlaja alatt elinduló egyedek és csoportok a maguk legszentebbnek átélt értékszolgálatukkal nyilvánvalóan nem "emberüres" világba szállnak alá. Magatartásuk benső szükségszerűséggel hívja létre ember és ember között - a konfliktust. Míg az adás legbensőbb természeténél fogva arra indít, hogy egymáshoz kapcsolja, közösségbe emelje az adási vonatkozás első és második pontját: az adományozót és a megajándékozottat, addig a vevési vonatkozás ugyanígy a maga legbensőbb természeténél fogva arra indít, hogy eltaszítódjék a vonatkozás első és második pontja egymástól. A "vevő" taszítja a kifosztottat. Ahogyan az Isten-országabeli vonatkozásban a szeretet, a másinak javát akarás rejlik az adásvonatkozás mélyén, ugyanúgy a Sátán-országabeli vevésvonatkozásban a mélyén a szeretet elutasítását, a másinak kárát akarást találjuk. Az adásvonatkozás a másinak a javát akaró m á s é r t é l é s, tehát a szeretet. A másinak kárát akaró m a g a m é r t é l é s pedig egy a gyűlölettel.

A sátáni érték szolgálata konfliktust eredményez. Az "adás"-vonatkozást hordozó "adó" a "másikra" néz, s a "másikért" él. Az "adóban" szeretet él, a "vevőben" a csak magával törődés, a másikkal nem törődéssel együttjáró gyűlölet él. Amit ezek az "adó", ill. "vevő" vonatkozási első pontok magukban hordoznak, azt viszik tovább vonatkozási magatartásuk második pontja, a másik ember felé. Az "adó" a szeretetet viszi tovább, a "vevő" a gyűlöletet. Ki-ki a maga tartalmát igyekszik belerakni a másikba. S igazán nem az "adó" a felelős érte, ha a vonatkozási 2. pont. föl nem veszi a szeretetet; s igazán nem a "vevő" a felelős

érte, ha a vonatkozási 2. pont föl nem veszi a gyűlöletet. Szeretetre is lehet gyűlölettel felelni, és gyűlöletre is lehet szeretettel válaszolni. De ez már a sugárzást a maga rácsával megszűrő "másikon", a vonatkozási 2. ponton fordul. Mégis az adásvonatkozás - természeténél fogva - szeretetre indít; s a vevésvonatkozás - természeténél fogva - gyűlöletre indít.

A Sátán Ország - a vevés, a magamért élés és a gyűlölet világa is. Ezzel van tele az indító vonatkozási 1. pont, s ezt viszi a vonatkozási 2. pont felé - mert ez van a vonatkozási 3. pontban. Mindennek messzemenő következményei vannak. A másért élni akaró szeretet adásvonatkozásának erejében az ajándékozó a megajándékozottat abba az irányba hangolja, hogy ő is meglássa ennek a magatartásnak értékességét, emberhez illő voltát. Ha létre jön az eszmei megegyezés, ennek erejében közösség támad. Közösség, amely eggyé tesz. - Az Isten-országabeli adásvonatkozás természeténél fogva egységet létrehozó erő (6e,9d,29d num). A magamért élni akaró gyűlölet vevésvonatkozása azonban nem hoz létre közösséget és egységet az első és második vonatkozási pont között. Nem egybekapcsolódást, hanem szembekerülést vált ki. Az indító félt a "másik" a maga ellenségének éli meg, s ő is ki akarja fosztani és el akarja pusztítani az indítót. Egység és közösség helyett különmaradást, sőt ellenséges szembenállást hoz létre. Nem esetlegesen, hanem természeténél fogva nem hoz létre közösséget. Az adás összekapcsolja az embereket, a vevés szétválasztja őket.

d) Vevés és gyűlölet

A "vevés" nem lett terminus technicus Jézus tanításában, de a "#aireinĩ" (airein = venni) ige többször kap sátáni jelentéstartalmat ajkán. A belőle képzett főnév: "#haresiVĩ" (hareszisz) az evangéliumokban nem fordul elő, de az Újszövetség többi könyveiben igen, s ezekben egyfelől pozitív, ill. negatív erkölcsi színezetű magatartást, (Csel 24,14; 28,22; Gal 5,20; 2Pét 2,1) másfelől pedig e magatartások következtében létrejövő szétszakítottságot, felekezéseket, felekezeteket jelöl. (Csel 5,17; 15,5; 26,5;)

Az igei alakokkal találkozunk a magvetőről szóló példabeszédben: a Sátán "kiveszi" a szívből az abba behullott ígét. (Mk 4,15; Lk 8,12) A Hegyi beszédben hallunk azokról, akik elveszik ruhánkat, elveszik azt, ami a miénk. (Lk 6,29-30)

A farizeusokról is állítja ezt a vevést: a tudás kulcsát veszik el. (Lk 11,52) A negyedik evangéliumban is megtaláljuk: beszél azokról, akik elveszik a Messiás életét, ill. övéinek örömét. (Jn 10,18; 16,22) A jeruzsálemi tömeg is ezzel a szóval akarja Jézus halálát: "Vedd el!" - kiáltják Pilátusnak. (Lk 23,18; Jn 19,15) Kaifás is ezzel a szóval rajzolja a rómaiak várható reakcióját, ha működni engedik Jézust. (Jn 11,48)

E szó azonban Jézus ajkán nem kizárólag sátáni jelentéstartalmú. Differenciálás nélkül jelent mindenféle megfogást, szerzést, elvevést; olyasmiket is tehát, amiknek semmi közük sincs a sátáni vevéshez. Ugyanúgy, ahogyan a "#haresiVĩ" (hareszisz) is jelenti a többi könyvek nyelvében a zsidóságon belül létrejött jézusi utat és felekezést. (Csel 24,5.14; 28,22)

Az Isten népéről állított "gyűlölet" - nem azonos ezzel a sátáni tartalommal (49d 51d num). Míg a sátáni gyűlölet vevésvonatkozás, addig ez a "gyűlölet" éppen kiválás a vevésvonatkozásból, azaz az olykor ezzel a vevéssel összhangban levő biológiai közösségből. (Lk 14,26) Ez a magamra irányuló "gyűlölet" máskor pedig egyet jelent

azzal, hogy védtelenül kiteszem magam a vevésvonatkozások engem biológiailag elpusztító erejének. (Lk 14,26b; Lk 12,25)

A "gyűlölet" főnévi alakban - nemcsak Jézus ajkán, de az egész Újszövetségben ismeretlen kifejezés. Az igei alak (#miseinř = miszein) azonban gyakori szava Jézusnak. Sőt a "világ" igen gyakran emlegetett alapmagatartása: gyűlöli Jézust, gyűlöli övéit; Jézust alapvetőbben, de azért övéit is. Gyűlöli az Atyát, Küldöttjét, a Világosságot és az ezekhez tartozókat. A messiási magatartások váltják ki ezt a gyűlöletet; olyan cselekedetek, amelyeknek pedig szeretetet kellene indukálniuk. (Jn 7,7; 15,18-9.23-5; 3,20)

Ennek a sátáni gyűlöletnek van más alanya is, mint az a második jelentésű "világ" (120d num). A mammont szeretők, (Mt 6,24; Lk 16,13) a gonoszat-tevők, (Jn 3,20) a farkasok, (Mt 10,16) a negatív etikai színezetű "emberek" (Lk 6,22; Mt 10,17) is gyűlölnék. Konkrétabb alanyokkal is találkozunk: rokonok és honfitársak, (Mt 10,21; Mk 13,12; Lk 21,16) színedriumok, zsinagógák, helytartók, királyok (Mt 10,17; Mk 13,9; Lk 21,12; Mt 10,18; Mk 13,9; Lk 21,12) is fogják gyűlölni a Jézushoz tartozókat. Mindezekből láthatóan a gyűlölet gazdagon dokumentált sátáni magatartás Jézus ajkán.

Ok nélküli gyűlölet ez. Nem-gyűlöletre adott gyűlöletválasz. (Jn 15,25)

A Sátán nem azért gyűlöl, mert őt gyűlölik. Ő előbb gyűlöl. Ő mindenképpen gyűlöl, mert csak magát nézi, csak önmagáért akar élni. Vele kezdődik a gyűlölet. Istent is gyűlöli, aki pedig szeretetből szeretetre alkalmasnak, angyalnak teremtette meg (121f num). De nem akarja szeretni, szolgálni, nem akar ragaszkodni hozzá, nem ismeri el Urának, megveti Őt. Csak eszköznek akarja felhasználni a maga önmagáért élő, sátáni életalakításának a szolgálatában - ahogyan ezt a pusztai kísértés is mutatja. A Sátán gyűlöli az Istent. És a Sátán gyűlöli az embert. Mit sem törődve azzal, hogy a sátáni hívás elfogadása következtében az ember boldogtalan lesz; hívja őt a maga szolgálatába, kínálja neki a maga evangéliumát. A Sátán ismét csak magát nézi, s az embert merő eszközként használja fel a maga istenellenes lázadásának szolgálatában. Eszközként használja fel arra, hogy "küriosz"-szá tegyesse magát Isten ellenében.

A Sátán mindenképpen és mindenkit gyűlöl. Gyűlöli azokat is, akik az övéi, akiket "szeret". Ezeket is eszközként használja, ezektől is elveszi az Életet; s ennek kapcsán nemegyszer - erőalkalmazásokba kergelve őket - még a biológiai életet is. Elveszi tőlük az Országot, és nemegyszer a "többi mindet" is.

A "gyűlölet" főnévi alakját - Jézus egy másik szava pótolja.

Több ízben szól róla, hogy a gonosz embernek gonosz a szíve, azaz gonosz a törekvésközpontja. (Mt 9,4; 15,18-9; Mk 2,6.8; 7,19.21; Lk 5,22; 6,45) S arról, hogy ez a gonosz törekvésközpont csak gonosz eredményeket szülhet. Ha gonosz a szívben levő kincs, ha gonosz maga az ember (a "fa"), gonosz lesz gondolatban-szóban-cselekedetben is ("gyümölcsök"). (Mt 7,17-8; 12,33-5; 15,19; 5,11; Mk 7,22; Jn 3,19; 7,7)

Legtömörebb megfogalmazásban: "...és a gonosz a gonoszból gonoszt hoz elő". (Lk 6,45) Ezek során négy ízben beszél a "gonosz szem"-ről. (Mt 6,23; Lk 11,34) Ennek ellentéte két ízben az "egyszerű szem", amely önzetlenséget, segíteni kész jóságot, jószívűséget jelent (17a num). Egy alkalommal irigyli a másiktól a jutalmat a gonosz szem. (Mt 20,15) Végezetül terminus technikusként is használja - a "gonosz szem"-et, (Mk 7,22) amely a fenti helyek alapján egyértelműen a másikért élni nem akarás, s csak magamért élni akarás irigységét és önzését jelent; tehát a Sátánt sátánná tevő testvéri érzés hiányát, a gyűlöletet.

e) Sátáni szeretet

A sátáni világ "szeretné" Jézus tanítványait, ha a tanítványok a világéi volnának, ha a világból valók lennének. (Jn 15,19)
S a pokolba került dúsgazdag is szereti vérszerinti testvéreit, akiket szeretne megmenteni a gyötrelemtől. (Lk 16,27-31) Miféle szeretet ez? Jézus ez alkalommal a "phileó" igét használja, melynek jelentéstartalma nem esik egybe az Isten Országá "agapé = szeretet" fogalmával (28a num). Ez a másik fajtájú "szeretet" azt a kapcsolatot jelenti, amely fennáll a sátáni közösséghez tartozók között is. Jelenti azt az egybetartozást, amely nélkül semmiféle ország nem állhat fenn, s amelyet ezért Jézus állít tehát a Sátán Országáról is. Arról a szeretetről van itt szó, amelyet Jézus állított a Sátán népéről, a bűnösökről is, s amelyet az Isten Országában - mivel agapé nélküli - önmagában elégtelenként rajzolt meg. (Mt 5,46; Lk 6,32)

Míg az Isten-országabeli szeretet adásvonatkozás és egységet teremt, addig a Sátán-országabeli szeretet mindössze a vevésvonatkozások első pontját alkotó személyek egymáshoz tartozását jelenti. Ez az egymáshoz tartozás azonban hírből sem azonos a Szentháromságból való szeretet által megteremtett együvértartozással. Itt most valamit nagyon tisztán kell látnunk. Azt, hogy a vevésvonatkozás első pontját alkotó személyek - minden egymáshoz tartozásuk ellenére is - harcban állhatnak egymással. A vevők ugyanis nemcsak Isten népét fosztogatják, hanem fosztogatják a magukat megvédőket is. Az Isten népét alkotó "adók" sohasem állhatnak szemben egymással, mert ezt az elfogadott adásvonatkozás lehetetlenné teszi. Más a helyzet a természeténél fogva szembenállást eredményező vevésvonatkozás esetében. Az életüket a vevésre reátevők - aiónunk sátáni viszonyaiból láthatóan - nemegyszer eme eszmei közösségük ellenére is meg hasonlításban vannak egymással.

A Sátán eme aiónbeli térnyerése következtében az emberi történelem legalapvetőbben a vevők egymáselleni harcait mutatja. Majdnem csak ezt. Akármilyen szomorú is, de ki kell mondanunk, hogy az emberiség eddigi története viszonylag keveset mutat a fegyveres erők és a magukat védtelenné tevő "adók" küzdelmeiből. A történelem nagyobbára csak az alábbi három figurációt mutatja: A Jézust nem emlegető vevők és a zászlóra Jézus nevét író vevők harcait egyfelől, a Jézust nem emlegető vevők egymás elleni harcait másfelől, s végezetül a Jézus nevét zászlójukra író vevők egymás elleni harcait.

Mégiscsak van meg hasonlítás a Sátán országában? A történelem a "vevőknek", tehát a Sátán népének harca önmagán belül? Hogyan állhat fenn akkor ez az ország?

A vevők (egyedek és közösségek) biológiailag nemegyszer elpusztulnak ezekben a vevésekben s az ezekből adódó meg hasonlításokban. A Sátán Országá azonban a pusztulások és meg hasonlítások ellenére is - fennáll. Transzcendens országgal állunk szemben, nem földrajzilag meghatározhatóval.

A magatartásbeli közösség fennáll akkor is, ha egyedek és evilági országok pusztulnak bele ezekbe a vevésekbe. S ily értelemben a magatartás képviselői is "fennállnak", ha esetleg rendre elhullanak is a csatatereken. Azért állhatnak fenn, mert a nemzés új nemzedékeket hoz elő; fennállnak, mert az ember túléli a maga biológiai halálát. Transzcendens ez a sátáni ország csakúgy, mint az Isten Országá. Két szempontból is.

Látható tehát, hogy a Sátán Országában foglalja az egy adott szövetségrendszerbe tartozó vevőket is (akik "szeretik" egymást), és a különböző táborokba, szövetségrendszerekbe tartozó vevőket is (akik "gyűlölik" egymást). Ez a "szeretet" egyhasi testvére a gyűlöletnek. Nem jézusi szeretetet jelent ez a sátáni szeretet; csupán a gyűlölők időnkénti szövetségét, egymáshoz tartozását. Ez az időnként egymáshoz tartozás evilági országbeli egyesüléseket eredményez, de a transzcendens sátáni országba tartozásnak nem szükségképpen feltétele. A szükségképpen feltétel: a valakik ellen irányulás, a másikat bántani akarás, a magam érdekeit szolgálni akarás, a másik ember érdekeitől magamat függetlenné tevés. Ennek folytán a Sátán Országában transzcendálja a különböző vevési érdekközösségeket is. A "többi mind" szolgálatában létrejött érdekközösségek, mint immanens és látható evilági közösségek és országok - szembenállhatnak egymással. Szembenállásuk azonban ennek az eszmei közösségüknek alapján és annak következtében jön létre. Ennek folytán közösségben állnak egymással akkor is, ha szembenállásuk ezt a közösséget nem teszi láthatóvá. A szembenállók rejtett közösségek "corpus mysticum"-ot (#muwř = műő: elrejték, szemet bezárok) alkotnak. E misztikus közösség folytán bármennyire pusztítsák is egymás országait ezek a "vevők", a Sátán Országát nem pusztítják vele. Nem, mert a "többi mindet" szolgálók, a vevők, a magukért élők, a gyűlölködők összessége alkotja azt; mit sem számít, hogy ezen az összességen belül melyik csoporthoz tartoznak.

Két értelemben kell tehát "meg hasonlításról" beszélnünk. Mivel a vevés vonatkozás szükségképpen szembenállást jelent, ezért a vevők szembekerülhetnek a vevőkkel. Ennyiben a Sátán Országában - a meg hasonlítás országában. Léttartalmához tartozik ez; nevezzük tehát ontológiai meg hasonlításnak. Ugyanakkor azonban az ebbe az országba tartozók mind azonosak a vevésben, és így mind azonosak az Isten vevést nem ismerő népe ellen fordulásban. Ebben az értelemben tagadja Jézus, hogy a Sátán Országában meg hasonlított volna. (Mt 12,26; Mk 3,26; Lk 11,18) Nem hasonlított meg, mert nem segít csodát tenni Jézusnak, hiszen ezzel ön maga ellen dolgoznék. A Sátán ennyiben nem hasonlított meg önmagával; sohasem dolgozik az Isten Országáért, hanem mindig csak ellene. Az önmagához való hűségéből adódik a meg hasonlításnak ez a jézusi tagadása. Nevezzük ezt célkitűzésbeli (értékelméleti, etikai) meg hasonlításnak. Ez a meg hasonlítás hiányzik nemcsak a Sátán Országából, hanem az Isten Országából is. Az evilági országokban azonban előfordul; s ha tartóssá válik bennük, belé is pusztulnak. (Ezek azok a nemzetek, amelyek nem hogy jézusi szinten, de sehogyssem életképesek - 134b num). Az ontológiai meg hasonlítás viszont a Sátán Országának a lényege csupán, az Isten Országáé nem. Ez utóbbi nem meg hasonlítás, hanem szeretetközösséget eredményez.

123. A HAZUGSÁG ORSZÁGA

a) A hazugság atyja

Ellenfeleit a Messiás hazugoknak tekinti. Olyanoknak, akik jól látják a Messiás igazságát. Ezek igaznak látják és tudják, amit mond, és még sem fogadják el azt. Elutasítják Őt magát, elutasítják az igazságot is, valamint Örömhírének egész tanítását is. Ellenfelei nem vakok. Ha vakok lennének, ha nem látnák, hogy a Messiásnál kell

lennie az igazságnak, akkor nem volna (szubjektív) bűnük, és így nem alkotnák a Sátán népét. De mivel látásuk ellenére is ragaszkodnak a Messiással szemben tanúsított ellenállásukhoz, és meggyőződésüknek állítják-hazudják állásfoglalásukat, ezért megmarad bűnük, s így a Bűn, a Sátán szolgálva-népévé teszik magukat. (Jn 9,39-41) Jézus legfőbb ellenfelei leledzenek legkevésbé tévedésben. Maga a Sátán számára is adva volt az az igazság, amelyet a megtestesült Fiú Izrael számára képviselt, de "nem állott meg benne", azaz elhagyta, otthagyta azt az igazságot, amelyet volt alkalma megismerni és magáévá tenni. Jézus ennek okát ebben jelöli meg, "mivel nincs igazság benne". (Jn 8,44)

Azért nem állott meg az igazságban, mert nincs igazság benne? Ez így nem látszik logikusnak. Ha viszont a meg nem állás cselekvést jelent, s az igazsághiány tudattartalmat, akkor érthetővé válik a jézusi megokolás. Első fázisban: A "Sátán" látja és cselekszi az igazságot, áll benne, és így megvan benne ez az igazság - de ekkor még nem Sátán, hanem Isten szolgája, még nem bukott le villámként az égből, még le nem hullott angyal. Második fázisban: Kidobja a tudatából az igazságot, behelyettesíti azt valami egyébvel. Ekkor már "nincs igazság benne"; most már nem szolgálja Istenét, mert már önmagát tette istenné és úrrá - most már Sátán. Erre következik a harmadik fázis: Cselekszik a kicserélt tudatnak megfelelően, nem az igazságban áll, hanem a behelyettesített tudattartalomban. Ily értelmezés mellett, tehát a harmadik fázisban logikus a jézusi okadatolás: a tudat logikailag megelőzi a cselekvést.

"Amikor (a Sátán) beszél a hazugságot, a sajátjából beszél, mivelhogy ő hazug és annak (a hazugságnak) atyja". (Jn 8,44) A Sátánban nincsen igazság. Mi foglalja el helyét az igazságnak? Az, amit mond akkor, amikor beszél. Mit beszél a Sátán? A hazugságot. A hazugság foglalja el a helyét az igazságnak. A Sátán nem az igazat mondja. Az az igaz, hogy szeretni kell. Ennek ellentéte az, hogy nem kell szeretni. Ez az állítás lehet tévedés is, hazugság is! (73d num). A Sátánról Jézus sohasem állítja, hogy téved. Azt állítja, hogy a hazugságot beszéli.

Többet is mond ennél. Mit? Azt, hogy - hazug. A nem hazug is mondhat olykor hazugságot. A Sátán nem olykor mondja a hazugságot. Ő úgy hazug, hogy létéből-léttartalmából következik a hazugságot beszélés. Amikor a hazugságot beszéli, a "sajátjaiból" beszél. A saját tudattartalmából tehát. Abból, ami az ő tudattartalma; abból, ami a mivoltából következő tudattartalom. Az ő mivolta - a lázadás az egyetlen valóságos "küriosz" ellen. Az ő mivolta - a magát Istennel behelyettesítés. Az ő mivolta - a magát küriosz-szá tevés. Az ő mivolta - a többi mindet végső értékévé tevés. Az ő mivolta - a vevést legfőbb értékvalósítássá tevés. Az ő mivolta - a gyűlölet...az Isten Országáé, az adás, a szeretet, stb. helyett.

A Sátán ehelyütt az "ördögatya" (Jn 8,44) megjelölést kapja. Erről az ördögatyról állítja Jézus ezt az ördögvoltból adódó hazugságot. Ez az ördögatya nemcsak az ördögök atyja, hanem a hazugságnak az atyja is. Az "atyá" a közösséget alkotó vonatkozás első pontjának a neve. Ez adja az "atyaság" legszélesebb fogalmát a Szentháromság világán belül is (8e num), s a biológiai közösségen belül is az "atyá" - a kezdet. Az ördögatya az, aki "kezdetből fogva nem állt meg az igazságban". Minek a kezdetétől fogva? A Sátán Országának kezdetétől fogva. Ezzel az ördögatyával kezdődik a Sátán Országáé. És vele kezdődik a hazugság is.

Mi ennek a hazugságnak a tartalma? Az, hogy nem az Istent Kűriosz-nak elismerés - az Élet. Az, hogy nem a szeretet biztosítja az értelemmel rendelkező teremtmény számára - az Életet. Az, hogy nem a Messiástól elmondott Úton éri el a Szentháromságba meghívott teremtmény az olyannak-amilyennek megteremtettsége következtében az általa igényelt deifikációt. Az, hogy az "olyanok lesztek, mint az Isten" célkitűzése az Isten elleni lázadás útján érhető el. (Ter 3,5) Az, hogy a Sátán hazugságának tartalma ez: Nem a szeretet - az ember örömhíre. Az, hogy a Sátán különb Édent biztosít az embernek, mint az Isten. Az, hogy a Sátán - a Megváltó! A Messiásból is hiányzik az "adaequatio totalis" (73c num). Bár Ő Maga az Igazság, és bár amikor az igazságot mondja, Ő a sajátjából beszél, mégis nem mindenkor mondja az "igazat"; mert ami a szeretetet nem szolgálja, azt nem mondja. A Sátánból viszont hiányzik az "inadaequatio totalis". Bár a Sátán a hazugság atyja, és joggal mondhatná: "Én vagyok a Hazugság!" - mégsem hazudik mindig. Amikor ugyanis nem szolgálja a célját, egy-egy inadaequatio, akkor tükrözi a maga tudatát és egyúttal tükrözi a valóságot is. Ha összezavarhatja ezzel a pályakezdő Messiás terveit, szívesen vallja Őt "az Isten szentjének" (Mk 1,24; Lk 4,34) is. A Sátán nem "vak". "Külső sötétség"-sorsa nem ismeretlen előtte. Gerázai alattvalói is tudják, hogy a Messiás "idő előtt" (Mt 8,29) gyötri őket, s meg is kéri Őt, hogy "ne parancsolja meg nekik, hogy a hádeszbe távozzanak". (Lk 8,31) A Sátán "lát". Nem téved, tudva és akarva kel harcra Isten és a Messiás ellen. A végső elbukás tudatában hívja országába Isten teremtményeit - önmagának s meghívottjainak végső bukást készítve. De ezt nem árulja el meghívottainak. Deifikációt ígér nekik. (Ter 3,5) Úgy hirdeti megváltásként örömhírét, hogy tudja, milyen végre juttatja azokat, akik engednek meghívásának. Ragaszkodik a lázadáshoz, és így ragaszkodik a hazugsághoz is.

b) Hazugság és gyilkosság

Nemcsak a Sátán hazudik, a népe is hazudik. A Sátán Országá - a Hazugság országa. Akik "minden gonoszat hazudnak (#yeudwř = pszeudó) ellenetek értem", azok nem is állnak meg a hazugságnál, rágalomnál, hanem üldözik is övéit. (Mt 5,11) - Hazugságon olyan beszédet ért a Messiás, amely - árt (73c num). Ez a "#yeudomartureinř" (hamis tanúbizonyyságot tenni) szónak a tartalma Jézus ajkán. Krisztus perében a Sátán szolgálatában állók hamis tanúkat (#yeudomartureVř = pszeudomartüresz) állítanak, s hazugságaik célja nem kisebb, mint a Messiás meggyilkolása. (Mt 26,59-60; Mk 14,56-7)

A hazug bizonyságtevőknek van két kiemelkedő nagyságrendű változata: a hazug próféta (#yeudoprojhthVř = pszeudoprophétés) és a hazugmessiás (#yeudocristoVř = pszeudochristos). Már a Hegyi beszédben óvja övéit az Ellenség eme zászlóvivő hímeitől, akiket a Sátán "östényével" ábrázol: "Tartózkodjatok a hazugprófétáktól, akik juhok öltözetében jönnek hozzátok, de belülről ragadozó farkasok". (Mt 7,15) Lukács szövegében is szerepelnek, és ott az evilág hatalmasaira jellemző vonást kapják meg a Messiástól: a hazug prófétáknak mondják a szépeket az emberek, (Lk 6,26) mégpedig azok az "emberek", akik gyűlölik és kivetik magukból mint gonoszokat az Emberfia népét. (Lk 6,22) Ezek a hazug tanítók a Messiás örömhírével szemben és ellenkezésben álló örömhírt akarnak elfogadtatni az emberekkel.

A hazugmessiás még ezen is túl megy: az eljövendő Krisztus helyett - önmagát akarja elfogadtatni. Mivel ért a megtévesztéshez, képes is megtévedéseket eredményezni. Többen is vannak, és szerepük

meg nem szűnően tart az idők végezetéig. A második érkezés előtti időben különös erejűvé válik támadásuk, s ezért erre nagy nyomatékkaal hívja fel övéi figyelmét a Messiás. (Mt 24,11.24; Mk 13,22)
Utolsó lehetőségük, utolsó rohamuk alkalmával még a választottakkal is megpróbálkoznak. (Mt 24,24; Mk 13,22)

A Messiás meggyilkolására készülődő jeruzsálemieket (Jn 8,40) mondja Jézus az ördögatyától, a hazugság atyjától valóknak. A hazugság fiai a Messiás és az Ő népének életére törnek. Hazugságaiknak ez a célkitűzése is visszautal - atyjukra. A Messiás-gyilkosság gondolatát érlelő jeruzsálemieknek mondja Jézus nagyon kemény szóval: "Ti az ördögatyától(-ból) valók vagytok, és atyáitok vágyait akarjátok megvalósítani. Ő pedig embergyilkos volt kezdettől fogva..." (Jn 8,44)

"Kezdetől fogva". Embergyilkos tehát, amióta csak ember létezik; az ember létezése előtt csak a készség volt meg benne a gyűlölet és hazugság e szükségképpen velejárójára - az embergyilkosságra. Ez a készsége lendül munkába az ember első megkísértésekor, és jut sikerre az ősbűnben. A "dzóé"-t ölte meg akkor összeülnkben, a Káinban már a biológiai lét gyilkosának is bizonyult. Hazugság folytán lett az ősszülők életének gyilkosa. Azt hazudta, hogy nem a Teremtőtől tanult igazság erejében éri el az ember a maga kiteljesedését, istenülését, hanem azzal szembeszegülve lesz az ember "olyan, mint az Isten". (Ter 3,5)

Szükségképpen-e a hazugság és gyilkosság kapcsolata? Szükségképpen. Amikor a Sátán önmagát emeli kúriosz-szá, ezzel megtagadja az Istent, tehát megtagadja a szeretetet. E tagadás egy pozitív állítást szül: a "többi mindet", a teremtett anyagi értékeket állítja végső értéknek. Ez a "többi mindről" szóló örömhír a vevés értékvalósítására szólít fel, s e magatartásnak hordozója már nem a másikért, hanem az önmagáért élt élet. A másikat szolgálni nem akaró, a másikat eszközként felhasználni akaró gyűlölet, mint végső lételméleti hordozó bontja ki magából a magamért élni akarást, az önistenítést; mégpedig a teremtett anyagi értékek szolgálata, a vevés magatartása által. S ez a vevés nemcsak a szolgálni nem akart másik ember javaira áhítozik. A végső érték megkívánja, hogy akarja elvenni ennek a másiknak az életét is, aki ezeknek a javaknak birtokosa vagy igénylője, akinek a pusztá léte is zavarja a sátáni végső érték szolgálatát.

Gyűlölet - magamért élés - többi mind - vevés - gyilkosság... széjjelbonthatatlan és szükségképpen logikai láncolatú egységet jeleznek ezek a szavak. S az egész sornak megalapozó tudati képe - a Hazugság. Én vagyok a Magamért-élés!; Én vagyok a Gyűlölet!; Én vagyok a Haladás!; Én vagyok a Vevés!; Én vagyok a Gyilkosság!; Én vagyok a Hazugság! - a Sátán mindezt elmondhatná magáról. Nemcsak ő, hanem országának véglegesült népe is. Mindazok tehát, akikben e magatartások tudatosak és véglegesültek.

c) A nem-véglegesültek

A Sátán a világ fejedelme. Pozícióban van a világban. "De én kiválasztottalak titeket a világból" (Jn 15,19) - mondja övéinek Jézus az utolsó vacsorán. "Nem kérem, hogy kivegyed őket a világból" (Jn 17,15)
- imádkozik a főpapi imában Atyjához övéiért, "akik a világban vannak". (Jn 17,11) Hol vannak tehát övéi? E látszólagos ellentmondás feloldható: Jézus a sátáni jelentésű világból választja ki tanítványait és a földrajzi jelentésű világban hagyja meg őket (120dc num).
De helyesen járunk-e el így?

Ez esetben ugyanis a Messiást váró tanítványok a Messiással való találkozás, a hozzácsatlakozás előtt - a Sátán népe lettek volna. Sőt még később is. Fülöp-Cezáreában ugyanis a Sátán szólal meg Péterben, (Mt 16,23) ő mozgatja az életet elveszejtő kardrántásra is; ő, aki három esztendő után is meg akarja nyerni magának Pétert. (Lk 22,31) Ha viszont földrajzi értelemben vesszük azt a világot, amelyből Jézus kiválasztotta övéit, nem számolódik fel a fent jelzett ellentmondás. Hogyan van tehát?

Ez a nehézség rávilágít Jézus tudatának egy nagyon jelentős mozzanatára. Az Isten Országának is van objektív tartalma, a Sátán Országának is. De azt, hogy valaki ténylegesen az Isten vagy a Sátán Országába tartozik-e, nem dönti el egyértelműen az általa hordozott tudattartalom. A hovatarozás szempontjából nem a tudat tartalma, hanem a tudat jóhiszeműsége a döntő mozzanat.

Ha Jézus nem jött volna, valakiknek módjukban lett volna továbbra is Istennek-tetszőnek átélni azt, amit a Vele való találkozásig annak éltek meg. "Ha nem jöttem volna, nem lett volna bűnük...ha vakok volnátok, nem volna bűnötök". (Jn 15,22; 9,41) Különböztetnünk kell tehát az objektív és a szubjektív bűn között. A jóhiszemű lelkiismeret nem hordozhat szubjektív bűnt, de hordozhat objektív bűnt.

A tanítványok gondolkodása-tudata nagyjából azonos volt Izraelével (109c num), amikor találkoztak Jézussal. Tudatátalakulásuk az együttlét éveiben is meglehetősen szerény méreteket öltött. Jézus mégis úgy ítélte meg őket, hogy kinyitották "szívüket" az örömhírnek, s amire képesek voltak, megtették a tudatátalakítás tekintetében is. Objektíve sok tekintetben megrekedtek a találkozás előtti tudatuknál, de szubjektíve akartak hinni a Messiásnak, igéjének, ill. annak, amit képesek voltak felfogni abból. Szubjektíve mindenképpen hűségesek voltak a Messiáshoz. A Messiás tehát a sátáni értelmű világból választotta ki a Tizenkettőt, mivel a szívek keménységét figyelembe vevő Ószövetség még nagy engedményeket tett az évezredek bűnei következtében az Isten tudatától messzezsúszott embernek. Objektíve a tanítványok még Jézus előtti eszméknek és eszményeknek hódoltak, s ennyiben hordozói voltak bizonyos sátáni gondolkodás- és magatartáselemeknek, melyekre Jézus nemegyszer reá is mutatott, olykor kifejezetten is. (Lk 9,55; Mt 16,23) Szubjektíve viszont becsületes Istennek-tetszeni akarók voltak: s ez esetben az "összes emberek", ill. a földrajzi jelentésű világból választotta volna ki őket Jézus. De a kérdéses helyen Jézus nem erre a földrajzi értelmű világra gondolt, mert a szóbanforgó versben még négy ízben fordul elő a "koszmosz" szó - rendre sátáni jelentéstartalommal. (Jn 15,19)

Aki jóhiszeműen téved, az nem a Sátáné. Ha jóhiszeműen vallja és teszi a sátánit, van bocsánat számára. Isten irgalma nagyobb, mint az ember tévedése (62d num). A sátánit valló és tevő ember objektíve a sátáni "világba" tartozik, szubjektíve azonban a minden embert magában foglaló földrajziba. Ily szubjektív értelemben Jézus egyfelől ki is veszi övéit a földrajzi világból, s ugyanakkor meg is hagyja őket a földrajzi értelmű világban. Így van, mert megtisztítja őket jóhiszemű téveszméiktől.

d) Véglegesültek

A Sátán tudattartalmának megrajzolása szempontjából e fenti különböztetés nagy fontosságú. Ennek erejével ugyanis különböztetnünk lehet és kell a Sátán népén belül. Jézus nem tesz kísérletet a pusztában

a Kísértő megnyerésére, a Mózesből vett idézetekkel csak visszautasítja a Kísértő ajánlatait. Az idegbetegekből kiűzött, az idegbetegekben elhallgattatott ördögöket sem próbálja megnyerni a maga számára. Nem, mert a Sátán véglegesült népét alkotják.

De, amíg testben élünk, nemigen lehetünk a Sátán biztosan véglegesült népe. A Messiás elvesztésére törekvőket meg nem bocsátható bűnnel vétkezőknek, megmaradó bűnűeknek mondotta ugyan Jézus, de a kereszten még ezek számára is bűnbocsánatot kért Atyjától. (Jn 9,41; Lk 23,34) Ennek az ellentmondásnak megvan a maga oka. Az ember - önmagát igazoló lény; állandó feleselésben él tehát lelkiismeretével. A Messiás ellenfelei is igyekeznek megnyugtatni magukat lelkiismeretükön keresztül; igyekeznek meggyőzni önmagukat, hogy Istennek-tetszőt cselekednek, amikor Ellene harcolnak. (Jn 16,2) Az egyik pillanatban sikerül ez, s ennek következtében "csak az Emberfia ellen szólnak", (Mt 12,32) a másik pillanatban viszont nem, s ekkor a lelkiismeretük is vádolja őket, hogy a Lélek ellen tesznek. (Mt 12,31) A farizeusok élesen mutatják ezt a belső vergődést (100a 102c num).

Amíg a testben élünk, mindig van lehetőségünk a tévedésre. S amíg tévedésből is tesszük a Sátán cselekedeteit, amíg tehát van valami, ami menthet bennünket lelkiismeretünk előtt, addig van lehetősége a maga keresztre feszítőiért is imádkozó Irgalomnak - a megbocsátásra. Amíg tehát az objektíve sátánit jó lelkiismerettel tesszük, addig nem vagyunk a Sátán népe. Amíg az objektíve sátánit bizonytalan lelkiismerettel tesszük, még mindig nem vagyunk egyértelműen a Sátán népe. Amikor az objektíve sátánit egyértelműen rossz lelkiismerettel tesszük, még akkor sem vagyunk a Sátán véglegesült népe. Nem, mert amíg az idő és változás világában vagyunk, jobb latorként életünk utolsó percében is odafordulhatunk Istenünkhöz.

Ezzel szemben van a Sátánnak véglegesült népe. E nép számára (és fejedelme, az időrendben legelső lázadó számára) már lejárt az idő, amelyben változtathat magatartásán. A neki adott idő lejártá úgy találta őt, hogy az objektíve sátánit egyértelműen rossz lelkiismerettel csinálta.

Fölmerül a kérdés: A jó és rossz, a szeretet és a gyűlölet közti választásra létrehívott teremtmény eljuthat-e ebbe az állapotba? Nem mond-e ellen ennek a lehetőségnek az, hogy "önigazoló lény" kerül az emberben választás elé? Aki véglegesül a szeretet ellenében, annak az életében kellett lennie egy nem is rövid szakasznak, melynek során lelkiismerete rendre ellene mondott a szeretet felhívásainak mégpedig úgy, hogy bűntudata is volt. E sorozatos ellenmondása elindította a hívó hangok fokozatos gyengülését, s ezúton eljutott oda, hogy a gyűlölet harci bőszerűsége végül is teljesen elnémította benne a szeretet minden jelentkezését. A véglegesüléskor már ennek következtében jó lelkiismerettel gyűlölhett, jó lelkiismerettel tehette az objektív sátánit. Ez azonban nem szünteti meg és nem is gyengíti felelősségét. Nem, mert a benne is meglevő Lélek elleni következetes döntésekkel tette megátalkodottá magát.

Így azután a Sátán véglegesült népe "jó lelkiismerettel", pontosabban az önmagával való teljes megegyezés tökéletesen tönkretett lelkiismeretével szolgálja a Sátán Országának célkitűzéseit. Az Isten hívására való felelés első mozzanata: a metanoia. Minden egyéb feleletünk ebből az első lépésből bomlik ki. A metanoia az Út első megtett lépése. Az objektív igazsággal következetesen szembeszegült és a hazugságban megátalkodott sátáni közösségnek (fejének és véglegesült népének) erre a metanoiára nincs lehetősége. Megátalkodott és végleges elkötelezettjévé lett az Isten elleni lázadásnak, végső soron a hazugságnak.

Életének értelme ezek után már csak egy lehet: minél többeket rábírní erre a lázadásra. A Sátán a végkifejletre vonatkozó ismeret teljes birtokában végzi szomorú munkáját. Az embert a maga eszközévé alázza, a maga ideiglenes dicsőségének szolgálatába állítja. Csátát nyerései csak úgy lehetségesek, ha a metanoia lehetőségeit elfűrészezi az emberben, ha el tudja vágni a Jézushoz csatlakozás útját.

Számára ez csak egyetlen alapon lehetséges: meg kell tévesztenie az embert. El kell tudnia hitetni az emberrel, hogy az Örömhír nem örömhír, az Út nem út. Ennek a helyére oda kell tudnia tenni a maga örömhírét, a maga útját s a maga ígétét. A "többi mind" örömhírével akadályozza meg tehát a metanoiát; mind az értelem, mind az akarat felzárkózását. Egyfelől akadályozza a Messiás igazának belátását, másfelől pedig az átalakult tudatúakban a Hozzá való hűséget. Egyetlen lehetősége van az emberrel szemben: el kell fogadtatnia annak értelmével a sátáni hazugságtartalmat; vagy ha ez nem sikerül, akkor legalább az életével.

Az, aki elmondhatja magáról "Én vagyok a hazugság!", ezzel a programmal lép az emberiség elé: Az ember olyan lesz, mint az Isten! Az ember megfuthatja a maga számára lehetséges legmagasabb pályát, ha megszerzi magának azt a világot, amelyet maga körül lát, szemléli. Megszerezheti, amire vágyik...és nem az adás útján. Ez a Sátán megváltásprogramja, amellyel holtbizonyosan megakadályozza az ember megváltódását.

A maga megátalkodott-véglegesültségében is megőrizte az értelem Istentől kapott adományát. Jézus nagyon nagy véleménnyel van a Sátán okosságának intenzitásáról. (Mt 10,16; Lk 16,8) Okossága abban nyilvánul meg, hogy az Istentől lelkünkbe írt igényre-vágyra támaszkodva kínálja föl nekünk a maga ígétét, megváltásprogramját. Az Isten "áldására" építi a maga tervét: "És megáldá Isten őket...Töltsétek be a földet és hajtsátok uralmatok alá". (Ter 1,28) Az emberi lélekbe beleírt eme isteni áldásra épít úgy, hogy elszakítja ezt az Isten másik nekünk adott áldásától. Attól a másik áldástól, amelynek erejében az emberiség egyik felének (Ádám) ragaszkodnia kell az emberiség másik feléhez (Éva), s amelynek erejében az emberiségnek "egy testté" kell válnia. (Ter 2,24) Leválasztja tehát az első áldást a másodiktól, a szeretet áldásáról. Leválasztja az eszközértéket a végső értékről, s az eszközértékből végső értéket csinál. Alapvetően hamisítja meg Isten terveit, s az ember mégis azt gondolhatja, hogy Isten szavára, a Teremtő által a maga természetébe beírt birtokolni akarás hangjára figyel, amikor reáfeledkezik e sátáni okosságból megszületett sátáni örömhírré.

A Sátán tudja, hogy okosan kell hazudni.

124. JUSZTÍCIA-ESZMÉNY

a) Vevés és Erő

Az igazság (#alhJeiař) és a szeretet (#agaphř)
- egyazon valóság. Az igazság az Isten tudata; a szeretet az Isten élete. A hazugság és a gyűlölet is egyazon valóság. A hazugság a Sátán tudata; a gyűlölet a Sátán élete. Ez az egység teszi érthetővé, hogy a Messiás egyetlen mondaton belül állítja e két mozzanatot: "Embergyilkos volt kezdettől fogva és az igazságban nem állt meg". (Jn 8,44)

A végső értéké tette "többi mind" programja maga után vonja a vevést, feltételezi a magamért élést, a másik javával nem törődést, a másik kárának akarását, a gyűlöletet is. Szükségképpen feltételezi, mert ez a végső érték természete: igazolja mindazt, ami szolgálja a végső értéket.

A vevés, mint végsőérték-szolgálat nem korlátozódhatik az esetleg adva sem levő szabad, senki földjére; a vevés nagyobbára - mások birtokára irányul. E javak birtokosai vagy az Isten vagy a Sátán népéből kerülnek ki. Az Isten népe nem áll ellen a Gonosz különféle vevő magatartásainak, (Mt 5,39-42) de ennek ellenére is könnyen lehetséges, hogy a vevés céljaiért mozgásba hozott erő reáveszi a "vevőket" az ellen-nem-álló birtokosok megölésére is. Ha a Sátán népéből kerülnek ki a szóban forgó birtokosok, akkor kölcsönösen fegyveres harcot von maga után a vevés magatartása. A vevés elkötelezettjeinek ebben a harcában mindkét oldalon hullik - a sátáni Erő következtében - az ember. Az emberiség történelme - az egyedek és az evilági országok verekedéseinek, háborúinak a története, mégpedig a fenti vevési céloktól mozgásba hozott erő eredményeként. Széjjelvághatatlan kapcsolat ez (59a num). A vevés emberi hullákkal és hullahegyekkel rakja meg a föld színét. Az ember ember által bekövetkező, tehát erőszakos halála - szükségképpen következménye a sátáni örömhírnek.

Akármennyire is megnyerően hangzik: "Élj magadért!", akármennyire is kedvesen cseng az ember fülében: "Szerezd meg magadnak az egész világot!", ott van elgondolkodtató (és a sátáni ígéretet megcsúfoló) botránykőként - a csatamezőkké és hullahegyekké tett emberi történés. A "fajgyilkosság" tömegmértékű esetével állunk szemben, a fajta gyilkosságával a fajta ellen - ami sajátosan "emberi" jelenség; az élet fájának eme egyetlen "species"-ét jellemzi csupán. A Sátánnak van okossága, esze ahhoz is, hogy e botránykő ellenére is képes továbbcsalogatni az embert a maga útján.

A Sátánt magát ezek a hullahegyek nem zavarják. A maga, tehát a gyűlölet ideiglenes diadalát hirdetik az embert szeretetre megteremtő Szeretet-Isten felett. Az embert azonban zavarják, és a sátáni örömhír csak akkor lehet ígéret az ember számára, ha reménye van a megígért "többi mindnek" biztonságban és békében való birtoklására, ha reménye van a csatateret és hullahegyek eltűnésére. A sátáni örömhírnek ezért tartalmaznia kell a véres erőalkalmazások történelmi, jövőbeli megszűnésének az ígéretét is. Arra az időre szólóan pedig, amíg ez a megszűnés még nem valóság, igazolja az erőalkalmazást, a csatamezőket és a hullahegyeket.

b) Eszmévé tett embergyilkosság

Hullahegyeket szülő örömhírt nem hirdethet tehát a kitűntett okosságú Sátán. Az ember nem képes eszmeként átélni az el nem fogyó gyilkolást. A hullahegyeket és az el nem fogyó gyilkolást valamiképpen eszmévé kell átbúváskednie ahhoz, hogy az ember elfogadhassa, vállalhassa. A Sátán képes eszmévé átfőrmálni az embergyilkosságot. Aki kezdettől fogva "embergyilkos", az el tudja hitetni az emberrel, hogy az embergyilkosság - eszme. Az egyedi és közösségi embergyilkosok - "eszme" nevében gyilkolnak. Elszigetelt, magányos egyedek is méltánytalannak látott alacsony anyagi-társadalmi helyzetük miatt lázadnak nem egy esetben akkor, amikor rablógyilkosokká lesznek (Rózsa Sándor, betyárromantika).

Ezek az egyedi gyilkolások azonban a hullahegyek létrejövése szempontjából jelentéktelenek. Az embergyilkosságok közel száz százaléka a közösségi embergyilkosok munkája. Ezek a közösségek kivétel nélkül mindig eszmére hivatkoznak. Az, hogy többet birtokoljanak, mint amennyit birtokolnak - ez még nem látszik eszménynek a magukat gyilkolásra adó közösségek tagjai számára. De azonnal eszmeként élhető át a gyilkolás, a föld színét csatamezőkké és hullahagyekké tevő tömeggyilkolás, amennyiben mindez a jusztíciát szolgálja (59bcd num). Itt kulminál a kezdettől fogva embergyilkos zsenialitása. El tudja hitetni az emberrel, hogy a jusztíciát szolgálni - ez az emberi élet legmagasabb eszmei tartalma. El tudja hitetni, hogy nincs különbség eszméje az emberi életnek. Fiat iustitia et pereat mundus. A világ, az ember valóban pusztul és belepusztul ebbe a jusztíciába. Ez a jusztícia követeli ugyanis, hogy enyém legyen az, ami nincsen birtokomban. A jusztícia követeli, hogy ne tűrjem, hogy ne legyen az enyém, amit mások a maguk jusztíciájára hivatkozva elvettek, vagy el akarnak venni tőlem. A jusztícia a Sátán legnagyobb és leghatásosabb jelszava. A kezdettől fogva embergyilkos a maga sátáni okosságában nem így mutatkozik be a világnak: Én vagyok az Embergyilkos; hanem így: Én vagyok a Jusztícia! Én vagyok az Igazságosság! S az ember számára ez a legrokonszenvesebb sátáni önarckép.

A gyűlölet és vevés erői ettől a jelszótól tudnak a legnagyobb lendületre kapni. Ez teremti meg a legnagyobb feszültséget (a legnagyobb gyűlöletet) a vevésvonatkozások első és második pontjai között. Az emberiség megosztásához, embergyilkos táborokba osztásához - ez adja a legnagyobb segítséget.

Ez az eszme szabadítja el az eszményekért élni akaró emberben a leggátlástalanabb tömeggyilkost. A jóakarát ember eszme nélkül visszariad a gyilkolástól. Eszmét kell kapnia, hogy képes legyen rá. A Sátán szolgáltatja neki ezt az eszmét.

A Messiás tanítása szerint az ember ellen alkalmazott fizikai erő etikailag nem ambivalens természetű. Etikus volta nem azon fordul, hogy eszme, igazságos cél érdekében használjuk fel azt. A Messiás tanítása szerint - az erőalkalmazás mindenképpen sátáni jellegű (61b num). A tiltások, amelyeket Jézus az erőalkalmazásra vonatkozóan megfogalmaz, nem hagynak kétséget e tekintetben. Ne ölj, ne állj ellen a gonosznak, ne tépd ki a konkolyt, ne ítéld, ne hurcolj bíróhoz, ne kérj mennykövet...! - egyértelmű és minden megszorítás nélküli, tehát céltól függetlenül megfogalmazott tiltások. A Messiás azt tiltja, ami ellentétben van a szeretettel, ami a Sátán népévé teszi a szeretetre megteremtett embert. Az erőalkalmazás ellentétben van a szeretettel.

A jusztícia eszménye viszont a Messiással ellentétben eszményt formál az embergyilkosságból. A jusztícia legszentebb emberi kötelességként kívánja meg tőlünk, hogy a gonoszt móresre tanítsuk; hogy, amit konkolynak minősítünk, azt kitépjük; s vele együtt azt is, amit esetleg búzának minősítünk, hiszen "kényszerülünk" rá - a konkoly biztosabb és teljesebb megsemmisítése érdekében. A jusztícia kívánja meg tőlünk, hogy embertársainkat a bíróhoz hurcoljuk, elítéljük őket, s a mennykőről - módunk szerint - gondoskodjunk. A jusztícia lelkesít fel, hogy eszmék bajnokaiként, "önfeláldozóan", s az emberiség vagy egyéb közösségek "hőseiként"...öljünk, öljünk, öljünk. Ez a jusztícia teljes harmóniában van a sátáni céllal, a végső értékkel. Ez a jusztícia ugyanis egyet jelent azzal, hogy közösségemnek biztosítsam az anyagi javak minél bőségebb birtoklását. A hullahegyeket ennek a legszentebb végső célnak érdekében hordjuk össze, s ez a végső érték mindig és szükségképpen etikusnak igazolja a hullahegyeket építőket. Az oly sokszor emlegetett tétel, hogy "a cél nem szentesítheti az eszközöket" - csak az ember isteni-sátáni skizofréniájából születhetett meg (73f num). Az ember etikusnak igazolja önmaga előtt azt, ami a

maga végső értékét szolgálja. Amikor a sátáni jusztícia-szolgálat rajtam tapos végig, ekkor mondom ezt az ősi tételt. A legyőzött erőalkalmazók tétele ez. A "parancsra tettem" erkölcstelenségét még sohasem kérte számon önmagán a jusztíciát szolgáló ember. Mindig csak embertársunkon kérjük ezt számon. Csak a győzők kérik számon a legyőzöttön. A győző mindig megnyugtatja magát, hogy bármi is történt, ő a jusztícia érvényesülése érdekében tette mindazt, amit tett. Olyan logikátlan és olyan ősi az embernek ez a kétféleképpen mérő magatartása. Hiszen tudjuk, hogy mérő véletlen, a forgandó hadiszerencse következménye, hogy én vagyok a bíró és ő a vádlott, és nem megfordítva. A legnagyobb magától értődéssel minősítem a vádlottat "szakképzett gyilkosnak" ugyanazért a magatartásért, amiért az én táboromba tartozókat az emberi etikai skála legmagasabb pontjaira vagyok kész helyezni. Skizofrénia ez, amelyet csak a Messiás számolhat fel az emberiségben. Csak a Messiás juttathatja el az emberiséget oda, hogy a fajgyilkosságot minden körülmények között gyilkosságnak minősítse. A hazugság atyja képes logikátlaná tenni az embert. Jusztícia-szolgálatunkban az sem zavar bennünket, hogy az erőviszonyok emberi világában még sohasem született megegyezés a jusztícia tartalmát illetően. Mindig csak kompromisszumok születtek, melyek során a szembenálló felek gyengébbjé enged az erőviszonyok következtében a maga jusztíciájából a másik fél (jusztíciaként hangoztatott, és a gyengébbtől feltétlenül jusztíciátlanak megélt) kikényszerített követelményeinek. Mindezek folytán a gyengébb rendre erkölcstelennek éli meg a győző (az erősebb) által alkalmazott eszközöket és annak célját is. Legszentebb kötelességének éli meg tehát, hogy az első lehetséges alkalommal, az erőviszonyok valóságos vagy vélt megváltozásakor megtegye majd legyőzőjével szemben mindazt, ami miatt most erkölcstelennek minősíti őt. Mégpedig ismét az erkölcsnek, az igazi, a maga jusztíciájának a nevében. Jól tudja ezt a győző. Elveszi tehát minden fegyverét a legyőzöttnek, s megkötözi azt, amennyire csak lehetséges. A történelem bizonyossága szerint - hiába. A védtelenné, rabbá és rabszolgává alázás - csak még nagyobb lendületet ad a reváns szándékának, az új gyilkolások akarásának.

A jusztícia eszménye nem a Szeretetből, az Egységből, hanem a Gyűlöletből, a Szétszórásból született meg. A különféle jusztíciákban az egyedek és a közösségek rendre olyan végső értéket fogalmaznak meg, amelyről a szövetségrendszerükhöz nem tartozó egyedek és közösségek a bőrükön tapasztalják, hogy nem lehet az emberiség célja. Nem, mert csupán egy szűkebb vagy tágabb csoport önzésben fogant csoportérdekét jelenti. A jusztícia eszménye állítja rendre szembe az embert az emberrel. A hazugság atyjának, a nagy Szétszórónak az öröme.

A Sátán zsenialitásának legnagyobb és legborzalmasabb következményű megnyilvánulása, hogy a fentiekre vonatkozó töménytelen történelmi tapasztalat ellenére is el tudja hitetni az emberrel, hogy a jusztícia által inspirált gyilkolások közelebb segítik az embert ahhoz, hogy reávirradjon a Föld lakóira - a béke. Az ígélet és remény ezerszeres történelmi cáfolata ellenére is képes fenntartani a Sátán az erőt alkalmazó emberben a hitet a maga jusztícia-örömhírében, a reményt a maga jusztícia-ígéretében. A Sátántól megbutított ember hisz egy nyilvánvaló értelmetlenségben: a fegyverek egyre fokozódó gyártása a fegyverek nem alkalmazása felé vezeti az embert.

A hazugság atyjának és véglegesült népének a mindezek folytán támadó emberi szomorújáték - jó. Amíg az ember hisz és remél a jusztíciában, addig nem hisz és nem remél a jusztíciát megtagadó Messiásban. Addig nem hisz és nem remél a szeretetben. S ha úgy hisz és remél az ember a jusztíciában, hogy azt gondolja, hogy egyúttal a Messiásban is hisz - ez a Sátán számára az elképzelhető legnagyobb diadal. Ha

pedig a Jézus nevét a zászlóra írók is hisznek és remélnek a jusztiában, akkor a Sátánnak két tábora van a földön. Az egyikben a Jézus nevét emlegetők, a másikban a Jézus nevét megtagadók vannak. S a két tábor - egy tábor. S amíg így van, nincs megváltás. Amíg így van, addig a megtestesülés és a kereszthalál erejében elvileg a Föld köréből kihajított Sátán - pozícióban marad. Addig továbbra is a Világ Fejedelme.

A Sátán nem skizofréniás. Csak az ember. Csak az ember éli meg morálisnak, ha ő gyilkol egy darab földért, és éli meg amorálisnak, ha ugyanazért a földért a szomszéd gyilkol. A Sátán számára mindkét magatartás - egy és ugyanaz. Számára mindkét magatartás - a Maga szolgálatát, a Sátán szolgálatát, az Isten elleni lázadást jelenti.

A jusztiában a Sátán leghatékonyabb eszköze arra, hogy egyé ne legyen az ember; hogy maradjon megosztott, testvértelen, hogy közössége ne legyen. Hogy meg ne találja azt az utat, amely egyedül teszi lehetővé, hogy az ember - egyetemes közösségbe, az egyetlen közösségbe, a szeretetbe bele kerülhessen (29d num). Amíg a jusztiát érvényben tudja tartani az ember tudatában, addig nincs megváltás ennek az embernek a számára.

c) A sátáni nem

A Sátán nemet mond az Istennek. Ő maga - a NEM, a Tagadó.

A Messiás Útja: az adás, az erő-nemalkalmazás, a szolgálat - mint a szeretet megnyilvánulási formái. A Sátán útja: a vevés, az erőalkalmazás, a hatalomgyakorlás - mint a gyűlölet megnyilvánulási formái. A hetedik parancsolatnak és az adástörvénynek az elutasítása reprezentálja a sátáni vevést (52-58 num). Az ötödik parancsolatnak és az erő-nemalkalmazási törvénynek elutasítása - reprezentálja az erőalkalmazást (59-66 num). A szolgálat elutasítása reprezentálja a sátáni hatalomgyakorlást (67-70 num). A paráznaság és a házasságtörés reprezentálja a szeretet elutasítását férfi és nő viszonylatában (74 num).

Mindezek a sátáni magatartások differenciálatlan (mert az emberek sátáni magatartásában nagyon is integrált) egységben szerepelnek Jézus ajkán, amikor a Sátán világáról, a Sátán Országához tartozókról beszél. A Hegyi beszédben a Gonosz magatartásai: ütés, pereskedés, verés, kényszerítés. (Mt 5,39) A tisztaságvita során a "gonosz szív és szem" magatartásai: lopás, kapzsiság, csalás, gyilkosság, paráznaság, házasságtörés. (Mt 15,19; Mk 7,21-2) A Gonosz világába tartozó "emberek" számára "lehetetlen" a másféle magatartás. Csak a "többi mindet" akarják szolgálni. (Mt 19,26; Mk 10,27; Lk 18,27) Éppen ezért azt teszik embertársaikkal, "amit akarnak"; (Mt 17,12) azt is, amit Heródes tett a Keresztelővel. Az evilági hatalom elé vezetik őket, (Mt 10,17) s átadják őket annak, (Mt 10,17; Mk 9,31; Lk 9,44; 24,7) hogy azok megostorozzák, keresztre feszítsék és megöljék őket. (Mt 10,17; Lk 24,7; Mk 9,31) A kosok azért lesznek bal felé állítva, mert nem fogadták el, nem gyakorolták az irgalom örömhírét. (Mt 25,41-5) A farkasok, a hazug-próféták, a Jézus helyett jövők, az embereknek tetszeni akarók - lopnak, rabolnak, gyilkolnak, közösséget bomlasztanak. (Jn 10,8; Mt 7,15; Jn 10,8.12; Mt 23,31; Jn 10,12)

Látható: a két különböző magatartás-sor, egyfelől az isteni, másfelől a sátáni magatartások egyértelműen dokumentálják, hogy a Messiás és a Sátán világa két egymást kizáró úrnak a világa. A Sátán nemet mond az Útra. Ennek a nemet-mondásnak végső gyökere - a szolgálni-nemakarás.

125. A SÁTÁN HATALMA

a) Átadatott neki

A szeretet magatartásának gyökértényezője - a szolgálat.

A gyűlölet magatartásainak gyökértényezője - a hatalom. Milyennek rajzolja a Messiás a Sátán viszonyát a hatalomhoz?

Az Isten népe Istennek szolgál. A Sátán népe a Sátánnak szolgál. A Sátán a maga számára kívánja az embertől a szolgálatot. A maga számára, mert nem hajlandó az Istennek szolgálni, mert önmagát tekinti kúriosznak. (Mt 6,24; Lk 16,13) A Messiás jól tudja ezt: három ízben is fejedelemnek (archón) titulálja őt. (Jn 12,31; 14,30; 16,11) Hogy fejedelme a Sátán a maga népének, ez nyilvánvaló, hiszen ő az "atyja" (kezdet, eleje) az ördögöknek, mert ő az atya (kezdője, indítója) a hazugságnak, és ugyanilyen értelemben ő az atya az embergyilkosság vágyának is, hiszen a jeruzsálemiek is Sátán-atyjuk "vágyait akarják betölteni", (Jn 8,44) amikor a Messiás-gyilkosságra készülnek. A Sátán - fejedelme az Istennek szolgálni nem akaró angyaloknak, akik kihullottak, lebuktak a Sátánnak, mint elsőnek a nyomában az Isten világából-közösségéből-országából, miként a villám lehullik-lebukik az égből. (Lk 10,18) Fejedelme a Sátán az Istennek szolgálni nem akaró embereknek is.

Meghökkenítő azonban, hogy Jézus a Sátánt a "világ", "evilág" fejedelmének mondja. Nem volna meghökkenítő, ha egyértelművé tudnók tenni, hogy e szavaiban csupán a második jelentésű (120d num) világra gondol. A pusztai kísértésben azonban a Sátánt a földrajzi értelmű "világ", a földkerekség (oikumené) fejedelmének éli meg olyannak, mint akinek átadatott a világ, sőt a földkerekség összes országai is, és akinek átadatott ezek dicsősége is. (Lk 4,5-6; Mt 4,9) Biztos, hogy nem fejedelme az Isten népének. De úgy tetszik, hogy nemcsak a Sátán népének a fejedelme (2. jelentésű "világ"), hanem az oikumené-nek is, tehát a földrajzi értelmű világnak is.

Felmerül a kérdés: ki adta át neki a földkerekség összes országait és azok dicsőségét. Nem adhatta át más csak az Isten. Azért is csak az Isten adhatta át neki, mert a földkerekség összes országai végső okon Isten birtokát képezik; és azért is, mert a kinyilatkoztatás nem tud senki harmadikról, akinek Isten átadta volna mindezeket tulajdonul, s akinek közvetítésével mindezek a Sátán birtokába juthattak volna. Csak Isten adhatta át az országokat a Sátánnak, csak Isten révén és általa lehet egy teremtmény fejedelem az Isten által megteremtett világban. Semmi sem történhetik az Abszolútum közbejötté nélkül a Tőle függő, a relatív világban.

Mikor adta át neki? Van a Messiásnak egy időbeli megjelölése: a Sátán "kezdetől fogva" embergyilkos (Jn 8,44)

Jézus ajkán ez a kifejezés rendre az emberiség életének a kezdetét jelenti: "Kezdetben" nem volt válás, (Mt 19,4.8; Mk 10,6) "kezdetől fogva" nem volt olyan szorongatás, aminő az utolsó időkben, ill. Jeruzsálem pusztulásakor szakad rá az emberre. (Mt 24,21; Mk 13,19) A Sátán sem lehetett hamarabb embergyilkos, csak attól kezdve, amikor volt már ember. Ez az "átadattak" (Lk 4,6) sem történhetett korábban, csak akkor, amikor voltak már országok, közösségek, ill. legalább egy közösség: az első emberpáré. Ha korábban kapta volna is meg, ez csak elvi, csak lehetőségbeli átadás lehetett, hiszen fejedelemsége nem jöhetett létre itt, amíg nem élt a Földön Sátánnak szolgálni képes ember.

Miért adta át neki? Hogyan adhatta át egyáltalán az Általa megteremtett világot Isten annak a Sátánnak, aki boldogságunkra tör, aki meg akarja hiúsítani a célt, amelyért Isten embert teremtett?

Miért biztosít Isten lehetőséget lázadó teremtményének, a Sátánnak, a "kezdet" és a "külső sötétség" időpontjai közé eső időszakaszban arra, hogy táborot gyűjtsön magának az emberek körében?

Istent kötik a maga tervei... a maga végiggondolt és ezért meg nem bánt tervei. Nem érheti Őt meglepetés. Tervébe belekombinálta a teremtmények szabadságát. Ezért aztán nem kell tervet módosítania, ha a teremtmény visszaél kapott szabadságával. Malmai, ha lassan is, de biztosan örölnék. Az angyalokat a maga terveibe és így az emberiség életébe is beleszólhatási erővel ruházta fel, szabadságot biztosítva nekik arra, hogy a kapott erőt felhasználhadják a szeretetre és felhasználhadják annak ellenkezőjére (121f num). Azt az angyalt is felruházta, aki Sátánná lett; azokat az angyalokat is, akik követték az első lázadó angyalt. Ugyanezen tartalmú szabadsággal teremtette meg az embert is. Az ember kezdetől fogva használta fel a maga szabadságát arra, hogy ne szolgáljon az Istennek, hogy ne szolgáljon a szeretetnek. Ennek folytán a Sátán kezdetől fogva otthonos lehetett azon a Földön, amelyen az ember utánament a Sátánnak a Szeretetet nem választásnak az útján. Ha végigpillantunk az emberiség történelmében a Szentháromság szándékainak a szemével, tehát a szeretetet keresve ebben a történelemben, azaz kutatva: hol, mikor és ki járta az Utat...akkor is elsősorban a gyűlölet hullahegyei és a különböző istenek oltárán a legyőzöttek "Isten kedvére" kitépett szívei tűnnek szemünkbe. A szeretetet emberi alakban és életben megmutató Messiás magatartását kutatva a történelemben és látva e magatartás Golgotán beteljesülő sorsát..., lehet-e kétségünk a tekintetben, hogy a földkerekség a Sátán fejedelemsége? Nem lehet, mert valóban a gyűlölet, a vevés, a hazugság, a jusztícia, az önmagunkért élés színhelye ez a glóbus. Nincs benne kétség. Csak ez az "átadatott" lehetne probléma. De ez sem az, hiszen a kijelentést (és értelmezésünket is) az Isten végső ok volta határozza meg. Isten adta meg a lehetőséget arra, hogy a Föld a Sátán fejedelemségévé legyen.

Ez az "átadatott" - ezt a végső ok szerepét jelöli, és nem többet, hiszen többet Isten lényegéből, szentségéből folyóan nyilvánvalóan nem jelölhet. Isten átadta a földkerekséget a Sátánnak az Általa megteremtett erők és szabadságok erejében. Nem azért adta át, hogy elhódítsa magának az embert, hanem abból az okból folyóan, hogy Isten egész teremtmési terve a szabadságra van építve. A szabadságra, mert szabad választás nélkül nem lehet szeretni. "Átadatott", mert a teremtett világ olyan, amilyen. Isten anélkül adta át a földkerekséget a Sátánnak, hogy részfelelősséget vállalna abból, amit a Sátán ennek a fejedelemségnek erejében tesz.

A célja ezzel is csak az volt, ami minden egyéb magatartását is meghatározza: a szeretet. Az volt a célja vele, hogy az ember szabadon megmutathassa azt, hogy a szeretetet választja. Isten csak konzekvens: erővel és szabadsággal ruházta fel az angyalt; tehát a sátánná levési lehetőséggel is. Aki végső oka a lehetőségnek, az végső oka a lehetőségből kibomló következménynek is. Az Isten a végső ok okán valóban átadta a Sátánnak a földkerekséget.

b) Istentől kapott hatalom

Hogy a Sátán pusztai kísértőként nem hazudott, amikor ezt a tényállást bejelentette - sok okon nyilvánvaló. A hazugság atyja nem hazudik mindenkor (123a num). A jézusi válasz nem cáfolja a sátáni bejelentést. Nem lehet kísértés Jézus számára az, aminek nincs ténybeli alapja. Jézus nagyon is tudja, hogy a Sátán igazat mond (87d num).

Pilátusnak mondott kijelentése ezt még kétségtelenebbé teszi. Pilátust sérti Jézus hallgatása; hivatkozik tehát arra, hogy élet és halál ura. Azzal akarja szóra bírni, hogy figyelmezteti, hatalma van Őt keresztre feszíteni. A hatalom tárgya ez esetben: Messiást gyilkolási képesség. Erről folyik a beszéd akkor, amikor Jézus ezeket mondja: "nem lenne semmiféle hatalmad rajtam, ha nem adatott volna felülről (anóthen)". (Jn 19,11) Tehát Pilátusnak is "adatott" ez a hatalom! Kitől? Valójában Seianustól, jóbarátjától, aki Tiberius császár kegyence. Jogilag: magától Tibériustól. Jézus azonban aligha ezt értette az "anóthen" kitételen. Egy megkötözött ember részéről az élete felett rendelkező és az ezzel a hatalommal hencegő Pilátus felé aligha hangozhatnak el egy ily válasz: Csak kaptad a hatalmadat Tibériustól! Nem, mert erre Pilátus nevetve válaszolta volna: Éppen azért vagyok úr az életemen, mert maga az imperátor adta kezembe a Birodalom hatalmát feletted. De Pilátus nem ezt válaszolja. Megdöbben a hallottaktól, s hatásukra szabadon akarja engedni Őt.

Éppen ezért az "anóthen" egyértelműen Istenre utal. Nikodémus kétszer is hallja Tőle e szót: "aki nem születik felülről, nem látja meg Isten Országát...felülről kell születnetek". (Jn 3,3-7) Jézus arra figyelmezteti Pilátust, hogy ez a pilátusi hatalom - Istentől van. Isten adja Pilátusnak a hatalmat, aki Fiát gyilkoltatja meg ezzel a hatalommal? Egyértelműen - igen. Igen, mert Isten a teremtett világ végső oka. Ő teremtette meg az embert szabadnak. Ez istenadta szabadságából született meg a káini tett, s ennek nyomán a történelmi rabló-pandúr játék, amelyben az erősebb a pandúr, a gyengébb a rabló lesz. Pandúr Pilátus - sincsen enélkül. A megkötözve előtte álló Isten arra figyelmezteti Pilátust, hogy Tőle magától kapta azt a hatalmat, amelyet majd az Isten kivégzésére fog felhasználni. Isten nem bűnrészese abban, hogy Pilátus meggyilkolja Őt. A Végső ok következtében került birtokába Pilátusnak az a hatalom, amelyet Pilátus majd a szeretet és a Szeretet ellenében használ föl.

Pilátus számára tett jézusi nyilatkozat teljes harmóniában van a Kísértő pusztai nyilatkozatával. A földkerekség összes országát és azok dicsőségét - ezeknek megszületésétől kezdve - Isten tehát átadta a Sátánnak. A Sátán pedig annak adja, akinek akarja. (Lk 4,6c) Mindenkinek hajlandó odaadni, aki részt akar belőle és rendelkezik azzal az okossággal, amelyik a hatalom megszerzéséhez szükséges. Ezzel a sátáni közvetítéssel jutott tehát el a hatalom Pilátusig is, aki azt majd Jézus keresztre feszítésére, erre az eminenter sátáni akcióra fogja felhasználni. A Sátán minden erejét latba veti, hogy delegálhassa ezt az Istentől kapott hatalmát Jézusnak is: "Neked adom mindezt a hatalmat és annak dicsőségét". (Lk 4,6a; Mt 4,8) Jézus számára valóságos a kísértés ennek elfogadására, küldetése teljesítésének érdekében azonban vissza kell utasítania azt (87d num). Jézus visszautasította, Tiberius nem és Pilátus sem. A földkerekség országainak hatalmát királyok, fejedelmek, prokurátorok birtokolják. Kapott hatalommal. A végső adományozó - Isten. Tőle kapta a Sátán is. A következő adományozó - a Sátán. Tőle kapja a szuverén uralkodó - Tibérius. A következő adományozó - Tibérius. Delegálja a maga hatalmát a provinciák vezetőinek, Judea prokurátorának is.

c) Ütő hatalom

Lássuk ezek után a sátáni hatalomnak a természetét. Jézusnak nincs külön szava reá. Ugyanazokkal a szavakkal jelöli az egyéb, a nem sátáni jellegű hatalmat-hatalmakat is.

Leggyakrabban az "exuszia" szóval találkozunk: ex-ouszia(-ból + lényeg). A hatalom tehát az, ami a lényeg-léttartalomból való. A sátáni hatalom az, ami a Sátán lényegéből, léttartalmából való. A "Sötétség Hatalma" (Lk 22,53) működik a Getszemániban: letartóztatja a Messiást, hogy kivégeztethesse. Ugyanez az "exuszia" - megszemélyesítve - jelöli a Messiást majd kivégeztető Pilátust, (Lk 12,11) ill. megszemélyesítés nélkül jelöli Pilátus Jézust kivégeztető hatalmát. (Lk 20,20; Jn 19,10) Jelöli továbbá a kivégeztetés tárgyában ugyancsak döntő joggal bíró Heródes hatalmát is. (Lk 23,7) Ez a Jézust kivégeztető hatalom, legyen akár Kaifás, akár Pilátus kezében - a Bűnnek a hatalma, bűnre felhasznált hatalom (Jn 19,11). Használja Jézus ugyanerre a fogalomra a "#dunamivř" (dünamisz) szót is, amely a "#dunasjaiř" (dünaszthai = -hat, -het, képesnek lenni) igének a főneve. Mire képes, mit tehet meg a Sátán? Miben áll ez a "képes"-ségnek nevezett hatalom. Ez a hatalom az Ellenség ereje, amellyel a Jézushoz tartozóknak ártani (#adikeiř = Istennek-nemtetszővé tenni) akar. (Lk 10,19) Ártó hatalom - a Sátán hatalma.

A következő két jézusi szó a hatalomra - az "#archř" (arché) és "#arcař" (archa) (az a hatalom tehát, amely az "archón"-é, a fejedelmé). Megszemélyesítve jelöli azt a hatalmat amely elé odavezetik ítéletre Jézus népét; (Lk 12,11) megszemélyesítés nélkül pedig jelöli a Prokurátor Jézust elveszejtő hatalmát. (Lk 20,20) A fentiek alapján ennek a sátáni hatalomnak a tartalma egyértelműen - az erő, az erőszak. Jelenti az evilági országoknak azt a hatalmát, hogy eljárnak a szeretet képviselőivel, Jézussal és övéivel szemben; jelenti konkrétan: a letartóztatást és annak következményeit bonyolító hatalmat. E hatalom, tehát általában az erőalkalmazás hatalma, amely előfordulásainkban speciálisan az Istennek-tetszők, az Utat járók ellenében gyakorolt hatalom. Vevő és ütő jellegű hatalom ez, amely döntően különbözik az Isten-országabeli hatalom tartalmától (133 num). Olyan hatalom tehát, amely nincsen fegyver és fegyvert hordozási, azaz embergyilkolási funkció nélkül. Nincsen királyukért harcoló alattvalók nélkül. (Jn 18,36)

Az "erő", "erőszak" szavak nem értek terminus technicusszá Jézus nyelvén. Az "#iscuVř" (ischüsz = erő) szó csak az Ószövetségből átvéve szerepel Jézus ajkán: az Istent "teljes erőből" kell szeretnünk. (Mk 12,30.33; Lk 10,27) Találkozunk azonban - egy példabeszédben - e szó melléknévi alakjával: "#iscuroVř" (ischürosz = erős). Szerepel főnevesített alakban is, (Mt 12,29; Mk 3,27) s a "fegyveres" szó jelzőjeként is: "Mikor az erős fegyveres őrzi a maga házáat, amiye van, biztonságban van...". (Lk 11,21) Az "erős", ill. az "erős fegyveres" a Sátánt jelzi. Középfokban azonban az Istent, aki "erősebbnek" bizonyul e sátáni erős fegyveresnél. (Lk 11,22) Mert a sátáni "erő" végezetül erőhiánynak bizonyul; az ördögűzésekben megnyilvánuló isteni "dünamisz" előre jelzi már ennek az erőhiánynak majdani teljessé válását: a sátáni hatalom kudarcát, amely nyilvánvalóvá lesz a külső sötétségben.

d) Erejének legyőzése

A Messiás azért jött, hogy megmentse (20a num) az embert. Megmentse a Sátántól és annak kudarcától. A sátáni ország magatartásvilágát, azaz azt a magatartást, amely a Sátán lényegéből folyik (amely a Sátán tehetése, hatalma), össze lehet állítani Jézus tiltó, ill. tiltó értelmű mondataiból.

Meg kell tagadnunk a sátáni haladás-örömhírt, konkrétan: a gazdagság végső értékét! E messiási tiltások: ne legyünk a Mammon szolgái; (Mt 6,24; Lk 16,13) szívünk ne nehezedjék el a biológiai gondokban; (Lk 21,34) ne keressük a biológiai javakat, ne legyünk gondban értük; (Mt 6,25.31.34; Lk 12,22) ne gyűjtsünk földi kincseket; (Mt 6,19) bizonyos mértéken felül ne érijünk az anyagi javakkal, (Mt 10,9) hiszen nemcsak kenyérrel élünk, (Mt 4,4) s a veszendő eledelért nem érdemes fáradozni. (Jn 6,27)

Meg kell tagadnunk e sátáni örömhír folytatólagos tartalmát, a jusztícia-eszmény szolgálatában álló erőalkalmazást is. "Ne álljatok ellen a Gonosznak!" (124c num).

Meg kell tagadnunk a sátáni örömhír további folytatását, a sátáni hatalom célkitűzését, a társadalmi nagyság értékét is: "Ne meteorizáljatok!". (Lk 12,29) Jézus tanítványai ne kergessék a világi nagyság álmait, és ne járjanak el úgy, mint a hatalomgyakorlók: "Köztetek azonban ne így legyen...". (Mk 10,43; Mt 20,26; Lk 22,26) Ne járjanak el úgy, mint az emberek előtti megbecsülést vadászó farizeusok. (Mt 6,1; 23,3.8; Lk 14,8) Nagyon vigyázzanak erre a nagyságvágyra, amely a Sátán szolgájává teszi az embert; még a Sátán feletti hatalmuknak se örüljenek. (Lk 10,20)

Isten szolgálásának megtagadása és a Sátánt "küriosz"-nak elismerés Jézus tanításában ezek szerint egy és ugyanaz azzal, amit haladásmítosznak neveztünk (52d num). Isten helyett, a Sátánt ismeri el úrnak az, aki végső értékévé teszi az anyagi javak minél szélesebb arányú birtoklását, aki ennek érdekében szóbaáll az erőalkalmazással és embergyilkolással, s aki e kettő biztosítékául, e kettő lehetővé tévése céljából meg akarja szerezni magának a Sátántól kapható (és a Végső Ok folytán Istentől származó) hatalmat. Ennek a célkitűzésrendszernek a magunkévá tévése jelenti az Istent-megtagadás valóságos, objektív tartalmát. Ez jelenti a Sátán népévé levésnek objektív tartalmát.

A Sátán tehát igen előkelő és nagyon szalonképes formát öltve jár közöttünk a maga örömhírével. S ahogy annak idején megpróbálta megszerezni a Tizenkettőt, s későbbiek során sem csökken ambíciója. Igyekszik megszerezni a maga számára, ha lehet, még a választottakat is. (Lk 22,31; Mt 24,24)

Isten népének nem a lópatától és kénköves büztől kell tartania tehát. Isten népének nem csupán a formális istentagadástól kell tartania, hanem annak a fentiekben megrajzolt objektív tartalmától, amely nem feltétlenül jelentkezik karöltve a formális istentagadással. Elsősorban arra kell vigyáznia, hogy el ne nyelje őt a szalonképes formát öltő ordító oroszlán, (1Pét 5,8) ez a juhok ruháját öltő, az emberiség boldogításán fáradozni látszó - farkas. (Mt 7,15)

126. SZÉTSZÓR

a) Okosság és sikerei

A Messiás tanítása szerint az az okos (54e num), aki meghallgatja és megteszi az Ország ígéit, azaz aki vállalja a szeretetet. Az az okos, aki azt a szolgálatot végzi, amely csak az adást ismeri és a verekedéseket nem. (Lk 12,42-6) Ismeri azonban Jézus az okosságot nemcsak speciális Isten-országabeli értelemben, hanem egyetemes szélességű jelentéstartalommal is: okos az, aki magáévá teszi és tetté váltja bármely országnak az igéjét. Ezért okos a Sátán népe is, nemcsak

az Istené. Az okosság tehát végső soron az elköteleződést, az elkötelezettséget jelenti. Jelenti tehát a Sátán népének az elkötelezettségét, a maga örömhírének-igéjének válfaján-műfaján (genea) belül; (Lk 16,8) és jelenti az Isten népét is, megint csak a maga válfaján belül.

Nem lehetett volna a Sátán az oikumené fejedelmévé, ha Maga és népe nem birtokolná ezt az ügyünkhöz való hűségben megnyilvánuló okosságot (hű és okos szolga!) - kiemelkedő fokon. A hűtlen sáfár jól mutatja a "többi mind"-örömhíréhez való hűsége-okossága intenzitásfokát. Éppen ezért nagyon is indokolt, hogy Jézus a juhmagatartás-tartalmú okosság mértékéül tanítványai számára a Sátánt állítja eszményül. Amilyen intenzitással végzi a Sátán farkasként a juhok széjjeltépését, olyan intenzitással legyenek okosak övéi a maguk juh-magatartásukban (Mt 10,16).

Példabeszédet is szánt Jézus ennek az elkötelezettségi intenzitásnak a megmutatására: a Sátán "erős" fegyveresként őrzi aklát, házat, tehát a hozzá tartozókat. (Lk 11,21) Ha ezt az aklot elveszi tőle az, aki erősebb, nem tud belenyugodni vereségébe, veszteségébe. Az "erős fegyver" (a tisztátalan lélek) ily esetben nem talál nyugalmat, s hét (sok) magánál gonoszabb lelket hív segítségül visszaszerzi magának az aklot, az embert, a házat. (Mt 12,43-5; Lk 11,24-6) Nem nyugszik bele vereségébe: vizetlen helyeken jár, mert a pusztába lett űzve, és töpreng helyét nem találva, amíg csak ki nem találja a megoldást. A Sátán mondhatná: Jaj nekem, ha nem terjeszthetem országom! Jaj nekem, ha tért veszítek; jaj nekem (belülről jaj), ha nem hirdethetem országom örömhírét! (Mt 12,43; Lk 11,24) El akarja borítani sötétségével az embert. (Jn 12,35) Munkájának intenzitását és eredményességét jól mutatja a Messiás köztünk otthonra nem lelése; az, hogy "nem fogadtuk be" (118 num).

Az Ország Örömhírét és a metanoiát akadályozó ereje - a Messiás földönjárta után kétezer esztendővel sem látszik kevesebbnek. Isten mai népén belül az Ország Örömhíre nem kevésbé látszik oktalanságnak és botránynak, mint amennyire annak látszott az Őszövetség Jézuskorabeli népe számára. Kétezer esztendő múltán sem képes "Isten népe" megtagadni az "Erőt"; bármennyire ellentmondásos is a mondatunkban foglalt tényállás, hiszen hogyan népe Istennek az a nép, amely nem tagadja meg ezt az "Erőt"? Nemcsak gyakorlatilag nem képes erre (ami a kisebbik baj volna), hanem elméletileg sem. Szizofréniás tudattal hordja magában egyfelől Jézus, másfelől a Sátán örömhírét (60c num).

A Sátán nagyon sikeresnek bizonyul. Annak ellenére is, hogy a sátáni örömhírt szóval és tettel vallók - nem tudnak értelmes szót mondani reményük védelmében. Sikereket ér el annak ellenére, hogy az emberiségnek közösséggé válhatása, egygyélevése tárgyában semmi megokolhatót sem képes ígérni. Nem képes fölhasználni ígéretének megalapozására sem az eszméi által irányított történelem eddigi eredményeit; nem képes megalapozni ígéretét a sátáni örömhír mai megfogalmazásai alapján sem. A sátáni örömhír átütő propagatív sikereket ér el annak ellenére, hogy az atomfegyver-gyártás, a "papirtigris" emlegetése és a bármikor reánk következhető teljes pusztulás közvetlen lehetősége mellett hajtjuk naponként - nyugtalan álmra fejünket. Átütő sikereket ér el annak ellenére, hogy a Sátánt követve sötétségben járunk, és nem tudjuk, hová megyünk. (Jn 12,35)

b) Érdekközösség.

A Sátán örömhíre - nem örömhír. A Sátán ígérete - nem ígéret. A Sátán nyújtotta remény - nem remény. Az ember reménye - csak az eggyéválás lehet (29d, 37g, 84e num). Az ember reménye annak a közösségnek a létrehozása, amelyben az emberiség eggyé lehet.

Csak a szeretet hoz létre egységet biztosító közösséget. A gyűlölet által létrehozott közösség nem sajátos értelemben vett közösség, mert nem biztosít egységet. Nem közösség, hanem csak szociológiai többes szám!

Jézus maga is használta a "szeretet" szót a sátáni magatartás jelölésére. De világosan látta, hogy ez a sátáni szeretet nem azonos a maga országbeli szeretetével. És azt is, hogy a szeretetre megteremtett emberben megmarad valami szeretetnyom még a sátáni "közösség" világán belül is. Analóg értelemben beszél tehát Jézus a Sátán népe közt megtalálható szeretetről.

Az a szeretetféleség, amely segítségükre siet, a gyűlölködők kisebb-nagyobb körére magát leszőkítő szeretet; pontosabban: valami magát szeretetnek nevező egyéb. Az országbeli szeretetnek ugyanis a lényegéhez tartozik, hogy a szeretetből nem hagyhatunk ki senkit; ellenségeinket is szeretnünk kell. Még azokat az embereket is szeretnünk kell tehát, akik a Sátán szolgálatában és a Sátán tisztátalan lelkével dolgoznak ellenünk. A Sátán világán belül a szeretetnek más a szabálya. Jézus meg is fogalmazta ezt a szabályt: "Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségeid". (Mt 5,43) Tény, hogy a Sátán egyes gyermekei olykor "szeretik" egymást. Ennek hogyanját is megfogalmazta a Messiás: Szeretik azokat, akik őket szeretik; köszöntik azokat, akik őket köszöntik; jót tesznek azokkal, akik velük jót tesznek; kölcsönöznek azoknak, akikről várhatnak valamit a kölcsön fejében; meghívják azokat vacsorára, akik majd visszahívják őket. (Mt 5,46-7; Lk 6,33-5; 14,12-4)

Nemcsak abban különbözik tehát a Szentháromságtól ez a sátáni szeretet, hogy valakit kizár, hogy visszakapáscélú adás mozgatja. Nem az érdektelenség, hanem éppen az érdek hívja létre; érdekszövetséget teremt (51a num). Nem a másikon van itt a hangsúly, hanem éppen magamon. Magamért élés ez! Csak magam miatt gondolok a másakra. Tulajdonképpen nem is a másikat szeretem, hanem csak magamat. Csak a magam érdekében adok, ha adok.

Mutat még egy további különbséget is. A vevők és a gyűlölködők közösségét olyanok alkotják, akiktől a vevés nem idegen; ennek következtében adásuk anyagáttartalmát nemegyszer az alkotja, ami vevésük útján lett birtokukká. A vevéssel együttjáró könny és vér útján szerezték meg nemegyszer azt, amit másoknak adnak. Adásuk csupán juttatás; nem egyszer a véren szerzett zsákmány felosztása csupán. Ezért azután ez a sátáni "szeretet" inkább csak érdekszövetség-jellegű, s a sátáni adás inkább csak osztozás a koncokon. A sátáni "szeretet" valójában rablóbandákon belüli zsákmányfelosztó jellegű szeretet. Azaz - nem szeretet. Nem a Szentháromságból való agapé.

Így azután a sátáni közösség csak a szó legáltalánosabb értelmében véve nevezhető "közösségnek", amikor is ez a szó csupán a bármiféle összetartozást, a szociológiai többes számot jelenti. Éppen ezért a sátáni közösség nem ígérhet az emberiségnek eggyétevő közösséget. Csak szétválasztást ígérhet, és ennek következményét: a hullahegyeket.

c) Érdekközösségen belül

A sátáni közösségek bizonytalan létű, bizonytalan fennmaradású közösségek. Érdekazonosság szüli őket, s az érdekek változása bármikor fel is bomlaszthatja azokat. Bármikor jelentkezhetik valaki, aki többet ígér, aminek erejében aztán ott hagyom eddigi érdekközösségem, és tagjává leszek egy másiknak, amely esetleg ellensége is volt eddigi érdekközösségemnek. Az árulás - honi levegő az érdekek világában. Az áruló Judást a Messiás egyértelműen a Sátán elkötelezettjének tekinti.

Annál is könnyebben kerülhet sor árulásra és közösségfelbomlásra, mert a sátáni "közösségek" nemegyszer nem is szabad társulás, hanem félelem alapján jönnek létre. Sok esetben a kényszer erejében lesznek tagjává; mindenemnek, talán életemnek elvesztésével is kell számolnom, ha nem csatlakozom hozzá. A rablóbandák, a kémszervezetek, a politika világában - jól ismert szituációk ezek.

A nemegyszer cinkosokból álló sátáni közösségek benső élete, rendje és hierarchiája is - súlyosan bizonytalan. Érdék és félelem hozza létre hierarchiáját, a tagok egymás alá- és fölérendeltségét. Nem a tagok szabad értékelése alapján ölt formát, hanem ez is függvénye az erőviszonyoknak. A cinkosok közösségén belül, ahol az érdek és a siker mindenekelőtti szolgálata az úr, ha mód van nagyobb erőhöz jutni, gátlás nélkül taszítják lejjebb, közösségen vagy esetleg életem kívülre is a vezetőt, csak hogy helyére tudjanak kerülni. Gátlás nélkül igyekeznek úgy csoportosítani az erőket, hogy valakiket maguk alá gyűrjessenek a bandaközösség piramisában, hogy azokon állva magasabbra kerüljessenek. Machiavelli nem akart szatanológiát írni, csak összegezni akarta empirikus észleleteit. A machiavellizmus gyakorlati képviselői mind a Sátán örömhírét vallják a magukénak: a gazdagság-hatalom-nagyság gyümölcseit akarják minél teljesebben élvezni.

Olyannyira különbözik a sátáni szeretet és érdekközösség (s a vámosok, a pogányok, a bűnösök, tehát a Sátán népének szeretete és érdekközössége) a szentháromságbeli szeretettől és közösségtől, hogy szinte-szinte csak a használt szavak közösek, s a szavakon túl semmi sem közös. Semmi, mert ez a sátáni "szeretet" a vevők legbelsőbb köréből sem képes száműzni vevés és gyűlölet szellemét. Kölcsönzéseik, jótetteik és köszöntéseik pillanatnyi érdekeik azonossága ellenére is megmarad közöttük a magukért-élésből folyó gyűlölet és vevés. "Közösséget" teremtenek úgy, hogy sújtják, fosztogatják a kívül levőket, mások javainak felosztásából gazdagodnak, miközben önnön maguk között sem tudnak más lelkűek lenni, mint amilyen lélekkel vannak a kívülállókkal szemben. A tisztátalan lélek csak a maga nemének megfelelő "közösséget" tud teremteni.

d) Harc az emberért

A Sátán Országának alapközösségét a Sátán és véglegesült népe alkotja. E véglegesült népet bukott angyalok s földi létükön már túljutott és elkárhozott emberek alkotják. Ennek az alapközösségnek a tagjai véglegesen elkötelezték már magukat az Istennel szembenállásra, és élettartalmuk - a maguk lázadásának propagálása. Mivel aionunkon-túliak, belső életük ismeretlen; csak annyit tudunk róluk, hogy önmagukért élni akarók, tehát szeretetnélküliek. Propagáló munkájuk színtere: a Föld. Megcélzottjaik: a Földön élő emberek; a Föld határáig menően

minden ember fajra, nemre, korra, műveltségre való tekintet nélkül.
Az "oikumené" fejedelme a sátáni alapközösség Feje.

A fentiekben megrajzolt "politikát" finoman kidolgozott stratégia és taktika szolgálja. Ennek erejében kapja el az embert belülről; azt veti fel ugyanis kérdésként, ami az egyes emberi egyedek számára probléma, ill. problémává tehető. Az összülők egyetlen tiltást kapnak Istentől, s a Sátán reá kérdez erre a tiltásra. (Ter 2,17; 3,1)
A pusztai Messiásnak az a gondja, hogy miként gyűjtheti egybe a politikai Messiást váró Izraelt; s a Sátán megpróbálja rávenni Őt, hogy legyen politikai Messiássá (87 num).

Stratégiájának lényege: rájátszás az egyedi, ill. közösségi tudat legkülönbözőbb tartalmaira. Ha alkalmasnak gondolja az ember megnyerésére, akkor tagadja vagy megkérdőjelezi az egész természetfölötti világ létét: az Istenét is, önmagáét is. Amennyiben ez a közgondolkodás következtében képtelenség, akkor megkérdőjelezi Jézus Isten voltát. Ha ez is képtelenség, akkor állítja a jézusi Örömhír eszmei képtelenségét. Ha ez sem lehetséges, akkor állítja a jézusi Út gyakorlati képtelenségét: eszmének gyönyörű volna, de nem több, mint irreális, tehát megvalósíthatatlan szép és nemes elmélet. Elvi hitetlenség, a jézusi tanítás devalválása, a gyakorlati lemaradás igazolása - ezek alkotják a sátáni stratégia alapvonásait. Ebbe ágyazódik bele a sátáni közösség embert megnyerni akaró harcainak a taktikája.

Taktikájának lényege: kinek-kinek azzal próbálja kivenni Isten számára megteremtett szívéből a hitet (Istenben és Örömhírben), ami a legcélravezetőbbnek látszik. Ott közelíti meg az embert, ahol leginkább érzi magát képtelennek az evangélium vállalására. Ha egy vonatkozásban sikerül bennünket szembeállítani az evangélium törvényével, akkor már nyert ügye van. Erre a gyenge pontunkra irányítja támadását. Ily egyéni "lebontásban" kínálja fel tehát a maga örömhírét. Belülről kínálja fel tehát. A "szíve" felől közelítve meg az embert, akinek Istentől szabadságra és választásra megteremtett szíve rezonálni képes a magamért élés örömhírére. Megpróbálja megmagya rázni, hogy akkor érzük el azt, amire vágyunk, ha akkor magunk kedvének törvényét követjük. Megmagyarázza, hogy éppen ha nem vesszük figyelembe az isteni parancsot tiltást, akkor deifikálódunk. (Ter 3,5) Akkor teszünk jól, ha biztosítjuk a magunk számára - kenyércsodával, templomról alászállással, világcsászárság elfogadásával - a közelismerést, a közbámulatot (87 num). Ha feladjuk a Szentháromság-mintájú férfi és nő kapcsolat eszményét és szabadra állítjuk az állati világ nemiségének ilyesfajta korlátozást nem ismerő "törvényeit", akkor lesz jó nekünk. Mi lehet kedvesebb és megnyerőbb és ugyanakkor ennél félrevezetőbb az ember számára? Tehetsz a magad kedve szerint, és nem kell szóbaállnod semmiféle keresztfelvétellel.

A transzcendens sátáni közösség belülről képes megkísérteni az embert. Sokszor legszentebbnek vélt szándékainkon keresztül is: Fülöp-Cezáreában az Emberfia életét megmenteni akaró szándékon keresztül férközik Péterhez. (Mt 16,22-2) A Sátán általában megtestesülés és külsőleg hallható hangok nélkül dolgozik bennünk. A Sátán csak képviseli a bio- és nooszféra bennünk magunkban és belülről hallható hangjait. Transzcendens, azaz nem látható kapcsolatot létesít az emberrel a magunkért-élés örömhírén keresztül, s ezzel beleplántálja szívünkbe a gyűlölet, a vevés, az erő, a jussztícia, az ütő-hatalom, a hazugság csíráit. Nem is kell hinnünk a Sátánban, tudomásul sem kell vennünk a transzcendens sátáni alapközösséget, mégis belé lehetünk kapcsolva a sátáni eszmék láncán.

e) Harc az ember ellen

Ez a többnyire tudomásul sem vett eszmei közösség azonban végzetes hatást gyakorol az emberiség jól látható életére.

Míg a jézusi örömhír szeretete eggyé tevő közösségekbe építi azokat, akik válaszolnak a messiási hívásra, addig ez a sátáni eszme-átplántálás - a gyűlölet és vevés és erő természetének megfelelően - végnélkül bont és szakít, s az emberiséget egyre megosztottabbá teszi. Véres csatákban az embertelenségek infernóit nyújtja számunkra. E sátáni út elkötelezettjei sokszor nem is tudnak a maguk közösségéről, s csak a külső sötétségben kerülnek majd egymással "látható" (általuk meglátott) közösségbe. Addig nem feltétlenül, hiszen az idő és tér világában e sátáni program - e kívülről jövő és a sátáni népet egy tömegben kívülre rekesztési "egység" hiányában - nem tud "egységet" teremteni képviselői között.

A fenti vázlatrajz értelmezése: A sátáni ősközösségből mindenfelé nyúlnak az egymástól különböző érdekeket képviselő, propagáló (különböző szaggyatású) vonalak. Ezeknek erejében jönnek létre az egymással szemben álló érdekközösségek, amelyek csoportérdekeket képviselnek. A csoportérdekből létrejött közösségeknek legfeljebb arra van módjuk, hogy különféle veszélyeztetettségeik okán integrálódjanak egymás között.

Ily módon nagyobb integrációk jönnek létre, és mint "szövetségesek" (a), "semlegesek" (b), "ellenségek" (c) nagyobb alakulatokat hoznak létre. Az ellenkező irányú folyamat ugyancsak lehetséges: a tagok egymásról eltérő érdekei a maguk érdekszövetségét kisebb érdekcsoportokra robbantják szét (az "a" közösség tagjai három részre szakadnak: "d", "a", "e" egységekre).

E sáttani közösségek tagjai integrálnak és repesztenek; hajtva részben a félelemtől, részben pedig az emberiség egészének érdekeit figyelembe nem vevő, önző, egyéni vagy csoportérdekektől. A körök szaggatott volta jelzi, hogy a tagok nincsenek tartós egységben egymással, csupán bármikor felbomolható érdekközösségekben. A felső nagy kör, a már véglegesült köre, jelzi a nem-emberi, valamint a biológiai léten már túljutott emberi teremtményeket. A nagy kört bal oldalon érintő kis zárt kör jelzi a Fejedelmet; a jobb oldalon levő hasonló kör pedig a véglegesült népet ("fiak"). Az őket összekötő két körív pedig a lelki, amely a gyűlölet és a vevés mindnyájukban közös lelke. Ez a lelki nemcsak a Főtől népéig ér (két felső körív), hanem a néptől a Fejedelemig is ér (két alsó körív); ez biztosítja ennek az ősközösségnek az "egységét".

A tisztátalan lélekben egygyé lett ország fejedelmének népe eszmeátplántáló propaganda utakra indul, melyek némelyikének sikerült már a magukéhoz hasonló sáttani közösségeket létrehozni, másoknak pedig még nem. A létrehozott közösségeket jelzik az ősközösség körénél kisebb nagyságú és ugyancsak szaggatott vonalú körök ("a", "b", "c"); a jobb oldali kis körök jelzik a közösséget létrehozó főt, a bal oldali kör a létrejött közösség népét. E baloldali körökből ugyanúgy indulnak eszmeátplántáló propaganda-utak, amelyek újabb közösségeket hoznak létre.

Mindezeket integrálja majd aionunk elmúltával a Külső Sötétség lenti nagy köre.

f) Reménytelen reménység

A Sátán sikerei... A Sátán sikerei az emberben, aki nem tud remény nélkül élni... A Sátán reményt gyűjtő sikerei...

Egyfelől megmagyarázza az embernek, hogy nincs szüksége arra, hogy örökké éljen. Nem kerül semmiféle számadásra, tehát bátran búcsút mondhat az Istennek. Másfelől pedig megmagyarázza az embernek, hogy elérjük egyetlen és immanens célunkat: élhetünk a magunk kedvére, a magunk örömeire - csak önmagunkért. Megmagyarázza nekünk, hogy sikerülni fog az életünk. Csak higgyük el, hogy az emberiség élete jó vég felé halad, biztató integrációk felé akkor is, ha jómagunk is, a többiek is - önmagunkért élünk. Csak annyi a dolgunk, hogy az erőviszonyok alapján megbízható erejű erőintegrációkat kell létrehoznunk, s egy szép napon ezeknek végső egyesüléséből megszűnik minden veszélyeztetettség és minden pusztítás. Csak járnunk kell a gazdasági-szellemi-társadalmi haladás rég kezdett és szépen fejlődő útját tovább, s az ember reménye teljesül. Teljesül, mert elhal az erőszak, s az ember diadalmasan megy előre kozmoszódító útjain - a hegei dialektika egyre továbbja, ill. a theilhardi ómega-pont felé. Nem kell kiüresíteni önmagam, nem kell felvennem a keresztet, nem kell szőlővesszőnek lennem a Golgotára került Szőlőtőn, nem kell vállalnom az utat, nem kell szóbaállnom a Názáretivel. Enélkül is teljesül az ember reménye.

A Sátán reményt gyűjt az ember lelkében, mert nem kíván tőle semmit, de semmit, ami nehéz. Csak azt, ami nooszférikussá tágult biológiai érdekeinek megfelel.

Ezzel a reménnyel szemben pedig a Názáreti azt tanítja, hogy a Sátán Országá - szétszór. Szétszór, mert nem gyűjt Jézussal. (Mt 12,30; Lk 11,23) Szétszór, mert farkas. (Jn 10,12) Szétszór, mert megbotránkoztatja Jézusban még a Tizenkettőt is. (Jn 16,32) A belső tartalom és a hirdetett eszmék közti ellentmondás (a hazugság) - ebben a vonatkozásban is fennáll. Ígérete: Létrehozom az emberiség egységét. Messzemenő és ezerfelé ágazó terveket dolgoz ki az emberiség egységének megteremtésére, miközben az Erő elvét nem adja fel: a fizikai erő érvényesítését az emberrel szemben.

Aki látni akar, tudja, hogy ez az ígélet - üres ígélet, festett egekbe néz. S a terve - ámokfutás. A történelem során hányszor akarták már "összegyűjteni" az emberiséget eszmék és személyek, amelyeknek és akiknek az eszközük mindig - a kard volt! A kihúzott kardok mindig kihúzott ellenálló kardokat teremtek. A történelmileg potens eszmék kifáradtával, a történelmileg potens személyek elhaltával pedig más eszmék és más nevek felreppenése mellett folytatódott tovább a Sátán tragikus játéka a magából rendre hullahegyeket termelő emberrel:

És fölharsant a béke dala, a kereszte és a fényé,
az új Marseillaise szent tűzén kigyúlt a csipkebokor;
üvölt a gonosz: Nézd, új jakobinusok állnak a Volga vizénél! -
s már csattog az ostor, az új urak ostora, csattog az új rabokon.

Új rabok, új éhség, új börtönök! - Újra hiába
zökkent régi sinéről újabbra a régi világ:
új függönyök mögött pereg az Ember Tragédiája
s üres egekbe vezérli a bűn a szeretet dalát.

(Szabó Lőrinc, Isten - 1922)

A Messiás felvette a harcot ezzel az emberrontó hatalommal szemben, amely a maga sötétségével elborítja azt az embert, aki ebben a sötétségben nem tudja, hogy hova megy. (Jn 12,35) A Messiás fölveszi a harcot ezzel a már az Édenben is felkínált sátáni megváltás-programmal szemben. Egyszerűen: felveszi a harcot a bűnnel szemben. Ezt akarja kiiktatni a világból. Az ellenkezőjét akarja belerakni az emberbe. A Maga megváltás-programjával akarja lecserélni: el- s kivenni a világból a bűnt, a Sátánt. A Keresztelő meglátása szerint: az Isten áldozati bárányaként, s a báránná levés útján. (Jn 1,29) Persze - tanítványaira vonatkozóan is.

AZ EVILÁGI ORSZÁG

127. A SÁTÁN ÉS AZ EVILÁGI ORSZÁG

a) A "haza"

A Sátán Országa transzcendens ország, csakúgy mint az Isten Ország. Fő és tagok egymásban vannak - transzcendálják egymást; a közösségek élete túlnyúlik aiónunkon - transzcendálják az időt és teret.

Velük szemben az "Evilági Ország" - immanens ország. Míg az előbb említett két ország benne van az emberben (Lk 17,21) és az ember abban - az isteni, ill. a sátáni egymásbanlevési misztika szerint (29,121b num), - addig az evilági ország nincs az emberben, csak az ember van benne az evilági országban. De minden transzcendencia nélkül. Nemcsak azért, mert az evilági ország nem tudja legyőzni az időt, hanem azért is, mert nagyjából csupán annak következtében vagyunk egy evilági ország tagjai, állampolgárai, hogy egy adott területen születtünk. Míg az Isten vagy a Sátán országának választás, egyedi döntés erejében lehetünk csupán tagjaivá, addig az esetek döntő többségében az evilági országot nem választjuk; akarva, nem akarva tagjai vagyunk annak.

A 19. századi nacionalizmus megpróbálta transzcendens közösséggé emelni az evilági országot. A "hazát" - abszolutummá és végső értékévé nőttette; az embernek a haza oltárán kellett feláldoznia magát, ha etikailag meg akart magasztosulni. Ez a transzcendens nacionalizmus ma már tűnőben van. A keresztény gondolkodást háttérbe szorító deizmus talajából született meg, s rövid tündöklés után átadta helyét egy olyan közgondolkodásnak, melynek sodrában az ember hovatovább semmiféle oltáron sem óhajt már áldozattá válni.

Az evilági ország azonban e transzcendencia hiánya ellenére is szoros kapcsolatban van a maga állampolgáraiban benne levő transzcendens országokkal. Az Ószövetség népe például nemcsak Isten népének, hanem egy (Istentől külön nekik adott) evilági ország állampolgáraiból alkotott Isten-népének is tudta magát. Az Ószövetség éppen az egymásba vált evilági ország és Isten Ország - egysége, közössége akart lenni. A nem-transzcendensnek és a transzcendensnek ez az ószövetségi egysége különbözik azonban a nacionalizmustól abban, hogy az ószövetségi politikai célkitűzések egybekapcsolódtak egy minden politikán túli eszmerendszerrel, amellyel fölibe nőttek az ezzel nem rendelkező szomszéd népek célkitűzéseinek. Ez az ószövetségi egymásbafonódás a nagy-konstantini fordulat után új életre kelt, s a középkori keresztény birodalmi eszmében új virágzásba lendült, s szórványosan egészen napjainkig tartja magát. Talán Maritain Humanisme intégral-ja adta meg neki századunkban keresztény oldalról az eszmei kegyelemdőfést.

Máskor és máshol viszont találunk olyan evilági országokat, amelyek (nyíltan megvallva, avagy palástoltan csupán) istentagadók... Ez esetben is az történik, hogy az evilági ország vezetői a maguk személyes

transzcendens elkötelezettségét átviszik a hatalmukban levő evilági országokra. De nemcsak a vezetők bírnak szereppel az Isten javára vagy megtagadására történő eme egymásba kapcsolásban. Olykor az alattvalók tömegei is átéltek ezt a transzcendenssé tett Evilági Országot, amint azt a történelem során nemegyszer tapasztalhattuk.

Mindez azonban nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy tisztán lássuk az evilági ország különböző, más voltát. Nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy szabatosan elhatároljuk az Isten és a Sátán transzcendens országával szemben. Evilági országon egy adott területen és egy adott szuverenitás alatt élő emberek összességét, közösségét értjük. Ezek az emberek egyenként egy transzcendens közösségbe is beletartoznak; tudatosan vagy nem tudatosan, objektíve vagy szubjektíve - az Isten, ill. a Sátán közösségébe. Ez a transzcendens elkötelezettségük azonban másvalami, mint az állampolgárságuk, melynek erejében a különböző transzcendens elkötelezettségű emberek is közösséget alkotnak egymással.

Hogyan tanított Jézus erről az Evilági Országról? Milyen a viszonya ennek az országnak az Isten, ill. a Sátán országához? Milyen a viszonya ehhez az evilági országhoz az Isten népének, a Sátán népének?

b) A Messiás loyaltása

A mínákról szóló példabeszédben egy nemes ember "országot" szerezni indul messze tartományba. (Lk 19,12) A második eljövett megelőző "előtörténet" (33d num) során "ország ország ellen" támad. (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,10) Nemcsak nem innenváló, nem ebből a világból való jézusi ország van, hanem "innenváló" és "ebből a világból való" ország is, amelyet Pilátus képvisel Jeruzsálemben. (Jn 18,36)

Erről a geográfiai határokkal rendelkező Evilági Országról Jézus keveset tanít ott. Alapvetően az Isten Országáé és annak ellentmondása, a Sátán Országáé érdekelte Őt. Bár hazájának s népének sorsa érzelmileg is közeli érintette, hiszen sírt hazája fővárosának s népének előrelátott vesztén, (Lk 19,41) azért hazája politikai függetlenségének helyreállítása tekintetében - minden unszolás ellenére is - közömbös maradt. Nem volt hajlandó elkötelezettséget vállalni országhatárok helyét és uralmat gyakorló személyét illetően. Nagyon figyelemre méltó, hogy a működési területül választott geográfiai ország államhatalmának legfőbb képviselőiből sem ellenséges, sem baráti érzést nem váltott ki. Pilátus - mondhatni - közönyös maradt pályája s magatartása iránt (107b num), és Heródes érdeklődése is csupán személyi, és nem államfői érdeklődés volt (106b num). Se ellenségüknek, se barátjuknak nem érezték. Nem kívánták halálát, de nem is mentették meg a haláltól, amelybe rajtuk kívül álló erők taszították a Messiást. Akik pedig független zsidó államiségre törekedtek, azok a maguk részéről leírták azt a Názáretit, aki közönyös maradt célkitűzéseikkel szemben. Végeztek vele, mert nem vállalta a független zsidó államiség megteremtésének munkáját (96 num).

A Messiás nem tekintette az evilági országot a maga Országáé ellenlábásának. Az Ő országa nem harcolt az evilági ország ellen. Nem is akarta ügyét az evilági országgal képviseltetni, s ezért nem is célzott meg semmiféle politikai természetű politikai eszközű változást. Súlyos tét mellett (104e num) egyértelműen vallotta, hogy Isten népének meg kell fizetnie az adót annak az evilági országnak a javára, amelyben ez a nép él.

Ha az evilági ország vezetői elnyomóknak, megszállóknak minősülnek, akkor is. Egyértelműen vallotta, hogy az állampolgároknak teljesíteniük kell állampolgári kötelességeiket; azaz meg kell adniuk a császárnak azt, ami a császáré. Ami nem az Istené, azt az Ő népe odaadhatja a császárnak. De császárrá nem lehetett a Messiás, mert ellenkezésbe került volna küldetésével (87d num). Tanítványait arra nevelte, hogy ne foglalkozzanak az evilági ország, a független zsidó államiság megteremtésének kérdéseivel (117e num). Önmagát is, tanítványait is elhatárolta a császárrá levéstől, nem akarta lecserélni az evilági ország vezetőit, nem akart helyükbe kerülni; magatartása apolitikus volt (63a num).

c) Királyok

Az evilági országnak van vezetőrétege, vezetője. Az állampolgárok döntő többsége termelő jellegű munkával foglalkozik, néhány százalékuk azonban foglalkozás- és munkaviszonyoszerűen hatalomgyakorló. Ez utóbbiak törvényeket hoznak az állampolgárok számára, közigazgatásukkal végrehajtják ezeket a törvényeket, s meg is büntetik a törvények ellen vétőket.

A kép, amelyet a Messiás az evilági ország vezetőiről, vezető rétegeről, tehát hatalomgyakorlóiról rajzol, egyértelműen érthetővé teszi a maga apolitikus jellegű elhatárolódását a császárrá levéstől. Az evilági ország vezetőire a "#kaisarř" (kaiszar = császár) mellett használta még az "archón" (fejedelem), "hégemón" (prokurátor, helytartó) kifejezéseket, s az Isten Országát példázó példabeszédekben pedig a "baszileusz" (király) szót.

E példabeszédekben az Atya és Fiú királyi funkciója: a jutalmazás és büntetés. E "büntetést" az evilági országok királyaitól megszokott büntetésnemekkel rajzolja: a szívtelen szolgát átadja kíznóinak, (Mt 18,35) a meghívásra gyilkossággal válaszolók ellen hadsereget küld, elpusztítja a gyilkosokat, felégeti városukat. (Mt 22,7) De mivel Jézus olyan király, akinek nincsen katonája, Érte és ügyéért harcra kelő szolgája, (Jn 18,37) ezért a fenti büntetések csak az evilági országok szférájából vett hasonlat-képei annak a büntetésnek, amely összefér a Szeretettel (36ch num). Minek folytán a fenti kíznatás és hadsereg küldés valójában - az evilági ország királyainak funkciói. Egyetlen egy pozitív kijelentést tesz csupán a királyokról. Egyes kódexekben ugyanis a sok próféta és igaz mellett, akik látni-hallani szerették volna, amit a tanítványok látnak-hallanak, az igazak mellett, ill. helyett királyok szerepelnek (Lk 10,24). Lehet, hogy nem másolói betoldás, hiszen Jézus értékelte a korábbi Szövetség királyai közül - Dávidot. (Mk 2,25; 12,36-7)

Értékelés nélkül számol be adószedői, bíraskodó funkcióikról. (Mt 17,25; Lk 12,58) Gazdagságukat azonban már kontrasztként használja fel a Keresztelő pusztai életformájának dicséretére. (Mt 11,8)

A tanítványok helytelenített evilági nagyságtörekvéseit a királyokéval veti egybe; majd parancsba adja a királyi magatartás tiltását: "Ti ne így...!". (Mt 20,26; Mk 10,43; Lk 22,26) A tiltott királyi magatartást a "küriosz" és "exuszia" szavakból képzett igékkel "katakürieuó", "katexusziadzó" (uraskodom-zsarnokoskodom-hatalskodom) - rajzolja. A Messiás számára a "küriosz" is, az "exuszia" is - országbeli szó! Az Isten az igazi küriosz! Az Istené az igazi exuszia! Az evilági országok királyainak ezt az úr- és hatalomgyakorló-voltát valami "nem-igazinak" tekinti. Márk szövege juttatja ezt élesen kifejezésre: "Tudjátok,

hogy akik uralkodni látszanak a pogányokon, zsarnokoskodnak rajtuk..." (Mk 10,42) A Szentháromságból jövő s az Országot közénk hozó Jézusban egészen más kép él Istenről, aki igazán Úr, és akinek a hatalma (133 num) szolgálatban nyilvánul meg és nem uralkodásban (119g num).

A királyok - a Messiás szemléletében - az Ország által elvetett társadalmi nagyság (gazdagság és hatalom) elkötelezettjei; ezek nem nagyok országbeli értelemben (68b num), ezeknek életelemük az emberektől kapott dicsőség (70b num). Nincs is valódi dicsőségben részük: dicsőségük is csupán látszatszerűség, amely nem elismerésből fakad: "jótevőknek mondatják magukat" (Lk 22,25) azokkal, akiken zsarnokoskodnak-hatalszkodnak. Látszatszerűségük, látszaturalkodásuk ideig-óráig tart. A Jeruzsálemet elpusztító pogányok "ideje is betelik" egyszer, (Lk 21,24) és semmivé lesz uralmuk. "Róma s erős Babylon..." - ahogyan Berzsenyink is énekelte.

Jótetteikről mit sem beszél. Ezzel szemben igen gazdag képet kapunk az evilági országok és királyaik fegyveres erőalkalmazásáról. Pilátus olyan galileai áldozatbemutatók vérével keveri össze az áldozati állatok vérével, akiknek nincs több bűnük, mint bármely galileainak. (Lk 13,1-2) A királyok hadseregeket vezetnek és csak akkor kötnek békét, ha nincs reményük a győzelemre. (Lk 14,31-2) Hadseregeik munkájáról megdöbbentő képet rajzol Jeruzsálem elpusztításának kapcsán: "Ellenségeid körülöttesd palánkot építenek, körülvesznek s mindenfelől szorongatnak téged. Földre tipornak téged és fiaidat benned, és nem hagynak benned követ követ... Nagy győtrelem lesz e földön és az ítélet haragja e népen. Lesznek, akik kardélen hullnak el, másokat rabságba hurcolnak mindenfelé a pogányok közé. Jeruzsálemet pogányok fogják tapodni...". (Lk 19,43-4; 21,23-4) Ez a fajta hatalom azonban kérészerű, meg vannak számlálva napjai. (Lk 21,24 12)

Nemcsak tartalmilag különbözik az isteni hatalomgyakorlástól, időtartambeli különbségek is vannak.

d) A császár és a Sátán

A visszaütést nem ismerő, az ártatlanért történő kardrántást is elvető Messiás számára mindez olyan magatartás, amely nem fér bele Isten Országába. Teljes fedésben van ezzel szemben a Sátán Országának eszményeivel. Jézus azzal rajzolja teljessé a királyokról szóló képet, hogy a királyok elibé fogják vezetni Isten népét, (Mt) s a királyok teszik majd lehetővé, hogy e nép ossza Mesterének sorsát, akinek sorsa pedig ugyancsak az evilági országok "királyainak" döntése következtében teljesedhetett be.

Az Isten Országá ellen - a Sátán harcol. De a Sátán csak az evilági ország képviselőin, elsősorban legfőbb vezetőjén, vezetőin keresztül képes kilöki az ember társadalmából az Ország képviselőit. Éppen ezért, amikor Jézus a maga Országának majdani vezetőiről beszél, elkerüli az említett "archón", "hégemón", "baszileusz" szavakat, mert ezekhez az Országba bele nem férő jelentéstartalmak tapadnak. Más szót használ ("#hghoumenoV" = vezető) és ebbe rajzolja bele az előzőkhöz nem illő tartalmat (68d num): az Országban a vezető olyan, mint a szolga. (Lk 22,26)

A nagyság-gazdagság-hatalom eszményét illetően teljes fedést mutat a sátáni közösség és az evilági ország vezetőrétege - a jézusi rajzban. Úgyannyira, hogy egybe is mosódik a kettő tanításában. Az egybemosódás nyelvi lecsapódása - a sátáni jelentéstartalmú "világ" (120d num),

amelynek látható képviselői és láthatatlan képviselői - a Jézust és övéit üldözők; tehát az evilági ország vezetőrétege, hatalomgyakorlói egyfelől, másfelől pedig a Sátán. Ezt a fedést nem nehéz észrevenni: Jézusnak egyetlen szava sincs arról, hogy az evilági országok vezetői valamikor megvédik a Messiás népét a Sátánnal, a világgal szemben.

Jóval nehezebb kimunkálni Jézus tanításában azt, ami nincsen fedésben. Kimunkálni azt, aminek alapján - van adnivalónk a császár számára. Kimunkálni tehát azt, ami nincs meg a sátán országában, de megvan az evilági országokban. Megmutatni azt a különbséget, aminek megléte következtében nem hangzott el Jézus ajkán: Adjátok meg a Sátánnak, ami a Sátáné! S aminek alapján viszont elhangzott: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!". (Mk 12,17)

128. SZEKULARIZÁCIÓ

a) Az evilági ország tevékenységei

"És én ne szánjam Ninivét?...és kiválasztja széjjel, mit rakott jobb, s mit rakott bal kezével?" (Babits M., Jónás könyve). Isten szánja Ninivét, élni hagyja, s majd szétválasztja a jobb és bal kézzel rakottakat. Az adópénz megmutatásakor a Messiás szétválasztott, és a diadalmenet alkalmával szánta Jeruzsálemet.

A Messiás sír a Messiás-gyilkos Jeruzsálem felett. (Lk 19,41) Amikor külső sötétségről és fogcsikorgatásról beszélt, egyszer sem sírta el magát. Az evilági ország a Messiás számára nem azonos a Sátán Országával. A Messiás-gyilkos Jeruzsálem is - hazája. És minden város, minden ország - az Ő népéből valakiknek a hazája. Minden evilági ország emberekből áll, akik - amíg élnek mind várományosai lehetnek az örök lakóhelynek.

Az evilági ország olyan közösség, amelyben azok élnek, akik az övéi, és azok, akik még az övéi lehetnek. Ennek az "evilági" (a "világ" első jelentése szerint - 120c num) országnak az élete - feltétele övéi (és potenciális övéi) életének is. A Sátán Országával ezzel szemben csak akadályozója és buktatója övéi életének. Az evilági ország életének gondját-vezetését vállaló császárhoz éppen ezért az Isten népének más a viszonya, mint a Sátánhoz - a fentebbiekben látott fedések ellenére is.

Az evilági ország életének ugyanis csak egyik fele az a funkció, amely nagyobbára fedésben van a Sátán tevékenységével. Funkciójának másik fele nem pusztító tevékenység, s ezért ez nincsen fedésben. Ha a "tevékenység" szóval jelöljük az evilági ország összes funkcióit, akkor ez a tevékenység részint a már említett erőalkalmazásra, részint a következőkben tárgyalandó munkára oszlik. Ez a nem pusztító tevékenység az alapja annak, hogy az állampolgárok - ha Isten népéhez tartoznak, ha nem - adót tudjanak fizetni; s ez a feltétele annak is, hogy az állampolgárok biológiai értelemben élni tudjanak, amit a császár adófelhasználása is biztosít.

Ezt a munkát Jézus maga is végezte. Korábban mint ács, (Mk 6,3) később mint tanító és orvos. Meg is élt belőle, (Lk 8,3) s minden bizonnyal teljesítette adófizetési kötelezettségét is. (Mt 17,27)

Így az evilági ország nemcsak pusztító, hanem építő tevékenységet is végez. Ezzel az építő tevékenységgel hozzájárul az emberi természetbe is beleírt isteni parancs teljesítéséhez, tehát ahhoz, hogy hatalmunk alá vessük a természetet. (Ter 1,26.28) Ez az emberi munkával végzett természetmeghódítás adja az evilági országnak azt a funkcióját, amely lehetőséget nyújt a sátáni és az evilági közösségek szabatos szétválasztására.

b) A tudományos tevékenység

Ez a szabatos szétválasztás azonban nem is olyan egyszerű feladat. Nem, mert a hatalomgyakorló és természetmeghódítási tevékenység igen szorosan egymásba kapcsolódik az evilági ország életén belül. Ennek az egymásba kapcsolódásnak a skémáját kell világosan felrajzolnunk.

Mindenekelőtt tudatosítanunk kell, hogy a természet meghódításának munkája korunkra differenciálódott. Bizonyos (Jézus korában is fellelhető) szerény kezdetekből, (lényegében a gazdasági tevékenységből) önálló tevékenységfajtvá lett a tudományos kutatómunka, amely kikutatja részint a meghódítandó természet belső törvényeit (természettudományok), részint pedig a hódítást végző embernek a természetét (társadalomtudományok).

Ennek következtében az evilági ország tevékenységei három ágra bonthatók: szellemi, gazdasági és társadalom- (evilági ország) irányító tevékenységekre, amely utóbbit azonosítjuk azzal a tevékenységgel, amelyet fentiekben hatalomgyakorlásnak, erőalkalmazásnak mondtunk. Ezek adják a politika három fő területét: a kulturpolitika, a gazdaságpolitika és a hatalmi politika szektorait.

Mindezek alapján bármely evilági országot így szkatizálhatunk: három "szobában" folyik le egész tevékenysége. Az 1-es számú szobában folyik a hatalomgyakorló tevékenység. Ez irányítja az egész evilági ország életét. Ez folyósítja a szükséges anyagi és egyéb segítséget a 2-es számú szoba részére, amelyben a kutatói, tudományos és közművelési tevékenység folyik. A természettudósok munkáját mindenekelőtt maga az 1-es számú szoba használja fel. A természettudományok új eredményeit mindenekelőtt a maga megvédésére használja az uralmon levő politikai rend: elhárító és támadó fegyvereinek versenyképessé, korszerűvé tételére. Közhelebrű példája ennek a természet atomtitkának mind a mai napig történő "hasznosítása". Felhasználja az 1-es számú szoba a természettudományokat a maga világnézetének igazolására is. De méginkább ez a helyzet a társadalomtudományokat illetően. Olyannyira, hogy míg a természettudósok (esetleges világnézeti-politikai elkötelezettségük ellenére is) nagyjából egy nyelvet beszélnek, a társadalomtudomány területén meglehetősen ritka jelenség az egy nyelvet beszélés. Inkább bábeli nyelvzavart tapasztalunk. A történelemmel foglalkozó tudományok merőben más és más képet nyújtanak tárgyukról (az emberi jelenségekről) aszerint, hogy melyik evilági ország 2-es számú szobájában folyik a társadalomtudományos munka. Az 1-es számú szoba minden hatalmában levőt megtesz annak érdekében - és mi nincs a hatalmában? -, hogy a társadalmat kutató tudósok igazolják az államhatalom (= az 1-es számú szoba) világnézetét, politikai hitvallását. Ennek következtében ami a szembenálló evilági ország 2-es számú szobájában az emberiség hőies és példamutató szolgálatának bizonyul, az a magunk evilági országának 2-es számú szobájában esetleg azonosnak minősül

az önzéssel, az embertelenséggel, a kizsákmányolással, a nép érdekeit tipró osztályérdek szolgálatával és megfordítva.

Az 1-es és 2-es számú szoba munkája - meglehetősen mennyiségű emberi munkát, azaz anyagi értéket fogyaszt. Az evilági országok vezetői általában nem vallják be polgáraiknak, hogy a nemzeti vagyon, munka és jövedelem mekkora hányadát fordítják fegyverek gyártására és az erőalkalmazási gépezet fenntartására. A valóság alighanem meghaladja a legmerészebb fantáziával végzett számításokat is. A 2-es számú szoba (tudománytermelés és tudományközvetítés) anyagi érték felhasználása már szerényebb hányadot tesz ki. Kétségtelen, hogy ez a hányad a társadalom műveltségét is szolgálja. De nemcsak azt, hiszen szolgálja mindenekelőtt az 1-es számú szoba által képviselt világnézet és politika érvényesítését is. Tehát részben ez a hányad is az erőalkalmazás szolgálatában áll.

c) A gazdasági tevékenység

A fennmaradt emberi munka és anyagi érték felhasználása a 3-as számú szobára jut, amely a gazdasági tevékenységet integrálja. Ez a gazdasági tevékenység biztosítja az evilági ország népe számára a biológiai természetű igények kielégítését, azaz ez szolgáltatja a fogyasztási javakat. E 3-as számú szoba is haszonélvezi természetesen a 2-es számú szoba kutatómunkáját; bár annak eredményeit csak időbeli másodlagossággal használhatja fel; ti. az 1-es számú szobában történő hasznosítást követően. Nos, e 3-as számú szoba munkája (a 2-es számú szoba eredményeit felhasználva) jelenthetné a természet meghódítására vonatkozó isteni parancs teljesítését.

Miért csak "jelenthetné"? Azért, mert aránytalanul történik a termelt javak szétosztása. Bár az 1-es számú szobában ülők mindenütt öntudattal képviselik, hogy az országukban érvényesülő felosztás helyes és igazságos, a szembenálló országok azonban ennek éppen az ellenkezőjét állítják. Ez a nézeteltérés megtalálható az egyes evilági országokon belül is. Az ország gazdasági-társadalmi gúlájának alsó felében levők ugyanis igazságtalannak érzik a javak elosztását. Amennyiben az erőalkalmazás sátáni elve él bennük, csak a számukra kedvezőtlen erőviszonyok akadályozzák meg őket abban, hogy fegyveres és véres forradalom által megváltoztassák a javak felosztásának fennálló rendjét és kihajigálják-leváltsák az 1-es számú szobában ülőket. Sikeres kihajigálás esetén valakik mások kerülnek a gúla felső részébe, s élvezik a javak számukra előnyös felosztását. Éppen ezért az 1-es számú szoba mindenkori birtokosai kellő mennyiségű értéket használnak fel a maguk előnyös helyzetének fegyveres és nem fegyveres biztosítására, ami megint csak úgy lehetséges, hogy a gúla alsó felében levők számára juttatható javakat kevesbítenők kell.

Még inkább szembetűnővé válik ez az elosztási aránytalanság, ha túlnézünk az előnyös helyzetben levő evilági országok határain. Az isteni parancs nem egyes országok (néhány vagy összes) állampolgárai számára kívánja biztosítani a természetmeghódítást és a biológiai javakban való részesedést. Azok a nemzetek, amelyek az emberiség gazdasági gúlájának alsó felében helyezkednek el, teljességgel embertelennek, elviselhetetlennek, tűrhetetlennek és igazságtalannak minősítik, hogy a gúla felső részében levő evilági országok polgárai a sokszorosát birtokolhatják annak, ami nekik juthat osztályrészüln. Amennyiben a gúla alsó felében levők szóbaállnak az erőalkalmazás sátáni elvével, ez igen komoly fenyegetést jelent a gúla felső részében levők számára. Felette indokoltnak látszik ezért a szóban forgó kivételezett helyzetű országok számára, hogy

kellő mennyiségű értéket fordítsanak ama támadások kivédésére, amelyek a lent levők elégedetlensége folytán megszülethetnek. A lent levők viszont feleletként inkább még szorosabbra húzzák nadrágszíjukat, csak hogy birtokába kerülhessenek azoknak a fegyvereknek, amelyek segítségével esetleg elvehetik az előnyös helyzetben levők javait. Hogy az emberiségszinten adott elosztási arányt a fent levők rendjén valónak tekintik - ha nem is szavaikban, de cselekedeteikben - azt mondanunk sem kell.

Összefoglalva: A biológiai javak tekintetében az egyes evilági országok nem (vagy csak töredékes mértékben) tudják megvalósítani azt az elosztást, amelyet állampolgáraik közmegegyezésen igazságosnak ítélnének. Ami pedig az emberiségszinten kívánatos igazságos elosztást illeti, az előnyös helyzetben levő országok nemzeti jövedelem-felhasználásából hiányzik az a rovat, amely a nagyon alacsony szinten levő, esetleg éhség- és pusztulás-szinten levő országok megsegítését tartalmazná. Amennyiben mégis van ilyen rovatuk, abban (az 1-es számú szoba költségvetéséhez viszonyítva) neveltségesen csekély összegek találhatók, amelyek tökéletesen alkalmatlanok az éhezőknek-pusztulóknak az éhezés és pusztulás szintjéről történő fölemelésére.

d) A hatalmi tevékenység

Mindez annyit jelent, hogy az evilági országok nem hatalomgyakorló funkciója is meglehetősen problematikusan teljesíti a szóban forgó isteni parancsot. Sokkal inkább az egyes országokon belül csak a kiváltságos helyzetben lévő rétegeknek, vagy az összemberiségen belül csak a kiváltságos helyzetben levő országok állampolgárainak a számára biztosítja a 3-as számú szoba - többleteik fenntartását és növelését. Mindez indukálja a fegyverek erejében fenntartott jelen "rendnek" ugyancsak fegyverek erejében történő leváltását - a nem kiváltságos rétegek és országok részéről.

Ennek következtében az 1-es számú szoba munkája részint az országon belül folyó termelőtevékenység irányítására, részint pedig az irányításnak fegyveres biztosítására szolgál; mégpedig mind a belső, mind a külső ellenségek támadásaival, ill. támadási előkészületeivel szemben. A történelem azt mutatja, hogy az evilági országok megvédik a külső támadásokkal szemben azt, aminek megvédésére erejük van, és megszerzik egyéb országok rovására mindazt, aminek elvevésére erejük van. Az egymással szemben fegyveres harcba bocsátkozó országok mindig azzal a vélelemmel bocsátkoznak harcba, hogy erejük van megvédési-elvevési céljaik érvényesítésére. A csaták kimenetele viszont azt mutatja, hogy a szembenálló két fél közül az egyik tévedett, hiszen a kettő közül csak az egyik győzhetett, s a másiból legyőzött lett. Amíg viszont a másiból legyőzött lesz, addig ez a másik minden erejével pusztítja a szóban forgó egyik ország embereinek életét és 3-as számú szobájának munkájával termelt fogyasztási javait. A győztes ország pedig úgy lesz győztes, hogy elpusztítja a legyőzött ország minden anyagi tartalékát, amivel az a harcait tovább tudná folytatni, és elpusztítja mindazokat az emberi személyeket, akik még képesek és hajlandók az ellene vívott harcot továbbvinni. Akármelyik is győz, a végeredmény mindenképpen egy: a csataterek hullahegyei és romokban heverő országok. Mindkét ország kárára, mert mindkét ország javai romokban hevernek, és mindkét ország színe-virága-fiatalsága (újabbán: asszonyok, öregek és gyermekek is) kikerül a megsziporodott temetőbe.

Az evilági ország 2-es és 3-as számú szobája széjjelszakíthatatlanul vitális kapcsolatban levőnek mutatkozik a történelmileg olyannak-ilyennek bizonyuló 1-es számú szobával. E széjjelszakíthatatlan kapcsolat következtében

borzalmas és sátáni jellegű összképet kapunk az evilági országok tevékenységéről: az ellenséges országok "szövetségben" vannak egymással arra, hogy közös erővel minél teljesebb mértékben elpusztítsák mindazt, amit állampolgáraik erőfeszítése a békeesztendők során épített. Ennek következtében az evilági ország természetmeghódítási erőfeszítése meglehetősen problematikus határfokú. Békében is lefoglalja a munkaerők és az anyagi források igen tekintélyes részét a védekezési-pusztítási készenlét és az ehhez szükséges pusztító eszközök gyártása; háború idején pedig megdöbbentő hatékonysággal folyik mindannak a pusztítása, amit a békeidőszakban a 3-as számú szoba termel. Ha hozzávesszük ehhez azt, hogy ezzel párhuzamosan állampolgári, hazafiúi legszentebb kötelességnek minősül az infernális méreteket öltő embergyilkosság - lehetetlen fel nem fedoznunk az irányítás sátáni jellegét. Neki adattak a földkerekség összes országai, (Lk 4,6) és csak ennek erejében és az ő általa delegált hatalomnak az erejében lehetséges ez a "szövetség" az egymással szembenálló ellenfelek között. "Szövetség" a pusztítás és gyilkolás közös sátáni elve alapján, amelynek erejében két evilági ország Istentől élni, építeni és szeretni rendelt állampolgárai vállalják az ölést és pusztítást, ha ki akarják kerülni a "haza- és népárulók" számára készített államhatalmi megtorlást, amely adott esetben a "helyszínen történő felkoncolás" szigorúságát is elérheti.

e) Világ és Egyház

Mindezek következtében Isten népének nincs módja azt gondolni, hogyha becsülettel végzi munkáját, ám a 3-as vagy 2-es számú szobában, ezzel lényegében elvégzi azt, amit Isten reá bízott. Nincs módja azt gondolni, hogy ezzel kielégítően szolgálja az emberiség javát. Nincs módja azt gondolni, hogy amit munkájával termel, annak a többiek kielégítően hasznát látják. Isten népének világosan kell látnia, hogy munkaviszonyának becsületes teljesítésével nem teljesíti az adástörvényt, nem teljesíti a szolgálat törvényét. Munkaviszonyának becsületes teljesítésével ugyanis nemcsak termel, hanem részesévé is válik az evilági ország három szobájának fentiekben megrajzolt sátáni törvényszerűségeinek; bár ez akaratán kívül történik, tehát szubjektíve büntetlenül.

Isten népe nem oszthatja tehát az evilági országok önmagukba vetett haladáshitét (52d num). Mítosznak, tévedésnek kell tekintenie azt, amely a hazugság atyjának megtévesztéséből származik. Az evilági országok e mítosza - a termelékenység fokozását és az igazságtalanságoknak (erőviszonyok-erőalkalmazások alapján történő) eltüntetését rajzolja meg az emberi haladás ígéretként. És e kettő feltétlen kapcsolatban is áll egymással. Minden haladásprogram egy ideológiához van kötve, amely hatalmat-jogot feltételez, azaz erőszakot. Erőszakot akkor is, ha végső célként az erőszak megszűnését, elhalását ígéri. Minden haladásprogram hatalmilag biztosított, joggyá-törvénné-igazsággá-erkölccsé tett tulajdonformát és gazdasági-termelési rendet feltételez. Mindegy, hogy magántulajdont, köztulajdont, vagy a kettő bármiféle vegyítését. Mindegy, hogy tervgazdálkodást, szabadgazdálkodást, vagy e kettő bármiféle vegyítését.

Embernek lenni ugyan szükségképpen annyit jelent, hogy e hatalmi-gazdasági kérdésekről így vagy úgy gondolkozunk, esetleg hangosan is vélekedünk.

De ha a gondolkozáson-vélekedésen túl valamelyik rendet meg akarjuk valósítani, vagy valamelyik megvalósítottat fenn akarjuk tartani,

akkor hatalomra-jogra, azaz erőszakra kell támaszkodnunk, hiszen mások mindezekről más véleményen lévén, mást akarnak megvalósítani, ill. fenntartani. Mégolyan átgondoltnak és bölcsnek tetszhető programmal is álljon elő valaki, az eme program megvalósulása által naggyá-gazdaggá-hatalmassá lett vezető-uralkodó réteg (avagy ország) ellen fegyveres harcra fognak készülni azok a rétegek (avagy országok), akik eme program következtében kicsikké-szegényekké-elnyomottakká kényszerülnek... hacsak meg nem értik az örök élet ígét. Isten népe számára az evilági országok fenti struktúrája nem nyújt reményt a fenyegető újabb tragédiák s az esetleges végkatasztrófa elkerülésére. Isten népének ezért a maga evilági országon belül lejátsszódó életét és magatartását - az Út törvényei alá kell rendelnie. Azt, hogy mit adhat a császárnak, pontról pontra meg kell határoznia annak, hogy az Út értelmében mit kell Istennek adnia.

Mivel Isten népét ez meghatározza, ennek következtében arra az utolsó századok során létrejövő szekularizációs folyamatra, amely az egyre magasabbrendűnek vélt-hirdetett politikai rendszerek szellemi-gazdasági-társadalmi haladásprogramjára akarja rábízni az ember sorsát - nem mondhat egyszerűen igent akkor sem, ha nyilvánvalóvá lettek Isten népének történelmi bűnei; azaz ha nyilvánvalóvá lett számunkra, hogy csak névben voltunk az Isten népe, s az egyház vezetői tartósítani igyekeztek olyan politikai berendezéseket, amelyek az idők során "avultaknak", "reakciónak" minősültek. Akkor sem, ha ez a szekularizáció a világ belső törvényszerűségeire hivatkozik a maga programjának elkészítése és propagálása során. Akkor sem, ha egy "keresztény" szekularizáció ugyanezen belső törvényszerűségeket mint Isten által adottakat akarja felfedezni. Különböztettünk már az ember sorsa és rendeltetése között. Embernek lenni mindenképpen egyet jelent azzal, hogy "haladunk". Az embernek adott szellemi képességek szükségképpen létrehozzák a történelmi fejlődés során a gazdasági, tudományos és társadalmi haladás valaminő képletét. A krisztusi ember maga is szükségképpen szereppel bír ebben a haladásban - szellemi képességei, munkája révén. Sorsa ez öneki is. De nem ez a rendeltetése, nem ez az életprogramja. Erre az életprogramra nem mondhat egyszerűen igent, mert a világnak (ha a "világ" szó "embereket" is tartalmaz) nem adott az Isten más és különb végső belső törvényszerűséget, mint a szeretetet. Ami ennek a szeretetnek messiási tartalmától függetlenül, az csak az őserdők törvénye, csak a szeretetre felnőni nem képes emberalatti világ törvénye lehet. Már pedig a haladásprogram bőven tartalmaz ily "őserdő-elemet" is.

Még kevésbé fedezheti fel Isten népe ebben az elvilágiasodásban végső indító-mozgató okként a "Krisztus-eseményt". Akkor sem, ha világosan látja a messiási tanításnak azt a nagy újdonságát, amelynek alapján Isten elsősorban nem "belenyúlásokkal" (134a num), hanem a megteremtett törvényszerűségeken és az emberbe belerakott szereteten keresztül hatékony. Tehát akkor sem, ha megegyezik szemlélete e program képviselőiével a tekintetben, hogy a világnak benső törvényszerűségek alapján bonyolódik az élete, s nem dróton rángatottja egy bele-belenyúlható isteni akarathoz. Ez egyezés ellenére is állítja, hogy a Krisztus-esemény tartalma nem függetlenedés az Istentől, hanem az emberbe belerejtett Szeretet-Isten történelmileg sohasem látott erővel való hatékony tevése. Indítás arra, hogy az ember a rendeltetésének megfelelően cselekedjék.

A szekularizációt Isten népe nem kapcsolhatja össze a Krisztus-eseménnyel. Nemcsak azért, mert a "világ" szó ily krisztusi megmagasztosítása azt eredményezné, hogy olvashatatlanná, érthetlenné tenné azt a Szentírást, amely ezt a szót az esetek döntő többségében sátáni jelentéstartalommal használja. Nemcsak azért, mert a szekularizáció az Egyházzal szemben

folytatott harcban született és nőtt meg, s a "saeculum" (világ) szó maga is protestálás akart lenni annak (a Szentírás-ból is ismert) ellentétével, az Istennel és Egyházzal szemben. Nemcsak azért, mert a szekularizáció tényleges megteremtőinek tényleges eszmei folytatói szellemileg tisztességtelen játéknak tekintik, hogy azt a szekularizációt, amelynek növekedését tehetetlenül szemlélve elkeseredetten támadtunk, most egyetlen fordulattal a magunk érdekéért akarunk elkönyvelni.

Mindezek okán is, de nemcsak ezek okán, nem mondhatunk egyszerű igent a szekularizációs eszményre. Nem mondhatunk... bár készséggel állítjuk, hogy a világ mágikus szemléletének (dróton rángatott világ) felszámolásában a krisztusi tanítás tette a legtöbbet. Nem mondhatunk igent legfőképpen azért, mert az igent mondás kiüresítene Jézus Örömhírét. Kiüresítene, mert reményünket egy, a jézusi utat és benne a Golgotát szükségtelennek minősítő politikai megváltódásba helyezné, melynek útját Krisztust nem ismerők kövezték, s melynek zászlaját elsődlegesen ma is Krisztust nem ismerők hordozzák; akiknek táborában mi csak jelentéktelen és gyanúval kísért segédcsapatszerepet teljesíthetünk.

Végezetül azért nem mondhatunk reá igent, mert a jézusi látásból fakadó fenti megfontolások alapján semmi kétségünk sincs afelől, hogy a szekularizáció ígérete üres ígéret, amely festett egék felé, tehát valóságos tragédiák szakadékába vezeti az embert. - Az Egyháznak nem az a feladata, hogy világgá legyen, hanem az, hogy a szükségképpen a haladás útját járó embert figyelmeztesse, hogy csak egy a szükséges, hogy a lelke kárt ne valljon, hogy mindent elveszíthet annak ellenére is, hogy az egész világot megnyeri. Nincs ma nagyobb veszedelme az Egyháznak, a Jézus ügyének mint az, hogy a keresztény teológusok és laikusok behelyettesítik a keresztények rendeltetését az emberiség haladássorsával (120c num).

129. MUNKA ÉS ADÁS

a) A munka - szerzés

A haladás-mítosz szekularizációs eszménye megdicsőíti a munkát, mint annak az eszménynek az eszközét. Ez a mítosz el akarja hitetni az emberrel, hogyha fokozza a munkabeli erőfeszítéseit, megvalósíthatja általa azt a természet fölötti uralmat, amely biztosítja számára (az emberiség számára) a jövőt. Elemzéseink (52,128 num) megmutatták, hogy sem a munkaidő fokozása, sem a termelékenység technika és szorgalom biztosította fokozása - nem képes megvalósítani az emberiség reményét, nem képes megóvni az embert a tragédiáktól... a végkatasztrófától sem.

De a szekularizációs eszmény - "eszmény"! Függetlenül attól, hogy a Sátán-farkas rabló, pusztító, gyilkoló terveit szolgálja, oly emberekben formálódott ki, akik segíteni akarnak az emberi nemnek. Nem a vevést, nem az embergyilkosságot akarják vele. Mai hívei sem a vevés és embergyilkolás szándékait hordozzák. Az ember javát akarják vele. Nem gondolják magukról, hogy a vevés és gyűlölet mozgatja őket. Akármik is legyenek szándékaik következményei, az emberiség szolgálata áll gondolataik középpontjában.

A szekularizációs eszmény nem vevést akar. A "többi mind" végső értékét alapvetően munkával akarja szolgálni. És a munka nem vevés. Nem vevés, de nem is adás. Miféle vonatkozási tartalmat rejt magában ez a "munka", amely általában az ember legtöbb időt lefoglaló tevékenysége?

A munka fogalmán belül meg kell különböztetnünk a "szolgáltatást", a "termelést" és a "kereskedelmet".

A " szolgáltatás " által az embert alakítom, a termelés által az anyagot. "Szolgáltatás" tehát az orvos, a tanár, a fodrász, a kozmetikus, stb. munkája. Ha mindezt a munkát ellenszolgáltatás nélkül végzem - "adással" állunk szemben. Ha ellenszolgáltatásért, fizetésért végzem - "munkával" állunk szemben. A " termelés " alapvetően nem személyi vonatkozás, aminők az adás és a vevés. Azaz alapvetően nem személytől személyig érő. Embertől indul el, de alapvetően nem emberig, hanem anyagig érő vonatkozás. Bár az ember társaslényjellegénél fogva mindenképpen tartalmaz emberig érő mozzanatokot is: ember számára készítem munkám termékét, embertől kapott anyagot dolgozok fel stb. Ha a termelést ellenszolgáltatás, fizetség nélkül végzem - adással állunk szemben. Ha fizetségért végzem ismét a "munka" szó illik reá. A kereskedelmi tevékenységgel sem az embert, sem az anyagot nem alakítom, hanem közvetítem a termelt javakat, esetleg közvetítek embert alakítási szolgáltatásokat. Ha fizetség nélkül teszem ezt, akkor adok; ha fizetség ellenében, akkor munkát végzek.

" Munkán" ezek szerint olyan emberi tevékenységet értünk, amelyért megfizetnek bennünket. A munka tehát olyan emberi tevékenység, melynek ellenében pénzhez jutunk, melynek segítségével "vevésmentesen" megszerezhetjük magunknak a nekünk szükségeseket.

Így értve a "munkát" - e munka önmagában tekintve sem nem ad a másik embernek, sem el nem vesz tőle; a munka alapvetően a SZERZÉS terminus technicus alá tartozik (9b num). Szerzés, mert a vonatkozási tartalom (munka) következtében a vonatkozási 1. pont (dolgozó ember) valaminek a birtokába (pl. megmunkált tárgy) jut - esetleg a munkával szerzett pénz ellenében - ugyanúgy, ahogyan a vevési vonatkozás révén is valaminek a birtokába jut a vonatkozási 1. pont, és az adási vonatkozás révén is birtokába jut valaminek vonatkozási 2. pont. Minden emberi tevékenység, ami nem adás és nem vevés - szerzés. Ez alá a kategória alá tartozik végső soron az ember alakítótevékenysége is (9b num).

Ha a munka eredményének felhasználását tekintjük, akkor találkozhatunk újra az adással, ill. vevéssel. Pl. odaajándékozunk valakinek egy munkaterméket, vagy elveszünk valakitől valamit egy munkatermék (pl. egy fegyver) segítségével.

A képekben és történetekben, tehát nem fogalmi nyelven beszélő Jézus az "adás" és "vevés" főneveket sem használta, bár az adás-tartalmat hordozó "didónai" (adni) használata nagyon gazdagon dokumentált.

A "szerzés" szót sem találjuk meg nyelvében, sőt az igei alakot is csak igen ritkán. Nincs is egy meghatározott igéje; a szerzés fogalmát három különböző szóval fejezi ki: "#kerdaiein" (kerdaiein = nyerni), "#Jhsaurizein" (thészauidzein = kincset gyűjteni) és "ergadzesz-thai" (dolgozni).

b) A szerzés keresése

Hogyan viszonylik a Messiás ehhez a "szerzési" magatartáshoz ? Ezt a szerzési tevékenységet ugyanúgy nem szabad keresnünk, mint ahogy nem kereshetjük ennek eredményeit: az ételt-italt-ruhát, a társadalmi előbbre jutást (53 num) sem. Így azután a mindhárom szinoptikusknál megtalálható szállóigében óvást is emel a Messiás a szerzés ellenében:

"Mit használ az embernek, ha az egész világot megszerzi is..." (Mt 16,26; Mk 8,36; Lk 9,25) (120e num). Dicséri azonban Jézus ezt a tevékenységet Máténál a talentumokról szóló példabeszédben. (Mt 25,16-7.20.22) Itt azonban a képként használt szerzői-kamatoztatói tevékenység országbeli tartalmat hordoz: termünk-e gyümölcsöt vagy elássuk azt, amit kaptunk? Hasonlóan határozottan országbeli tartalmat hordoz a szó, amikor Jézus arról beszél, hogy a testvéri feddével megnyerhetjük (megszerezhetjük) testvérünket. (Mt 18,15)

Óvást jelent be tehát a Messiás az anyagiak megszerzése tekintetében, és ugyanakkor nagyon kemény szankciókkal kötelez az országbeli "szerzői", azaz adási tevékenységre: a magunkban és másokban való gyümölcstermesre. Kötelez, mert csak az adás által szerezhethetjük meg az Életet. Kötelez, mert csak a szeretet a közösséget teremteni tudó erő, s így csak a szeretet életalakítása (s ebben az adás) által tudjuk a közösség számára megszerezni felebarátainkat. A megtagadott szerzés helyébe tett adás által eléggül ki a szerzésigényűnek teremtett ember. Az adás által szerzi meg a maga számára az el nem múló és fogyhatatlan tartalmú Életet is, valamint ráadásként az elmúló és kevesbedhető-növekedhető többi mindet is. - Ebben foglalható össze a "kerdaïnein" jézusi tartalma.

Lássuk a következő igét: "thésauridzō". Lukács esztelen embere "magának gyűjt kincseket", (Lk 12,21) ahelyett, hogy Istenben volna gazdag. Istenben úgy lehet az ember gazdag, ha nem a földön gyűjt kincseket, hanem a mennyben. (Mt 6,19-20) Ennek pedig ez a módja: "Adjátok el, amitek van, és adjatok alamizsnát. Szerezzetek (Žpoiészate®= csináljatok) magatoknak oly erszényeket, melyek el nem avulnak, elfogyhatatlan kincset (Žpoiein thésauron® = Žthésauridzein®) a mennyországban...". (Lk 12,33)

Ennek az igének a jézusi jelentéstartalma is a fenti eredményt adja: : Isten népének a "szerzést" csak akkor szabad "keresnie", ha ennek a szerzésnek a tárgya - a mennyei kincs, a mennyei gazdagság. Testvéreket és mennyei kincset kell szerezni tehát, és éppen az adás által. Jézus azt a szerzőtevékenységet ajánlja, amely a szeretet és az adás eszközével országbeli testvéreket és országbeli javakat biztosít a számunkra. Az adás általi birtoklás Szentháromságból magával hozott élménye (6c num) okozza, hogy a "szerzés" eminenter biológiai jellegű jelentéstartalma nála rendre az adásból fakadó országbeli szerzést jelenti.

Végezetül harmadik igénket ("ergadzomai") ismét országbeli jelentésben használja a szőlősgazdáról és a talentumokról szóló példabeszédekben. (Mt 21,28; 25,16) Rajzolja vele a betániai kenetöntés adótevékenységét is; (Mt 26,10; Mk 14,6) őt ízben pedig a Maga országbeli tevékenységét jelöli vele. (Jn 3,21; 5,17; 9,4) Egyetlen ízben jelenti az anyagi értékek megszerzésére irányuló törekvést. Ez esetben azonban a Messiás tilt, mégpedig felhasználva e tiltást arra, hogy megmondja, mire kell irányulnia szerzési buzgalmunknak: "Ne dolgozzatok elveszendő táplálékért, hanem a megmaradóért". (Jn 6,27)

A Messiás tudta, hogy az embernek dolgoznia kell. Tanította is (53e num), gyakorolta is. Jól felhasználhatta az időt ács korában is, ha egyszer tanító-orvos pályája során úgy dolgozott, hogy nemegyszer evésre sem volt ideje. (Mk 3,20) De az anyagi javak megszerzéséért folytatott munkában megnyilvánuló szorgalomnak nem volt propagandistája. Nem, mert az Ószövetségtől munkára nevelt és nem munkátlan-henye, sült galambot váró néphez érkezett. Olyan néphez jött, melynek számára a tétlenség nem volt az ördög párnája. Ellenkezőleg azt tapasztalta, hogy népe számára: a gond az anyagi javakért - ez volt az ördög párnája. A munka! A szerzés! A szerzés, az Isten akarta munka szükségessége elevenen élt e kétezer esztendőn keresztül munkára és nem henyelésre vagy rablásra nevelt népben. A konkrét helyzetre szóló jézusi örömhirdetés

ezért öltötte ezt a "Ne szerezzetek"-formát, mert az anyagi javak megszerzésére irányuló munka sátáni minősültségbe fordul, ha a gond és keresés tárgyává magasztosul.

Az evilági ország szekularizációs eszményének kiáltványa hordozza ezt a jelszót: SZEREZZETEK! A Messiás eszményvilágának jelszava: SZERESSETEK! E jelszót így magyarázza: ha hajlandók vagytok szeretni, ráadásként szerezni is fogtok. Ha csak szerezni akartok, romhalmazzá lesz, amit szereztek; magatok is hullahegyekké lesztek, és nem lesz tiétek sem az Élet, sem pedig ennek ráadása... az élet. - A szekularizáció "Szeressetek!" és "Dolgozzatok!" eszményét az Isten népe nem teheti tehát a maga "keresésének", "gondjának" tárgyává; a maga jelszavává.

A munka nem végcél. A munka - nem Isten! Ennek világosan látása mellett kell kialakítania a jézusi embernek a maga viszonyát a munkához. Nincs ellentétbe a fentiekkel, hogy ezt a "sátorszövé" tevékenységünket egész szívvel csináljuk. Lehet is, kell is - nem végső értéként! - törekednünk reá, hogy olyan munkaviszonyra tegyünk szert, amelyet örömmel végezzünk. Isten egyik áldásának tekinthetjük, ha a hobbink és a munkaviszonyunk egybeesik. Ha ez nem lehetséges, akkor is úgy kell végeznünk munkánkat, hogy szó ne érhesse a ház elejét.

"Sátorszövé" és "hivatás" olykor találkozhatnak is egy-egy munkaviszonyon belül. Nemcsak abban az értelemben, hogy amennyiben mások társaságában dolgozom - magatartásommal és szavaimmal munka közben is bizonyosságot tehetek az Országról. Hanem abban az értelemben is, hogy maga a munkavégzésem is hivatássá lehet. Amit munkaviszonyon belül Jézus nevében teszek embertársaim javára, anélkül hogy azt megfizetnék... ez már több, mint sátorszövé, ez már hivatás; tehát eminenter szeretet. Pl. egy orvos, ápolónő, tanár nagyon sok olyant tehet munkaviszonyon belül, amit ha nem tenne meg, akkor sem lenne kevesebb a fizetése. Ez a tevékenysége már "hivatás". Ez már szeretet. Csak el ne feledjük: valakit önzetlenül gyógyítani, ápolni, tanítani különböző általános és szakmai ismeretekre - ez még nem az egész evangélium, ez még nem az egész szeretet. A jó cselekedetek el nem választhatók a hirdetés feladatától (78 num). Ha én jót teszek Pistával, én szerzek vele csupán "olajat", Pista még marad "balga szűz" (54e num).

A munkámmal nem szeretek? Mivel nincsenek közömbös cselekedetek, mivel minden megnyilvánulásommal vagy az Istent vagy a Sátánt választom, ezért azt kell mondanunk, hogy azzal a munkával is szeretek, szerethetek, amelyért pénzt kapok, amely munkát "szerzésnek" határoztunk meg. Ha úgy dolgozom, hogy nem érheti szó a ház elejét, ha használható munkadarabok kerülnek ki a kezem alól - "dolgozni csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes" (József A.) -, ha nem csapom be embertársaimat, akik munkával szerzett pénzükön vásárolják meg az általam elkészített terméket, legyen az egy jól kisütött kenyér, vagy egy repedés nélküli öntvény, akkor bizony már szeretek is. Mennyit bosszankodunk, ha használhatatlannak bizonyul a pénzünkön megvásárolt termék vagy akár szolgáltatás! Nem szeret az, aki pocsék munka ellenében veszi ki zsebünkől a pénzt. A szóban forgó jó munka még nem adás, még nem a szeretet teljessége, de annak alapja, kezdete, eleje; s ha ez hiányzik életünkől, bizony hiányos a szeretetünk. Egészen más dolog: a munkát végső értéké nem tevé és selejtelesen dolgozni. A jó munka kevés az üdvösséghez, a rossz munka ellenére van az üdvösségnek.

c) A szociális kérdés

Nem a szerzés, a munkával való anyagi javakhoz jutás "keresésével" biztosítja a maga életfeltételeit az Isten népe. Ez a Mennyei Atya feladatköre. Többek között az én munkám által is végzi a Mennyei Atya ezt a gondoskodást. De nem feltétlenül. Nem, mert minden jó szándékom ellenére is megtörténhetik, hogy nem dolgozhatom; akárminő társadalmi vagy egészségi okból. Avagy megtörténhetik, hogy végzett munkám ellenére is rá fogok szorulni a Mennyei Atya gondoskodásának másik forrására, azaz kapnom kell felebarátaimtól. Az Isten népe által végzett szerzés, az általa végzett munka bére-gyümölcse nem kizárólag önnönmagáé. Ez a bér meg van terhelve az emberiség rászorultjainak igényeivel.

Mindazonáltal az Isten népe még ezen a címen sem fogja magáévá tenni a munka evangéliumát, még ezen a címen sem lesz rabszolgája a munkának. Nem lesz azzá, mert jól tudja, hogyha ennek áldozza keresését, gondját, minden energiáját, akkor nem lesz "idege" az egyetlen szükségset választva leülni Máriaként az Ige lábaihoz. (Lk 10,42) Ez esetben ugyanis nem lesz módja elmondania a megajándékozott rászorulóknak azt az örömhírt, hogy nekik is meg kell tanulniuk szeretni, ha meg akarják szerezni - az Életet. Isten népe még a felebarát megsegítése címén sem akarhatja magát pénzszerzésbe ölni, mert ebben az esetben két keresése, két gondja volna - s nem lehet két lovon ülni egyszerre! Ebben az esetben már át akarná vállalni a Mennyei Atya feladatkörét, ő akarna gondoskodni a többi mindről, és úgy járhatna, ahogyan Tolsztoj, aki - Szerb Antal zseniális megfogalmazása szerint: "Krisztust mondott, de Marxra gondolt". Az Isten népének gondja: az adás. De nem teszi "gondjává", hogy miből tudjon adni. Az anyagi gondoskodás akár róla, akár testvéreiről - a Mennyei Atya feladatköre. Isten népe csak besegít a Mennyei Atyának a maga munkájával és munkája gyümölcseinek megosztásával.

Ezért áll hozzá az Isten népe a szekularizáció-haladás programjához másképpen, mint az evilág fiai. Abban, hogy kell a "többi mind" - megegyeznek. De különböznek abban, hogy milyen rangot adnak ennek a "kell"-nek az értékpiramison belül. A szekularizációs haladásprogram az Isten népének szemében csupán a "többi mind", és nem az "egy szükséges" programja. Evilág fiai számára pedig éppen ez a "többi mind" jelentkezik az "egy szükséges"-ként. Ebből a különböző értékelésből már levezethető a magatartásbeli különbség.

A szekularizáció nemes indítékaiból megszületett szerzési- és igazságtevési program az anyagi javak biztosítását a munka, a termelékenység fokozásával, s az igazságtalanságok jogi-hatalmi felszámolásával akarja elérni - felhasználva az igazságtalan helyzetben levőket (és a melléjük állóknak) történelmileg jól ismert forradalmi erőszakerejét. Az Adás-Kapás országából való Isten népe viszont a termelékenység bármely fokán bizony megoldhatja a meglevő, a birtokolt javak alapján is az anyagi javakban való egyetemes részesedés problémáját - az erőszakot nem ismerő adástörvény alapján. Isten népén belül az igazságtevés tárgyatlan és szükségtelen, mert akinek van, az ad annak, akinek nincs (Tömörkény, Nazarénusok).

A szociális kérdésnek nincs megnyugtató megoldása - a szekularizációs eszmény alapján. A gazdag nemzetek nem képesek megoldani az éhező nemzetek megetetésének problémáját. Egy ilyen politikai program eleve és elvileg kudarcra ítélt program. A politika ugyanis az érdekek harcában

és harcából születik meg. Nem juthat hatalomra az a program, melynek ígérete a választó közönség számára ez: csökkenteni fogom életszínvonalatokat, hogy hathatósan tudjuk segíteni az éhezőket. A választók egy másik programra fognak szavazni. Arra a programra, amelynek ez az ígérete: emelni fogom életszínvonalatokat. Csak az lehet politikai program, amely számol a választók érdekeivel, és ezekre épít. Ha pedig egy politika a diktatúra útján kísérelné meg az éhezők hathatós megsegítését, minden karhatalmi biztosíték mellett is hamarosan megbuknék... forradalom törne ki.

Ha valaki így szólna: "Tíz millióan vagyunk; életszínvonalunk mutatója: 9, viszont a földgolyón él egy másik nép, az is tíz milliós nép, ennek pedig életszínvonal-mutatója: 1. Küldjünk el tehát nekik 3-at, s akkor nekik is lesz 4, nekünk pedig még mindig marad 6. Így még mindig másfélszer jobban élünk majd, mint a testvérünkül fogadott nép. A következő fizetésnél tehát már csak 6 db százast találtak majd a borítékban az eddigi 9 helyett..." Ha valaki így szólna, elsöpörné őt a népharag. Az emberiség szociális kérdésének nem volt, nincs és nem is lehet politikai megoldása. Ha egy nép a fenti "elküldésre" hajlamos volna - ennek lebonyolításához nem volna szüksége semmiféle államhatalmi rendre.

Amire a politikai programok képesek, az nem oldja meg a problémát. A különféle segélyprogramok ellenére nő az éhezők száma. A különféle megsegítések ellenére egyre nagyobb lesz az életszínvonalbeli különbség a "megsegítő gazdagok" és a "megsegített szegények" között.

Ha van megoldása az emberiség szociális kérdésének, ha nem szükségképpen a gazdagok és a szegények mind a mai napig látható vérpatakos-hullahegyes, minden felépített rommá változtató pusztítása, akkor ezt csak az adástörvény biztosíthatja, melynek rendet teremtő munkájához bőségesen elegendő a minden erőszakszerv nélküli Isten Ország. Következőleg Isten népének csak egy esetben van erkölcsi értelemben vett joga, azaz egy esetben lehet lelkiismerete elutasítani a szekularizáció haladásmítoszát és programját. S ez az egy eset: Ha valóban az Isten népe, ha ténylegesen vállalja az adástörvényt. Ha a szociális kérdés elvileg egyetlen lehetséges megoldását gyakorlati megoldássá, ténnyé is hajlandó tenni. Azaz akkor, ha a megoldási "lehetőség" a maga életének gyakorlatán belül elindul a "valósággá válás" felé.

Amikor viszont Isten népe elfogadja a szekularizációs eszményt, akkor ez egyet jelent azzal, hogy nem akarja vállalni az adástörvényt. Egyet jelent azzal, hogy lecsukva szemét a tények előtt attól várja a megoldást, hogy túlórázik és termelékenyebbé teszi munkáját,... amittől vastagabb lesz fizetésekor az "ő" borítéka (valamint szerencsés más egyedek, rétegek, nemzetek borítéka)! Az "ő" borítéka,... akinek már a jelen borítékvastagsága is arra indítja az éhezőket, hogy még nagyobb éhezések árán ugyan, de csak elkészítsék azokat a hatékony fegyvereket, amelyekkel megsemmisíthetik ezeket a szekularizációs túlórázókat és termelékenységfokozókat.

Az Isten népe dolgozik - a 3-as szobában. Becsülettel dolgozik. De nem gondolja, hogy ezzel teljesítette már Istennek azt a parancsát, hogy az emberiség (azaz nem ő és szerencsés társai csupán) a hatalma alá hajtván a természetet meg tudjon élni a földtekén.

De hol van ez az Isten népe? A holdban? Mert a Földön alig látható a jelenléte. Az Egyház ellenségei joggal hivatkozhatnak arra, hogy az utóbbi századok során éppen az a haladás ért el bizonyos eredményeket, amely haladástól a fentiekben elhatároltuk magunkat. A tény ugyanis az, hogy az angol, ill. a francia polgári forradalmak s ezeknek egyéb országokban is érezhetővé váló hatása emelte be az alkotmány sáncai közé a harmadik rendet, a polgárságot. Ez a politikai, méghozzá nagyon is véres politikai tett pedig mégis csak hozzájárult ahhoz, hogy kisebbedjenek

a társadalmi egyenlőtlenségek. Tény az is, hogy a szocializmus eszmevilága - ám politikai és véres politikai eszközökkel - továbbvitte ezt a folyamatot, s nem egy helyen elvégezte a munkásosztály javára a késő társadalmi befogadás művét. S tény, hogy ez ott is érezteti jótékony hatását, ahol a negyedik rend nem forradalom útján jutott nagyobb lehetőségekhez.

És az is tény, hogy az Egyház ezekben az osztályharcokban - ha nem is minden esetben - szinte szabályszerűen a kiváltságosok oldalán állt. Azaz a szegény "hívek" és már "nem-hívek" az egyes országok súlyos mértékben kiváltságolt főpapjai - és olykor közpapjai - ellenében vívtak ki bizonyos lehetőségeket a maguk számára. Éppen ezért a keresztényeknek nincs erkölcsi alapjuk arra, hogy az Egyház nevében kritizálják a fenti történelmi mozgásokat. Csak azért kerülhetett sor ugyanis ezekre, mert a keresztények nem teljesítették kovász-szerepüket. Mégis: Jézus tanítványainak kötelességük elhatárolni magukat a fenti történelmi mozgásoktól azzal a feltétellel, hogy az elhatárolást lehetővé tevő jézusi tudatuk nyomán valósítani kezdik az adástörvényt. Méghozzá a történelmi hatékonyság mértékében. Azaz oly mértékben, hogy létrejöjjön a kovász-szerep gyakorlásának oly foka, amely biztosítja az emberiség egésze számára is ezt a tudatátalakulást, amely a kommunizmus ígérete megvalósulásának is feltétlen feltétele. Ahhoz, hogy a fentiekben leírt szemlélet vallása ne legyen részünkről képmutatás, közöny és pilátusi kézmosás, meg kell mutatnunk, hogy pénztárcánk kinyitása révén többet tehetünk, mint az, aki csak a munkaviszonyát teljesíti s ettől, ill. a forradalmi vagy nem forradalmi jellegű politikai erőalkalmazásoktól várja az éhezők és szegények megmentését és felkarolását.

A szekularizáció és a haladásmítosz kritikája csak azok részéről nem olcsó gáncsoskodás, akik életükkel megteremtik azt a kovász- vagy modell-társadalmat, amely észrevehető és értékelhető alternatívát kínál fel az emberiség sorsáért aggódóknak és megoldást keresők számára. Az adás-törvény nem maradhat csupán elvi megoldási lehetőség, ha Istennek ténylegesen is él népe a Földgolyón. Csak az adástörvény gyakorlattá tévése gondolkodtathatja el a szekularizáció elkötelezettjeit, s adhat új reményt azoknak, akik látják már, hogy szekularizációs programjuk nem képes megbirkózni a vállalt feladattal.

130. KARHATALOM ÉS SZERETET

a) A Jézus korabeli helyzet

A Messiás az örömhírt, annak az idők végéig érvényes tartalmát egy konkrét nép viszonyaira alkalmazva mondotta el. E konkrét nép megszállott nép volt. A megszálló hatalom beérte azzal, hogy a megszállott nép dolgozott és adót fizetett; katonáskodást nem kívánt tőle. Ami az államvezetésben, a hatalmi politikában való részvételt illeti, a szegényektől semmit sem kívánt - ama kor általános gyakorlatának megfelelően. A helybeli születési arisztokrácia és az írástudók vékony rétege számára biztosított valami kooperálási lehetőséget (86c num), amelybe azonban még a kooperálók sem kívánták bevonni a köznépet, a tanulatlan, törvényt nem ismerő szegénységet. Azok a "szegények", akik Jézust mint tanítványok, szimpatizánsok körülvették, ennél fogva olyanokból regrutálódtak, akik az akkori és ottani evilági országnak csupán munkafunkcióját végezték. Vágyaikban ugyan messzemenően hatalomgyakorlók voltak (109c num), de az örömhír egyértelműen hatalmat nem gyakorlásra

buzdított, a politikai hatalom gyakorlását mint erőalkalmazást egyértelműen a sátáni magatartás szférába utalva.

A történetek bizonyossága szerint (104-5 num) Jézus magatartása, tanítása s benne az erőalkalmazás globális elutasítása - igen megnyugtató volt az akkori megszálló államhatalom képviselőire, akik semmi mást nem óhajtottak a leigázott zsidó néptől, mint a globális elutasításban foglalt loyaltást. Nem volt megnyugtató azonban ez a jézusi magatartás a leigázott nép és annak vezetői számára, mert ezek az adott hatalmi rendet fel akarták cserélni a magukéval; természetesen a vezetők is a magukéval, és a köznép is a magáéval.

Mindezek következtében akkor és ott nem került sor bizonyos kérdések felvetésére és megválaszolására. Nem került sor annak megtárgyalására sem, hogy vajon az erőalkalmazásnak igazán minden formája idegen-e attól az Országtól, amely ország népének szeretnie kell a maga ellenségeit is. A következőkben megkíséreljük alkalmazni a jézusi tanítást az akkortól eltérő, de ugyancsak konkrét helyzetekben támadó problémákra. Úgy tetszik, hogy az erőalkalmazáson belül különböztetnünk kell aszerint, hogy kinek a részéről és ki ellen irányul az erőalkalmazás.

Történhetik ez egyfelől az állampolgárok részéről: az államhatalom ellen, a forradalom legkülönbözőbb formáiban, továbbá az egyes állampolgárok ellen a közbűntények legkülönbözőbb formáiban.

S történhetik az erőalkalmazás másfelől az államhatalom részéről. köztörvényesek ellen, akik áthágják az evilági országnak törvényekben lefektetett rendjét;

politikaiak ellen, akik más rendre akarják lecserélni a meglévő rendet, ill. a rend érintetlenül hagyása mellett a vezető személyt vagy személyeket akarják lecserélni;

más országok ellen, akik veszélyeztetik az ország függetlenségét, ill. merő létük is sérti az ország érdekeit;

a jézusi emberek ellen, akik bár nem azonosulhatnak maradéktalanul sem a meglévő, sem a helyükbe kerülni akaró renddel, mégis bármely rendben teljesítik munka- és adófizetői kötelezettségüket, mert elvileg kötelezőknek érzik magukra az adott rend törvényeit, és nem vétének e rend ellen, amíg az olyat nem kíván tőlük, ami már beleütközik Isten törvényébe, például az erőalkalmazást.

b) A nyomorban levők

Ami az állampolgároknak az államhatalommal szemben gyakorolt erőalkalmazást illeti - a Messiás magatartása egyértelműen elutasító. Mindazonáltal fel kell vetnünk itt egy kérdést. Mi van akkor, ha egy országban belül a társadalmi gúla alsó részében levők nem szegények, hanem nyomorgók; s e társadalom felső rétege hozzájuk viszonyítva is, abszolúte is, nagy jólétben és fényűzésben él? Severina, a tizenhét gyermeket szült és abból tizennégyet csecsemőkorban temetőbe kivívó brazil anya, megkérdezi a Bogotában erő-nemalkalmazást hirdető VI. Pál pápát, miért akarja szavaival megbénítani azoknak a karját, akik ki akarják ütni csecsemőik megfojtóinak kezéből a fegyvert (Information Catholique Internationale 1968 szept.). Mit mondana az Úr Jézus Severinának?

A szegénység és a nyomorúság között ugyanúgy nem lehet éles határt vonni, mint a gazdagság és szegénység között (57c num). Az ilyen fokú csecsemőhalandóságot mutató országokban azonban az anyagi javakkal rendelkezés különbözőségét ábrázoló lineáris sor egy adott zónában

már nem a szegényeket, hanem kétségtelenül a nyomorgókat mutatja. Akik az utcakövezeten hálnak, akik megszült gyermekeiket rendre temetőbe vinni kényszerülnek - ezek biztosan nem szegények már, hanem nyomorgók. A lineáris ábrázoláshoz tapadva ezt kell tehát mondanunk az ily országokra vonatkozóan: minél közelebb van valaki a legkevesebb anyagi javval rendelkezést ábrázoló bal szélhez, annál inkább nyomorgó; minél közelebb áll valaki a legtöbb anyagi javval rendelkezést ábrázoló jobb szélhez, annál inkább gazdag; s minél távolabb áll valaki a jobb, ill. bal széltől, annál inkább szegény.

Az ily fokú elesettségben élő embereknek addig, amíg meg nem etetem, fel nem ruházom őket, amíg lakást nem adok nekik, nem hirdethetem az örömhírt. Nem hirdethetem, mert nincs mit hirdetni nekik. A fentiek megtevése előtt és nélkül visszahullna fejemre vádként minden jézusi szó, amit kiejtek a számon. Még akkor is, ha "szegénnyé" teszem magam értük, de ők maguk maradnak a "nyomorúságban". Nyomorúságra viszont nem tudom juttatni magam, ez ellen lebíráhatatlanul tiltakozik emberi természetem. Éhségstrájkra képes lehetek akár heteken keresztül is; vállalhatom, hogy priccsen alszom, még életem feláldozását is képes lehetek elvállalni. De életformámmá (azaz állandó jellegűvé) tenni az éhséget, a fázást, a lakástalanságot és ruhátalanságot, a betegséget és pusztulásomat - ez felette van annak, aminek vállalására képes lehetek. Ezt a Messiás sem vállalta; Názáretben sem, onnan útrakelve sem.

A nyomorúság életformája csupán rászakadhat - vállalatlanul - az emberre. Ebben az életformában az életösztön szükségképpen meghatározó tényezővé válik. Azaz ettől az életformától az ember szükségképpen szabadulni akar. Ostromlott, elfoglalt városban rendre adódik egy pár hét, amikor már vagy még nincs közellátás. Az éhes ember ilyenkor nem csinálhat problémát abból, hogy feltörje-e azokat a raktárakat, amelyekben élelmiszerre találhat. A "nyomorúságban" élő ember viszont étel-ruha-lakás-gyógyszer tekintetében életformaszerűen él ebben az ostromhelyzetben. Egy súlyosbító körülménnyel: nincs interregnum, mint az ostromlott-eleső-elesett városban. Teljes a karhatalmi rend, és ez a karhatalom véd minden kenyércipőt, minden kabátot, minden házat és minden skatulya gyógyszert. Megtorlás: börtön és akasztás jár annak, aki lop, rabol. Megtorlás jár érte, ha a neki hiányzó dolgokat feleslegben birtoklót (aki védi a maga feleslegét) megtámadja vagy megöli. Ily körülmények között a "nyomorúságban" élők nem képesek másra, mint azon spekulálni, hogyan lehetne kiütni a fegyvert azok kezéből, akik védik a gazdagok (a nyomorgók számára életfontosságú) feleslegét. S a nem éhező örömhír-hirdetőtől szükségképpen meg kell kérdezniök azt, amit "Severina" nevében alighanem fúrtagyú teológusok kérdeztek meg VI. Pál pápától.

c) A nyomorban levőkért

Országbeli ez a magatartásuk? Nem országbeli. A permanens nyomorban levőtől azonban nincs módunk országbeli magatartást kívánni, ha egyszer nem a természet mostohasága, hanem embertársaik embertelensége taszítja-tartja őket nyomorúságban. A permanens nyomorban élők országbeli magatartását a Messiás sem mutatta be a maga életével, amely csak szegénységben folyt le, de nem permanens nyomorúságban.

Isten az emberiségnek adta oda a földet, s valakik elzárják tőlük ezt a földet s annak javait. E megnyomorítottak számára lélektani lehetetlenség az evangélium: odaadni a magukét és magukat. Az ember

által történő kifosztottság életformájába kerültek. Ember alatti létbe alázták őket embertársaik. Az ebben az állapotban levőknek nem hirdethetjük ki a szeretettörvényt, az erő-nemalkalmazást; előbb tennünk kell valamit nyomoruk enyhítésére. Csak a gazdagoknak mondhatjuk el, s ily esetben el is kell mondanunk, hogy reájuk száll mind az a vér, amelyet a nyomorban levők ki akarnak ontani, s ki is ontanak majd, amint módjuk lesz rá. A gazdagoknak kell ily esetben elmondanunk, hogy saját (erőalkalmazási) etikájuk alapján is - a legsúlyosabban erkölcstelenek. Bátran meg kell mondanunk, ahogyan Jézus is megmondta ezt az Őt üő szolgának. (Jn 18,23)

Ez azonban csak másodlagos tennivaló. Ezt inkább csak azért kell megtennünk, hogy a nyomorgóknak semmi kétségük se legyen a tekintetben, hogy a Jézus ügyéhez tartozók nem fújnak egy követ a nyomorgatókkal, nem kitartottjaik a nyomorgatóknak és nem közönyösek a nyomorgókkal szemben. Különösen akkor van erre nagyon nagy szükség, ha a Jézus nevét ajkukon hordozók közül valakik (vagy talán sokan is) a múltban vagy jelenben (magatartásukkal Mesterüket megtagadva) szövetségben voltak vagy vannak a nyomorgató gazdagokkal.

Elsődleges tennivalónk - Egyházon belüli tennivaló: mindenekeelőt szegénnyé kell tennünk magunkat. Az Egyházból pedig feltétlenül el kell tűnniök azoknak, akik ezért a nyomorúságért felelősek, akik karhatalommal védik feleslegüket a nyomorgókkal szemben. Mert oly országban, amelyben nyomorgók élnek, az Egyházban még kevésbé lehet helye a gazdagoknak.

Még kevésbé, mert sehol sem lehet köze a gazdagoknak Istenhez (57 num). A nyomorgó ország keresztényeinek javaik megosztásával élenjáróan szegénnyé kell tenni magukat. Élenjáróan és példamutatóan - a többi ország keresztényei számára. Meg kell magyaráznunk önmagunknak, hogy a nyomorgó alig képes mást tenni, mint legyilkolni az őt nyomorgatót, s hogy ezekért a gyilkosságokért a nyomorgatók és a magukat a nyomorban levőkért szegénnyé tenni nem akarók - a felelősek!

Az erő-nemalkalmazás egyoldalú hirdetése - amúgy is súlyos ellentmondás. Ha azt csak a forradalmat csinálni akarók számára képviseljük és hirdetjük, méltán hullhat ránk a gyanú is, a vád is, hogy a fennálló rend támogatói és haszonélvezői vagyunk. Különben is: ez a magatartás logikátlan. Aki ugyanis megengedettnek mondja a meglevő politikai rend erőalkalmazásait és meg nem engedettnek hirdeti a lenni akaró politikai rend erőalkalmazásait, az a forradalom győzelme esetén szükségképpen és logikusan - megengedettnek fogja mondani azoknak az erőalkalmazásait, akikét a forradalom győzelme előtt meg nem engedettnek mondotta. És kényszerül majd meg nem engedettnek mondani azokét, akikét megengedettnek mondotta a forradalom győzelme előtt.

Sem a logika, sem a tisztesség meg nem engedi a két mértékkel mérést: a rendőr üthet, a forradalmár nem üthet: s majd a forradalmár is üthet, ha már rendőrré lett! Jézus tanítványa, amikor a nemütést képviseli, nem a rendőrnek akar segíteni; azaz nem igazolja azt a rendet, amelyet nem akar fegyverrel megdönteni. Az erő-nemalkalmazást mindenki számára hirdetniünk kell: a rendőr számára is, nemcsak a forradalmár számára. Severina nem hisz az Országban, csak a fegyverek erejében. Isten népe megengedheti, hogy a szekularizációs eszme képviselői szubjektíve meg vannak győződve az erőalkalmazás helyességéről; akár a hatalom birtokában vannak, akár törekednek a hatalom fegyveres megdöntésére és átadására. De ezt a "megengedést" nem teheti egyoldalúan, ha el akarja kerülni a két mértékkel mérő állandó elvtelenség méltán reászakadó vádját.

Isten népe nem nyúl erőalkalmazáshoz akkor sem, ha a hatalmon levők egyértelműen - nyomorgatók. Isten népének nem az a feladata, hogy közösséget vállaljon a messiási magatartásig nyomoruk miatt felemelkedni nem képes nyomorgók - ösztönök meghatározta - magatartásával. Camillo Torres szubjektív jó szándéka - vitán felüli. De ha felemelkedünk a szubjektív jó szándékok világából a "Miért jött"? objektív világába, akkor semmi kétség, hogy Isten az Ő népét nem gerillafeladatokra szánta. Nem, mert az ily feladatok végzése a szubjektíve jó szándékú embert - objektíve a Sátánnal egyesíti. Nem azért kell elhatárolnunk magunkat Torres magatartásától, mert a fegyveres harc összeférhetetlen a pappal, hanem azért, mert az ilyen harc a kereszténnyel összeférhetetlen.

Akkor is így van ez, ha adott esetben megengedjük annak lehetőségét, hogy a forradalom etikusabb, emberhez méltóbb világot teremtsen, mint amilyent megdönt. Ennek megengedése esetén sem vállalja azonban Jézus tanítványa mindazt, amivel a forradalom győzelemre juttatása jár; és nem vállalhatja azt sem, amivel az új hatalom fenntartása jár. Ezzel szemben vállalja, hogy magatartása következtében a két szembenálló fél (a politika házi törvénye szerint) "harmadik-utasnak", sőt ellenségük szövetségesének fogja tekinteni őt. Az egyik fél is és a másik fél is. Teljesen logikátlanul és teljesen igaztalanul, mert az Isten népe az egyik félnek sem az ellensége, hiszen senkinek sem ellensége. A sátáni erőalkalmazás elkötelezettjei azonban evvel mit sem törődnek. Isten népe ennek következtében nem tehet mást, minthogy ebben a szituációban is... magára veszi a keresztet.

Azzal, hogy a papok is fegyveresen harcolnak a nyomorgók ügyéért, nem megy előre, sem az "egy a szükséges", sem a "többi mind" ügye. Más a tennivaló. Jelenleg az az abszurd helyzet áll fenn ezekben az országokban, hogy az egyház szentségei rendelkezésre állnak a két egymást gyilkoló, gyilkolni akaró tábor mindegyikének. Megáldozhatnak a fegyveres nyomorgatók is, és a fegyveres guerillák is. Azaz egyesülhetnek Jézussal azok, akik készek egymást legyilkolni!!! Ha a papok elhatárolnák magukat mindkét tábortól, azonnal láthatóvá lenne Krisztus tábor. Enélkül azonban csak az látható, hogy vannak "reakciós" és "nem reakciós" egyháziak; tehát így vagy úgy politizálók, s nem indul el a metanoia Jézus tanításának irányában.

d) Részvétel a hatalomban

Isten népe nem vehet részt abban a hatalomban, amely nem lehet meg erőalkalmazás nélkül. Nem részesedhetik a "törvényes hatalomban" sem. A jézusi emberek ellen az Isten népe még egy további okon sem alkalmazhat erőt: ez "önmagában meghasonlás" volna; Isten népe ez esetben önmaga ellen fordulna. A politikai bűnösök megbüntetése esetében nem fordulna önmaga ellen, hiszen az Isten népe fogalmilag kizárja azt a tevékenységet, amely a politikusoké, ha ez a tevékenység hatalomgyakorlást, ill. annak szándékát jelenti.

Ez a "kizárás" viszonylag akadály nélküli volt Jézus korában, amikor is a politikával foglalkozás igen szűk rétegek lehetősége-sajátja volt. A népfelség elvének megszületése következtében azonban a hatalomgyakorláshoz, a politikához immár nemcsak az olimpuszi istenek kiszemeltjeinek, ill. az Isten kegyelméből való királyoknak van közük; azaz nem csupán a császárok és udvaruk az államhatalom hordozói, hanem a szavazó állampolgárok is. Ennek valóságát ugyan a szembenálló politikai rendszerek kölcsönösen tagadják egymás rendszeréről - mondván, hogy a választás csak üres

játék, több párt esetén is az, mert ekkor sem lehet másra szavazni, mint a pénz és a hatalom tényleges birtokosaira -, mégis tény, hogy az elmúlt századokhoz és ezrekhez viszonyítva kétségtelenül nőtt a tömegek politikai befolyása, s egyre kevésbé csupán egy-két család ügye és lehetősége az evilági ország vezetése.

Nos, az Isten népe változatlanul nem foglalkozhatik hatalomgyakorlással, mégis a népfelség elvének beköszöntése bizonyos tekintetben új helyzetet teremtett számára. Újat, mert állampolgári joga és adott esetben istengyermekei, valamint állampolgári kötelessége, hogy szavazatát arra adja, akinek elvei és személye a legnagyobb biztosítékot jelenti számára a tekintetben, hogy a megválasztott a törvényhozást, végrehajtást és igazságszolgáltatást oly módon fogja gyakorolni, hogy az ország polgárai azt "törvényesnek", azaz a közmegegyezéssel megegyezésben lévőnek tekintsék. E szavazási kötelességének teljesítésével - nem kétséges - valaminő aktív jellegű kapcsolatba kerül a politika, és így az erőalkalmazás világával. Adott esetben azonban mégsem utasíthatja ezt el, mert megakadályozhat vele valami rosszat, elősegíthet vele valami jót; pl. ha arra a pártra szavaz, amely lehetővé teszi, hogy a Jézusra figyelő állampolgárokat ne büntessék szabadságvesztéssel a katonai szolgálat megtagadás miatt.

E szavazási funkció teljesítésén túlmenően Isten népe elfogadhat továbbá a társadalom irányításában bármely olyan közfunkciót, amelyre megkérlik-megválaszják annak ellenére, hogy ismerik jézusi elkötelezettségét és annak tartalmát. Elfogadhatja, amennyiben ennek a funkciónak a betöltése nem kívánja meg tőle, hogy olyasmit adjon a császárnak és polgártársainak, ami szembeállítja őt jézusi elkötelezettségével. Fegyverrel nem harcol a különböző politikai rendszerek mellett és ellen, de azon a politikai rendben belül, amelyben él, a maga Jézus szerint tájékozódó, nem hatalmi jellegű magatartásával törekedhetik (és törekednie is kell, ha módja van rá) polgártársai életét emberibbé tennie.

Amikor majd az állam, az erőszak elhal, akkor a Jézushoz tartozó ember már betölthet bármilyen funkciót az evilági országban. Addig azonban csak olyan funkciókat tölthet be, amelyek nem igényelnek erőalkalmazást. Ha az emberiség élete Jézus felé halad, ha az evilági országok életének egyre szélesebb és szélesebb sávjában lesz lehetséges az élet erőalkalmazás nélkül, akkor a Jézushoz tartozók egyre több és szervezetiesleg egyre magasabb pozíciót tölthetnek be polgártársaik bizalma révén.

e) Közrend

Egészen nyilvánvaló, hogy Isten népe számára, melyet a Messiás nem vett ki az evilági országból, pozitív jelentőségű az államhatalomtól biztosított közrend, ami a köztörvényesek megbüntetése nélkül nem állhat fenn. A tény tehát az, hogy az egész társadalom és így Isten népe is haszonélvezi a közrendet; s ez egyet jelent azzal is, hogy haszonélvezi a közbüntényesek megbüntetését. Az adott rend "közmegegyezéses" jellegű törvényeinek megtartása, azaz az állampolgárok életét szabályozó és biztonságossá tevő rend tiszteletben tartása ugyanis minden állampolgár közös érdeke.

Az államhatalom eme rendfenntartó funkcióját illetően különböztessünk meg három állásfoglalást, melyeknek mindegyike pozitív módon viszonyul a közrendhez:

nem vétek ez ellen a rend ellen;

sőt "természetesnek" is tartom, hogy megbüntetik a rend ellen vétőket;

sőt magam is beállok a rend ellen vétők megbüntetésébe:
akár feljelentéssel, akár munkaviszonyszerűen, azaz bírói vagy büntetés-végrehajtoi munkaviszonyt vállalva.

Az első állásfoglalás - alapkövetelménye az Isten Országának.
Ennek a rendnek tiszteletben tartása ugyanis az Istennek-tetszés egyik alapvető feltétele. Ezt teljesítve (a tisztesség követelményeit) kell továbbmennünk az állam törvénye által parancsba nem adott szeretet parancsai felé. Nagyon nyilvánvaló ez, hiszen valójában az ószövetségi törvény idején is érvényben levő Tízparancsoltnak a teljesítését jelenti a közmegegyezéssel szükségesnek tekintett közrend megtartása.

A második állásfoglalás szintén sajátja lehet az Isten népének. De csak azon törvények esetében, amelyekre vonatkozóan közmegállapodás feltételezhető (59d num). Azért tarthatja "természetesnek" Isten népe a rend ellen vétők megbüntetését, mert azokat, akik nem Istenéi, akiket maga a bűn, a Sátántól való idegenkedés nem képes visszariasztani a rend megsértésétől, azokat csak a közakaratból kiszabott büntetés riaszthatja vissza. A világ tisztességes fiainak természetes védekezése ez a világ tisztességtelen fiaival, ill. a tisztességtelen magatartásokkal szemben. A világ fiaíé, akik még nem értették meg az evangéliumot. Isten népe nem helyesli ezt a magatartásukat, csak megérti, hogy ez a "világ" rendje.

A harmadik állásfoglalás azonban teljességgel idegen attól a Messiástól, aki csodálkozással vegyes felháborodással kérdezte: "Ki tett engem bírónak vagy végrehajtóvá köztetek?". (Lk 12,14) De igazolható magatartás-e az evilági ország polgára részéről a büntetésben való részvételnek az elutasítása? Haszonélvezhetünk-e egy közrendet, amely ellen ugyan nem vétünk, de amelyet az ellene vétőkkel szemben nem akarunk megvédelmezni?

Úgy tetszik, igen. Az evilági ország korpuszán belül vannak termelői és rendfenntartói funkciók. A rendfenntartó funkció (munkaviszonyszerű) elkötelezettje például haszonélvezheti, hogy fizetség ellenében felhozzák tüzelőjét a III. emeletre, anélkül hogy ő maga hajlandó lenne elvégezni ezt a munkát, amelyet egyébként valaki által elvégzendőnek tart. Isten népe természetesnek tekinti, hogy valakik elvégzik a közbüntényesek kinyomozását, elítélését, megbüntetését (az összes ezzel járó munkaviszonyok elvállalását), haszonélvezheti is ezt, s ugyanakkor úgy gondolhatja, hogy neki nem feladata-kötelessége ily munkaviszonyt vállalni. Ugyanúgy, ahogyan például egy rendőr nem érzi a maga feladatának azt, hogy tüzelőjét felhordja a pincéből. A rendőr megfizeti a szállítómunkást, s a szállítómunkás (az adó megfizetésével) megfizeti a rendőrt. Kölcsönös megfizetések ellenében haszonélvezik egymás munkáját - az evilági ország közösségének belső rendje szerint.

Úgy tetszik azonban, hogy van itt valami megfeleléshiány: "A rendőr nem nézi le a szállítómunkást, a rendőr nem tekinti erkölcstelennek a szállítómunkát; viszont Isten népe lenézi a rendőrt, erkölcstelennek tekinti rendfenntartó munkáját. Ha nem tekintené annak, akkor maga is hajlandó volna rendőri munkaviszonyt vállalni. Nem tisztességes dolog, hogy haszonélvezi azt, amit a maga részéről meg nem engedhetőnek tart!" - Ez az ellenvetés nem fogja meg pontosan a valóságot. A valóság ugyanis az, hogy Isten fiai nem adnak munkát a rendőrnek: nem vétének az állami rend ellen, tehát őmiattuk nem volna szükség karhatalomra. Ha önmaguk közt vitás ügyük van, elintézik azt önmaguk között - erőalkalmazás nélkül. (Mt 19,15-8; 1Kor 6,1-6) A rendőrökre csak azok

miatt van szükség, akik nem akarnak tetszeni Istennek; az Istennek-nemtetszés (adikia) magatartása teszi szükségessé a rendőröket.

Továbbá az a valóság, hogy Isten népe nem nézi le a rendőrt. Olyannak tekinti a rend szolgáját (őrét), mint aki az evilági országnak egy (az Istennek-nemtetszők miatt) szükséges munkáját végzi. Végzi azért, mert nem értette meg még az örömhírt; nem tudja, hogy embertársaink érdekében lehet külön munkát is végezni, mint megbüntetni a bűnösöket. A megvetés és lenézés (Lk 18,9) egyébként teljesen idegen az Önmagát mindenkiért feláldozó Krisztustól. Attól, aki minden megvetés és lenézés nélkül korholja azokat az írástudókat, akiknek módjuk volna azonosulni az örömhírrrel, s ugyanakkor a legnagyobb megértéssel fogadja az egyszerű emberek, a vámosok és bűnösök közeledését; barátja azoknak. (Mt 11,19; Lk 7,34) Az Isten népétől idegennek kell lennie minden lenézésnek és megvetésnek, ha hűséges ahhoz a Messiáshoz, aki a kereszten még azokat is meg akarja menteni, akiket a Szentlélek elleni bűnben levőknek állított. (Lk 23,34) Bizonyosan nem nézi le, és nem veti meg azokat, akiket el akar juttatni a Maga életének közösségébe. Még kevésbé lehet ily érzülettel azok iránt, akik nem követik el a Szentlélek elleni bűnt, akik jó lelkiismerettel végzik a közrend fenntartásának funkcióját.

Ezért azután Isten népe nem tekintheti a rendőr munkáját (amennyiben ez a munka a közmegegyezéssel törvényeket szolgálja csupán) "bűnnek" - amíg egy rendőr meg nem értette az örömhírt. Jézus a Hozzá bizalommal forduló rendőrt (kafarnaumi százados) megdicséri bizalmáért, anélkül hogy elítélné őt foglalkozásáért, és anélkül hogy Isten Országába illőnek állítaná foglalkozását: (Jn 4,46; Mt 8,5; Lk 7,2) gyógyítása ellenében nem kíván tőle foglalkozásváltoztatást; de nem azért, mintha Országba illőnek találná foglalkozását, hanem azért, mert rendje és útja van egy emberi lélek fejlődésének. Jézus a bizalommal hozzá fordulók közül senkinek sem nyújtott be gyógyítása fejében - számlát. Indításnak szánja a gyógyítást. Ha a meggyógyított megindul a Messiás nyomában, s meghallja majd az evangélium ígét, akkor következik el a számlabenyújtás ideje. Péternek viszont, aki már három éve hallja az örömhírt, a Messiás megmagyarázza, hogy nem lehet köze a rendőrök magatartásához: hüvelyébe dugatja vele a kardot. (Mt 26,51-2)

A termelői munkakörből adódó kooperáció problémáit megvizsgáltuk már (61e num).

Ami pedig a politikai ellenfelek és a jézusi emberek elleni hatalmi megtorlást illeti, ma már az emberiségnek legalább is vallott, ha nem is gyakorolt elve, hogy ezekkel szemben az erőalkalmazás - erkölcstelen. Ezt az elvet az ENSZ alapokmánya is, s az egyes evilági országok alkotmányai is általában fenn hirdetik. Isten népének - ezt gyakorolnia is kell.

f) Az igazságos háború

Ami a külső ellenség elleni erőalkalmazás minden állampolgárra vonatkozó kötelezettségét illeti, e tekintetben az államhatalmak még nagyon kemény szívűek: az állampolgároknak kötelességük embert gyilkolni. Egyes államok azonban már kezdenek szóbaállni az állampolgárok egyéni meggyőződésének mérlegelésével. Mindazonáltal az államok nagy többsége keményen megbünteti az erő-nemalkalmazás e területen való érvényesíteni akarását.

A prófétai szerepkört korunkban a teológusoktól átvállalni látszó regény-, dráma- és versírók azonban egyre nagyobb erővel mutatnak reá a messiási álláspont igazolására: Dürrenmatt, Silone, Morris West külföldön, valamint Kodolányi (Vízöntő), Illyés Gyula (Tiszták, Himnusz a nőkhöz), Németh László (Gandhi halála), Sántha Ferenc (Az áruló) idehaza. A gondolkodó emberek között hovatovább problematikus lesz, hogy "lehetünk-e becsülettel banditák" (Harsányi Kálmán, A Balkánt jártuk). Problematikussá lesz, hogy elmehetünk-e tömeggyilkosnak a folyó túlsó partján lakók közé, akik egyébként szintén állampolgárként kapott parancs alapján jönnek hozzánk, hogy nálunk legyenek tömeggyilkosok. S ha ez a probléma a kereszténységen belül is újszerű kérdésfelvetésnek bizonyul, ennek oka nem az örömhír bizonytalan tartalmában rejlik, hanem abban a nagykonstantini fordulatban, melynek következtében az Isten Országá és az evilági ország házasságra lépett egymással.

Bizonyos előrehaladás Krisztus irányában észlelhető nemcsak a szépirodalomban, hanem a teológiai irodalomban is. A teológia hajlamos az atomfegyver korában feladni az "igazságos háború" lehetőségét. A feladás megokolása így hangzik: értelmetlenné vált az igazság birtokában levő fél részéről a háborúzás, mert ő is belepusztul az atomháborúba (Pacem in terris). VI. Pál még tovább ment bogotai útja kapcsán mondott beszédeiben: "Az erőalkalmazás nem evangéliumi. Az erőalkalmazás nem keresztény." Sajnos a katolikus teológia ezt a pápai nyilatkozatot agyonhallgatja. Ez az agyonhallgatás világosan mutatja, hogy egyelőre csak beszélünk a nagykonstantini korszak végéről, de még javában benne élünk e korszakban.

Az atomháború "értelmetlensége" kiterjesztendő az atomot nem használó háborúkra is. A háborút ugyanis nem az igazság birtokában levő, hanem az erősebb nyeri meg. Ha történetesen az az erősebb, aki az igazság birtokában van, akkor is értelmetlen a háború, mert a győző a győzelem után biztosan igazságtalanná lesz a mechanikai törvény érvényesülése következtében (59c num). Ennek következtében az "igazság" birtokában levő fél győzelme után ugyanott vagyunk, ahol a kölcsönös tömeggyilkosságok előtt voltunk: valakik igazságtalan helyzetben levőknek tudják magukat, s ezért készülnek egy újabb igazságos háborúra. És így tovább. A vesztes mindenképpen - az ember. Az eredmény mindenképpen: elpusztított ország és hullahegyek.

Az "igazságos háború" elméletének mindenképpen meg kellene adnunk már az eszmei kegyelemdöfést. Nemcsak a fenti megfontolások alapján, hanem még inkább azon az alapon, hogy országok közti veszekedésekben reménytelen megegyezésre jutniok az országoknak abban, hogy ki képviseli az igazságot. A mechanikai erő bűvkörében élő számára értelmetlen dolog bármit is megmagyarázni akarnunk. Tegye nyilvánvalóvá ezt egy példa. A bolgár cár és a besenyők által szétvert magyarságnak ki lett volna képes 896-ban megmagyarázni, hogy amikor menekülőben az északkeleti és déli Kárpátokra felkapaszkodtak, akkor onnan egy olyan területre ereszkedtek alá, melynek törvényes (igazságos) ura a bolgár cár, ill. a német császár hűbérese? És ki tudta volna megmagyarázni Zalánnak és Szvatopluknak, hogy a magyarok számára pillanatnyilag nincs más hely, ahol élni tudnának? S ha egyoldalúan úgy döntenénk, hogy honfoglalásunk igazságos háború által jött létre, feltétlenül igazságtalan háborúnak kellene minősítenünk ez esetben Szent László 200 évvel későbbi háborúját Erdélyben a kúnokkal szemben, akik ugyanamiatt kapaszkodtak föl a Kárpátokra, ami miatt két századdal korábban a magyarok. Igazságos volt-e a törököktől szorongatott bizánci császárság rovására kiépítenünk a középkorban a Balkánon bánágainkat?

Értelmetlen kérdésfeltevések ezek; az erők határozzák meg az evilági országok térfoglalásait, illetéktelen itt ez az "igazságos" szó.

Ha egyszer a Messiás a legszentebb, a bűn nélkül való Istenember ellen emelt kardokat sem volt hajlandó megfékezni engedni Péter kardja által, akkor a Messiás népe részéről teljesen logikátlan és hűtlen magatartás - elméletet gyártani az "igazságos" kardrántásról.

A Messiáshoz tartozó emberek az evilági országok közti viszonyok alakulását is a szeretet alapján akarják szolgálni - amennyire módjuk van rá. Oly módon, hogy a maguk részéről elfogadják az adott határokat, s a maguk részéről megkülönböztetés nélkül bánnak hazájuk "nemzetiségeivel". Békességszerző szeretetük jó példával szolgál a határon túli evilági ország polgárai számára. Jó példával és felhívással: tegyenek hasonlóképpen. Isten népe ezt nem a maga nemzete sorsa iránti közömbösségtől hajtva teszi. Ellenkezőleg: nemzetének javától indítva. A meg nem szűnően folytatódó vérontások reménytelenségétől csömört kapva reményét abba veti, hogy magatartásának általánosodásával egyenes arányban válik jelentőség nélkülivé, hogy hol húzódik meg az országhatár. Mi értelme a határmódosításokért folyó véres háborúknak, ha pl. egy magyar Romániának ugyanolyan megbecsült állampolgára lehet, mint egy román ajkú? A határmódosítás újabb háborúk csíráját hordja magában. Ha viszont magyarok és románok egyaránt megtérnek Jézushoz, akkor szeretni fogják egymást, s nem tesznek felebarátuk-testvérük-barátuk ellen olyasmit, amit nem kívánnak maguknak.

Ennek az istengyermeki magatartásnak az általánosabbá válása egyéb megoldhatatlannak látszó problémákat is megoldáshoz segít. E békességszerető magatartás ugyanis lehetővé teszi, hogy a nagy életterű, azaz kis népsűrűségű országok megnyithatják határaikat a kis életterű, azaz saját területükön már megélni nem tudó országok népei, embertársaik számára.

g) A gyűlöletet nem keltő államhatalmi ütés

Jóllehet az ütés tekintetében egyértelmű és indokolt messiási tanítással állunk szemben (60e num), minden - esetleg még megmaradt - kétséget eloszlatandó, tegyük fel egy kérdést. Biztos, hogy az államhatalmi ütés minden formája ellenkezésben van az örömhírral? Ha kiterjesztettük (61e num) az Országba beleférő édesapai pofont a termelésben vezetői tisztet betöltő személyek bizonyos büntetői funkcióira... nincs-e mód elvégezni ezt a kirekesztést az államhatalmi funkciók egészére is?

A családapa és munkahelyi vezető esetében az igazolja az ütest, hogy "nem szül visszaütést". Ebből nyilvánvaló, hogy az ütés önmagában véve nem feltétlenül sátáni. Csak annyiban sátáni, amennyiben gyűlöletből fakad és gyűlöletet fakaszt. Amennyiben szeretetből fakad és szeretetet fakaszt, annyiban beleillik az Országba.

Nem lehetséges, hogy az államhatalmi ütés szeretetből fakadjon és szeretetet fakasszon? Az eddigi történelmi tapasztalatok alapján egyértelmű nemmel kell kérdésünkre válaszolnunk (61e num). De elméletileg - és a jövőre vonatkozóan - nem konstruálhatjuk meg azt a szituációt, amelyben fenti kérdésünkre igennel válaszolhatunk? Megszerkeszthetünk egy határesetet. Egy adott evilági országban csak igazságos, tehát közmegegyezésen alapuló törvények érvényesülnek. A törvények esetleges jövőbeli áthágói magukra mondják ki eleve a büntetést, amikor meghozzák a fenti (közmegegyezésen alapuló) törvényeket. Amikor pedig mégis

vétenek ezek ellen, természetesnek tekintik, hogy megbüntetik őket.
Sőt, maguk jelentik fel önmagukat, maguktól sétálnak be a börtönbe.
Ez az elméleti határeset, amelyben az államhatalmi ütés nem szül gyűlöletet.

Nyilvánvaló azonban, hogy ebben az esetben az állam (mint erőszak szerv)
már el is halt. Nincs szükség reá, nincs funkciója, tehát meg is szűnt.

A visszaütést, a gyűlöletet nem szülő ütéshez - nincs szükség
karhatalomra. Karhatalomra csak addig van szükség, amíg az ütés
visszaütést szül. A visszaütést nem szülő államhatalmi ütés tehát
fából vaskarika: a nemkényszerítő ("visszaütést nem szülő") kényszerítő
("államhatalmi") ütest jelenti. - Nem terjeszthetjük ki tehát az
édesapai pofont az államhatalomra.

131. HALADÁS ÉS ISTEN ORSZÁGA

a) A három ország

Miféle "baszileia", miféle közösség az evilági ország?
Bármily nagy is az átfedése a Sátán Országával, bármennyire "világ"
az evilági ország is, mégsem azonos a sátáni "világgal". Csupán
erőalkalmazása az, ami az "objektív" átfedést létrehozza. Azért csak
objektív ez az átfedés, mert szubjektíve az erőalkalmazók jó lelkiismerettel
is tehetik, amit tesznek. Az evilági ország termelői tevékenysége
viszont "objektíve" nem sátáni, hanem csak szubjektív, önző szándékok
tehetik sátánivá. A termelői funkció nem szükségképpen, nem belülről
fakadóan sátáni jellegű, mert nemcsak Mammon-imádatból lehet termelni.
Lehet termelni úgy, hogy a termelt mammont eszközként használom: létem
fenntartására és barátok szerzésére fordítom. (Lk 16,9) A Messiás
esetében Istennek-tetsző volt a názáreti ácsmunka; a hűtlen sáfár
tevékenysége pedig - Istennek nem tetsző, sátáni.

Bármily szomorú tapasztalatokkal is szolgál a történelem, ez a két
ország mégsem azonos! A Messiás nem azonosította a Római Birodalmat
a Sátán Országával. A Birodalom képviselőjét, Pilátust sem tekintette
a Sátán véglegesült népének: elmondotta neki az örömhírt. Aligha mondta
volna el neki, ha "útfélnek" sem tekintette volna őt.

Objektíve tehát az evilági ország egy sátáni és egy nem sátáni
(tehát Isten által kívánt) elemből tevődik össze. Objektíve
az erőalkalmazás a Sátán Országából való és abba illő. Objektíve a
termelés (szellemi és gazdasági javak termelése s ez utóbbin belül
a legkülönbébb szolgáltatások) Isten akarata szerinti, tehát végső
soron Őbelőle való. Az evilági ország tehát egy adott területen élő
emberek összessége, amely magában foglalja az Isten népét is, valamint
a Sátán népének nem véglegesült tagjait is. Funkcionálisan tekintve
az evilági országot, tevékenységösszességgel állunk szemben: az Istennek-tetsző
termelői és az Istennek-nemtetsző erőalkalmazási tevékenységgel.

Ebből adódik, hogy a két transzcendens közösség (az Isten és
a Sátán országa) részben átfedi az evilági ország immanens közösségét.
Ez az átfedés azt jelenti, hogy az evilági ország minden egyes polgára

nem csupán az evilági országban él, hanem egyúttal még vagy az Isten Országában is, vagy a Sátán Országában is. Az alábbi ábrában az emberiség fele ide, másik fele amoda tartozik:

A következő ábra evilági országának átfedés nélküli területei (sötét részek) jelzik a két szubjektív lehetőséget: A felső, nyíllal berajzolt terület jelzi az erőalkalmazás szubjektív alapú Istenhez tartozását; az alsó, nyíllal berajzolt terület pedig a mammont imádó termelés szubjektív alapú Sátánhoz tartozását.

A - terület: objektíve isteni

B - terület: objektíve sátáni

C - terület: szubjektíve isteni

D - terület: szubjektíve sátáni

b) Kereszténység és szekularizáció

Az evilági ország erőfeszítése a több kenyérért, a természet törvényeinek teljesebb megértéséért, az állampolgárok javát szolgáló külön társadalmi berendezkedésért - természeténél fogva semmiképpen sem sátáni tevékenység. Ellenkezőleg, ha valakiknek, hát a Messiás tanítványainak kell megtenniük minden tőlük telhetőt a fenti célkitűzésekkel azonosított "szekularizációért". Maga az Isten akarja, hogy az ember jól érezze magát abban a világban, amelyet Ő Paradicsomnak akart az

899.o

ember számára: a gyönyörűség kertjének. (Ter 2,8-15) A Messiás meg is ígéri a szelídek számára a Föld öröklését; (Mt 5,5) a Föld "meghódítása" tehát Isten akarata szerinti feladat. Éppen ezért az Isten népe ki akarja venni a maga részét a több kenyérért, a természet törvényeinek teljesebb megismeréséért s a különb társadalmi rendért folyó munkából. Csupán az objektíve sátáni erőalkalmazást utasítja el. Csupán az önzést: a csak magam, ill. csupán az emberiség egy csoportja érdekeinek (a többiekével nem törődő) szolgálatát utasítja el.

Evilág fiai szemére hányják Isten népének, hogy nem vállalja a harcot a haladásért, a jobbért. Isten népének nem lehet rossz a lelkiismerete az emberiség színe előtt, ha Krisztushoz ragaszkodik. Nem, mert ez esetben ez a nép jelenti az emberiségnek azt a csoportját, amelyik nem tesz igazságtalanságot, s az ő ellene tett igazságtalanságokat sem torolja meg véres harcokban. Az emberiségnek ez a csoportja a fentiek túlmenően, fogyasztja a mások által elkövetett igazságtalanságokat is, mégpedig két funkcióval: a szolgálat akarásának és vállalásának gyökeréből kinövő munkájukkal és adásukkal.

Mindenekelőtt munkájukkal. Isten népe inkább szolgál a maga munkájával az emberiségnek, mint amennyire a világ fiai szolgálnak. Ez utóbbiak energiáját ugyanis részben vagy egészen lefoglalja a hatalomgyakorlás; a karhatalom legutolsó beosztottjától kezdve a hatalomgyakorlás legmagasabb funkcionáriusáig. Érdemes tudatosítanunk: az Isten népe szinte kivétel nélkül - termel (ill. szolgáltat). Analfabéta vagy akadémikus szinten, de termel. Még hozzá olyan magas fokon, amilyen magas fokra a hatalom engedi feljutni Isten népét, a fenntartásokkal élő állampolgárt. Mindezek következtében elsősorban rajtuk, az ő munkájukon épül tehát az, ami az egész haladásprogramban egész természeténél fogva - pozitív. Isten népe a 2-es és 3-as számú szobában dolgozik. Ők építenek! És csak építenek! Evilág fiai ölnek is, pusztítanak is; esetleg csak ezt csinálják.

Másfelől pedig adásukkal szolgálják az emberiséget. Eligazítják (az eltüntetés felé viszik) ezzel az adással azokat a különbségeket, amelyeket tűrhetetlennek tekintenek "felebarátok", "testvérek" között. Ezek a különbségek még magas etikai minősítésű evilági országokon belül is megtalálhatók, s az evilági országoknak nincs módjuk teljesen eltüntetni ezeket. Az Isten népe végzi el ezt a feladatot.

Isten népe a maga adásával eltünteti azokat a különbségeket is, amelyek a különböző fejlettségű országok között szükségképpen vannak. "Eltüntetik", azaz adásukkal igyekeznek kisebbiteni azokat az aránytalanságokat, melyeknek megmaradása esetén a rosszabb helyzetben lévők számára lehetetlen, hogy testvéreiknek, felebarátaiknak tartsanak bennünket. Isten népe a maga adásával kevesbíti az újabb tragédiák - sőt a katasztrófa - lehetőségét.

c) Haladásmítosz és haladás

Isten népének nem a szekularizáció haladásmítoszában van a reménye. De a maga jézusi útján is reménye van a "százannyira", mégpedig ebben a világban. (Mk 10,32) Az Isten népe is ismeri tehát, és a maga eszményének tekinti a haladást. De ez esetben kétjelentésű szóval dolgozunk. A szekularizáció haladásfogalma naiv. Naiv, mert reménykedik a haladás lehetőségében - Krisztus keresztiének

vállalása nélkül. Az Isten népe viszont tudja, hogy csak az Úton és a keresztre feszített Krisztussal lehet haladni. A szekularizáció a több termelés, az Isten népe az adás felé akar haladni. Ez utóbbi haladásban van munka és ember-t megsegítés, és nincsen embergyilkosság. Ez utóbbi haladásban nincs megfeszített robot, csak gondot nem okozó munka, amely a győtrelemből ("koposz") elindul a tevékenység ("ergon") felé (52c num).

Az Isten népe tudja, hogy az Örömhír elhangzásával reáköszönt az emberiségre a végső idő - az Ország elérkezte és a világ százszoros birtokbavétele. S mivel ezt tudja, végzi a maga küldetését, mit sem törődve azzal, hányan vállalkoznak reá. Tudja, hogy nincs miért tovább várnia. Nincs, mert az Isten Országának megvalósulásának nincsenek politikai, nincsenek gazdasági: tulajdonjogi vagy termelésirend-beli feltételei. Bármily hatalom, bármily tulajdonjog, bármely termelési rend mellett is elindulhat akárhol, bármely evilági országban az Ország a maga megvalósulása felé. Álljon össze egy bármely kisközösség, melynek tagjai nem függetlenítik magukat Jézus örömhírétől, és azonnal bárki láthatja ezt a valósulást.

Isten népét nem zavarja - a szám. Bármily kicsiny is legyen az általa alkotott nyáj, nem áll át olyan akolba, amely nem a Messiásé. Legyőz minden pusztai és nem pusztai kísértést. Legyőzi a szám kísértését is, mert jól tudja, hogy nem lehet nagyobbat ártani az emberiség ügyének, mint az átállással. Tudja, hogy reménytelenné teszi az emberiséget, ha Krisztus nevét hordozza a maga zászlaján, és közben teszi az ellenkezőjét annak, amit Krisztus mondott és tett.

Végzi a maga küldetését és bevárja azoknak az ütését, akik Jézus előtt-helyett jöttek, (Jn 10,8) a tolvajét, az idegenét, a jézusi nyáját szétszóró-pusztító farkasét. (Jn 10,10.12) Bevárja, mert nem akarja elpusztítani az őt elpusztítani akarót, hanem meg akarja nyerni őt is testvérének. (Mt 18,16) A Nyájajuhász példája szerint, aki nem akarja elpusztítani a farkast, hanem az életét adja juhaiért. Végzi a maga küldetését a kapott parancsnak megfelelően, amely ugyanúgy küldi Isten népét a farkasok közé, ahogyan a Messiás is ment a farkasok közé. Erő-nemalkalmazó juhokként küldi. (Mt 10,16))

Az Örömhír terjedésén, ill. zsugorodásán fordul, mekkora része lesz az evilági országokban a transzcendens Isten Országának és az ugyancsak transzcendens sátáni országnak; mind a személyeket, mind a magatartásokat illetően. Az Örömhír terjedésén fordul, mily részben fedi át az evilági országot az Isten népe, az adás magatartása; ill. mily részben a Sátán népe és a vevés magatartása. Az Örömhír terjedésén fordul, mekkora lehetőséget kap az evilági országon belül a szelídség alapján gyakorolt adás. Ennek következtében az Örömhíren fordul, milyen mértékben lehetséges az "állam elhalása" is. Az elhalás, melynek mértékes megvalósulási lehetőségét egyre távolabb tolja a vevés és az erő magatartása.

Evilág fiai is tudják, hogy a veszített Éden visszaszerzésének, az emberiség megváltódásának (az állam elhalásának a kommunizmusban) tudati feltételei vannak. Isten népét a Messiás - kovásznak szánta. Túl a fent részletezetteken, az Örömhír elméleti és gyakorlati terjedése kovászosítja az emberiség téstáját. A közgondolkozást átformálja az evangélium irányában. Életedet mások szolgálatába kell állítanod! - ez a tudati átformálás a legnagyobb ígéret az emberiség számára.

Az evilági ország az Isten és a Sátán küzdőtere. Hogyan gazdálkodik Isten népe a rábízott örömhírral, ezen fordul, hogy mennyire kisebbedik "evilág fejedelmének" uralma az evilági ország fölött. Két lehetőséggel állunk szemben, s az Isten népén fordul, melyik felé haladunk.

Történelmi teljesítményeink láttán az emberiség hitetlenné lett az Örömhírben, annak történelmi hatékonyságában. Ezért az emberiség a maga döntő többségében maradt "világ", ill. újra "világgá" lett. A múltakon nem tudunk változtatni. De a jelen a kezünkben van. Csúfos is lenne, tragédia is lenne, ha a ma kereszténye ugyanazon történelmi teljesítmények hatására ugyanúgy "világgá" lenne, mint azok, akik nem hisznek Jézus nevében. Reánk is hat a múlt. De a múlt hitetlenségei bennünk nem hitetlenséget eredményeznek, hanem metanoiát. A történelmileg kialakult hűtlenségek bennünket nem a hűtlenségek törvényesítésére, hanem éppen ellenkezőleg - a hűség újra kezdésére szólítanak fel. A jövő két lehetősége:

Isten Országának térnyerése a Földön

A Sátán Országának térnyerése a Földön

AZ ISTEN ORSZÁGA

132. EGYBEGYÜJTÉS

a) Időtlen és időbeli közösség

A Sátán Országától és az Evilági Országtól különböző Isten Országára különféle megnevezésekkel él Jézus ajkán (119 num). Az előfordulások többségében nem lehet megállapítani, hogy az időbeli vagy az időtlen országra gondolt-e Jézus. Emögött azonban aligha kereshetünk szabatossághiányt. Inkább a megkülönböztetés szándékának a hiányára kell gondolnunk. Emögött pedig az időbeli és az időtlen mélységes összefüggésének és a jézusi egybelátásnak a ténye húzódik meg.

A "Honnan jött?" elmondta Jézus tanítását az időtlen országról, a Szentháromságról (2-9 num). Az ég és föld elmúlásakor beálló második aionbeli Isten Országáról is képet kaptunk már (33-37 num). A "Miért jött?" bemutatta a szentháromsági közösségnek kinyúlását (10-32 num) felénk a megtestesülés által. Az "Út" pedig elmondta (38-84 num), hogy mit kíván ez a kinyúlás tőlünk. Nyilvánvalóvá lett, hogy az Isten Országára időtlen közösségének az élete - a szeretet. Mégpedig a szeretet vonatkozási egysége, amelynek első (indító) pontját az Atya; a második (elérési) pontját a Fiú; a harmadik vonatkozási pontját pedig Kettejük Lelke alkotja. Ez a szeretetvonatkozás tökéletes egységet hoz létre a vonatkozás három pontja között. Ez a szeretetvonatkozás hozza létre a legtökéletesebb közösséget. Olyan egységet teremt, amelyben a vonatkozási pontok léttartalmában nincsen különbség. Az adásban megnyilvánuló kölcsönös szeretet a teljes isteni léttartalom birtokosává teszi a vonatkozás mindhárom pontját. Világossá lett, hogy az "igazság" sem más, mint az, hogy csak a szeretettől ihletett adás hozza létre a tökéletes közösséget, a tökéletes egységet.

Az Isten Országának ez az időtlen és változást nem ismerő Ősközössége a maga vonatkozási 2. pontján, a Fiún keresztül kapcsolatba lép az idővel, s a maga Ősközösségének mintájára létrehív egy időbeli szeretetvonatkozási egységet-közösséget, melynek első pontja Őmaga. Magatartása az időtlen szentháromsági magatartásnak időbeli mása: a mértéket ismerő, de felső határt nem ismerő adás. Adása annak, amije van, és adása önnönmagának is - önnön Lelkének. A megajándékozott embert ezzel a Lelke-ajándékozással éri el, aminek következtében átkerül az emberbe ez az Ősközösségből való Lélek. Ennek a Szentháromságból való Léleknek a megkapása az embert ugyanarra indítja, amire az Ősközösségen belül a Fiút indítja az atyai ajándékozás. A Fiút arra, hogy visszaszeresse az Atyát; az embert pedig arra, hogy visszaszeresse az őt megszerető Fiút. A Lélek birtokában ugyanúgy bezárja az ember a szeretet körét a kört indító Fiú felé, ahogyan az Ősközösségben a Fiú is visszaszeretve az Atyát, bezárja ama időtlen Ősközösség szeretetkörét.

A megtestesülésben és a Golgotában látható időbeli indító szeretet létrehozza az időtlen Szeretet-Adás-Közösség-Egység-Vonatkozás időbeli mását - a Fiú és az annak szeretetét elfogadó Ember között. E második közösség különbözik az elsőtől abban, hogy e második az időben létesül, és abban, hogy ennek vonatkozási 2. pontja - teremtmény.

Ezzel szemben a vonatkozási 1. pont (a Fiú) az időtlen Ősközösségből való; s ugyanígy a vonatkozási 3. pont is (a Lélek) változatlanul onnan való, mert az időbeli közösség Lelke azonos a Fiú és az Atya Lelkével. Az időbeli vonatkozásnak három pontjából kettő tehát az időtlen Ősközösségből való.

A Szentháromságnak ez az időbeli mása az az Ország, amelyet a Fiú fel akart építeni a világ színterén - bennünk.

b) Péterre épített ország

Ezt az időbeli országot jelöli a "gyülekezet" (ekklészié) szó is. Mivel az Ország időbeli másának a Fiú a vonatkozási 1. pontja, az indítója, ezért ez az időbeli gyülekezet az Ő gyülekezete. (Mt 16,18) Ezt a gyülekezetet a Fiú Péterre építi reá. Péterre, akitől kívánja, hogy mindenkinél jobban szeresse Őt. Péterre, akiben mindenkinél erősebbnek kell lennie az Ősközösség vonatkozási tartalmának, a szeretetnek, mert Péter képviseli azt elsősorban az emberiség számára. Ezért azután elsődlegesen Péter az időbeli szeretetvontatkozás 2. pontja. Elsődlegesen Péter felé árad a Fiútól az Ősközösség Lelke, és elsődlegesen Pétertől kívánja, hogy ugyanezen Lélek erejében visszaszeresse őt.

Az időbeli lenyomattal, a Gyülekezet-országgal szemben, amelyet a Fiú Péterre épített, a Sátán erői csakúgy erőtlenné bizonyulnak, mint az időtlen mintával, a Szentháromsággal szemben. Azért van ez így, mert az időtlen és az időbeli - az azonos alkotóelemek (a Fiú és a Lélek) folytán - elválaszthatatlanul egy. A Péterre reáépített gyülekezet túléli az időt; ég és föld elmúltával is a Gyülekezet tagjainak birtokában marad a fogyhatatlan Élet, amelyet a Fiú a maga Lelke által odaadott Péternek és a mögötte levő gyülekezetnek. Aki Péterhez tartozik, az a fogyhatatlan isteni élethez tartozik. Péter kezébe kerültek ugyanis a Mennyei Országának (aiónunkon belüli és azon kívüli) kulcsai: amit köt és old, az kötve-oldva lesz nemcsak az aiónunkon belüli ("földön"), hanem az aiónunkon kívüli ("mennyeiben") országban is. (Mt 16,18-19) - A "Mennyei Ország" ezen a helyen is időbeli és azon túli közösségnek mutatkozik. A Péterre épített közösségnek, az Egyháznak van más dolga is, minthogy visszaszeresse Jézust. Pontosabban éppen ez a visszaszerelés azt kívánja tőle - s ez a visszaszerelés éppen abban áll -, hogy továbbvigye a föld határáig azt, amit Jézus elsődlegesen Péterrel és társaival, a Tizenkettővel kezdett: az időtlen szeretet átlántálását az időbe. Péternek az elnyert Lélek birtokában új szeretetvontatkozási egységeket kell létrehoznia, amelyek 1. vonatkozási pontját rendre Péter maga alkotja, másodikát pedig mindaz, akit megnyer Jézus ügyének, aki a Lélekben felülről újjászületik. Mindaz, aki így módon, tehát a Szentháromságból való Lélek által közösségegységbe kerül Péterrel (és Péteren keresztül a Fiúval; és a Fiún keresztül az Atyával), ugyanezen Lélek által és erejében továbbterjeszti azt a szeretetvontatkozási egységet, amelyet Jézus hozott el az ember számára. Az így továbbvitt és megszületett szeretetegységek mind a Lélektől (s Vele együtt a Fiútól és az Atyától) megérintettség következtében jöhetnek csak létre, s ezért léttartalmilag azonosak a Pétertől kiinduló legelső vonatkozási egységgel. Továbbá a Jézustól kiindulóval is szükségképpen azonosak; és végső soron az Atyától kiindulóval is. Azonosak - természetesen annyiban, amennyiben figyelmen kívül hagyjuk azt, ami az Ősközösség időtlen és abszolút léttartalmából következik.

A Messiás az embert konkretizálta Péterben, hogy az idők végezetéig folytatódó nyájajuhászai munkája megkapja az egységben levés szervezési-szervezeti feltételét is. A Messiás ügyének, nyájajuhászai munkájának általa kezdett és Péter által folytatott gyűrűzését mutatja vázlatosan a következő ábra:

Az időtlen közösségből kiinduló s az idő szálán sokasodó szeretetközösségek léttartalmi egységét biztosítja tehát, hogy a vonatkozási 1. pontok legyenek bármily különbözőek is, mindig ugyanazt a Szentháromságból való Lelket adják tovább; s a vonatkozási 2. pontok legyenek bármily különbözőek is, mindig ugyanazt a Lelket fogadják. A Lelket - az Atya és a Fiú Lelkét, tehát magát a Szentháromságot, magát az Istent, magát a Szeretetet. A vonatkozási tartalom: a szeretet - tehát mindig ugyanaz.

c) Vissza- és továbbszeretés

Az ily módon létrejövő millió és millió szeretetközösség egymáshoz tartozásáról kezeskedik tehát az a Lélek, amely bennünk van. A Messiás megtanított bennünket arra, hogy ez a tétel: "A Lélek bennünk van!" egyszersmind egy másik tételt is állít: "A Lélekben vagyunk!". Az Isten átjárja tehát azt az embert, aki ennek nem vet akadékokot (29 num). Ahogyan a lakomává tett Fiút is egyfelől mi asszimiláljuk, másfelől Ő asszimilál bennünket (23c num).

Péter biztosítja a közösségek egységének szervezési-szervezeti feltételét. De van még valami, ami biztosítja a közösségek egymásba kapcsolódó egységét, s ez innen van mindenfajta szervezésen, mert a léttartalmi gyökerekig ér.

A Fiú szereti az Atyát. Miben nyilvánul meg számunkra ez a szeretet? Abban, hogy elmondta nekünk az Atyától hallott tanítást, s megtette javunkra, amit Atyja kívánt Tőle; azaz elvégezte köztünk, amit az Atya rábízott. Mindezt összefoglalva: továbbadta nekünk, amit kapott az Atyától. Végző soron - az Atya iránti szeretettől indítva - elvállalta a Golgotát is értünk. (Jn 14,31) Tartalmilag tehát azonosnak, egybeesőnek ismertük meg egyfelől a Fiú szeretetét az Atya iránt, másfelől a Fiú szeretetét az ember iránt. A megtestesült Fiú az időben nem két magatartással szeret. Nincs külön egy istenszerető és külön egy emberszerető magatartása. Az Atya iránti szeretete abban nyilvánul meg, hogy szereti az embert. Az ember iránti szeretetével egyúttal szereti az Atyát is. A Messiás ugyanazzal az egyetlen magatartásával,

a Betlehemről Názáretig és Názárettől Golgotáig érő életútjával szereti az Atyát is, és az embert is. Egyetlen életműve egyszersmind az Atya és az ember szeretete. Egyetlen aktussal, magatartással zárja be az Ősközösség időtlen szeretetkörét, és nyitja meg egyszersmind az időbeliét. Egyetlen magatartással szereti vissza az Atyát és hajol ki felénk szeretetével. Az Atyának úgy tölti kedvét, hogy szeret minket. A visszahajló és a továbbhajló szeretet nem két magatartás, hanem töretlenül egyetlenegy:

Ennek pontos mását tanította reánk vonatkozóan is. Hosszú és kemény vitákban kellett nyilvánvalóvá tennie, hogy irgalmat akar és nem áldozatot (50 num). Azt, hogy az Isten nem kíván semmi más a maga számára az embertől, csak emberszeretetet. Istent szeretni és embert szeretni nem két magatartás, hanem csupán egy egyetlen "érem" két oldala; egyetlen magatartásban megnyilvánuló két indíték és két eredmény csupán. Az ember azzal hajol vissza Krisztushoz, azaz azzal zárja be azt a szeretetkört, amelyet Krisztus nyitott meg feléje, hogy kihajol szeretetével a másik ember felé. S talán ez is magyarázza, hogy nincs a Messiásnak külön szava az időtlen és külön az időbeli szeretetközösségre. Talán ez magyarázza, hogy mind a kettő "Isten Ország". Azért nincsen, mert a Fiú minden aktusával az időtlen Atya felé és az időbeli emberek felé hajol. Az embertől is azt kívánja, hogy ne legyenek külön vallási teljesítményei az Isten iránti szeretet kifejezésére, csak egyetlen szeretetlelete legyen, amelynek minden megnyilvánulása egyfelől az időtlen Istent éri, másfelől az időbeli embert. Amikor Istennel beszél, akkor is az ember legyen a gondja; amikor az emberrel beszél, akkor is Isten legyen a gondja. Azaz az ember esetében is töretlenül egy legyen:

- a) az őt megszerető Atya, ill. Jézus felé visszahajló
- b) az őt megszerető Péter, ill. Péter-tanítványok felé visszahajló, és
- c) a szeretetet újabb tanítványok számára tovább sugárzó istengyermeki élet.

Mivolta következtében a szeretet - az egyetlen valóban közösséget, tehát egységet teremteni tudó és teremtő erő. Ez az időtlenbe és időbe hajló, egyszerre Istent és minden embert elérni képes tulajdonsága biztosítja, hogy az összes szeretetközösségek egyetlen közösséget, egyetlen egységet alkossanak. Ezért élte meg tanításában a Messiás olyan nagy erővel, hogy az összes előtte/helyette jövők mind - csak szétszórta. Mindenki, aki mást hirdet az embereknek útként, mint a Szentháromságból való szeretetnek Általa megmutatott Útját - az mind tolvaj és rabló, az mind öl és gyilkol, az mind ... szétszórja az emberiséget. (Jn 10,12) Csak az Ő Örömhíre képes arra, hogy egybegyűjtse az évszázadok majd évmilliók milliárd és milliárd emberét - szinkronikusan és diakronikusan egyaránt. Nála nélkül - nem lehet az emberiséget egybegyűjteni, csak szétszórni lehet: "Aki nem gyűjt velem, szétszór". (Mt 12,30; Lk 11,23) Aki megbotránczik a Messiásban, önmagán kezdi el a szétszóródást, miként a tanítványok a megbotránczás éjjelén, amikor széjjelszóródott a pásztora-megvert nyáj. (Jn 16,32) Aki végleg megátalkodik a Messiással szemben, annak pedig léttartalma és életformája lesz - ez a szétszórás (Jn 10,12) (126e num).

d) "Péter"

Hol van az az "Isten népe", amelyet e könyv lapjain emlegetsz?
"A holdban?" - kérdezték egy ízben tőlem. Ezt válaszoltam: könyvem nem tényleges teljesítményeinkről, hanem Jézus felénk irányuló elvárásairól akar képet rajzolni. Ugyanez a helyzet, amikor könyvem "Pétert" emleget. Nem a pápák tényleges történelmi szerepét összesíti, hanem arról a szerepről szól, amelyet a Messiás koncepciója kölcsönöz "Péternek". Fülöp-Cezáreában Péter Messiásnak vallja Jézust. Márknál: Te vagy a Messiás!; Lukácsnál: Te vagy az Isten Messiása; s Máténál a legbővebben: Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia! (Mk 8,29; Lk 9,20; Mt 16,16)
Míg Márknál és Lukácsnál e péteri vallomást Jézus tiltó szavai követik: senkinek se beszéljenek arról, hogy Ő a Messiás, (Mk 8,30; Lk 9,21) addig Máténál Jézus előbb még boldognak mondja Simont, " Sziklára" cseréli le a nevét, mert erre a Sziklára fogja építeni egyházát, mert neki adja a Mennyei Országának kulcsait. (Mt 16,17-19)
Máté a továbbiakban is bővebb: Jézus bejelenti szenvedését, amire Péter Lukácsnál nem reflektál, (Lk 9,22) s míg Márk csak arról számol be, hogy Péter szemrehányást tesz Jézusnak e bejelentés miatt, (Mk 8,32) addig Máté közli is Péter szemrehányó szavait: "Könyörülj meg magadon, Uram! Ne történjék ez meg Veled!". (Mt 16,22) Ezt követően Máté és Márk is hozza a többi tanítvány füle hallatára elhangzó jézusi választ: "Ő pedig megfordulván és látván tanítványait megfeddte Pétert mondván: Távozz tőlem Sátán, mert nem az Istenéit, hanem az emberekéit gondolod". (Mt 8,33) Máté megint bővebb: a "távozz tőlem Sátán ..." szavak után még beszúrja: "Megbotráncoztatsz engem!". (Mt 16,23) A vacsorán pedig a maga hűségét bizonygató Péternek ismét csak a tanítványok jelenlétében megjövendőli a háromszoros megtagadást, s e szomorú eseményről beszámol mind a négy evangélista. (Mt 26,31-5; Mk 14,27-31; Lk 22,33-4; Jn 13,36-8) Lukács azonban közli Jézus biztató szavait is: "Simon, Simon, lásd a Sátán kikért magának titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát. De én imádkozom érted, hogy el ne fogyjon a hited, és hogy valamikor megtérve megerősítsed testvéreidet". (Lk 14,31-2) Végezetül a feltámadás után Jézus úgy nyomatékozza újra

Péter nyáját legeltető szerepkörét, hogy háromszor is reá kérdez: szereti-e Őt? Ez a szeretet adja feltétlen feltételét az említett legeltetésnek. (Jn 21,15-17) Nemcsak Jézus kéri számon Pétert, mások is. A jeruzsálemiek számon kérik rajta, mit tett Cezáreában, (Csel 11,2) Pál pedig azt, hogy mit tett Antióchiában. (Gal 2,11-4) Péter Jézus szavaira hivatkozva védi meg magát Jeruzsálemben. (Csel 11,16) Megvédte-e magát Antióchiában vagy igazat adott őt megfeddő testvéreinek, nem tudjuk. Nyoma sincs viszont az Újszövetségben annak, hogy Szikla voltára hivatkozva a helyes látás és magatartás megfellebbezhetetlen birtokosának vallotta volna magát. Ellenkezőleg: a Jézus Krisztusnak engedelmeskedés (1Pét 1,2) jegyében szólt, mint az Isten népét irányító presbiterek egyike, (1Pét 5,1) akinek nem az a dolga, hogy uralkodjék a reá bízott nyájon, hanem hogy mintaképe legyen annak. (1Pét 5,3)

A Péter-tiszt a történelem századain keresztül különféle formákat öltött. Az I. Vatikáni Zsinat megállapításaiban tetőpontig ért egy, a negyedik században és Ágoston hatására is elindult szemlélet és gyakorlat, amelyről maga VI. Pál pápa vallotta: "Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy a Pápa jelenti a legnagyobb akadályt az ökumenizmus útján" (1967). Korunk ökumenikus diszkusszióiban egyértelművé lett csaknem minden felekezet képviselője számára, hogy van Jézustól akart Péter-tiszt, és ennek a tisztnek a feladata éppen az, hogy a szeretet erejében szolgálja az összes keresztények látható egységét. Az is egyértelművé lett, hogy Péter primátusának értelme csak az evangélium primátusának a szolgálatában állhat.

Abból a tényből, hogy Fülöp-Cezáreában mintha csak percek választanak el egymástól Jézus két nyilatkozatát: "Te vagy a Szikla, Neked adom a Mennyegek Országának kulcsait ...", ill. "Távozz tőlem Sátán! Megbotránkoztat engem. Emberi módon gondolkodol."; abból, hogy Simonnak meg kell térnie ahhoz, hogy erősítse testvéreit; abból, hogy a nyájlegeltetési megbízás feltétlen feltétele a Jézust szeretés, - következik valami alapvető fontosságú nyilvánvalóság. Az a nyilvánvalóság, hogy Péter annyiban lehet csak Jézus szándékainak a letéteményese, amennyiben ezeket a szándékokat hordozni képes. Ettől a feltételtől függetlenül a Péter-tisztet hordozó személy nem töltheti be a Jézustól kívánt Péter-tisztet, csak visszaélhet a szerepével. Az elmúlt kétezer esztendő története egyértelművé teszi, hogy Jézus és az egyházat vezető Lélek nem gondoskodott arról, hogy a Péter-tisztet hordozás automatikusan egyet jelentsen a jézusi szándékok hordozásával. Azaz a Péter-tisztbe bekerülők esetében sem számolta fel Jézus Lelke az ember batyujába mindörökké belerakott szabadságot; a tisztbe bekerülők is ki voltak, vannak s lesznek téve annak a gyengeségnek, amely velejárója az emberi természetnek.

Csak egy Jézus szándékait hordozó személy lehet képes betölteni azt a szerepet és rendeltetést, amelyet Jézus e tiszt viselőjétől elvár. Ennek a Péternek Jézust utánzó embernek kell lennie. "Valóban Isten szolgáló szolgájának", aki éppen azért lehet e szerepkör betöltője, mert Isten Jézusra figyelő népének bizalmát bírja, s aki iránt ez a bizalma éppen annak folytán születhetett meg, hogy ez a nép megtapasztalta ezt a legjobban szolgálni tudást, s ezért őt tekinti a legalkalmasabbnak erre a tisztre. Ez a szolgálat nyilvánvalóan kizár mindenféle önkényt és uralkodást. Mivel a testvérek szolgálja, az a feladata, hogy segítsen megszülnie a testvérekkel együtt az evangéliumnak a változó korokat és helyzeteket figyelembe vevő olyan újraértelmezését és újrafogalmazását, amelyet magukévá tudnak tenni azok a "presbitertársak", (1P 5,1) akik hozzá hasonlóan bírák Isten népe különböző kisebb és nagyobb egységeinek a bizalmát.

Péter akkor tudja hordozni a jézusi szándékokat, hogyha érti az evangéliumi szolgálat két alapvető következményét is: a) ha gyakorolja a mindenkinek mindentadást anyagiakban, szellemiekben, megbecsülésben egyaránt; b) s ha jellemzi őt az ellenséget-nemismerés, a mindenkit, a vele szemben ellenségeskedőket is átölelni akaró szeretet. Péternek tehát szolgálnia, adnia kell s békességre törekvőnek kell lennie, és hordoznia kell az ezekkel együttjáró kicsiséget, szegénységet és üldözöttséget. Amit a II. Vatikáni Zsinat az egyházzal olyan nagyon szépen ír: Amiként pedig Krisztus a megváltás művét szegénységben és üldözöttségben vitte végbe, az Egyház ugyanannak az útnak a járására kap meghívást, hogy közölje az emberekkel az üdvösség gyümölcseit ... (LG8) - annak a Péter-tisztelet is jellemeznie kell.

A Jézus akarta Péter-tiszteletre vár a világ, elsősorban a keresztyén világ, de nemcsak az. Nincsen olyan emberi társulás, amelynek ne volna szüksége vezetőkre és a vezetőket szolgáló legfőbb vezetőre is. Az emberiséget a szeretet eszközeivel vertikálisan és horizontálisan egygő tenni hivatott jézusi egyháznak is szüksége van a dolgok imént említett belső természetéből is, Jézus kifejezett szándékából folyóan is legfőbb vezetőre, azaz Péter-tiszteletre.

Az Egyház felfigyel a soraiban jelentkező karizmatikus személyekre, tehát olyan tagjaira, akikben különös erővel érzi szólni és tenni az Egyházban tovább élő Jézust. Az alulról jövő bizalomnak s a felülről jövő bizalomnak ezen személyekben kell találkozniok. Az egyház bármely közösségének csak arra a személyre szabad rábíznia magát, akit a közösség tagjai közül leginkább érez karizmatikusnak. A vezetés és karizma feszültsége nem lehet Istentől való, mert Jézus is a Tizenkettő által közülük legkülönbnek ítélt Pétert fogadta el felülről. A hivatalviselők vonala és a karizmások vonala nem lehet kettő; csak egyetlen vonal lehet. Péternek kell lennie az Egyház legkarizmatikusabb személyének, amennyire ezt Isten népe a neki adott Lélek erejében meg tudja állapítani. Ez a Jézustól rendelt alapja annak, hogy a közösség a maga vezetőjével együtt megítéli a maga tagjainak jutó karizmák értékét. A hivatalt mindig a közösség által elismert személynek kell kapnia. A karizma birtokos a hivatal birtokosa. Ez iktatja ki az Egyházból a hivatal és a karizma nagyon is nem Jézus akarta - az evilági hatalmaktól viszont könnyen viselt - feszültséget.

Az egész keresztyén világ Róma püspöke felé néz, s tőle várja, hogy eljusson a jézusi betöltési kíváncsalmak magasára. Sokkal inkább felé, mint mondjuk a konstantinápolyi pátriárka vagy a genfi Ökumené főtitkára felé. S ha egyszer majd Róma püspöke képes lesz Jézus szándékai szerint a szeretet közös nevezőjét felkínálni az "elszakadt testvérek" számára, akkor Isten nem Jézustól elnevezett aklaiban élő, de az emberiség vertikális és horizontális egységéért gondban levő nem-keresztyén vallások is aligha a dalai lámában vagy a mohamedánok nem is létező földervisében akarják majd megtalálni a rendező személyt. Sokkal inkább Róma püspökében. A történelmi tapasztalatok fényénél a vallási tekintély elfogadásának egyetemessége hatalmi eszközökkel ugyanúgy nem volt lehetséges, miként a politikai uralomnak kiterjesztése az egész Földre. Csak a vertikális egységből (Istennel egyesülés a szeretetben) kinövő horizontális egységet (ember és ember egyesülése a szeretetben) képviselő Jézus hiteles képviselőjének lehet reménye vallási tekintélyének egyetemes elfogadására. De ennek a tekintélynek a mindenkire figyelő szeretetnek az útját kell járnia, s a Zsinat ismét nagyon szép szavai szerint: a legutolsó laikus hívőre is figyelve kell az egyetemes egyetértést szolgálnia.

Ha az Egyház a maga történelmében erre felé viszi útját, aligha fogják rossz néven venni a Róma püspökével szervezetileg egységben nem

levők azt a visszavonhatatlan szerepet, amellyel Jézus Fülöp-Cezáreában megbízta Pétert, akinek az Isten gondolatait kell gondolnia, megtérve erősítenie kell testvéreit, és a Jézushoz mindenben ragaszkodó szeretetével kell legeltetnie Isten reábízott népét az ugyancsak reábízott, neki átadott táplálékkal. Alighanem érteni fogják a b) pont ábráit, amely igyekszik megmutatni, hogy mekkora szerepet szán Isten a betszaidai halásznak és időbeli folytatóinak.

e) Isten és az Egyház feladata

A Messiás a keresztfán bűnbocsánatért könyörgött Atyjához az Őt keresztre feszítők számára is. Gyilkosait is maga mellé akarta juttatni az örök lakóhelyen. Együtt akart élni velük is. (Lk 23,34) Azon az alapon tehetette ezt, hogy különböztetett az objektíve helyes és a szubjektíve, lelkiismeretileg igazolt között. Helyes az ily különböztetés a Messiás tanítványai részéről is. Helyes-e ezek után az egyház fogalmának körben bővülő kitágítása? Legbenső kör: a kegyelmi életet élő katolikusok. Az egyre táguló körök: a megkeresztelt katolikusok, a nem-katolikusok, a nem-keresztény istenhívők, a jó szándékú ateisták, a jó szándékú harcos ateisták. Helyes-e ez? Nem helyes, ha arra gondolunk, hogy az Isten Országá szélésebb fogalom, mint az egyház (119e num). De helyes, ha e kitágítás csak azt akarja dokumentálni, hogy Isten nem személyválogató, hogy az embert a lelkiismerete szerint ítéli meg, hogy módja van az embert üdvözíteni akkor is, ha nem katolikus, ha nem keresztény, ha nem istenhívő ... még akkor is, ha üldözi Isten egyházát. Mindez azonban semmiképpen sem helyes, ha eltéríti a keresztényeket feladatuktól. A keresztényeknek ugyanis az a dolguk, hogy egybegyűjtsék az emberiséget Jézus zászlaja alatt, melynek zászlórúdja Péter kezében van. Nem helyes tehát a fenti fogalomkitágítás, ha feladatra serkentés helyett önmegnyugtató a funkciója. Valahogy ilyen formában: Nem is olyan végzetes baj, ha egyre többen és többen szakadnak le napjainkban az Egyházzal. Nem, mert valójában nem leszünk kevesebben, hiszen a jó szándékú, nemes célkitűzésű nem-vallásos embertársaink is hozzánk tartoznak; ezek valójában "anonim keresztények".

Ha ily funkciót kap a fenti fogalomkitágítás, akkor nagyon káros ez a nyitás vallástalan embertársaink felé. Akikben ez a káros funkció megszületik, azok összetévesztik az Isten dolgát az Egyházzal. Az Isten dolga abban áll, hogy megmentse (üdvözítse) mindazokat, akiknek élete (lelkiismeretükkel való harmóniájuk) ezt lehetővé teszi. Az Egyház dolga pedig nem ennek a megállapítása, hanem gondoskodás arról, hogy az emberiség milliárdjainak a tudatába belekerüljön a Krisztus tudata. Az Egyház dolga az, hogy megvalósítsa a Földön azt, amire rendelve van: megvalósítsa a Szeretet Országát. S nem az, hogy vígasztalja magát: ha nem is sikerül egybegyűjtenünk az emberiséget, attól még az Isten üdvözítheti az összegyűjteni nem tudottakat. Nem nyugtathatjuk meg magunkat ezen a címen. Jézus tanuainak kell lennünk a Föld határáig. (Csel 1,8) Annak a Jézusnak a küldöttei kell hogy legyünk, aki Péterre akarja reáépíteni a Maga táborát, (Mt 16,18) aki azt akarja, hogy az emberiségnek egyetlen akla legyen. (Jn 10,16) Az egyházfogalom kitágítása nem lankaszthatja egyházépítő buzgalmunkat.

Isten képes volt az embert üdvözíteni a Krisztus előtti évezredek során is. Az Egyházat nem azért hívta létre, hogy továbbra is tudja üdvözíteni. Oly feladatot adott át neki, amely nem kisebb, minthogy visszahozza a Földre a veszített Édent - a Szeretet Országának megvalósítása révén.

133. A MINDENTADÁS HATALMA

a) Tiéd a hatalom ...

Semmiféle "ország", azaz közösség sincsen meg "hatalom" nélkül.

Az evilági ország létrejöttének fegyvertény az alapja; megmaradásának is végig (felbomlásának pillanatáig) feltétlen feltétele a fegyveres erő; megszűntének is mindig a birtokában levő nagyobb fegyveres erő a kiváltója.

A Sátán pedig legfőbb ura s fejedelme lévén az összes evilági országoknak, különösképpen is erővel-hatalommal rendelkező. Ereje csupán az Isten Országával szemben bizonyul kevésnek; hatalmánál csak az Isten és az Ő Országának hatalma nagyobb. (Lk 4,7; Mt 16,18) Ennek viszont ellene látszik mondani az, hogy Jézus élete és mindaz, amit tanításában előremondott övének életéről, arról beszél, hogy Mester és tanítvány biológiaiilag egyaránt védtelen az evilági ország és a sátáni ország objektíve széjjeldifferenciálhatatlanul egy és közös fegyveres ütőhatalmával szemben. De nincs valóságos ellentmondás, mert csak biológiai védtelenségről van szó. Az evilági és a sátáni ország csak a biológiai élet felett rendelkezik hatalommal, s éppen ezért a Messiás - és éppen a Getszemániban készülön - a Sátán hatalmának megtöréséről beszél. (Jn 16,11) Korábbi nyilatkozatában pedig az evilági országok vezetőinek uralkodását, hatalmát látszaturalomnak, látszathatalomnak minősíti. (Mk 10,42)

Mindez csak úgy lehetséges, hogy Jézus ajkán a "hatalom" szó is, mint annyi más, különböző jelentéstartalmakat hordoz. A fentiek csak úgy lehetségesek, hogy a "hatalom" országbeli értelemben valami döntően mást jelöl, mint evilági-sátáni értelemben.

Az Isten Országára jellemző hatalmat az "exuszia" és a "dünamisz" szavak jelzik Jézus ajkán. Egyes kódexek szerint Jézus a Miatyánkot ezekkel a szavakkal fejezi be: "Mert Tiéd az ország (baszileia), a hatalom (dünamisz) és a dicsőség (doxa)". (Mt 6,13) E mondata magyarázataként kapcsolódik a Sátán hatalmából való megszabadulást tartalmazó kérdéshez. A mondat fogalmazása, a "tiéd" szó hangsúlyhelyzete ugyanazt a tudatot tükrözi, amely megfogalmazta a Sátán fölötti ítéletet is és az evilági országok urainak látszathatalmát is. Amit Jézus ebben a mondatban az Atyáról állít, azt állítja feltámadása után önmagáról is, méghozzá igen éles megfogalmazásban: " Nekem adatott minden hatalom a Mennyben és a Földön". (Mt 28,18)

A hatalom többféle lehet. De csak az Istené a teljes értelemben vett hatalom. Egyedül ez nem látszathatalom. Az Isten hatalma nem kerülhet végső ítélet alá. Ez a hatalom nem ismeri a mérték korlátozását; korlátozást nem ismerő "minden" hatalom. Nincs is leszűkítve semmiféle országra, helyre. Transzcendál tehát minden mennyiségi: időbeli és helybeli határt. Abszolút hatalom ez.

Tanítása során konkretizálja a Messiás ezt a "minden" hatalmat. Konkretizálja a "Mennyre" s a "Földre" vonatkozóan is.

b) Minden hatalom ...

Lássuk előbb a "Mennyre" vonatkozó konkretizálásokat. A színeváltozás előtt hat nappal bejelenti, hogy látni fogják egyesek "az Isten Országát eljönni hatalomban". (Mk 9,1) Az idők végén "el fog jönni az Emberfia teljes hatalommal és dicsőséggel". (Mk 13,26; Mt 24,30; Lk 21,27) Ugyanekkor a Nagytanács látni fogja az Emberfiát a "Hatalom jobbjá felől ülni", (Mk 14,62; Mt 26,64) ill. "az Isten hatalmának jobbjá felől". (Lk 22,69) Mindez a "minden mennyei hatalom" megnyilvánulásának teofániás rajza. A fentiekben ennek a hatalomnak mellé van rendelve a dicsőség; valójában ez a dicsőség az isteni léttartalom teljességét jelölő kifejezés (70ef num). Kiemelt tartalma ennek a hatalomnak-dicsőségnek: a bírói széket ülés az egész teremtés felett. Éppen ezért egyes-egyedül ez az a hatalom, amelytől az embernek félnie lehet és kell is. Az evilági ország és a Sátán Országának hatalmától nem kell félnünk, mert ennek a hatalomnak a gyakorlói "semmi többre" nem képesek, minthogy megölik a testet. Isten népének csak attól kell félnie, "akinek hatalma van a gyehennára vetni" őt. (Lk 12,5; Mt 10,28)

Ennek az isteni hatalomnak a megnyilvánulása az az ítélet, amely a Fiú tisztje, mert az Atya "hatalmat adott neki ítéletet hozni" (Jn 5,27) (84c num).

Jóval gazdagabb a "minden hatalom" rajza - a földre vonatkozóan. A Messiás "én pedig mondom nektek" stílusa kiváltotta hallgatóságából és ezek nyomán az evangélistákból azt a megállapítást, hogy "hatalom" van a szavaiban, hatalommal rendelkezik a szóló. (Mt 7,29; Mk 1,22; Lk 4,32) Az a hatalom, melynek birtokában azonosította nemcsak szavait, hanem Önmagát is az Igazsággal. A Messiás tehát azzal az igénnyel lépett fel, hogy az egyetlen igazat, a valóság egyedül hiteles képét rajzolja meg az Általa választott tárgyban: mi legyen az ember reménye? Ennek a hatalomnak alapján állított minden más (az Övétől eltérő) tanítást - emberellenesnek, embert kifosztónak-szétszórónak. Ma úgy mondanók: antihumanistának. Olyanként lépett fel, mint aki hazugságnak minősít minden más örömhírt. Ezt a szuverén igazságmegállapítási attitűdöt hatalmának más megnyilvánulásai egyértelműen hatalomból adódónak igazolják. Ahogyan hallgatósága eleve is gondolta - a kijelentés hogyanja és a kijelentőből áradó atmoszféra alapján.

E minden földi hatalom második megnyilvánulása - a betegek és idegbetegek meggyógyítása volt. Egyértelműen hatalomnak könyvelte el ezt is mindenki. Ellenfelei is. A farizeusoknak végig lelkiismeretbeli nyugtalanságot okozott ez a kétségtelen hatalom (102c num). Az evangélium lapjai telve vannak a gyógyító hatalom feletti csodálkozással. Nevén nevezte maga a Messiás is ezeknek a gyógyításoknak az alapját: "Észrevettem, hogy erő (dünamisz) ment ki belőlem". (Lk 8,46) Korholja is azokat a galileai városokat, amelyekben ezt a gyógyítási hatalmát kinyilvánította. (Lk 10,13) Tanítványainak is hatalomként delegálta a gyógyító erőt. (Mt 10,1; Mk 3,15; 6,7; Lk 9,1)

Látása szerint, a beteggyógyítási hatalom - lehet hatalom a Sátán fölött (121b num).

Harmadik megnyilvánulása ennek a hatalomnak: a bűnt megbocsátás. Az Emberfiának hatalma van a földön megbocsátani a bűnöket!. (Mt 9,6;) Ebben nyilvánul meg a legsajátosabb értelemben a Messiás Sátán feletti hatalma. Ez a hatalom a Sátán népének Isten népévé tevését jelenti; a Sátán Országának rontását az Isten Országa növekedésének, építésének javára. Ennek a sátáni országnak a tanuságát minősíti hazugságnak, ennek a betegségekben is megnyilvánulható hatalmát rontja, ennek népét

szerzi meg a Maga országa számára. Az ellenség (Sátán), a kígyók és skorpiók (Sátán népe), tehát a Sátán egész országa feletti hatalommal rendelkezik.

Mégpedig annak minden hatalma felett, úgyhogy a Sátán semmit sem árthat Isten népének. Ennek a hatalomnak a birtokában mondhatja övéinek: "Ime, hatalmat adtam nektek, hogy kígyókon és skorpiókon tapossatok, és az Ellenség minden hatalma felett; és semmi sem fog Istennek-nemtetszővé tenni titeket". (Lk 10,19)

c) Az élet-odaadás hatalma

A "hatalom" valójában a létező léttartalma - a létező hatékonysága szempontjából nézve. Mondhatnók tehát: a muskátlinak hatalma van nőni, levelet bontani, virágot nyitni. Mondhatnók: a kutyának hatalma van ugatni, őrizni a házat. A "hatalom" fogalma a "természet" fogalmához kapcsolódik, amennyiben a "természet" is dinamikájában tekinti a létező léttartalmát. Ennek folytán mindenféle "hatalom" annak a természetéről árulkodik, akinek vagy aminek a hatalmáról beszélünk.

A "hatalom" az, amire képesek vagyunk (dünaszthai); a hatalom az, ami a léttartalmunkat egyéb léttartalmaktól megkülönböztető lényegünkől (uszia) való (ex-uszia).

Az eddigiekben az Isten hatalmát - örömhírt közlő, testi egészséget adó és bűnbocsátó hatalomnak ismertük meg. Olyan hatalomnak tehát, amely az embert elviszi a fogyhatatlan Élet világába; embernek felkínált Életet adó hatalomnak. A fentiekben túlmenően van ennek az isteni hatalomnak egy olyan tartalma is, amely nemcsak ellenkezést és feszültséget revelál a Sátán Országának hatalmával szemben, hanem amely a Sátán hatalmának teljes ellentmondása is. A Sátán hatalmának konkrét tartalma az erőalkalmazás. A Messiás egy ízben megkérdi a nagyratörő Zebedeus-fiakat: Van-e képességük-hatalmuk (dünaszthe) kiinni azt a kelyhet, melynek kiivására Őmaga készül. (Mk 10,38; Mt 20,22) Más ízben kijelenti, hogy van hatalma lebontani Isten templomát, azaz Őmaga biológiai életét. (Mt 26,61) Ez a két nyilatkozat azonos tartalmú azzal, ami A jó pásztor beszéd során hangzik el ajkán. Amit a Messiás ez alkalommal mond, az emberiség történelmének talán legképtelenebbül hangzó kijelentése. Különösen akkor képtelen, ha annak az ajkáról hangzik el, akinek "minden hatalom" átadatott. Annyira képtelenebbül hangzik, hogy aki a kijelentést értelme gyökeréig engedi hatolni, hajlamos félreértésre, elírásra gondolni. De a kódexek tanúsága egyöntetű: "Azért szeret engem Atyám, mert odaadom az életem ... senki sem veszi el tőlem, hanem magamtól adom oda. Hatalmam van odaadni ... ". (Jn 10,18-9)

A "hatalom" az emberi tudat számára egyértelműen ütési-vevési hatalmat jelent. Úgy gondoljuk, hogy annak van hatalma, aki el tudja venni embertársainak javait, szabadságát és életét. Valami egészen más világból kell jönnie Annak, aki mit sem törődve ennek a szónak a jelentéstartalmával, ennyire tökéletesen más értelemben tudja használni ezt a szót. Az "ex-uszia" szerepel itt az ajkán, amely szót Pilátus is használta a megszólalni nem akaró Jézussal szemben. Keresztre feszítési, életelvévési tartalmat hordoz e szó Pilátus ajkán, csakúgy mint bárki másén. A Messiás fogalmazhatott volna másképpen is: Elfogadom a halált; megállom, hogy nem teszek ellene a hatalomnak ... Nem így fogalmazott. A legképtelenebb fogalmazást választotta, amely az értelmetlenség érzetét és a paradoxon nevetségességét válthatná ki az olvasóból, ha a Messiás szavait a

benfentes hallók-olvasók tudatában nem venné körül a "szép és nagy szavak" teljes érvénytelenségének a köde.

Mert mit jelent az, hogy valakinek hatalma van - felfeszíttetni, felakasztatni magát?! Pedig a Messiásnak éppen ez a hatalma. S ezzel szemben nincs "hatalma" - másokat felfeszíteni, felakasztani! Csak arra van hatalma, hogy védtelenné tegye Önmagát; csak arra, hogy odahelyezett életét elvegyék. Nem azért, mert ilyenek az erőviszonyok. Nem azért, hiszen a Messiásnak kezében van a lehetőség az idő és tér egész világának fölszámolására is. A Magát sérthetetlené és láthatatlanná tevésre is, ellenfeleinek ártatlanná tevésére is. De Ő nem él ezekkel a maga elméleti lehetőségeivel az ember ellenében, nem bocsátkozik bele az erő-párbajba. Nem, még az ártatlant, sőt a bűn nélküli Istent megölni akaró gonoszokkal szemben sem. Az "erő-párbaj" csak elméleti lehetősége a minden hatalommal rendelkező Istennek. Csak kérhetné Jézus a tizenkét ezred angyalnál is többet, de nem kéri. (Mt 26,53) Valójában nem tehet i (dűnaszthei). Nem teheti, mert az ilyen magatartás nem folyhatik az isteni léttartalom szeretet-lényegéből (ex-uszia). E szeretet-lényegből csak adás folyhatik: Örömhírének odaadása, egészséget adás, bocsánatot adás, az Élet odaadása; mindenének, még Önmagának is odaadása. A Szeretet-Isten lényege - az adás. Az Ő lényegéből a mindentadásból folyik mindez. Ez a mindent odaadás ... a hatalma annak, aki az Adás időtlen világából érkezett hozzánk.

S végezetül ez az az "erő", ez az a "hatalom", amely miatt a mennybemenetel után a tanítványoknak Jeruzsálemben kell maradniok. Erre a hatalomra, erőre kell várniok. Arra, hogy ezt megkapják felülről. A tanítványok pünkösdkor úgy kapják meg ezt a hatalmat, hogy a megkapott hatalom elborítja bennük a lélektani valószínűséget. Az Újszövetségben talán ez az Isten egyetlen olyan világtörténelmi jelentőségű "belenyúlása", amely transzcendálni látszik a lélektani törvényszerűségeket. A tanítványok megkapják ezt a hatalmat-erőt, (Lk 24,49; Csel 1,8) s a félelmükben zárt ajtók mögött ülők ennek erejében fényes nappal kijönnek Jeruzsálem utcáira, s Kaifás városában és Kaifás házából alig száz méterre istengyilkossággal vádolják azt a Kaifást, akinek hatalma van a tanítványok életének elvevésére.

A Pünkösd a Szentháromságból való hatalom átadásának világtörténelmi jelentőségű nagy napja ... , a Jézus-féle hatalom átadásának történelmi pillanata. A Lélekből, a felülről születettek bizonyosságot tesznek szavaikkal (s azoknak halált megvető elmondásával is) arról a hatalomról, melynek tartalma: életünk odaadása. Ahogyan a János-prológ is mondja: az Istenből születettek megkapják az Isten fiaivá levésnek a hatalmát, s az ebből folyó magatartásokat. (Jn 1,12)

d) A halál legyőzésének hatalma

Van végezetül ennek az isteni hatalomnak egy végső, következményes jellegű tartalma is. Az ember feltámadásával kapcsolatban a Messiás beszél a szadduceusoknak az Isten hatalmáról, amelyet azok nem ismernek. (Mt 22,29; Mk12,24) A naimi ifjú, Jairus leánya, Lázár - mind megannyi tanúja ennek a hatalomnak. E hatalom mindenekfeletti megnyilvánulását szenvedés-bejelentései során újra és újra előre mondta. Az utolsó napokban arról is beszélt, hogy hatalma van három nap alatt fel is építeni Isten templomát, amelynek elbontására is hatalma van. (Jn 2,19) A jó pásztor beszédben példázat nélkül beszélt erről a hatalomról:

"... odaadom az életem, hogy újra visszavegyem azt ... hatalmam van újra visszavenni azt". (Jn 10,17-8) Ez a vége és befejezése annak a konkretizálásnak, amelyet tanításaiban a minden hatalom "földi" tartalmáról ad.

A Messiásnak hatalma van győzedelmeskedni a biológiai halálon. A másokén is, a magáén is ... A Sátán és népe akármennyi biológiai halált is juttat azoknak, akiket leteper a maga üdő-vevő hatalmával - az Életen kívülre, a Külső Sötétségre jut. A Messiás viszont felépíti a lebontott templomot, feltámad húsvét vasárnapon, és feltámasztja övéit majd az utolsó napon az Életre; amit előre jelzett Jairus leányának, a naimi ifjúnak és Lázárnak feltámasztása az - életre.

Ha az ember összhangba hozza magatartását az őt a maga képére megteremtő Istenével, azaz ha felülről kapott hatalmát adási hatalommá formálja, azaz ha hatalommal rendelkezik odahelyezni saját életét, akkor az ember vissza is veszi az odaadott életet. Akkor hatalma van erre is, mert "a feltámadásnak lesz a fia". (Lk 20,36) Így van, mert felülről, tehát a Lélekből született, (Jn 3,3.5) s ennek folytán benne van az Élet, amely nincs kitéve az elmúlásnak, amely örök. Hiába pusztítja el a Sátán hatalma benne a "pszüché"-t, a "dzóé"-hoz hozzáférni a sátáni hatalmaknak nincsen hatalmuk (40cf num).

Ezzel szemben az a teremtmény, amely az Isten hatalmának tartalmától különböző tartalmat tesz bele a maga hatalmába, az nem születik felülről, és így nem is birtokolja az Életet (dzóé). Másnak a "pszüché"-jét ugyan elveheti, de maga a "dzóé" hiányában nem tudja hova megy; s így a Sötétségben járva a Külső Sötétségre jut. Ez az életet elvevési hatalom önmaga ellen fordul tehát, mert gyakorlójában nem jön létre az el nem múló életet biztosító felülről születés. Mivel kardot ismer, mivel nem dugja azt hüvelyébe, nem teszi azt helyére, hanem üt vele, azért elvész ama kard által, amelyet megragad, amelynek hatalmával életet vesz. A vevési hatalom juttatja őt életen kívülre, a Külső Sötétségre. (Jn 3,3; Mk 3,4; Jn 12,35; Mt 26,52)

e) Szabadság és hatalom

Az Istené tehát az egyetlen igazi hatalom. Tartalmilag ez a hatalom - adás. ADÁSI HATALOM. A Szentháromságon belül ez az adási hatalom biztosítja a szentháromsági vonatkozást alkotó három vonatkozási pont számára az isteni léttartalom teljes birtoklását.

Eme ösközösségen belül a hatalomnak semmiféle más tartalma nem lehetséges, mert ott az Őstény, a Szeretet semmiféle kétféleséget sem ismerő, vegyítetlen-keveretlen (akeraios) (Mt 10,16) világában vagyunk.

Az Isten nem annak következtében szabad, hogy választhat. Az Isten szabadsága az Önmagát azzá-amivé konstituálásban áll. Másképpen áll a dolog a szellemi teremtmény esetében. A szellemi teremtmény - olyannak-amilyennek megteremtett volta következtében - kétféleséget ismerő, választást és döntést kívánó világban mozog. Számára ahhoz, hogy a szeretetet választhassa, szükséges az a szabadság, amely csak akkor lehetséges, ha van benne valami meg nem határozottság, amit éppen a kétféleség, a vegyítettség, a kevertség biztosít. Azaz a szellemi teremtmény csak akkor tudja az adási hatalmat választani, ha választási szabadsággal rendelkezik; azaz amennyiben módja van azonosulni is az őt létrehozó Isten magatartásával, és módja van szembe is szegülni azzal.

Ily módon törekvési irányának, hatalmának lehet nemcsak adási, hanem vevési tartalma is. Ezt a formai, választhatási szabadságot lehetővé tevő kétféleséget, kevertséget egyféslegessé, keveretlenségé (Mt 10,16) tennünk szabad emberi személyiségünk döntésével az isteninek, a Messiás által a képviselteknek a javára - ebben áll a tartalmi (döntésben realizálódó) szabadságunk. E kétféleségnek a birtokában élete során az ember eljuthat az életét odaadó Messiásig, és eljuthat a kezdettől fogva embergyilkosig is. A teremtmény kapott hatalma tehát ütségi hatalommá is formálódhat a teremtményben. Kitöltetlen biáncó csekket kap az ember az Istentől. Az emberen fordul mit csinál ezzel a kétfelé is fordítható kapott hatalommal.

Kapott hatalomról beszélünk, mert a teremtmény valamire való törekvési képessége (eltekintve az általa választott iránytól) - mindenképpen Istentől van. Hiszen teremtménynek, azaz függő létnek, a hatalmáról beszélünk. A teremtmény hatalma mindenképpen "felülről" van. (Jn 19,11) De csak létezésében; mert léttartalmában, pontosabban a léttartalomnak a szabadság erejében választott irányát illetően - már az emberi szabadságból való. Ha léttartalmában is "felülről" való volna a konkrét emberi hatalom-megnyilvánulás, akkor sem Pilátusnak, sem a Nagytanácsnak nem lehetne bűne; (Jn 19,11b) s ez esetben az Atya maga végezné ki Fiát. Ez esetben a Fiú maga venné el Önnön életét. S ez esetben így kellett volna fogalmaznia: Hatalmam van az életemet elvenni önmagamtól ... De nem így fogalmazott!

134. FELÜLRŐL ADOTT HATALOM

a) Büntető pálca

Az Isten kiválasztotta Ábrahámot, hogy készítsen magának népet, amely képes lesz szóba állni a "felülről születés" feltételeivel. Ezt a népet Isten kard nélkül nem tudta megőrizni a Messiás-várásban. Jézus szólt is egy jó szót e nép (egyébként kardot viselő) királyairól. (Lk 10,24) Lehet-e sáttáninak minősíteni azt, ami kétezer esztendőn keresztül az Isten Terve volt? A tanítványok utolsó kérdésére adott (Csel 1,7) jézusi válasz nem beszél-e arról, hogy mégis csak van-e valami pozitív köze is az Istennek az üto-vevő hatalomhoz? Akármennyire is elterelő jellegű volt e válasz (73d num), mégiscsak arról szólt, hogy az Atya "saját" hatalmának tartalmát képezik ezek az időpontok, amelyekben megvalósul egy evilági ország politikai függetlensége. (Csel 1,7) Ezen túlmenően mintha még egyéb is mutatná, hogy a Messiás szemlélete szerint az Isten kezében vannak a politikai fordulatok, tehát a vevés-ütségi hatalmának fordulatai. Jeruzsálem pusztulása egyenes következménye annak, hogy a választott nép nem ismerte el Jézust messiásnak. (Lk 19,44) Az pedig, hogy a büntető szerepet betöltő pogányoknak is betelik majd az idejük, (Lk 21,24) nagyon úgy hangzik, hogy az Isten kezében vannak ezek a vevő-ütségi hatalmak.

Kétezer esztendőn keresztül szinte csak az Ószövetségtől meghatározottan voltunk képesek gondolkodni erről a kérdéstről. Mégpedig a következő gondolkozási modellel: népének bűnei miatt végső soron maga az Isten üti népét, eszköznek használva fel a pogányokat, és az ütséssel népének megtérését célozva. Ha lejárt a büntetés ideje - e gondolkozási modell szerint - maga az Isten az, aki megacélozza övének karját, s Isten

maga segíti övéinek vevő-űtő hatalmát győzelemre, és töri el ezzel a maga "büntető pálcáját". Ebben a modellben fogant Zrínyi Szigeti veszedelme is, ez inspirálta Kölcsey "Haj, de bűneink miatt ..."-szemléletét. A középkor "Gesta Dei per francos" szavától kezdve Berdjajew "Gesta Dei per bolsevicos" tételéig - virulensen él zsigereinkben ez a gondolkodási modell mind a mai napig.

Mind a mai napig! S mi mindennek az ellenére! Bismarck realista cinikus megjegyzéseinek ellenére: "Az Isten az erősebb hadseregekkel menetel!" Hochhut A helytartó c. drámájában a zsidók százezreinek elgázosítására specializált Doktor kísérletének ellenére is: "Mert feleletet akartam - feleletet! S így kockáztattam meg, amit még senki, mióta világ a világ ... Megesküdtem, hogy olyan mértéktelenül provokálom az Öregistént, hogy legyen kénytelen választ adni ... Tessék, a felelet: egyetlen sóhaj se hallatszik az égből, egyetlen sóhaj se tizenöt hónap alatt, míg égbe küldtem innen a kirándulókat". Az Isten marad néma és süket, és nem válaszol egy árva szót sem még e képtelen kísérlet képtelen kihívására sem. Annak ellenére is virulensként él tovább e gondolkodási modell, hogy e néma süketség láttán milliókban fogalmazódik meg: Nem létezhetik az az Isten, aki érdektelenséget jelent be a történelem ily arányú infernóival szemben is. E gondolkodási modell milliókat tesz hitetlenné. A választott nép maga sem érti Adonáj süketségét (Schwart-Bart, Le dernier des Justes). Mégis ez a modell él tovább. Botránnyá lett, és csak nem került reá erre a szemléletre a befordított címerű sírkő.

Az ellentmondás mélyén - nem kétséges, az univók (egyértelmű) hatalom-fogalom rejlik: az Isten hatalmát is űtőhatalomnak gondolják azok, akik e koncepció szellemi foglyai. Mindazonáltal az ékvivók (többjelentésű) hatalomfogalom esetén sem tudja az ember függetleníteni magát e "büntető pálcá" modell ama lebírhatatlan igényétől, hogy akárhogyan is, de a történelemnek mégiscsak az embert megteremtő Isten tervei szerint kell formálódnia. Ez az igény ott van még Hochhut Doktorában is, sátáni kísérletének az alján is.

Külön kell választanunk két kérdést. A vevési hatalom történelmi mozgásai által is érnek-e Isten tervei? - Ez az egyik kérdés. S a másik: Ha az Ószövetségben nemcsak erről volt szó, hanem Isten azonosult a maga népének vevési-hatalmával, akkor hogyan lehetséges, hogy ugyanaz az Isten a Messiás örömhír-hírdetésétől kezdve többé már nem azonosul vele? A Jánosig történt Törvény-hírdetés és a János után kezdődő Ige-hírdetés között lehet-e ilyen arányú bevágás? Föl kell tennünk ezt a kérdést, mert ez a bevágás nem merő ceremónia- vagy liturgia-váltás. Ez a bevágás Isten mivoltáig hat vissza. Ez a bevágás maga után vonja a kérdést: Lehet-e egy adott időponttól kezdve Istennek-nemtetsző az, ami odáig Istennek-tetsző volt?

b) Isten a történelemben

Nézzük előbb az első kérdést. Rendelkezésünkre áll egy történelmi tapasztalat: a kultúrkörök kultuszából születnek meg. Amíg e kultusz istenei eleven valóságként élnek a kultúrkört alkotókban, addig ezek az emberek képesek áldozatokat is vállalni kultúrkörük ügyéért. Az élet-elvevési hatalom gyakorlása még a legfelsőbb vezetők részére sem kizárólag hüperluxus élvezetet biztosít, hiszen időnként őket is feláldozzák a népüket legyőző nép istenének az oltárán, és kiszakított szívüket a győzők ujjongásai között hajítják az oltár tüzére. Megvannak ennek a jelenségnek a modern változatai is; időnként a legmagasabb vezetők is beveszik a mérget családotul, időnként sortűzzel

vagy akasztással mint háborús bűnösöknek ezeknek is elveszik életét - a győzők tapsaitól kísérvé. Még kevésbé gyerekjáték az életelvévési hatalom gyakorlása a kisemberek számára, legyenek azok - akár nemesi inszurrekciók tagjai, akár az általános védkötelezettség SAS-behívottjai. Az életelvévési hatalom is kíván, ha nem is életodaadást, de kockázatot: lelövöm, akit csak tudok; de kiteszem magam annak a lehetőségnek, hogy engem lőnek le ...

Amíg az istenek (vagy akár Jézus és a Szűz Anya) neve a lelkekben, az emberi tudatban ténylegesen "zászló", addig lehet (s olykor van is) ereje egy népnek győzni a harcban. Amikor azonban a kultúrkör, a nemzet, a "város" érdeke nem képesíti már a közösség tagjait erre a kockázatra, mert ez a fajta csoportérdek többet már semmiféle kockázatra sem lelkesít, amikor már csak egyéni érdekek mozgatnak egy nemzettestet-közösséget, akkor történelmileg már megvannak számlálva a valójában egyedekre és egyedi érdekekre széthullott (és csak neve szerint) közösségnek a napjai.

A vevési hatalom világán belül is van etika. Lehet ölnöm magamért. Lehet ölnöm a családomért. Lehet ölnöm egy szűk csoportért. És lehet ölnöm egy osztályért, egy nemzetért, az emberiségért is. Nem kétséges, minél szélesebb tömegért tudom életemet kockára tenni, minél távolabbiakért is - annál magasabb rendű az etikám a vevési hatalom világán belül. "Az erős egész nemzeteket hordoz vállán" - hallom a romantika hangját. Hogy az emberiségnek több bajt okoz vagy okozhat egy ily etikus emberiségmegmentő, mint egy csak magára gondoló nyárspolgár avagy a baltával dolgozó rablógylkos - az más kérdés. Más kérdés tehát, hogy egy ily emberiségmentő különb szolgáltatokat tehet a Sátán ügyének, mint a nyárspolgár és a rablógylkos. Most a szándék felől nézzük a dolgokat. S akármilyenek legyenek is az eredmények, áll a tétel, hogy a nagy messiási bevágáson innen is van etika. Van, mert az erőalkalmazás eszközével élőt is mozgatja a - másért-élés. A Messiástól megrajzolt objektív (adó jellegű) másért-élés különbözik ugyan ettől a szubjektív (etikusnak átélte vevő jellegű) másért-éléstől, de azért ez is másért élni akarás, és így olyan, amit az ember etikusnak élhet meg.

Zólyomban lakom a 16. században, és mentem az irhám és megyek Mária királynővel Erasmus hazájába ... Ennél a magatartásnál különb a következő: Itthon maradok, s ha a török elér Zólyomig, leakasztom a szögről a kardot. S még különb ezt mondani: Eger ellen készül a török, s bár én itt vagyok Zólyomban, mégis elmegyek segíteni az egrieknek. Különb ember az, aki a zólyomiakra is gondol, nemcsak magára. Még különb az, aki nemcsak a zólyomiakra, hanem az egriekre is gondol.

A 16. század elején élő magyart - csak a tényt nézzük, az okokat nem kutatjuk - nem érdekelte a magyar ügy; csak az egyéni birtokszerzési lehetőségek. Burgio jelentette is ezt a pápának. Menthetetlenné is silányult, bele is pusztult ebbe az érdektelenségbe, s ennek folytán a középkori Európa egyik legjelentősebb királyságából lett egy önállóságra képtelen, s az újkor századaiban bárki idegennek kész zsákmány s ma már gyermeket szülni is alig akaró, sport- és táncdal-nemzet. Nincs eszménye, amelyért politikai körültekintéssel és erőkoncentrációval egy nemzettest javára akarná a hatalmat gyakorolni. Uralkodó rétege csak önnönmagának venni-rabolni akaró egyedekből rakódott össze; és el is bukott a történelem színpadán: "kis nemzet" hanyatlott, bár félélézrede annyian beszéltek magyarul, mint angolul.

c) A történelmi és a jézusi "jaj"

Megfogalmazhatunk a fentiek alapján egy kétségtelen történelmi tapasztalatot: "történelmi jaj" annak a nemzetnek, amely nem képes már a közös ügyért kockázatot vállalni. Csakhogy mi köze van ennek a "történelmi jaj"-nak a "krisztusi jaj"-hoz? Hiszen objektíve a "krisztusi jaj" szólhat mind a háromnak: annak is, aki felkeresi Erasmust, aki otthon marad Zólyomban, aki lemegy Egerbe. A szubjektív "krisztusi jaj", a "történelmi jaj" annak szól, aki nem teszi meg azt, amit lelkiismerete diktál. Mi ez a szubjektív krisztusi jaj? A 16. századi magyarnak nem volt lehetősége a Krisztus tudatával való azonosulásra a karddal megteremtett magyar kereszténység történelmi előzményének következtében. A 16. századi magyar számára a lelkiismeret legkülönb hangja csak egy Jézus-előtti hang lehetett: Jézus nevében vágni a hitetlen pogányt! Csak az lehetett, amit a szembenálló muzulmán is hallott: Allah és az ő Próféta nevében vágni a kutyahitű gyaurt!

A "történelmi jaj" egybeesik ezzel a "szubjektív krisztusi jaj"-jal. Elbukik az a nemzet, amely csak lustán és gyáván kavarja a harcot (Ady). Elbukik, de nemcsak ezért. Ha egy négymilliós nemzet húszezer szedett-vedett amatőr harccsal várja otthonába az oda százezernyi kiképzett katonát elhozni tudó török támadását, akkor ez csak egyik megnyilvánulása a nemzet gondjától való függetlenedésnek. Ez csak egyik hullafoltja a másért (nemzetemért) élni nem akaró, az egyedre-családra beszűkített sátáni magamért-élni-akarásnak. Közvetlen közelben vagy történelmileg távolabbi közelben megtalálhatók a többi hullafoltok is: a szenvtelen rabszolga-, jobbágy- vagy bér munkástiprás és írtás - mint 1514-ben; vagy erőtlenség a házasság erkölcsének s a gyermekáldásnak a vállalására - mint napjainkban.

Történelmi tapasztalat: a népek belehalnak bűneikbe. Ez a "bűn" most nem azonos a krisztusi bűnnel. A jézusi bevágáson inneni etika elleni bűnnel azonos. De van azért a kettő között megfelelés. Mind a két etikának vezértétele: a másikért kell élned! S mind a két bűnnek ugyanaz a lényege: a magunkért élés. A krisztusi bűn: elutasítani tudatunkkal és életünkkel a tételt, hogy az embernek "minden embertársáért kell élnie". A másik bűn pedig annyit jelent: elutasítani tudatunkkal és életünkkel azt a tételt, hogy a "nemzetemhez tartozó emberekért kell élnem." Amíg a zsidó nép tudott egyet akarni, volt dávidi és salamoni birodalom; amikor szűkebb érdekcsoportok szolgálata lett úrrá a nemzettesten belül (széthúzás - pártoskodás), melynek magyar megfelelője - a "turáni átok", akkor kezdődött a szolgaság. Amíg legalább az egy Hunyadi János a végek védelmére fordítja kiterjedt (s főleg a végeken elhelyezkedő) birtokai jövedelmét, áll Nándorfehérvár. Amíg Mátyás fenn tudja tartani a központi hatalmat s a 40.000 fős zsoldos seregét, a töröknek nem jut eszébe támadni. Amikor a Jagellók korában szétesik a központi hatalom, s a magyar urak egymással háborúznak a központi kincstárba be nem küldött jövedelmek erejében, elindulhat népünk kiirtásának folyamata, s magyar szótól lesz hangos Konstantinápoly rabszolgapiaca. Nem a török túlerő győzött Mohácson. A képlet érvényes zsidóra és nem-zsidóra. A magyarra is.

Felelhetünk tehát első kérdésünkre. Igen, a vevési hatalom történelmi mozgásai által érnek az Isten tervei. A szélesebb érdekközösségek, az állampolgárok összességének érdekeit jobban figyelembe vevő evilági országoknak nagyobbak a történelmi sánszai. Az ilyen országoknak erősebbek és fegyelmezettebbek is a hadseregei. Ennek következtében a történelmi vereségek-elbukások egészben véve Isten ítéletei a "felebarátok közül" már saját nemzettestének tagjait sem szerető népek felett. Van

tehát valami szinkron a két "jaj" között. Van, mert mindkét "jaj" mögött a lelkiismeret hangjának megtagadása áll. Nem csalta meg tehát az embert a maga történelmi útján az az érzése, hogy a történelmi ítéletekben az Isten ítélete is benne van.

Csak hogy a filiszteusoknak akkor van hatalma a választott nép felett, ha ez a választott nép megtagadja azt a fajtájú "másikért-élést", amelyet a részint Evilági Ország-jellegű, részint előkészítő Isten Ország-jellegű mózesi Szövetség megkívánt tőle. Nem Jupiter tonans-ként küldi rá népére a filiszteusokat az Isten, hanem az Általa megteremtett ember és emberi társadalom benső törvényszerűségeinek erejében. Végso okként küldi tehát Isten a filiszteusokat; nem közvetlen okként.

d) Jézusi bevágás

S most nézzük második kérdésünket. Az Ószövetségben nemcsak szinkron volt, hanem azonosulás is. Az Isten küldte az Ő népét a filiszteusok ellen. Azaz az ószövetségi szemlélet szerint, aki lement Zólyomból Egerbe, az nem a sátáni etikán belül tette a legkülönbet, hanem az Isten akarátát teljesítette. Nem csupán saját lelkiismerete előtt, nem csupán szubjektíve volt igaz és igazolt (dikaios), hanem objektíve is - a Mózesen keresztül kapott törvény és a Próféták színe előtt. Bár az Ószövetség tele van a Messiás Örömhírét előrejelző megállapításokkal, ezek ellenére is érvényes fenti megállapításunk. Sok mindenben kellett ugyan a választott népnek megmutatnia, hogy Istennek-tetsző, de a kardforgatásban is ... Vágnia kellett a filiszteusokat! Kérdésünk tehát ez: Hogyan lehetett Istennek-tetsző az időszámítás előtt, ami nemtetsző az időszámítás után? Vagy megfordítva: Hogyan lehet nemtetsző az Istennek időszámítás után az, ami tetsző volt az időszámítás előtt? Hogyan fér össze ez a bevágás az Isten és a vele azonos Igazság és Istennek-tetszés változatlanlanságával és változhatatlanságával? Volna egy mód zárójelbe tenni az egész kérdést: az Ószövetségből csak azt elfogadni Isten szavaként, ami harmóniában van Jézus tanításával. Mindazt tehát, amiben a Törvény és a Próféták ellenkeznek a jézusi szeretetfogalommal, Isten szándékai emberi meghamisításának tekinteni. Jézus azonban nem tekintette az Isten szándékai meghamisítójának azt a Mózeset, aki népe szívének keménysége miatt olyan parancsokat s engedményeket fogalmazott meg, amelyek ellentétben voltak Isten igazi, de akkor még nem képviselhető terveivel. A Hegyi beszéd antitézisei kapcsán sem ejt semmiféle terhelő-korholó megjegyzést ezen könyvek szerzői ellen, akiknek könyveiből idézi azt, "ami mondatott a régieknek". (Mt 5,21) Ez a zárójelbe tevés ellenére volna az Ószövetség egész "paidagógosz eisz Chriszton"-jellegének. (Gal 3,24) Ez a zárójelbe tevés feleslegessé tenné a kezdet kezdetén elhangzó Ábrahámnak tett ígéretet - az ivadékról, "akiben megáldatnak a föld minden nemzettségei". (Ter 22,18) Ha Isten már Ábrahámval el akarta volna indítani a Szentháromságból való szeretet teljes földi megvalósításának útját, akkor tárgyalásuknak nem lehetett volna középpontja ez a "majd" - az ivadék.

Mindazonáltal miért ne lehetne mégis zárójelbe tenni az egész kérdést?! Még pedig azon az alapon, hogy Krisztus már eljött, a paidagógosz Mór megtette már kötelességét, tehát mehet; s Mózes a válasszal mégis csak meghamisította Isten teremtő gondolatait. Minek hurcoljuk magunkkal Isten szavaként a zsidó honfoglalás és honvédelem véres történeteit? Zavar bennünket és zavarja evangélizáló munkánkat. Mindezen szempontok ellenére is úgy tetszik, hogy meg kell őriznünk ezt a "terhet". Baj nélkül tehetjük, ha Isten Ábrahámval, Mózesnek adott szavaiból csak

azokat tekintjük nekünk szólóan isteni szónak, amelyek meg tudnak árulni egy gyékényen az evangélium tanításával.

Jézus nem igazolja a kérdés ily jellegű zárójelbe tevését, bár számára ez a kérdés nem volt probléma. Elhangzott ajkán: "mondatott a régieknek ... én pedig mondom nektek ...", (Mt 5,21-2) és nem tartotta szükségesnek e stílusfordulat igazolását - az Isten változhatatlanságának színe előtt. Nagyon természetesnek tetszett számára a maga bevágása, a maga száznolcvan fokos fordulata. De egyszer az örömhírnek egyik (Mózes parancsától eltérő) követelménye kapcsán számonkérték rajta ezt a bevágást, s ekkor feleletet adott kérdésünkre: a válólevelet Mózes a maga népe "szívének keménysége miatt engedte meg". (Mt 19,8; Mk 10,5)

Az Ábrahámval és Mózesval kötött Szövetség - Isten ideiglenes, előkészítő-felkészítő, pedagógiai jellegű szövetsége volt. Isten arra kötött velük szövetséget, amit Ábrahám-Mózes népe teljesíteni tudott. A Messiás végleges szövetséget köt, és nincsen többé tekintettel a keményszívűsége: a végleges szövetség mércéjével korholja népét, annak legkülönbjeit is. (Mk 16,14) Így jár el, mert most nem kompromisszumos szövetséget köt. A Messiás az idők végezetéig érvényben maradó - örök és új szövetség tartalmát közli velünk. Közli, ha a maga teljességében senki sem érti azt. Közli akkor is, ha ezért egy akarattal löki is ki magából Őt a választott nép.

Lehetséges tehát egy ily bevágás? Nem áll ellentétben Isten változatlanságával és szentségével? Nem. Az jelentett volna Istenen belüli ellentmondást, ha Ábrahámval köti meg az örök szövetséget. Miért? Ha Isten Ábrahámval közli az örömhírt, az ennek következményeképpen az erőalkalmazást elutasító Ábrahámot fejbe veri furkósboltjával az első, vagy ha nem az első, hát a harmadik nomád pásztor, akivel találkozik, és akkor Ábrahám meghal, mielőtt bárkinek is elmondhatta volna az Örömhírt. Ha az égő csipkebokorból ez hangzott volna: "Én vagyok atyáid istene ... viseld el, hogy néped fiúcsesemőit a Nílusba dobattja a fáraó ...", Mózes nem ment volna vissza népéhez. Ki lett volna képes meghallgatni ezt a hangot - akkor? A Makkabeusok anyjának füle ezer év múltán már fogékonyabb fül volt. Ahhoz, hogy Jézus elmondhatta legyen az "én pedig mondom nektek" tartalmát, ahhoz kellett valami alap, valami felfogó és továbbadni képes közeg. Ezt az alapot az ideiglenes szövetség nélkül Isten meg nem építhette volna. Ha előkészítés nélkül elmegy a maga örömhírével mondjuk Athénba, legjobb esetben a Platón és Arisztotelész vetette alappal találkozik, és végnélküli és okos vitákba bonyolódhatott volna afelett, hogy lehet-e az istenség - teremtő; van-e lelke a rabszolgáknak; van-e valami kivetni való a hetérák szerepkörében, a lesbosi szerelemben, stb. Körülvette volna egy nép, amely arról vitázott volna vele, hogy vajon mégis nem lehet-e a sokszorosan házasságtörő Zeus a főisten a többi nem főistenek között; van-e szabad akarata az embernek, avagy játéklabdája csupán az "irigy" isteneknek; s nincsen-e az ember is (és az istenek is) a kifürkészhetetlen Végzet hatalmában. Szent Pál sikerei görög területen - megmagyarázhatatlanok a zsinagógák talaja nélkül. Az azok által képviselt alapokra épített. A kereszténység nem kevés ideig elsősorban Ószövetségre néző és azt idézgető zsidóügy marad. Az Örömhír elmondásának feltételei voltak. Az igazságból már szilárdan kellett állniok bizonyos vastraverzeknek, amelyekre reá lehetett építeni az Igének a Törvény-feletti többletét. Ahhoz, hogy legalább valakik azonosulhassanak az Örömhírral, szükségképpen kellett az az alig mérhető nagy jelentőségű plusz, amellyel a választott nép rendelkezett az Ószövetség nélkül növekedett legkülönbözőbb mediterrán nemzetek és filozófiai iskolák fölött.

Az ideiglenes szövetség nélkül kihirdetni akarni az Örömhírt, egyet jelentett volna azzal, hogy az újszövetségi Lakoma helyett csupán valami szókratészi-platóni Lakoma-félre kerülhetett volna sor a Messiás és - mondjuk - az athéniek között. Az ideiglenes szövetség előzménye nélkül hiába jött volna el a Messiás. Egy ily megtestesülés - hebehurgya, célját tévesztő megtestesülés lett volna. Olyan Istent feltételezne, amilyen nincs. Cél és eszközöket összeegyeztetni nem képes, az általa megteremtett valóságot helyesen látni nem képes Isten. Az értelem fogyatékoságát állítaná az ily megtestesülés - az abszolút Értelemről. Az Isten - szeretet, s éppen ezért az embert el akarja juttatni a szeretetre. Az Isten szentsége megkívánja, hogy az embert úgy juttassa el annak történelmi útja során a szeretetbe, ahogyan az eljuttatható. A szeretet teljességét akarta átadni, s ennek feltétele volt annak az alacsonyabb lépcsőfoknak a megépítése, amelyre föl- és reánevelődve alakítk képessé lettek átvenni a szeretet teljességét. A "bevágás" ténye is következménye - a Szeretetnek.

Nem mond ellene tehát Isten szentségének, sőt nyomatékozza Isten szentségét, hogy a megtestesülés előtt elfogadta Istennek-tetszőnek az ideiglenes Szövetség teljesítését, bár objektíve nem tarthatta azt Istennek-tetszőnek. Az isteni szó az Ószövetségben nemegyszer csak ezzel a megkötéssel "Isten szava"; a Jézustól jövő szó pedig ily megkötés nélkül szava az Istennek. Ugyanez a bennünket a szeretetre eljuttatni akaró Szeretet (és ennek szentsége) magyarázza azt is, hogy a megtestesülés után már nem fogadta el ugyanazt, hanem egy "bőségesebb Istennek-tetszést" (Mt 5,20) kívánt. Így kívánta a szeretet pedagógiája.

A fenti gondolatsor erejében lehetségesnek és ténynek is kell állítanunk, hogy az objektíve sátáni jellegű vevő-ütő hatalom az időszámítás előtt belefért az Istennek-tetszésbe. Lehetségesnek és ténynek kell állítanunk azt, hogy az "objektíve sátáni" a választott népre érvényesített szeretetközösségnek a Messiástól is elismerendő kívánalmaival együtt a választott nép (Isten és a Szövetség által formált) tudatában - "szubjektíve Istennek-tetsző" volt. Nem kerülünk ezzel ellentétbe Isten szentségével. Istennek nem volt módja másképpen biztosítani Ábrahám népe számára azt, hogy e nép képes legyen az életével felzárkózni a tudatába plántált törvényhez. Ez a tudatába plántált törvény a krisztusi törvény felé vezetett. Isten azon az alapon üdvözítette őket, amely alapon üdvözíti a szubjektíve jószándékú, de objektíve sátáni magatartásokat hordozókat - ma is. Aki szeret, az pedagógus. Aki szeret, az nem állít fel olyan követelményeket a maga neveltje számára, amelyekkel az nem tud szóba állni. Éppen a ma támasztott kisebb követelmények teszik lehetővé neveltünk számára, hogy később nagyobb követelményekkel való szóbaállásra is képesek legyen.

Ennek világosan látása sok tekintetben magyarázatul és megértésül szolgálhat Isten időszámítás utáni népének elbírálására vonatkozóan is.

e) Isten Országá és a haza

Azonosul-e ma az Isten a felülről adott hatalom evilági országbeli tartalmaival? Azonosul-e objektíve? Azonosul-e az államhatalomnak közrendet fenntartó funkciójával, a köztörvényesek megfékezésére szolgáló ütő-vevő hatalommal? Azonosul-e az "igazságos" társadalom megteremtésére, a béke biztosítására irányuló fegyvergyártással és -forgatással? Mindezek

a funkciók az erőtvény alapján jöttek létre, s csak annak további szolgálata mellett gyakorolhatók. Az Örömhír szerint tehát kétségtelenül sátáni alapon. Nem azonosul a Tőle kapott hatalomnak ily tartalmat adó emberrel. Nem azonosul, mert objektív ellenkezés van e funkciók és a Szeretet-Isten magatartása között.

De a Lelke legjobb hangjait követve ezt a funkciót választó embert (akinek élete harmóniában van a maga tudatával-lelkiismeretével, aki úgy tudja, hogy azt teszi, amit lelkiismeretének Istene megkíván tőle) ma ugyanúgy elfogadhatja és el is fogadja, ahogyan Ábrahámot elfogadta. Ahogyan a teremtéstől kezdve elfogadhatta és elfogadta mindazokat, akik ebben a lelkiismereti harmóniában éltek, ill. igyekeztek élni. Isten sem a régi, sem az Új Szövetség idején nem kívánja tőlünk annak követését, amit nem tudunk követnivalónak meglátni.

Kétezer esztendő történelmi tapasztalatai alapján tesszük fel a kérdést: az Új Szövetség népe képes volt-e követnivalónak meglátni az Örömhírt? Képes volt-e a kétezer esztendő során akár valamikor is megragadni a sajátos jézusi plusznak a tartalmát? Ellentmondásként élt-e, akárcsak az első keresztény századok tudatában is, a "keresztény katona" fogalma? E kérdést mélyreható tanulmány tárgyává kellene tenni. Pünkösöd után megértette-e a Tizenkettő a maga teljességében az Örömhírt? Péter büntető csodája, (Csel 5,1-11) az 1. század végi Kelemen pápa Judit-dicsérete (1Kel 55,5), Szent Pál államhatalom-szemlélete (Róm 13,1-7) nem rejt-e magában ilyen tényállást, melynek alapján azt kell állítanunk, hogy ez a megértés nem volt - keveretlen (akeraios). (Mt 10,16) A nagykonstantini fordulat mindenesetre a régi Szövetségnek nyújtotta a pálmát, és biztos kézzel tolta az erő-nemalkalmazást a norma-túlteljesítés világa felé.

Nem lehetünk értetlenek az emberrel szemben. A Római Birodalomban a légiókba kerültek is meg akartak mentődni a Salvator, a Küriosz által. Jézushoz állásuk talán alapja lehetett annak, hogy egy későbbi időpontban megértsék, hogy a kardot hüvelybe kell dugni. Talán egy későbbi időpontban Kornéliusz is (Csel 10,1) foglalkozást változtatott volna, s egy még későbbi időpontban lehetséges lett volna a sorrendcsere is: Kornéliusz előbb foglalkozást változtat, és csak azután száll rá a Szentlélek. Ne legyünk értetlenek az emberrel szemben, az Isten Lelke sem volt az: reászállt a századosra is, s talán együttműködött a büntető csodát tevő Péterrel is. (Csel 5,1-11) Számot vetett Péter olyan-namelyenné fejlődni képes tudatával; számot vetett Kornéliuszéval is.

Az Örömhír legmélyebb tartalmai felé irányt vevő esetleges fejlődés azonban hosszú időre szólon lehetetlenné lett a nagykonstantini fordulat következtében, amely elindította Isten új népét az ellenkező irányban: a Cézár és az Isten ügye közösségének az irányában. Míg korábban a megkeresztelkedő katonának volt egy problematikus elfogadható munkaviszonya, addig a fordulat következtében és után a katona-munkaviszonyú keresztényből - keresztény katona lett. S újra kellett Isten nevében vágni a filiszteusokat és nemcsak a filiszteusokat, hanem magát az Isten népét is. Angol keresztény a francia keresztényt, a francia keresztény a német keresztényt, a német keresztény a magyar keresztényt és megfordítva. Úgy, ahogy a pogányoknál.

Valami olyan jött létre a Szövetség véglegesülése idején, ami még a régi szövetségben is botránynak számított. Kölcsönösen és jó lelkiismerettel gyilkolhatta az Isten népe az Isten népét. Napi áldozással is egybekapcsolhatta, aki akarta. Obligát sajnálkozásokat hallattunk ugyan, de a szó: a Messiást, az Istent, a Szeretetet gyilkolod, amikor gyilkolsz ... ám hűbéresküd teljesítve, ám hazafiságból - nem hangzott el. Isten népének élete a "király-tükrökre" épült, melynek tanítása

szerint az Isten kegyelméből való királynak és népének legszentebb kötelességei közé tartozik - a haza megvédése.

Szóljunk valamit a magunk védelmére?! A nem-zsidók a kétezer esztendő előkészítés nélkül hogyan lehettek volna érettebbek az Örömhírré, mint a zsidók?! Az ember elhomályosult értelme és megromlott akarata (Ter 6,5.13) - útjába állt az Örömhírnek.

De nem az Örömhír realitásában volt a hiba. Nem hivatkozhatunk arra, hogy ki védte volna meg a magyart a mohamedán török ellen, ha a magyar jézusi értelemben keresztény lett volna. Nem, mert ez a hivatkozás nincs végiggondolva. Volt, aki védte a magyart, akkor is, amikor még senki sem keresztelkedett meg ebből a népből. Fejedelem is kitellett belőle, közkatona is. A nagykonstantini fordulat következtében úgy formálódtak az események, ahogyan formálódtak. A kereszténység politikai hatalommá és Evilági Országgá lett; és Géza fejedelem ehhez a politikai kereszténységhez csatlakozott, hogy politikai szövetségbe kerüljön a nagyobb erővel. Csatlakozása - a kardrántók csatlakozása volt a kardrántókhoz. Ez a csatlakozás a magyar kereszténységet már születése órájában "keresztény katonává" tette. E politikai kereszténység okán első keresztény királyunk öntudattal vágta a pogányokat is (Koppány, Ajtony, Tonuzóba, Vazul) s a keresztény németeket is ... a nagykonstantini fordulat keresztény skizofréniájába ágyazottan. Valahogy úgy, ahogy Kós Károly Országépítőjé-ben Szent Gellért ajkára adva halljuk ezt a skizofréniát: Imre hercegnek király atyja udvarában az ellenkezőjét is meg kell tanulnia annak a szelídségnek, amire az Evangélium alapján ő oktatta a herceget, ha az keresztény király akar lenni.

A magyaroknak már nem volt módja más kereszténységet megismerni, csak ezt a nagykonstantinít; csak ehhez csatlakozhatott. De ez az előzmény csak adott előzmény, és nem szükségképpen. Lehetett volna másképpen is. Indulhatott volna a magyarság kereszténnyé válása nem a fejedelmen és nem a kardon keresztül is. Ha a kereszténység egyet jelentett volna a kardot nem-rántással, akkor azok lettek volna népünkben kereszténnyé, akik lemondtak volna a kardot rántásról. Hogyan alakult volna ez esetben nemzetünk sorsa, kiszámíthatatlan. De annyi bizonyos, hogy ez esetben a magyar keresztények életének következtében is elindult volna a fejlődési folyamat a parúzia felé, amely parúzia felé az Isten népének nemcsak az óra meg nem álló ketyegése következtében kell közelítenie. Vagy ha úgy tetszik: népünk (is) elindulhatott volna - az állam elhalása felé ...

Hogyan alakult volna nemzetünk sorsa? ... "A mohamedánok tűzzel-vassal terjesztették hitüket ... kiirtották volna a kardot nem-rántókat!" Ez a tétel is csak adott helyzetet tükröz, de nem szükségképpen. A mohamedánok is a nagykonstantini kereszténységet ismerték meg ... Talán meg sem születik a mohamedánizmus, ha nincs konstantini fordulat?! E fordulat nélkül talán eljutottunk volna a beduinok sátraihoz az Örömhírré?! De ha nem lett volna is így, nem egészen bizonyos, hogy a mohamedánok kiirtják azokat a keresztényeket, akik nem harcolnak senki ellen.

A magyarok többet harcoltak a mohamedán törökök ellen, mint a többi európai hódolt nép: pl. szerbek, románok. E több harcnak lett a következménye, hogy két század alatt a magyar négy milliőről másfél millióra fogyott. A kevesebbet harcolók pedig alighanem még szaporodtak is e két század során.

"De hát bukjon szolgátságba minden nemzet, melynek fiai keresztényekké válván nem hajlandók vért ontani?" ... hallom az újabb ellenvetést. A Messiás arra hívta meg az Ószövetség népét, hogy vállalja el hazájának (amúgy is meglevő) megszállt állapotát. Anyanyelvének, kultúrájának odaadását nem kívánta tőle, csupán azt akarta, hogy legyen elkötelezettje egy nagyobb ügynek, mint amilyen a független zsidó államiság helyreállítása. Arra hívta meg hazájának népét, hogy ne csak önnön népükért éljenek, hanem tágítsák ki az egész emberiségre azt a "másikat", akiért élnie kell az embernek. Egyébként pedig sohasem szabad összetéveszteni egy népet-nemzetet az uralkodó rétegével. A magyar parasztnak aligha volt sokkal súlyosabb a török iga, mint a magyar urak igája. A török urak ellen nem is támadt Dózsa-forradalom.

A kardrántás egyébként nem egyetlen feltétele egy nemzet megmaradásának; sőt sokszor nem is feltétele. Egy nemzet megmaradásának van a kardrántásnál külön feltétele is: Isten törvényeinek megtartása. "Halat a Visztula s gyermeket/ A lengyel asszony ad örökké ... / S nincs ott pokol és nincs ott Halál./ Ahol dalolni s szülni tudnak" (Ady, Ének a Visztulán). Egy nemzet megmaradásának alapvető feltétele: a biológiai élet továbbadása (74e num). További feltétele: a munka elsődlegessége a harci gyilkolásokkal szemben. Ezer, másfél ezer évvel ezelőtt a nagy eurázsiai térség népességét nagyrészt lovas nomád, török jellegű népek adták, mi is ezek közé tartoztunk. Ma ugyanezen a területen főleg szlávok élnek, s a hajdani lovas nomádok erős kisebbségbe kerültek. Az egyetlen nagyobb létszámban megmaradt nép a mienk. Csak azért, mert Szent István elsődlegessé tette népe életében a munkát, s beszüntette a "kalandozásoknak" nevezett gyilkos portyázást mint életformát. Ennek a magyarságnak az erejét az Árpád-kor végén s a török hódoltság előtt éppen az törte meg, hogy az oligarchák újra kezdték életformává tenni a harcot, ám a nemzettesten belül. És van egy betetőző feltétele is: a küldetés. Minél külön ez a küldetés, annál nagyobb a megmaradási lehetőség. A zsidó nép nemzeti állam nélküli kétezer esztendő fennmaradása is erről beszél.

A Messiástól kapott küldetéshez pedig mindenekelőtti ígélet kapcsolódik: még a pokol kapui sem képesek erőt venni ezen a küldetésen. (Mt 16,18) Az odaadás hatalma - az Élet feletti hatalmat jelenti. A messiási küldetés keresztje - az Élet, a feltámadás kapujában áll. S ehhez az Élethez ráadásként a "többi mind" is megígértetett. Az odaadás hatalma gyümölcsöt termő hatalom. (Jn 15,5.13-16) "Örök életet" is terem, "többi mindet" is terem.

135. LEGYŐZTE A VILÁGOT

a) Ország az időben

Az "Isten Országá" címen hazája politikai függetlenségének beköszöntét váró zsidó társadalomnak meg kellett tudnia Jézustól, hogy az "Isten Országá" nem geográfiai fogalom: a mappán ugyanúgy nem található meg, ahogyan a Sátán Országá sem. Jézus nyelvén szólva - nem lehet azt állítanunk erről az Országról, hogy "itt van, vagy ott". (Lk 17,21) Az Evilági Ország - van "itt vagy ott"; az Evilági Ország rendelkezik a térképen körülhatárolt területtel, az Isten Országá nem! Következésképpen egyetlen evilági országról sem

állíthatjuk, hogy az maga az Isten Ország; és egyetlen evilági országot sem tekinthetünk a Sátán Országának sem. Nem, mert akármilyen sok gonoszság is lett legyen Ninivében, valakik eljutottak a metanoiához Jónás szavára. (Mt 12,41; Lk 11,32) Gonoszság nélküli Ninivéről, evilági országról pedig mit sem tud a tapasztalat, a történelem. Ezért azután egyetlen evilági ország sem vindikálhatja magának azt, hogy ő az Isten Ország; és egyetlen másik evilági országról sem állíthatja, hogy az pedig a Sátán Ország. Isten népe számára minden evilági ország megkülönböztetés nélkül "felebarátok és testvérek összessége". Isten népének kivétel nélkül minden evilági országot szeretnie kell. A Sátánt és országát viszont el kell vetnie, gyűlölnie kell azt, mert a Sátán és az ő országa - a Bűn. Élesen kell látnunk ezt a különbséget: egyetlen evilági ország, a még oly gonosz sem azonos - a Bűnnel. Ha csupa latorból állna is, ott volnának köztük a "jobb latrok" is.

Az Isten és a Sátán Ország az evilági országgal szemben egyaránt "transzcendens" ország, azaz vonatkozási 1. pontját ami nézi, mindkettő túlnyúlik a láthatókon-tapasztalhatókon. Ennek következtében e két transzcendens ország aionunkon belüli megszületése nem kapcsolódik semmiféle látványos eseményhez, ami nélkül viszont evilági ország sohasem jön létre. Jézus nyelvén szólva - "Isten Ország nem jön el feltűnő módon (#meta parathrhseoVř = meta paratérészeosz: asztrológiai jellegű megfigyeléssel)". (Lk 17,20) A transzcendenciából érkezik az Ember felé a szeretet, s ha ez a szeretet az Emberben megfog, akkor a szeretetet befogadó és magáévá tevő emberben meg is jelenül már az időben fennálló Isten Ország: "az Isten Ország rajtatok fordul (entosz hümon)". (Lk 17,21)

De ha nem is kapcsolódik semmi látványos eseményhez, és ha a napi sajtónak nincs is módja észlelni és lokalizálni mint jelentős eseményt az emberiség történetében, azért ez az ország mégis csak az idő világában (s ennek folytán a tér világában is) van. S ha így van, akkor mégis csak valamikor (és az emberin belüli "valahol"-ban) indítja és folytatja emberiségen belüli létét a Földön - az időben tehát (119d num).

Zakariás, Anna, a Keresztelő, Arimathei József, a kortárs "igazak" - mind "várták" az Isten Országát mint időbeli bekövetkezését. (Mk 15,43; Lk 23,51; 2,25,38; Mt 11,3; Lk 7,19-20)

A Keresztelő állította, hogy elközelgett ez az ország, (Mt 3,2) s a Messiás újra és újra megerősítette ezt az állítást. (Mt 4,17; 10,7; Mk 1,15; Lk 10,9.11) A Messiást körülvevő tömegek éppen akkor, amikor utoljára ment Jeruzsálem felé, úgy érezték, hogy nagyon is közel van már és tüstént megvalósul. (Lk 19,11) A Messiás ellene mond a "tüstént" szó mögött megbúvó látványosságnak, s a mínákról mondott példabeszéddel utal arra, hogy nem látványosan és nem tüstént, hanem csak gyümölcsöt hozás által közelíthető ez az ország. (Lk 19,12-27) Csak az Ország igazságának meglátása folytán lehet közel kerülni ehhez az Országhoz, miként a törvénytudónak. (Mk 12,34) Az aionvég rajza során is beszél Jézus az Ország közeledéséről; (Lk 21,28.31) s ez esetben is létét az időben folytató országfogalommal van dolgunk.

Mindezekből jól látható, hogy Országát a Messiás időben (s rólunk lévén szó - szükségképpen térben is) valósuló közösségnek is látta, melynek érése, bontakozása, növekedése azon fordul, hogy mekkora szerepet kap tudatunkban és életünkben a Lélek, tehát a szeretet vonatkozási tartalma, amely a Fiútól indult el felénk.

b) Növekedési perspektívák

Aki időt mond, változást mond. A változás lehet zsugorodó és növekvő tendenciájú. A Messiás a maga időbeli országáról - a növekedést állította.

A magát Izraelre korlátozó Messiás korholások formájában nemegyszer közölte a választott néppel, hogy ügyét (Országát) majd más népek karolják fel. A feltámadás után adott missziós parancsokban a választott népből szerzett övéit a föld határáig és minden nemzethez küldi. E nyilatkozatain túlmenően példabeszédekben is foglalkozott a növekedés problémáival. Míg a fentebbi nyilatkozatokban csak a terjedés tényét közölte, addig a példabeszédekben rávilágított a növekedés hogyanjára is.

Tizenöt olyan példabeszédet mondott, melyek valaminő formában említik az "Isten Országát"; a párhuzamosakat is számítva huszonháromra megy a számuk. Csoportosítsuk tárgyuk szerint ezeket a példabeszédeket. Az egyes példabeszédeknek természetesen több tárgyük is van; ezekből kiemeljük azt, ami egy-egy példabeszédre a legjellemzőbb. A magvetőről szóló példabeszéd például nemcsak a meghívásról, hanem a növekedésről s e növekedés feltételeiről, tehát az ország törvényeiről is tanít, de azért csak a "hívás" egyetlen tárgyához csoportosítjuk. E csoportosítás következtében öt példabeszéd szól a hívásról, egy példabeszéd az országbeli tudásról, kettő a gyümölcsözésről, három az adástörvényről, kettő az erő-nemalkalmazásról, hat a növekedésről és négy az ítéletről.

Máténál a mustármag és a kovász, Márknál a mustármag és a vetés, Lukácsnál a mustármag és a kovász képviselik azokat az Isten Országáról szóló példabeszédeket, melyeknek elsődleges célja a növekedés bemutatása. E hat ízben előkerülő három példabeszéd teszi teljessé az egyéb tárgyak alá sorolt példabeszédekből is kicsendülő növekedési optimizmust. Harmincszoros, hatvanszoros és százszoros termést hoznak, akik megfelelően fogadják az Ország igéjét; (Mt 13,8.23; Mk 4,8.20; Lk 8,15) "megtelik" a király menyegzős háza; (Mt 22,10) felnő a jó mag az aratásig. (Mt 13,30)

Az Isten Országát jelképező kovászt a Messiás belerakja a három véka lisztbe; a kovász az "egészet" megkovázosítja. (Mt 13,33; Lk 13,20-1) Mi ez a három véka liszt? A tésztát csináló asszony tésztakészítésre felhasználható lisztjének egész mennyisége. Ha Jézus ez a dagasztó asszony, akkor felmerül a kérdés, hogy a "három véka liszt" az emberek összességét jelentő "világot" jelzi-e, amely számára a Messiás világossággént, vagy ha tetszik, megkovázosító Kovázként jött; avagy csupán e világnak, az embereknek egy részét. Feleletet ad erre a mustármagról szóló példabeszéd.

A mindhárom szinoptikustól rögzített mustármag-példabeszéd a legigénytelenebb kezdetűnek és legnagyobbra nővőnek rajzolja az Isten Országát. Elvetésekor nincsen kisebb mag a mustármagnál, és az idő során minden veteménynél nagyobbá lesz, hatalmas fává nő, nagy ágakat hajt, árnyékában lakoznak, megpihennek az égi madarak. (Mt 13,31-2; Mk 4,31-2; Lk 13,18-9) A mustármagból kinövő fa méreteiről nem kapunk konkrét számokat, csak viszonyítást. Nem lesz a minden bizonnyal "világ" jelentésű kert egyetlen fája, de az összes többinél nagyobb lesz. Világos ebből, hogy a három véka liszt sem jelentheti az egész emberiséget. De jelenti a három véka liszt az emberiségnek egy akkora megkovázosított, azaz Isten Országává tett csoportját, amely csoporttal nagyságban-számszerűségben nem vetekedhetik az emberiség semmiféle más zászló alatt egybegyűlő csoportja.

E két példabeszéd egymást megerősítő előremondás a Messiás ajkáról; az Ország oly arányú történelmi növekedését jelenti be bennük, amely növekedéssel, történelmi jelentőséggel egyetlen más "örömhír" sem rendelkezhetik. Az Örömhír fölibe fog nőni az időben minden Jézus előtti/helyetti eszmének. Az a Messiás tanította a maga zászlóbontásának ezt a történelmi diadalát, aki minden helyzetfelmérésben reálisnak bizonyult, aki előremondásaiban a maga Golgotáját, övéinek szétszaladását, árulását és tagadását sem hallgatta el.

Az a Messiás, aki naponként tapasztalta, hogy milyen tömény értetlenségre számíthat a Világosság abban a világban, amely jobban szereti a sötétséget, mint a világosságot, küldetésének történelmi kibontakozását-diadalát illetően - optimista volt.

COLUMNS(8), DIMENSION(IN), COLWIDTHS(1.53,E1,E1,E1,E1,.84,E1,E1), HGUTTER(.056), VGUTTER(.056), KEEP(ON), RULE(Z EGYES,R1C0..R1C8), RULE(Z EGYES,R16C0..R16C8)

TÁBLA SZÖVEG, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP, TABLA KOZEP

PÉLDABESZÉDEK, Hívás, Tudás, Gyümölcsözés, Adás, Erő-nemalkalmazás, Növekedés, Ítélet

Magvető, 3, -, -, -, -, -, -

Szívtelen szolga, -, -, -, -, 1, -, -

Menyegző, 1, -, -, -, -, -, -

Tíz szűz, -, -, -, 1, -, -, -

Mustármag, -, -, -, -, -, 3, -

Kovács, -, -, -, -, -, 2, -

Kincs, -, -, -, 1, -, -, -

Drágagyöngy, -, -, -, 1, -, -, -

Háló, -, -, -, -, -, 1

Családfő, -, 1, -, -, -, -, -

Vetés, -, -, -, -, -, 1, -

Konkoly, -, -, -, -, 1, -, -

Mína/Talentum, -, -, 2, -, -, -, -

Szőlősgazda, 1, -, -, -, -, -, -

Szőlőművesek, -, -, -, -, -, -, 3

Példabeszédek száma, 3, 1, 1, 3, 2, 3, 2 = 15

Összelőfordulás, 5, 1, 2, 3, 2, 6, 4 = 23

c) Automaté

Az a fogadtatás, amelyben a választott nép részesítette az Örömhírt (a Mustármagot, a Kovászt), nem tölthette el Jézust ezzel az optimizmussal. Optimizmusának egyebünne kellett forrásoznia. Isteni tudásából? Természetesen onnan is, de ennek az isteni tudásnak nemcsak a jövődőt kellett ismernie, hanem azokat az okokat is, amelyek ezt a jövődőt formálják majd.

Úgy tetszik ezekről az okokról is beszámol a csak Márknál található példabeszéd, amely az Isten Országát példázó vetéssel foglalkozik. (Mk 4,26-9) A biológia tárgyköréből vett hasonlat egyfelől a gazda munkája-gondja,

928.o

másfelől az aratáskor adódó gazdasági eredmény közti meg nem felelést tárgyalja. A gazda ugyan elveti a magot, s a mag sorsáért aggódva fölkel éjjel és nappal; de ez a befektetett energia még nem magyarázza meg az eredményt. Nem, mert "alszik" is a gazda, s a sarjadás-növekedés folyamata akkor sem áll meg. A gazdának meg kell állapítania, hogy a beléftett energiánál aránytalanul nagyobb az eredmény: "maga sem tudja miképpen" jön létre. "Automaté" (magától mozgóan, magától történően, magától) "terem a föld, először fűvet, azután kalászt, majd teljes búzát a kalászbán". (Mk 4,28)

A messiási kezdeményezés is eljut tehát a Küldőtől (végső soron a Szentháromságtól) a kitűzött célig. Ugyanúgy, ahogy az élő anyag világában a vetés a kalász teljes búzájáig. A Messiás ügye is célhoz jut, miként a mustármag is fává lesz, a kovász is megkovázosítja a lisztet, s a földbe vetett mag is eljut az aratásig. A "maga se tudja miképp" - a Messiásra nem vonatkozhatik. Csak a mi tudatunkra, amely leméri az Örömhír hatóerejét a választott népre, s az Örömhír sorsát az azután következő és tapasztalt történelmi folyamatban. Az ezektől a tapasztalatoktól terhelt emberi tudat valóban nem érti, nem tudja, hogyan érhet majd be Jézus vetése - telt kalászig. Nem tudja ma sem, mert az Evilág fejedelmének pozíciói nem nagyon látszanak romlani a világban, bár lehetetlen meg nem látni az embermegbecsülés növekedésének kétségtelenül pozitív jeleit is.

A jézusi optimizmus magyarázata csak ez az "automaté" lehet. Az elvetett magban benne rejlik a képesség a csirázásra, benne rejlik a képesség a teljes búzájú kalászhozásra. Ez az automaté! A Messiás bízik az általa elindított ügy csirázó és növekedő képességében. Úgy tetszik, bízik a földben is, amely ugyan négyféle a magvetőről szóló példabeszéd alapján, de van e négyféleségen belül 30-60-100-szoros termést ígérő jó föld is.

d) Győzelem a világ fölött

Az ember mégiscsak alapvetően az, aminek Isten megteremtette: önmagát megtalálni akaró lény. Játshatja a másik háromféle földet, de akkor nem találja meg önmagát: "Hiába füröszöd önmagadban, /Csak másban moshatód meg arcodat" (József A. Nem én kiáltok). Minél távolabb kerül önmagától, annál reménytelenebb utakat, életalakításokat talál és tapasztal. Az ezeken az utakon és ezekben az életalakításokban magát eltérő-tönkretevő embernek a végén csak egy útja marad: visszamenni az Atyához. Lehet, hogy az emberiség még nagyon fiatal; lehet, hogy még nagyon sok történelmi tapasztalatnak kell benne felhalmozódnia ahhoz, hogy reménytelenné váljék minden útban, amely különbözik a Messiás Újától.

Lehet, hogy a felhalmozódó tapasztalatok, a Jézusétól különböző megváltási és megmentődési ígéretek csődtömege fogja majd a messiási magokat befogadó, jó földde tenni az embert. Van valami, ami a történelmi mában is biztató: az ember valamiféle Isten Országáról álmodik: profán (Marx) és misztikus (Teilhard) álmokat. Álmodja ezeket az álmokat, jóllehet az atomhalál sátni fenyegetésének árnyékában fekszik és kel. Maga se tudja hogyan fog megvalósulni álma, de álmodik.

A Messiás biztosítja a maga népét, hogy az álom valósággá lesz - e nép számára. Hogyan? Automaté, magától. Azaz annak az erejében, hogy egyszer mégiscsak érvényesül az a megfelelés, amely fennáll az Isten

Terve és a Terv számára megteremtett ember között (118b num). A Messiás biztosítja a maga népét arról, hogy egyszercsak mégis nyilvánvalóvá válik annak történelmi tértvesztése, aki már akkor elítéltetett, amikor a Messiás magát védtelenné téve hajlandó volt elindulni a Getszemáni felé. (Jn 16,11)

A Messiás kezében van az emberiség jövője, s kellő időben arra a végre juttatja ezt a jövőt, amelyre (övével alkotott egységében) Ő akarja. A betegek és idegbetegek meggyógyításával megmutatta, hogy hatalma van a Sátán felett; megmutatta, hogy erősebb nála és meg tudja kötni őt. (Lk 11,22) Pályája befejezésekor még nagyobb bizonytságot tesz a Sátán erejének fölibe nőő erejéről. Az Atya iránti szeretettel eltelve megy védtelenül az Embergiilkos elébe, és ennek következtében elhangozhatik ajkán a Sátán kihajításáról, a Sátán feletti ítéletmondásról szóló nyilatkozat. (Jn 12,31; 16,11) Elhangozhatik, mert az hajítja ki és ítéli el a Sántát, akiben ennek a Sántának nincsen semmije. (Jn 14,30) Nincsen semmije, mert csak szeretet van benne - határt nem ismerő, Golgotáig menő.

A Messiás a növekedés és a teljesülés ígéretét övének adja. Azoknak, akiknek korán tarsolyukba rakta a Sántán feletti győzelemre jutás módját és parancsát: "Ne álljatok ellen a Gonosznak!". (Mt5,39) A Messiás a maga ily értelmű ellen nem állásának erejében mondja ki - szedelőzködve már a Getszemáni felé - tanítói pályájának legnagyobb ígéretét, a legnagyobb biztatást. Azt a biztatást, amely ki nem mondottan is hallható a növekedési példabeszédek mindegyikében: "Biztatok, én legyőztem a világot". (Jn 16,33)

136. AZ ORSZÁG IMMANENS JÖVŐJE

a) Immanens remény

Aki népet akar gyűjteni az Emberből a maga Zászlaja alá, annak ígérnie kell. Aki az embert a Maga Zászlaja alá akarja gyűjteni, annak az Ember igényéhez méltót kell ígérnie. Ahhoz, hogy az Ember odagyülekezzen a Zászló alá, remélnie kell ebben a Zászlóban. Remélnie kell a történelmi holnapra vonatkozóan, és remélnie kell téren és időn túlra vonatkozóan (37 num). Az immanens és transzcendens jövő reményének a jelen megvalósult reményéből kell táplálkoznia. Akkor adjuk magunkat oda a Zászló ígéreteinek, ha a legfontosabbat, a békét, már ma beteljesült reménnyé tudja tenni (84 num).

A kereszténység mai válsága célkitűzésbeli válság. Megjárt történelmi utunkon elvesztettük az immanens reményt. Az elvesztett immanens remény hat ma vissza a transzcendens reményre. Úgyannyira, hogy van teológia(!), amely az "Isten haláláról" beszél. A válságban riadtan kapkodó keresztény valójában szeretné megtalálni az utunk során elvesztett immanens reményt. A válság s a megoldási kísérlet egyaránt jól mutatja, hogy a keresztény remény e két megvalósulási formája egymástól elválaszthatatlan. Az egyik dőltevel bukik a másik is.

A történelmi alakulás során a kereszténység az immanens jövőre vonatkozó messiási ígéretet s az abból fakadó reményt elhervasztotta. A prófétai álmokat a "Mennyszágra" profilírozta, s a föld csupán

a "siralom völgye" lett. Az újkori materializmus fellázadt e reménytelen emberi jövő ellen. Megtagadva a transzcendens jövőt, odaigérte az embernek az immanens jövőre vonatkozóan a Messiás ígéretét - a nevetést. (Lk 6,21)

Látva ennek az ígéretnek történelmi sikereit, a "keresztény szekularizáció"-villamosra utólag felkapaszkodva a keresés tárgyává teszi azt, amit a kereszténynek nem szabad keresnie, és a materializmus nyomán ő is ígéri az ember ragyogó történelmi jövőjét, az OMEGA-pont felé haladást. Ígéri úgy, hogy maga sem veszi észre, hogy közben a kereszt hangsúlytalanná tevésével árnyékba borítja a feltámadást is, s mindezzel elindul az immanens és transzcendens jövő egymásbamosása felé. A Messiás a maga Golgota felé vezető útját kínálta fel eszközül, és így ígérte meg Országának aiónunkon belüli (immanens) és aiónunkon túli (transzcendens) jövőjét; mert Országát aiónunkon belüli és aiónunkon túli közösségként hirdette meg (119d num).

Az Ország reménye - aiónunkra szóló remény is. Szükségképpen következik ez az Ország szeretet mivoltából. A Messiás szavai is, a Messiás élete is - Szeretetnek mutatták meg az Istent. Dinamizmusnak tehát, a másikért élés dinamizmusának, amelyben még az isteni léttartalom birtoklása is - a másikért élő dinamikus adás következménye (9,6c num). Közösségnek, országnak ismertük meg az Istent. Szeretettől konstituált dinamikus közösségnek, amely az egyetlen teljes értékű közösség, amely egyedül képes valósággá tenni a tökéletes egységet (6e, 119d num).

Ez a Szeretet-Isten túllépett Önmagán ... teremtett. Ennek következtében jó félmillió évvel ezelőtt a bioszféra világán belül megjelent egy új faj - az ember. Ez az új faj úgy nézett körül a létének ágyául szolgáló világban, ahogyan addigélé még egyetlenegy sem. Megkérdezte önnön létének s az őt körülvevő világnak az értelmét. Jelzőrendszere nemcsak biológiai létének fenntartását szolgálta, hanem kérdező igényének megválaszolását is - "nyelvet" teremtett. "Szó" (logosz) is lett tehát az emberi jelzőrendszer, s e szavak legrangosabbja az "Isten" fogalmát jelezte.

Egy biológiai faj élete nagyjából 50 millió esztendőre szól. Az ember biológiai életútjának szinte kezdetén (egy félmillió esztendő múltán) született meg a faj egyedeként - Betlehemben Jézus, a Messiás. (Mt 1,16) Megszületése a félmillió esztendővel korábbi kezdetnek biztos irányt szabott - a dzóé-szféra felé (119e num). Az Istent rajzoló korábbi tétova logosz-nak szeretet-tartalmat adott, s a szeretet felé irányította az Isten felé tájékozódni akaró embert azzal, hogy elmondotta: Szeretet az Isten; a Szeretet az, ahonnan s amiből eljött közénk.

Az új faj megjelenése a Szeretet lábnyomát hordozó világot megemelte a Szeretet képe-mását is hordozó világgá. (Ter 1,26-7) Az emberrel megjelent az élők világában az első lény, amely a tudat és a szabadság birtoka folytán antennát hordozott magában, amellyel reákereshetett a Teremtőre, s amellyel ezt a Teremtőt a Szeretet-Isten irányában kereshette. A Messiás megjelenése elvileg felszámolta ennek a keresésnek a bizonytalanságát. A Messiástól megtudtuk, hogy antennánkat arra kell használnunk, hogy keressük az Isten Országát, mint számunkra egyetlen szükségést. (Mt 6,33; Lk 12,31; 10,42)

b) A növekedő és az eljövendő Messiás

A Messiás semmi másért sem jött, csak azért, hogy irányba rakja és hatékonyra fokozza az emberben ezt a keresést. Ezért lett belőle juhokat kereső Pásztor (19 num). Az időtlen Isten beleállt

az időbe, hogy Ember-fiaként ("első" emberként, ha nem is az időben, de Isten gondolatában) teljes választ adjon az embert magáénak akaró Isten végtelen szeretetsugárzására. A Messiás eljöttével a téren és időn (aiónunkon) túli Szeretet elhozta a tér és idő világába (aiónunkba) ezt a szeretetet. A Szeretet időtlen Ország (korábbi tétova kezdetek után), mint egyértelmű híradás (örömhír) és ígéret megjelent az emberek között ... és lett belőle a Szeretet időbeli Ország. Időbelivé lévén is megtartotta tehát ez a Szeretet Ország a maga szeretet-természetét.

Aki elküldte a Messiást közénk, az Atya, úgy szeret, hogy nem ismer kizárást. Időtlen szeretetével átöleli a gonoszokat és a jókat, az Istennek-tetszőket és a nemtetszőket. (Mt 5,45) Úgy szerette ez az Atya a kivétel nélkül minden embert magában foglaló "világot", hogy odaadta érte szeretett Fiát. (Jn 3,16) Odaadta, hogy az ember a maga antennájával reátaláljon az el nem múló Életre, és így megmentődjék. (Jn 3,17-8)

Isten programja az ember (a világ) számára a szeretet és nem a világ (120e num). De ezt a szeretetprogramot az emberek összességét jelentő világnak (120c num) kínálja fel a Messiásban az Atya. Azért hagyja itt a Messiás magát Kenyérként mennybemenetele utánra, hogy életet adjon vele ennek a világnak. (Jn 6,33.51) Egyáltalán azért engedelmeskedett az atyai küldésnek, tehát azért jött el a világba, hogy megmentse ezt a világot. (Jn 12,47) Ugyanúgy küldi övéit a világba, ahogyan az Atya küldte Őt. (Jn 17,14) Ugyanúgy, tehát arra és azért, hogy megmentse a világot. Az egész messiási pályának az a rendeltetése, hogy ez a világ megtudja, hogy Ő szereti az Atyát; és főpapi imájában is azért imádkozik Atyjához, hogy ez a világ elhiggye, hogy Ő az Atya küldötte. (Jn 14,31; 17,21.23)

Isten szereti ezt az embereket jelentő világot. Szereti és azt akarja, hogy megismerje és magáévá tegye ezt a szeretetet. De ez a világ az időben él, és a szeretet megismerése és magunkévá tévése is az időben, a történeti folyamatban lehetséges csupán. E folyamatot beteljesítendő és abszolútizálendő a parúzia Jézusa kívülről tör be majd a történelembe, de e kívülről betörés csak megkoronázza és aiónunkon kívülre helyezi azt a történelmi növekedést, amelyet aiónunk során visz végbe az Isten Ország, azaz az Istennek ama közössége, amelyben a Fő (Krisztus) és a tagok (Isten népe) átjárják egymást és kölcsönösen egymásban vannak.

A gyümölcsözés által meg kell nőnie az időben az egymásban levő Szőlőtőnek és Szőlővesszőknek, fává kell nőnie az időben a mustármagnak, meg kell kovászosítania az időben a kovásznak a lisztet, és kalászbá kell szöknie az időben a vetésnek. Az újraeljövétel Krisztusa parúziakor találkozik a történelmi növekedés Krisztusával. A parúzia Krisztusa találkozik Azzal, aki Péterre építi az időben a maga közösségét; találkozik Azzal, aki a (Magával eggyetett) időbeli nyájnak birtokosa és legfőbb Pásztora. Újraeljövés és növekedés széjjelválaszthatatlan kapcsolatban van egymással. Csak annak a számára jön el el újra és feltámadást adóan, aki vállalta az Ország időbeli növekedésének tőle megkívánt feltételeit. Lételeméleti gyökerei vannak ennek a kapcsolásnak: az időben növekedő Ország Feje és legfőbb Pásztora, valamint az idők végén újra eljövő Messiás egyugyanazon isteni valóság. Csak az lehet Vele és Benne túl időn, aki Vele és Benne van - az időben is.

c) Hibás magatartások

A Szeretet Ország az időben él, az időben hatékony. Ez a tény alapvetően határozza meg az Ország tagjainak aiónunkon belüli magatartását. Isten népe mindenekelőtt nem vonulhat ki a társadalomból; nem törekedhetik a társadalomtól elvonatkoztatott, társadalmon kívüli létre. A társadalmat nem tekintheti olyannak, ami akadályozza őt küldetésének teljesítésében. Napjaink legnagyobb részét a család és a munkaviszony keretén belül éljük, s így alapvetően ide szól szeretetküldetésünk. A felveendő Krisztus-keresztet Isten népe nem telepítheti át semmiféle lombikba. Nem gondolhatja, hogy a jézusi életforma és küldetés igazi megvalósítási helye - a zárt falakkal körülvett kolostor. Nemcsak azért nem gondolhatja ezt, mert Jézus sem Názáretben, sem azután nem élt zárt falak között, és nem is adott utasítást erre övéinek. Másért is. A szeretet el akarja érni a másikat. Annak, hogy valakik ily módon kivonuljanak a társadalomból és ott az imádságnak és kemény önmegtagadásoknak éljenek, csak az adhatja meg a létjogosultságot, hogy ezzel segíteni akarják a szeretet tovaterjedését a Krisztustól kívánt úton (83c num). E társadalmon kívüli létnek is csak az adhat létjogosultságot, hogy a kivonulók az emberi társadalmat akarják szolgálni kivonulásukkal.

De nem ez a Krisztus-követés Messiástól akart rendes útja. Éppen ezért nem nézhetünk nosztalgiával erre a társadalmon kívüli életre. Nem, mert a Krisztus-keresztjét ez esetben mi magunk ácsoljuk meg mi magunk számára - ebben a valóságos társadalmon kívüli "lombikban". S ezért a kemény önmegtagadások és kontempláció szerzetesi élete csak kiegészítője lehet a Krisztus-követésnek, de nem eszménye. A Messiás ugyanis a társadalomban élt, és a társadalom ácsolta számára a keresztet, és Ő erről a keresztről állította a Sátánt viasztörítő hatékonyságot. S nem a magunk csinálta "lombik"-keresztről állította.

És még valamit meg kell gondolnunk. Az esetek döntő többségében ez a lombikéletforma csak akkor valósulhat meg, ha a nem lombikban élő testvéreik a Cézárral alku kötnék. Ha azok nem kötnék alku a Cézárral, a Cézár eltapossa a meglevő lombikközösségeket, vagy létrejönni sem engedi őket, mert önmaga ellen szervezett partizánfészkeknek tekinti azokat. A lombikban keresztre feszülés sokszor nem is nagyon bujtatott kapcsolatban-szövetségben áll a társadalmi keresztre feszítőkkel (szerzetesek és eretneküldözés, szerzetesek és kereszties hadjáratok).

Nemcsak lombikba, gettóba sem vonulhat az Isten népe. Ez utóbbira akkor van kísértése, amikor úgy látja, hogy számára nem maradt más, mint a sekrestye és a templom liturgikus istendicsőítése. Nem marad semmi más, mert elmúltak azok a régi jó idők, amikor Isten népének volt még módja egyebet is tenni. Az "ancien régime" elkötelezettjeinek ressentiment-jából fakad ez a magatartás. Minden gettóba vonulás mögött politikai értelmű reakció, a régi jó és számunkra privilégiumokat biztosító idők visszakívánása húzódik meg. Azoké az idők, amelyekben Isten népének vezetői jól jövedelmező alku kötöttek a Cézárral. Sértődöttség is van a magatartás mélyén: az idő forgása által létrehozott új világban nem találom a helyem. Azért nem találom, mert a régiben hatalmi, privilegizált helyzetben voltam.

A lombikba vonulás mélyén ott rejlik a Cézárral kötött alku, és a gettóba vonulás mélyén is ott rejlik a Cézárral kötött alku kényszerű, nekünk nemtetsző felbomlása. Mindkét hibás magatartás szorosan kapcsolódik ehhez az alkuhoz. Az első rögzíteni akarja (nem tudatosan) a múltból áthagyományozott jelent, a másik pedig nem tud mit kezdeni a jelennel, lelkét csak a múlt tölti be. De az idő és a fejlődés világába

beállított Isten népe nem lehet "laudator temporis acti", soha sem lehet a múlt feltétel nélküli dicsérője. Isten népe csak előre nézhet.

Ugyanezen az okon nem lehet a jelen dicsérője-magasztalója sem. A "laudator temporis praesentis", a jelen dicséretének a magatartása nem kevésbé állítja szembe a népet a maga küldetésével. Ha elvvé és általános gyakorlattá teszi ezt a magatartást, akkor evilág fiainak etikai mércéje szerint is könnyűnek találhatik. Mert lehet-e akárcsak politikai becsülete is egy olyan magatartásnak, amely egyfelől bűnös hallgatások ellenében ("Vétkesek közt, cinkos aki néma!" - Babits) megegyezik Hitlerrel, másfelől pedig, miután Hitlert legyőzték, arról beszél, hogy a Szentlélek Úristen 1933-ban mélyen elhagyta a német püspöki kart, amikor az modus vivendi-t teremtett a maga számára Hitler diktatúrájában.

Jézus az ember reményének akarta az egyházat. Ez az egyház nem lehet dicsérője és haszonélvezője annak, ami mindenkor van. Nem lehet, mert ezt a mindenkori mait a fegyverek ereje lecseréli a holnapira, s ilyenkor a "laudator temporis praesentis" egyházának szintén le kell cserélnie a maga vezető garnitúráját, hogy az új garnitúra még hangosabban dicsérje a fegyverekkel győztes újat, mintahogyan dicsérte a régi garnitúra a régit, amely ugyancsak fegyvertények erejében lett valamikor győztesen új. Az ilyen egyház hogyan lenne folytatója Jézusnak és a fegyveres erők országait transzcendáló örömhírének és ígéretének?

Merészen vágni és Istennek-nemtetszőnek minősíteni a legyőzött, a történelmileg félretett tegnapot, s felfedezni a mindenkori újban és mában azt, amit a Messiás akart (jóllehet kigyót-békát kiáltottam reá, amíg ki nem vívta a győzelmet) - ez olyan evilági ügyeskedés, amelyet a mindenkori Evilági Ország esetleg elfogad, de amely nem tesz tanúbizonyságot a Messiásról. A "laudator temporis praesentis" magatartása akkor sem lehet Krisztus-követés, ha az a meggyőződésünk, hogy az adott jelen Jézus szemével nézve is többet ér, mint a múlt. Ezt Isten népe, ha megkérdezi őt, készséggel elismerheti, de még az adott körülmények között legjobbnak látszható evilági országnak sem lehet "propagátora", mert más a küldetése.

Előre kell mutatnia. Előre, Krisztus felé, a szeretet teljesebb válása felé.

d) Az idők kovásza

Isten népe számára bármely evilági ország (az elmaradottnak minősülő is, a fejlődésben előrelépést tevő is) alkalmas arra, hogy abban elvégezze a maga küldetését. Szent Pálnak jó volt a rabszolga-társadalom - a szeretet határtalanságának hirdetésére és dicsőítésére. Ma is jónak kell lennie a szeretet hirdetésére az egyik izmus országának csakúgy, mint a másik izmus országának. Jónak kell lennie, mert Isten népe nem tapad sem a múlt, sem a jelen semelyik formájához sem. Az ő küldetése abban áll, hogy "laudator temporis futuri", az eljövendők dicsérője legyen. Isten népének a Galilea és Judea lankáin egyszer már megjelent s az idők végén újra eljövendő Krisztust, s az Ő bennük élő-növekedő szeretetének még meg nem valósult teljességét, s az efelé megteendő új lépéseket kell hirdetnie.

Isten népétől távol van Faust Wagnerjének és Thomas Mann Settembrinijének naiv haladásélménye, mert rokonnak érzi ezt azzal a befejezettségérzettel, amely eltöltötte egy évezreddel korábban a chiliazmus képviselőit. Míg Wagner arról beszél, hogy "mily sokra jutottunk", az Isten népe arról, hogy mily távol vagyunk még a Messiástól; nem a parúzia Krisztusától

- hiszen Isten nem bízta reánk az időpont ismeretét (33c num) - hanem a történelemben megnövő Krisztustól; azaz azoknak a megnövésétől, akik benne vannak a Krisztusban, és akikben benne van a Krisztus ... , akik tehát egyek Vele. Teilhard de Chardin hite szerint az emberiség nagy utat fog megtenni a Krisztusban megnövésig, meg fogja közelíteni a maga történelmi-időbeli útján az Ómega-Krisztust. Mennyire fog jutni ez a közelítés, nem tudjuk, de Isten népének az a feladat jutott osztályrészül, hogy ezen dolgozzék.

Sajátos módon kell dolgoznia rajta - a Messiás módján. A világban kell élnie, de meg kell őriznie magát a Gonosztól. (Jn 17,15)
Meg kell változtatnia a világot, de nem a Gonosz célkitűzéseinek irányában, és nem a Gonosz eszközeivel. Krisztusra, Krisztus felé kell megváltoztatnia a világot és a Krisztus eszközeivel. E nép világban levése ennek következtében - sajátos bentlevés a világban.

A politikai teológia keresi ennek a sajátos bentlevésnek az útját. A fentiekben jelzett politikai becstelenséget elkerülendő egyfelől a "kritikában" akarja megtalálni az Isten népének (vagy inkább szellemi vezetőinek) társadalmi küldetését. Félt azonban, hogy ez a kritika vagy igazolja a meglevő rendet, vagy elveti azt. Ennek folytán az egyik esetben a meglevő hatalommal való együttműködést jelenti, a másik esetben az eljövendővel való kooperálást. Ezért az evilági országra, annak rendjére vonatkozó kritika nem lehet tehát az Isten népének elsődleges küldetése.

Másfelől e politikai teológiának egy másik iránya igazolja a forradalmi magatartást mint keresztény küldetést. Arra is hivatkozik, hogy az Újszövetségben a szinoptikusok pre-politikus, Szent Pál konzervatív modellje mellett megtalálhatjuk a jánosi forradalmi modellt is (Jelenések könyve). Ez a forradalmi teológia kicsit szükségképpen történelmi reakciója a feudális világgal kötött s a történelmi mában ítélet alá kerülő alkuinknak: igazolni akarja, hogy az Egyház nincs odakötve a letűnőben levő rendszerekhez. A koncepció magában hordozza a maga kritikáját: Isten népe most már az emelkedőben levő rendszerekkel szeretne azonosulni, s ezzel szükségképpen új bűnöket követ el Krisztus ellen. VI. Pál pápa óvott ettől Bogotában: "A múlt tévedéseinek jóvátevéseként ... ne kövessünk el új tévedéseket. "

Ennek a forradalmi teológiának egyik változata úgy látja, hogy Isten népének küldetése: örködni azon, hogy a forradalom hű maradjon kezdeti célkitűzéseivel. Bele kell állnia a forradalomba tehát, s azon belül érvényesíteni a "kritikát". Ez a változat szóba áll ennek folytán a keresztre jutás lehetőségével is. Mindazonáltal ez sem igazolja. Nem, mert a Messiás nem vállalt közösséget a zelóták ügyével, még ebben a kritikai formában sem. Ellenkezőleg: a néptömeg azért kívánta halálát Pilátus előtt, mert elutasította a zelóták (az akkori forradalmárok) útját.

Isten népe nem ezekben a formákban és változatokban teljesíti a maga "laudator temporis futuri" küldetését. "Kritikájával" nem az Evilági Országhoz és ennek rendjéhez fordul, hanem a nem-uralkodók társadalmát alkotó egyedi személyekhez, az emberhez. "Kritikája" is csak következményesen kritika; elsődlegesen biznyságot tesz életével és szavaival arról a jövőről, amely felé vinni az embert - az ő küldetése. Az evilági országot a fegyverek erejével megváltoztatni akaró kritika nélkül végzi az evilági ország 2-es vagy 3-as számú szobájában a maga munkáját; jól tudván, hogy munkájával neki is részt kell vennie a társadalom számára szükségesekért folyó erőfeszítésben. Végzi ezt úgy, hogy nem téveszti össze a célt az eszközzel; végzi azt sátorszövésként.

Élete hívatásának azonban nem ezt tekinti, hanem a bizonyágtevést - életével és szavaival. Életével: elvállalja a szolga-szerepet, azaz nem abban látja a maga kiteljesedését, hogy magasra kerüljön. E szolga-szerepben adásaival megoldja azt, amit az evilági országok képtelenek megoldani (129c num), és erő-nemalkalmazásával kiáll azoknak a sorából, akik hullahegyekké és romhalmazzá teszik a világot. Mindezen tettei nyomán szavaival bizonyágot tesz erről az Útról mint olyanról, amely egyetlen immanens és transzcendens ígéret az ember számára, amely egyedül képes beteljesíteni az ember reményét. Odaadja ezzel az embernek az Utat-megtalálást, az elfogyhatatlan dinamizmusú szeretet teremtette belső békét.

Ez a cselekvés, ez a tanítás s a nyomán támadó béke nyújtja az Isten népe által gyakorolt kritikát az Útra még reá nem talált emberek számára. És ez az Út az Isten népének kritikája - önmaga felé is. Ez a kritika az a kovász, amely megkovászosítja azt, ami keletlen tészta még az Isten népén belül is; s amely megkovászosítja Krisztusra és Krisztussá a jövőben azokat, akik a jelenben még nem találtak reá az Útra. Hívó és indító jellegű ez a kritika. Csak hív és távol tartja magától mind az erőalkalmazás haszonélvezetét, mind pedig magát az erőalkalmazást. A vevés és ütés nélkül fennálló tanítványok modell-társadalmának a léte adja a Krisztussal szinkronban levő kritikát az evilági ország számára.

A társadalom, az evilági ország polgárai számára azonban döntő fontosságú ez a kritika. A szeretetre fogékonynak megteremtett emberen belül láthatatlanul alakítja a társadalom tésztaját. Formálja a társadalmi közgondolkodást, amely pedig a maga részéről egyre magasabb etikai szintre emeli azt, amit a társadalom "közmegegyezésszerűen" jusziticiának tart (59d num). A társadalmi tudatnak ez a Krisztustól és az Ő népétől inspirált fejlődése szükségképpen visszahat bármely politikai rendre. Belepusztul az Evilági Ország hatalma, ha figyelembe nem veszi ezt. Ennek következtében Isten népének az evilági országgal szemben tanúsított sajátosan kritikus magatartása folyvást segíti az Evilági Országot az egyre különb és egyre kevésbé erőalkalmazó magatartások felé. Az állam elhalála felé ...

e) Sírás és nevetés

A Messiás kettébontotta az emberiséget. A maga népéről így szólt: "Boldogok vagytok, akik most sírtok, majd nevettek!"

A Sátán népéről pedig így: "Jaj nektek, akik most nevettek, majd bánkódtok és sírtok!". (Lk 6,21.25) Azaz:

a jelenben		a jövőben	
akiket boldogoknak mond,	azok sírnak	nevetnek;	
akiknek jajt mond,	azok nevetnek	sírnak.	

Az Isten népe a jelenben "sír", mert szegény, mert éheznek, mert üldözik őt. (Lk 6,20-2) A Sátán népe a jelenben "nevet", mert gazdag, mert jóllakott, mert szépeket mondanak neki az emberek. (Lk 6,24-6) Az Isten népe azonban a sírások ellenére is boldog, mert övé a jövő nevetése. És jaj a Sátán népének, mert e nevetések ellenére is övé a jövő sírása. Boldog az Isten népe, mert a mai sírásában is övé az

Útat megtaláltak nyugalma és békéje. És jaj a Sátán népének a mai nevetésében is, mert fél és nyugtalan és nincs béke benne.

A Messiás realista: nem tagadja, hogy népe a jelenben sír. Sír, mert a Sátán hatékonyan dolgozik ellene. De a mindentadás világából eljövő Messiás elhozta a maga népének a szeretettel együttjáró örömet is (24 num). Beállította ezt a szeretetet az időbe a fejlődés csírájával-lehetőségével. Annak ellenére, hogy az "előtörténet" során (33d num) övéit a Sátán népe az idők végezetéig fogja üldözni-nyomorgatni, az Ország, a szeretet, a Szeretet Országának a növekedése szükségképpen egyet jelent az öröm növekedésével is. A Messiás megígérte a maga Országának növekedését, s vele együtt kellett ígérnie ennek tudatállapotbeli velejáróját, az öröm növekedését is. Ennek következtében Isten népének jövőbeli nevetése részint növekvő-mértékes nevetésként jelentkezik az immanens jövőben, részint pedig abszolút NEVETÉSKÉNT a transzcendens jövőben.

A nagykonstantini kereszténység siralomvölgyének állította a földet, s a jövőre vonatkozóan sem tudott lényegében mást elképzelni, mert a transzcendenciába tolta át a nevetés reményét. Ez ellen lázadt fel a materializmus, amely nevetést akart biztosítani a jelen számára is, a történelmi jövőre vonatkozóan pedig kilátásba helyezi az immanenciában az abszolút NEVETÉS-t. Sikerei láttán a keresztény szekularizáció is elvállalja a "laudator temporis praesentis" szerepet s a jelenre vonatkozóan, ki akarván kapcsolni a keresztet, állítani látszik a nevetést. Ezzel azonban zárójelbe teszi számunkra a Messiás Golgotára vezető életútját, elhalványítja a parúzia jelentőségét, és így egymásba mosni látszik az immanens és a transzcendens jövőt. S erre az egybeesett jövőre vonatkozóan állítja az abszolút NEVETÉS-t.

))Jelen		Immanens jövő	Transzcendens jövő
Messiás	sírás	)nevetés	NEVETÉS
Nagykonstantini kereszténység	sírás	)sírás	NEVETÉS
Materializmus	nevetés	)NEVETÉS	))-
Keresztény szekularizáció	nevetés	NEVETÉS	

Isten népe örömének növekedése az immanens jövőben - utatjárásának szálán függ. Ha kellő intenzitással járja az Utat, megindul a prófétai álmok teljese felé, és megújítja a Föld színét. Az ember örömét - a munka gyötrelme, az ínség, a betegség és az emberi gonoszság veszélyeztetni. Az Út harcba száll ezekkel a veszélyekkel. Végső értékévé téve a szeretetet, letaszítja trónjáról a Pénz- s a Munka-istent, útját készíti tehát annak, hogy megszabaduljunk a testet-lelket elcsigázó robottól. A 2-es és a 3-as szobában végzett becsületes munkájával segít kiiktatni az emberiség életéből az ínséget. A betegségek teljes megszűnésére ugyan kevesebb a kilátása, de belső békéje következtében egyfelől kiiktatódnak életéből az idegbetegségek, másfelől emberhez méltóan tudja elfogadni és elviselni ugyanennek a belső békének erejében azt a betegséget, amelyet nem tud elkerülni. Az adástörvény érvényesítésének erejében növekvő módon fogyasztja a nyomort, az ínséget. A sátáni erőalkalmazást ugyan nem tudja kiiktatni a világból, de - növekedvén az Isten népének tábora - egyre többen és többen lesznek, akiknek körében elhal az embernek ember által történő fenyegetettsége. A sátorszövésnek

átélt munkának fölibe emeli életét betöltőként a hivatást: a szeretetre másokat is megtanítani akarást, s ennek következtében betölti életét a boldog Isten boldogító "időt"öltése.

Ez a messiási immanensjövő-ígéret nincsen semmi rajta kívül levő feltételhez kötve, csak belsőhöz, azaz emberen belülihez. S ha Isten népében megvan az Isten Léleke, akkor belülről és "automaté" érik, valósul a bármikor és bárhol meglevő kezdetek alapján. A ma teljesülő reményből nő ki a holnapra teljesülésbe menő remény, míg csak be nem teljeseedik az abszolút ígéret. A három ígéret és remény egyetlen szálon függ: a Léleknek az emberben lakást vevésének a szálán. S e Lélek beköltözése az emberbe - bármikor lehetséges. Nem kell előbb még fegyvert és hadsereget gyűjteni azoknak az elpusztítására, akiket az emberiség immanens jövőjét akadályozóknak minősítünk. Nincs szükségünk reá, mert hatalmat kaptunk Istentől arra, hogy magunkba fogadjuk a Lelkét. Hatalmunk van Isten Országát teremteni körünkben, s hatalmunkban van ezt az Országot kiírasztani másokra, egyre többekre.

Kell-e igazolni Isten létét? Csak az embert kell igazolni; mégpedig annak, aminek megteremtette őt az Alkotó. Csak szeretetre-alkotottnak kell igazolni az embert, s akkor ez az ember minden bizonyításnál nagyobb, magát meggyőző erővel fedezi fel a maga szeretetén keresztül - a Szeretetet. Megtapasztalja - a lélek belső tapasztalásával.

A Messiás eljött ennek a Szeretetnek a világából. A Mindent-bírást és a Béke világából. Elhozta közénk a szeretet, a mindent-bírást és a béke ígéretét. Akik hallgatnak Örömhírére, s elindulnak ennek Útján, azok a jelen sírással kevert békéjéből kiindulva a történelmileg növekedő világosabbá levés és "nevetés" útján eljutnak oda, ahova lebíráhatatlanul húzza a vágyuk - a Szeretet, a Mindent-bírást és a béke mértéket nem ismerő (időbeli mértéket nem ismerő) hazájába.

Az ember megváltóra szoruló, megváltóra váró lény. Felejtethetetlenül hordozza magában a vesztett Édent, s ezért újra és újra reáirányítja szemét arra, aki a megváltást, a vesztett Éden visszahozását ígéri neki. Az, aki életét "váltságul" adta sokakért, (Mk 10,45; Mt 20,28) az alakuló századok során elnyerte a MEGVÁLTÓ nevet. Az immanens jövő ígéretét nekünk felkínáló Messiás kiváltja az embert azokból az állapotokból, amelyek következményei a bűnnek. Visszahelyezi a bűnnel elvesztett Szeretet-országba az embert. Egybekapcsolja az embert az emberrel, s egybekapcsolja az embert Önmagával, az Istennel. Visszakapcsolja az embert lét gyökeréhez - a szeretethez. Visszakapcsolja az időben ... és visszakapcsolja túl az időn ...

A Messiás azért jött, hogy az ember hazataláljon. S mióta a Messiás eljött, azóta az emberi életnek nem lehet külön feladata, mint az, hogy magát és embertársait ráállítsa az Ő Útjára, amely magát is és egy Atyától származó testvéreit is hazaviszi. Az ember utánamehet a Messiásnak, aki előrement, hogy elkészítse számára az Atyánál az örök lakóhelyet, ahol aztán együtt lehet a Messiással is. Ez az UTÁNAMENÉS az emberiség egyetlen reális ígérete, mert az utánamenés kihagyhatatlan mozzanata a Tanítóhoz felzárkóztató tanítványokat gyűjtés. Az ember dolgainak és történelmének végiggondolása kétségtelenné teszi, hogy ez az utánamenés rejti magában az emberiség egyetlen meg nem csúfolódható reményét, az Isten Országává levést.

Ez az utánamenés - az É L E T.

Most ... és holnap ... és mindörökre

BEFEJEZÉS

137. A KERESZTÉNY TUDAT SORSA

a) Egyöntetű bizonyosság

Egy előfeltevés alapján fogtunk munkánkhoz: "ezekben a Jézus ajkára adott nyilatkozatokban az újszövetségi kinyilatkoztatás legősibb rétegéhez érünk". Maga ez a munka nem igazolhatja ezt az előfeltevést, de mégis szolgál egynémely elgondolkodtató tanulsággal. Úgy találtuk, hogy a négy szerző Jézus ajkára adott nyilatkozatai lényegében egyöntetű szemléletet tükröznek. Akármennyire más is a szinoptikusok és János Jézust-megragadása, a jézusi szemléletnek szinte egyetlen olyan mozzanatával sem találkoztunk, amely (különböző arányokban ugyan) de ne lenne dokumentálva bármelyik szerző anyaga alapján is.

Igen figyelemreméltó, hogy az a politikai teológiai szemlélet, amely az Újszövetség szerzői közül Jánost megteszi a forradalmi modell képviselőjének (szembeállítva őt a szinoptikusok pre-politikus modelljével), gyanútlan-naívvul közli, hogy a negyedik evangéliumban a pre-politikus modellel találkozunk. Gyanútlanul és naívvul. Hogyan lehetséges egyetlen szerzőn belül ez a két modell? Különösen akkor, ha két munkájának (Jelenések könyve és a negyedik evangélium) megírását alig néhány év választja el egymástól.

Szinoptikusokban és Jánosban gondolkodunk. E kiragadott példa azt szeretné megmutatni, hogy nem alaptalan a Jézus ajkára adott nyilatkozatokban való gondolkodás. Miként a szinoptikusok, a negyedik evangélium is pre-politikus modellt képvisel. Miért? Azért, mert a modell alapját képező nyilatkozatok Jézus ajkára vannak adva. János saját modellje ám legyen forradalmi, de amikor beszámol a három esztendő alatt látottakról és hallottakról, nem formálja át Jézust a maga modelljére. Meg volt benne a szellemi becsületesség, s ami több annál, a pietás a Mester iránt. Azt mondta el, amit látott és hallott. S a többi három is. S ez megmagyarázza a jézusi szemlélet fent említett egyöntetűségét a négy szerző Jézus ajkára adott nyilatkozataiban. Az sincs kizárva persze, hogy a Jelenések könyvének forradalmi modellje mögött más szerzőt, tehát nem Jánost kell keresnünk.

Megvizsgálandó lenne, hogyan viszonylik ehhez a szemlélethez egyenként és összességükben a négy evangélium nem Jézus ajkára adott anyaga; hogyan viszonylik tehát hozzá a szerkesztés időpontjabeli szerzői, ill. keresztény közösségi tudat. Sok adalékkal szolgálhatna e vizsgálat a logionok hűségese megőrzését illetően, nemegyszer a szóhasználat tekintetében is. Csak egy példát említsünk. János minden bizonnyal ismerte a páli leveleket s benne Pál teológiáját a "charisz"-ról (kegyelem). Evangéliumában négy ízben találkozunk ezzel a szóval a páli fogalommal rokonértelemben, (Jn 1,14.16-7) de egyetlenegyszer sem Jézus ajkára adva. Jézuséra, akinek ajkán e szót csak (a Pál-tanítvány)

Lukácsnál találjuk, (Lk 6,32-4; 17,9) de nem páli értelemben, hanem a mátéi "miszthosz" (bér) megfelelőjeként; (Mt 5,46; 6,1) tehát a páli jelentéssel szöges ellentétben.

Megvizsgálandó lenne, hogyan viszonylik a Jézus ajkára adott szövegek szemléletéhez az Újszövetség többi 23 könyvének a tudata? Megegyezik-e a jézusi tudattal, feszültségben van-e vele?

b) Tudatbeli feszültség

A tanítványok tudata a legelső találkozástól kezdve végig a legutolsóig - feszültségben volt a Messiás tudatával. Munkánk során többször utaltunk rá, hogy ez a feszültség pünkösöd után sem számolódott fel a maga teljességében. A négy evangéliumban a tanítványok közvetve vagy közvetlenül maguk számolnak be erről a feszültségről. Leírásuk és motivációjuk bizonyosságot szolgáltat arra, hogy a megtestesülés nem számolta fel a lélektani törvényszerűségeket azokban, akik találkoztak Azzal, aki testté lett. A Pünkösöd is csak egyetlen vonatkozásban kivétel ez alól. A lélektani törvényszerűségekből kevéssé megmagyarázhatóan vetette bele a Tizenkettőt a félelmet legyőzésbe, a tanúbizonyosság-tevés megkezdésébe.

De ahogy Jézus a lélektani törvényszerűségeket fölszámoló belenyúlással nem módosított azon, hogy a tanítványok értettek abból, amit mondott nekik, amit érthettek; Jézus Lelke sem módosított ezen. Visszaemlékeztek - a Lélek erejében is - a tanításokra, s a Lélek új tanításokat is adott nekik; és ők értették azokat, ahogy értették. Lélektani törvényszerűségeink felszámolása nélkül élt közöttünk a Fiú; és a Szentlélek ugyanily jellegű vezetésének következtében lehetséges tegnap, ma és holnap is ez a feszültség.

Ez azonban a feszültségnek csak egyik táplálója volt. A Keresztelőig tartó Törvény és Próféta buzgó lélekkel tovább olvasása kezdettől fogva hatott a keresztény közösségekre. Ennek következtében megszentelt iratokon keresztül is táplálódott tovább ez a tudatbeli feszültség, amelynek a gonosszal szemben védtelenül kiszolgáltatódni nem akaró élőlényi természetünk enélkül is meg nem szűnő táplálója.

Péter a jeruzsálemi közösség tisztán megmaradása érdekében büntető csodát alkalmaz, (Csel 5,10) amit pedig annakidején Szamáriában Jézus nem engedett meg övének. (Lk 9,55-6) Talán az sem kizárt, hogy Péter egy kicsit tudatában is volt annak, hogy Mestere e büntető csoda miatt megfeddené; de ahogyan Fülöp-Cezáreában - ahol Sátánnak minősült - Jeruzsálemben is tette, amit esze és szíve diktált. Sem a megtestesülés, sem a Szentlélek kiáradása nem teremtette meg az Országhoz tartozók tudatában azt az éles "bevágást", amelyet a szívek keménységére tekintettel nem levő messiási tanítás hozott (134d num).

Még kevésbé teremtett ilyen bevágást az Országhoz tartozók teherviselő képességében. Origenész meg is fogalmazta az Isten új népének továbbélő-továbbfolytatódó "szklérokardiá"-ját (47c num). A Római levél konzervatív modelljére (Róm 13,1-7) minden bizonnyal hatott az Ószövetség Evilági Országba ágyazott szövetségfogalma. Az Ószövetségnek ezt a hatását tetten érhetjük Kelemen pápa I. század végi, Korintusba írt levelén. Krisztushoz illő magatartásra buzdítja a civódó korintusi testvéreket, és hogy nagyobb nyomatékot adjon az egymásért élni akarásra buzdító szavának, felemlíti Judit

példáját, aki "a megszállt haza és a nép szeretetétől indítva kiment, és kezébe adta az Úr Holofernest" (1Kel 55,5). Kelemen pápa a közösségszolgálatot akarta dicsérni ... de aligha Jézusnak tetsző példával és Isten-fogalommal.

S még egy mozzanat. Ha ily nehéz volt az azonosulás a jézusi tudattal a régi Szövetség által kétezer esztendőn keresztül nevelt zsidóság esetében, hogyan lehetett volna könnyebb azoknál, akik ily nevelés nélkül jutottak el az első, majd a következő századok során az Örömhírhoz,

c) Nagy Konstantin

Mindezen tényezők következtében az első keresztény századok tudata is több-kevesebb feszültséget mutatott a jézusi tudathoz viszonyítva. Az üldözések következtében is nagyon várt parúzia egyre inkább kitolódott, s az emberi természet egyre terhesebbnek érezhette az üldözöttség állandósulását. Mélyreható történelmi vizsgálatnak kellene felmérnie az első századok keresztény tudatának alakulását. Hiszen ez volt az a tudat, amely alapul szolgálhatott a konstantini fordultnak. Annak a fordultnak, amely a maga során aztán mind a mai napig alapvetően meghatározza a keresztény tudatot, s ami mind a mai napig távolabbi alapja a Messiás és a mi mai tudatunk közti feszültségnek.

Útja volt a keresztény tudatnak Konstantinig. És ennek az útnak beható ismerete magyarázhatná meg, miért nem hangzott el az Egyház püspökeinek ajkáról a milánói császári palotában a szó: "Rendben van Konstantin testvér! Kardod add át Maxentiusnak! Magánvagyonod add el, árát oszd szét a szegények között és kövesd velünk Urunkat az állami szórakoztatóiparba, az oroszlánok elé!" Miért nem hangzott el? A tudat lélektani törvényszerűségei érvényben maradtak, s a keresztények értették az Örömhírt úgy, ahogy értették. A teljesítőképesség lélektani törvényszerűségei is érvényben maradtak, s a keresztények tették, aminek a tevésére képesek voltak. Magunk ismeretében semmi csodálkozni való sincs rajtuk. S ez az olyan-amilyen "létük", ha nem is határozta meg teljesen, de messzemenően befolyásolta a keresztény tudatot; a magatartás visszahatott reá.

Az első három század tudatbeli fejlődése (a jézusi tudathoz viszonyított bizonytalanságai) lehetőségessé tette a jézusi Isten Országá képviselői számára, hogy tenyerébe csapjanak az Evilági Országnak. A korábbi tudat jó félszázados utóvédharca után (Hugó Rahner dokumentumai a századról!) valami új kezdődött. A jézusi "dikaiooszüné" elindul az Imperium Romanum jusztiíciája felé; s a "dikaiooszüné"-től külön vált "agapé" pedig hovatovább egész tartalmával elindul a norma-túlteljesítésnek minősülés irányában. És egyértelműen lehetőségessé és megengedetté vált a fizikai erőalkalmazás a keresztény számára. Vágni lehetett Istennek tetszően a pogányokat, az eretnekeket ... és a keresztényeket is. Népeket lehetett szerezni az Isten Országá számára fejedelmekkel való megállapodások, azok megtérítése által, akik Jézus nevében véres csatákban leverik majd a pogányok ellenállását. Egész népeket lehetett szerezni uralkodók révén és hadseregek kiirtása útján - Jézus számára. Ahogyan a magyarokat, ahogyan az indiánokat.

És létrejött a Trón és Oltár szövetsége, ahogyan megvolt az idők kezdetétől vagy a kultúrák létrejöttétől kezdve mindenkoron ... Jézus előtt - a "Jézus előtti" ideológiák alapján.

d) Amit megőriztünk

De a Könyvet, a Kenyeret és Jézus alakját azért megőriztük. Akármily ellentmondások mellett is. Akármennyire más is volt az a Jézus, aki a megőrzött könyvben él, és Az, akit a harci zászlóinkra és kardunk markolatára írtunk, egyetlen sort el nem hagytunk a Könyvből, s szent megilletődöttséggel álmétkodtunk mindig azon, amit a Messiás értünk tett. A magunk számára ugyan a norma-túlteljesítések világába toltuk át életútját, de Őt-Magát - sem életét, sem szavát - át nem írtuk. Csak elfelejtettük a lét, a magatartás, a sors azonosságára vonatkozó széjjelválaszthatatlan tételeit. Talán még ennyit sem mondhatunk; csupán annyit, hogy tudatunkban ez az azonosság sor megszűnt az Életre bemehetés feltétele lenni.

A Cézár tenyerébe csapva kiiktattuk, vagy legalább is ki akartuk iktatni életünkéből a Messiás társadalmi, társadalomtól megácsolt keresztjét. De azért a kereszthez sem akartunk egészen hűtlenné válni. E társadalomtól ácsolt kereszt helyébe a kemény életre épített szerzetesség társadalmon kívüli lombikvilágában építettek maguknak egy másik keresztet azok, akik nem tudtak függetlenül alakjától, élete példájától. De a társadalmi keresztet inkább mi ácsoltuk mások számára, az ínségükben lázadó parasztok, s az ezekhez rendre nagyon közel álló eretnekek számára.

Hűek maradtunk mindabban, ami nem érintette közvetlenül az alkut a Cézárral. Elsősorban a "felbonthatatlan" kötelékre kell gondolnunk. Tudatunk ebben talán keményebb, mint a Cézárral kötött alkut nem ismerő első századoké.

Végső soron: Isten népe a jézusi eszményt meg nem tagadta. Ha végigfutunk az Út eszményvilágán, azt kell mondanunk, hogy kétezer esztendő során meg nem szűnően mindig azt tekintettük eszménynek. Ha kisebb mércét is állított az idők során az úgy-ahogy alakult keresztény tudat keményszívűségünk elé, az eszményt azért egészen soha meg nem tagadta. S jelek vannak reá, hogy ez az eszmény visszafelé fordulóban van; a normatúlteljesítések világából ... a keresztény ember normarendszere felé:

És mivel Krisztus a megváltás munkáját szegénységben és üldöztetésben élve végezte el, ezért az Egyháznak is az a hivatása, hogy ugyanezen az úton járva adja oda az embereknek az üdvösség gyümölcseit. Jézus Krisztus, "bár isteni életszint illeti Őt, ... kiüresítette önmagát s a szolga alakját veszi fel magára" (Fil 1,6) és értünk "szegénnyé lett, bár gazdag". (2Kor 8,9) ... az Egyház sem földi dicsőség szerzésére létesült, hanem arra, hogy saját élete példájával is ismertté tegye mindenfelé az alázatot és a lemondást. Krisztust elküldte az Atya, "hogy elvigye a jó hírt a szegényeknek s meggyógyítsa a meggyötört szívűeket", (Lk 4,18) és "hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett". (Lk 19,10) Hasonlóképpen az Egyház körülveszi szeretetével mindazokat, akiket lever az emberi gyengeség súlya. Sőt a szegényekben és a szenvedőkben szegény és szenvedő Alapítójának mását ismeri fel, meg akarja szüntetni nyomorúságukat, és Krisztust akarja bennük szolgálni ... (Lumen gentium 8).

e) Prófétai szerepkör

A Cézárral kötött alkunak volt egy mellékkövetkezménye, amely biztosította az alku folytán kialakult tudat stabilitását. Elhalt vagy legalábbis összezsugorodott az Isten Országában mérhetetlen fontosságú és éppen ezért az Ószövetségben nagyon is virágzó profétai küldetés. Az Ószövetségben is kettéfürészelték a profétát, de csak a testét. A sírját legalább díszítették; valahogy kettéfürészelve is a Szövetséghez tartozott. Az Újszövetségen viszont úrrá lett a Cézár tekintélye. Nemcsak a testét fürészelték ketté a profétának, a lelkét is. Az engedelmesség erényének mindenekfelettévé tevésével eretnekké vagy elnémítottá lett az is, aki csak proféta akart lenni.

Ahhoz, hogy ténylegesen túljussunk a konstantini fordulat teremtette korszakon, alapvetően szükséges a profétaság rehabilitálása. Az utolsó zsinat egész szellemisége arról beszél, hogy ez a rehabilitálás útban van. Rehabilitálni ez esetben annyit jelent, mint feltételezni, hogy bárkiben, aki Jézushoz akar tartozni, szólhat Jézus Lelke. Be kell fogadnunk a profétákat, (Mt 10,41) akiket Jézus Maga küld hozzánk: "És íme én küldök nektek profétákat, bölcseket és tanítókat". (Mt 23,34) Nem a mi szerepkörünk a proféták megölése; a mi dolgunk az, hogy meghallgassuk őket.

A profétának mondania kell azt, amiről úgy gondolja-tudja, hogy az Isten Lelke mondatja vele. S az Isten népének meg kell hallgatnia őt. Péternek is. És elsősorban Péternek, mert reá bízta a Messiás a maga közösségét; s ahhoz, hogy elláthassa tisztjét, szüksége van a profétai szó meghallására. A profétának hűségesnek kell lennie meggyőződéséhez, s ebben nem riaszthatja vissza őt szolgálni akart Mesterének keresztje sem; bárki is rakja azt reá.

De a profétának fiúi lélekkel kell figyelnie, mit mond szavára az, akire Jézus reáépítette a maga Anyaszentegyházát. Mert nem egyes profétákra van reá építve az, hanem a különböző profétákat közös nevezőre hozó "leginkább" profétára, Isten népének legkarizmatikusabb személyére (132d num) - "Péterre". Ennek a Péternek a dolga a lelkek megkülönböztetése; az ő dolga beleintegrálni minden isteni szót Isten gyülekezetébe - annak építésére és épülésére. Péternek tiszte megítélni a profétai szót, és döntenie a maga válla magasáig érő kollégiummal, az Isten népe bizalmát bíró karizmatikus és proféta felügyelőkkal (episzkoposz) együtt, hogy mit kell tennie és szólnia ahhoz, hogy Isten népét annak jelen állapotából Istennek jobban tetszhető állapotokba vezesse.

Péternek tiszte ez, akinek értenie kell belülről ezt a történelmi múltat, amely azzá formálta Isten népét, ami; s akinek tudnia kell, hogy ez a múlt olyan előfeltevéseket teremt a rábízott nép tudatában, amelyeket nem vehet hallatlanra. Péternek értenie kell, hogy Isten népének teljesítőképesége eltéphetetlen kapcsolatban van az idáig olyanná, amilyenné formálódott emberi tudatával, és hogy csak olyan úton vezetheti, amelyeken az járni tud. Értenie kell, hogy nem az a feladata, hogy szétzavarja Isten népét, hanem hogy a mainál dúsabb legelőkre vezesse. Mindezt - amikor szól - a különböző profétáknak is tudniuk kell; s akkor majd mindannyian tudjuk, hogy a gyülekezetet "Péterre" bízó Jézus küldte a megszólaló profétát profétálni nekünk. (Mt 23,34)

A proféta bízhatik Péterben. Ma is. Amikor napjainkban a teológusok egyre határozottabban elkötelezik magukat a forradalmi teológia mellett, VI. Pál egyre határozottabban mutatja, nagykonstantini múltunkat is megtagadva, a jézusi "non-violence" hangjait. Prófétai szót hallat

ő maga is, amelyet az emberiség sorsáért aggódó bármily hitvallású írók, gondolkodók nemegyszer jobban megértenek, mint a nagykonstantini múlt hoz ragaszkodó egyes teológusok.

f) Dialógus a hűségéről

Könyvem jelen átdolgozásának legfőbb segítőjéről kell még egy szót szólnom. Könyvem koncepcióját mélyen érteni akaró lélekkel végigkopogtatta gyógyítani-javítani akaró orvosként e könyv minden megállapítását. Amit el tudtam fogadni kritikájából bele is került a jelen átdolgozásba. Sok száz kritikai megjegyzésének utolsóját azonban ide írnám könyvem végére. Ez az utolsó megjegyzése így hangzik:

Isten népének meg kell hallgatnia őt. Péternek is. És elsősorban Péternek ... De a prófétáknak fiúi lélekkel kell figyelnie, mit mond szavára az, akire Jézus "reáépítette a maga Anyaszentegyházát." - Ez a gondolkodásmód (és az ehhez kétségtelenül hűséges magatartásod) - ha úgy tetszik ez a "kettősség" az, amit Benned soha, mind a mai napig nem tudtam megérteni (s ezért - akaratomon kívül - hol az egyik, hol a másik pólus hitelességét illetően támad kételyem; ne haragudjál ezért rám). Elméletileg sem (mert - végső soron hogyan vetheti alá üzenetét és magatartását a Próféta - a Főpapnak?), lélektanilag még kevésbé (hogyan lehet ebben a feszültségben gondolkodni és élni?).

Hálát adok Istennek becsületességédért, őszinteségédért. Jó tíz esztendővel ezelőtt e könyvem első olvasói között is akadt, aki kijelentette: Elvben visszavontam a hat kötet minden mondanivalóját az utolsó fejezet utolsó egységével (Prófétai szerepkör). Mások örvendeztek: ezzel az utolsó egységgel újra bizonyosságot tettem katolikus voltomról.

Te rámutatsz arra, hogy nem lehet két úrnak szolgálni. Isten tolmácsának is lenni, és a tolmácsolással el is hallgatni, visszavonni azt, ha úgy kívánnatik. Nem akarok két úrnak szolgálni. Jézus sem akarta, hogy Ő és Péter kettő legyen. Egynek akarta. Jézus próféta volt és Pétert is prófétának akarta. Péter, a próféta, Antióchiában engedett a próféta Pál feddésének, mert "a próféták pneumái alávetik magukat a prófétáknak". (1Kor14,32) Elméletileg bennem ez az ügy rendben van. Rendben, mert nem gondolhatom magamat tévedhetetlennek. S rendben azért, mert Pétert csak akkor gondolom tévedhetetlennek, amikor figyelembe veszi a VI. Pál által is aláírt Lumen Gentium tanítását:

A hívők összessége rendelkezvén a Szent Lélek kenetével nem tévedhet a hitben és ezt a sajátos tulajdonságát az egész nép természetfeletti hitérzékének segítségével nyilvánítja ki, amikor kifejti a püspököktől kezdve az utolsó hívő laikusig a maga egyetemes meggyőződését a hit és erkölcs dolgairól (LG 12).

Isten Szent Lélektől irányított egész népének rendelem tehát magam alá, amikor Pétertől teszem függővé magamat. "Péter" a maga tanítói szerepkörét csak akkor töltheti be Jézus szándékai szerint, ha képviseli a Krisztus egyházában élő tagok, a kinyilatkoztatásba egyre mélyebben behatolni képes tagok hittartalmának a summáját, közös nevezőjét.

A Krisztusban hívőket a bennük lakó Krisztus Lelke vezeti arra az igazságra, amely nem lehet különböző a Krisztustól tanított igazságtól. A Krisztusban hívők összességét képviselők zsinata hogyan mondhatna mást mint ezt:

Amiként azonban Krisztus a megváltás művét szegénységben és üldöztetésben végezte el, ugyanígy az Egyház ugyanennek az útnak a járására kap meghívást (LG 8).

A Krisztus Lelkét hordozó hívőkre figyelő Péter sohasem fogja azt mondani, hogy lehetünk gazdagok, amikor embertársaink nélkülöznek; sohasem fogja azt mondani, hogy megölhetjük ellenségeinket. Így aztán elméletileg teljesen nyugodt vagyok. Ha e hat kötettel bőségesen gazdagítom is "Az emberi butaságok története" című vállalkozást, akkor csak osztom az Isten által fejlődőnek teremtett ember közös sorsát. Szállítottak anyagot ennek a vállalkozásnak a legnagyobbak is. Nekem elég, ha a csak testvéreket ismerő szolgálat, a szegénység és erőalkalmazás kérdésében Isten tévedhetetlen Lelke vezetett.

Alázatosan elfogadom, ha a Lelket hordozók közös nevezőre kerülnének pl. abban, hogy a Szentháromság-modellem téves. Bár megvallom, nehezen tudok ily végeredményt mutató közös nevezőt elgondolni. Nehezen, mert Szentháromság modellezésében aligha rendelkezik a hívők összessége olyan információkkal, hogy bizonyosságra tudna jutni egy modell tévességét illetően. Úgy gondolom, hogy a hittanban (orthodoxia) azok a tételek-modellek az elfogadandók, amelyek jól szolgálják az erkölccsant (orthopraxisz). Azért gondolom ezt, mert a kinyilatkoztatás kultúrkörén belül az igazság nem mérő tudnivaló, hanem tennivaló is. (Jn 3,21) S minden mérő tudnivaló annyit ér, amennyire alátámasztja, megalapozza, segíti a jézusi tennivalót.

Elméletileg tehát nincsen megoldhatatlan feszültség bennem. Gyakorlatilag persze hordozom én is a feszültséget, amely velejár azzal, hogy amíg a földön járunk minden csak töredékes lehet (1Kor 13,12) ... a próféta prófétálása is. S ezért hordozok egyéb feszültséget is. Mindenekelőtt ezt: hogyan tudhatna az életem legalább egy kicsit ábra lenni a meglátott igazságok illusztrálójaként?! Ezt a feszültséget - Szentté kellennem, és nem vagyok az - sajnos nem lehet kiírni magunkból. Ezt még csak kiimádkozni sem lehet magunkból. De a szüntelen imádkozás eljuttathat a feszültség és békesség dialektikus egységéhez.

Ha megtéve e hosszú utat döbbenten kérdezzük: hol van az az "Isten népe", amelyet ez a munka rajzol, ezt válaszolhatjuk: A Péterre bízottakban, akik talán csak szubjektív hűséggel, de követik a Mestert. A prófétákban, akiknek az a dolguk, hogy az emberi értelem és akarat fogyatékosága következtében többé-kevésbé mindig csak szubjektív hűséget segítsen rendre objektív hűséggé átformálni. - Aki velünk van a világ végezetéig, (Mt 28,20) segíteni fog nekünk ebben.

TARTALOM

TARTALOM

TARTALOM

ELŐSZÓ

609

Negyedik könyv: NEM FOGADTUK BE

ELŐHANG

613

IZRAEL

85.ÉS NEM AKARTÁTOK ... -A Szentháromság akarta a Golgotát
-Akarta a nyájgybegyűjtést is -Nem történt bedolgozás -Megtagadta
az erőt -A Jézus előtti és az új -Vereség? Győzelem?

615

86.NEM ISMERTÉK FEL LÁTOGATÁSA IDEJÉT -Akik nem
várták a Messiást -Városok és utcanők -Nagytanács -Szadduceusok
-Farizeusok -Az esszénusok és a Keresztelő -A szegények

619

87.A KÍSÉRTÉS VISSZAUTASÍTÁSA -A pusztai magány
-A nagyság kísértése -A gazdasági csoda kísértése -A hatalom
kísértése

626

88.A KÜLDETÉS VÁLLALÁSA -Az első hónapok -Stratégia
és taktika -Szegények, vezetők, tanítványok -Időrend (térképek
és táblák)

630

SZEGÉNYEK

89.A KAFARNAUMI NAP -A nép -Terv és valóság -Elhallgattatás
-Láncreakció -Vissza a Tervhez

640

90.A GALILEAI ESZTENDŐ -Tanítás és csodálkozás -Gyógyítás
-Elmenekülés -Korholás -Nem teszitek, amiket mondok

644

91.A KENYÉRSZAPORÍTÁS -Pusztai lakoma -Következmények
-Az illúziók szétfoszlása

654

92.SZÍRIÁTÓL A SÁTOROS ÜNNEPEKIG -Inkognitóban -Szíriától
Názáretig -Szíriai eredmények -Az inkognitó hatása

659

93.ŐSZTŐL TAVASZIG JERUZSÁLEMBEN -A fél év tanúi
-Főváros és vidék -Tervmódosulás -Jeruzsálemi csodálkozás
-Az óra még nem jött el -Lelkesedés és félelem

663

94.ŐSZTŐL TAVASZIG A JORDÁN VIDÉKÉN -Szintér -A tanítás és fogadása -A csodák hatása

671

95.ÁLDOTT A KIRÁLY! -Ahogyan Jézus gondolta a diadalmenetet -Ahogyan a nép -Abszolút győzelem

675

96.FESZÍTSD MEG ŐT! -A kafarnaumi beszéd párja -Az Erő alattvalói -Gyűlöllek, mert csalódtam benned -Összefoglalás

679

VEZETŐK -I. JÁNOS-TANÍTVÁNYOK

97.BOLDOG, AKI BENNEM MEG NEM BOTRÁNKOZIK -Az Útkészítő megbotránkozása -Miért nem a Keresztelőből lett a Kéfás? -Két stílus -Nincs mód a csatlakozásra

684

II. FARIZEUSOK

98.HALLGATÓ FIGYELÉS -Első észlelés -A kafarnaumi nap dilemmája -Jézus támad

689

99.A TÖRVÉNY VÉDELMEBEN -Az Út és a farizeusok -Az első összecsapás -Elvi törvényszegés

692

100.VESZNI KELL! -Megértem a farizeusokat -Kísérlet megnyerésükre -Szövetség a heródiánusokkal -Jeruzsálemi kollégák

696

101.KIBÉKÍTHETETLEN ELLENTÉTEK -Egy provokátor -Elhárítás és frontszélesítés -Jézus hídfelégetése

699

102.A FARIZEUSOK FŐHADISZÁLLÁSÁN -Nyári csönd -Jeruzsálemi intézkedések -Lelkiismereti válság

704

103.KAIFÁS ÉRDEKELTTÉ LESZ -Ha disszidálna ... ! -Hívő farizeusok -Kaifás segít -Meghiúsult tervek

708

III. NAGYTANÁCS

104.A VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI -Tehetatlenség -Közvetlen akció -A pártok akciói -Sikertelenség

714

105.KAIFÁS CSELEKEDETEI -Nép nélkül -Az istenkáromló -Hazudni kell -Győzelem drága áron -Kaifás megpihenhet?

718

IV. ÁLLAMHATALOM

106.CSAK BOLOND! -Heródes és a Keresztelő -Látni szeretné Őt -Heródes kovásza -Nagycsütörtöki találkozás

726

107.EGYEDÜL VÉDTE ŐT NÉPE ELLEN -Pilátus gyanúja -Pilátus bizonyossága -Kaifás sakkhúzása

730

TANÍTVÁNYOK

108.JÉZUS ROKONAI -A kánai menyegző -Megháborodott!

-Ki az én anyám? -A próféta saját hazájában -Menj Judeába!

734

109.KIK VOLTAK A TANÍTVÁNYOK? -Az utánamenők -Szegények és fiatalok -A királyság helyreállítása

741

110.A TIZENKETTŐ -Csodálatos halfogás -A hűség első próbája -A kiválasztás szempontjai

745

111.ELSŐ MEGRÁZKÓDTATÁS -Kicsoda ez? -Valakik nem járnak Vele többé -A Tizenkettő marad -Miért maradtak hűségesek? -Értetlenségük -Jézus elégedetlensége -Galileai mérleg

748

112.MAGUKBAN JÉZUSSAL -Kölcsönös vallomás -A szenvedés-bejelentés visszautasítása -Jézus Sátán-fogalma -Nem értették -Egy, három, tizenkettő -Elfajult nemzedék -Bombázás

755

113.JERUZSÁLEM FELÉ -Rossz tapasztalatok -Csöndesebb hónapok -Mikor és hol? -Kétségek között -Fel nem foghatták -Tragikomédia -Jézus magánya

765

114.TI MINDNYÁJAN MEGBOTRÁNKOZTOK BENNEM -Karddal mennek vacsorázni -Utolsó hűségnyilatkozatok -Halotti tor és öröm -Új remények -Szétfutás

772

115.AKIK NEM FUTOTTAK GALILEÁIG -Reményvesztetten -A második altétel felszámolása -János -Péter -Júdás

780

116.NŐTANÍTVÁNYOK ÉS HŰSÉGÜK -Hozzá tartoztak -Hány Mária? -Mária -Nők és férfiak

788

117.ÚJ HŰSÉG -Senki sem várja a harmadik napot -Az új következtetés -Az új következtetés összeomlása -Új első altételért -Régi-új konklúzió -Reznició és bizakodás Péterben

796

A SÁTÁN

118.TÚL IZRAELEN -A kudarc -Könnyű és elégtelen magyarázat -A Sötétség hatalma -Triumfalizmus és remény

803

Ötödik könyv: AZ ORSZÁG

BEVEZETÉS

119.JÉZUS „BASZILEIA”-FOGALMA -Szociológiai többes
számot jelentő szavak -A „baszileia” Jézus ajkán -Az Isten
kétféle közössége -Az aiónbeli és azontúli közösség -Isten Országa
és Egyház -Dzóé-szférikus közösség -Isten közössége és nemuralkodása?

813

A SÁTÁN ORSZÁGA

120.AZ ORSZÁG SZÓKINCSE -A Sátán szinonimái -Aión
és kozmosz -A „világ” első jelentése -A „világ” második jelentése
-A „világ” harmadik jelentése

825

121.A SÁTÁNI KÖZÖSSÉG -Az atya és a belőle valók -Egymásbanlevés
a lélek által -A Sátán incapax az Istenre -Az Isten incapax
a Sátánra -Relatív lét -A Sátán népe

834

122.A VEVÉS ÖRÖMHÍRE -A szentháromsági értékrend ellentmondása
-Sátáni evangélium -Taszítás -Vevés és gyűlölet -Sátáni
szeretet

842

123.A HAZUGSÁG ORSZÁGA -A hazugság atyja -Hazugság
és gyilkosság -A nem-véglegesültek -Véglegesültek

849

124.JUSZTÍCIA-ESZMÉNY -Vevés és Erő -Eszmévé tett
embergyilkosság -A sátáni nem

855

125.A SÁTÁN HATALMA -Átadatott neki -Istentől kapott
hatalom -Ütő hatalom -Erejének legyőzése

860

126.SZÉTSZÓR -Okosság és sikerei -Érdekközösség
-Érdekközösségen belül -Harc az emberért -Harc az ember ellen
-Reménytelen reménység

864

AZ EVILÁGI ORSZÁG

127.A SÁTÁN ÉS AZ EVILÁGI ORSZÁG -A „haza” -A
Messiás loyaltása -Királyok -A császár és a Sátán

872

128.SZEKULARIZÁCIÓ -Az evilági ország tevékenységei
-A tudományos tevékenység -A gazdasági tevékenység -A hatalmi
tevékenység -Világ és Egyház

876

129.MUNKA ÉS ADÁS -A munka - szerzés -A szerzés
keresése -A szociális kérdés

882

130.KARHATALOM ÉS SZERETET -A Jézus korabeli helyzet
-A nyomorban levők -A nyomorban levőkért -Részvétel a hatalomban
-Közrend -Az igazságos háború -A gyűlöletet nem keltő államhatalmi
ütés

888

131.HALADÁS ÉS ISTEN ORSZÁGA -A három ország -Kereszténység
és szekularizáció -Haladásmítosz és haladás

898

AZ ISTEN ORSZÁGA

132.EGYBEGYŰJTÉS -Időtlen és időbeli közösség -Péterre épített ország -Vissza- és tovább szeretés -„Péter” -Isten és az Egyház feladata

903

133.A MINDENTADÁS HATALMA -Tiéd a hatalom ... -Minden hatalom ... -Az élet-odaadás hatalma -A halál legyőzésének hatalma -Szabadság és hatalom

911

134.FELÜLRŐL ADOTT HATALOM -Büntető pálca -Isten a történelemben -A történelmi és a jézusi „jaj” -Jézusi bevágás -Isten Országja és a haza

916

135.LEGYŐZTE A VILÁGOT -Ország az időben -Növekedési perspektívák -Automaté -Győzelem a világ fölött

925

136.AZ ORSZÁG IMMANENS JÖVŐJE -Immanens remény -A növekedő és az eljövendő Messiás -Hibás magatartások -Az idők kovásza -Sírás és nevetés

930

BEFEJEZÉS

137.A KERESZTÉNY TUDAT SORSA -Egyöntetű bizonyosság -Tudatbeli feszültség -Nagy Konstantin -Amit megőriztünk -Prófétai szerepkör -Dialógus a hűségéről

939

